# Års- och koncernredovisning enligt EG-direktiv

Del I

**Ur KB:s samlingar**
Digitaliserad år 2015

KUNGL. BIBLIOTEKET
National Library of Sweden

SOU 1994:17
Delbetänkande av Redovisningskommittén

# Års- och koncernredovisning enligt EG-direktiv

Del I

SOU 1994:17

Delbetänkande av Redovisningskommittén

Ref KB Occ SOU

Statens offentliga utredningar
1994:17
Justitiedepartementet

# Års- och koncernredovisning enligt EG-direktiv

En anpassning av den svenska redovisningslagstiftningen till EG:s fjärde, sjunde och elfte bolagsdirektiv

## Del I

Delbetänkande av Redovisningskommittén
Stockholm 1994

SOU och Ds kan köpas från Fritzes kundtjänst. För remissutsändningar av SOU och Ds svarar Fritzes, Offentliga Publikationer, på uppdrag av Regeringskansliets förvaltningskontor

Beställningsadress: Fritzes kundtjänst
106 47 Stockholm
Fax: 08-20 50 21
Telefon: 08-690 90 90

Graphic Systems AB, Göteborg 1994

ISBN 91-38-13563-9
ISSN 0375-250X

# Till statsrådet Reidunn Laurén

Genom beslut den 22 augusti 1991 bemyndigade regeringen chefen för Justitiedepartementet att tillkalla en kommitté med uppdrag att göra en översyn av redovisningslagstiftningen och att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt kommittén.

Med stöd av detta bemyndigande förordnades fr.o.m. den 18 december 1991 jusitierådet Hans-Gunnar Solerud att vara ordförande i kommittén. Som ledamöter i kommittén förordnades fr.o.m. den 15 mars 1992 f.d. riksdagsledamoten Kjell Nordström och riksdagsledamoten Stig Rindborg. Kjell Nordström entledigades den 16 november 1992. Samma dag förordnades riksdagsledamoten Gunnar Thollander som ledamot i kommittén.

Som sakkunniga i kommittén förordnades fr.o.m. den 15 mars 1992 dåvarande bankdirektören Christer Bergquist, direktören Leif Borin, advokaten Göran Linders, auktoriserade revisorn Sten Lundvall och direktören Linnéa Perttu, fr.o.m. den 8 april 1992 börschefen Bengt Rydén, dåvarande kanslichefen vid Bokföringsnämnden Göran Schubert och professorn Per Thorell, fr.o.m. den 14 april 1992 godkända revisorn Kersti Plogner och fr.o.m. den 19 augusti 1992 redovisningskonsulten Siv Winberg. Christer Bergquist entledigades fr.o.m. den 29 mars 1993 och samma dag förordnades bankdirektören Sven-Åke Johansson. Göran Schubert entledigades fr.o.m. den 22 april 1993 och samma dag förordnades skatterättsnämndsordföranden Gustaf Sandström.

Som experter i kommittén förordnades fr.o.m. den 15 mars 1992 hovrättsassessorn Olle Abrahamsson, kammarrättsassessorn Lars Svensson och länsskattechefen Anders Thornell, fr.o.m. den 12 januari 1993 utredarna vid Finansinspektionen Hans Johansson och Bengt-Allan Mettinger och fr.o.m. den 8 september 1993 regeringsrättssekreteraren Ingrid Gavrell. Olle Abrahamsson entledigades fr.o.m. den 15 februari 1993 och samma dag förordnades hovrättsassessorn Cecilia Bergman. Ingrid Gavrell entledigades fr.o.m. den 13 december 1993 och samma dag förordnades hovrättsassessorn Bengt Söderquist.

Till sekreterare förordnades fr.o.m. den 15 februari 1992 kammarrättsassessorn Margit Knutsson och fr.o.m. den 11 januari 1993 civilekonomen Eva Nyström.

Kommittén har antagit namnet Redovisningskommittén.

Kommittén avlämnar härmed delbetänkandet Års- och koncernredovisning enligt EG-direktiv med förslag till anpassning av den svenska redovisningslagstiftningen till EG:s fjärde, sjunde och elfte bolagsdirektiv samt EG:s redovisningsdirektiv för banker och andra finansiella institut och för försäkringsföretag.

Stockholm i februari

*Hans-Gunnar Solerud*

*Stig Rindborg* *Gunnar Thollander*

*/Margit Knutsson*

*Eva Nyström*

# Innehållsförteckning

*Sammanfattning* . . . . . 13

*Summary* . . . . . 21

*Författningsförslag* . . . . . 29
1. Förslag till årsredovisningslag . . . . . 29
2. Förslag till lag om ändring i aktiebolagslagen (1975:1385) . . . . . 59
3. Förslag till lag om ändring i bokföringslagen (1976:125) 78
4. Förslag till lag om ändring i lagen (1980:1103) om årsredovisning m.m. i vissa företag . . . . . 79
5. Förslag till lag om ändring i lagen (1992:160) om utländska filialer m.m. . . . . 88
6. Förslag till förordning om ändring i aktiebolagsförordningen (1975:1387) . . . . . 91
7. Förslag till förordning om ändring i förordningen (1981:112) om prövning av vissa ärenden enligt lagen (1980:1103) om årsredovisning m.m. i vissa företag . . 94
8. Förslag till förordning om ändring i förordningen (1992:308) om utländska filialer m.m. . . . . 96

I KOMMITTÉNS UPPDRAG . . . . . 97

II ALLMÄN MOTIVERING . . . . . 101

1 *EG, EES och den svenska redovisningslagstiftningen* . . . 101
1.1 Inledning . . . . . 101
1.2 EG-rätten . . . . . 102
1.2.1 EG:s redovisningsdirektiv . . . . . 102
1.2.2 Förhållandet till nationell rätt . . . . . 105
1.3 EES-avtalet och EG-rätten . . . . . 106
1.3.1 Förhållandet till nationell rätt . . . . . 106
1.3.2 Uttalanden i svenska lagförarbeten . . . . . 107
1.4 Tidpunkten för en anpassning . . . . . 107

2 *Redovisningsreglernas ställning enligt regeringsformen* . 111

2.1 Normgivningsmaktens fördelning ... 111
2.2 Är redovisningsregler att hänföra till privaträttsliga eller offentligrättsliga föreskrifter? ... 113
2.3 Finansinspektionens föreskriftsmakt ... 114
2.4 EG:s bestämmelser för genomförandet av dess direktiv . 116
2.5 Kommitténs överväganden ... 116

3 *Redovisningens syften och intressenter* ... 119
3.1 Inledning ... 119
3.1.1 Intern redovisning ... 119
3.1.2 Extern redovisning ... 120
3.2 Vilka är redovisningens intressenter? ... 121
3.3 Vilka är redovisningens syften? ... 122
3.4 Vilka krav skall redovisningen uppfylla? ... 124
3.5 Koncernredovisningens syften och intressenter ... 126
3.6 Redovisningslagstiftningens syften ... 127

4 *Redovisningen som underlag för beskattning* ... 131
4.1 Inledning ... 131
4.2 Inkomstberäkning enligt kommunalskattelagen ... 132
4.3 Argument för och emot kopplingen redovisning - beskattning ... 133
4.4 Kommitténs överväganden ... 137

5 *Lagstiftningens formella struktur* ... 139
5.1 Inledning ... 139
5.2 Gällande rätt ... 139
5.2.1 Kompletterande normgivning ... 140
5.3 Olika modeller för lagstiftningens struktur ... 143
5.4 Kommitténs överväganden ... 144
5.4.1 Lagstiftningens karaktär av ramlag bibehålls ... 146

6 *Inledning till EG:s fjärde och sjunde bolagsdirektiv* ... 147
6.1 Tillämpningsområde ... 147
6.2 Innehåll ... 148
6.2.1 Små och medelstora bolag och koncerner ... 148
6.2.2 Valmöjligheter ... 149
6.2.3 Kontaktkommittén ... 149

7 *Årsbokslut och årsredovisning i aktiebolag och handelsbolag* ... 151
7.1 Gällande rätt ... 151
7.2 EG:s fjärde bolagsdirektiv ... 152

7.3 Innehållet i årsbokslut och årsredovisning ..... 154
7.3.1 Gällande rätt ..... 154
7.3.2 EG:s fjärde bolagsdirektiv ..... 155
7.4 Kommitténs överväganden ..... 155
7.4.1 Särskilt om differentierade upplysningskrav .... 156
7.4.2 Förvaltningsberättelse ..... 157

8 *Koncernföretag och intresseföretag* ..... 159
8.1 Inledning ..... 159
8.2 Koncernföretag ..... 159
8.2.1 Gällande rätt ..... 160
8.2.2 EG:s sjunde bolagsdirektiv ..... 164
8.3 Intresseföretag ..... 167
8.3.1 Gällande rätt ..... 167
8.3.2 EG:s fjärde och sjunde bolagsdirektiv ..... 167
8.4 Kommitténs överväganden ..... 168
8.5 Redovisning av aktier och andelar i koncernföretag och intresseföretag ..... 173
8.5.1 Gällande rätt ..... 173
8.5.2 EG:s fjärde bolagsdirektiv ..... 174
8.6 Kommitténs överväganden ..... 175
8.7 Olika metoder för redovisningen av dotterföretag och intresseföretag ..... 177
8.8 Kapitalandelsmetoden ..... 178
8.8.1 Inledning ..... 178
8.8.2 Gällande rätt ..... 178
8.8.3 EG:s fjärde och sjunde bolagsdirektiv ..... 179
8.9 Kommitténs överväganden ..... 181

9 *Balans- och resultaträkningarnas uppställningsformer* .. 185
9.1 Inledning ..... 185
9.2 Balansräkning ..... 185
9.2.1 Gällande rätt ..... 185
9.2.2 EG:s fjärde bolagsdirektiv ..... 186
9.3 Resultaträkning ..... 187
9.3.1 Gällande rätt ..... 187
9.3.2 EG:s fjärde bolagsdirektiv ..... 188
9.4 Bokslutsdispositioner och obeskattade reserver ..... 190
9.5 Kommitténs överväganden ..... 191
9.5.1 Balansräkning ..... 191
9.5.2 Resultaträkning ..... 195

9.5.3 Bokslutsdispositioner och obeskattade reserver eller redovisning av latent skatt . . . . . 197
9.5.4 Särskilda uppställningsformer för vissa bolag . . . 199
9.6 Balans- och resultaträkningar i förkortad form . . . . . 200
9.6.1 Balansräkning . . . . . 200
9.6.2 Resultaträkning . . . . . 200
9.7 Kommitténs överväganden . . . . . 202
9.7.1 Balansräkning . . . . . 202
9.7.2 Resultaträkning . . . . . 203

10 *Värdering av tillgångar* . . . . . 205
10.1 Inledning . . . . . 205
10.2 Anläggningstillgångar . . . . . 206
10.2.1 Gällande rätt . . . . . 206
10.2.2 EG:s fjärde bolagsdirektiv . . . . . 208
10.3 Omsättningstillgångar . . . . . 209
10.3.1 Gällande rätt . . . . . 209
10.3.2 EG:s fjärde bolagsdirektiv . . . . . 210
10.4 Avskrivningar och nedskrivningar . . . . . 210
10.4.1 Gällande rätt . . . . . 211
10.4.2 EG:s fjärde bolagsdirektiv . . . . . 212
10.5 Uppskrivning av anläggningstillgångar . . . . . 215
10.5.1 Gällande rätt . . . . . 215
10.5.2 EG:s fjärde bolagsdirektiv . . . . . 216
10.6 Värdering av omsättningstillgångar över anskaffningsvärde . . . . . 218
10.6.1 Gällande rätt . . . . . 218
10.6.2 EG:s fjärde bolagsdirektiv . . . . . 218
10.6.3 Marknadsvärdering av värdepapper som är omsättningstillgångar . . . . . 218
10.6.4 Pågående arbete . . . . . 221
10.7 Tilläggsupplysningar . . . . . 222
10.7.1 Gällande rätt . . . . . 222
10.7.2 EG:s fjärde bolagsdirektiv . . . . . 223
10.8 Kommitténs överväganden . . . . . 225
10.8.1 Inledning . . . . . 225
10.8.2 Anläggningstillgångar . . . . . 225
10.8.3 Omsättningstillgångar . . . . . 226
10.8.4 Beräkning av anskaffningsvärde . . . . . 227
10.8.5 Avskrivningar . . . . . 230
10.8.6 Utdelningsbegränsning . . . . . 231
10.8.7 Nedskrivningar . . . . . 231
10.8.8 Återföring av nedskrivningar . . . . . 232

10.8.9 Uppskrivning av anläggningstillgångar ..... 234
10.8.10 Återföring av uppskrivningar ..... 237
10.8.11 Värdering av omsättningstillgångar över anskaffningsvärde ..... 237
10.8.12 Tilläggsupplysningar ..... 239

11 *Skulder, avsättningar och ansvarsförbindelser* ..... 241
11.1 Gällande rätt ..... 241
11.2 EG:s fjärde bolagsdirektiv ..... 242
11.3 Avgränsningen av begreppet avsättningar ..... 243
11.4 Kommitténs överväganden ..... 245
11.4.1 Särskilt om avtal om avgångsvederlag m.m. .. 248

12 *Koncernredovisning* ..... 251
12.1 Bakgrund ..... 251
12.2 Vilka bolag skall upprätta koncernredovisning? ..... 252
12.2.1 Gällande rätt ..... 252
12.2.2 EG:s sjunde bolagsdirektiv ..... 253
12.3 Kommitténs överväganden ..... 255
12.4 Vilka företag skall omfattas av koncernredovisningen? . 259
12.4.1 Gällande rätt ..... 259
12.4.2 EG:s sjunde bolagsdirektiv ..... 260
12.4.3 Olika konsolideringsmetoder ..... 261
12.5 Kommitténs överväganden ..... 263

13 *Revisionsplikt* ..... 267
13.1 Gällande rätt ..... 267
13.2 EG:s bolagsdirektiv ..... 267
13.3 Kommitténs överväganden ..... 268
13.3.1 Skyldighet att utse auktoriserad revisor ..... 268
13.3.2 Placeringen av revisionsreglerna ..... 270

14 *Offentlighet* ..... 273
14.1 Gällande rätt ..... 273
14.2 EG:s fjärde och sjunde bolagsdirektiv ..... 274
14.3 Kommitténs överväganden ..... 277

III SPECIALMOTIVERING ..... 279

*Förslaget till årsredovisningslag* ..... 279
1 kap. Inledande bestämmelser ..... 280
2 kap. Årsredovisning ..... 283
3 kap. Koncernredovisning ..... 309

4 kap. Offentlighet . . . . . 316
5 kap. Delårsrapport . . . . . 317

*Förslaget till lag om ändring i aktiebolagslagen /1975:1385/ (ABL)* . . . . . 319

*Förslaget till lag om ändring i bokföringslagen /1976:125/ (BFL)* . . . . . 323

*Förslaget till lag om ändring i lagen (1980:1103) om årsredovisning m.m. i vissa företag (ÅRL)* . . . . . 323

*Förslaget till lag om ändring av lagen (1992:160) om utländska filialer m.m. (filiallagen)* . . . . . 326

*Förslaget till förordning om ändring i aktiebolagsförordningen /1975:1387/ (ABF)* . . . . . 328

*Förslaget till förordning om ändring i förordningen (1981:112) om prövning av vissa ärenden enligt lagen (1980:1103) om årsredovisning m.m. i vissa företag* . . . . . 329

*Förslaget till förordning om ändring av förordningen (1992:308) om utländska filialer m.m.* . . . . . 329

IV KOMMENTARER TILL EG:S FJÄRDE, SJUNDE OCH ELFTE BOLAGSDIREKTIV . . . . . 331

15 *EG:s fjärde bolagsdirektiv* . . . . . 331
15.1 Allmänna bestämmelser . . . . . 331
15.2 Allmänna bestämmelser om balans- och resultaträkningar . . . . . 336
15.3 Balansräkningens uppställningsform . . . . . 339
15.4 Särskilda föreskrifter för vissa poster i balansräkningen 350
15.5 Resultaträkningens uppställningsform . . . . . 354
15.6 Särskilda föreskrifter för vissa poster i resultaträkningen . . . . . 361
15.7 Värderingsregler . . . . . 362
15.8 Noternas innehåll . . . . . 374
15.9 Förvaltningsberättelsens innehåll . . . . . 382
15.10 Offentlighet . . . . . 382
15.11 Revision . . . . . 386
15.12 Slutbestämmelser . . . . . 387

16 *EG:s sjunde bolagsdirektiv* . . . . . 397
16.1 Förutsättningar för upprättande av koncernredovisning 397

16.2 Upprättande av koncernredovisningen . . . . . 411
16.3 Koncernförvaltningsberättelsen . . . . . 431
16.4 Revision av koncernredovisningen . . . . . 432
16.5 Offentliggörande av koncernredovisningen . . . . . 433
16.6 Övergångs- och slutbestämmelser . . . . . 434

17 *EG:s elfte bolagsdirektiv* . . . . . 439
17.1 Filialer till bolag från andra medlemsstater . . . . . 439
17.2 Filialer till bolag från ett tredje land . . . . . 445
17.3 Uppgifter om filialer i bolagets förvaltningsberättelse . 448
17.4 Övergångs- och slutbestämmelser . . . . . 449

*Särskilt yttrande* . . . . . 453

*Bilaga*
Kommitténs direktiv . . . . . 459

# Sammanfattning

## EG, EES och den svenska redovisningslagstiftningen

Sverige har tillsammans med övriga EFTA-stater, utom Schweiz, träffat avtal med EG och dess medlemsstater om ett Europeiskt ekonomiskt samarbetsområde (EES). Avtalet trädde i kraft den 1 januari 1994 och innebär bl.a. ett åtagande att anpassa delar av den svenska redovisningslagstiftningen till EG:s fjärde, sjunde och elfte bolagsdirektiv samt EG:s redovisningsdirektiv för bl.a. banker och försäkringsbolag. Ändringarna i lagstiftningen berör den offentliga redovisningen i aktiebolag, vissa handelsbolag, banker och andra finansiella institut samt försäkringsbolag.

I Del I av detta delbetänkande presenterar Redovisningskommittén sina förslag till de ändringar av den svenska lagstiftningen som föranleds av de fjärde, sjunde och elfte bolagsdirektiven medan Del II behandlar de frågor som följer av en anpassning till EG:s redovisningsdirektiv för banker och andra finansiella institut samt försäkringsbolag.

## Lagens tillämpningsområde och uppläggning

Det fjärde bolagsdirektivet behandlar upprättande, revision och offentliggörande av årsredovisning i dels aktiebolag, dels sådana handelsbolag där de obegränsat ansvariga delägarna är aktiebolag eller andra bolag med begränsat delägaransvar. Det sjunde direktivet innehåller motsvarande bestämmelser för koncernredovisningen avseende nu nämnda bolag. I förhållande till gällande svensk lagstiftning innehåller direktiven ett avsevärt antal fler bestämmelser, framför allt gäller detta koncernredovisningen. I stor utsträckning överensstämmer dock direktivens regler med vad som anses vara god redovisningssed och kommitténs förslag innebär i många fall endast en kodifiering av svensk praxis.

Kommittén föreslår att 11 kap. aktiebolagslagen /1975:1385/ (ABL) upphävs och ersätts av en ny årsredovisningslag. Som en följd

av EG-anpassningen föreslås lagen gälla även sådana handelsbolag som formellt omfattas av EG-direktiven. Lagen föreslås inte bli tillämplig på banker eller andra finansiella institut. Inte heller föreslås den bli tillämplig på försäkringsbolag. Samtliga nu nämnda företag omfattas av särskilda redovisningsdirektiv, se vidare Del II.

## Rättvisande bild

Som en följd av anpassningen till EG:s redovisningsdirektiv införs i svensk lagstiftning begreppet "rättvisande bild". Direktiven uppställer nämligen som övergripande krav på redovisningens utformning att den skall ge en rättvisande bild av företagets ställning och resultat. Detta krav är överordnat direktivens och därmed lagens övriga bestämmelser såtillvida att ett företag är skyldigt att avvika från en bestämmelse om dess tillämpning skulle medföra att redovisningen inte ger en rättvisande bild av företagets ställning och resultat. I och med att begreppet intagits i EG:s direktiv har det blivit en del av EG-rätten. Detta innebär att det inte enbart kan tolkas utifrån brittisk lagstiftning och redovisningspraxis, där begreppet egentligen har sitt ursprung.

Det har inte gått att klarlägga den närmare EG-rättsliga innebörden av begreppet. Enligt kommitténs mening torde en årsredovisning som upprättas med tillämpning av gällande lag och med iakttagande av tillämpliga rekommendationer och uttalanden från auktoritativa organ, såväl nationella som internationella, som regel anses ge en rättvisande bild av ett företags ställning och resultat.

## Koncernföretag

Kommitténs förslag till årsredovisningslag innehåller en koncerndefinition. En i sak likalydande definition föreslås bli införd i 1 kap. ABL. Skälet till att kommittén föreslår denna ändring är att de bestämmelser i ABL som gäller koncerner och koncernföretag i huvudsak har anknytning till redovisningsfrågor, såsom bestämmelserna om krav på auktoriserad revisor och utdelningsreglerna. Den föreslagna definitionen innebär den nyheten i förhållande till gällande rätt att konsortialavtal kan utgöra grund för koncernförhållande. Vidare föreslås att den nuvarande sekundärregeln upphävs vilket bl.a. innebär att kravet på att moderbolaget skall ha en betydande andel i resultatet av dotterföretagets verksamhet slopas.

## Intresseföretag

Kommittén föreslår att det införs en definition av intresseföretag i lagen. Ett intresseföretagsförhållande föreligger om ett företag har minst tjugo procent av rösterna i ett annat företag, som inte utgör dotterföretag, och ett betydande inflytande i detta. Definitionen överensstämmer med gällande svensk och internationell redovisningspraxis. För redovisningen av intresseföretag föreslår kommittén att kapitalandelsmetoden *får* användas i det enskilda företagets årsredovisning medan metoden *skall* användas i koncernredovisningen.

## Uppställningsformer

Direktivet öppnar en möjlighet att införa två uppställningsformer för balansräkningen och totalt fyra uppställningsformer för resultaträkningen. I syfte att inte onödigtvis begränsa jämförbarheten mellan olika företags redovisningar har kommittén stannat för att föreslå att endast en uppställningsform för respektive räkning införs.

Den från det fjärde direktivet hämtade uppställningsformen för balansräkningen som kommittén valt att föreslå avviker från den nuvarande i bokföringslagen /1976:125/ (BFL) på så sätt att likviditetsordningen är den omvända, dvs. de lättast realiserbara tillgångarna och de först förfallande skulderna har placerats sist på aktiv- respektive passivsidan. De förpliktelser som enligt dagens schema redovisas som skulder skall delas upp i skulder och avsättningar. Vad som utmärker en avsättning i förhållande till en skuld är att det föreligger viss osäkerhet beträffande beloppets storlek eller den tidpunkt då förpliktelsen skall infrias.

Den just beskrivna uppdelningen innebär inte någon ändring vad gäller vilka slag av förpliktelser som totalt sett skall redovisas på passivsidan. Under eget kapital har två fonder tillkommit, nämligen överkursfond och kapitalandelsfond. Förstnämnda fond utgörs av belopp som vid aktieteckning erhållits för aktierna utöver det nominella beloppet. Sådant belopp ingår enligt gällande ABL i reservfonden. Till kapitalandelsfonden skall sättas av belopp varmed aktier eller andelar i företag som redovisas med tillämpning av kapitalandelsmetoden skrivs upp.

Vad gäller resultaträkningen föreslår kommittén att rörelsens kostnader fördelas efter funktion och inte efter kostnadsslag. Detta innebär i sin tur att avskrivningar inte redovisas för sig utan ingår i respektive funktion. Om det är motiverat av konkurrensskäl får, enligt kommitténs förslag, vissa poster i resultaträkningen

sammanslås för att på så sätt förhindra att förhållandet mellan företagets nettoomsättning och bruttoresultatet, dvs. skillnaden mellan nettoomsättningen och kostnaden för sålda varor, redovisas öppet. Denna möjlighet till sammanslagning föreslås inte gälla företag som är av sådan storlek att de måste ha auktoriserad revisor. Något krav på myndighets tillstånd för att göra sammanslagningen föreslås inte. Den nuvarande dispensmöjligheten från kravet på öppen redovisning av bruttoomsättningssumman föreslås bli upphävd för de bolag som omfattas av kommitténs förslag.

Både i balansräkningen och i resultaträkningen får poster som föregås av arabiska siffror sammanslås om posterna är oväsentliga med hänsyn till kravet på rättvisande bild eller om en sammanslagning främjar överskådligheten. I det senare fallet måste de sammanslagna posterna specificeras i not. Om denna sistnämnda möjlighet utnyttjas innebär det att balansräkningen endast innehåller huvudposterna markerade med bokstäver och med romerska siffror medan huvuddelen av informationen förläggs till notapparaten.

## Ändring av redovisningsprinciper

Kommittén föreslår att i det fall ett företag ändrar redovisningsprincip skall föregående års siffror räknas om så att de blir jämförbara med det aktuella årets siffror. Kravet på sådan omräkning är väl i linje med den internationella utvecklingen på detta område. Det har tidigare framstått som tveksamt om en sådan omräkning, i det fall den resulterar i att en tillgång åsätts ett högre värde än i föregående års balansräkning, är förenlig med det generella uppskrivningsförbud som gäller enligt BFL. Kommitténs förslag till uppskrivningsregler har därför getts den utformningen att sådana värdehöjningar som är en följd av en ändrad redovisningsprincip inte omfattas av uppskrivningsreglerna. Förslaget har ansetts falla inom ramen för EG:s fjärde bolagsdirektiv.

## Latent skatt

Enligt kommitténs mening skulle det vara bäst förenligt med kravet på rättvisande bild och med EG-direktivens systematik om redovisningen inte var påverkad av skattemässiga överväganden. Sådana avskrivningar och avsättningar som görs uteslutande av skatteskäl borde därför inte redovisas i balans- och resultaträkningarna utan företas i företagens deklarationer. Utifrån allmänna redovisningssynpunkter skulle det således vara en fördel om systemet med obeskatta-

de reserver och bokslutsdispositioner kunde avskaffas och ersättas av en redovisning av latent skatt. Ett förslag från kommitténs sida av denna innebörd förutsätter emellertid att de erforderliga ändringar av skattelagstiftningen som eventuellt blir följden härav hinner utredas under den tid som står till förfogande för den nu aktuella EG-anpassningen. Eftersom detta, enligt vad kommittén inhämtat, ter sig orealistiskt avstår kommittén från att i detta skede av utredningsarbetet lämna något förslag i denna fråga.

## Värderingsregler

Det fjärde bolagsdirektivets värderingsregler skiljer sig inte i nämnvärd mån från motsvarande svenska regler. De förändringar som föreslås i enlighet med direktivet är att det inte blir tillåtet att medvetet undervärdera tillgångarna och att det införs krav på att företagna nedskrivningar avseende anläggningstillgångar måste återföras, s.k. reversering. Sådan återföring skall ske om skälen för nedskrivningen bortfaller.

Bestämmelsen i 14 § fjärde stycket BFL om uppskrivning av omsättningstillgångar föreslås bli upphävd.

Vad gäller avskrivningstider anser kommittén att huvudregeln, oavsett tillgångsslag, bör vara tillgångens ekonomiska livslängd. För immateriella anläggningstillgångar föreslås en presumtionsregel som innebär att den ekonomiska livslängden antas uppgå till högst fem år om inte längre tid med rimlig grad av säkerhet kan fastställas. Någon yttersta tidsgräns, angiven i antal år, inom vilken immateriella anläggningstillgångar skall vara avskrivna föreslås inte.

Vad gäller möjligheten att skriva upp vissa typer av anläggningstillgångar föreslår kommittén att denna möjlighet bibehålls för aktiebolagen men upphävs för handelsbolagen. Skälen härför är dels att den nuvarande möjligheten att direkt kvitta en uppskrivning mot en nedskrivning föreslås bli upphävd eftersom den förefaller vara i strid med direktivet, dels att uppskrivningsbeloppet måste användas antingen till att höja aktiekapitalet eller till avsättning till en uppskrivningsfond som skall utgöra bundet kapital. Eftersom det saknas regler om bundet kapital i handelsbolag förefaller det fjärde direktivet inte ge utrymme för att tillåta sådana bolag att skapa uppskrivningsfonder.

På samma sätt som föreslås beträffande nedskrivningar skall uppskrivningar återföras (reverseras) om de skäl som föranledde uppskrivningen inte längre föreligger. Gällande bestämmelse i BFL att

uppskrivning av fastighet endast får göras upp till taxeringsvärdet föreslås bli upphävd.

Kapitalrabatt och direkta emissionsutgifter vid upptagande av lån föreslås inte kunna redovisas som en kostnad direkt utan skall periodiseras över tiden till dess skulden förfaller till betalning.

## Avtal om avgångsvederlag m.m.

Kommittén har som en särskild uppgift haft att överväga om det finns behov av särskilda redovisningsregler avseende pensionsersättningar, avtal om avgångsvederlag och liknande förmåner till styrelseledamöter, verkställande direktör och andra ledande befattningshavare. Vad gäller olika typer av ekonomiska förpliktelser som ett företag ingår till förmån för nyss nämnda personer framhåller kommittén att redovisningen av sådana förpliktelser självfallet skall följa de allmänna reglerna för redovisningen av skulder och avsättningar. Därutöver föreslår kommittén, beträffande bolag som omfattas av förevarande etapp av utredningsarbetet, att det i not skall framgå om belopp som skuldförts eller för vilket avsättning gjorts avser förpliktelser avseende pensioner eller liknande förmåner till styrelse och verkställande direktör eller till personer som tidigare tillhört dessa kategorier.

## Tilläggsupplysningar

Enligt direktivens systematik för årsredovisningens och koncernredovisningens upprättande skall sådan information som på ett naturligt sätt hör samman med den siffermässiga informationen i balans- och resultaträkningarna lämnas i noter till dessa medan förvaltningsberättelsen reserveras för sådan information som saknar dylikt samband. En följd av detta blir att en del av den information som enligt gällande lag och redovisningspraxis lämnas i förvaltningsberättelsen i stället skall lämnas i not. Detta gäller t.ex. vissa uppgifter om personalen, löner och ersättningar, uppgift om namn på moderbolag samt uppgifter om koncerninterna köp och försäljningar.

## Koncernredovisning

Enligt svensk rätt är samtliga aktiebolag som är moderbolag skyldiga att upprätta koncernredovisning. I och med anpassningen till EG:s sjunde direktiv kommer sådana moderbolag som själva är dotterbolag

att undantas från denna skyldighet om inte en viss minoritet av delägarna kräver att koncernredovisning upprättas. Undantaget gäller inte heller om moderbolaget är börsnoterat.

I koncernredovisningen skall dotterföretag som huvudregel redovisas enligt förvärvsmetoden och intresseföretag enligt kapitalandelsmetoden. Sådana dotterföretag som inte får redovisas enligt förvärvsmetoden av det skälet att de bedriver en i förhållande till övriga koncernföretag avvikande verksamhet, skall enligt kommitténs förslag redovisas med tillämpning av kapitalandelsmetoden.

Såväl dotterföretag som intresseföretag får undantas från konsolidering och i stället redovisas enligt anskaffningskostnadsmetoden *om* företaget är av ringa betydelse med hänsyn till kravet på rättvisande bild, *om* betydande och varaktiga hinder i väsentlig grad begränsar det ägande företagets möjligheter att utöva sitt inflytande, *om* nödvändig information för att upprätta koncernredovisningen inte kan erhållas utan oskälig kostnad eller inom rimlig tid eller *om* aktierna eller andelarna innehas tillfälligt enbart för att säljas vidare.

Kommittén har även övervägt om poolingmetoden borde införas som ett uttryckligt alternativ i lagförslaget. Eftersom god redovisningssed och internationell praxis förefaller att ställa mycket stränga krav för att denna metod skall få tillämpas, kommer metoden till användning i endast enstaka fall. På grund härav anser kommittén att det saknas skäl att reglera metoden i lagen.

För redovisningen av s.k. joint ventures föreslår kommittén att det blir tillåtet att tillämpa klyvningsmetoden.

Koncernredovisningen skall som huvudregel upprättas med tillämpning av samma redovisningsprinciper som används i moderbolagets årsredovisning. Om det föreligger särskilda skäl får andra principer dock användas. Härigenom möjliggörs att koncernredovisningen i mindre utsträckning än årsredovisningen påverkas av skattemässiga överväganden. Kommittén anser det i och för sig inte vara en lycklig lösning att olika principer tillämpas på bolags- respektive koncernnivå. Mot bakgrund bl.a. av den starka koppling som enligt gällande svensk skattelagstiftning föreligger mellan redovisning och beskattning förefaller den emellertid vara den enda praktiskt möjliga för tillfället.

## Filialer

I det elfte bolagsdirektivet föreskrivs vilka handlingar och uppgifter rörande filialer som skall offentliggöras. Även om direktivet inte är ett redovisningsdirektiv i den meningen att det föreskriver regler för

en filials redovisning framgår det motsatsvis av dess bestämmelser att en medlemsstat inte får kräva att det upprättas och offentliggörs årsredovisning i en filial om den tillhör ett bolag hemmahörande inom EES. Direktivet har föranlett förslag till ändringar i lagen (1992:160) om utländska filialer m.m. och förordningen (1992:308) om utländska filialer m.m.

# Summary

## EC, EEA and Swedish accounting legislation

Sweden has, together with the other members of EFTA, except Switzerland, entered into an agreement with the EC and its member states about a European Economic Area (EEA). The agreement came into force on 1 January 1994 and includes a commitment to adapt parts of the Swedish accounting legislation to the fourth, seventh and eleventh EC company directives and the EC accounting directives for companies such as banks and insurance companies. The changes in the legislation relate to the statutory annual accounts of companies limited by shares, certain partnerships, banks and other financial institutions and insurance companies.

In Part I of the Accounting Law Committee's first report, the Committee presents its proposals for amendments to the Swedish legislation caused by the fourth, seventh and eleventh EC company directives. Part II deals with issues caused by the adjustment to the EC directives in respect of banks and other financial institutions and insurance companies.

## Application and structure of the Act

The fourth directive deals with the preparation, audit and publication of the annual accounts of companies limited by shares and certain partnerships. The partnerships covered by the Act are only those where the partners with unlimited liability are companies limited by shares or other companies with limited partner liability. The seventh directive contains the corresponding rules on consolidated accounts in the above mentioned companies. This directive contains a substantially larger number of regulations as compared with current Swedish legislation, especially as regards consolidated accounts. However they comply to a great extent with what is today regarded as generally accepted accounting principles. Thus the proposal by the Committee is merely a codification of these Swedish principles.

The Committe suggests that Chapter 11 of the Swedish Companies Act (Aktiebolagslagen) /1975:1385/ is abolished and replaced by a

new Accounting Act (Årsredovisningslagen). As a result of the adaptation to the EC directives, the Act is proposed to cover also the partnerships formally covered by the EC directives. The Act will not be applicable to credit institutions, brokers and dealers in securities. Neither is it proposed to be applicable to insurance companies. These companies are covered by special accounting directives (see also Part II).

## True and fair view

The concept of true and fair view is introduced into Swedish accounting legislation through the adaptation to the EC directives, since they require that the accounts must show a true and fair view of the company's financial position and results. This requirement is superior the other provisions in the Act in so far as a company is forced to depart from a provision if the application thereof would mean that the accounts would not give a true and fair view of the company's financial position and results. Since this concept has been included in the EC directives, it has become part of the EC legislation. This means that it cannot be interpreted only from the point of view of British legislation or accounting practices, where it originates from.

It has not been possible to define the precise meaning of the concept in terms of EC law. According to the Committee, annual accounts prepared in accordance with existing law and taking into account applicable recommendations and statements from authoritative bodies, both national and international, should in most cases give a true and fair view of a company's financial position and results.

## Group companies

The Accounting Act, as proposed by the Committee, contains a definition of a group. Essentially the same definition is proposed to be included in Chapter 1 of the Swedish Companies Act. The reason for this proposed change is that the rules laid down in the Swedish Companies Act with respect to group companies mainly concern accounting issues, such as the regulations concerning the requirements for companies to appoint an authorised public accountant and also the regulations concerning distribution of dividends. As compared with the existing law, the proposed definition includes the new criterion that a consortium agreement can

form the basis of a group relationship. Also, the current secondary rule that the parent company must have a considerable share in the results of the subsidiary's business is proposed to be abolished.

## Associated companies

The Committee suggests that a definition of associated companies be included in the Act. Companies are regarded as associated companies if one company holds at least 20 per cent of the votes of the other company, which is not a subsidiary, and has a significant influence over the other company. This definition complies with current Swedish and international accounting practice. When accounting for associated companies, the Committee proposes that the equity method *may* be used in the annual accounts of each entity but *must* be used in the consolidated accounts.

## Layouts

The directive opens a possibility to introduce two layouts for the balance sheet and four for the profit and loss account. In order to increase the comparability between the annual accounts of different companies, the Committee has decided to propose only one layout for the balance sheet and the profit and loss account respectively.

The layout for balance sheets chosen from the fourth directive by the Committee differs from the current one as shown in the current Swedish Bookkeeping Act (Bokföringslagen) /1976:125/ in as much as the order of liquidity has been reversed, i.e. the most easily realisable assets and the liabilities with the earliest due date have been placed at the bottom of the balance sheet. Furthermore, the proposal implies that the liabilities that today are disclosed as Creditors shall be shown as Creditors and Provisions. A provision as compared with a creditor is characterised by that there is a certain uncertainty regarding the amount and/or the due date of the liability.

This split just mentioned does not imply a change in the kind of obligations that must be accounted for in the balance sheet. Two reserves, namely the Share premium account and Equity method reserve, have been added under Equity. The former reserve consists of amounts received as premium on issuing new shares, today included in the Legal reserve according to the Swedish Companies Act. When shares or participations in companies accounted for in accordance with the equity method are revalued, these amounts must be transferred to the Equity method reserve.

As regards to the profit and loss account, the Committee proposes a split of costs by type of function and not type of cost. This in turn means that depreciation is not disclosed separately in the profit and loss accounts, as today, but included in each function. If reasons of competition exist, the Committee proposes to permit the combination of certain items in the profit and loss account in order to prevent disclosure of the relation between a company's net turnover and gross profit, i.e. the difference between Net turnover and Cost of goods sold. This possibility is proposed for companies not obliged to appoint an authorised public accountant. There is no suggestion of a requirement of formal approval by an authority. Thus the current possibility of exemption from the requirement always to disclose Net turnover is proposed to be abolished for the companies covered by the Committee's proposal.

Items marked with Arabic numerals in the balance sheet and the profit and loss account may be combined if the items are immaterial with respect to the demand for a true and fair view or if this combination improves clarity. In the latter case the combined items must be specified in a note to the accounts. In this case the balance sheet will only contain the main items marked with letters and Roman numerals while the greater part of the information will be in the notes to the accounts.

## Change in accounting principles

The Committee proposes that in those cases where a company changes its accounting principles, the prior-year figures must be adjusted to make them comparable with the figures for the current year. The demand for such an adjustment is well in line with international development in this area. It has previously been seen as doubtful if such adjustment, when it results in assets being valued at a higher value than in the previous year's balance sheet, is in accordance with the general ban on upward revaluation of current assets according to the Swedish Bookkeeping Act. The proposal of the Committee has therefore been worded in such a way that increases in value resulting from a change in accounting principles are not covered by the revaluation rules. The proposal is considered to be within the scope of the fourth EC directive.

## Deferred tax

According to the Committee it would be most consistent with the requirement for a true and fair view and also with the structure of the EC directives if the accounts were unaffected by tax considerations. Depreciation charged and provisions made purely for tax purposes should therefore not be accounted for in the balance sheet and profit and loss account, but only in a company's tax returns. It would, from a general accounting point of view, be an advantage if the system with untaxed reserves and appropriations to such reserves would be abolished and replaced by accounting for deferred tax. A proposal of this kind from the Committee would presume that the necessary changes of the tax legislation possibly caused thereof, will be given enough time to be investigated during the period available for the current adaptation of EC regulations. Since this, according to the information given to the Committee, seems unrealistic, the Committee has decided to refrain from giving a proposal in this matter.

## Valuation rules

The valuation rules in the fourth directive are not materially different from the corresponding Swedish rules. The changes proposed according to the directive are that it will not be allowed to deliberately understate the assets and that write-downs on fixed assets must be reversed if the reasons for the write-downs no longer apply.

Furthermore, 14 §, paragraph four of the Swedish Bookkeeping Act regarding upward revaluation of current assets is proposed to be abolished. As regards depreciation periods the Committee's view is that the main rule should be the useful economic life of the asset, irrespective of type of asset. For intangibles a useful economic life of five years is presumed, if a longer period cannot be determined with a reasonable degree of likelyhood. No maximum useful economic life, given in number of years, is proposed for intangible assets.

As for the possibility of upward revaluation of certain types of fixed assets, the Committee proposes that this possibility should be retained for limited liability companies but not for partnerships. The reasons for this are partly that the current possibility to offset revaluations and write-downs is proposed to be abolished since it appears to be in conflict with the directive, and partly that the amount of revaluation must be used either to increase the share capital or be allocated to a revaluation reserve as non-distributable

equity. Since there are no rules for how to deal with non-distributable equity in partnerships, the scope of the fourth directive does not appear to allow such companies to create revaluation reserves.

In the same way as with write-downs, revaluations must be reversed if the reasons for the revaluation no longer exist. The present rule in the Swedish Bookkeeping Act that a revaluation of a property may only be made up to its tax assessment value[1] is proposed to be abolished.

Capital discounts and direct issue costs for the taking of long-term loans must, according to the proposal made by the Committee, be capitalised and charged to the profit and loss account on an accrual basis over the time until the liability is due for payment.

## Agreements on severance payments etc.

The Committee has had, as a special task, to consider if there is any need for special accounting rules for pensions, agreements on severance payments and similar benefits to directors, managing directors and other executives. When it comes to different types of financial obligations assumed by a company for the benefit of the above mentioned category of people, the Committee would like to stress that accounting for this kind of financial commitments must follow the generally accepted accounting rules for creditors and provisions. In addition, the Committee proposes, for companies covered by this stage of the Committee's work, that a note to the accounts shall disclose the amounts entered in the balance sheet for pensions and similar benefits to directors and former directors.

## Additional information

According to the directives' method for the preparation of the annual accounts and the consolidated accounts, information naturally connected with the numerical information in the balance sheet and the profit and loss account shall be disclosed in the notes to the accounts, while the directors' report is reserved for information that does not have this connection. An effect of this is that some of the

[1]Every five to ten years a taxable value is assessed by the authorites for every property in Sweden to form the basis for property tax. It is not a market value.

information which according to existing law and accounting practice is given in the directors' report will in the future be disclosed in the notes to the accounts. This includes certain information on employees, salaries, wages and remunerations, the name of the parent company and information regarding intra-group purchases and sales.

## Consolidated accounts

According to Swedish law, all limited liability companies, which are parent companies, are obliged to prepare consolidated accounts. As a consequence of the adaptation of the seventh directive, parent companies, which are also subsidiaries, shall be exempted from the obligation to prepare consolidated accounts, unless a certain minority of the shareholders demand that consolidated accounts should be prepared. This exemption does not apply if the parent company is a listed company.

In consolidated accounts, subsidiaries shall, as the main rule, be accounted for according to the acquisition accounting method and associated companies according to the equity method. Subsidiaries that must not be accounted for according to the acquisition accounting method because their operations are materially different from the operations of the other group companies, must, according to the Committee, be accounted for by the equity method.

Both subsidiaries and associated companies may be excluded from the consolidation and instead be accounted for at historical cost *if* the company is immaterial with regard to the demand for a true and fair view, *if* severe long-term restrictions hinder the possibilities of the owning company to exercise its influence, *if* necessary information for the preparation of the consolidated accounts cannot be obtained without disproportionate expense or within a reasonable time or *if* the shares or participations are held only temporarily and for resale.

The Committee has also considered if the merger accounting method should be introduced as a clear alternative in the proposed Act. Since the conditions for the use of this method, according to what seems to be generally accepted accounting principles in Sweden and according to international accounting practice, are very strict, the method is very rarely used. The Committee is therefore of the opinion that there is no reasons for regulation of this method in the Act.

The Committee proposes that it should be permitted to account for joint ventures according to the proportional method.

Consolidated accounts shall, as a main rule, be prepared using the same accounting principles as are used in the parent company accounts. Other principles may be used if there are special reasons for doing so. In this way consolidated accounts will be less influenced by tax considerations than is normally the case with annual accounts. The Committee does not, however, favour a solution where different accounting princples are used on company level and group level respectively but this is the only practical option available at the moment in view of the strong link that exists between accounting and taxation under Swedish law.

## Branches

The eleventh directive prescribes the documents and information regarding branches that must be made public. Even if the directive is not an accounting directive in the sense that it sets out rules for a branch's accounting, it is clear that a member state cannot require the preparation and publication of annual accounts for a branch, if it belongs to a company situated within the EC. The directive has caused some proposals for amendments to the act on foreign branches (1992:160) and the decree on foreign branches (1992:308).

# Författningsförslag

## 1. Förslag till Årsredovisningslag

Härigenom föreskrivs följande.

### 1 kap. Inledande bestämmelser

**1 §**

Denna lag är tillämplig på aktiebolag.

Lagen är också tillämplig på kommanditbolag och andra handelsbolag om samtliga obegränsat ansvariga delägare är

- aktiebolag,
- utländska företag som avses i avsnitt 1 i bilaga, eller
- utländska företag som inte lyder under lagstiftningen i någon stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet men som har en rättslig form som är jämförbar med aktiebolaget eller de företag som avses i avsnitt 1 i bilagan.

I annat fall än som avses i andra stycket är lagen tillämplig på kommanditbolag och andra handelsbolag om samtliga obegränsat ansvariga delägare är

- sådana bolag eller utländska företag som avses i första och andra styckena, eller
- utländska företag som avses i avsnitt 2 i bilaga om samtliga obegränsat ansvariga delägare är sådana bolag eller utländska företag som avses i första och andra styckena.

I annat fall än som avses i andra och tredje styckena är lagen tillämplig på kommanditbolag och andra handelsbolag om bolaget ingår i en koncern där moderbolaget är sådant bolag som avses i första-tredje styckena.

Lagen är inte tillämplig på bankaktiebolag, kreditmarknadsbolag, kreditaktiebolag, finansbolag, värdepappersbolag eller försäkringsaktiebolag.

**2 §**

Vid tillämpningen av denna lag avses med andelar i ett företag även aktier i ett aktiebolag.

3 §

Om ett bolag

1. innehar mer än hälften av rösterna för samtliga andelar i en svensk eller utländsk juridisk person,

2. äger andelar i en juridisk person och på grund av avtal med andra delägare i denna förfogar över mer än hälften av rösterna för samtliga andelar,

3. äger andelar i en juridisk person och har rätt att utse eller avsätta mer än hälften av ledamöterna i dess styrelse eller motsvarande ledningsorgan, eller

4. i annat fall än som avses i 3 på grund av avtal med en juridisk person eller föreskrift i dess bolagsordning, bolagsavtal eller därmed jämförbara stadgar har rätt att ensamt utöva ett bestämmande inflytande över denna,

är bolaget moderbolag och den juridiska personen dotterföretag.

Om ett dotterföretag, eller ett moderbolag och ett eller flera dotterföretag tillsammans, eller flera dotterföretag tillsammans

1. innehar mer än hälften av rösterna för samtliga andelar i en juridisk person,

2. äger andelar i en juridisk person och på grund av avtal med andra delägare i denna förfogar över mer än hälften av rösterna för samtliga andelar, eller

3. äger andelar i en juridisk person och har rätt att utse eller avsätta mer än hälften av ledamöterna i dess styrelse eller motsvarande ledningsorgan,

är även en sådan juridisk person dotterföretag till moderbolaget.

Moderbolag och dotterföretag utgör tillsammans en koncern.

Med koncernföretag avses i denna lag företag i samma koncern.

4 §

Om ett bolag äger andelar i en svensk eller utländsk juridisk person, som inte är dotterföretag, och utövar ett betydande inflytande över den juridiska personen är den juridiska personen intresseföretag till bolaget.

Ett bolag antas utöva ett betydande inflytande om det innehar minst tjugo procent av rösterna för samtliga andelar i den juridiska personen.

Om ett dotterföretag, eller ett moderbolag och ett eller flera dotterföretag tillsammans, eller flera dotterföretag tillsammans innehar minst tjugo procent av rösterna för samtliga andelar i en juridisk person antas moderbolaget utöva ett betydande inflytande över den juridiska personen.

5 §

Vid tillämpningen av 3 § första stycket 1-3 och andra stycket samt 4 § skall sådana rättigheter som tillkommer någon som handlar i eget namn men för en annan fysisk eller juridisk persons räkning anses tillkomma den personen. Vid bestämmandet av antalet röster i ett dotterföretag eller intresseföretag skall inte beaktas de andelar i dotterföretaget eller intresseföretaget som innehas av företaget självt eller av dess dotterföretag. Samma gäller andelar som innehas av den som handlar i eget namn men för dotterföretagets eller intresseföretagets eller för dess dotterföretags räkning.

## 2 kap. Årsredovisning

1 §

Utöver årsbokslut enligt 11 § bokföringslagen (1976:125) skall för varje räkenskapsår upprättas årsredovisning. Årsredovisningen består av balansräkning, resultaträkning, noter, förvaltningsberättelse och, i bolag som enligt 10 kap. 3 § andra stycket aktiebolagslagen (1975:1385) eller 4 kap. 3 § första stycket lagen (1980:1103) om årsredovisning m.m. i vissa företag är skyldigt att ha auktoriserad revisor, finansieringsanalys. De uppräknade handlingarna utgör en helhet.

I aktiebolag skall årsredovisningen skrivas under av samtliga styrelseledamöter och av verkställande direktören. Har en avvikande mening beträffande årsredovisningen antecknats till styrelsens protokoll, skall den avvikande meningen fogas till årsredovisningen.

I handelsbolag skall årsredovisningen skrivas under av samtliga obegränsat ansvariga delägare. Har sådan delägare en avvikande mening beträffande årsredovisningen skall denna fogas till årsredovisningen.

Årsredovisningen skall innehålla uppgift om dagen för underskriften.

2 §

Balansräkningen, resultaträkningen och noterna skall upprättas på ett överskådligt sätt och ge en rättvisande bild av bolagets ställning och resultat.

När tillämpningen av bestämmelserna i denna lag inte är tillräcklig för att uppfylla kravet i första stycket på rättvisande bild skall ytterligare upplysningar lämnas.

Om tillämpningen av bestämmelserna i denna lag i ett särskilt fall är oförenlig med kravet i första stycket på rättvisande bild skall avsteg göras från bestämmelserna. Varje sådant avsteg skall anmärkas i not med upplysning om skälen för avsteget och dess effekt på bolagets ställning och resultat.

**3 §**

Vid upprättandet av balansräkningen, resultaträkningen och noterna skall följande iakttas:

1. Bolaget förutsätts fortsätta sin verksamhet.

2. Samma principer för värderingen av de olika posterna och, i förekommande fall, delposterna skall konsekvent tillämpas från ett räkenskapsår till ett annat.

3. Värderingen av de olika posterna och, i förekommande fall, delposterna skall göras med iakttagande av rimlig försiktighet vilket särskilt innebär att

a. endast under räkenskapsåret realiserade intäkter får tas med,

b. hänsyn måste tas till alla förutsebara och möjliga förluster och ekonomiska förpliktelser som är hänförliga till räkenskapsåret eller tidigare räkenskapsår, även om dessa förluster eller förpliktelser blir kända först efter räkenskapsårets utgång men före upprättandet av årsredovisningen, och

c. hänsyn måste tas till värdenedgångar oavsett om resultatet för räkenskapsåret är en vinst eller en förlust.

4. Intäkter och kostnader som är hänförliga till räkenskapsåret skall tas med oavsett tidpunkten för betalningen.

5. De olika beståndsdelar som balansräkningens poster och, i förekommande fall, delposter består av, skall värderas var för sig.

6. Den ingående balansräkningen för ett räkenskapsår skall stämma överens med den utgående balansräkningen för det närmast föregående räkenskapsåret.

I undantagsfall får avvikelse göras från vad som föreskrivs i första stycket. I sådant fall skall upplysning om skälen för avvikelsen och dess effekt på bolagets ställning och resultat lämnas i not. I fall som avses i första stycket 2 gäller vad som föreskrivs i 6 § andra stycket.

**4 §**

I årsredovisningen skall beloppen anges i svenska kronor. Beloppen får dessutom anges i annan valuta. I sådant fall skall upplysning om omräkningskursen lämnas i not.

*Gemensamma bestämmelser för balansräkning och resultaträkning*

**5 §**

Balansräkningen och resultaträkningen skall upprättas enligt i 9 och 10 §§ angivna uppställningsformer med de avvikelser i fråga om poster föregångna av arabiska siffror som betingas av rörelsens art och omfattning.

De i uppställningsformerna angivna posterna skall tas upp var för sig

i angiven ordningsföljd. Nya poster får tillkomma såvitt deras innehåll inte täcks av de i uppställningsformerna angivna posterna. Genom en mera detaljerad underindelning av posterna får delposter anges, förutsatt att uppställningsformerna i övrigt följs. En delpost skall anges om dess förekomst eller storlek är av betydelse med hänsyn till kravet i 2 § första stycket på rättvisande bild. Kompletterande poster ges beteckningar som tydligt anger vad som ingår i posten.

Poster i balansräkningen och resultaträkningen som föregås av arabiska siffror får sammanslås om de har ett värde som, med hänsyn till kravet i 2 § första stycket på rättvisande bild, är av ringa betydelse eller om sammanslagningen främjar överskådligheten. I det senare fallet skall posterna och, i förekommande fall, delposterna anges i not.

Uppställningen av balansräkningen och resultaträkningen får ändras mellan räkenskapsåren endast om det föreligger särskilda skäl. Om ändring gjorts skall skälen för denna anges i not.

**6 §**

I årsredovisningen skall för varje post i balansräkningen och resultaträkningen och i sådana noter som avses i 5 § tredje stycket anges beloppet av motsvarande post för det närmast föregående räkenskapsåret.

Om bolaget ändrat principer för värderingen av tillgångar, avsättningar eller skulder eller ändrat klassificeringen av posterna, eller dess beståndsdelar, i balansräkningen eller resultaträkningen skall, om särskilda hinder inte möter, beloppen för det närmast föregående räkenskapsåret räknas om. Redogörelse för innebörden av och skälen för ändringen skall lämnas i not. Sådan redogörelse skall även lämnas om det förekommit annan ändring beträffande balansräkningen eller resultaträkningen som väsentligt påverkar jämförbarheten mellan åren.

**7 §**

Kvittning får inte ske mellan tillgångar och avsättningar eller skulder i balansräkningen eller mellan intäkter och kostnader i resultaträkningen.

**8 §**

Balansräkningen skall i sammandrag redovisa bolagets samtliga tillgångar, avsättningar och skulder samt eget kapital vid räkenskapsårets utgång (balansdagen). Ställda panter och ansvarsförbindelser skall tas upp inom linjen.

Resultaträkningen skall i sammandrag redovisa bolagets samtliga intäkter och kostnader under räkenskapsåret.

*Uppställningsform för balansräkning*

**9 §**

TILLGÅNGAR

A. Tecknat ej inbetalt kapital

B. Anläggningstillgångar

I. Immateriella anläggningstillgångar
   1. Balanserade utgifter för forsknings- och utvecklingsarbeten och liknande
   2. Koncessioner, patent, licenser, varumärken samt liknande rättigheter och tillgångar
   3. Hyresrätter och liknande rättigheter
   4. Goodwill
   5. Förskott avseende immateriella anläggningstillgångar

II. Materiella anläggningstillgångar
   1. Byggnader och mark
   2. Maskiner och tekniska anläggningar
   3. Inventarier, verktyg och installationer
   4. Pågående nyanläggningar
   5. Förskott avseende materiella anläggningstillgångar

III. Finansiella anläggningstillgångar
   1. Aktier/andelar i koncernföretag
   2. Fordringar hos koncernföretag
   3. Aktier/andelar i intresseföretag
   4. Fordringar hos intresseföretag
   5. Andra långfristiga värdepappersinnehav
   6. Andra långfristiga fordringar

C. Omsättningstillgångar

I. Varulager
   1. Råvaror och förnödenheter
   2. Varor under tillverkning
   3. Färdiga varor och handelsvaror

II. Fordringar
   1. Förskott till leverantörer (för varor och tjänster)
   2. Kundfordringar
   3. Fordringar hos koncernföretag
   4. Fordringar hos intresseföretag
   5. Lån till aktieägare och delägare (samt till personer som, med

motsvarande tillämpning av 12 kap. 7 § första och sjätte styckena aktiebolagslagen /1975:1385/, är att anse som närstående till dessa)

6. Övriga fordringar
7. Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter

III. Kortfristiga placeringar

1. Aktier/andelar i koncernföretag
2. Aktier/andelar i intresseföretag
3. Egna aktier
4. Övriga kortfristiga placeringar

IV. Kassa och bank

EGET KAPITAL, AVSÄTTNINGAR OCH SKULDER

A. Eget kapital

Aktiebolag:

I. Aktiekapital

II. Överkursfond

III. Uppskrivningsfond

IV. Andra fonder

1. Reservfond
2. Kapitalandelsfond
3. Övrigt

V. Balanserad vinst eller förlust

VI. Årets resultat

Handelsbolag:

I. Eget kapital vid räkenskapsårets början

II. Insättningar eller uttag under året

III. Årets resultat

IV. Eget kapital vid räkenskapsårets slut

B. Obeskattade reserver

C. Avsättningar

1. Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser

2. Avsättningar för skatter
3. Övriga avsättningar

D. Skulder

1. Obligationslån
2. Skulder till kreditinstitut
3. Förskott från kunder (får även redovisas öppet som avdragspost under Varulager)
4. Leverantörsskulder
5. Växelskulder
6. Skulder till koncernföretag
7. Skulder till intresseföretag
8. Skatteskulder
9. Övriga skulder
10. Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter

STÄLLDA PANTER M.M.

1. Inteckningar i fast egendom, företagsinteckningar och andra inteckningar, varje slag för sig
2. Andra ställda panter och därmed jämförliga säkerheter, varje slag för sig, med angivande av de belastade tillgångarnas värde enligt balansräkningen

ANSVARSFÖRBINDELSER

1. Diskonterade växlar
2. Borgensförbindelser och övriga ansvarsförbindelser
3. Pensionsförpliktelser som ej upptagits bland avsättningarna och inte har täckning i pensionsstiftelses förmögenhet

*Uppställningsform för resultaträkning*

**10 §**

1. Nettoomsättning
2. Kostnad för sålda varor
3. Bruttoresultat
4. Försäljningskostnader
5. Administrationskostnader
6. Övriga rörelsekostnader
7. Övriga rörelseintäkter
8. Intäkter från aktier/andelar i koncernföretag
9. Intäkter från aktier/andelar i intresseföretag
10. Intäkter från övriga värdepapper och fordringar som är anlägg-

ningstillgångar (med särskild uppgift om intäkter från koncernföretag)
11. Övriga ränteintäkter och liknande intäkter (med särskild uppgift om intäkter från koncernföretag)
12. Nedskrivningar av finansiella anläggningstillgångar och kortfristiga placeringar
13. Räntekostnader och liknande kostnader (med särskild uppgift om kostnader avseende koncernföretag)
14. Extraordinära intäkter
15. Extraordinära kostnader
16. Bokslutsdispositioner
17. Skatt på årets resultat
18. Övriga skatter
19. Årets resultat

**11 §**
Om det är motiverat av konkurrensskäl får de belopp som redovisas under posterna 1-3 och 7 i resultaträkningen sammanslås till en post benämnd bruttovinst eller bruttoförlust. Vad nu sagts gäller inte bolag som enligt 10 kap. 3 § andra stycket aktiebolagslagen (1975:1385) eller 4 kap. 3 § första stycket lagen (1980:1103) om årsredovisning m.m. i vissa företag är skyldigt att ha auktoriserad revisor.

Den som tillämpar första stycket första meningen skall i not upplysa om skälen för detta.

**12 §**
Nettoomsättningen skall omfatta intäkter från försäljning av varor och tillhandahållande av tjänster som utgör bolagets normala verksamhet med avdrag för lämnade rabatter, mervärdesskatt och annan skatt som är direkt knuten till försäljningen eller tillhandahållandet.

**13 §**
Intäkter och kostnader i annan verksamhet än bolagets normala verksamhet skall redovisas som extraordinära intäkter och kostnader.

Extraordinära intäkter och kostnader skall specificeras till sin art.

*Värderingsregler m.m.*

**14 §**
Med anläggningstillgång förstås tillgång, som är avsedd att stadigvarande brukas eller innehas i rörelsen. Med omsättningstillgång förstås annan tillgång.

**15 §**

Utgifter för forsknings- och utvecklingsarbeten och liknande får tas upp som immateriell anläggningstillgång om de är av väsentligt värde för den bedrivna rörelsen under kommande år. Detsamma gäller dels utgifter för koncessioner, patent, licenser, varumärken, hyresrätter och liknande rättigheter och tillgångar, dels ersättning som vid företagsförvärv överstiger det behållna värdet av de övertagna tillgångarna (goodwill).

Utgifter för bolagsbildningen, för ökning av aktiekapitalet eller för bolagets förvaltning får inte tas upp som tillgång.

**16 §**

Anläggningstillgång skall, om inte annat följer av tillämpningen av 17 § första stycket, 18 § första-tredje styckena, 19 § första stycket och 24 §, tas upp till anskaffningsvärdet.

I anskaffningsvärdet för en tillverkad tillgång skall inräknas en skälig andel av sådana kostnader som indirekt kan hänföras till produktionen av tillgången och som belöper på tillverkningsperioden. Försäljningskostnader får inte inräknas i anskaffningsvärdet.

Ränta på kapital som lånats för att finansiera tillverkningen av en tillgång får inräknas i anskaffningsvärdet till den del räntan hänför sig till tillverkningsperioden. Om sådan ränta inräknats i anskaffningsvärdet skall upplysning om detta lämnas i not.

Utgifter för värdehöjande förbättring av tillgången får inräknas i anskaffningsvärdet, om de nedlagts under räkenskapsåret eller balanserats från tidigare år.

**17 §**

Anläggningstillgång med begränsad ekonomisk livslängd skall skrivas av systematiskt över denna livslängd.

Den ekonomiska livslängden för en immateriell anläggningstillgång som avses i 15 § antas uppgå till högst fem år om inte annan längre tid med rimlig grad av säkerhet kan fastställas. Om längre avskrivningstid tillämpas skall upplysning om detta lämnas i not med angivande av skälen för den längre avskrivningstiden.

**18 §**

Om en anläggningstillgång på balansdagen har ett lägre värde än det värde som i övrigt följer av tillämpningen av 16 § och 17 § första stycket skall tillgången skrivas ned till det lägre värdet om det kan antas att värdenedgången är varaktig.

En finansiell anläggningstillgång får skrivas ned till det lägre värde som tillgången har på balansdagen även om det inte kan antas att

värdenedgången är varaktig.

Värderingen enligt första och andra styckena får inte bibehållas om skälen för nedskrivningen inte längre föreligger.

Värdeförändringar som avses i första-tredje styckena skall redovisas i resultaträkningen.

**19 §**

Ett aktiebolags materiella eller finansiella anläggningstillgång, som har ett bestående värde väsentligt överstigande bokfört värde enligt bestämmelserna i 16 §, 17 § första stycket, 18 § första-tredje styckena och 24 §, får skrivas upp till högst detta värde om uppskrivningsbeloppet används till ökning av aktiekapitalet genom fondemission eller nyemission eller till avsättning till en uppskrivningsfond. Upplysning skall lämnas om hur uppskrivningsbeloppet behandlas skattemässigt.

Om en uppskrivning eller avsättning enligt första stycket redovisas i resultaträkningen skall den tas upp som en särskild post i denna.

Avskrivningar och nedskrivningar av den tillgång som skrivits upp skall efter uppskrivningen beräknas med utgångspunkt i det uppskrivna värdet.

**20 §**

Uppskrivningsfonden får tas i anspråk för

1. sådan ökning av aktiekapitalet som anges i 19 § första stycket,
2. täckning av förlust enligt fastställd balansräkning i fall då förlusten inte kan täckas av fritt eget kapital, eller
3. erforderlig nedskrivning av andra anläggningstillgångar under förutsättning att avsättningen till fonden redovisats som en kostnad i resultaträkningen och särskilda skäl för sådan utjämning föreligger.

Beslut att ta uppskrivningsfond i anspråk för täckning av förlust enligt första stycket 2 får fattas endast efter revisorernas hörande. Innan tre år har förflutit från beslutet får vinstutdelning beslutas endast om rätten ger tillstånd till det eller om aktiekapitalet har ökats med minst ett belopp som motsvarar den förlust som har blivit täckt med uppskrivningsbelopp. I fråga om rättens tillstånd gäller 6 kap. 6 § tredje-femte styckena aktiebolagslagen (1975:1385).

I fall som avses i första stycket 3 skall det belopp som tas i anspråk redovisas som en särskild post i resultaträkningen.

**21 §**

Uppskrivningar enligt 19 § första stycket skall återföras och uppskrivningsfonden minskas med det återförda beloppet om skälen för uppskrivningen inte längre föreligger.

**22 §**

Omsättningstillgång skall, om inte annat följer av 24 §, tas upp till det lägsta av anskaffningsvärdet och verkliga värdet på balansdagen.

Vid bestämmandet av anskaffningsvärdet har 16 § andra och tredje styckena motsvarande tillämpning.

Såsom verkliga värdet anses försäljningsvärdet efter avdrag för beräknad försäljningskostnad. Om särskilda omständigheter föreligger får verkliga värdet bestämmas till återanskaffningsvärdet, i förekommande fall med avdrag för inkurans, eller annat värde som är förenligt med kravet i 2 § första stycket på rättvisande bild.

Med återanskaffningsvärde avses mot anskaffningsvärdet svarande kostnad, om tillgången hade anskaffats på balansdagen.

**23 §**

Varulagrets anskaffningsvärde får beräknas enligt först in-först ut-principen, vägda genomsnittspriser eller annan jämförbar princip.

Om det värde som framkommer vid en beräkning enligt första stycket väsentligt avviker från varulagrets verkliga värde på balansdagen skall skillnadsbeloppet anges i not med fördelning på de i balansräkningen, eller i sådana noter som avses i 5 § tredje stycket, upptagna posterna och delposterna.

**24 §**

Materiella anläggningstillgångar, råvaror och förnödenheter vilkas kvantitet, värde och sammansättning varierar under räkenskapsåret får tas upp till en bestämd mängd och ett fast värde, om deras sammantagna värde är av underordnad betydelse för bolaget samt deras kvantitet, värde och sammansättning inte varierar väsentligt mellan räkenskapsåren.

**25 §**

Tillgångsposten Egna aktier får inte tas upp till något värde.

Vid värdering av ett moderbolags andelar i ett dotterföretag skall andelar som dotterföretaget äger i moderbolaget inte anses ha något värde.

**26 §**

Kapitalrabatt och direkta emissionsutgifter vid upptagande av lån skall periodiseras över tiden till dess skulden förfaller till betalning.

**27 §**

Avsättning skall göras för samtliga förluster och ekonomiska förpliktelser som är hänförliga till räkenskapsåret eller tidigare räken-

skapsår och som på balansdagen antingen är säkra eller sannolika till sin förekomst men osäkra till belopp eller tidpunkt då de skall infrias.

Som avsättningar får inte redovisas avskrivningar och nedskrivningar av tillgångar.

*Redovisning av andelar i dotterföretag och intresseföretag enligt kapitalandelsmetoden*

**28 §**

Utan hinder av vad som föreskrivs i 16 § första stycket får andelar i dotterföretag och intresseföretag redovisas i balansräkningen enligt följande.

Första gången andelarna redovisas i balansräkningen tas de upp till det värde som följer av en tillämpning av 16 § första stycket, 18 § första-tredje styckena och 19 § första stycket med tillägg eller avdrag för den andel av dotterföretagets eller intresseföretagets vinst eller förlust för räkenskapsåret som belöper på andelarna. Från detta värde skall avdrag göras för mottagen utdelning från dotterföretaget eller intresseföretaget.

I efterföljande balansräkningar tas andelarna upp till det värde vartill de är upptagna i närmast föregående balansräkning med sådana tillägg och avdrag som anges i andra stycket.

Skillnaden mellan andelarnas bokförda värde och den andel av dotterföretagets eller intresseföretagets eget kapital som belöper på andelarna skall anges särskilt i balansräkningen eller i not. Detta belopp skall beräknas med utgångspunkt i förhållandena vid förvärvstidpunkten. Om särskilda skäl föreligger får skillnaden beräknas med utgångspunkt i förhållanden vid den tidpunkt då metoden tillämpas första gången. Bestämmelserna i 3 kap. 8 § har motsvarande tillämpning.

Vad som föreskrivs i 3 kap. 11 § om internvinsteliminering och i 3 kap. 13 § skall tillämpas om det inte möter särskilda hinder.

Om tillämpningen av andra eller tredje stycket leder till att andelarna tas upp till ett högre värde än i närmast föregående balansräkning skall beloppet, till den del det överstiger mottagen utdelning, sättas av till en kapitalandelsfond.

Vid tillämpningen av fjärde stycket avses med dotterföretagets eller intresseföretagets eget kapital vad som, i förekommande fall, i en av dotterföretaget eller intresseföretaget upprättad koncernredovisning redovisas som sådan post.

**29 §**
Den andel av dotterföretagets eller intresseföretagets vinst eller förlust som belöper på andelarna skall redovisas som intäkt eller kostnad i resultaträkningen. Mottagen utdelning från dotterföretaget eller intresseföretaget får inte redovisas som intäkt.

*Tilläggsupplysningar*

**30 §**
Utöver vad som följer av övriga bestämmelser i denna lag skall i balansräkningen och resultaträkningen lämnas uppgifter i de hänseenden som anges i 31-49 §§. Uppgifterna får tas in i noter om hänvisningar görs vid de poster i balansräkningen och resultaträkningen till vilka de hänför sig.

**31 §**
Grunderna för avskrivning av anläggningstillgångarnas olika poster skall anges liksom betydelsefulla ändringar i dessa grunder. För varje i balansräkningen, eller i sådana noter som avses i 5 § tredje stycket, som anläggningstillgång upptagen post skall uppgift lämnas om

1. tillgångarnas anskaffningsvärde,
2. tillkommande och avgående tillgångar,
3. överföringar,
4. årets avskrivningar,
5. årets nedskrivningar, med särskild uppgift om nedskrivningar som gjorts med stöd av 18 § andra stycket,
6. årets uppskrivningar, med särskild uppgift om uppskrivningsbeloppets användning och oavskrivet uppskrivningsbelopp,
7. ackumulerade avskrivningar,
8. ackumulerade nedskrivningar, med särskild uppgift om nedskrivningar som gjorts med stöd av 18 § andra stycket,
9. ackumulerade uppskrivningar, samt
10. korrigeringar av tidigare års avskrivningar, nedskrivningar och uppskrivningar.

**32 §**
För fastigheter som är anläggningstillgångar skall anges taxeringsvärden med fördelning på de i posterna i balansräkningen, eller i sådana noter som avses i 5 § tredje stycket, ingående tillgångarna.

**33 §**
Principerna för värdering av tillgångar, avsättningar och skulder skall anges. För tillgångar, avsättningar och skulder i utländsk valuta skall

anges enligt vilka principer beloppen har räknats om till svenska kronor.

**34 §**
Om en tillgång är föremål för avskrivning eller nedskrivning uteslutande av skatteskäl skall upplysning lämnas om detta med angivande av avskrivningens eller nedskrivningens storlek.

**35 §**
Uppgift skall lämnas om dels uppskrivningsfondens storlek vid räkenskapsårets början och slut, dels belopp som satts av till fonden under räkenskapsåret, dels belopp som tagits i anspråk ur fonden med uppgift om hur beloppet använts.

**36 §**
Vinster och förluster vid avyttring av anläggningstillgångar skall specificeras med fördelning på motsvarande tillgångar i balansräkningen.

**37 §**
Uppgift skall lämnas om nettoomsättningens fördelning på rörelsegrenar och geografiska marknader om rörelsegrenarna och marknaderna avviker betydligt inbördes med hänsyn till hur bolaget normalt organiserar försäljningen av varor och tillhandahållandet av tjänster. Sådan uppgift behöver inte lämnas av den som tillämpar 11 § första stycket första meningen.

**38 §**
Moderbolag och dotterföretag skall ange hur stor del av räkenskapsårets inköp och försäljningar som avser andra koncernföretag.

**39 §**
För varje dotterföretag och intresseföretag skall anges dess namn, säte, eget kapital och resultat för det senaste räkenskapsåret för vilket årsbokslut upprättats samt bolagets kapitalandel i företaget, antalet andelar och dessas nominella värde och värde enligt balansräkningen. Bolag som är obegränsat ansvarig delägare i ett annat företag skall ange detta företags namn, säte och rättsliga form.

Om bolagets rösträttsandel i dotterföretaget eller intresseföretaget avviker från kapitalandelen skall även rösträttsandelen anges.

**40 §**
Uppgift enligt 39 § får utelämnas om den är av ringa betydelse med

hänsyn till kravet i 2 § första stycket på rättvisande bild eller, under förutsättning att tillstånd ges av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer, om den har sådan karaktär att den kan vålla allvarlig skada för bolaget eller för något av de angivna företagen. I sist nämnt fall skall upplysning om att uppgiften har utelämnats lämnas i not.

Uppgift om eget kapital och resultat får vidare utelämnas om bolaget äger andelar i en omfattning som motsvarar mindre än hälften av dotterföretagets eller intresseföretagets eget kapital och detta företag inte offentliggör sin balansräkning eller, om bolaget är moderbolag, dotterföretaget omfattas av en av bolaget upprättad koncernredovisning eller av en sådan koncernredovisning som avses i 3 kap. 4 § första stycket eller andelarna i dotterföretaget eller intresseföretaget redovisas av bolaget med tillämpning av 28 och 29 §§.

**41 §**

För varje i balansräkningen, eller i sådana noter som avses i 5 § tredje stycket, under Omsättningstillgångar upptagen fordringspost skall anges den del som förfaller till betalning senare än ett år efter balansdagen.

För varje i balansräkningen, eller i sådana noter som avses i 5 § tredje stycket, upptagen skuldpost skall anges den del som förfaller till betalning tidigare respektive senare än ett år efter balansdagen samt den del som förfaller till betalning senare än fem år efter balansdagen.

**42 §**

Om bolaget ställt pant eller annan säkerhet skall för varje i balansräkningen, eller i sådana noter som avses i 5 § tredje stycket, upptagen skuldpost anges omfattningen av ställda säkerheter med uppgift om säkerheternas art och form.

Om bolaget ställt säkerhet eller ingått ansvarsförbindelse till förmån för koncernföretag skall upplysning lämnas om detta.

**43 §**

Om bolaget lämnat lån till, ställt pant eller annan säkerhet eller ingått ansvarsförbindelse till förmån för ledamot i styrelsen, eller motsvarande ledningsorgan, eller verkställande direktör, eller motsvarande befattningshavare, i bolaget eller i annat koncernföretag skall upplysning lämnas om detta. Vad nu sagts gäller även om bolaget lämnat lån till, ställt säkerhet eller ingått ansvarsförbindelse till förmån för någon av de angivna personerna närstående person. Med styrelseledamot jämställs suppleant för denne och med verkställande direktör jämställs vice verkställande direktör.

Storleken av lämnade lån, huvudsakliga lånevillkor, räntesatser samt under räkenskapsåret återbetalda belopp liksom arten av ställda säkerheter och ingångna ansvarsförbindelser och beloppen av de lån, för vilka säkerhet ställts, skall anges. Uppgift skall även lämnas om vilken anknytning till bolaget den har till vilken lån lämnats eller för vilken säkerhet ställts eller ansvarsförbindelse ingåtts.

Vad som föreskrivs i andra stycket har motsvarande tillämpning om bolaget lämnat lån till eller ställt säkerhet till förmån för annan med stöd av tillstånd enligt 12 kap. 8 § aktiebolagslagen (1975:1385).

**44 §**

Har bolaget utelöpande lån som är konvertibla eller förenade med optionsrätt till nyteckning skall för varje lån och för liknande värdepapper och rättigheter anges utestående lånebelopp samt tid och villkor för utbyte eller för nyteckning. Beträffande utelöpande lån mot vinstandelsbevis skall för varje lån anges utestående lånebelopp och räntebestämmelserna.

**45 §**

Aktiebolags eget kapital skall delas upp i bundet eget kapital och fritt eget kapital eller ansamlad förlust. Under bundet eget kapital skall tas upp aktiekapital, överkursfond, uppskrivningsfond, reservfond och kapitalandelsfond. Under fritt eget kapital skall tas upp fria fonder, var för sig, balanserad vinst eller förlust samt vinst eller förlust för räkenskapsåret. Balanserad förlust och förlust för räkenskapsåret tas därvid upp som avdragsposter.

Vid aktiekapitalet skall anges antalet aktier och akties nominella belopp. Består aktiekapitalet av aktier av olika slag skall motsvarande uppgift lämnas för varje aktieslag. Förändringar i eget kapital jämfört med föregående års balansräkning skall specificeras.

Innehar aktiebolag egna aktier skall det nominella beloppet av dessa anges.

**46 §**

Skillnaden mellan å ena sidan räkenskapsårets skattekostnad och tidigare räkenskapsårs skattekostnad samt å andra sidan den skatt som belöper på räkenskapsåret och tidigare räkenskapsår (latent skatt) skall anges förutsatt att skillnaden inom en förutsebar framtid sannolikt kommer att leda till en faktisk kostnad för bolaget. Vidare skall uppgift lämnas om fördelningen av räkenskapsårets skattekostnad mellan ordinärt och extraordinärt resultat.

**47 §**
Uppgift skall lämnas om medelantalet under räkenskapsåret anställda personer med angivande av medelantalet för varje arbetsställe med mer än tjugo anställda samt med uppgift om fördelningen mellan män och kvinnor. Har bolaget anställda i flera länder skall medelantalet anställda i varje land anges.

**48 §**
Uppgift skall lämnas om det sammanlagda beloppet av räkenskapsårets löner och ersättningar dels till styrelsen, eller motsvarande ledningsorgan, och verkställande direktör, eller motsvarande befattningshavare, dels till övriga anställda. Tantiem och därmed jämställd ersättning till styrelsen, eller motsvarande ledningsorgan, och verkställande direktör, eller motsvarande befattningshavare skall anges särskilt. Har bolaget anställda i flera länder, skall i detta stycke angivna uppgifter lämnas särskilt för varje land.

Av räkenskapsårets personalkostnader skall särskilt anges beloppen av dels löner och ersättningar, dels sociala avgifter, dels pensionskostnader.

Uppgift skall också lämnas om beloppen av förpliktelser och kostnader som avser pensioner eller liknande förmåner till styrelsen, eller motsvarande ledningsorgan, och verkställande direktör, eller motsvarande befattningshavare till den del beloppen överstiger vad som skulle ha gällt för förmåner enligt allmän pensionsplan.

Vad som enligt första och tredje styckena gäller för styrelsen och verkställande direktör gäller även tidigare styrelse och verkställande direktör. Med styrelseledamot jämställs suppleant för denne och med verkställande direktör jämställs vice verkställande direktör.

**49 §**
Bolag som är dotterbolag skall ange namn och säte för de moderföretag som upprättar koncernredovisning för den största och minsta koncern som bolaget ingår i som dotterbolag samt den plats där utländska moderföretags koncernredovisningar hålls tillgängliga.

**50 §**
Myndighets beslut i tillståndsärende enligt 40 § första stycket överklagas hos regeringen genom besvär.

*Förvaltningsberättelse*

**51 §**
Förvaltningsberättelsen skall innehålla en rättvisande översikt över

utvecklingen av bolagets verksamhet och dess ställning. Upplysningar skall lämnas om

1. sådana förhållanden som inte skall redovisas i balansräkningen eller resultaträkningen men som är viktiga för bedömningen av bolagets ställning och resultat,
2. sådana händelser av väsentlig betydelse för bolaget som har inträffat under räkenskapsåret eller efter dettas slut,
3. bolagets förväntade framtida utveckling,
4. bolagets verksamhet inom forskning och utveckling, och
5. förekomsten av filialer till bolaget.

Aktiebolag skall i förvaltningsberättelsen lämna förslag till dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust.

*Finansieringsanalys*

**52 §**

I finansieringsanalysen skall redovisas bolagets finansiering och kapitalinvesteringar under räkenskapsåret.

## 3 kap. Koncernredovisning

**1 §**

Moderbolag skall för varje räkenskapsår upprätta koncernredovisning. Denna består av koncernbalansräkning, koncernresultaträkning, noter, förvaltningsberättelse och, i moderbolag som enligt 10 kap. 3 § fjärde stycket aktiebolagslagen (1975:1385) eller 4 kap. 3 § andra stycket lagen (1980:1103) om årsredovisning m.m. i vissa företag är skyldigt att ha auktoriserad revisor, finansieringsanalys. De uppräknade handlingarna utgör en helhet.

Bestämmelserna i 2 kap. 1 § andra-fjärde styckena har motsvarande tillämpning på koncernredovisningen.

**2 §**

Koncernbalansräkningen, koncernresultaträkningen och noterna skall upprättas på ett överskådligt sätt och ge en rättvisande bild av ställningen och resultatet för de företag, betraktade som en helhet, som omfattas av koncernredovisningen.

Bestämmelserna i 2 kap. 2 § andra och tredje styckena har motsvarande tillämpning.

**3 §**

För koncernredovisningen gäller 2 kap. 3-10, 12-27, 30-38, 41-48 samt 51 och 52 §§ i tillämpliga delar.

**4 §**

Ett moderbolag som är dotterbolag behöver inte upprätta koncernredovisning om bolaget och samtliga dess dotterföretag omfattas av en koncernredovisning som upprättas av ett moderföretag som lyder under lagstiftningen i en stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och som upprättas och revideras enligt lagstiftningen i denna stat. Detta gäller även om dotterföretag, av skäl som anges i 5 § första och andra styckena, inte omfattas av koncernredovisningen.

Moderbolag som med stöd av första stycket inte självt upprättat koncernredovisning skall i enlighet med bestämmelserna i 4 kap. 3 § offentliggöra den i stycket avsedda koncernredovisning som bolaget omfattas av jämte koncernrevisionsberättelsen. Registreringsmyndigheten får förelägga moderbolaget att ge in en bestyrkt översättning till svenska av handlingarna. Sådant föreläggande skall utfärdas av registreringsmyndigheten om någon begär det.

Första stycket gäller inte om delägare som har en kapitalandel i moderbolaget på minst tio procent senast sex månader före räkenskapsårets utgång hos moderbolagets styrelse, eller motsvarande ledningsorgan, framställt krav på upprättande av koncernredovisning eller om andelarna i moderbolaget, eller andra värdepapper, är emitterade av moderbolaget på en svensk eller utländsk börs, en auktoriserad marknadsplats eller annan reglerad marknad.

Den som tillämpar första stycket skall upplysa om detta i not till årsredovisningen samt lämna uppgift om namn och säte för det moderföretag som upprättar den i stycket nämnda koncernredovisningen.

**5 §**

Ett dotterföretag behöver inte omfattas av koncernredovisningen om företaget har ringa betydelse med hänsyn till kravet i 2 § första stycket på rättvisande bild. Flera dotterföretag som var för sig har sådan ringa betydelse skall dock omfattas av koncernredovisningen om de inte tillsammans har ringa betydelse.

Ett dotterföretag behöver inte heller omfattas av koncernredovisningen om

1. betydande och varaktiga hinder i väsentlig grad begränsar moderbolagets möjligheter att utöva sitt inflytande över dotterföretaget,
2. nödvändig information för att upprätta koncernredovisningen inte kan erhållas utan oskälig kostnad eller inom rimlig tid, eller
3. andelarna i dotterföretaget innehas tillfälligt och uteslutande i avsikt att säljas vidare.

Den som tillämpar första eller andra stycket skall i not upplysa om skälen för detta.

**6 §**

Koncernredovisningen skall hänföra sig till moderbolagets balansdag.

Om ett dotterföretags balansdag ligger mer än tre månader före moderbolagets balansdag, skall dotterföretaget omfattas av koncernredovisningen på grundval av en balansräkning med samma balansdag och en resultaträkning avseende samma period som koncernredovisningen.

Om ett dotterföretags balansdag ligger mindre än tre månader före moderbolagets balansdag, skall upplysning lämnas om sådana för bedömningen av dotterföretagets ställning och resultat viktiga händelser som inträffat mellan dotterföretagets och moderbolagets balansdagar.

**7 §**

I koncernbalansräkningen skall det bokförda värdet av moderbolagets andelar i ett dotterföretag elimineras genom att avräknas mot den andel av dotterföretagets eget kapital som belöpte på andelarna vid förvärvet.

**8 §**

Vid förvärv av andelar i ett företag som är, eller genom förvärvet blir, dotterföretag skall dels en förvärvsanalys upprättas för att fastställa andelarnas anskaffningsvärde och det koncernmässiga anskaffningsvärdet av dotterföretagets tillgångar, avsättningar och skulder, dels iakttas följande (förvärvsmetoden).

Om det bokförda värdet av andelarna i dotterföretaget överstiger eller underskrider andelen i dotterföretagets eget kapital skall skillnadsbeloppet fördelas på de tillgångar, avsättningar och skulder vars koncernmässiga anskaffningsvärden avviker från bokförda värden. Om det efter en sådan fördelning kvarstår ett positivt skillnadsbelopp skall detta redovisas som goodwill i koncernbalansräkningen. Bestämmelserna i 2 kap. 17 § och 18 § första, tredje och fjärde styckena har motsvarande tillämpning på sådan goodwill. Är skillnadsbeloppet efter fördelning enligt första meningen negativt skall det, om det motsvarar en vid förvärvstidpunkten förväntad ogynnsam resultatutveckling i dotterföretaget, redovisas som en avsättning i koncernbalansräkningen vilken får upplösas i takt med att förväntningarna förverkligas.

**9 §**

Om ett dotterföretag bedriver så olikartad verksamhet att en tillämpning av vad som föreskrivs i 7 och 8 §§ skulle vara oförenlig med kravet i 2 § första stycket på rättvisande bild, skall andelarna i

dotterföretaget i stället redovisas i koncernbalansräkningen och koncernresultaträkningen med motsvarande tillämpning av 2 kap. 28 och 29 §§ (kapitalandelsmetoden). Om dotterföretagets årsredovisning eller, i förekommande fall, koncernredovisning inte offentliggörs enligt bestämmelserna i 4 kap. eller annan författning, skall årsredovisningen och, i förekommande fall, koncernredovisningen ges in till registreringsmyndigheten tillsammans med moderbolagets koncernredovisning.

Den som tillämpar första stycket första meningen skall i not upplysa om skälen för detta.

**10 §**

Den del av eget kapital och årets resultat i ett dotterföretag som belöper på andelar ägda av annan än de koncernföretag som omfattas av koncernredovisningen skall redovisas som särskild post i koncernbalansräkningen och koncernresultaträkningen.

**11 §**

Koncernbalansräkningen skall utvisa beloppet av fritt eget kapital eller ansamlad förlust i koncernen efter avdrag för internvinster. Fordringar och skulder mellan koncernföretag skall elimineras i koncernbalansräkningen.

Koncernresultaträkningen skall utvisa koncernens resultat efter avdrag eller tillägg för ökning eller minskning av internvinst under räkenskapsåret. Intäkter och kostnader som hänför sig till transaktioner mellan koncernföretag skall elimineras i koncernresultaträkningen.

Vad som i första och andra styckena sägs om eliminering av fordringar och skulder, intäkter och kostnader samt internvinster gäller inte om beloppen, med hänsyn till kravet i 2 § första stycket på rättvisande bild, är av ringa betydelse.

Med internvinst avses på moderbolaget belöpande andel av vinst vid överlåtelse av tillgång inom koncernen, i den mån överlåtelse av tillgången inte därefter har skett till köpare utanför koncernen eller förbrukning av tillgången eller nedsättning av dess värde ägt rum hos det företag inom koncernen som förvärvat tillgången.

**12 §**

Om sammansättningen av de företag som omfattas av koncernredovisningen ändrats väsentligt under räkenskapsåret skall sådana upplysningar lämnas som gör det möjligt att jämföra de på varandra följande koncernredovisningarna.

**13 §**
Moderbolaget skall tillämpa samma principer för värderingen av tillgångar, avsättningar och skulder i koncernredovisningen som i årsredovisningen. Andra värderingsprinciper får användas i koncernredovisningen om särskilda skäl föreligger. I sådant fall skall upplysning härom lämnas i not med angivande av skälen för avvikelsen.

Har något av de koncernföretag som omfattas av koncernredovisningen tillämpat andra principer för värderingen av tillgångar, avsättningar och skulder än de som tillämpas i koncernbalansräkningen, skall värderingen av dessa tillgångar, avsättningar och skulder räknas om med tillämpning av sistnämnda principer om det inte möter särskilda hinder.

Andra stycket behöver inte tillämpas om en sådan omräkning med hänsyn till kravet i 2 § på rättvisande bild är av ringa betydelse.

**14 §**
Andelar i intresseföretag skall redovisas i koncernbalansräkningen och koncernresultaträkningen med motsvarande tillämpning av bestämmelserna i 2 kap. 28 och 29 §§ (kapitalandelsmetoden).

Vad som föreskrivs i 5 § första stycket första meningen samt andra och tredje styckena har motsvarande tillämpning.

**15 §**
Om ett företag som omfattas av koncernredovisningen, tillsammans med ett eller flera företag som inte omfattas av denna redovisning, leder ett annat företag som inte är dotterföretag får, utan hinder av vad som föreskrivs i 14 §, en så stor andel av det sistnämnda företagets tillgångar, avsättningar och skulder samt intäkter och kostnader redovisas i koncernbalansräkningen och koncernresultaträkningen som belöper på de andelar i detta som det förstnämnda företaget äger (klyvningsmetoden).

Vad som föreskrivs i 6 § andra och tredje styckena, 7 §, 8 § andra stycket och 11-13 §§ har motsvarande tillämpning.

Den som tillämpar första stycket skall i not upplysa om skälen för detta.

Uppgift enligt 2 kap. 47 § skall anges särskilt för företag på vilka klyvningsmetoden tillämpas.

**16 §**
För varje dotterföretag och intresseföretag skall anges dess namn och säte samt moderbolagets kapitalandel i företaget, beräknad med motsvarande tillämpning av bestämmelserna i 1 kap. 3 § andra

stycket, 4 § tredje stycket och 5 § första meningen.

I koncernredovisningen skall anges grunden, bestämd enligt 1 kap. 3 §, för att ett företag klassificerats som dotterföretag. Denna uppgift får utelämnas om moderbolaget innehar mer än hälften av rösterna för samtliga andelar och kapitalandelen i dotterföretaget är lika stor som rösträttsandelen.

**17 §**

Uppgift enligt 16 § första stycket får, under förutsättning att tillstånd ges av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer, utelämnas om den har sådan karaktär att den kan vålla allvarlig skada för moderbolaget eller för något av de angivna företagen.

**18 §**

Myndighets beslut i tillståndsärende enligt 17 § överklagas hos regeringen genom besvär.

## 4 kap. Offentlighet

**1 §**

Patent- och registreringsverket är registreringsmyndighet.

**2 §**

I aktiebolag skall årsredovisningen för det förflutna räkenskapsåret senast en månad före ordinarie bolagsstämma avlämnas till revisorerna. I handelsbolag skall årsredovisningen senast fyra månader efter räkenskapsårets utgång avlämnas till revisorerna.

**3 §**

Årsredovisningen och revisionsberättelsen skall offentliggöras på följande sätt:

1. Aktiebolag:

Senast en månad efter det balansräkningen och resultaträkningen har blivit fastställda, skall avskrift av handlingarna ges in till registreringsmyndigheten. På avskriften av årsredovisningen skall styrelseledamot eller verkställande direktör teckna bevis om att balansräkningen och resultaträkningen fastställts med uppgift om fastställelsedagen. Beviset skall även innehålla uppgift om bolagsstämmans beslut beträffande bolagets vinst eller förlust.

2. Handelsbolag:

Senast sex månader efter räkenskapsårets utgång skall avskrift av handlingarna ges in till registreringsmyndigheten.

**4 §**
Registreringsmyndigheten skall utan dröjsmål i Post- och Inrikes Tidningar kungöra uppgift om att årsredovisning inkommit till myndigheten.

**5 §**
Om avskrift av årsredovisningen och revisionsberättelsen inte, på sätt anges i 3 § 1, har getts in inom femton månader efter räkenskapsårets utgång, svarar styrelseledamöterna och verkställande direktören solidariskt för de förpliktelser som uppkommer för bolaget.

En styrelseledamot eller verkställande direktör undgår dock ansvar, om han visar att underlåtenheten att ge in årsredovisningen och revisionsberättelsen inte beror på försummelse av honom. Ansvar inträder inte för förpliktelser som uppkommer efter det att handlingarna har kommit in till registreringsmyndigheten.

**6 §**
Om bolaget publicerar årsredovisningen i sin helhet skall detta ske i den form och med den ordalydelse som har legat till grund för revisionsberättelsen. Revisionsberättelsen skall åtfölja årsredovisningen. Om revisionsberättelse inte har avgetts skall detta förhållande liksom skälen härför anges i årsredovisningen.

Om bolaget inte publicerar årsredovisningen i sin helhet skall det av den publicerade årsredovisningen framgå att den inte är fullständig och huruvida den fullständiga årsredovisningen finns tillgänglig hos registreringsmyndigheten eller ännu inte har getts in till myndigheten. Revisionsberättelsen får inte åtfölja den publicerade årsredovisningen. Det sist sagda gäller inte om uppgift enligt 2 kap. 47 § har utelämnats i den publicerade årsredovisningen.

Den publicerade årsredovisningen skall innehålla revisorns uttalande huruvida den fullständiga årsredovisningen upprättats enligt denna lag liksom uppgift om eventuella anmärkningar enligt 10 kap. 10 § andra - fjärde styckena aktiebolagslagen (1975:1385) eller 4 kap. 10 § andra - fjärde styckena lagen (1980:1103) om årsredovisning m.m. i vissa företag. Om revisionsberättelse inte har avgetts skall detta förhållande liksom skälen härför anges.

**7 §**
Bestämmelserna i 2-6 §§ har motsvarande tillämpning på koncernredovisningen och koncernrevisionsberättelsen.

**5 kap. Delårsrapport**

**1 §**

Bolag som enligt 10 kap. 3 § andra eller fjärde stycket aktiebolagslagen (1975:1385) eller 4 kap. 3 § första eller andra stycket lagen (1980:1103) om årsredovisning m.m. i vissa företag är skyldigt att ha auktoriserad revisor skall minst en gång under räkenskapsår som omfattar mer än tio månader avge särskild redovisning (delårsrapport). Rapporterna skall avse bolagets verksamhet från räkenskapsårets början. Minst en rapport skall omfatta en period av minst hälften och högst två tredjedelar av räkenskapsåret.

I aktiebolag skall delårsrapporten avges av styrelsen eller, om styrelsen bestämmer det, av verkställande direktören.

Rapporterna skall hos bolaget hållas tillgängliga för var och en som vill ta del av dem och genast sändas till aktieägare eller bolagsman som begär det. Delårsrapporter som avses i första stycket tredje meningen skall senast två månader efter rapportperiodens utgång ges in till registreringsmyndigheten.

**2 §**

I delårsrapport skall översiktligt redogöras för verksamheten och resultatutvecklingen i denna samt för investeringar och förändringar i likviditet och finansiering sedan föregående räkenskapsårs utgång. Vidare skall lämnas beloppsuppgifter om nettoomsättningen och resultatet före bokslutsdispositioner och skatt under rapportperioden. Om särskilda skäl föreligger, får en ungefärlig beloppsuppgift beträffande resultatet lämnas. Bestämmelserna i 2 kap. 51 § första stycket 1 och 2 gäller i tillämpliga delar i fråga om delårsrapport.

Om en koncern är av sådan storlek som anges i 10 kap. 3 § fjärde stycket aktiebolagslagen (1975:1385) eller 4 kap. 3 § andra stycket lagen (1980:1103) om årsredovisning m.m. i vissa företag skall moderbolaget i delårsrapporterna, utöver uppgifter för moderbolaget, lämna uppgifter för koncernen motsvarande vad som sägs i första stycket. Uppgifter om nettoomsättning och resultat skall avse beloppen efter avdrag för interna poster inom koncernen och med hänsyn tagen till internvinsteliminering.

**3 §**

Om särskilda hinder inte möter, skall i anslutning till uppgifter enligt 2 § även lämnas motsvarande uppgifter för samma rapportperiod under det närmast föregående räkenskapsåret.

Begrepp och termer skall i möjlig mån överensstämma med dem som använts i den senast framlagda årsredovisningen.

*Bilaga*

**Avsnitt 1**

*I Tyskland:*
die Aktiengesellschaft, die Kommanditgesellschaft auf Aktien, die Gesellschaft mit beschränkter Haftung.

*I Belgien:*
la société anonyme/de naamloze vennootschap, la société en commandite par actions/de commanditaire vennootschap op aandelen, la socété de personnes à responsabilité limitée/de personen-vennootschap met beperkte aansprakelijkheid.

*I Danmark:*
aktieselskaber, kommanditaktieselskaber, anpartsselskaber.

*I Frankrike:*
la société anonyme, la société en commandite par actions, la société à responsabilité limitée.

*I Irland:*
public companies limited by shares or by guarantee, private companies limited by shares or by guarantee.

*I Italien:*
la società per azioni, la società in accomandita per azioni, la società a responsabilità limitata.

*I Luxemburg:*
la société anonyme, la société en commandite par actions, la société à responsabilité limitée.

*I Nederländerna:*
de naamloze vennootschap, de besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid.

*I Storbritannien:*
public companies limited by shares or by guarantee, private companies limited by shares or by guarantee.

*I Finland:*
osakeyhtiö, aktiebolag.

*I Island:*
almenningshlutafélag.

*I Liechtenstein:*
die Aktiengesellschaft, die Gesellschaft mit beschränkter Haftung, die Kommanditaktiengesellschaft.

*I Norge:*
aksjeselskap.

*I Österrike:*
die Aktiengesellschaft, die Gesellschaft mit beschränkter Haftung.

**Avsnitt 2**

*I Tyskland:*
die offene Handelsgesellschaft, die Kommanditgesellschaft.

*I Belgien:*
la société en nom collectif/de vennootschap onder firma, la société en commandite simple/de gewone commanditaire vennootschap.

*I Danmark:*
interessentskaber, kommanditselskaber.

*I Frankrike:*
la société en nom collectif, la société en commandite simple.

*I Grekland:*
η ομόρρυθμος εταιρεία, η ετερόρρυθμος εταιρεία;

*I Spanien:*
sociedad colectiva, sociedad en comandita simple.

*I Irland:*
partnerships, limited partnerships, unlimited companies.

*I Italien:*
la società in nome collettivo, la società in accomandita semplice.

*I Luxemburg:*
la société en nom collectif, la société en commandite simple.

*I Nederländerna:*
de vennootschap onder firma, de commanditaire vennootschap.

*I Portugal:*
sociedade em nome colectivo, sociedade em comandita simples.

*I Storbritannien:*
partnerships, limited partnerships, unlimited companies.

*I Finland:*
avoin yhtiö, öppet bolag, kommandiittiyhtiö, kommanditbolag.

*I Island:*
sameignarfélag, samlagsfélag.

*I Liechtenstein:*
die offene Handelsgesellschaft, die Kommanditgesellschaft.

*I Norge:*
partrederi, ansvarlig selskap, kommanditselskap.

*I Österrike:*
die offene Handelsgesellschaft, die Kommanditgesellschaft.

**Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser**

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1995 och tillämpas på räkenskapsår som börjar den 1 januari 1995 eller senare.

2. Genom lagen upphävs 11 kap. aktiebolagslagen (1975:1385). Förekommer i lag eller annan författning hänvisning till föreskrift som ersatts genom bestämmelse i denna lag, tillämpas i stället den nya bestämmelsen.

# 2. Förslag till Lag om ändring i aktiebolagslagen (1975:1385)

Härigenom föreskrivs i fråga om aktiebolagslagen (1975:1385)

*dels* att 11 kap. skall upphöra att gälla,

*dels* att i lagen skall införas nya bestämmelser, 1 kap. 2 a §, 2 kap. 12 a § och 4 kap. 13 a § och

*dels* att 1 kap. 2 §, 4 kap. 16, 20 och 21 §§, 8 kap. 13 och 15 §§, 9 kap. 17 §, 10 kap. 3, 10 och 15 §§, 12 kap. 1, 3 och 4 §§, 13 kap. 3, 4, 9 och 12 §§, 14 kap. 1, 2 och 5 §§, 15 kap. 1 och 3 §§ samt 18 kap. 7 § skall ha följande lydelse.

| *Nuvarande lydelse* | *Föreslagen lydelse* |
|---|---|
| **1 kap.** | |
| 2 § | |
| *Äger ett aktiebolag så många aktier eller andelar i en svensk eller utländsk juridisk person att det har mer än hälften av rösterna för samtliga aktier eller andelar, är aktiebolaget moderbolag och den juridiska personen dotterföretag. Äger ett dotterföretag eller äger ett moderbolag och ett eller flera dotterföretag tillsammans eller äger flera dotterföretag tillsammans aktier eller andelar i en juridisk person i den omfattning som angivits nu, är även sistnämnda juridiska person dotterföretag till moderbolaget.* | *Om ett aktiebolag* |
| | *1. innehar mer än hälften av rösterna för samtliga aktier eller andelar i en svensk eller utländsk juridisk person,* |
| | *2. äger aktier eller andelar i en juridisk person och på grund av avtal med andra delägare i denna förfogar över mer än hälften av rösterna för samtliga aktier eller andelar,* |
| | *3. äger aktier eller andelar i en juridisk person och har rätt att utse eller avsätta mer än hälften av ledamöterna i dess styrelse eller motsvarande ledningsorgan, eller* |
| *Har ett aktiebolag i annat fall på grund av aktie- eller andelsinnehav eller avtal ensamt ett bestämmande inflytande över en juridisk person och en betydande andel i resultatet av dess verksamhet, är aktiebolaget moder-* | *4. i annat fall än som avses i 3 på grund av avtal med en juridisk person eller föreskrift i dess bolagsordning, bolagsavtal eller därmed jämförbara stadgar har rätt att ensamt utöva ett bestämmande inflytande över denna,* |

| *Nuvarande lydelse* | *Föreslagen lydelse* |
|---|---|
| *bolag och den juridiska personen dotterföretag.* | *är aktiebolaget moderbolag och den juridiska personen dotterföretag.*<br>*Om ett dotterföretag, eller ett moderbolag och ett eller flera dotterföretag tillsammans, eller flera dotterföretag tillsammans*<br>*1. innehar mer än hälften av rösterna för samtliga aktier eller andelar i en juridisk person,*<br>*2. äger aktier eller andelar i en juridisk person och på grund av avtal med andra delägare i denna förfogar över mer än hälften av rösterna för samtliga aktier eller andelar, eller*<br>*3. äger aktier eller andelar i en juridisk person och har rätt att utse eller avsätta mer än hälften av ledamöterna i dess styrelse eller motsvarande ledningsorgan,*<br>*är även en sådan juridisk person dotterföretag till moderbolaget.* |
| Moderbolag och dotterföretag utgör tillsammans en koncern. | |
| | *2 a §*<br>*Vid tillämpningen av 2 § första stycket 1-3 och andra stycket skall sådana rättigheter som tillkommer någon som handlar i eget namn men för en annan fysisk eller juridisk persons räkning anses tillkomma den personen. Vid bestämmandet av antalet röster i ett dotterföretag skall inte beaktas de aktier i dotterföretaget som innehas av företaget självt eller av dess dotterföretag. Samma gäller* |

| *Nuvarande lydelse* | *Föreslagen lydelse* |
|---|---|
| | *aktier som innehas av den som handlar i eget namn men för dotterföretagets eller dess dotterföretags räkning.* |
| | **2 kap.** |
| | *12 a §* |
| | *Belopp som på grund av aktieteckning erhållits för aktierna utöver det nominella beloppet skall sättas av till överkursfonden.* |
| | **4 kap.** |
| | *13 a §* |
| | *Belopp som på grund av aktieteckning erhållits för aktierna utöver det nominella beloppet skall sättas av till överkursfonden.* |
| | 16 § |
| Fondemission kan ske genom överföring till aktiekapitalet av belopp som kan utdelas enligt 12 kap. 2 § första stycket samt av uppskrivningsfond och reservfond eller genom uppskrivning av anläggningstillgångs värde. | Fondemission kan ske genom överföring till aktiekapitalet av belopp som kan utdelas enligt 12 kap. 2 § första stycket samt av uppskrivningsfond, reservfond och *överkursfond* eller genom uppskrivning av anläggningstillgångs värde. |

Bestämmelserna i 4 § första stycket gäller i tillämpliga delar även i fråga om förslag till beslut om fondemission.

Beslut om fondemission skall ange på vilket sätt och med vilket belopp aktiekapitalet ökas, de nya aktiernas aktieslag eller det belopp vartill aktiernas nominella belopp höjes samt, i förekommande fall förordnande som avses i 3 a §. I avstämningsbolag skall avstämningsdagen anges i beslutet varvid iakttages att avstämning ej får ske innan beslutet registrerats. På sådant bolag äger 5 § tredje stycket och 7 § första stycket motsvarande tillämpning.

Beslutet om fondemission skall utan dröjsmål anmälas för registrering och får ej verkställas före registreringen.

| *Nuvarande lydelse* | *Föreslagen lydelse* |
|---|---|
| Aktiekapitalet är ökat när registrering skett. De nya aktierna skall genom styrelsens försorg ofördröjligen upptagas i aktieboken. De medför rätt till utdelning enligt vad därom bestämts i beslutet om emission. Beslutet får dock ej innebära att sådan rätt inträder senare än för räkenskapsåret efter det under vilket registrering skett. | |
| 20 § | |
| Emissionsprospekt skall innehålla balansräkningar avseende utgången av de tre senaste räkenskapsår, för vilka årsredovisning och revisionsberättelse avgivits, resultaträkningar för dessa tre räkenskapsår samt ett sammandrag av de uppgifter som det ålegat bolaget att intaga i förvaltningsberättelserna för de tre räkenskapsåren. *Fyller handlingarna ej de krav, som framgår av 11 kap. 5 § andra stycket och 9 § fjärde stycket, skall de fullständigas i enlighet med dessa bestämmelser.* | Emissionsprospekt skall innehålla balansräkningar avseende utgången av de tre senaste räkenskapsår, för vilka årsredovisning och revisionsberättelse avgivits, resultaträkningar för dessa tre räkenskapsår samt ett sammandrag av de uppgifter som det ålegat bolaget att intaga i förvaltningsberättelserna för de tre räkenskapsåren. *Om handlingarna inte innehåller finansieringsanalys enligt 2 kap. 1 § första stycket och 52 § årsredovisningslagen (0000:00) skall de kompletteras med sådan analys.* |
| Bestämmelserna i *11 kap. 2 § första stycket andra meningen* äger motsvarande tillämpning på emissionsprospekt. | Bestämmelserna i *2 kap. 6 § andra stycket första meningen årsredovisningslagen* äger motsvarande tillämpning på emissionsprospekt. |
| Om bolaget är moderbolag, skall bolaget i emissionsprospektet intaga koncernresultaträkning och koncernbalansräkning för de tre senaste räkenskapsåren. När redovisningshandlingar och andra uppgifter för koncern intages i prospektet får häremot svarande uppgifter för bolaget utelämnas i den mån de kan anses sakna väsentlig betydelse för bedömningen av bolagets aktier. Dock får bolagets resultaträkning och balansräkning för det senaste räkenskapsåret enligt första stycket ej utelämnas. | |
| 21 § | |
| I emissionsprospektet skall upplysning lämnas om sådana för bedömningen av bolagets verksamhetsresultat och ställning viktiga | |

| *Nuvarande lydelse* | *Föreslagen lydelse* |
|---|---|
| förhållanden och händelser i övrigt av väsentlig betydelse för bolaget vilka hänför sig till tiden efter den period som omfattas av de i 20 § angivna handlingarna. | |
| Framlägges emissionsprospektet senare än åtta månader efter utgången av det senaste räkenskapsår, för vilket årsredovisning och revisionsberättelse avgivits, skall emissionsprospektet innehålla uppgifter motsvarande delårsrapport enligt *11 kap. 13 och 14* §§. Dessa uppgifter skall avse tiden från utgången av nämnda räkenskapsår till en dag ej tidigare än tre månader före emissionsprospektets tillhandahållande. | Framlägges emissionsprospektet senare än åtta månader efter utgången av det senaste räkenskapsår, för vilket årsredovisning och revisionsberättelse avgivits, skall emissionsprospektet innehålla uppgifter motsvarande delårsrapport enligt *5 kap. 2 och 3* §§ *årsredovisningslagen (0000:00)*. Dessa uppgifter skall avse tiden från utgången av nämnda räkenskapsår till en dag ej tidigare än tre månader före emissionsprospektets tillhandahållande. |

**8 kap.**

13 §

Styrelsen eller annan ställföreträdare för bolaget får ej företaga rättshandling eller annan åtgärd som är ägnad att bereda otillbörlig fördel åt aktieägare eller annan till nackdel för bolaget eller annan aktieägare.

| | |
|---|---|
| Ställföreträdare får ej efterkomma föreskrift av bolagsstämman eller annat bolagsorgan, om föreskriften icke är gällande därför att den står i strid mot denna lag eller bolagsordningen. | Ställföreträdare får ej efterkomma föreskrift av bolagsstämman eller annat bolagsorgan, om föreskriften icke är gällande därför att den står i strid mot denna lag, *årsredovisningslagen (0000:00)* eller bolagsordningen. |

15 §

För registrering skall bolaget anmäla vem som har utsetts till styrelseledamot, verkställande direktör, suppleant och firmatecknare och vem som enligt 11 § har bemyndigats att på bolagets vägnar ta emot delgivning samt deras postadress och personnummer eller, om sådant saknas, födelsedatum. Om en ledamot eller suppleant har utsetts enligt lagen (1987:1245) om styrelserepresentation för de

| *Nuvarande lydelse* | *Föreslagen lydelse* |
|---|---|
| privatanställda, skall detta anges. För registrering skall bolaget även anmäla av vilka och hur bolagets firma tecknas. | |
| Anmälan göres första gången när bolaget enligt 2 kap. 9 § anmäles för registrering och därefter genast efter det att ändring inträffat i förhållande som anmälts eller skall anmälas för registrering enligt första stycket. Rätt att göra anmälan tillkommer även den som anmälningen gäller. | |
| Ändras bolagets postadress, skall bolaget genast anmäla det för registrering. | |
| Varje år efter den ordinarie bolagsstämman skall bolaget till registreringsmyndigheten sända in en aktuell förteckning över bolagets styrelseledamöter, verkställande direktör, suppleanter, firmatecknare och vem som enligt 11 § har bemyndigats att på bolagets vägnar ta emot delgivning med uppgift om deras postadress och personnummer eller, om sådant saknas, födelsedatum. Förteckningen skall sändas in samtidigt med att en avskrift av årsredovisningen och revisionsberättelsen sänds in enligt *11 kap. 3 § andra stycket.* | Varje år efter den ordinarie bolagsstämman skall bolaget till registreringsmyndigheten sända in en aktuell förteckning över bolagets styrelseledamöter, verkställande direktör, suppleanter, firmatecknare och vem som enligt 11 § har bemyndigats att på bolagets vägnar ta emot delgivning med uppgift om deras postadress och personnummer eller, om sådant saknas, födelsedatum. Förteckningen skall sändas in samtidigt med att en avskrift av årsredovisningen och revisionsberättelsen sänds in enligt *4 kap. 3 § 1 årsredovisningslagen (0000:00).* |
| **9 kap.** | |
| 17 § | |
| Om bolagsstämmobeslut ej tillkommit i behörig ordning eller eljest strider mot denna lag eller bolagsordningen, kan talan mot bolaget om upphävande eller ändring av beslutet föras av aktieägare eller av styrelsen, styrelseledamot eller verkställande direktör. Sådan talan kan föras även av den som styrelsen | Om bolagsstämmobeslut ej tillkommit i behörig ordning eller eljest strider mot denna lag, *årsredovisningslagen (0000:00)* eller bolagsordningen, kan talan mot bolaget om upphävande eller ändring av beslutet föras av aktieägare eller av styrelsen, styrelseledamot eller verkställande direktör. Sådan talan kan |

| *Nuvarande lydelse* | *Föreslagen lydelse* |
|---|---|
| obehörigen vägrat att införa såsom aktieägare i aktieboken. | föras även av den som styrelsen obehörigen vägrat att införa såsom aktieägare i aktieboken. |

Talan skall väckas inom tre månader från dagen för beslutet. Väcks icke talan inom tid som nu sagts är rätten till talan förlorad.

Talan får väckas senare än vad i andra stycket sägs när

1. beslutet är sådant att det ej lagligen kan fattas ens med alla aktieägares samtycke,

2. samtycke till beslutet kräves av alla eller vissa aktieägare och sådant samtycke ej givits, eller

3. kallelse till stämman ej skett eller de för bolaget gällande bestämmelserna om kallelse väsentligen eftersatts.

Dom, varigenom bolagsstämmans beslut upphäves eller ändras, gäller även för de aktieägare som ej instämt talan. Rätten kan ändra bolagsstämmans beslut endast om det kan fastställas vilket innehåll beslutet rätteligen borde ha haft. Är bolagsstämmans beslut sådant som enligt denna lag skall anmälas för registrering och har det upphävts eller ändrats genom dom som vunnit laga kraft eller har genom beslut under rättegången förordnats att bolagsstämmans beslut ej får verkställas, skall rätten underrätta registreringsmyndigheten för registrering.

**10 kap.**

3 §

Minst en av bolagsstämman utsedd revisor skall vara auktoriserad revisor eller godkänd revisor.

Minst en av bolagsstämman utsedd revisor skall vara auktoriserad revisor om

1. tillgångarnas nettovärde enligt fastställda balansräkningar för de två senaste räkenskapsåren överstiger ett gränsbelopp som motsvarar 1 000 gånger det basbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring som gällde under den sista månaden av respektive räkenskapsår,

2. antalet anställda hos bolaget under de två senaste räkenskapsåren i medeltal överstigit 200, eller

3. bolagets aktier eller skuldebrev är noterade vid en börs eller auktoriserad marknadsplats.

Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer kan i fråga om visst bolag, beträffande vilket de i andra stycket 1 eller 2 angivna omständigheterna föreligger, förordna att bolaget får utse viss god-

| *Nuvarande lydelse* | *Föreslagen lydelse* |
|---|---|
| känd revisor i stället för auktoriserad revisor. Sådant beslut är giltigt i högst fem år. | |
| Vad i andra och tredje styckena föreskrives gäller även för moderbolag i en koncern om *nettovärdet av koncernföretagens tillgångar enligt fastställda koncernbalansräkningar för de två senaste räkenskapsåren överstiger det gränsbelopp som anges i andra stycket eller om antalet anställda vid koncernföretagen under nämnda tid i medeltal överstigit 200.* | Vad i andra och tredje styckena föreskrivs gäller även för moderbolag i en koncern om<br>*1. nettovärdet av koncernföretagens tillgångar enligt fastställda koncernbalansräkningar för de två senaste räkenskapsåren överstiger det gränsbelopp som anges i andra stycket,*<br>*2. antalet anställda vid koncernföretagen under den tid som anges i 1 i medeltal överstigit 200, eller*<br>*3. om moderbolaget inte upprättar koncernredovisning, nettovärdet av koncernföretagens tillgångar, enligt fastställda balansräkningar för koncernföretagens två senaste räkenskapsår, på moderbolagets balansdag överstiger det gränsbelopp som anges i andra stycket.* |
| I annat bolag än som avses i andra och fjärde styckena skall auktoriserad revisor utses, om ägare till en tiondel av samtliga aktier begär det vid bolagsstämma, där revisorsval skall ske. | |
| 10 § | |
| Revisorerna skall för varje räkenskapsår avge revisionsberättelse till bolagsstämman. Berättelsen skall överlämnas till bolagets styrelse senast två veckor före ordinarie bolagsstämma. | |
| Revisionsberättelsen skall innehålla uttalande, huruvida årsredovisningen *uppgjorts* enligt *denna lag*. Har i årsredovisningen icke lämnats sådana upplysningar som enligt *11 kap.* skall lämnas, skall revisorerna ange detta och, om det kan ske, | Revisionsberättelsen skall innehålla uttalande, huruvida årsredovisningen *upprättats* enligt *årsredovisningslagen (0000:00)*. Har i årsredovisningen icke lämnats sådana upplysningar som enligt *nämnda lag* skall lämnas, skall revisorerna ange detta och, |

| *Nuvarande lydelse* | *Föreslagen lydelse* |
|---|---|
| lämna erforderliga upplysningar i sin berättelse. | om det kan ske, lämna erforderliga upplysningar i sin berättelse. |
| Har revisorerna vid sin granskning funnit att åtgärd eller försummelse, som kan föranleda ersättningsskyldighet, ligger styrelseledamot eller verkställande direktör till last eller att styrelseledamot eller verkställande direktör eljest handlat i strid mot denna lag eller bolagsordningen skall det anmärkas i berättelsen. Revisionsberättelsen skall även innehålla uttalande angående ansvarsfrihet för styrelseledamöterna och verkställande direktör. Revisorerna kan även i övrigt i berättelsen meddela upplysningar som de önskar bringa till aktieägarnas kännedom. | Har revisorerna vid sin granskning funnit att åtgärd eller försummelse, som kan föranleda ersättningsskyldighet, ligger styrelseledamot eller verkställande direktör till last eller att styrelseledamot eller verkställande direktör eljest handlat i strid mot denna lag, *årsredovisningslagen* eller bolagsordningen skall det anmärkas i berättelsen. Revisionsberättelsen skall även innehålla uttalande angående ansvarsfrihet för styrelseledamöterna och verkställande direktör. Revisorerna kan även i övrigt i berättelsen meddela upplysningar som de önskar bringa till aktieägarnas kännedom. |

I revisionsberättelsen skall också anmärkas om revisorerna funnit att bolaget inte har fullgjort sin skyldighet

1. att göra avdrag för preliminär A-skatt eller kvarstående skatt enligt uppbördslagen (1953:272),
2. att anmäla sig för registrering enligt 19 § lagen (1968:430) om mervärdeskatt,
3. att lämna uppgift enligt 54 § 1 mom. uppbördslagen eller 4 § lagen (1984:668) om uppbörd av socialavgifter från arbetsgivare eller 22 § lagen om mervärdeskatt, eller
4. att i rätt tid betala skatter och avgifter som avses i 1-3.

Om revisionsberättelsen innehåller anmärkning om att bolaget inte har fullgjort skyldighet som avses i fjärde stycket 1-4, skall revisorerna genast sända in en avskrift av revisionsberättelsen till skattemyndigheten.

Revisionsberättelsen skall innehålla yttrande huruvida förteckning enligt 12 kap. 9 § upprättats när skyldighet därtill förelegat och särskilt uttalande angående fastställandet av balansräkningen och resultaträkningen samt angående det i förvaltningsberättelsen fastställda förslaget till dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust.

| *Nuvarande lydelse* | *Föreslagen lydelse* |
|---|---|
| I moderbolag skall revisor avge en särskild revisionsberättelse beträffande koncernen. Bestämmelserna i första-tredje och sjätte styckena äger motsvarande tillämpning. | |
| 15 § | |
| För registrering skall bolaget anmäla vem som utsetts till revisor samt dennes postadress och personnummer. Bestämmelserna i 8 kap. 15 § andra stycket skall härvid tillämpas. | |
| Varje år efter den ordinarie bolagsstämman skall bolaget till registreringsmyndigheten sända in en aktuell förteckning över bolagets revisorer med uppgift om deras postadress och personnummer. Förteckningen skall sändas in samtidigt med att en avskrift av årsredovisningen och revisionsberättelsen sänds in enligt *11 kap. 3 § andra stycket.* | Varje år efter den ordinarie bolagsstämman skall bolaget till registreringsmyndigheten sända in en aktuell förteckning över bolagets revisorer med uppgift om deras postadress och personnummer. Förteckningen skall sändas in samtidigt med att en avskrift av årsredovisningen och revisionsberättelsen sänds in enligt *4 kap. 3 § 1 årsredovisningslagen (0000:00).* |
| **12 kap.** | |
| 1 § | |
| Utbetalning till aktieägarna av bolagets medel får ske endast enligt bestämmelserna i denna lag om vinstutdelning, utbetalning vid nedsättning av aktiekapitalet eller reservfonden och utskiftning vid bolagets likvidation. | Utbetalning till aktieägarna av bolagets medel får ske endast enligt bestämmelserna i denna lag om vinstutdelning, utbetalning vid nedsättning av aktiekapitalet, reservfonden eller *överkursfonden* och utskiftning vid bolagets likvidation. |
| Om bolagets verksamhet helt eller delvis skall ha annat syfte än att bereda vinst åt aktieägarna, skall bolagsordningen innehålla bestämmelse om användning av vinst och behållna tillgångar vid bolagets likvidation. | |
| 3 § | |
| Beslut om vinstutdelning fattas av bolagsstämma. Stämman får endast i den mån skyldighet därtill föreligger enligt andra stycket eller enligt bolagsordningen besluta om utdelning av större belopp än styrelsen föreslagit eller godkänt. | |

| *Nuvarande lydelse* | *Föreslagen lydelse* |
|---|---|
| Bolagsstämman skall på yrkande av ägare till minst en tiondel av samtliga aktier besluta utdelning av åtminstone ett belopp motsvarande hälften av vad som återstår av nettovinsten för året, sedan avdrag skett för balanserad förlust, som överstiger fria fonder och reservfond, och för belopp, som enligt lag eller bolagsordning skall avsättas till bundet eget kapital eller enligt bolagsordning eljest skall användas för annat ändamål än utdelning till aktieägarna. Sådant yrkande skall framställas på ordinarie stämma innan beslut om användning av vinsten fattas. Utdelning får ej ske i strid mot 2 §. Stämman är ej skyldig att besluta högre utdelning än fem procent av bolagets egna kapital. | Bolagsstämman skall på yrkande av ägare till minst en tiondel av samtliga aktier besluta utdelning av åtminstone ett belopp motsvarande hälften av vad som återstår av nettovinsten för året, sedan avdrag skett för balanserad förlust, som överstiger fria fonder, reservfond och *överkursfond,* och för belopp, som enligt lag eller bolagsordning skall avsättas till bundet eget kapital eller enligt bolagsordning eljest skall användas för annat ändamål än utdelning till aktieägarna. Sådant yrkande skall framställas på ordinarie stämma innan beslut om användning av vinsten fattas. Utdelning får ej ske i strid mot 2 §. Stämman är ej skyldig att besluta högre utdelning än fem procent av bolagets egna kapital. |

I avstämningsbolag skall avstämningsdagen anges i bolagsstämmans beslut om utdelning till aktieägare. Utdelningen förfaller till betalning på avstämningsdagen och skall betalas utan dröjsmål. Den som på avstämningsdagen är införd i aktieboken eller i förteckning enligt 3 kap. 12 § skall anses behörig att mottaga utdelningen. Var han vid mottagandet ej berättigad, äger 4 kap. 3 § tredje stycket motsvarande tillämpning.

4 §

Till reservfond skall avsättas belopp som

| | |
|---|---|
| 1. om reservfonden ej uppgår till tjugo procent av aktiekapitalet, motsvarar minst tio procent av den del av nettovinsten för året som ej går åt för att täcka balanserad förlust, | 1. om reservfonden *och överkursfonden* ej uppgår till tjugo procent av aktiekapitalet, motsvarar minst tio procent av den del av nettovinsten för året som ej går åt för att täcka balanserad förlust, |

| *Nuvarande lydelse* | *Föreslagen lydelse* |
|---|---|
| *2. på grund av aktieteckning erhållits för aktierna utöver det nominella beloppet,* | |
| *3. den för vilken aktie förverkats erlagt till bolaget,* | *2. den för vilken aktie förverkats erlagt till bolaget,* |
| *4. enligt 4 kap. 17 § skall tillfalla bolaget,* | *3. enligt 4 kap. 17 § skall tillfalla bolaget,* |
| *5. vid utbyte av fordran enligt skuldebrev mot aktie, motsvarar skillnaden mellan fordringsbeloppet och aktiens nominella belopp,* | *4. vid utbyte av fordran enligt skuldebrev mot aktie, motsvarar skillnaden mellan fordringsbeloppet och aktiens nominella belopp,* |
| *6. enligt bolagsordningen skall avsättas till reservfonden,* | *5. enligt bolagsordningen skall avsättas till reservfonden,* |
| *7. enligt beslut av bolagsstämman eljest skall överföras från det i balansräkningen redovisade fria egna kapitalet till reservfond.* | *6. enligt beslut av bolagsstämman eljest skall överföras från det i balansräkningen redovisade fria egna kapitalet till reservfond.* |

Vid beräkning av det belopp, som enligt första stycket 1 minst skall avsättas till reservfond, skall nettovinsten ökas med vad som kan ha tillerkänts styrelseledamot, verkställande direktör eller annan som tantiem.

| | |
|---|---|
| Nedsättning av reservfond får enligt beslut av bolagsstämman endast ske för | Nedsättning av reservfond *eller överkursfond* får enligt beslut av bolagsstämman endast ske för |

1. täckande av sådan förlust enligt fastställd balansräkning som ej kan täckas av fritt eget kapital,
2. ökning av aktiekapitalet genom nyemission eller fondemission, eller
3. annat ändamål, om rätten med motsvarande tillämpning av 6 kap. 6 § ger tillstånd till nedsättningen.

13 kap.

3 §

| | |
|---|---|
| Har aktieägare uppsåtligen genom missbruk av sitt inflytande i bolaget medverkat till överträdelse av denna lag eller bolagsordningen, kan rätten, om på grund | Har aktieägare uppsåtligen genom missbruk av sitt inflytande i bolaget medverkat till överträdelse av denna lag, *årsredovisningslagen (0000:00)* eller bolagsord- |

| *Nuvarande lydelse* | *Föreslagen lydelse* |
|---|---|
| av missbrukets långvarighet eller annan anledning särskilda skäl därtill föreligger, på talan av ägare till en tiondel av samtliga aktier besluta, att bolaget skall träda i likvidation. Rätten kan dock i sådant fall på yrkande av bolaget i stället ålägga bolaget att inom viss tid inlösa kärandens aktier. Försummar bolaget att lösa aktierna inom fastställd tid, skall rätten på talan av den vars aktier skolat inlösas besluta, att bolaget skall träda i likvidation. | ningen, kan rätten, om på grund av missbrukets långvarighet eller annan anledning särskilda skäl därtill föreligger, på talan av ägare till en tiondel av samtliga aktier besluta, att bolaget skall träda i likvidation. Rätten kan dock i sådant fall på yrkande av bolaget i stället ålägga bolaget att inom viss tid inlösa kärandens aktier. Försummar bolaget att lösa aktierna inom fastställd tid, skall rätten på talan av den vars aktier skolat inlösas besluta, att bolaget skall träda i likvidation. |

Vid avgörande av frågan om beslut om likvidation eller beslut om inlösen av aktier skall meddelas, skall särskild hänsyn tagas till de anställdas och fordringsägarnas intressen. Inlösen enligt första stycket får dock ej ske, om bolagets eget kapital, beräknat enligt 2 § tredje stycket, efter inlösen skulle understiga halva aktiekapitalet.

Vid beräkningen av det egna kapitalet skall de aktier som avses skola inlösas upptagas som tillgång utan värde.

Om aktieägare, sedan talan enligt denna paragraf behörigen väckts, för sin del återkallar talan, kan övriga aktieägare som deltagit i väckande av talan fullfölja denna.

4 §

Rätten förordnar att bolaget skall träda i likvidation, om

1. likvidationsskyldighet föreligger enligt bolagsordningen,

2. bolaget är i konkurs som avslutas med överskott och bolagsstämman icke inom föreskriven tid fattat beslut om likvidation enligt 19 §,

3. bolaget saknar till registret anmäld behörig styrelse eller verkställande direktör som skall finnas enligt denna lag, eller

| | |
|---|---|
| 4. bolaget *ej har enligt 11 kap. 3 § sänt in årsredovisning* för något av de senaste två räkenskapsåren. | 4. bolaget *inte har sänt in årsredovisning enligt 4 kap. 3 § 1 årsredovisningslagen (0000:00)* för något av de senaste två räkenskapsåren. |

| *Nuvarande lydelse* | *Föreslagen lydelse* |
|---|---|
| Beslut om likvidation meddelas dock ej, om det styrkes att likvidationsgrunden upphört under ärendets handläggning i tingsrätten. Fråga om likvidation enligt första stycket prövas på anmälan av registreringsmyndigheten eller på ansökan av styrelsen, styrelseledamot, verkställande direktör eller aktieägare. I fall som avses i nämnda stycke 2-4 prövas frågan på ansökan även av borgenär eller annan vars rätt kan vara beroende av att någon finnes som kan företräda bolaget. | |
| 9 § | |
| När bolaget trätt i likvidation skall styrelsen och verkställande direktör genast avge redovisning för sin förvaltning av bolagets angelägenheter under den tid, för vilken redovisningshandlingar ej förut framlagts på bolagsstämma. Redovisningen skall framläggas på bolagsstämma så snart det kan ske. Bestämmelserna om årsredovisning och revisionsberättelse äger motsvarande tillämpning. | När bolaget trätt i likvidation skall styrelsen och verkställande direktör genast avge redovisning för sin förvaltning av bolagets angelägenheter under den tid, för vilken redovisningshandlingar ej förut framlagts på bolagsstämma. Redovisningen skall framläggas på bolagsstämma så snart det kan ske. Bestämmelserna om årsredovisning *i årsredovisningslagen (0000:00)* och revisionsberättelse äger motsvarande tillämpning. |
| Omfattar tiden även föregående räkenskapsår, skall särskild redovisning, i moderbolag omfattande även koncernredovisning, avges för nämnda år. | |
| 12 § | |
| Likvidatorerna skall för varje räkenskapsår avge årsredovisning, som framlägges på ordinarie bolagsstämma för godkännande. I fråga om stämman och redovisningen äger 9 kap. 5 § andra stycket 1 och 2 samt *11 kap. 9 § andra-fjärde styckena, 10 och 11* §§ ej tillämpning. | Likvidatorerna skall för varje räkenskapsår avge årsredovisning, som framlägges på ordinarie bolagsstämma för godkännande. I fråga om stämman och redovisningen äger 9 kap. 5 § andra stycket 1 och 2 samt *2 kap. 47 §, 48 § första stycket, 51 § andra stycket, och bestämmelserna om finansieringsanalys i 2 kap. 1 § första stycket och* |

| *Nuvarande lydelse* | *Föreslagen lydelse* |
| --- | --- |
| | *52 § årsredovisningslagen (0000:00)* ej tillämpning. |
| I balansräkningen upptages det egna kapitalet i en post, varvid aktiekapitalet anges inom linjen, i förekommande fall fördelat på olika aktieslag. | |
| Tillgång får ej upptagas till högre värde än den beräknas inbringa efter avdrag för försäljningskostnaderna. Om tillgång kan beräknas inbringa väsentligt högre belopp än det i balansräkningen upptagna värdet eller om för skuld och likvidationskostnad kan beräknas åtgå ett belopp som väsentligt avviker från redovisad skuld, skall vid tillgångs- eller skuldposten det beräknade beloppet anges inom linjen. | Tillgång får ej upptagas till högre värde än den beräknas inbringa efter avdrag för försäljningskostnaderna. Om tillgång kan beräknas inbringa väsentligt högre belopp än det i balansräkningen upptagna värdet eller om för *avsättning,* skuld och likvidationskostnad kan beräknas åtgå ett belopp som väsentligt avviker från redovisad *avsättning eller* skuld, skall vid tillgångs-, *avsättnings-* eller skuldposten det beräknade beloppet anges inom linjen. |
| **14 kap.** | |
| 1 § | |
| Avtal om fusion, varigenom ett aktiebolag (överlåtande bolag) upplöses utan likvidation och dess tillgångar och skulder övertages av annat aktiebolag (övertagande bolag), skall för att bli giltigt godkännas av bolagsstämman i det överlåtande bolaget, om ej annat följer av 8 §. Fusion kan ske utan hinder av att det överlåtande bolaget trätt i likvidation. I sådant fall skall likvidationen avslutas när registrering skett av rättens tillstånd enligt 5 §. Vid avtal om fusion mellan aktiebolag och bankaktiebolag gäller bestämmelserna i 11 kap. | Avtal om fusion, varigenom ett aktiebolag (överlåtande bolag) upplöses utan likvidation och dess tillgångar, *avsättningar* och skulder övertages av annat aktiebolag (övertagande bolag), skall för att bli giltigt godkännas av bolagsstämman i det överlåtande bolaget, om ej annat följer av 8 §. Fusion kan ske utan hinder av att det överlåtande bolaget trätt i likvidation. I sådant fall skall likvidationen avslutas när registrering skett av rättens tillstånd enligt 5 §. Vid avtal om fusion mellan aktiebolag och bankaktiebolag gäller bestämmel- |

| *Nuvarande lydelse* | *Föreslagen lydelse* |
|---|---|
| bankaktiebolagslagen (1987: 618). | serna i 11 kap. bankaktiebolagslagen (1987: 618). |

Följande handlingar skall hållas tillgängliga för aktieägarna under minst en vecka före den bolagsstämma, vid vilken fråga om godkännande av fusionsavtal skall behandlas, samt läggas fram på stämman,

1. förslag till bolagsstämmans beslut,
2. fusionsavtalet, som skall ange fusionsvederlaget och grunderna för dess fördelning,
3. redogörelse av styrelsen för de omständigheter som kan vara av vikt vid bedömningen av förslagets lämplighet för bolaget,
4. yttrande av revisorerna över styrelsens redogörelse enligt 3,
5. om årsredovisningen ej skall behandlas på stämman, handlingar som anges i 4 kap. 4 § första stycket 1-3,
6. om i fusionsvederlaget ingår aktier i det övertagande bolaget eller av detta bolag utfärdade konvertibla skuldebrev eller skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning, handlingar som anges i 4 kap. 4 § första stycket 1-3 beträffande det övertagande bolaget.

Handlingarna skall genast sändas till aktieägare som begär det och uppger sin postadress.

2 §

| | |
|---|---|
| Avtal om fusion, varigenom två eller flera aktiebolag (överlåtande bolag) förenas genom att bilda ett nytt aktiebolag som övertar deras tillgångar och skulder mot aktierna i det övertagande bolaget, skall för att bli giltigt godkännas av bolagsstämman i varje överlåtande bolag. Bestämmelserna i 1 § första stycket andra meningen äger motsvarande tillämpning. | Avtal om fusion, varigenom två eller flera aktiebolag (överlåtande bolag) förenas genom att bilda ett nytt aktiebolag som övertar deras tillgångar, *avsättningar* och skulder mot aktierna i det övertagande bolaget, skall för att bli giltigt godkännas av bolagsstämman i varje överlåtande bolag. Bestämmelserna i 1 § första stycket andra meningen äger motsvarande tillämpning. |

Handlingar, som anges i 1 § andra stycket 1-5, skall upprättas för varje överlåtande bolag. De skall hållas tillgängliga för aktieägare i överlåtande bolag under minst en vecka före bolagsstämma vid vilken fråga om godkännande av fusionsavtal skall behandlas. Handlingarna skall genast sändas till aktieägare som begär det och uppger sin postadress. De skall läggas fram på stämmorna.

| *Nuvarande lydelse* | *Föreslagen lydelse* |
|---|---|

Fusionsavtalet tjänar som stiftelseurkund för det övertagande bolaget. Avtalet skall innehålla förslag till bolagsordning och ange hur styrelse och revisorer skall utses. Godkänner bolagsstämmorna avtalet, skall de samtidigt utse styrelse och revisorer.

5 §

Rätten skall underrätta registreringsmyndigheten om ansökan enligt 4 § och om lagakraftvunnet beslut som meddelats med anledning av ansökningen.

Utgöres fusionsvederlaget helt eller delvis av aktier i det övertagande bolaget och har det eller de överlåtande bolagen fullgjort sina skyldigheter enligt fusionsavtalet, skall bolagen för registrering anmäla aktiekapitalets ökning eller, vid fusion enligt 2 §, att det övertagande bolaget bildats och styrelse utsetts för det. Anmälningen, som ersätter teckning av aktierna, skall göras inom två månader från det rättens tillstånd till fusionen vunnit laga kraft. Vid anmälningshandlingen skall fogas intyg från auktoriserad eller godkänd revisor om att överlåtande bolags tillgångar överlämnats till det övertagande bolaget. Vad som sagts nu äger motsvarande tillämpning om i fusionsvederlaget ingår konvertibla skuldebrev eller skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning som det övertagande bolaget ger ut med anledning av fusionen.

| | |
|---|---|
| Överlåtande bolags tillgångar och skulder med undantag av skadeståndsanspråk enligt 15 kap. 1-3 §§ övergår till det övertagande bolaget, när lagakraftvunnet beslut om bifall till ansökan enligt 4 § registrerats och, i fall som avses i andra stycket, även anmälan som där anges registrerats. | Överlåtande bolags tillgångar, *avsättningar* och skulder med undantag av skadeståndsanspråk enligt 15 kap. 1-3 §§ övergår till det övertagande bolaget, när lagakraftvunnet beslut om bifall till ansökan enligt 4 § registrerats och, i fall som avses i andra stycket, även anmälan som där anges registrerats. |

Har ej ansökan om rättens tillstånd gjorts inom föreskriven tid eller har rätten genom lagakraftvunnet beslut avslagit ansökan, skall registreringsmyndigheten förklara frågan om fusion förfallen. Detsamma gäller om bolagen ej gjort anmälan enligt andra stycket inom föreskriven tid eller registreringsmyndigheten genom lagakraftägande beslut avskrivit sådan anmälan eller vägrat registrering.

| *Nuvarande lydelse* | *Föreslagen lydelse* |
|---|---|
| **15 kap.** | |
| 1 § | |
| Stiftare, styrelseledamot och verkställande direktör, som vid fullgörande av sitt uppdrag uppsåtligen eller av oaktsamhet skadar bolaget, skall ersätta skadan. Detsamma gäller när skadan vållas aktieägare eller annan genom överträdelse av denna lag eller bolagsordningen. | Stiftare, styrelseledamot och verkställande direktör, som vid fullgörande av sitt uppdrag uppsåtligen eller av oaktsamhet skadar bolaget, skall ersätta skadan. Detsamma gäller när skadan vållas aktieägare eller annan genom överträdelse av denna lag, *årsredovisningslagen (0000:00)* eller bolagsordningen. |
| 3 § | |
| Aktieägare är skyldig att ersätta skada som han genom att medverka till överträdelse av denna lag eller bolagsordningen uppsåtligen eller av grov oaktsamhet tillfogar bolaget, aktieägare eller annan. Om det med hänsyn till faran för fortsatt missbruk och förhållandena i övrigt är påkallat, är han även skyldig att inlösa skadelidande aktieägares aktier. Lösenbeloppet bestämmes till belopp som är skäligt med hänsyn till bolagets ställning och övriga omständigheter. | Aktieägare är skyldig att ersätta skada som han genom att medverka till överträdelse av denna lag, *årsredovisningslagen (0000:00)* eller bolagsordningen uppsåtligen eller av grov oaktsamhet tillfogar bolaget, aktieägare eller annan. Om det med hänsyn till faran för fortsatt missbruk och förhållandena i övrigt är påkallat, är han även skyldig att inlösa skadelidande aktieägares aktier. Lösenbeloppet bestämmes till belopp som är skäligt med hänsyn till bolagets ställning och övriga omständigheter. |
| **18 kap.** | |
| 7 § | |
| Mot myndighets beslut i tillståndsärende enligt 2 kap. 1 §, 7 kap. 1 §, 8 kap. 4 eller 11 §, 10 kap. 2 eller 3 §, *11 kap. 6 § eller 8 § första stycket 1* eller 12 kap. 8 § föres talan hos regeringen genom besvär. | Mot myndighets beslut i tillståndsärende enligt 2 kap. 1 §, 7 kap. 1 §, 8 kap. 4 eller 11 §, 10 kap. 2 eller 3 § eller 12 kap. 8 § föres talan hos regeringen genom besvär. |

*Nuvarande lydelse* *Föreslagen lydelse*

Mot länsstyrelses beslut enligt denna lag i annat fall än enligt första stycket föres talan hos kammarrätten genom besvär.

Talan mot registreringsmyndighetens beslut varigenom anmälan avskrivits eller registrering vägrats enligt 4 § första stycket föres hos kammarrätten genom besvär inom två månader från beslutets dag. Detsamma gäller beslut av registreringsmyndigheten som avses i 4 § tredje stycket.

# 3. Förslag till Lag om ändring i bokföringslagen (1976:125) utfärdad den

Härigenom föreskrivs att i lagen skall införas ny 11 a §.

**11 a §**

För aktiebolag och för sådana handelsbolag som omfattas av årsredovisningslagen (0000:00) gäller föreskrifterna i 2 kap. nämnda lag i stället för bestämmelserna i 13-20 §§.

# 4. Förslag till Lag om ändring i lagen (1980:1103) om årsredovisning m.m. i vissa företag

Härigenom föreskrivs *dels* att nuvarande 1 kap. 1 § skall betecknas 1 kap. 1 a §,

*dels* att 2 kap. 3 och 5-9 §§, 3 kap. 7 och 10 §§, 4 kap. 1, 3, 10 och 14 §§ samt 5 kap. 2 § skall ha följande lydelse,

*dels* att i lagen skall införas ny 1 kap. 1 §.

| *Nuvarande lydelse* | *Föreslagen lydelse* |
|---|---|
| | **1 kap.** |
| | *1 §*<br>*Bestämmelserna i 1-2 kap., 3 kap. 1-10 §§ samt 4 kap. 8 § andra stycket och 12 § är inte tillämpliga på sådana handelsbolag som omfattas av årsredovisningslagen (0000:00). Beträffande sådana handelsbolag avses vid tillämpningen av 3 kap. 11 § och 4 kap. med begreppen moderföretag, dotterföretag och koncern vad som anges i 1 kap. 3 § nämnda lag.* |
| | **2 kap.** |
| | 3 § |
| *Avskrift av årsredovisningen skall senast sex månader efter räkenskapsårets utgång sändas in till Patent- och registreringsverket, om tillgångarnas nettovärde i rörelsen enligt balansräkningar för de två senaste räkenskapsåren överstiger ett gränsbelopp som motsvarar 1 000 gånger det basbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring som gällde* | *Företag som enligt 4 kap. 3 § första eller andra stycket är skyldigt att ha auktoriserad revisor skall senast sex månader efter räkenskapsårets utgång sända in avskrift av årsredovisningen till Patent- och registreringsverket.* |

| *Nuvarande lydelse* | *Föreslagen lydelse* |
|---|---|
| *under den sista månaden av respektive räkenskapsår eller om antalet anställda i rörelsen under vart och ett av de två senaste räkenskapsåren i medeltal har överstigit 200.* | |
| *Första stycket gäller även för ett företag som är moderföretag i en koncern enligt denna lag, om nettovärdet av koncernföretagets tillgångar enligt koncernbalansräkningar för de två senaste räkenskapsåren överstiger det gränsbelopp som anges i första stycket eller om antalet anställda vid koncernföretagen under vart och ett av dessa år i medeltal har överstigit 200.* | |

5 §

Vid upprättande av årsredovisningen skall följande iakttas:

1. Bestämmelserna i 21 § första stycket bokföringslagen (1976:125) om skyldighet att till årsbokslutet foga en sammanställning över privata tillgångar och skulder tillämpas inte.

| | |
|---|---|
| 2. Skyldighet att särskilt redovisa storlek och förändringar av lagerreserven föreligger endast i fråga om *årsredovisningsskyldighet som avses i 3 § första stycket*. | 2. Skyldighet att särskilt redovisa storlek och förändringar av lagerreserven föreligger endast i fråga om *företag som avses i 4 kap. 3 § första stycket.* |

3. Om synnerliga skäl föreligger, får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer medge att bruttoomsättningssumman inte behöver anges i resultaträkningen.

4. Om förvaltningsberättelse inte skall upprättas, skall balansräkningen ange medelantalet under räkenskapsåret anställda personer med uppgift om fördelningen mellan kvinnor och män.

6 §

| | |
|---|---|
| Vid upprättande av årsredovisning för företag som avses i *3 § första stycket och moderföretag i* | Vid upprättande av årsredovisning för företag som avses i *4 kap. 3 § första stycket och mo-* |

| *Nuvarande lydelse* | *Föreslagen lydelse* |
|---|---|
| *koncern som avses i 3 § andra stycket* skall i årsredovisningen återges resultaträkningen och balansräkningen för närmast föregående räkenskapsår. Har under året någon ändring vidtagits beträffande specificeringen av poster i resultaträkningen och balansräkningen, skall uppgifterna från den tidigare årsredovisningen sammanställas så att dessa kan jämföras med posterna i den senare årsredovisningen, om särskilt hinder inte möter. | *derföretag i koncern som avses i 4 kap. 3 § andra stycket* skall i årsredovisningen återges resultaträkningen och balansräkningen för närmast föregående räkenskapsår. Har under året någon ändring vidtagits beträffande specificeringen av poster i resultaträkningen och balansräkningen, skall uppgifterna från den tidigare årsredovisningen sammanställas så att dessa kan jämföras med posterna i den senare årsredovisningen, om särskilt hinder inte möter. |
| | 7 § |
| För företag som avses i *3 § första stycket* skall i årsredovisningen och årsbokslutet lämnas uppgifter i följande avseenden: | För företag som avses *4 kap. 3 § första stycket* skall i årsredovisningen och årsbokslutet lämnas uppgifter i följande avseenden: |

1. För varje post som upptas i balansräkningen som anläggningstillgång och där skepp eller maskiner, inventarier och dylikt eller byggnader ingår skall anges dels tillgångarnas anskaffningsvärde, dels det sammanlagda beloppet av de av- och nedskrivningar som har företagits på anskaffningsvärdet intill balansdagen. Har sådana tillgångar uppskrivits, skall även anges kvarstående oavskrivet belopp av uppskrivningen.
2. För fastigheter som är anläggningstillgångar skall anges taxeringsvärdet med fördelning på de tillgångar som har upptagits under särskilda poster i balansräkningen.
3. Driver företaget rörelsegrenar som är väsentligen oberoende av varandra, skall bruttoresultatet av varje sådan rörelsegren redovisas särskilt.

Uppgifterna får tas in i noter, om tydliga hänvisningar görs vid de poster i redovisningshandlingarna som uppgifterna hänför sig till.

| | |
|---|---|
| | 8 § |
| Företag som avses i *3 § första stycket och moderföretag i kon-* | Företag som avses i *4 kap. 3 § första stycket och moderföretag i* |

| *Nuvarande lydelse* | *Föreslagen lydelse* |
|---|---|
| *cern som avses i 3 § andra stycket* skall upprätta förvaltningsberättelse. | *koncern som avses i 4 kap. 3 § andra stycket* skall upprätta förvaltningsberättelse. |

Förvaltningsberättelsen skall upprättas enligt god redovisningssed. I förvaltningsberättelsen skall lämnas upplysning dels om sådana för bedömningen av företagets verksamhetsresultat och ställning viktiga förhållanden, för vilka redovisning inte skall lämnas i resultaträkningen och balansräkningen, dels om händelser av väsentlig betydelse för företaget, som har inträffat under räkenskapsåret eller efter dettas slut.

I förvaltningsberättelsen skall anges medelantalet under räkenskapsåret anställda personer såväl för företaget i dess helhet som för varje arbetsställe med mer än tjugo anställda. Vidare skall anges det sammanlagda beloppet av räkenskapsårets löner och ersättningar till anställda. Har företaget anställda i flera länder skall löner och ersättningar anges särskilt för varje land jämte uppgift om medelantalet anställda i respektive land. Då medelantalet anställda anges skall uppgift även lämnas om fördelningen mellan kvinnor och män.

| | |
|---|---|
| För företag som avses i *3 § första stycket* skall till förvaltningsberättelsen fogas en finansieringsanalys. I finansieringsanalysen skall redovisas företagets finansiering och kapitalinvesteringar under räkenskapsåret. | För företag som avses i *4 kap. 3 § första stycket* skall till förvaltningsberättelsen fogas en finansieringsanalys. I finansieringsanalysen skall redovisas företagets finansiering och kapitalinvesteringar under räkenskapsåret. |

9 §

| | |
|---|---|
| För företag som avses i *3 § första stycket och för moderföretag i koncern som avses i 3 § andra stycket* skall minst en gång under varje räkenskapsår som omfattar mer än tio månader avges en särskild redovisning (delårsrapport). Rapporterna skall avse verksamheten från räkenskapsårets början. Minst en delårsrapport skall omfatta en period av minst hälften och | För företag som avses i *4 kap. 3 § första stycket och för moderföretag i koncern som avses i 4 kap. 3 § andra stycket* skall minst en gång under varje räkenskapsår som omfattar mer än tio månader avges en särskild redovisning (delårsrapport). Rapporterna skall avse verksamheten från räkenskapsårets början. Minst en delårsrapport skall omfatta en period av minst |

| *Nuvarande lydelse* | *Föreslagen lydelse* |
|---|---|
| högst två tredjedelar av räkenskapsåret. | hälften och högst två tredjedelar av räkenskapsåret. |

Delårsrapporterna skall hållas tillgängliga för envar. Rapporter som avses i första stycket tredje meningen skall senast två månader efter rapportperiodens utgång sändas in till Patent- och registreringsverket.

**3 kap.**

7 §

Koncernresultaträkningen och koncernbalansräkningen skall var för sig utgöra ett sammandrag av moderföretagets och dotterföretagens resultaträkningar och balansräkningar. Sammandraget skall upprättas enligt god redovisningssed.

Koncernresultaträkningen skall utvisa koncernens årsresultat efter avdrag för redovisad vinstutdelning inom koncernen och efter avdrag eller tillägg för ökning eller minskning av internvinst under räkenskapsåret. Koncernbalansräkningen skall utvisa beloppet av eget kapital eller ansamlad förlust i koncernen efter avdrag för internvinster. Med internvinst avses på moderföretaget belöpande andel av vinst på överlåtelse av en tillgång inom koncernen, i den mån inte överlåtelse av tillgången därefter har skett till en köpare utanför koncernen eller förbrukning av tillgången eller nedsättning av dess värde har ägt rum hos det företag inom koncernen som har förvärvat tillgången.

Om det med hänsyn till koncernens sammansättning eller andra särskilda skäl är förenat med synnerliga svårigheter att vid koncernredovisningen i visst hänseende tillämpa första eller andra stycket, får de undantag göras som förhållandena kräver. För sådana undantag skall lämnas en motiverad redogörelse i en bilaga till koncernbalansräkningen.

I en bilaga till koncernbalansräkningen skall lämnas en redogörelse om vilka metoder och värderingsprinciper som har använts vid uppgörandet av koncernredovisningen. Skall moderföretaget upprätta förvaltningsberättelse skall i denna lämnas sådana upplysningar om koncernen som avses i 2 kap. 8 § andra och tredje styckena.

| | |
|---|---|
| Uppgifter om koncernens lagerreserv skall tas in i koncernredovisningen, om koncernen är av sådan storlek som avses i *2 kap. 3 § andra stycket*. I sådana fall skall till koncern- | Uppgifter om koncernens lagerreserv skall tas in i koncernredovisningen, om koncernen är av sådan storlek som avses i *4 kap. 3 § andra stycket*. I sådana fall skall till koncern- |

| *Nuvarande lydelse* | *Föreslagen lydelse* |
|---|---|
| redovisningen fogas en finansieringsanalys för koncernen. | redovisningen fogas en finansieringsanalys för koncernen. |
| 10 § | |
| Är en koncern av sådan storlek som avses i *2 kap. 3 § andra stycket*, skall i moderföretagets delårsrapporter lämnas uppgifter för koncernen motsvarande vad som anges i 2 kap. 10 §. Uppgifterna om omsättning och resultat skall avse belopp efter avdrag för interna poster inom koncernen och med hänsyn tagen till internvinsteliminering. | Är en koncern av sådan storlek som avses i *4 kap. 3 § andra stycket*, skall i moderföretagets delårsrapporter lämnas uppgifter för koncernen motsvarande vad som anges i 2 kap. 10 §. Uppgifterna om omsättning och resultat skall avse belopp efter avdrag för interna poster inom koncernen och med hänsyn tagen till internvinsteliminering. |
| **4 kap.** | |
| 1 § | |
| I företag som är skyldiga att upprätta årsredovisning enligt 2 kap. 1 § skall den årsredovisningsskyldige utse en eller flera revisorer för bestämd tid eller tills vidare. Den årsredovisningsskyldige kan bestämma att annan än han själv skall utse revisor. | I företag som är skyldiga att upprätta årsredovisning enligt 2 kap. 1 § *och i handelsbolag som är årsredovisningskyldiga enligt 2 kap. 1 § årsredovisningslagen (0000:00)* skall den årsredovisningsskyldige utse en eller flera revisorer för bestämd tid eller tills vidare. Den årsredovisningsskyldige kan bestämma att annan än han själv skall utse revisor. |
| En eller flera revisorssuppleanter kan utses. Bestämmelserna i denna lag om revisorer gäller i tillämpliga delar om suppleanter. | |
| 3 § | |
| *I företag som avses i 2 kap. 3 § första stycket och i moderföretaget i en koncern som avses i andra stycket av nämnda paragraf skall minst en revisor vara auktoriserad.* | *Minst en revisor skall vara auktoriserad revisor om tillgångarnas nettovärde enligt fastställda balansräkningar för de två senaste räkenskapsåren överstiger ett gränsbelopp som motsvarar 1 000 gånger det basbelopp enligt lagen (1962:* |

| *Nuvarande lydelse* | *Föreslagen lydelse* |
| --- | --- |
| | *381) om allmän försäkring som gällde under respektive räkenskapsår eller om antalet anställda i rörelsen under vart och ett av de två senaste räkenskapsåren i medeltal har överstigit 200.* |
| | *Vad i första stycket föreskrivs gäller även för moderföretag i en koncern om* |
| | *1. nettovärdet av koncernföretagens tillgångar enligt fastställda koncernbalansräkningar för de två senaste räkenskapsåren överstiger det gränsbelopp som anges i första stycket,* |
| | *2. antalet anställda vid koncernföretagen under den tid som anges i 1 i medeltal överstigit 200, eller* |
| | *3. om moderföretaget inte upprättar koncernredovisning, nettovärdet av koncernföretagens tillgångar, enligt fastställda balansräkningar för koncernföretagens två senaste räkenskapsår, på moderföretagets balansdag överstiger det gränsbelopp som anges i första stycket.* |
| Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan i fråga om företag som avses i första stycket förordna att en viss godkänd revisor får utses i stället för en auktoriserad revisor. Sådana beslut är giltiga i högst fem år. | Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan i fråga om företag som avses i första *eller andra* stycket förordna att en viss godkänd revisor får utses i stället för en auktoriserad revisor. Sådana beslut är giltiga i högst fem år. |

I fråga om annat företag får länsstyrelsen, om det är påkallat av särskilda omständigheter, besluta att minst en revisor skall vara auktoriserad revisor eller godkänd revisor.

| *Nuvarande lydelse* | *Föreslagen lydelse* |
|---|---|
| Om det finns skäl till det, får länsstyrelsen samtidigt också förordna en auktoriserad revisor eller en godkänd revisor att med övriga revisorer delta i revisionen. Uppdragstiden för revisorn skall bestämmas så att uppdraget upphör när annan behörig revisor har blivit utsedd i föreskriven ordning. | |
| Innan länsstyrelsen meddelar beslut som avses i *tredje* eller *fjärde* stycket, skall företaget beredas tillfälle att yttra sig. | Innan länsstyrelsen meddelar beslut som avses i *fjärde* eller *femte* stycket, skall företaget beredas tillfälle att yttra sig. |
| 10 § | |
| Revisorn skall för varje räkenskapsår avge revisionsberättelse till den årsredovisningsskyldige. Berättelsen skall överlämnas till den som svarar för förvaltningen av företagets angelägenheter senast fem och en halv månader efter räkenskapsårets utgång. | |
| Revisionsberättelsen skall innehålla ett uttalande, huruvida årsredovisningen har *uppgjorts* enligt denna lag. Innehåller inte årsredovisningen sådana upplysningar som skall lämnas enligt denna lag, skall revisorn ange detta och lämna behövliga upplysningar i sin berättelse, om det kan ske. | Revisionsberättelsen skall innehålla ett uttalande, huruvida årsredovisningen har *upprättats* enligt denna lag *eller, i förekommande fall, enligt årsredovisningslagen (0000:00).* Innehåller inte årsredovisningen sådana upplysningar som skall lämnas enligt denna lag *eller, i förekommande fall, årsredovisningslagen,* skall revisorn ange detta och lämna behövliga upplysningar i sin berättelse, om det kan ske. |
| Har revisorn vid sin granskning funnit att åtgärd eller försummelse som kan föranleda ersättningsskyldighet ligger någon som ingår i företagsledningen till last, skall det anmärkas i berättelsen. Revisorn kan även i övrigt i berättelsen meddela upplysningar som han önskar bringa till den årsredovisningsskyldiges kännedom. | |
| I revisionsberättelsen skall också anmärkas om revisorn funnit att företaget inte har fullgjort sin skyldighet | |
| 1. att göra avdrag för preliminär A-skatt eller kvarstående skatt enligt uppbördslagen (1953:272), | |
| 2. att anmäla sig för registrering enligt 19 § lagen (1968:430) om mervärdeskatt, | |

| *Nuvarande lydelse* | *Föreslagen lydelse* |
|---|---|

3. att lämna uppgift enligt 54 § 1 mom. uppbördslagen eller 4 § lagen (1984:668) om uppbörd av socialavgifter från arbetsgivare eller 22 § lagen om mervärdeskatt, eller

4. att i rätt tid betala skatter och avgifter som avses i 1-3.

Om revisionsberättelsen innehåller anmärkning om att företaget inte har fullgjort skyldighet som avses i fjärde stycket 1-4, skall revisorn genast sända in en avskrift av revisionsberättelsen till skattemyndigheten.

I ett moderförtag skall revisorn avge en särskild revisionsberättelse beträffande koncernen. Härvid skall första-tredje styckena tillämpas.

14 §

| | |
|---|---|
| En revisor som vid fullgörande av sitt uppdrag uppsåtligen eller av oaktsamhet vållar den årsredovisningsskyldige skada skall ersätta skadan. Detsamma gäller när skada vållas någon annan genom överträdelse av denna lag. En revisor ansvarar även för den skada som hans medhjälpare vållar uppsåtligen eller av oaktsamhet. | En revisor som vid fullgörande av sitt uppdrag uppsåtligen eller av oaktsamhet vållar den årsredovisningsskyldige skada skall ersätta skadan. Detsamma gäller när skada vållas någon annan genom överträdelse av denna lag *eller, i förekommande fall, årsredovisningslagen (0000:00)*. En revisor ansvarar även för den skada som hans medhjälpare vållar uppsåtligen eller av oaktsamhet. |

Är ett revisionsbolag revisor, åligger ersättningsskyldigheten detta bolag och den för revisionen huvudansvarige.

**5 kap.**

2 §

| | |
|---|---|
| Myndighets beslut i tillståndsärenden enligt 2 kap. 5 § 3, 3 kap. 3 § andra stycket eller 4 kap. 2 § första stycket eller 3 § *andra* stycket överklagas hos regeringen genom besvär. | Myndighets beslut i tillståndsärenden enligt 2 kap. 5 § 3, 3 kap. 3 § andra stycket eller 4 kap. 2 § första stycket eller 3 § *tredje* stycket överklagas hos regeringen genom besvär. |

Länsstyrelsens beslut enligt denna lag överklagas i övriga fall hos kammarrätten genom besvär.

# 5. Förslag till Lag om ändring i lagen (1992:160) om utländska filialer m.m.

Härigenom föreskrivs att 5, 13-15, 19, 22 och 30 §§ skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse* *Föreslagen lydelse*

5 §

Det utländska företagets verksamhet genom filial i Sverige skall drivas under firma, som innehåller företagets namn med tillägg av ordet filial och som tydligt anger företagets nationalitet.

Firman skall tydligt skilja sig från andra bestående firmor som förut införts i aktiebolagsregistret eller filialregistret. Firman för ett utländskt bankföretags filial skall dessutom innehålla ordet bank. För registrering av filials firma gäller i övrigt vad som föreskrivs i firmalagen (1974:156).

*Filialens brev, fakturor och orderblanketter skall innehålla uppgift om det utländska företagets rättsliga form och säte, det utländska register där företaget är registrerat, företagets organisationsnummer i detta register samt filialens organisationsnummer enligt lagen (1974:174) om identitetsbeteckning för juridiska personer m.fl.*

13 §

Verkställande direktören skall varje år till registreringsmyndigheten ge in en bestyrkt kopia av

1. filialens redovisningshandlingar och revisionsberättelse för det senaste räkenskapsåret,
2. motsvarande handlingar för företaget i dess helhet, om de gjorts offentliga i företagets hemland.

*Vad som föreskrivs i första stycket 1 gäller inte om företaget har en rättslig form som är jämförbar med aktiebolaget och lyder under lagstiftningen i en stat*

| *Nuvarande lydelse* | *Föreslagen lydelse* |
|---|---|
| | *inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.* |

Handlingarna skall ges in inom tre månader efter det att det utländska företagets redovisningshandlingar och revisionsberättelse har lagts fram för företagets delägare, dock senast sju månader från det att filialens räkenskapsår har utgått.

14 §

| | |
|---|---|
| För filialens bokföring och revision gäller, utöver vad som föreskrivits i 11-13 §§, i tillämpliga delar detsamma som för ett svenskt företag av motsvarande slag. | För filialens bokföring och revision gäller, utöver vad som föreskrivits i 11-13 §§, i tillämpliga delar detsamma som för ett svenskt företag av motsvarande slag. *Skyldighet att upprätta årsredovisning gäller inte om företaget har en rättslig form som är jämförbar med aktiebolaget och lyder under lagstiftningen i en stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.* |

15 §

Den som utsetts till verkställande direktör enligt 8 § skall göra anmälan om filialen till Patent- och registreringsverket (registreringsmyndigheten), som för ett filialregister för registreringar enligt denna lag.

| | |
|---|---|
| Verkställande direktören skall också till registreringsmyndigheten snarast anmäla ändringar i de uppgifter som anmälts för registrering. | Verkställande direktören skall också till registreringsmyndigheten snarast anmäla ändringar i de uppgifter som anmälts för registrering. *Anmälan skall även göras om det utländska företaget är föremål för ackord eller liknande förfarande.* |

Näringsverksamheten får påbörjas när anmälan enligt första stycket har skett.

19 §

| | |
|---|---|
| Om sådant förhållande som avses i 18 § 1 eller 2 inträder, skall verkställande direktören | Om sådant förhållande som avses i 18 § 1 eller 2 inträder, skall verkställande direktören |

| *Nuvarande lydelse* | *Föreslagen lydelse* |
|---|---|
| snarast anmäla detta till registreringsmyndigheten. Anmälan kan också göras av annan behörig ställföreträdare för det utländska företaget. | snarast anmäla detta till registreringsmyndigheten. Anmälan kan också göras av annan behörig ställföreträdare för det utländska företaget. *Anmälan skall i förekommande fall innehålla uppgift om namn och postadress för likvidator och om omfattningen av dennes behörighet.* |

I fall som avses i 18 § 3 kan anmälan göras av den vars rätt är beroende av att det finns någon med behörighet att företräda filialen och, i fall som avses i 18 § 4, av borgenären.

22 §

| | |
|---|---|
| Registreringsmyndigheten skall utan dröjsmål i Post- och Inrikes Tidningar kungöra vad som förs in i filialregistret. En kungörelse som avser ändring i ett förhållande som tidigare har förts in i registret skall endast ange ändringens art. | Registreringsmyndigheten skall utan dröjsmål i Post- och Inrikes Tidningar kungöra vad som förs in i filialregistret *liksom uppgift om att redovisningshandlingar som avses i 13 § första stycket 2 inkommit till myndigheten.* En kungörelse som avser ändring i ett förhållande som tidigare har förts in i registret skall endast ange ändringens art. |

30 §

Registreringsmyndigheten får vid vite förelägga verkställande direktören för filial att fullgöra skyldighet att

1. göra anmälan enligt 15 § eller 19 § första stycket,

| | |
|---|---|
| 2. sända in handlingar enligt 13 § inom där föreskriven tid. | 2. sända in handlingar enligt 13 § inom där föreskriven tid, |
| | *3. lämna uppgift enligt 5 § tredje stycket.* |

Frågor om utdömande av viten prövas av registreringsmyndigheten.

# 6. Förslag till Förordning om ändring i aktiebolagsförordningen (1975:1387)

Härigenom föreskrivs att 19, 42, 50, 53 och 54 §§ skall ha följande lydelse.

| *Nuvarande lydelse* | *Föreslagen lydelse* |
|---|---|
| 19 § | |
| Har reservfonden under räkenskapsåret nedsatts enligt 12 kap. 4 § tredje stycket 3 aktiebolagslagen (1975:1385), skall med redovisningshandlingarna ges in avskrift av rättens beslut med lagakraftbevis. | Har reservfonden *eller överkursfonden* under räkenskapsåret nedsatts enligt 12 kap. 4 § tredje stycket 3 aktiebolagslagen (1975: 1385), skall med redovisningshandlingarna ges in avskrift av rättens beslut med lagakraftbevis. |
| 42 § | |
| Handlingar som anges i *11 kap. 3 § andra stycket, 10 § tredje stycket och 12 § andra stycket aktiebolagslagen (1975: 1385)* får föras över till mikrofilm eller maskinläsbart medium. Handlingarna skall hållas tillgängliga hos registreringsmyndigheten. | Handlingar som anges i *4 kap. 3 och 7 §§ samt 5 kap. 1 § tredje stycket årsredovisningslagen (0000:00)* får föras över till mikrofilm eller maskinläsbart medium. Handlingarna skall hållas tillgängliga hos registreringsmyndigheten. |
| 50 § | |
| Registreringsmyndigheten skall underrätta domstol, som handlägger ärende om tillstånd att verkställa bolagsstämmas beslut om nedsättning av aktiekapital, om vinstutdelning eller om nedsättning av reservfonden eller om fusion dels om interimistiskt beslut som annan domstol har meddelat i pågående mål angående klander av bolagsstäm- | Registreringsmyndigheten skall underrätta domstol, som handlägger ärende om tillstånd att verkställa bolagsstämmas beslut om nedsättning av aktiekapital, om vinstutdelning eller om nedsättning av reservfonden *eller överkursfonden* eller om fusion dels om interimistiskt beslut som annan domstol har meddelat i pågående mål angående klander |

| *Nuvarande lydelse* | *Föreslagen lydelse* |
|---|---|
| mobeslutet, dels om lagakraftvunnen dom, varigenom bolagsstämmobeslutet har upphävts eller ändrats. | av bolagsstämmobeslutet, dels om lagakraftvunnen dom, varigenom bolagsstämmobeslutet har upphävts eller ändrats. |

Registreringsmyndigheten skall göra anmälan till rätten då den får kännedom om förhållande som avses i 13 kap. 4 § första stycket 2-4 aktiebolagslagen (1975:1385).

53 §

| | |
|---|---|
| Fråga om tillstånd som avses i 2 kap. 1 §, 7 kap. 1 §, 8 kap. 4 eller 11 §, 10 kap. 2 eller 3 §, *11 kap. 6 eller 8 § första stycket 1* aktiebolagslagen (1975:1385) prövas av *kommerskollegium.* | Fråga om tillstånd som avses i 2 kap. 1 §, 7 kap. 1 §, 8 kap. 4 eller 11 §, 10 kap. 2 eller 3 § aktiebolagslagen (1975:1385) *eller 2 kap. 40 § första stycket eller 3 kap. 17 § årsredovisningslagen (0000:00)* prövas av *Kommerskollegium.* |

54 §

| | |
|---|---|
| Avgift tas ut för prövning av ansökan enligt aktiebolagslagen (1975:1385) i de fall som framgår av andra stycket. | Avgift tas ut för prövning av ansökan enligt aktiebolagslagen (1975:1385) *och årsredovisningslagen (0000:00)* i de fall som framgår av andra stycket. |

För ansökningsavgiftens storlek m.m. gäller bestämmelserna i 9-14 §§ avgiftsförordningen (1992:191), varvid följande avgiftsklasser tillämpas:

*Nuvarande lydelse*

| Ärendeslag | Avgiftsklass |
|---|---|
| Medgivande att vara stiftare (2 kap. 1 §) | 2 |
| Medgivande att behålla egen aktie (7 kap. 1 §) | 4 |
| Undantag från bosättningskravet (8 kap. 4 och 11 §§) | 2 |
| Undantag från kravet att anlita auktoriserad revisor (10 kap. 3 §) | 3 |
| *Medgivande att inte ange bruttoomsättningssumma i årsredovisning (11 kap. 6 §)* | *4* |
| Dispens från uppgiftsskyldighet i årsredovisning (*11 kap. 8 § första stycket 1*) | 4 |
| Undantag från låneförbudet vid förvärv av aktier | |

| | |
|---|---|
| i bolaget eller annat bolag i samma koncern (12 kap. 8 § första stycket) | 5 |
| Undantag från låneförbudet i övriga fall (12 kap. 8 § första stycket) | 2 |

*Föreslagen lydelse*

| Ärendeslag | Avgiftsklass |
|---|---|
| Medgivande att vara stiftare (2 kap. 1 § *aktiebolagslagen /1975:1385/*) | 2 |
| Medgivande att behålla egen aktie (7 kap. 1 § *aktiebolagslagen*) | 4 |
| Undantag från bosättningskravet (8 kap. 4 och 11 §§ *aktiebolagslagen*) | 2 |
| Undantag från kravet att anlita auktoriserad revisor (10 kap. 3 § *aktiebolagslagen*) | 3 |
| Dispens från uppgiftsskyldighet i årsredovisning (*2 kap. 40 § första stycket och 3 kap. 17 § årsredovisningslagen* /0000:00/) | 4 |
| Undantag från låneförbudet vid förvärv av aktier i bolaget eller annat bolag i samma koncern (12 kap. 8 § första stycket *aktiebolagslagen*) | 5 |
| Undantag från låneförbudet i övriga fall (12 kap. 8 § första stycket *aktiebolagslagen*) | 2 |

# 7. Förslag till Förordning om ändring i förordningen (1981:112) om prövning av vissa ärenden enligt lagen (1980:1103) om årsredovisning m.m. i vissa företag

Härigenom föreskrivs att rubriken till förordningen (1981:112) om prövning av vissa ärenden enligt lagen (1980:1103) om årsredovisning m.m. i vissa företag samt 1 och 2 §§ förordningen skall ha följande lydelse.

Förordningen (1981:112) om prövning av vissa ärenden enligt lagen (1980:1103) om årsredovisning m.m. i vissa företag *och årsredovisningslagen (0000:00)*

| *Nuvarande lydelse* | *Föreslagen lydelse* |
|---|---|
| 1 § | |
| Frågor om tillstånd som avses i 2 kap. 5 § 3, 3 kap. 3 § andra stycket eller 4 kap. 2 § första stycket eller 3 § *andra* stycket lagen (1980:1103) om årsredovisning m.m. i vissa företag prövas av *kommerskollegium.* | Frågor om tillstånd som avses i 2 kap. 5 § 3, 3 kap. 3 § andra stycket eller 4 kap. 2 § första stycket eller 3 § *tredje* stycket lagen (1980:1103) om årsredovisning m. m. i vissa företag *eller 2 kap. 40 § första stycket eller 3 kap. 17 § årsredovisningslagen (0000:00)* prövas av *Kommerskollegium.* |
| 2 § | |
| Avgift tas ut för prövning av ansökan enligt lagen (1980:1103) om årsredovisning m.m. i vissa företag i de fall som framgår av andra stycket. | Avgift tas ut för prövning av ansökan enligt lagen (1980:1103) om årsredovisning m.m. i vissa företag *och årsredovisningslagen (0000:00)* i de fall som framgår av andra stycket. |

För ansökningsavgiftens storlek m.m. gäller bestämmelserna i 9-14 §§ avgiftsförordningen (1992:191), varvid följande avgiftsklasser tillämpas:

*Nuvarande lydelse*

| Ärendeslag | Avgiftsklass |
|---|---|
| Medgivande att inte ange bruttoomsättningssumma i årsredovisning (2 kap. 5 § 3) | 4 |
| Medgivande att redovisa aktier i dotterbolag utan specifikation (3 kap. 3 § andra stycket) | 4 |
| Undantag från kravet att revisor i visst fall skall vara svensk medborgare och bosatt i Sverige (4 kap. 2 § första stycket) | 2 |
| Undantag från kravet att anlita auktoriserad revisor (4 kap. 3 § andra stycket) | 3 |

*Föreslagen lydelse*

| Ärendeslag | Avgiftsklass |
|---|---|
| Medgivande att inte ange bruttoomsättningssumma i årsredovisning (2 kap. 5 § 3 *lagen (1980:1103) om årsredovisning m.m. i vissa företag*) | 4 |
| Medgivande att redovisa aktier i dotterbolag utan specifikation (3 kap. 3 § andra stycket *lagen om årsredovisning m.m. i vissa företag och 2 kap. 40 § första stycket och 3 kap. 17 § årsredovisningslagen /0000:00/)* | 4 |
| Undantag från kravet att revisor i visst fall skall vara svensk medborgare och bosatt i Sverige (4 kap. 2 § första stycket *lagen om årsredovisning m.m. i vissa företag*) | 2 |
| Undantag från kravet att anlita auktoriserad revisor (4 kap. 3 § *tredje* stycket *lagen om årsredovisning m.m. i vissa företag*) | 3 |

# 8. Förslag till Förordning om ändring i förordningen (1992:308) om utländska filialer m.m.

Härigenom föreskrivs att 5 § skall ha följande lydelse.

| *Nuvarande lydelse* | *Föreslagen lydelse* |
|---|---|
| 5 § | |
| Tillsammans med anmälan för registrering skall inges | |
| 1. bevis att företaget är behörigen bildat och registrerat samt bedriver näringsverksamhet i sitt hemland, | |
| 2. bestyrkt kopia av bolagsordning, stadgar eller motsvarande handling som gäller för företaget, | 2. bestyrkt kopia av *stiftelseurkunden samt av* bolagsordning, stadgar eller motsvarande handling som gäller för företaget, |
| 3. bestyrkt kopia av företagets och i förekommande fall moderföretagets årsredovisningshandlingar för de två senaste räkenskapsåren, | |
| 4. bevis att företaget inte är i konkurs, | |
| 5. sådan fullmakt för verkställande direktören som avses i 10 § lagen (1992:160) om utländska filialer m.m., och | |
| 6. handling på vilken filialens verkställande direktör och vice verkställande direktör, om sådan blivit utsedd, skrivit sin av vittnen styrkta namnteckning, om detta inte har skett på själva anmälningshandlingen. | |

# I Kommitténs uppdrag

Genom beslut den 22 augusti 1991 bemyndigade regeringen chefen för Justitiedepartementet att tillkalla en kommitté (Ju 1991:07) med uppdrag att göra en översyn av redovisningslagstiftningen (dir. 1991:71). Kommitténs ordförande förordnades den 18 december 1991 medan övriga ledamöter samt sakkunniga och experter förordnades i huvudsak under våren 1992. Kommittén höll sitt första sammanträde den 13 maj 1992, då kommittén antog namnet Redovisningskommittén.

Enligt de ursprungliga direktiven är kommitténs huvuduppgift att överväga vilka lagändringar och andra åtgärder som är påkallade för att anpassa lagstiftningen till den snabba utveckling som ägt rum på redovisningsområdet såväl i Sverige som internationellt. Detta uppdrag kan grovt delas upp i två delar. Den ena delen avser företagens löpande bokföring och därmed sammanhängande frågor, såsom ändring av räkenskapsår och arkivering av räkenskapsmaterial, och den andra delen upprättandet av årsbokslut och årsredovisning samt frågor som har samband med detta.

Bland de frågor som kommittén skall behandla kan bl.a. nämnas frågan om vilka syften företagens redovisning och redovisningslagstiftningen skall tillgodose liksom frågan om sambandet mellan redovisning och beskattning.

Vidare ingår det i kommitténs uppdrag att överväga om redovisningslagstiftningen skall bibehålla sin nuvarande uppdelning i dels en bokföringslag, dels föreskrifter i olika associationsrättsliga lagar eller om en annan formell struktur bör väljas liksom i vilken utsträckning lagstiftningen bör ha karaktär av ett ramverk som fylls ut av normgivning av annat slag. I detta sammanhang skall kommittén också överväga vilka principer som skall gälla för sådan kompletterande normgivning som sker genom rekommendationer av olika expertorgan på redovisningsområdet samt frågan om vilken rättslig status som bör tillkomma denna kompletterande normgivning. Ytterligare en viktig fråga som kommittén har att överväga rör de sanktioner

som bör kunna tillgripas vid avvikelse från lagstiftningen och andra normer på redovisningsområdet.

Enligt direktiven borde utredningsuppdraget vara slutfört före den 1 december 1993.

Enligt kommitténs direktiv ingick det inte i uppdraget att föreslå de lagändringar som har ett direkt samband med den europeiska integrationen. Denna uppgift låg, såvitt avser EG:s fjärde, sjunde och elfte bolagsdirektiv, i stället på Aktiebolagskommittén (Ju 1990:08, dir. 1990:46).

Genom tilläggsdirektiv (dir. 1992:19) den 13 februari 1992 överfördes emellertid ansvaret för dessa bolagsdirektiv från Aktiebolagskommittén till Redovisningskommittén. I tilläggsdirektiven angavs även att kommittén, bl.a. mot bakgrund av Redovisningsrådets tillkomst och den kompetenskonflikt som från principiell synpunkt föreligger mellan rådet och Bokföringsnämnden, skulle särskilt utreda frågan om sistnämnda organs ställning. I tilläggsdirektiven förutsätts att den del av utredningsuppdraget som berör anpassningen till EG-direktiven behandlas med förtur. Däremot förlängdes inte utredningstiden.

Enligt kommitténs ursprungliga direktiv skulle kommittén överväga om det var motiverat att även i framtiden ha redovisningsregler för banker och försäkringsbolag som avviker från vad som gäller för företag i allmänhet. Såvitt gäller redovisningen i banker och andra finansiella institut samt i försäkringsbolag finns inom EG direktiv vars genomförande det ankommer på Finansdepartementet att svara för. Genom tilläggsdirektiv (dir. 1993:6) den 28 januari 1993 har även uppgiften att genomföra dessa EG-direktiv i den svenska lagstiftningen lagts på kommittén. I dessa tilläggsdirektiv åläggs kommittén även att ta upp frågan om det behövs särskilda redovisningsregler för pensionsersättningar, avtal om avgångsvederlag och liknande förmåner till styrelseledamöter, verkställande direktör och andra personer i ett företags ledning. Inte heller i samband med dessa tilläggsdirektiv har utredningstiden förlängts.

I och med att utredningsuppdraget genom de två tilläggsdirektiven utvidgats väsentligt och arbetet beträffande samtliga EG-direktiv måste bedrivas i en sådan takt att erforderliga lagändringar om möjligt kan träda i kraft den 1 januari 1995 har kommittén tvingats dela upp sitt arbete i etapper. I en första etapp behandlas de frågor som direkt föranleds av Sveriges åtaganden beträffande den europeiska integrationen. Detta innebär att de förslag som kommittén nu lägger fram väsentligen begränsas till en anpassning av den svenska lagstiftningen till nämnda EG-direktiv såvitt avser upprättandet av årsbokslut, årsredovisning och koncernredovisning beträffande sådana

företag som omfattas av EG-direktiven, dvs. aktiebolag, vissa handelsbolag, banker och andra finansiella institut samt försäkringsbolag.

Kommitténs förslag till ändringar av den svenska lagstiftningen som föranleds av en anpassning till EG:s redovisningsdirektiv för banker och andra finansiella institut och för försäkringsbolag har utarbetats i samverkan med personal vid Finansinspektionen under ledning av kommitténs experter Bengt-Allan Mettinger och Hans Johansson. Resultatet av detta arbete redovisas i betänkandets Del II.

Kommittén har avgett remissvar dels till Finansdepartementet den 28 augusti 1992 över promemoria (dnr 3682/92) med utkast till lagrådsremiss om EES-anpassad lagstiftning om försäkringsverksamhet, dels till Näringsdepartementet den 16 november 1993 över betänkandet (SOU 1993:69) Revisorerna och EG, dels till Utrikesdepartementet den 13 januari 1994 över Statskontorets rapport (1993:30) om ändrad organisationstillhörighet m.m. för Kommerskollegiums näringsrättsliga verksamhet.

Kommittén har härmed slutfört den första etappen av sitt uppdrag. I ett kommande betänkande skall kommittén redovisa sina överväganden i frågor som inte har ett omedelbart samband med den europeiska integrationsprocessen.

# II Allmän motivering

# 1 EG, EES och den svenska redovisningslagstiftningen

## 1.1 Inledning

Sverige har tillsammans med övriga medlemsstater i EFTA, utom Schweiz, träffat avtal med EG och dess medlemsstater om ett Europeiskt ekonomiskt samarbetsområde, EES. Avtalet, som ursprungligen var avsett att träda i kraft den 1 januari 1993, trädde i kraft den 1 januari 1994. Sverige har även ansökt om medlemsskap i EG, numera EU, se vidare nedan.

EES-avtalet syftar till en integrering av berörda EFTA-länders marknader med EG:s inre marknad. Mellan de avtalsslutande parterna upprättas ett av världens största ekonomiska samarbetsområden med en fri rörlighet för varor, personer, tjänster och kapital. För att uppnå detta föreskriver avtalet en anpassning till de regler och principer som gäller för marknaden inom EG.

Genom det s.k. Maastrichtfördraget har den Europeiska unionen (EU) skapats vilken i sig innesluter dels de tre nuvarande gemenskaperna som EG består av, dels ett mellanstatligt samarbete inom bl.a. utrikes- och försvarspolitik. Inom EU sker det överstatligt präglade samarbetet, vari inryms de samarbetsområden som traditionellt förknippas med EG och som framgår främst av Romfördraget, fortfarande inom EG. (Se vidare prop. 1993/94:114 s. 8 ff.) Detta innebär att de direktiv som är av intresse för Redovisningskommitténs arbete fortfarande är en del av EG:s regelverk. Även om det i vissa sammanhang skulle vara adekvat att använda beteckningen EU i stället för EG (t.ex. när det talas om en stats medlemsskap i organisationen) har kommittén därför, och då någon risk för missförstånd inte synes föreligga, valt att genomgående i betänkandet använda beteckningen EG.

## 1.2 EG-rätten

Man skiljer mellan den primära och den sekundära EG-rätten. Den primära EG-rätten består av de grundläggande fördragen av vilka det mest övergripande är Romfördraget. Detta ligger till grund för den Europeiska ekonomiska gemenskapen (EEG) som är en av de tre självständiga gemenskaper som EG formellt består av. Den sekundära EG-rätten består av de rättsakter som utfärdats på grundval av de grundläggande fördragen i syfte att bl.a. harmonisera medlemsstaternas lagstiftning på områden av betydelse för den gemensamma marknaden. Till den sekundära EG-rätten brukar räknas fyra typer av rättsakter, nämligen förordningar, direktiv, beslut samt yttranden och rekommendationer.

Förordningar är till alla delar bindande och direkt tillämpliga i varje medlemsstat och varken kan eller får transformeras till nationell lagstiftning. De gäller därmed inom hela gemenskapen på samma sätt som lagar.

Direktiv, som är det vanligaste harmoniseringsinstrumentet, riktar sig till medlemsstaterna och anger ett visst resultat som skall uppnås inom en bestämd tid, men överlåter åt staterna själva att bestämma form och tillvägagångssätt för hur de skall genomföras.

Beslut är bindande för dem de är riktade till, medan yttranden och rekommendationer inte alls är bindande.

För kommitténs utredningsarbete är det vissa direktiv på bl.a. bolagsrättens område som är av central betydelse.

### 1.2.1 EG:s redovisningsdirektiv

På den allmänna bolagsrättens område har EG utfärdat tre direktiv som behandlar redovisningsfrågor. Bolagsdirektiven är utfärdade med hänvisning till Romfördragets bestämmelser om etableringsfrihet. Deras syfte är att i medlemsstaterna skapa en minsta gemensam skyddsnivå för delägare, borgenärer eller andra som träder i förbindelse med ett bolag. Strävan är inte att skapa en enhetlig, utan en i relevanta avseenden likvärdig lagstiftning i medlemsstaterna. Denna harmonisering av bolagsrätten skall underlätta bolagens verksamhet och samarbete på den gemensamma marknaden.

År 1978 antogs det fjärde bolagsdirektivet (78/660/EEG) som behandlar skyldigheten att upprätta årsbokslut och förvaltningsberättelse i bolag med begränsat delägaransvar. Syftet med direktivet är att i samtliga medlemsstater skapa likvärdiga rättsliga minimikrav vad avser omfattningen av den ekonomiska information som konkurrerande bolag skall vara skyldiga att låta allmänheten ta del av. Direk-

tivets inriktning på bolag med begränsat delägaransvar är motiverad dels av att verksamheten i sådana bolag ofta bedrivs över de nationella gränserna, dels av att bolaget endast erbjuder tredje man säkerhet i sina egna tillgångar.

Det övergripande kravet i direktivet är att årsbokslutet skall ge en rättvisande bild av bolagets ställning och resultat. En obligatorisk uppställningsform för balansräkningen och resultaträkningen föreskrivs liksom enhetliga regler för värdering och tilläggsinformation.

Det fjärde direktivet omfattade ursprungligen enbart sådana associationsformer som motsvarar det svenska aktiebolaget. Genom direktiv 90/605/EEG ändrades detta förhållande så att direktivet numera även omfattar handelsbolag i vilka samtliga obegränsat ansvariga delägare är aktiebolag eller handelsbolag som i sin tur ägs av aktiebolag. Samma år genomfördes genom direktiv 90/604/EEG även vissa ändringar som innebar lättnader i redovisningskraven för små och medelstora bolag liksom utökade möjligheter att offentliggöra årsbokslut i ECU. Förändringarna är ett utflöde av rådets handlingsprogram för små och medelstora företag från år 1986 och beslut om förbättring av affärsmiljön och om exploateringsfrämjande åtgärder för små och medelstora företag inom gemenskapen från år 1988.

År 1983 antogs det sjunde bolagsdirektivet (83/349/EEG) som behandlar skyldigheten att upprätta sammanställt årsbokslut och sammanställd förvaltningsberättelse[1]. I första hand gäller kraven i direktivet företag som ingår i en koncern men direktivet tillåter att medlemsstaterna kräver att sådana handlingar upprättas även för andra företagsgrupper. Begreppen sammanställt årsbokslut och sammanställd förvaltningsberättelse motsvaras således inte direkt av begreppet koncernredovisning. Eftersom kommittén, enligt vad som närmare redovisas i avsnitt 12.3 nedan, valt att inte föreslå någon utökning i redovisningsskyldigheten till andra företagsgrupperingar än koncerner används för enkelhetens skull genomgående i betänkan-

[1] Begreppen "sammanställd redovisning" och "sammanställt årsbokslut" som används i artikel 1 i den svenska versionen av direktivet är inte helt korrekta. Vad som avses med "sammanställd redovisning" är egentligen balansräkning, resultaträkning och noter, dvs. vad som närmast skulle kunna betecknas "sammanställt årsbokslut". Med "sammanställt årsbokslut" i artikeln avses rätteligen "sammanställd förvaltningsberättelse". Detta framgår dels av artikel 16, som föreskriver vad som skall ingå i den "sammanställda redovisningen", och artikel 36 som behandlar just den "sammanställda förvaltningsberättelsen", dels av bl.a. den engelska och den danska versionen av direktivet som talar om "consolidated accounts and a consolidated annual report" respektive "konsolideret regnskab og en konsolideret beretning".

det endast begreppen koncernredovisning och koncernförvaltningsberättelse. Inom EG har man inte enats om ett bolagsrättsligt koncernbegrepp. Denna fråga är tänkt att lösas i det nionde bolagsdirektivet som är under utarbetande.

Samordningen av lagstiftningen om sammanställd redovisning syftar till att skydda intressenterna i bolag med begränsat delägaransvar och att säkerställa att likvärdig och jämförbar finansiell information lämnas av olika bolag inom EG. Skyddet för intressenterna innebär att en sammanställd redovisning bör upprättas om ett sådant bolag som omfattas av det fjärde bolagsdirektivet ingår i företagsgruppen och måste upprättas åtminstone i det fallet då ett dylikt bolag är moderbolag. Ett moderbolag skall dock i vissa fall undantas från skyldigheten; dess delägare och tredje man anses ändå vara tillräckligt skyddade. Vidare får moderföretag i företagsgrupperingar som understiger viss storlek undantas från skyldigheten.

EG:s elfte bolagsdirektiv (89/666/EEG) utfärdades år 1989. Direktivet uppställer krav på offentliggörande av bl.a. redovisningshandlingar för bolag som öppnat en filial i en medlemsstat. Kravet gäller oberoende av om bolaget som öppnat filialen lyder under lagstiftningen i en medlemsstat. Tanken är att skyddet för tredje man skall vara detsamma oavsett om ett bolag väljer att etablera sig genom ett dotterföretag eller en filial. Den ekonomiska och sociala betydelsen av en filial anses i vissa avseenden kunna jämställas med ett dotterföretags.

I de fjärde och sjunde bolagsdirektiven anges att medlemsstaterna, i avvaktan på en senare samordning, inte behöver tillämpa föreskrifterna i direktiven på banker och andra finansiella institut eller på försäkringsbolag.

År 1986 utfärdades direktiv (86/635/EEG) om årsbokslut och sammanställd redovisning för banker och andra finansiella institut (bankredovisningsdirektivet). Motsvarande direktiv (91/674/EEG) för försäkringsbolagens del antogs år 1991 (försäkringsredovisningsdirektivet). Dessa direktiv är, liksom bolagsdirektiven, motiverade av skyddsintresset för tredje man. Även behovet av en samordning av medlemsstaternas lagstiftning såvitt avser redovisningen i finansiella institut och försäkringsbolag motiveras av att allt fler av dessa institut och bolag bedriver verksamhet över de nationella gränserna. För borgenärer, gäldenärer, delägare, försäkringstagare och för allmänheten har det ansetts vara av största betydelse att jämförbarheten förbättras såvitt avser dessa företags årsbokslut och sammanställda redovisningar. Direktiven bygger på de fjärde och sjunde bolagsdirektiven och innehåller endast sådana avvikelser från dessa direktiv

som bedömts vara motiverade av de särdrag som utmärker dessa företags verksamheter.

Sedan år 1989 finns även ett direktiv (89/117/EEG) som föreskriver skyldighet att offentliggöra årsredovisningshandlingar för i en medlemsstat inrättade filialer till kreditinstitut och finansiella institut med huvudkontor i en annan medlemsstat. Detta EG-direktiv omfattas inte av Redovisningskommitténs uppdrag såsom detta bestämts genom direktiven till kommittén.

### 1.2.2 Förhållandet till nationell rätt

I betydande utsträckning skall EG-rätten tillämpas av medlemsstaternas myndigheter på samma sätt som inhemsk rätt. Som redan antytts sägs de regler som skall tillämpas utan mellankommande nationell rättsbildning vara direkt tillämpliga. Detta är fallet med delar av Romfördraget men även med förordningarna. Vissa bestämmelser i EG-rätten har också s.k. direkt effekt. Därmed avses dels att bestämmelserna grundar rättigheter eller skyldigheter för enskilda, dels att enskilda parter inför domstolar och andra myndigheter i medlemsstaterna kan åberopa dem till sin fömån.

Direktiv är inte direkt tillämpliga. De är nämligen normalt endast bindande i fråga om det resultat som skall uppnås men överlämnar åt medlemsstaterna att välja form och metod för detta. Medlemsstaterna skall, inom en i direktiven angiven tid, transformera direktivens bestämmelser till nationell rätt. Beroende på vad som gäller i medlemsstatens nationella rätt kan detta ske genom lag, regeringsförordning, myndighetsföreskrift eller fast domstolspraxis.

En medlemsstat som underlåter eller brister i att genomföra direktiv inom den föreskrivna tiden kan på talan av EG-kommissionen eller annan medlemsstat fällas för fördragsbrott av EG-domstolen och åläggas att vidta rättelse. Mot denna bakgrund är det av särskilt intresse att även bestämmelser i direktiv kan ha direkt effekt om de är tillräckligt preciserade. En enskild individ eller ett företag kan då direkt åberopa bestämmelserna i direktivet i en tvist inför en nationell domstol eller EG-domstolen. Den direkta effekten är dock begränsad på det sättet att enbart sådana bestämmelser som ger enskilda rättigheter mot det allmänna har sådan effekt. Direktiv ger inte som sådana upphov till skyldigheter för enskilda gentemot det allmänna. Inte heller påverkar direktiv rättsförhållandet mellan enskilda rättssubjekt.

Det är av största vikt att bestämmelserna i EG-rätten tolkas enhetligt. Enskilda individer och företag skall åtnjuta samma rättsskydd

oberoende av i vilken medlemsstat de har sitt hemvist eller bedriver sin verksamhet eller frågan om rättsskydd kommer upp. Tolkningen ankommer därför ytterst på EG-domstolen som är exklusivt behörig att uttala sig om innebörden av EG:s regler.

Till skillnad från vad som är fallet i svensk rätt spelar förarbeten en mycket begränsad roll som rättskälla för EG-domstolen. Den har helt avvisat möjligheten att beakta förarbeten till de grundläggande fördragen och är också mycket obenägen att använda sig av förarbeten till förordningar, direktiv och andra rättsakter utfärdade av gemenskapens institutioner. Utan att i detalj analysera de tolkningsmetoder som EG-domstolen tillämpar finns det dock skäl att peka på att rättsakternas lydelser i skilda språkliga versioner är väsentliga och att betydelse tillmäts den ingress som föregår bestämmelserna i t.ex. förordningar och direktiv.

## 1.3 EES-avtalet och EG-rätten

Det ingångna EES-avtalet vilar på folkrättslig grund. Det innebär ett långtgående svenskt åtagande om anpassning till EG-rätten, men gör inte denna, i motsats till vad som är fallet vid ett svenskt medlemsskap i EG, till en del av svensk rätt.

Såvitt är av intresse för Redovisningskommitténs arbete innebär EES-avtalet ett åtagande att anpassa den svenska redovisningslagstiftningen till den sekundära EG-rätt som i relevanta delar upptagits i bilaga till avtalet eller som framgår av tilläggsprotokoll till detta. Bilaga XXII till avtalet innehåller särskilda bestämmelser om bolagsrätt och bilaga IX rör finansiella tjänster. Den metod som skall användas för att genomföra den sekundära EG-rätten regleras i artikel 7 i EES-avtalet. Av artikeln framgår att det står Sverige fritt att välja form och metod för att genomföra de rättsakter som motsvarar EG-direktiv.

### 1.3.1 Förhållandet till nationell rätt

Genom EES-avtalet har avtalsparterna inte överlåtit någon normgivningskompetens till EES-organen. Samtidigt är det för en enhetlig rättstillämpning nödvändigt att EES-reglerna får ett genomslag i de berörda EFTA-staterna på ett sätt som motsvarar ordningen inom EG. I detta syfte har till avtalet fogats ett protokoll 35, i vilket EFTA-staterna åtar sig att införa en författningsbestämmelse av innebörd att EES-reglerna skall ta över om det uppstår konflikter mellan införlivade EES-regler och andra författningsbestämmelser.

I 5 § lagen (1992:1317) om ett europeiskt ekonomiskt samarbetsområde (EES) har införts en lagvalsregel enligt vilken föreskrifter i den lagen eller annan lag som har meddelats för att uppfylla Sveriges förpliktelser enligt EES-avtalet skall tillämpas utan hinder av vad som annars föreskrivs i lag eller i annan författning, dvs. regeringsförordning eller myndighetsföreskrift.

Kravet på en enhetlig tolkning av EG-rätten har sin motsvarighet i EES-avtalet. Av särskilt intresse är därvid bestämmelsen i avtalets artikel 6 enligt vilken bestämmelserna i avtalet, i den mån de är identiska med bestämmelser i den primära eller sekundära EG-rätten, vid genomförande och tillämpning skall tolkas i enlighet med relevanta avgöranden av EG-domstolen som meddelats före dagen för avtalets undertecknande. Innebörden härav är att en EES-regel som i och med avtalet införlivas i den svenska rättsordningen och som materiellt har sin motsvarighet i EG-rätten skall ges det innehåll som denna regel fått genom EG-domstolens praxis (prop. 1991/92:170 Del 1 s. 145).

### 1.3.2 Uttalanden i svenska lagförarbeten

En särskild aspekt på EES-avtalets bestämmelser om enhetlig tolkning och tillämpning av EES-regler som materiellt motsvaras av regler i EG-rätten är den betydelse dessa bestämmelser får för utformningen av förarbeten till nationell lagstiftning. Tolkningen av EES-reglerna ankommer på EFTA-domstolen och EG-domstolen. Egentliga tolkningsanvisningar i svenska förarbeten bör i princip inte förekomma. I propositionen om EES framhåller också föredragande statsrådet att tolkningsreglerna i avtalet innebär att det i framtida lagförarbeten på de områden som omfattas av EES-avtalet inte kommer att finnas något utrymme för sådana motivuttalanden om hur vissa regler bör tolkas som i Sverige av tradition tillmätts stor betydelse i domstolarnas rättstillämpning (a. prop. s. 149 f).

## 1.4 Tidpunkten för en anpassning

Enligt bilaga XXII till EES-avtalet (prop. 1991/92:170 Del IV s. 671 ff) har Sverige åtagit sig att tillämpa bl.a. de fjärde, sjunde och elfte bolagsdirektiven senast två år efter det att EES-avtalet har trätt i kraft. Enligt bilaga IX till EES-avtalet skall bankredovisningsdirektivet vara genomfört senast den 1 januari 1995. Även redovisningsdirektivet för försäkringsbolag skall enligt tilläggsprotokoll till EES-avtalet vara genomfört senast den 1 januari 1995.

Utöver dessa avtalade genomförandetider finns i respektive direktiv ytterligare övergångsregler som riktar sig till medlemsstaterna. Såvitt gäller de fjärde och sjunde bolagsdirektiven samt bankredovisningsdirektivet medges medlemsstaterna en tvåårig övergångstid. I det elfte direktivet och i försäkringsredovisningsdirektivet är övergångstiden ett år. Frågan är hur dessa övergångstider förhåller sig till de anpassningstider som följer av EES-avtalet.

Revisorsutredningen, som haft i uppdrag att lämna förslag till de lagändringar som följer av en anpassning till det åttonde bolagsdirektivet (revisorsdirektivet), vilket innehåller samma övergångstid som övriga bolagsdirektiv och för vilket samma genomförandetid gäller enligt EES-avtalet, anför i sitt betänkande att EG:s generaldirektorat för finansiella tjänster och bolagsrätt uttryckligen sagt att den tvååriga anpassningstiden i bilaga XXII till EES-avtalet inte utesluter att de för medlemsstaterna gällande övergångsbestämmelserna i direktivet dessutom tillämpas (SOU 1993:69 s. 66). Om denna tolkning av EES-avtalet är riktig skulle innebörden vara att de fjärde och sjunde bolagsdirektiven inte behöver genomföras förrän senast fyra år efter EES-avtalets ikraftträdande och det elfte direktivet senast tre år efter denna tidpunkt. Bankredovisningsdirektivet skulle behöva genomföras senast den 1 januari 1997 och försäkringsredovisningsdirektivet senast den 1 januari 1996.

Eftersom EES-avtalet trädde i kraft den 1 januari 1994 skulle det enbart av avtalet följa att bolagsdirektiven skall genomföras senast den 1 januari 1996. Med nyss angivna tolkning av direktiven skulle emellertid Sverige därutöver ha två år på sig för genomförandet, dvs. fram till den 1 januari 1998 såvitt avser de fjärde och sjunde bolagsdirektiven och fram till den 1 januari 1997 vad gäller det elfte.

Revisorsutredningen anser, bl.a. mot bakgrund av att den respittid som följer av EES-avtalet framstår som anmärkningsvärt kort i förhållande till den tid medlemsstaterna har fått på sig att genomföra revisorsdirektivet, att det framstår som sannolikt att EES-avtalet kommer att tolkas i enlighet med vad generaldirektoratet hävdat och att det därför knappast är förenat med någon risk att utnyttja en längre anpassningstid än den som direkt kan utläsas av EES-avtalet.

Till det anförda skall anmärkas att generaldirektoratets tolkning av EES-avtalet inte är bindande för EG-kommissionen. Denna torde således vara helt oförhindrad att hävda att övergångsbestämmelserna i EES-avtalet skall ses som från direktiven fristående regler som utesluter en samtidig tillämpning av direktivens övergångsregler. Visserligen hade det från flera synpunkter varit en väsentlig fördel om Redovisningskommittén hade kunnat arbeta med utgångspunkt i den av Revisorsutredningen lanserade tolkningen. Kommittén har

emellertid inte för sin del övertygats om att generaldirektoratets berörda uttalande kan tillmätas avgörande vikt. I stället har kommittén stannat för en mer försiktig tolkning av EES-avtalet vilken innebär att kommitténs arbete inriktats på att det endast är de i avtalet angivna övergångsreglerna som skall tillämpas. För lämpligheten av detta talar även det förhållandet att frågan om vilka slutliga tidpunkter som kan komma att gälla för Sveriges genomförande av de olika direktiven skulle kunna komma att påverkas av ett svenskt medlemsskap i EU. Vilka tidpunkter som i sådant fall kan komma att aktualiseras kan i dag inte anges. Det torde i vart fall inte kunna uteslutas att resultatet av medlemsskapsförhandlingarna kan bli att EG-direktivens bestämmelser måste införas tidigare än som följer av generaldirektoratets och Revisorsutredningens tolkning.

Oavsett hur EES-avtalet tolkas innebär avtalet att de skilda direktiven får genomföras vid något olika tidpunkter. Praktiska skäl och det förhållandet att bankredovisningsdirektivet och försäkringsredovisningsdirektivet grundar sig på de fjärde och sjunde bolagsdirektiven talar för att anpassningsarbetet beträffande samtliga nu aktuella EG-direktiv bedrivs med målsättningen att de skall vara genomförda vid samma tidpunkt. Eftersom bankredovisningsdirektivet och försäkringsredovisningsdirektivet är de direktiv som enligt Sveriges åtaganden gentemot EG måste genomföras först, med kommitténs tolkning av EES-avtalet senast den 1 januari 1995, är det naturligt att denna tidpunkt får tjäna som riktmärke för när hela anpassningsarbetet på redovisningsområdet bör vara genomfört. En helt annan sak är att det av skäl som antyds i avsnitt 5.4 och 6.1, nämligen att med den nu valda etappindelningen av utredningsarbetet, ändringarna i den svenska redovisningslagstiftningen blir gradvisa och kan komma att medföra icke obetydliga olägenheter för alla berörda, hade varit fördelaktigt om kommittén hade kunnat arbeta inom en tidsram som närmare ansluter till Revisorsutredningens tolkning.

# 2 Redovisningsreglernas ställning enligt regeringsformen[1]

## 2.1 Normgivningsmaktens fördelning

Tillkomsten av lagar och andra föreskrifter regleras i 8 kap. regeringsformen (RF). Utgångspunkten i RF är att vissa ämnen skall regleras av riksdagen genom lag medan andra ämnen kan regleras av regeringen genom förordning eller efter regeringens bemyndigande av en förvaltningsmyndighet.

En första uppdelning görs således mellan det primära lagområdet och regeringens primärområde. Det primära lagområdet kan i sin tur indelas i det obligatoriska respektive det fakultativa lagområdet. Förstnämnda begrepp omfattar sådana ämnen som skall regleras genom lag och där delegation således är utesluten medan riksdagen inom det fakultativa lagområdet kan delegera delar av sin normgivningsmakt till i första hand regeringen. Inom detta område har det således anförtrotts åt riksdagen att från fall till fall avgöra om ämnets vikt fordrar att detta regleras genom lag eller om normgivningsmakten kan överlåtas till annat organ. Regeringens primärområde avser sådana ämnen beträffande vilka regeringen direkt i RF tillagts normgivningskompetens. Regeringen har dessutom alltid rätt att utfärda verkställighetsföreskrifter till lag.

RF skiljer mellan privaträttsliga och offentligrättsliga föreskrifter. Privaträtt, eller civilrätt, är föreskrifter om förhållandena medborgarna emellan. Till den offentliga rätten hör statsrätten och andra föreskrifter om den statliga och kommunala förvaltningens organisation. Dit hör också föreskrifter om förhållandet mellan enskilda och det allmänna. Privaträtten faller i princip inom det obligatoriska lagområdet medan den offentliga rätten i stor utsträckning tillhör regeringens primärområde.

Enligt 8 kap. 2 § meddelas föreskrifter om enskildas personliga

[1] Framställningen är bl.a. baserad på Norberg, Claes, Reglering och beskattning av banker, 1991 och Strömberg, Håkan, Normgivningsmakten, andra upplagan, 1989.

ställning samt om deras personliga och ekonomiska förhållanden inbördes genom lag. Sådana föreskrifter omfattar bl.a. föreskrifter om rätt till fast och lös egendom, om avtal samt om bolag, föreningar, samfälligheter och stiftelser. Med enskilda avses såväl fysiska som juridiska personer. Till de sistnämnda hör också staten och kommunerna i den mån dessa organ uppträder i rättsförhållanden helt likartade med dem som förekommer mellan enskilda rättssubjekt. Föreskrifter enligt 8 kap. 2 § tillhör med ett undantag, som nu saknar intresse, det obligatoriska lagområdet.

Enligt 8 kap. 3 § skall föreskrifter om förhållandet mellan enskilda och det allmänna, varmed i första hand avses stat och kommun, och som gäller åligganden för enskilda eller i övrigt avser ingrepp i enskildas personliga eller ekonomiska förhållanden, meddelas genom lag. Sådana föreskrifter faller till stor del inom det fakultativa lagområdet, 8 kap. 7 §. Dock får föreskrifter om skatt aldrig meddelas av annan än riksdagen. Om riksdagen delegerar sin normgivningskompetens till regeringen kan den därvid samtidigt medge att regeringen överlåter åt t.ex. en förvaltningsmyndighet att meddela bestämmelser i ämnet, 8 kap. 11 §.

Regler om enskildas inbördes förhållanden omfattas således av 8 kap. 2 § medan regler om förhållandet mellan å ena sidan enskilda och å andra sidan det allmänna faller under 8 kap. 3 §. I doktrinen har gjorts gällande att detta måste betyda att en regel som kan *åberopas* och göras gällande i tvister mellan enskilda är privaträttslig medan en regel som kan åberopas endast av eller mot en representant för det allmänna är offentligrättslig.

Lagrådet har i sitt yttrande över remiss med förslag till lag om börs- och clearingverksamhet m.m. uttalat att det knappast kan råda något tvivel om att åtminstone vissa föreskrifter på redovisningsområdet avser enskildas inbördes ekonomiska förhållanden och därvid fäst avseende vid att det övergripande *syftet* med bl.a. bestämmelserna om årsbokslut och årsredovisning är att förstärka borgenärernas ställning gentemot näringsidkaren (prop. 1991/92:113 s. 470). Gränsdragningen mellan privaträttsliga och offentligrättsliga föreskrifter kan således även göras utifrån föreskrifternas syfte eller ändamål.

Enligt 8 kap. 13 § får regeringen besluta föreskrifter om verkställighet av lag. Regeringen får även överlåta åt underordnad myndighet, men självfallet inte åt något annat organ, att meddela sådana föreskrifter. Med verkställighetsföreskrifter avses i första hand tillämpningsföreskrifter av rent administrativ karaktär. I viss utsträckning är det dock ofrånkomligt att tillåta att regeringen med stöd av sin behörighet att besluta verkställighetsföreskrifter i materiellt hänseende fyller ut en lag även om lagen i och för sig befinner sig inom det

obligatoriska lagområdet. Hur långt regeringens rätt att meddela förskrifter av sist nämnda slag sträcker sig framgår inte klart av RF eller dess förarbeten. Det anses emellertid att den lagbestämmelse som skall kompletteras måste vara så detaljerad att verkställighetsföreskriften inte tillför något väsentligt nytt. I verkställighetsföreskriftens form får således inte beslutas om något som kan upplevas som ett nytt åliggande för enskilda. Vilken grad av precision hos lagbestämmelsen som bör krävas framstår som i viss mån osäkert. En rimlig tolkning torde vara att den lagregel som skall kompletteras anger någon princip som skall vara vägledande vid utformningen av verkställighetsföreskriften.

Av det anförda följer att regeringens behörighet att meddela verkställighetsföreskrifter har en väsentligt mindre räckvidd än den normgivningsmakt som kan grundas på delegation. En ramlagstiftning i den meningen att riksdagen nöjer sig med att slå fast vissa allmänna principer och överlåter åt regeringen att meddela preciserade föreskrifter är möjlig inom det delegeringsbara området. Men om delegation inte är möjlig eller inte har skett måste riksdagen genomföra en någorlunda uttömmande reglering i lag.

## 2.2 Är redovisningsregler att hänföra till privaträttsliga eller offentligrättsliga föreskrifter?

Förarbetena till RF har inte berört frågan om redovisningsregler är att anse som privaträttsliga eller offentligrättsliga. Enligt förarbetena till bokföringslagen /1976:125/ (BFL) kan denna lag uppfattas som civilrättslig. Emellertid skall klassificeringen av BFL:s regler ske utifrån en tolkning av RF och inte i första hand grundas på uttalanden i förarbetena till BFL.

Som tidigare nämnts kan gränsdragningen mellan privaträttsliga och offentligrättsliga föreskrifter ske antingen utifrån reglernas syften och ändamål eller med utgångspunkt i om reglerna kan åberopas i tvister antingen mellan enskilda eller mellan en enskild och det allmänna.

Redovisningslagstiftningen är påverkad av olika syften eller ändamål och redovisningsregler kan åberopas i flera olika typer av tvister vilka kan avse såväl rent privata förhållanden som tvister mellan staten, främst i dess egenskap av beskattningsmyndighet, och enskilda.

Reglerna om löpande bokföring och arkivering kan sägas vara utformade för att tillgodose olika kontrollintressen, främst i samband med beskattningen. Dessa regler har även betydelse för t.ex. en efterkontroll i samband med insolvensfall, men aktualiseras i övrigt

sällan eller aldrig i tvister mellan enskilda. För de straffrättsliga bestämmelser som är knutna till redovisningslagstiftningen har emellertid tillämpningen av dessa regler stor betydelse.

Det övergripande syftet med bestämmelserna om årsbokslut i 11-21 §§ BFL och reglerna i 11 kap. aktiebolagslagen /1975:1385/ (ABL) om årsredovisning och koncernredovisning är att säkerställa att ett företags olika externa intressenter, vari här inkluderas t.ex. anställda, får tillgång till finansiell information om företaget som i såväl kvalitativt som kvantitativt hänseende uppfyller vissa minimikrav. Denna information tjänar i sin tur som underlag för olika typer av ekonomiska beslut. Dessa regler kan därför åberopas i tvister mellan enskilda men också mellan en enskild och det allmänna, t.ex. i beskattningssammanhang. Värderingsreglerna syftar till att förhindra redovisning av orealiserade vinster samtidigt som hänsyn tas till alla sannolika förluster, även om de ännu inte blivit realiserade, och är därmed främst motiverade av borgenärsintresset. Enligt förarbetena till BFL är detta ett avgörande skäl för att lagfästa värderingsreglerna (prop. 1975:104 s. 182). Underlåtenhet att följa BFL:s eller ABL:s regler om värdering av tillgångar och skulder kan föranleda skadeståndsskyldighet för bl.a. bolagets styrelse (prop. 1991/92:113 s. 470).

## 2.3 Finansinspektionens föreskriftsmakt

Enligt 4 kap. 1 § bankrörelselagen (1987:617) och 11 kap. 1 § försäkringsrörelselagen (1982:713) får Finansinspektionen, efter bemyndigande av regeringen, utfärda närmare föreskrifter om bankernas respektive försäkringsbolagens löpande bokföring, årsbokslut och årsredovisning. Föreskrifterna får avvika från BFL om särskilda skäl föreligger. Motsvarande bemyndiganden finns i bl.a. lagen (1963:76) om kreditaktiebolag, lagen (1988:606) om finansbolag, lagen (1992:1610) om kreditmarknadsbolag, vilken skall ersätta de två nyss nämnda lagarna, och lagen (1991:981) om värdepappersrörelse.

För att en sådan delegering av normgivningsmakten som nu berörts skall anses förenlig med RF förutsätts att redovisningsregler (för företag som står under Finansinspektionens tillsyn) är att anse som offentligrättsliga enligt 8 kap. 3 § RF. Delegation skulle därmed enligt 8 kap. 7 § vara tillåten. Alternativt är nämnda bestämmelser i bank- och försäkringsrörelselagarna m.fl. lagar att uppfatta som verkställighetsföreskrifter enligt 8 kap. 13 §. Av motiven till 4 kap. 1 § försäkringsrörelselagen förefaller det som om departementschefen i det sammanhanget snarast uppfattat delegationsreglerna som en möjlighet att utfärda verkställighetsföreskrifter (prop. 1981/82:180 s. 242).

Regeln i bankrörelselagen, som hade en motsvarighet i 151 § i 1955 års bankrörelselag, har vid översyner av banklagstiftningen och vid utformningen av BFL uppfattats som en möjlighet att utfärda tillämpningsföreskrifter (SOU 1984:27 s. 304 och prop. 1975:104 s. 154). Sådana tillämpningsföreskrifter skulle då kunna ses som en motsvarighet till verkställighetsföreskrifter som regeringen eller myndighet äger rätt att utfärda enligt 8 kap. 13 §.

Kreditmarknadskommittén har i sitt betänkande Förnyelse av kreditmarknaden berört frågan om dåvarande bankinspektionens normgivningsmakt i allmänhet. Kommittén hävdar att den föreskriftsmakt som tillkommer inspektionen normalt grundar sig på 8 kap. 11 §, dvs. innefattar en delegation inom området för 8 kap. 3 § (SOU 1988:29 Del 2 s. 173). Å andra sidan uttalade konstitutionsutskottet i samband med tillkomsten av fondkommissionslagen (1979:748) att bestämmelsen i denna lags 34 §, som medgav att regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om hur fondkommissionsbolags räkenskaper skall föras, närmast var att anse som en verkställighetsföreskrift (NU 1978/79:50 s. 14).

Innebörden av att bestämmelser av nu berört slag hänförs till verkställighetsföreskrifter till BFL är att de inte får ges ett innehåll som avviker från BFL eftersom verkställighetsföreskrifter såsom framgår ovan inte får tillföra lagstiftningen något väsentligt nytt. Samtidigt måste emellertid anmärkas att regeringen redan med stöd av 8 kap. 13 § har rätt att utfärda verkställighetsföreskrifter och att delegera denna rätt till annan myndighet. Att ge denna rätt formen av en delegation från riksdagen (s.k. kvasidelegation) skapar närmast oklarhet.

Som framgår ovan anser Lagrådet att det knappast kan råda något tvivel om att åtminstone vissa föreskrifter på redovisningsområdet avser enskildas inbördes ekonomiska förhållanden. I samma yttrande anför Lagrådet att BFL:s värderings- och periodiseringsregler får omedelbar betydelse för skattebelastningen eftersom skatteuttaget är kopplat till ett företags offentliga redovisning. Detsamma gäller enligt Lagrådet sådana föreskrifter som med stöd av det föreslagna bemyndigandet i lagen om börs- och clearingverksamhet utfärdas av regeringen eller Finansinspektionen, förutsatt att föreskrifterna i sig befinns grundlagsenliga. Bindande regler av betydelse för skatteuttaget skulle därmed indirekt kunna utfärdas i form av föreskrifter med lägre konstitutionell status än lag vilket enligt Lagrådet måste betecknas som olämpligt.

Lagrådet anför sammanfattningsvis att det i och för sig framstår som osäkert om det är förenligt med bestämmelserna i 8 kap. RF att

delegera rätten att utfärda föreskrifter avseende företagens redovisning. Mot bakgrund bl.a. av att bemyndiganden av detta slag tidigare har behandlats och godtagits av riksdagen och i avvaktan på resultatet av Redovisningskommitténs arbete ville Lagrådet emellertid inte motsätta sig det i lagen om börs- och clearingverksamhet föreslagna bemyndigandet.

## 2.4 EG:s bestämmelser för genomförandet av dess direktiv

Som framgår av avsnitt 1.2 står det EFTA-staterna, i likhet med vad som gäller EG:s medlemsstater, fritt att välja form och metod för att genomföra EG:s direktiv. Bolagsdirektiven berör frågor som i huvudsak regleras i BFL, ABL och lagen (1980:1103) om årsredovisning m.m. i vissa företag (ÅRL) medan bankredovisningsdirektivet och försäkringsredovisningsdirektivet omfattar frågor som regleras dels i BFL, bankrörelselagen, försäkringsrörelselagen m.fl. lagar, dels i föreskrifter utfärdade av Finansinspektionen.

## 2.5 Kommitténs överväganden

Kommittén delar Lagrådets i avsnitt 2.3 redovisade uppfattning att det framstår som osäkert om Finansinspektionens föreskriftsmakt på redovisningsområdet till alla delar är förenlig med bestämmelserna i 8 kap. RF. En mer fullständig analys av frågan och ett slutligt ställningstagande från kommitténs sida måste emellertid av tidsskäl anstå till ett senare skede av utredningsarbetet. Kommittén fäster vidare avseende vid Lagrådets uppfattning att det i avvaktan på en slutlig prövning av frågan kunde godtas att Finansinspektionen bemyndigades att utfärda föreskrifter avseende vissa företags redovisning. Som anmärkts under föregående rubrik ankommer det på Sverige att bestämma hur EG-direktiven skall genomföras. Redovisningskommitténs förslag skall ses mot denna bakgrund. Detta gäller inte minst kommitténs förslag att åtskilliga av bestämmelserna i bankredovisningsdirektivet och försäkringsredovisningsdirektivet i vart fall tills vidare får införas genom föreskrifter från Finansinspektionen. Kommittén har därvid lagt särskild vikt vid det förhållandet att det i nu förevarande fall, till skillnad mot vad som var fallet i det till Lagrådet remitterade förslaget till ny börslagstiftning, inte är fråga om att införa ett nytt bemyndigande för Finansinspektionen utan att kommitténs förslag endast innebär att redan existerande bemyndiganden får kvarstå oförändrade. Kommittén vill dock betona att det

fortsatta utredningsarbetet kan komma att utmynna i förslag till ändringar av RF, lagföreskrifter och Finansinspektionens föreskriftsmakt på redovisningsområdet i syfte att bringa regleringen i konstitutionell harmoni.

# 3 Redovisningens syften och intressenter

## 3.1 Inledning

En analys av vilka syften som företagens redovisning skall tillgodose och vilka som är redovisningens intressenter eller användare är av grundläggande betydelse inte bara för frågan om vilka krav som bör ställas på utformningen av redovisningen utan även för klassificeringen av eventuella föreskrifter på området såsom privat- respektive offentligrättsliga i regeringsformens mening. Som berörts i avsnitt 2 får det sistnämnda betydelse för frågan om regleringen, för det fall den är avsedd att vara bindande för enskilda, måste ske genom lag eller om delegation till regeringen eller annan myndighet är möjlig.

Redovisningen har till uppgift att dels visa redovisningsenhetens (företagets) ekonomiska utveckling under en viss period och dess ställning vid slutet av perioden och därmed avkastningen på investerat kapital i företaget, dels utgöra underlag för kontroll av verksamheten och företagsledningens förvaltning av de tillgångar den disponerar över. Beroende på vem som är mottagare av redovisningen skiljer man mellan intern och extern redovisning. Någon riktigt skarp gräns mellan dessa föreligger emellertid inte. I större eller mindre utsträckning kan registreringar i den interna redovisningen ligga till grund för uppgifter i den externa redovisningen. Från detta bortses dock i förevarande sammanhang.

### 3.1.1 Intern redovisning

Förenklat uttryckt kan den interna redovisningen sägas utgöra grund för företagsledningens planering, uppföljning och kontroll av verksamheten.

Dess uppgift är då bl.a. att ge ekonomisk information om resursomvandlingsprocessen i företaget för att möjliggöra en bedömning av t.ex. produktivitet och effektivitet. Informationen kan användas till att kontrollera olika befattningshavares ekonomiska ansvarsområden, att ge underlag för alternativval, t.ex. val mellan olika produktions-

processer, samt att ge underlag för prissättning av företagets produkter. Den rent interna redovisningen är inte reglerad i lag och kan därför utformas enligt det enskilda företagets egna önskemål och efter dess speciella förhållanden och behov. Denna redovisning behandlas inte vidare i den fortsatta framställningen. Med begreppet redovisning avses således i det följande företagens externa redovisning, om inte annat anges.

### 3.1.2 Extern redovisning

Den externa redovisningen utgör företagets kommunikationsmedel med olika intressenter utanför företaget, såsom ägare, fordringsägare, anställda, stat och kommun m.fl. Dess uppgift är att förse sådana intressenter, såväl existerande som potentiella, med information som är användbar som underlag för olika typer av ekonomiska beslut. Den externa redovisningen består av löpande bokföring, årsbokslut samt årsredovisning. Den löpande bokföringen avviker från övriga delar av den externa redovisningen i den meningen att den inte fortlöpande skall göras tillgänglig för utomstående. Den utgör emellertid det underlag varpå årsbokslutet och årsredovisningen grundas och dess funktion är bl.a. att möjliggöra kontroll i efterhand av uppgifterna i nämnda handlingar. Arbetstagarorganisationer har också rätt att ta del av en arbetsgivares räkenskaper om det behövs för att tillvarata medlemmarnas gemensamma intressen, 19 § lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet (MBL), och den bokföringsskyldige är i samband med konkurs, taxeringsrevision eller misstanke om brott skyldig att lämna ifrån sig räkenskapsmaterial ur den löpande bokföringen för granskning.

Redovisningen har som nämnts även en kontrollfunktion som tar sikte på dels frågan huruvida företaget följer de mål som satts upp för verksamheten, dels frågan huruvida den bild av effekterna av verksamheten som ges är förfalskad eller förskönad. Det förstnämnda inkluderar en kontroll av att företaget efterlever de kreditavtal, anställningsavtal m.m. som det ingått med skilda intressenter samt att företaget uppfyller de krav och restriktioner som ställs på det från det allmännas och samhällets sida. I och för sig kan hävdas att den kontroll som redovisningen möjliggör i viss mån äger rum genom de överväganden och de beslutsunderlag som intressenternas ekonomiska beslut grundar sig på. Kontrollfunktionen innefattar emellertid även en kontroll i efterhand av hur företaget har skötts, vid t.ex. konkurs, misstanke om brott eller taxeringsrevision. Det finns därför skäl att ändå betrakta denna funktion som ett särskilt syfte med redovisningen.

## 3.2 Vilka är redovisningens intressenter?

Följande intressenter kan urskiljas:

**Ägare/kapitalplacerare** som ställer riskkapital till förfogande för ett företag har intresse av information som underlag för beslut om att köpa, behålla eller sälja aktier eller andelar i ett företag samt för bedömning av företagets förmåga att lämna utdelning på satsat kapital.

**Kreditgivare** använder informationen som underlag för bedömningar om företagets förmåga att betala avtalade räntor och amorteringar.

**Leverantörer** har behov av information för att t.ex. bedöma företagets förmåga att på förfallodagen betala för levererade varor och tjänster.

**Kunder** använder informationen för att bedöma företagets förmåga att leverera varor och tjänster samt att i framtiden uppfylla sina åtaganden.

**Anställda** måste ha tillgång till relevant information, jfr 19 § MBL, för att deras inflytande och medbestämmande i företaget skall kunna realiseras och för att i övrigt skapa engagemang och ge incitament.

**Statliga och kommunala myndigheter** utnyttjar informationen för att fastställa beskattningsunderlag, för statistikändamål och för planering (t.ex. bedömning av sysselsättningsutveckling, planering av bostadsbyggande m.m.). Vissa myndigheter har behov av information som specifikt är inriktad på personalkostnader, t.ex. kostnader för sjukfrånvaro och personalomsättning.

**Samhället eller allmänheten**, varmed här avses personer, företag och organ som inte har något direkt engagemang i företaget men som ändå påverkas av dess agerande, har också behov av information som hämtas från företagets redovisning. Detta gäller t.ex. personer och företag som bor eller verkar på samma ort. Dessa påverkas inte bara direkt av företagets förhållanden utan även indirekt av andra intressenters agerande med anledning av redovisningen.

Gemensamt för de första fem intressentgrupperna kan sägas vara att förhållandet mellan dem och företagen bygger på frivilliga engagemang såsom avtal om kreditgivning, tillskott av riskkapital, anställningsavtal etc. I dessa fall förväntar sig intressenterna ett visst ekonomiskt utbyte av sina relationer med företagen och har därmed ett intresse av att dels kunna kontrollera och följa upp att dessa anspråk på grund av redan ingångna avtal inte åsidosätts, dels kunna göra bedömningar av företagens vilja och förmåga att uppfylla framtida avtal. Informationen är således av stor betydelse för intressenternas förtroende för företagen som avtalskontrahent. I dessa fall finns ett ömsesidigt beroendeförhållande mellan företagen och intressenterna som påverkar utformningen av redovisningen.

Gemensamt för i vart fall de första fyra grupperna är även att de, utöver de informationsbehov som berörts, har intresse av att företagets redovisning kan tjäna som underlag för efterkontroll, t.ex. när företaget hamnar i finansiella svårigheter eller i en insolvenssituation.

Staten, i egenskap av beskattningsmyndighet, har också ett anspråk på framtida betalningsströmmar från företagen, nämligen i form av skatter och avgifter. Staten har därmed samma intressen som i det föregående redovisats för kreditgivare. Från statens sida är det emellertid inte fråga om att i förväg kunna bedöma ett företags kreditvärdighet. Staten har i stället intresse av att i efterhand kunna kontrollera att skatter och avgifter betalas enligt gällande regler.

Stat och kommun har även intresse av information som underlag för en bedömning av om företagen uppfyller vissa andra krav och restriktioner som samhället ställer på dem. Som exempel på sådana kan nämnas regler om kapitaltäckning i finansiella företag och försäkringstekniska skulder i försäkringsbolag. Som redan antytts fordras vidare enligt vissa författningar att företagen lämnar uppgifter som underlag för statistik och samhällsplanering.

Av de angivna intressenterna brukar kapitalplacerare och kreditgivare framhållas som de primära. Av naturliga skäl hoppas kapitalplacerarna och kreditgivarna att det ekonomiska utfallet av deras mellanhavanden med företaget skall bli större än deras egna uppoffringar. Redovisningsinformationen kan därför sägas vara användbar, eller nyttig, om den tillhandahåller en solid grund för dessa intressenter att bedöma med vilken grad av säkerhet deras mellanhavanden med företaget kommer att generera betalningsströmmar till dem i framtiden samt tidpunkten för och storleken av dessa betalningsströmmar. Om informationen uppfyller nu angivna krav kommer detta även andra intressenter tillgodo, eftersom lönsamhetsmått eller möjligheten att bedöma framtida kassaflöden kan sägas utgöra den gemensamma nämnaren för samtliga intressenters behov av redovisningsinformation.

Det skall dock i detta sammanhang noteras att man i förarbetena till bokföringslagen /1976:125/ (BFL) framhävde redovisningens och redovisningslagstiftningens betydelse för beskattningen och taxeringsförfarandet och att man vid utformningen av denna lag i betydande utsträckning tillvaratog speciella skatterättsliga intressen (prop. 1975:104 s. 133 f).

## 3.3 Vilka är redovisningens syften?

I en marknadsekonomi är informationen i redovisningen nyttig, och fyller därmed sin funktion som användbart beslutsunderlag, om den

möjliggör en effektiv fördelning av kapital i samhällsekonomin. En marknadsekonomis framgång beror till stor del på goda investeringsbeslut av personer inom såväl den privata som den offentliga sektorn. De som tillhandahåller kapital behöver relevant och tillförlitlig information för att bestämma var investeringar skall göras, till vem kreditgivning skall ske och till vilket pris. Om den information som tillhandahålls kapitalplacerare och kreditgivare är oriktig eller vilseledande kan effekten bli att de beslut som fattas på grundval av denna information leder till att kapital kanaliseras till ineffektiva verksamheter. En betydande och kontinuerlig felallokering av kapital kan i sin tur medföra för samhället skadliga ekonomiska konsekvenser.

Ett av redovisningens främsta syften är således att öka tilliten till och förtroendet mellan olika parter vid företagsaffärer och investeringar. I idealfallet skall informationen om ett företags ekonomi vara så god att en part som gör affärer med det inte skall behöva lida ekonomisk skada p.g.a. brister i informationen.

Den löpande bokföringen kan sägas främst tjäna kontrollintressen, inte bara externa sådana utan även företagsinterna. Såvitt gäller de externa intressenterna behöver dessa i efterhand kunna kontrollera den information som företaget i form av årsbokslut och årsredovisning lämnar. Även den bokföringsskyldige själv har emellertid intresse av "ordning och reda" i sin verksamhet för att ha kontroll över verksamheten men också för att ha tillgång till bevis i händelse av att riktigheten av den information företaget lämnar, exempelvis i taxeringssammanhang, vid konkurs eller med anledning av misstanke om brott, ifrågasätts. I förarbetena till BFL anförs också att lagstiftningen även skall tillgodose den bokföringsskyldiges eget informationsbehov och att den löpande bokföringen tjänar som underlag för företagarens egna beslut om verksamhetens inriktning och vid val mellan olika handlingsalternativ. På så sätt kan den löpande bokföringen sägas utgöra en del av den interna redovisningen.

Att helt särskilja de olika intressen som motiverar den löpande bokföringen låter sig emellertid inte göra. I viss mån sammanfaller de. Det ligger således i företagets eget intresse, inte minst i bevishänseende, att gentemot långivare, kreditgivare, investerare, skatte- och åklagarmyndigheter etc. ha ett fullständigt och ordnat underlag för sin information om företaget, och att detta underlag motsvarar de krav eller förväntningar som de utomstående intressenterna har på det. Ett informationsunderlag som inte motsvarar dessa krav eller förväntningar förlorar naturligtvis värde i bevishänseende. I förarbetena till

tidigare lagstiftning på området[1] påpekas också att företagets skötsel är av intresse inte bara för ägarna utan också för sådana som i det föregående angetts som intressenter. Om företaget självt samt dess ledning och ägare har en god överblick och kontroll över verksamheten kommer detta även övriga intressenter tillgodo, exempelvis vid signaler om förlustbringande verksamhet till skada för borgenärer. Slutsatsen av detta konstaterande bör emellertid inte vara att frågan om lagstiftningsbehov på redovisningsområdet angrips med utgångspunkt i företagens egna behov och den indirekta verkan för andra som skulle följa av detta. I stället bör bedömningen göras direkt utifrån de behov som kan tillskrivas de externa intressenterna.

## 3.4 Vilka krav skall redovisningen uppfylla?

Självfallet har olika intressenter, beroende på egna förutsättningar vad gäller utbildning och kunskaper samt på vad informationen skall användas till, skilda önskemål när det gäller utformningen av företagens information, dess innehåll och detaljeringsgrad. Det kan av praktiska skäl inte komma ifråga att företagen tvingas att öppet redovisa alla detaljer som i och för sig kan vara av intresse för någon eller några intressenter. En viss avvägning måste göras. Redovisningen måste därför utformas med utgångspunkt i allmänna krav som kan sägas vara gemensamma för samtliga intressenter. Detta innebär i sin tur en viss standardisering av redovisningen. Vid avgränsningen av vad redovisningen skall innehålla måste hänsyn tas även till att många intressenter är beroende av företagens redovisning som den huvudsakliga informationskällan, antingen direkt eller indirekt via exempelvis massmedia och kreditupplysningsinstitut.

Ett för samtliga intressenter gemensamt och grundläggande krav vad gäller utformningen av företagens redovisning är, som framgått ovan, att den skall vara användbar som beslutsunderlag. För att redovisningen skall tjäna detta syfte måste en rad kvalitativa krav ställas på redovisningen. I moderna framställningar brukar dessa sammanfattas i begreppen relevans, tillförlitlighet och jämförbarhet.

Kravet på **relevans** innebär att redovisningen skall vara så utformad att den kan ligga till grund för en uppföljning och utvärdering av upprättade planer samt tjäna som underlag för en bedömning av framtiden. I kravet på relevans ligger även ett krav på *väsentlighet*. Därmed menas att redovisningen skall vara inriktad på sådan in-

[1] Se t.ex. SOU 1967:49 s. 19 ff.

formation som är väsentlig för bedömningar och beslut. En redovisningspost är väsentlig om det finns anledning att tro att kännedom om den kan påverka intressentens beslutsfattande. I begreppet relevans innefattas även att informationen som ges i redovisningen skall vara *aktuell*. En förutsättning härför anses vara att sammanställningen och rapporteringen av informationen är snabb samt ges med inte alltför långa tidsintervaller.

Kravet på **tillförlitlighet** delas i sin tur in i tre beståndsdelar nämligen krav på att redovisningen skall beskriva verkligheten, vara verifierbar samt neutral. I kravet på att redovisningen skall *beskriva verkligheten* ligger att ekonomiska transaktioner skall redovisas efter dess ekonomiska innehåll och inte efter dess legala form (substance over form). Att redovisningen är *verifierbar* innebär att oberoende bedömare som använder samma mätmetoder skall nå samma resultat utifrån samma förutsättningar. Kravet på *neutralitet* slutligen innebär att den information som lämnas primärt skall vara inriktad på resultatet och användandet av en viss regel och inte vilken effekt regeln har ur ett visst perspektiv. Neutraliteten kan därför sägas vara ett uttryck för en strävan till samordning av redovisningen till olika intressentgrupper. I kravet på tillförlitlighet ligger även ett krav på *försiktighet*, dvs. att tillgångar och intäkter inte får övervärderas och att skulder och kostnader inte får undervärderas, samt *fullständighet*, dvs. att redovisningen innehåller samtliga poster vars utelämnande annars kan medföra att informationen blir falsk eller vilseledande.

Kravet på **jämförbarhet** innebär att den lämnade informationen skall kunna jämföras med motsvarande information om företaget avseende någon annan tidsperiod samt med motsvarande information om andra företag såväl nationella som utländska. Kravet på jämförbarhet innebär samtidigt ett krav på *konsekvens* varmed avses att samma redovisningsmetoder och mätbegrepp över tiden och för en enstaka period skall användas för likartade händelser både inom företaget och mellan olika företag. Det viktigaste syftet med jämförbarhetsprincipen är att olika redovisningsrapporters likheter och olikheter skall upptäckas och förklaras. Detta syfte tillgodoses om följande förutsättningar är uppfyllda, nämligen *att* presentationen av företagets transaktioner sker efter samma modell, dvs. posterna skall vara likartat arrangerade, *att* posterna klassificeras på samma sätt, och *att* tillämpade redovisningsprinciper inte ändras utan bärande skäl härför varvid effekten av ändringen skall redovisas.

Enligt Redovisningskommitténs mening skulle det vara en fördel om till grund för en ny svensk redovisningslagstiftning kunde läggas nyss beskrivna krav, eftersom dessa vunnit allmän anslutning internationellt. Som kommer att framgå av kommitténs konkreta lagförslag kan

detta inte för närvarande helt realiseras. De EG-direktiv, som det är kommitténs uppgift att genomföra i föreliggande första skede av arbetet, synes nämligen inte vara anpassade till dessa krav, jfr dock artikel 31 i det fjärde bolagsdirektivet samt kommentaren till denna artikel, avsnitt 15.7. Utredningen har dock ansett hinder inte föreligga att ändå i betydande utsträckning låta kraven få tjäna som vägledning.

## 3.5 Koncernredovisningens syften och intressenter

För det fall ett företag ingår i en koncern har företagets redovisning endast ett begränsat informationsvärde. Man kan inte enbart av det enskilda koncernföretagets årsredovisning få en ordentlig bild av företagets ställning, eftersom denna beror på koncernens ställning.

När värderingen av sådana tillgångar som moderföretaget indirekt äger via ett dotterföretag hänför sig till aktie- eller andelsinnehavet fördunklas redovisningen av moderföretagets ställning. Vilka reala tillgångar som representeras av aktierna eller andelarna i dotterföretaget framgår ju inte direkt av moderföretagets balansräkning. Eftersom de i koncernen ingående företagen utgör särskilda rättssubjekt kan skuldförhållanden bestå mellan moder- och dotterföretag samt mellan dotterföretagen inbördes. Sådana skuldförhållanden kan ha en väsentlig inverkan på de enskilda koncernföretagens ställning och bör därför särskilt framgå av deras balansräkningar.

Möjligheterna att bedöma en koncerns och de enskilda koncernföretagens rörelseresultat på grundval av dessa företags årsredovisningar är också begränsade. Genom koncerninterna transaktioner av olika slag kan koncernföretagens resultat i viss utsträckning fördelas på så sätt att moderföretaget låter en förlust uppkomma i ett dotterföretag för att möjliggöra redovisning av vinst i något av de övriga företagen. Om de allmänna bestämmelserna om årsredovisning inte ger något skydd mot att ett koncernföretag utdelar den vinst som finns enligt dess balansräkning, kan utan hänsyn till eventuell förlust hos ett annat koncernföretag utdelning äga rum i en omfattning som inte hade varit möjlig om verksamheten i stället hade bedrivits av ett enda företag. De nyssnämnda transaktionerna skulle således kunna medföra att rent fiktiva vinster redovisas och utdelas.

Syftet med koncernredovisning är därför enligt förarbetena till aktiebolagslagen (1975:1385) i första hand att klarlägga koncernens årsresultat för att på så sätt utreda vad som är den realiserade vinsten i koncernen som helhet. Endast sådan vinst skall vara disponibel för utdelning.

Kravet på koncernredovisning utgår från ett ekonomiskt synsätt. Koncernen ses därvid som en ekonomisk enhet. Enligt ett juridiskt synsätt fokuseras intresset i stället på varje enskilt företag som separat rättssubjekt.

Det är intressenter knutna till moderföretaget, främst placerare av riskkapital och kreditgivare, som utgör koncernredovisningens primära målgrupper. För dessa, men även för t.ex. de anställda och avtalsparter till dotterföretag, är det av intresse att få en så långt möjligt rättvisande bild av transaktioner inom en koncern och av varje koncernföretags förhållande till koncernen som helhet.

## 3.6 Redovisningslagstiftningens syften

Av avsnitt 3.4 framgår att intressenterna bör ha rätt att ställa vissa kvalitativa krav på redovisningen. Ett sätt att säkerställa dessa krav är att lagreglera redovisningsområdet. Detta förutsätter emellertid att det finns ett allmänt samhällsintresse i att företagens redovisning utformas enligt vissa regler. Om detta intresse saknas finns ingen anledning för staten att reglera området. Vilka motiv finns då för att anse att redovisningen har ett allmänt samhällsintresse?

Som tidigare nämnts finns ett kontrollbehov för staten. Oavsett om beskattningen kopplas till redovisningen på sätt som sker i dag har staten intresse av att en skattskyldig sörjer för att det finns ett underlag som gör det möjligt att i efterhand kontrollera inkomster och utgifter i en verksamhet (jfr 4 kap. 1 § lagen /1990:325/ om självdeklaration och kontrolluppgifter). Staten har således ett eget "partsintresse" i företagens redovisning. Samtidigt är det ett allmänt rättssäkerhetsintresse, och därmed samhällsintresse, att taxeringarna blir så rättvisa och likformiga som möjligt och att de fastställs på ett underlag som så nära verkligheten som möjligt speglar den skattskyldiges skatteförmåga, jfr vad som sägs i avsnitt 4.3 om motiven bakom 1990 års skattereform.

Redovisningen betraktas av somliga som en informationsindustri, dvs. redovisningens affärsområde är att producera information. Anhängare av principen att utformningen av redovisningen skall överlåtas på marknadskrafterna menar att tillgång och efterfrågan skall styra på samma sätt som gäller för andra produkter, "free market approach". Allteftersom ekonomiska och sociala förhållanden förändras och nya kunskaper och tekniker växer fram skulle krav på ny och mer användbar information ställas av användarna. Företagen måste därmed hela tiden hålla jämna steg med de krav som användarna ställer, annars riskerar de att dessa söker andra informations-

källor. Ett behov av lagreglering av redovisningsområdet kunde med detta synsätt ses som bevis för att marknadskrafterna misslyckats med att utveckla en tillfredsställande redovisning.

Kritikerna av denna teori menar att den är orealistisk; bl.a. skulle marknadsmekanismerna inte kunna åstadkomma ett socialt sett optimalt avvägt pris. Redovisningsinformation kan enligt dessa kritiker inte jämföras med andra produkter, eftersom ett grundläggande karaktäristiskt drag hos redovisningsinformation är att den är tillgänglig till liten eller ingen kostnad alls för dem som önskar ta del av den medan kostnaden för produktion och publicering av informationen bärs av företagen. Om användarna inte kan påföras kostnaden för informationen skulle producenten ha minimalt incitament att producera den.

Mot det sistnämnda kan invändas att det inte saknar värde för ett företag att tillhandahålla redovisningsinformation, eftersom det ligger i företagets eget intresse att det finns en fungerande kapitalmarknad och det ligger i ägarnas intresse att det finns en marknad för deras aktier eller andelar.

Det finns emellertid intressenter vars behov av redovisning inte på samma sätt motsvaras av ett intresse från företagens sida att tillhandahålla den efterfrågade informationen. Till sådana intressenter hör t.ex. den som behöver redovisningen som underlag för kontroll av att krav och restriktioner som ställs på företagen i lag eller andra föreskrifter blir iakttagna. Det är svårare att tänka sig en sådan "frivillig" utveckling av redovisningen från företagens sida som skulle uppfylla dessa intressenters behov.

Som framgår av avsnitt 3.3 ovan motiveras den löpande bokföringen i första hand av kontrollintressen. Någon "marknad" som skulle kunna påverka utformningen av den löpande bokföringen är därmed svår att finna. En "free market approach" kan därför knappast utgöra tillräckligt motiv för att en lagreglering kan undvaras.

Ett av syftena med att fastställa redovisningsprinciper på nationell nivå är att reducera skillnaderna mellan olika företag vad gäller deras presentation av informationen, mätmetoder osv. I samma mån som redovisningsnormer fastställs begränsas valmöjligheterna och handlingsfriheten för de individuella företagen vilket ökar jämförbarheten.

En annan viktig funktion som redovisningsnormer skall fylla är att skapa trovärdighet. Kapitalplacerare och andra intressenter, som misstänker att redovisningen saknar trovärdighet, förlorar förtroendet för företagen och i förlängningen eventuellt även för det marknadsekonomiska systemet. Även om relevant information faktiskt tillhandahålls kapitalplacerarna skulle en fullständig frihet i fråga om val av redovisningsmetoder kunna ge dessa och andra intressenter intrycket att företagens val av presentation gjorts för att åstadkomma

en förskönad bild av företaget, att förvanska resultatet eller dölja förhållanden de inte vill offentliggöra. En viss grad av standardisering är därför nödvändig för att ge redovisningsrapporterna och systemet med fri företagsamhet trovärdighet.

# 4 Redovisningen som underlag för beskattning

## 4.1 Inledning

I Sverige råder ett starkt samband mellan företagens redovisning och beskattningen innebärande att redovisningen utan större korrigeringar skall kunna ligga till grund för beskattningen. Denna samordning är grundläggande för företagsbeskattningen.

Det föreligger såväl ett materiellt som formellt samband mellan redovisning och beskattning. Det materiella sambandet består i att den skattemässiga inkomstberäkningen sker på grundval av den skattskyldiges bokföring. Det formella sambandet tar sig uttryck i att skattelagstiftningen som förutsättning för att vissa avdrag skall medges vid taxeringen kräver att motsvarande avdrag eller avsättning gjorts i räkenskaperna, t.ex. avdrag för avsättning till periodiseringsfond samt avdrag för värdeminskning av maskiner och inventarier enligt reglerna om räkenskapsenlig avskrivning. Härigenom tvingas företagen att i årsboksluten och årsredovisningarna redovisa bokslutsdispositioner och obeskattade reserver. Denna redovisningsmetod anses vara unik för Sverige och medföra att svenska årsredovisningar framstår som svårbegripliga för utländska läsare.

De problem som det materiella och det formella sambandet medför kan delas upp i två huvudgrupper, dels de som beror på skatterättsliga dispositioner, eller resultatreglerande regler, dels de som beror på specifika skatterättsliga resultatmätningsregler, eller periodiseringsregler. Till den första gruppen hör bl.a. möjligheterna till överavskrivningar av maskiner och inventarier samt avsättning till periodiseringsfonder. Till den andra gruppen hör bl.a. reglerna om redovisning av framtida utgifter, vinstavräkning av pågående arbeten, avdrag för forsknings- och utvecklingskostnader samt avdrag för räntor på lån för anskaffande av anläggningstillgångar och näringsfastigheter.

## 4.2 Inkomstberäkning enligt kommunalskattelagen

I 22 och 23 §§ kommunalskattelagen /1928:370/ (KL) jämte anvisningarna till dessa paragrafer regleras vad som utgör skattepliktiga intäkter av näringsverksamhet respektive avdragsgilla kostnader, den s.k. omfångsfrågan. För denna fråga har även bestämmelser i 19 och 20 §§ KL jämte anvisningarna till dessa paragrafer betydelse. Där anges generellt för samtliga skattskyldiga och oavsett inkomstslag dels att vissa inkomster är skattefria, dels att vid inkomstberäkningen avdrag medges för alla omkostnader för intäkternas förvärvande och bibehållande.

I 24 § KL föreskrivs att inkomst av näringsverksamhet skall beräknas enligt bokföringsmässiga grunder i den mån dessa inte strider mot bestämmelserna i KL. I anvisningspunkten 1 till denna paragraf anges att för skattskyldig som haft ordnad bokföring skall beräkningen av inkomst ske på grundval av denna med iakttagande av bestämmelserna i anvisningspunkten.

Genom en hänvisning i 2 § 1 mom. lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt tillämpas vissa bestämmelser i KL, däribland reglerna för beräkning av inkomst av näringsverksamhet, även vid taxeringen till statlig inkomstskatt. Härav följer att KL:s bestämmelser om inkomstberäkningen gäller även för aktiebolag och sådana juridiska personer i övrigt som endast taxeras till statlig inkomstskatt.

I anvisningspunkten 1 till 24 § föreskrivs att det bokföringsmässiga resultatet skall justeras om skattefria intäkter eller icke avdragsgilla kostnader påverkat resultatet, liksom om skattepliktiga inkomster utelämnats. Vidare skall korrigering ske om det bokförda resultatet påverkats av att lager, pågående arbeten eller fordringspost tagits upp med för lågt belopp eller skuldpost med för högt belopp. Sådan korrigering kan dock underlåtas om det är uppenbart att den skattskyldige genom t.ex högre avskrivningar av inventarier hade kunnat eliminera den inkomsthöjning som följer av korrigeringen.

Avvikelser mellan det bokförda resultatet och det resultat som skall ligga till grund för beskattningen kan uppkomma även på andra sätt än de nyss berörda. Det finns således vissa specifika skatterättsliga resultatmätningsregler som inte är kopplade till den skattskyldiges redovisning. Till dessa hör bestämmelserna om restvärdeavskrivning av inventarier, om avdrag för värdeminskning av byggnader och markanläggningar och om inkomstberäkning vid avyttring av bl.a. fastigheter och aktier som utgör anläggningstillgångar.

Dessutom förekommer det vissa skattemässigt betingade avdrag som inte berör den skattskyldiges bokföring på annat sätt än att den

bokförda skattekostnaden minskar t.ex. underskottsavdrag.

Innebörden av bestämmelsen i 24 § KL är att inkomstberäkningen vid beskattningen skall följa det bokföringsmässiga resultatet, såvida inte någon särskild skatterättslig regel föreskriver en uttrycklig avvikelse härifrån. Nämnda lagrum jämte dess anvisningar kan således sägas reglera när intäkterna och kostnaderna skall påverka det skattemässiga resultatet, dvs. frågan om periodisering av posterna. Emellertid innehåller anvisningarna till 23 § värderingsregler och avskrivningsregler för anläggningstillgångar och därmed även viktiga periodiseringsregler.

Systematiken i KL medför svårigheter att avgränsa omfångsregler och periodiseringsregler från varandra. Den innebär även att periodiseringsregler och resultatreglerande regler inte klart skiljs åt i och med att flera av KL:s värderingsregler innehåller ett moment resultatmätning och ett moment resultatreglering.

Det kan också göras gällande att de problem som systematiken i KL ger upphov till har sin grund i att omfattningen av det s.k. kopplade området, dvs. det område inom vilket bokföringsmässiga grunder och god redovisningssed fullt ut skall tillämpas vid taxeringen och där det således inte finns några specifika, skatterättsliga regler som tar över, inte klart framgår av KL. När det t.ex. gäller vissa av KL:s regler för värdeminskningsavdrag för anläggningstillgångar framgår det inte klart på vilket stadium frikopplingen från redovisningen sker. Sker denna redan vid beräkningen av anskaffningsvärdet på så sätt att anskaffningsvärdet kan vara olika i bokföringen respektive vid taxeringen eller sker den i ett senare skede så att det endast är avskrivningens storlek, beroende på skilda procentsatser vid beräkningen av denna, som blir olika i redovisningen och vid taxeringen?

## 4.3 Argument för och emot kopplingen redovisning - beskattning

En av fördelarna med den nuvarande kopplingen mellan redovisning och beskattning är att den förenklar för företagen. Det har ansetts önskvärt att företagen bara skall behöva upprätta ett bokslut och göra så få justeringar som möjligt i detta för taxeringsändamål. Mot detta skall dock ställas att ett annat syfte med den externa redovisningen, utöver dess funktion som beskattningsunderlag, är att ge ägare och andra externa intressenter en rättvisande bild av företaget, jfr artikel 2.3 i EG:s fjärde bolagsdirektiv. Intressenter utanför ledningen i företaget, som inte har tillgång till företagsintern information, skall kunna göra en realistisk bedömning av företaget utifrån de uppgifter

som lämnas i externredovisningen. Detta förutsätter en öppnare redovisning som i mindre mån präglas av försiktighetsprincipen. I en externredovisning som är inriktad på att ligga till grund för beskattning kan däremot uppgifterna komma att begränsas till det nödvändigaste samt resultat och ställning medvetet komma att underskattas.

Ett annat motiv, förutom strävan efter enkelhet, som brukar åberopas till stöd för den nuvarande kopplingen är statens, i egenskap av beskattningsmyndighet, kontrollbehov. Redovisningen anses böra vara så utformad att den direkt kan ligga till grund för skattekontrollen. En reviderad bokföring skulle då utgöra den bästa grunden för en sådan kontroll. Möjligen kan också skatteförmågeprincipen åberopas som stöd för kopplingen. Ett av syftena med slopandet av de tidigare generösa resultatregleringsmöjligheterna genom 1990 års skattereform var nämligen att skattebasen så nära som möjligt skulle ansluta sig till företagets verkliga vinst. En med tillämpning av bokföringslagen /1976:125/ (BFL) och övriga föreskrifter på redovisningsområdet samt god redovisningssed framräknad nettovinst förutsattes på ett rättvisande sätt återspegla den verkliga vinsten och borde därför kunna ligga till grund för beskattningen.

Slutligen kan nämnas ett finanspolitiskt motiv för kopplingen, nämligen att de skattekrediter som ges företagen skall vara villkorade av att vissa medel binds i företagen. Det förefaller inte orimligt att skatteförmåner bör kopplas till att vissa medel utöver den latenta skatten binds i företaget och därmed inte kan göras till föremål för utdelning. Det finns därmed ett samband mellan den beskattningbara inkomsten och utdelningsbart belopp. Detta motiv är emellertid av intresse endast för aktiebolag och för sådana företag, t.ex. banker och försäkringsbolag, för vilka särskilda regler gäller avseende möjligheterna att disponera vinsten. En utdelning av medel som motsvaras av obeskattade reserver kan vidare ses som ett visst kringgående av bestämmelserna om dubbelbeskattning av aktiebolagens vinster i och med att beskattningen i bolaget skjuts upp på obestämd tid. Sedan beskattningen av utdelning från svenska aktiebolag slopats (prop. 1993/94:50 s. 175 ff) har i vart fall sistnämnda argument fullständigt förlorat intresse.

Ett av de tyngst vägande skälen mot en koppling är att denna kan försämra redovisningens kvalitet. Företagen väljer en redovisningsmetod som ger lägre skatt även om en annan metod, som ökar skatteuttaget, vore bättre från andra synpunkter. För att detta argument skall ha bärkraft fordras att det kan antas att det råder motsättningar mellan å ena sidan skatterättsliga intressen och å andra sidan borgenärsintressen och andra civilrättsliga intressen. I förarbetena till BFL

tonas dessa intressemotsättningar ner. I propositionen anför departementschefen bl.a. att kraven på en fullständig, korrekt och överskådlig ekonomisk redovisning är ett gemensamt intresse för borgenärerna, för det allmänna och för andra som är beroende av redovisningen och att det därför knappast finns några motsättningar mellan det allmännas intresse att få tillfredsställande underlag för debitering av skatter och avgifter och de andra intressen som man också måste ta hänsyn till i en bokföringslagstiftning (1975:104 s. 134).

Det skall emellertid inte glömmas bort att även om beskattningen skulle ske med utgångspunkt i ett resultat som var framräknat enligt specifika skatterättsliga regler, utan koppling till den skattskyldiges redovisning, skulle redovisningen alltid i någon mån påverkas av innehållet i skatterätten. De uppgifter som den skattskyldige lämnar i sin skatteredovisning måste hämtas ur och kunna kontrolleras med hjälp av bokföringen och det är samma transaktioner som ligger till grund för såväl det bokföringsmässiga som det skattemässiga resultatet. För den skattskyldige kan det därför, i vart fall ur bevissynpunkt, finnas ett visst intresse att i årsbokslutet och årsredovisningen redovisa på ett sätt som kan godtas även skattemässigt.

En annan negativ effekt av kopplingen är att den kan medföra s.k. inlåsningseffekter. En sådan effekt kan uppkomma om ett beslut att genom ökade utdelningar flytta vinstmedel, inom företagssektorn eller till andra sektorer i ekonomin, utlöser en ökad beskattning. Inlåsningseffekten är en följd av att det privatekonomiskt, men inte nödvändigtvis samhällsekonomiskt, kan vara rationellt att behålla vinstmedel inom det företag som en gång genererat dem för att där finansiera även sådana investeringsprojekt, som ger en avkastning före skatt som är lägre än den som skulle ha krävts om finansieringen i stället skett med utifrån kommande riskkapital.

Kopplingen mellan redovisning och beskattning medför en inlåsningseffekt om ett företag har outnyttjat reserveringsutrymme eftersom rörelseresultatet då kan sparas i företaget i form av en obeskattad reserv i stället för att träffas av beskattning om det redovisas som sådant årsresultat som kan delas ut. Detta förhållande utgör ett argument för att den skattemässiga inkomstberäkningen skall ske fristående från den bokföringsmässiga redovisningen.

Ett annat problem med kopplingen är att förekomsten av obeskattade reserver och bokslutsdispositioner gör de svenska årsredovisningarna svårbegripliga för utländska läsare. En frikoppling medför således att god redovisningssed får bättre möjligheter att utvecklas utifrån de informationskrav som ställs från andra intressenter än skattemyndigheterna samt att anpassningen till den internationella utvecklingen förenklas.

Som framförts i annat sammanhang är det ett allmänt samhällsintresse att redovisningen utformas på ett sådant sätt att de beslut som fattas på grundval av den leder till en effektiv resursallokering i samhället. Vid utformningen av företagens redovisning måste hänsyn tas till en rad olika intressenters önskemål, däribland statens, i egenskap av beskattningsmyndighet. I denna egenskap äger således staten ett eget "partsintresse" i frågan. Detta intresse skall inte sammanblandas med det nyss angivna samhällsintresset av en effektiv resursallokering utan är att jämställa med övriga användargruppers intressen. För det fall att kopplingen mellan redovisning och beskattning medför att redovisningens kvalitet försämras innebär detta, oavsett att kopplingen må tillgodose statens kontroll- och informationsintressen i samband med taxeringen, negativa konsekvenser för redovisningens roll som beslutsunderlag för övriga intressenter. I sådant fall kan kopplingen således leda till att det angivna samhällsintresset motverkas vilket kan utgöra ett skäl för frikoppling.

Ytterligare negativa konsekvenser för redovisningens utformning och kvalitet kan uppstå p.g.a. att det i många avseenden råder osäkerhet om skattereglernas exakta innehåll samt skillnader i bevishänseende. Även om beskattningen som huvudregel skall grundas på det resultat som framgår av den skattskyldiges, i enlighet med god redovisningssed, förda räkenskaper ställer skatterätten av naturliga skäl högre krav i bevishänsseende vad gäller t.ex. värderingsfrågor och konkretisering av framtida utgifter eftersom skatterättens regler syftar till att bevaka ett beskattningsunderlag och förhindra att detta p.g.a. undervärdering fastställs till för lågt belopp. Från redovisningssynpunkt finns å andra sidan inte samma intresse av att förhindra en undervärdering.

Ett exempel på hur skattelagstiftningen påverkat redovisningens utformning redovisas av Utredningen om reformerad företagsbeskattning. Vid en undersökning av icke-finansiella bolags olika bokslutsdispositioner i förhållande till resultat före dispositioner under åren 1979 t.o.m. 1986 framkom vissa förändringar i dispositionsmönstret. Mest markant var omsvängningen för avsättningar till lagerreserv som kraftigt minskade fr.o.m. år 1984. En väsentlig orsak till detta antogs vara införandet av vinstdelningsskatten år 1984, eftersom avdrag för avsättningar till lagerreserv inte medgavs vid beräkningen av denna skatt till skillnad från vad som gällde för överavskrivningar och avsättningar till investeringsfond. Dessa senare dispositioner ökade i stället kraftigt mellan åren 1983 och 1984. (SOU 1989:34 s. 158.)

## 4.4 Kommitténs överväganden

Som en del av kommitténs uppdrag ingår att närmare analysera frågan om sambandet mellan redovisning och beskattning. Detta samband består i dels en materiell koppling som innebär att den skattemässiga inkomstberäkningen skall ske på grundval av den skattskyldiges bokföring, dels en formell koppling som tar sig uttryck i att skattelagstiftningen som förutsättning för att vissa avdrag skall medges vid taxeringen kräver att motsvarande avskrivning eller avsättning gjorts i räkenskaperna.

Som framhållits i skilda sammanhang har kommittén av tidsskäl tvingats dela upp utredningsarbetet i etapper. Den närmare analysen av kopplingen mellan redovisning och beskattning är en av de frågor som därvid har måst anstå till nästa etapp av arbetet. Allmänt kan dock sägas att övervägande skäl talar för att redovisningen, med den syn kommittén har att anlägga på denna, kvalitetsmässigt skulle vinna på en frikoppling. Framför allt gäller detta det formella sambandet som resulterar i redovisningen av obeskattade reserver och bokslutsdispositioner men även t.ex. värderingen av tillgångar. Å andra sidan skulle en frikoppling ske på bekostnad av den förenkling som framför allt för mindre företag ligger i att samma regler tillämpas både i redovisningen och vid beskattningen.

Efter en avvägning av de skilda synpunkter som här gör sig gällande har kommittén med hänsyn till skattereglernas nuvarande utformning och starka samband med redovisningen ansett det nödvändigt att, åtminstone i detta skede av utredningsarbetet, i ett flertal hänseenden föreslå en utformning av redovisningsreglerna som lämnar utrymme för alternativa redovisningsmetoder. Kommittén föreslår även att det blir tillåtet att använda olika redovisningsprinciper hos den enskilda juridiska personen och hos koncernen. Effekten av detta är att det blir tillåtet att i det enskilda företaget redovisa på ett sätt som utnyttjar skattelagstiftningens möjligheter att minimera den beskattningsbara inkomsten. Nackdelarna med detta är flera, förutom att jämförbarheten mellan balansräkningar och resultaträkningar för skilda företag minskar i takt med att en valfrihet tillskapas. Således kan det antas att det enskilda företaget inte kommer att använda en redovisningsmetod som ökar skattebelastningen även om den framstår som, om inte det enda, så i vart fall ett bättre sätt att tillgodose de krav på redovisningen som från andra synpunkter än de fiskala bör uppställas. Vidare innebär den valda lösningen att koncernredovisningen och de enskilda koncernföretagens årsredovisningar avviker från varandra. Kommittén anser visserligen inte att den lyckligaste lösningen har uppnåtts, men väl under rådande omständigheter den enda praktiskt möjliga.

# 5 Lagstiftningens formella struktur

## 5.1 Inledning

Som framgår av avsnitt I har kommittén sett sig nödsakad att dela upp arbetet i flera etapper. I den etapp som presenteras i detta delbetänkande har endast de frågor som direkt sammanhänger med EG-anpassningen behandlats. Detta innebär att de lagförslag som kommittén nu lägger fram omfattar regler om årsbokslut, årsredovisning och koncernredovisning i vissa företag medan bestämmelser om löpande bokföring och arkivering tills vidare lämnas utanför. I kommitténs uppdrag ingår att överväga om redovisningslagstiftningen, dvs. såvitt nu är av intresse reglerna om årsbokslut, årsredovisning och koncernredovisning, även i framtiden bör vara uppdelad på dels en generell bokföringslag, dels olika associationsrättsliga lagar eller om en annan formell struktur bör väljas.

## 5.2 Gällande rätt

Bokföringslagen /1976:125/ (BFL) är den centrala författningen på redovisningsområdet. Den fungerar som en generell redovisningslag som skall tillämpas av näringsidkare oavsett i vilken form verksamheten bedrivs och oavsett verksamhetens art. Syftet med BFL är att skapa ett enhetligt och grundläggande regelsystem för all redovisning. Lagen har därför karaktär av ramlag som fylls ut genom kompletterande föreskrifter i främst olika associationsrättsliga lagar och av sådan redovisningspraxis som innefattas i god redovisningssed. God redovisningssed beskrivs i förarbetena till BFL som en faktiskt förekommande praxis hos en kvalitativt representativ krets av bokföringsskyldiga. Utgångspunkten i förarbetena är således att god redovisningssed baseras på *hur* företagen redovisar och inte *hur de borde* redovisa. Tillämpligheten av den goda redovisningsseden begränsas av innehållet i lagstiftningen och andra föreskrifter på området.

Har bestämmelse som avviker från BFL meddelats i eller med stöd av annan lag gäller den bestämmelsen och i anslutning därtill meddelade verkställighetsföreskrifter. Enligt principen att speciell lag

går före allmän lag kan således från BFL avvikande lagregler ges för redovisningen i t.ex. banker och försäkringsbolag. Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer kan ges rätt att meddela föreskrifter som avviker från BFL endast inom den ram som ges i regeringsformen (RF), se avsnitt 2 ovan.

### 5.2.1 Kompletterande normgivning

**Bokföringsnämnden**

Bokföringsnämnden har enligt förordningen (1988:1118) med instruktion för Bokföringsnämnden till uppgift att främja utvecklingen av god redovisningssed i företagens bokföring och offentliga redovisning. En av nämndens huvuduppgifter är att närmare konkretisera innebörden av begreppet god redovisningssed och att utöva inflytande på hur frågor om god redovisningssed skall bedömas i olika situationer. En annan huvuduppgift för Bokföringsnämnden är att ge anvisningar för sådan redovisning som sker med hjälp av automatisk databehandling.

Nämnden består av högst elva ledamöter vilka samtliga utses av regeringen. Alla ärenden som är av allmänt och principiellt intresse för utvecklingen av god redovisningssed avgörs av nämnden i plenum och publiceras i en särskild publikationsserie, Bokföringsnämnden informerar.

Bokföringsnämnden kan ta upp en fråga på eget initiativ eller på begäran av någon utomstående. Exempelvis kan företag inom en viss bransch eller av en viss typ genom sina organisationer eller revisorer påkalla nämndens avgörande i en redovisningsfråga av allmänt intresse. Likaså kan skatte- och andra myndigheter begära yttranden från nämnden. Bokföringsnämnden kan också uttala sig om enskilda företags förhållanden i form av svar på frågor till nämnden. Även skatte- och andra myndigheter kan få uttalanden om ett enskilt fall. Nämndens avgöranden som rör avgränsade frågeställningar benämns uttalanden, medan de som behandlar mer omfattande och övergripande frågor kallas rekommendationer.

Nämnden saknar normgivningsmakt i RF:s mening. Dess rekommendationer och uttalanden i redovisningsfrågor har enbart status av allmänna råd och är därmed inte formellt bindande för de redovisningsskyldiga. De kan emellertid indirekt få rättslig betydelse när ett enskilt fall som innefattar en bedömning av frågan om god redovisningssed prövas av domstol eller förvaltningsmyndighet. Vad domstolen eller myndigheten prövar är inte huruvida en viss rekommendation eller ett visst uttalande har följts av den redovisnings-

skyldige utan om denne har upprättat sin redovisning i enlighet med god redovisningssed. För bedömningen av denna fråga har Bokföringsnämndens uttalanden och rekommendationer stor betydelse utan att vara formellt bindande för domstolen eller myndigheten. Det skall tilläggas att domstolen eller myndigheten alltid måste bilda sig en egen uppfattning om vad som i ett enskilt fall är god redovisningssed.

### Finansinspektionen

Finansinspektionen är i likhet med Bokföringsnämnden en statlig myndighet. Enligt förordningen (1992:102) med instruktion för Finansinspektionen har inspektionen till uppgift att utöva tillsyn över finansiella marknader, kreditinstitut och det enskilda försäkringsväsendet. Inspektionens generaldirektör är chef för myndigheten och vid denna skall finnas en styrelse bestående av högst nio personer. Beslut om sådana föreskrifter som riktar sig till enskilda skall fattas av styrelsen och får överklagas till regeringen.

Finansinspektionen har genom en mängd olika författningar bemyndigats att utfärda föreskrifter på bl.a. redovisningsområdet. Enligt 4 kap. 1 § bankrörelselagen (1987:617) och 11 kap. 1 § försäkringsrörelselagen (1982:713) får Finansinspektionen, efter bemyndigande av regeringen, utfärda närmare föreskrifter om bankernas respektive försäkringsbolagens löpande bokföring, årsbokslut och årsredovisning.

Finansinspektionen får vidare utfärda föreskrifter om löpande bokföring, årsbokslut och årsredovisning i finansbolag, kreditaktiebolag, hypoteksinstitut, värdepappersföretag, understödsföreningar, börser, auktoriserade marknadsplatser samt clearingorganisationer.

### Övriga organ

*Redovisningsrådet*

År 1989 bildades genom en överenskommelse mellan staten genom Bokföringsnämnden, Föreningen Auktoriserade Revisorer (FAR) och Sveriges Industriförbund en stiftelse med ändamål att främja utvecklandet av god redovisningssed i s.k. publika företag, dvs. större företag som sprider information till ett stort antal intressenter. Inom stiftelsen har bildats en styrelse och ett råd, Redovisningsrådet. Styrelsen skall ha minst tre och högst nio ledamöter vilka utses av stiftarna. Varje stiftare har därvid rätt att utse högst tre ledamöter. För närvarande består styrelsen av nio ledamöter.

Redovisningsrådet har till uppgift att utfärda rekommendationer och sprida information om redovisningsfrågor. Redovisningsrådet består av nio ledamöter vilka utses av styrelsen och biträds av ett sekretariat.

Bakgrunden till bildandet av stiftelsen var att det under senare år framstått som en brist att arbetet med rekommendationer på redovisningsområdet var splittrat mellan flera organ, i huvudsak Bokföringsnämnden, FAR och Näringslivets Börskommitté. Denna brist ansågs framför allt göra sig gällande beträffande publika företag eftersom det i fråga om sådana företag ställs särskilda krav på att årsredovisningar och annan rapportering utformas på ett enhetligt sätt. Ett tillskapande av ett gemensamt auktoritativt organ med förankring hos de intressenter på redovisningsområdet som har särskild kompetens och särskilt intresse för redovisningen i publika företag skulle därför innebära stora fördelar.

Tillskapandet av det nya organet innebär inte att Bokföringsnämndens auktoritet som normbildare på redovisningsområdet inskränkts men däremot att nämnden i princip kan upphöra med att utfärda rekommendationer avseende frågor som direkt tar sikte på de publika företagen. Vidare innebär det att Bokföringsnämnden får helt andra möjligheter än hittills att skapa regler samt ge information och vägledning i bokföringsfrågor som rör icke-publika företag.

Redovisningsrådet utformar först ett utkast till rekommendation vilket offentliggörs och remissbehandlas för att ge underlag för debatt och förslag till förändringar. Efter utvärdering av utkastet utformas en slutlig rekommendation. Rekommendationerna skall så långt möjligt anpassas till internationell praxis, varmed i första hand avses rekommendationer från International Accounting Standards Committee (IASC), och publiceras i särskilda skriftserier. Rådets verksamhet har hittills resulterat i fem rekommendationer (Koncernredovisning, Redovisning av varulager, Redovisning av fordringar och skulder med hänsyn till räntevillkor och dold räntekompensation, Redovisning av byte av redovisningsprincip och Redovisning av extraordinära intäkter och kostnader samt upplysningar för jämförelseändamål).

*Föreningen Auktoriserade Revisorer*

FAR har sedan lång tid tillbaka utfärdat rekommendationer på redovisningsområdet. Dessa rekommendationer har haft stor betydelse för utvecklingen av god redovisningssed. Efter tillkomsten av Redovisningsrådet upphörde föreningen med sin rekommendationsgivning. Efter särskild överenskommelse har dock FAR:s redovisningskommitté framlagt förslag till rekommendation om kontrollbalansräkning.

*Näringslivets Börskommitté*

Näringslivets Börskommitté har som huvudmän Stockholms Handels-

kammare och Sveriges Industriförbund. Kommittén har främst behandlat frågor om börsregler men har även utfärdat rekommendationer på redovisningsområdet. Efter tillskapandet av Redovisningsrådet har Näringslivets Börskommitté upphört med att utfärda rekommendationer på redovisningsområdet.

## 5.3 Olika modeller för lagstiftningens struktur

Redovisningslagstiftningen är i dag uppbyggd så att det, utöver de generella reglerna i BFL om den löpande bokföringen och upprättandet av årsbokslut, i vissa författningar finns specialregler för olika företagsformer, t.ex. aktiebolag, handelsbolag och ekonomiska föreningar, samt för olika verksamheter, t.ex. försäkringsbolag och banker. En fördel med denna modell är att de skilda lagarna inte tyngs av olika undantagsbestämmelser. Lagen blir härigenom lättare att läsa och förstå och därmed också att tillämpa. En nackdel med modellen är å andra sidan att i den mån samma regler skall gälla oavsett företagets form och verksamhetens art, måste en mängd i och för sig likalydande bestämmelser införas i de olika lagarna om inte en hänvisning görs till en annan lag.

Den nämnda nackdelen blir en nödvändig följd av EG-anpassningen eftersom bolagsdirektiven inte bara är tillämpliga på aktiebolag utan även på vissa handelsbolag som i dag omfattas av bestämmelserna i lagen (1980:1103) om årsredovisning m.m. i vissa företag (ÅRL). De förslag till ändringar i de nuvarande redovisningsreglerna som föranleds av denna anpassning måste således, med nuvarande modell, införas även i ÅRL. Eftersom kommittén inte funnit några skäl som talar för att andra redovisningsregler än de som gäller för aktie- och handelsbolag skall gälla för ekonomiska föreningar, oavsett om reglerna är ett resultat av en anpassning till EG-rätten, blir följden att samma ändrade redovisningsregler införs även i lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar (FL).

Kommittén har även övervägt alternativet att alla regler om redovisning samlas i en generell lag om bokföring och årsredovisning och görs gällande för samtliga företag oavsett vilken form verksamheten bedrivs i och vilken art verksamheten har. En sådan lag skulle emellertid behöva innehålla en avsevärd mängd special- och undantagsbestämmelser. Det tydligaste exemplet på detta utgör förstås redovisningsreglerna för banker och försäkringsbolag. Men även för andra företag såsom bostadsrättsföreningar, sambruksföreningar, partrederier, hypoteksinstitut etc. skulle specialbestämmelser bli nödvändiga, förutsatt att lagen skall ha samma materiella innehåll som

lagstiftningen har i dag.

En annan nackdel med nämnda alternativ är de svårigheter som uppstår att finna adekvata termer och begrepp. Ett exempel på detta är det nu antagna förslaget till stiftelselag. Enligt detta skall i princip samtliga stiftelser bli bokförings- och årsredovisningsskyldiga oavsett om de driver näring. Detta medför att begrepp som företag eller näringsidkare blir mindre lämpliga. Ytterligare en nackdel följer av det förhållandet att banker kan driva sin verksamhet som aktiebolag, ekonomisk förening eller sparbank och att försäkringsbolag kan driva sin verksamhet i form av aktiebolag eller ömsesidigt försäkringsbolag. Varje gång som sådana företag skall undantas från tillämpningsområdet för en viss bestämmelse måste detta uttryckligen anges i lagtexten. På motsvarande sätt måste, i de bestämmelser som endast skall gälla banker och/eller försäkringsbolag, detta särskilt anges. Allt detta skulle göra lagtexten åtskilligt komplicerad.

Ett tredje alternativ, som också övervägts, är att i en enda lag samla de lagbestämmelser som reglerar olika företags redovisning till den del bestämmelserna är tillämpliga oavsett företagets form. I så fall skulle alltså sådana specialbestämmelser som är beroende av verksamhetens art lämnas utanför. Detta alternativ innebär i första hand att bestämmelserna om bokföring i BFL samt bestämmelserna om års- och koncernredovisning i aktiebolagslagen /1975:1385/ (ABL), ÅRL och FL sammanförs. Detta skulle inte medföra några egentliga svårigheter, eftersom bestämmelserna om års- och koncernredovisning i ÅRL och FL ändå är utformade med ABL som förebild och de tre lagarna innehåller i huvudsak likalydande regler. EG-direktiven omfattar emellertid som ovan nämnts även vissa handelsbolag vilket i vart fall gör antingen att reglerna om dessa bolag måste brytas ut ur ÅRL eller att ÅRL innehåller särregler för dessa. Fördelarna med en dylik modell är att man undviker att en mängd likalydande regler måste kopieras på skilda håll i lagstiftningen och att redovisningslagstiftningen som helhet blir mer överskådlig.

## 5.4 Kommitténs överväganden

Kommittén har preliminärt stannat för den i föregående avsnitt sist nämnda lösningen, dvs. att så långt möjligt samla bestämmelserna om årsbokslut, årsredovisning och koncernredovisning i en enda lag, i vart fall till den del de är eller bör vara desamma oavsett företagets form och verksamhet. De författningar som då i första hand bör bli föremål för en reform är BFL, 11 kap. ABL, 9 kap. FL och ÅRL. Vad gäller de särskilda författningar som reglerar bankers och försäkringsbolags

redovisning har kommittén tills vidare stannat för att dessa bör hållas utanför en sådan generell redovisningslag p.g.a. de speciella krav på redovisningen som dessa företags verksamheter ställer. EG:s redovisningsdirektiv för försäkringsbolag och för banker och andra finansiella institut innehåller också en mängd särbestämmelser som inte är aktuella för övriga företag, se vidare Del II.

I och för sig hade det varit tänkbart att låta de specialbestämmelser som nödvändigtvis måste införas för nyssnämnda företagstyper placeras i separata kapitel i den generella lagen. Detta skulle emellertid innebära att lagen blev oerhört omfångsrik samtidigt som avsnitten om bank och försäkring ändå skulle behöva innehålla en mängd hänvisningar till de generella bestämmelserna i samma lag. Enligt kommitténs mening skulle inte fördelarna med en sådan struktur tillräckligt överväga nackdelarna. Redovisningslagstiftningen som helhet blir mer lättillgänglig om de särskilda bank- och försäkringsreglerna även i framtiden separeras från de som gäller för företag i allmänhet. Detta hindrar inte att fördelar är att vinna med att hänvisningar görs till sådana bestämmelser i den nya årsredovisningslagen som är gemensamma.

Som framhållits tidigare har kommittén p.g.a. tidsbrist tvingats dela upp utredningsuppdraget i flera etapper. I detta betänkande behandlas de frågor som innehållet i EG-direktiven föranleder medan den slutliga prövningen av övriga frågor, däribland frågan om redovisningslagstiftningen skall behålla sin nuvarande struktur, måste anstå till en andra etapp. Detta innebär att de förslag som kommittén nu lägger fram begränsas till frågor om upprättande av årsbokslut, årsredovisning och koncernredovisning i sådana företag som omfattas av EG-direktiven dvs. aktiebolag, vissa handelsbolag, försäkringsbolag samt banker och andra finansiella institut och medför att lagstiftningen på redovisningsområdet under en övergångstid kommer att splittras ytterligare snarare än koncentreras, något som i och för sig är i strid med kommitténs målsättning.

Eftersom kommitténs förslag till årsredovisningslag begränsats till att omfatta aktiebolag och vissa handelsbolag har kommittén valt att genomgående i lagen använda begreppet bolag som beteckning på de näringsidkare som har att tillämpa lagen. Kommittén räknar emellertid med att i nästa etapp av utredningsarbetet kunna föreslå att även andra redovisningsskyldiga näringsidkare skall omfattas av flera av de regler som nu föreslås, varför kommittén valt att i betänkandets motivdelar använda ordet företag i de fall detta inte ansetts kunna medföra missförstånd.

### 5.4.1 Lagstiftningens karaktär av ramlag bibehålls

Ett av de grundläggande kvalitativa krav som företagens externa redovisning skall uppfylla är kravet på jämförbarhet, se avsnitt 3.4 ovan. Det är därför av vikt att redovisningshandlingarna upprättas efter enhetliga regler, att samma uppställningsformer för resultat- och balansräkningarna så långt möjligt tillämpas och att samma krav på tilläggsupplysningar ställs, oavsett det enskilda företagets form, storlek och verksamhet. Av denna anledning bör lagstiftningen ges en så generell utformning som möjligt.

Extern redovisning är ett område under ständig utveckling såväl inom landet som internationellt. Denna utveckling är ett resultat av dels den forskning som bedrivs inom redovisningsteorin, dels den sociala, ekonomiska och politiska miljö företagen verkar i. Det är, enligt kommitténs uppfattning, nödvändigt att lagstiftningen inte genom en alltför hög detaljeringsgrad låser fast företagen och hindrar dem att följa denna utveckling. Av den anledningen bör lagstiftningen ha karaktär av ramlag som så långt möjligt endast anger vissa grundläggande principer och ramarna för redovisningen. Det får sedan ankomma på redovisningspraxis att utifrån dessa principer och inom dessa ramar närmare utforma de redovisningsregler som bör följas.

Vid utformningen av förslagen har kommittén emellertid haft att beakta de krav som EG-direktiven ställer. Dessa krav har satt gränser för kommitténs möjligheter att nå i och för sig önskvärda mål och medfört att den föreslagna lagen i vissa hänseenden blivit alltför omfångsrik och detaljerad.

# 6 Inledning till EG:s fjärde och sjunde bolagsdirektiv

## 6.1 Tillämpningsområde

EG:s fjärde bolagsdirektiv har tillämpning på alla inom EG förekommande typer av bolag med begränsat delägaransvar. För svenskt vidkommande innebär detta att samtliga aktiebolag omfattas av direktivets tillämpningsområde. Direktivet är även tillämpligt på handelsbolag om samtliga obegränsat ansvariga delägare är svenska aktiebolag, utländska företag som omfattas av direktivet eller utländska företag som inte lyder under lagstiftningen i någon av EG:s medlemsstater men som har en rättslig form som är jämförbar med formen för de bolag som omfattas av direktivet, artikel 1.1 tredje stycket. Direktivet omfattar även handelsbolag i vilka samtliga obegränsat ansvariga delägare antingen är svenska aktiebolag eller sådana handelsbolag eller utländska företag som nyss beskrivits, artikel 1.1 fjärde stycket.

Det sjunde direktivet är tillämpligt på sådana koncerner där antingen moderföretaget eller något av dess dotterföretag är sådant bolag som omfattas av det fjärde bolagsdirektivet. Dock ges medlemsstaterna rätt att begränsa tillämpningsområdet till att avse sådana koncerner i vilka moderföretaget är sådant bolag som nyss sagts.

Som tidigare framhållits innefattar detta delbetänkande endast de förslag som direkt föranleds av en anpassning till bl.a. de fjärde och sjunde bolagsdirektiven. Detta innebär att handelsbolagen, i vart fall under en övergångstid, delas upp i två grupper. Till den ena gruppen räknas de handelsbolag som formellt inte omfattas av direktiven. Dessa handelsbolag kommer även fortsättningsvis att omfattas av bestämmelserna i bokföringslagen (1976:125) och lagen (1980:1103) om årsredovisning m.m. i vissa företag. För dessa handelsbolag innebär således kommitténs förslag inte någon förändring. Den andra gruppen utgörs av sådana handelsbolag som formellt faller inom direktivens tillämpningsområde. Denna grupp omfattas av kommitténs nu framlagda förslag.

## 6.2 Innehåll

Det fjärde bolagsdirektivet innehåller allmänna bestämmelser om årsbokslutets syften och innehåll, artiklarna 2-7, regler om balans- och resultaträkningarnas uppställningsformer och innehåll, artiklarna 8-30, värderingsregler, artiklarna 31-42, samt bestämmelser om noternas innehåll, artiklarna 43-45, förvaltningsberättelsens innehåll, artikel 46, offentlighet, artiklarna 47-50 a och revision, artikel 51. Artiklarna 52-62 innehåller slutbestämmelser däribland bestämmelser om inrättande av en kontaktkommitté, se vidare nedan, och om ikraftträdande. I detta avsnitt ingår även vissa bestämmelser som tillkommit som en följd av att det sjunde bolagsdirektivet antagits, däribland bestämmelser som medger undantag i vissa fall från det fjärde direktivets krav på upprättande av årsbokslut, revision och offentlighet samt om tillämpningen av kapitalandelsmetoden på redovisningen av aktier och andelar i dotterföretag och intresseföretag i ett enskilt bolags årsbokslut.

Det sjunde bolagsdirektivet innehåller bestämmelser om vilka företag som skall upprätta en koncernredovisning, inklusive koncernförvaltningsberättelse, artiklarna 1-15, metoder för koncernredovisningens upprättande, artiklarna 16-35, och koncernförvaltningsberättelsens innehåll, revision samt offentliggörande, artiklarna 36-38. Härtill kommer relativt omfattande slut- och övergångsbestämmelser, artiklarna 39-51.

### 6.2.1 Små och medelstora bolag och koncerner

Det fjärde direktivet omfattar samtliga bolag med begränsat delägaransvar oavsett storlek. Standardiseringen anses emellertid vara av särskild betydelse för de större bolagen med verksamhet i flera länder. Direktivet innehåller därför flera möjligheter för medlemsstaterna att från direktivets krav undanta små och medelstora bolag. Med små bolag avses enligt artikel 11 i direktivet bolag som på balansdagen inte överskrider två av följande tre gränsvärden:

- Balansomslutning: 2 000 000 ECU
- Nettoomsättning: 4 000 000 ECU
- Medelantalet under räkenskapsåret anställda: 50.

Till medelstora bolag räknas enligt artikel 27 bolag som på balansdagen inte överskrider två av följande tre gränsvärden:

- Balansomslutning: 8 000 000 ECU
- Nettoomsättning: 16 000 000 ECU

- Medelantalet under räkenskapsåret anställda: 250.

Den förstnämnda gruppen bolag benämns i detta betänkande artikel 11-bolag och den andra gruppen artikel 27-bolag.

Särskilt är det specifikationskraven i balans- och resultaträkningarna, kraven på notupplysningar samt graden av offentlighet som kan sättas lägre för nämnda grupper av bolag. Vidare får artikel 11-bolagen undantas från revisionsplikt.

Enligt artikel 6 i det sjunde bolagsdirektivet får en medlemsstat medge undantag från skyldigheten att upprätta koncernredovisning om de företag som skulle omfattas av denna inte överskrider två av de gränsvärden som anges i artikel 27 i det fjärde bolagsdirektivet. Sådana koncerner benämns i det följande artikel 27-koncerner.

### 6.2.2 Valmöjligheter

Båda bolagsdirektiven innehåller en mängd valmöjligheter och undantagsregler för medlemsstaterna. Såvitt gäller det fjärde direktivet avser dessa bl.a. balans- och resultaträkningarnas uppställningsformer, värderingsregler, krav på tilläggsupplysningar samt, såsom redan berörts, olika typer av lättnadsregler för små och medelstora bolag.

I det sjunde direktivet finns bestämmelser som bl.a. har betydelse för avgränsningen av vilka bolag som skall anses utgöra moderbolag. Dessa möjliggör för medlemsstaterna att kräva koncernredovisning även för andra företagsgrupper än koncerner och att tillåta undantag från skyldigheten att upprätta koncernredovisning.

Kommittén har valt att i ett flertal hänseenden inte utnyttja de valmöjligheter som direktiven anvisar. I vissa fall sammanhänger detta med att frågorna kräver överväganden till vilka möjligheter saknats inom den begränsade tid som stått till kommitténs förfogande för denna första etapp av arbetet. En del av dessa fall kommer att kommenteras särskilt i det följande.

Vad nyss anförts om valmöjligheter och undantagsregler innebär dock inte att frågan huruvida ytterligare vissa av dessa bestämmelser bör utnyttjas har slutbehandlats av kommittén. Det kan således finnas anledning att i det fortsatta utredningsarbetet återkomma till denna fråga, bl.a. beroende på synpunkter som kan komma att framföras vid remissbehandlingen av detta delbetänkande.

### 6.2.3 Kontaktkommittén

I enlighet med vad som föreskrivs i artikel 52 i det fjärde bolagsdirektivet och i artikel 47 i det sjunde bolagsdirektivet har det tillsatts en

kontaktkommitté som står under kommissionens överinseende och som har till uppgift att bl.a. underlätta en enhetlig tillämpning av direktiven genom regelbundet samråd. Kommittén består av representanter för medlemsstaterna och kommissionen.

# 7 Årsbokslut och årsredovisning i aktiebolag och handelsbolag

## 7.1 Gällande rätt

Enligt bokföringslagen /1976:125/ (BFL) är samtliga aktiebolag och handelsbolag skyldiga att upprätta *årsbokslut*. Årsbokslutet utgör bolagets officiella men icke-offentliga redovisning av dess resultat och ställning. Det skall upprättas enligt bestämmelserna i nämnda lag samt kompletterande föreskrifter i aktiebolagslagen /1975:1385/ (ABL) och lagen (1980:1103) om årsredovisning m.m. i vissa företag (ÅRL).

Enligt 11 kap. 1 § ABL är vidare samtliga aktiebolag skyldiga att upprätta offentlig *årsredovisning*. I 2 kap. 1 § ÅRL föreskrivs att bl.a. handelsbolag är skyldiga att upprätta årsredovisning om antalet anställda i bolaget eller, om bolaget är moderbolag i en koncern, antalet anställda i koncernen, under räkenskapsåret i medeltal har varit minst tio eller om tillgångarnas nettovärde i rörelsen uppgår till 1 000 basbelopp. Med tillgångarnas nettovärde avses de redovisade tillgångsvärdena med avdrag för eventuellt redovisade passivposter för värdeminskning, lagerreserv och ackumulerade överavskrivningar. Motivet till att skyldigheten att upprätta årsredovisning knutits till tillgångarnas nettovärde, är att ett företag inte skall hamna över gränsen enbart därför att vissa poster som hade kunnat dras av på tillgångssidan i stället tagits upp på passivsidan (prop. 1975:103 s. 422).

Dessa i ÅRL uppställda gränser är resultatet av en sammanvägning av olika omständigheter. Av förarbetena till lagen (prop. 1979/80:143 s. 60 f) framgår att det dels ansågs angeläget att iaktta restriktivitet när det gällde att ålägga företagen en utökad uppgiftsskyldighet, dels ansågs mer angeläget från allmän synpunkt att större företag avgav offentlig redovisning än att mindre gjorde det eftersom det antogs föreligga ett positivt samband mellan ett företags storlek och intresset av insyn i företaget. Till detta kom att antalet tillgängliga och utbildade revisorer bedömdes vara otillräckligt för att granska alla årsredovisningar och att frånvaron av revision väsentligt kunde sänka värdet av årsredovisningen. Å andra sidan anfördes att de skäl som i

allmänhet åberopas för en offentlig redovisningsskyldighet, dvs. olika externa intressenters (inte minst de anställdas) intresse av att ha tillgång till fortlöpande och vederhäftig information om företagets resultat och ställning, talade för att årsredovisningsskyldigheten borde sammanfalla med skyldigheten att upprätta årsbokslut.

I första hand är det antalet anställda som avgör i vilka fall ett företag skall upprätta årsredovisning. Motivet härför är att antalet anställda är ett uttryck för ett företags ekonomiska och sociala betydelse. Syftet med det andra gränsvärdet, dvs. tillgångarnas nettovärde, är att årsredovisningsskyldighet även skall inträda i de mest påtagliga fallen av missförhållanden mellan balansomslutning och antalet anställda.

## 7.2 EG:s fjärde bolagsdirektiv

I EG:s fjärde bolagsdirektiv föreskrivs skyldighet för aktiebolag och vissa handelsbolag, se avsnitt 6.1, att upprätta och offentliggöra *årsbokslut* och *förvaltningsberättelse*. Direktivet använder inte två skilda begrepp motsvarande årsbokslut och årsredovisning.

I samband med tillkomsten av det sjunde bolagsdirektivet om koncernredovisning infördes i det fjärde direktivet bestämmelser som ger medlemsstaterna rätt att under vissa särskilt angivna förutsättningar undanta sådana bolag som enligt det sjunde bolagsdirektivet är dotter- eller moderbolag från vissa krav beträffande årsbokslut som uppställs i artiklarna 57 och 58 i det fjärde direktivet. Artikel 58 avser visserligen skyldigheten att revidera och offentliggöra årsbokslutet men kommittén har valt att ändå behandla artikeln i detta avsnitt.

Enligt artikel 57 får dotterbolag undantas från skyldigheten att upprätta, revidera och offentliggöra årsbokslut ett visst år under förutsättning att bolagets moderbolag lyder under en medlemsstats lagstiftning och att dotterbolagets övriga ägare har förklarat att de går med på detta undantag. Vidare skall moderbolaget ha förklarat att det ansvarar för dotterbolagets förpliktelser. De nämnda förklaringarna skall offentliggöras. Dotterbolaget måste också omfattas av en av moderbolaget upprättad koncernredovisning som skall offentliggöras av dotterbolaget och som skall innehålla upplysning om att undantagsbestämmelsen har tillämpats.

I artikel 58 anges att moderbolag får undantas från skyldigheten att låta revidera och offentliggöra sin resultaträkning under förutsättning att moderbolaget upprättar en koncernredovisning i enlighet med det sjunde bolagsdirektivet. Ytterligare förutsättningar är att koncernredovisningen liksom moderbolagets eget årsbokslut innehåller upplysning om att undantagsbestämmelsen har tillämpats och att det

i enlighet med det fjärde bolagsdirektivet beräknade årsresultatet för moderbolaget anges i dess balansräkning.

I samband med att tillämpningsområdet för det fjärde bolagsdirektivet utsträcktes till att omfatta även vissa handelsbolag infördes en bestämmelse om att sådana bolag under särskilt angivna villkor får undantas från vissa av kraven i det fjärde direktivet. Enligt artikel 57 a.1 får således en medlemsstat föreskriva att i sådana bolag som avses i artikel 1.1 första stycket, dvs. aktiebolag eller motsvarande, och som lyder under medlemsstatens lagstiftning samt är obegränsat ansvarig delägare i det handelsbolag som skall undantas i stället upprättar, låter revidera och offentliggör handelsbolagets årsbokslut. Enligt artikel 57 a.2 får vidare medlemsstaterna tillåta att ett handelsbolag undantas från direktivets krav dels om de i artikel 57 a.1 angivna villkoren är uppfyllda, dels om handelsbolaget omfattas antingen av en koncernredovisning som upprättats enligt reglerna i det sjunde bolagsdirektivet av en obegränsat ansvarig delägare eller av en koncernredovisning för en större företagsgrupp vilken upprättats i enlighet med det sjunde direktivet av ett moderbolag som lyder under en medlemsstat lagstiftning. Om handelsbolagets årsbokslut endast ingår i en koncernredovisning skall uppgift lämnas om detta i not. Det undantagna handelsbolaget skall enligt artikel 57 a.3 tillhandahålla information till allmänheten om det bolag som offentliggör dess årsbokslut.

Förutom nu refererade undantagsfall tillåter inte direktivet att något bolag som formellt omfattas av det helt och hållet undantas från skyldigheten att upprätta och offentliggöra årsbokslut. Däremot får artikel 11-bolag undantas från skyldigheten att upprätta förvaltningsberättelse. Vidare får små och medelstora bolag ges vissa lättnader vad gäller uppgiftsskyldigheten. Dessa fall kommer att kommenteras särskilt i den följande framställningen.

Direktivet reglerar inte vilka krav som skall ställas på bolagens icke-offentliga redovisning, dvs. årsbokslutet enligt svensk terminologi. Att direktivets möjligheter att medge lättnader i uppgiftsskyldigheten utnyttjas innebär således inte att samma lättnader måste medges vid upprättandet av årsbokslutet eller dess motsvarighet. Det är således möjligt att tillåta att sådana uppgifter som direktivet inte uttryckligen kräver att den offentliga redovisningen innehåller, utelämnas i denna även om de måste lämnas i den icke-offentliga redovisningen (jfr nuvarande möjlighet att under vissa förutsättningar utelämna uppgift om bruttoomsättningssumman och lagerreservens storlek och förändring i årsredovisningen).

Det undantag från skyldigheten att upprätta årsredovisning som enligt ÅRL gäller för vissa mindre handelsbolag är inte förenligt med

direktivet i fråga om sådana handelsbolag som faller inom direktivets tillämpningsområde. Övriga små handelsbolag kan även fortsättningsvis undantas från skyldigheten. Angående skyldigheten att upprätta förvaltningsberättelse, se avsnitt 7.4.2 nedan.

## 7.3 Innehållet i årsbokslut och årsredovisning

### 7.3.1 Gällande rätt

Årsbokslutet består av balansräkning och resultaträkning och skall tas in i bunden bok, årsbok. Eventuella notanteckningar kan göras i särskild bilaga som inte behöver tas in i årsboken (prop.1975:104 s. 180).

I 11 kap. ABL samt 2 och 3 kap. ÅRL finns bestämmelser som bl.a. kompletterar BFL:s föreskrifter om årsbokslut.

Årsredovisningen består av balansräkning, resultaträkning samt förvaltningsberättelse. Eventuella noter till balansräkningen och resultaträkningen utgör en integrerad del av dessa och får därför inte uteslutas i avskrifter eller vid tryckning av årsredovisningen (prop. 1975:103 s. 455). Ett handelsbolag är dock skyldigt att upprätta förvaltningsberättelse endast om det eller den koncern i vilken det är moderbolag överstiger viss storlek, 2 kap. 8 § ÅRL. I förarbetena till ÅRL betonas vikten av att de årsredovisningsskyldiga i allmänhet kan låta sin årsredovisning sammanfalla med årsbokslutet. I fråga om de större företagen framhålls emellertid att den information som i allmänhet lämnas i förvaltningsberättelsen är av särskild vikt med hänsyn till företagens samhällsekonomiska betydelse (prop. 1979/80:143 s. 151).

Vid införandet av ABL övervägdes att låta begreppet årsredovisning även innefatta koncernredovisning. För att markera koncernredovisningens särställning, så till vida att den endast upprättas i moderbolag, behölls dock koncernredovisning som ett fristående begrepp (prop. 1975:103 s. 440). Koncernredovisningen utgör således inte en del av årsredovisningen.

Beträffande innehållet i årsbokslutet och årsredovisningen gäller såväl bestämmelserna i BFL som föreskrifterna i 11 kap. ABL samt 2 och 3 kap. ÅRL. Vad avser innehållet i balans- och resultaträkningarna i årsbokslutet respektive årsredovisningen kan dessa skilja sig åt i tre hänseenden. En skillnad är att uppgift om *lagerreservens storlek och förändring* får utelämnas i årsredovisningen om bolaget understiger viss storlek medan denna uppgift är obligatorisk i årsbokslutet. Vidare kan undantag i vissa fall medges från skyldigheten att redovisa *bruttoomsättningssumman* i årsredovisningen. Dessa

lättnader i uppgiftsskyldigheten är motiverade av konkurrenshänsyn. I förarbetena till ÅRL betonas vikten av att den offentliga redovisningsskyldigheten inte utsträcks så långt att företagarna därigenom åsamkas skada eller olägenhet av betydelse (prop. 1979/80: 143 s. 63).

Den tredje skillnaden mellan årsbokslutet och årsredovisningen gäller kravet på att *föregående års balans- och resultaträkningar* i vissa fall måste återges. Detta krav gäller endast innehållet i årsredovisningen.

### 7.3.2 EG:s fjärde bolagsdirektiv

Enligt det fjärde bolagsdirektivet består årsbokslutet av balansräkning, resultaträkning och noter. Dessa handlingar bildar en helhet. Förvaltningsberättelsen utgör således inte en del av årsbokslutet.

Som framgår ovan medger inte direktivet några undantag från skyldigheten att upprätta årsbokslut. Däremot får artikel 11-bolag tillåtas upprätta balansräkning i förkortad form som bara upptar de poster som föregås av bokstäver och romerska siffror dvs. huvudposterna under respektive rubrik, se vidare avsnitt 9.6.1 nedan. Vidare får enligt artikel 44 samma bolag tillåtas att upprätta notapparat i förkortad form. Innebörden av denna bestämmelse är att de mindre bolagen undantas från förpliktelsen att lämna sådan information som kan uppfattas som mindre väsentlig för bedömningen av deras ställning och resultat. Syftet med bestämmelsen är att förenkla för de mindre bolagen.

Artikel 27-bolag får tillåtas att i resultaträkningen slå ihop posterna nettoomsättning, kostnad för sålda varor, bruttoresultat och övriga rörelseintäkter till en post benämnd bruttoresultat, se vidare avsnitt 9.6.2 nedan.

## 7.4 Kommitténs överväganden

Kommittén har övervägt om inte begreppet årsbokslut skulle kunna utmönstras ur lagstiftningen. Det föreligger ju ändå endast marginella skillnader mellan årsbokslutet och årsredovisningen. Genom att kommittén tvingats dela upp sitt arbete i flera etapper kommer dock BFL och ÅRL att även fortsättningsvis gälla för vissa näringsidkare. För dessa kommer således begreppet årsbokslut att finnas kvar. Det förefaller därför enligt kommitténs mening mindre lämpligt att i detta skede av utredningsarbetet föreslå den nämnda förändringen. Det kan emellertid finnas skäl att senare återkomma till frågan, bl.a. mot

bakgrund av vad remissinstanserna kan ha att anföra i denna del.

Det fjärde direktivets krav innebär att årsredovisningsskyldigheten i viss mån måste utvidgas i förhållande till vad som gäller i dag. Samtliga handelsbolag som omfattas av direktivets tillämpningsområde måste nämligen upprätta årsredovisning oavsett storlek medan denna skyldighet enligt gällande svensk rätt endast gäller handelsbolag över en viss storlek. I och för sig tillåter direktivet att vissa handelsbolag undantas från denna skyldighet men dessa undantag är som framgår ovan inte beroende av bolagets storlek utan av helt andra faktorer. Det har hittills under utredningsarbetet inte framkommit tillräckliga skäl för att undanta vissa bolag från skyldigheten att upprätta, revidera och offentliggöra årsredovisning på de grunder som anges i artiklarna 57, 57 a och 58. Kommittén föreslår därför att undantagsreglerna i dessa artiklar inte införs.

Som en följd av direktivets krav uppkommer frågan om samtliga handelsbolag som i och med anpassningen till direktivet görs årsredovisningsskyldiga skall omfattas av skyldigheten att upprätta förvaltningsberättelse och av revisionsplikten, se avsnitten 7.4.2 och 13.3.

### 7.4.1 Särskilt om differentierade upplysningskrav

Undantagsregler medför ofta gränsdragningsproblem och därmed tillämpningssvårigheter. I allmänhet föreligger nog också ett positivt samband mellan å ena sidan företagets storlek och å andra sidan komplexiteten hos de uppgifter företaget har att redovisa. För ett litet företag behöver därför uppgiftslämnandet i praktiken inte blir så betungande som lagstiftningens krav vid första anblicken kan ge intryck av.

Om hänvisningar görs till begrepp som god redovisningssed, rättvisande bild, väsentlighet etc. medför detta att kraven på ett företags redovisning kännetecknas av ett betydande mått av flexibilitet. I stor utsträckning blir kraven redan därigenom i själva verket anpassade till det enskilda företagets förutsättningar och villkor utan särskilda föreskrifter om undantag från upplysningskraven.

Redan en avvägning av de nu anförda omständigheterna låter enligt kommitténs mening antyda att en viss restriktivitet bör iakttas när det gäller frågan, huruvida lagen skall innehålla uttryckliga föreskrifter om differentierade upplysningskrav beroende på företagens storlek. I vart fall krävs att frågan övervägs noga.

Det finns anledning att skilja mellan sådana begränsningar i uppgiftslämnandet som kan motiveras av förenklingsskäl och sådana som kan motiveras av konkurrensskäl.

Vad först gäller förenklingsskälen måste man beträffande varje

enskild uppgift överväga om en begränsning verkligen utgör en reell förenkling och om kostnaden för att ta fram en viss uppgift överstiger nyttan av att den ges. I detta sammanhang skall särskilt anmärkas att ett mindre företags årsredovisning oftast bara har en eller ett fåtal externa intressenter och att dessa intressenter i praktiken har tillgång till relevant information om företaget på andra sätt än genom årsredovisningen. I ett sådant fall framstår detaljer i årsredovisningen som onödiga, i all synnerhet om kostnaden för att framställa informationen är hög vid en jämförelse med nyttan av att den ges. Om en viss uppgift t.ex. inte kan lämnas utan att vissa uträkningar företas kan det förhålla sig så att dessa framstår som alltför komplicerade i förhållande till uppgiftens betydelse i det enskilda företaget och därmed finnas skäl att medge lättnader. Skulle å andra sidan kostnaden för att framställa informationen kunna bedömas bli liten finns det enligt kommitténs mening inte någon anledning att komplicera lagen med en föreskrift om begränsning av uppgiftsskyldigheten. Detta torde framför allt vara fallet beträffande sådana uppgifter som avser rena sakförhållanden hos företaget.

Vad härefter avser hänsynen till konkurrensförhållanden är det enligt kommitténs mening av största vikt att lagstiftaren inte medverkar till att obalans uppkommer i konkurrensen mellan svenska och utländska företag. Föreskrifter om begränsningar i uppgiftslämnandet av konkurrensskäl bör därför övervägas för svensk lags del om sådana ges i länder där det finns företag med vilka svenska företag konkurrerar men inte, om inte särskilda skäl talar för annat, när utländska konkurrenter i Sverige inte har samma möjligheter till begränsningar i sitt hemland. Det finns därför enligt kommitténs mening skäl att, oavsett värdet av en viss lättnadsregel i sig, överväga bestämmelser om en sådan när detta krävs för att konkurrensmässigt anpassa informationskraven till vad som i övrigt gäller inom EG.

### 7.4.2 Förvaltningsberättelse

Det fjärde bolagsdirektivet medger enligt artikel 46.3 att artikel 11-bolag undantas från skyldigheten att upprätta förvaltningsberättelse. Direktivet påkallar således inte att samtliga handelsbolag som i och med anpassningen till direktivet görs årsredovisningsskyldiga även tvingas upprätta förvaltningsberättelse. Det skall emellertid noteras att samtliga aktiebolag i dag är skyldiga att upprätta förvaltningsberättelse.

Den information som skall lämnas i förvaltningsberättelsen är av sådan betydelse för att företagets intressenter skall kunna bedöma

företagets resultat, ställning och utvecklingsmöjligheter, att det enligt kommitténs mening måste föreligga starka skäl för att undanta vissa företag från skyldigheten att upprätta sådan. Med hänsyn till att en befrielse från skyldigheten knappast innebär någon reell lättnad för den redovisningsskyldige och då det hittills under utredningsarbetet inte har framkommit några skäl i övrigt för att undanta mindre aktiebolag från denna skyldighet, anser kommittén att skyldigheten bör utsträckas till samtliga handelsbolag som omfattas av förslaget. Kommittén föreslår därför att undantagsregeln i artikel 46.3 inte införs.

# 8 Koncernföretag och intresseföretag

## 8.1 Inledning

Avgränsningen av vilka företag som skall definieras som koncernföretag är av grundläggande betydelse för ett flertal av bestämmelserna på redovisningsområdet, inte bara för reglerna om koncernredovisning. Som exempel kan nämnas att EG:s fjärde bolagsdirektiv kräver att aktier och andelar i koncernföretag redovisas särskilt liksom vissa intäkter och kostnader som hänför sig till sådana företag.

Som en följd av anpassningen till EG:s bolagsdirektiv kommer begreppet intresseföretag att införas i svensk redovisningslagstiftning.

## 8.2 Koncernföretag

En avgränsning av koncernbegreppet för redovisningsändamål rör främst frågorna om dels vilka företag som skall åläggas skyldighet att upprätta koncernredovisning, dels vilka företag som skall omfattas av en sådan redovisning. Avgränsningen kan göras utifrån ett juridiskt eller ekonomiskt synsätt.

Enligt det juridiska (anglosaxiska) synsättet anses ett företag som innehar mer än hälften av aktierna eller andelarna i ett annat företag och därmed förfogar över mer än hälften av rösterna vara moderföretag till det andra företaget (dotterföretaget).

Enligt det ekonomiska (tyska) synsättet ses företagsgruppen som en enda ekonomisk enhet. Avgränsningen sker då med hänsyn till om ett företag, oavsett aktie- eller andelsinnehavets storlek, har faktisk kontroll över ett annat företag. Detta synsätt medför att även mindre aktie- eller andelsinnehav kan konstituera ett koncernförhållande om företaget på någon annan grund än sitt delägarskap har rätt att t.ex. utse och avsätta styrelsens ledamöter. Enligt detta synsätt anses också företag som juridiskt sett är oberoende av varandra men som står under gemensam ledning som en koncern oavsett storleken av eventuella aktie- eller andelsinnehav.

Avgränsningen av koncernbegreppet för redovisningsändamål blir

således olika beroende på vilket av de ovan nämnda synsätten man anlägger. Om t.ex. ett minoritetsägande företag till följd av avtal eller på annan grund har ett bestämmande inflytande över ett annat företag skall förstnämnda företag utifrån det ekonomiska synsättet betraktas som moderföretag men inte enligt det juridiska synsättet. En samtidig tillämpning av de båda synsätten kan medföra att ett företag räknas som dotterföretag till två olika moderföretag. I många fall leder emellertid de skilda synsätten till samma resultat.

### 8.2.1 Gällande rätt

**Huvudregeln**

I 1 kap. 2 § aktiebolagslagen /1975:1385/ (ABL) och 1 kap. 1 § lagen (1980:1103) om årsredovisning m.m. i vissa företag (ÅRL) finns i sak likalydande koncerndefinitioner. Enligt huvudregeln, som är intagen i första stycket första meningen i paragraferna, är ett företag moderföretag om det äger aktier eller andelar i en svensk eller utländsk juridisk person i sådan omfattning att det har mer än hälften av rösterna. Syftet med att låta röstandelen vara avgörande och inte kapitalandelens storlek är att koncernredovisningsreglerna ansetts inte böra vara obligatoriska i andra fall än då ett företag har ett faktiskt bestämmande inflytande över ett annat.

Koncerndefinitionerna förutsätter att moderföretaget är svenskt medan däremot dotterföretaget kan vara utländskt.

**Sekundärregeln**

Enligt den i 1 kap. 2 § andra stycket ABL och 1 kap. 1 § andra stycket ÅRL intagna sekundärregeln föreligger vidare ett koncernförhållande om ett företag antingen p.g.a. aktie- eller andelsinnehav i ett annat företag eller p.g.a. avtal ensamt har ett bestämmande inflytande över ett annat företag och dessutom en betydande andel i resultatet av dess verksamhet. Det senare kravet torde som regel sakna självständig betydelse. Om ett bestämmande inflytande föreligger har moderföretaget regelmässigt också en betydande andel i resultatet. Sekundärregeln har visat sig svårtillämpad och används praktiskt taget aldrig i redovisningssammanhang. I praxis brukar endast röstmajoritet föranleda konsolidering.

*Praktisk majoritet*

Under sekundärregeln faller den situationen att ett företag har s.k. praktisk majoritet i ett annat företag. Härmed avses att övriga delägare

deltar i bolagsstämman eller motsvarande i så liten utsträckning att redan en minoritetspost ger röstmajoritet på stämman. För att ett bestämmande inflytande skall anses föreligga torde det emellertid inte vara tillräckligt att minoritetsposten ibland eller i allmänhet ger majoritet på stämman. Förhållandena måste vara sådana att posten i samma eller åtminstone praktiskt taget samma grad som ett majoritetsinnehav ger säkerhet för dominans på stämmorna.

*Avtal*

Ett bestämmande inflytande kan vidare grundas på avtal mellan två företag varigenom det ena tillförsäkras rätt att utöva ett bestämmande inflytande över det andras verksamhet. Härmed avses avtal genom vilka skapas en företeelse som förekommer i Tyskland och som på svenska kan betecknas "avtalskoncern". I svensk rätt saknas bestämmelser om sådana avtal. Det kan för övrigt ifrågasättas vilken befogenhet bolagsorganen i ett svenskt aktiebolag, över vilket ett annat företag skulle få makten, har att ingå dylika avtal.

Beträffande handelsbolag bör påpekas i sammanhanget att lagbestämmelser om bolagsstämma och styrelse eller motsvarande bolagsorgan saknas. Delägarnas inbördes rättigheter och skyldigheter bestäms väsentligen genom avtal. Inom ramen för den frihet att forma sina avtal som bolagsmännen har skulle det väl inte vara helt otänkbart att de i handelsbolaget åstadkommer ett förhållande som har karaktär av ett sådant på avtal grundat bestämmande inflytande för annan som beskrivits i föregående stycke.

Det i litteraturen oftast angivna exemplet på avtal som kan grunda ett bestämmande inflytande är avtal om kreditgivning. En större sådan kan visserligen skapa ett beroendeförhållande för kredittagaren i förhållande till kreditgivaren men medför självfallet inte i och för sig ett bestämmande inflytande. Ett sådant inflytande torde föreligga först om det långivande företaget särskilt tillförsäkrat sig en på det ena eller andra sättet utformad rätt till inflytande över det andra företagets förvaltning.

Ett avtal kan också syfta till att ge ett företag inflytande över ett annat genom att ge det förra rätt att tillsätta styrelseledamöter i det senare. Enligt 8 kap. 1 § ABL väljs styrelsen av bolagsstämman om inte bolagsordningen föreskriver att en eller flera ledamöter skall utses på annat sätt. Någon föreskrift om högsta antal ledamöter som får utses på annat sätt finns inte i ABL. Som antytts ovan saknas motsvarande bestämmelser för handelsbolag.

Den senast angivna rätt som ges ett företag kräver medverkan av ägarna. Även i andra avseenden kan ett bestämmande inflytande i ett

annat företag tillförsäkras ett företag genom avtal med delägarna, t.ex. ett konsortialavtal mellan aktieägare. Detta kan gå ut på att övriga delägare förbinder sig att på bolagsstämmorna eller motsvarande rösta efter anvisningar av det sistnämnda företaget. Ett sådant avtal är giltigt mellan avtalsparterna och kan därigenom faktiskt medföra ett bestämmande inflytande för det företag efter vars anvisningar röstningen skall ske. Sådana avtal mellan aktieägare är emellertid inte bindande för det aktiebolag i vilket rösträtten utövas och det förefaller därför inte naturligt att detta bolag, enbart på grund av att dess aktieägare är obligationsrättsligt bundna av avtalet, betraktas som dotterbolag. Däremot torde, p.g.a. den avtalsfrihet som råder mellan delägarna i ett handelsbolag, ett avtal dem emellan, på sätt redan tidigare antytts, kunna konstituera ett koncernförhållande.

Som framgår av det anförda synes ett bestämmande inflytande i lagens mening såvitt gäller aktiebolag sällan kunna grundas enbart på avtal. Däremot kan tänkas att avtal i förening med aktieinnehav ger upphov till detta.

Om två företag äger hälften vardera av aktierna eller andelarna med lika röstetal i ett tredje företag och de två företagen genom ett långfristigt avtal överenskommer att det ena skall kunna ge det tredje företaget direktiv eller ha rätt att tillsätta majoriteten av styrelseledamöterna i det, synes detta tillsammans med det i och för sig betydande inflytande som hälften av aktierna eller andelarna ger böra medföra, såvitt är av intresse här, att inflytandet anses som bestämmande. Att ett sådant avtal möjligen inte i sig självt innefattar ett bestämmande inflytande torde nämligen inte hindra att det kan fungera som den komplettering till ett på aktie- eller andelsinnehav baserat inflytande som är fullt tillräcklig för att ett bestämmande inflytande i lagens mening skall anses föreligga. På motsvarande sätt kan det antas att ett betydande inflytande grundat på en större minoritetspost genom avtal kan få en sådan förstärkning att det blir att anse som bestämmande.

*Bestämmelser i bolagsordning*

Slutligen kan inflytande över ett företag tänkas grundat på bestämmelser i detta företags bolagsordning eller motsvarande stadgar. Ett företag kan enligt bolagsordningen ha till syfte att tjäna ett annat företags intressen, t.ex. som försäljningsföretag för det andra företaget, varigenom ett beroendeförhållande normalt torde uppkomma. Emellertid tillåter inte svensk rätt att ett aktiebolags bolagsordning innehåller bestämmelser som sätter bolagsstämmans beslutanderätt ur spel. Motsvarande hinder föreligger av naturliga skäl inte i handelsbolag.

*50/50-företag*

En fråga som har nära anknytning till fallet med praktisk majoritet, och som också rör tillämpningen av sekundärregeln, är den om s.k. 50/50-företag, dvs. företag som ägs av två företag till lika del, kan utgöra dotterföretag. Det utmärkande för 50/50-företag är att vart och ett av de överordnade företagen endast har en negativ bestämmanderätt, dvs. en möjlighet att utöva vetorätt i det underordnade företagets angelägenheter.

Som skäl mot att låta 50/50-företag innefattas i koncernbegreppet kan anföras att detta leder till missvisande koncernredovisningar genom att företag som ett moderföretag har herravälde över blandas med andra företag. Att ta med endast till hälften (indirekt) ägda tillgångar och skulder medför en uppblåsning av beloppen i koncernredovisningen. En viss uppblåsning kan visserligen sägas ske så snart det finns minoritetsintressen i koncernen. Den framstår dock som särskilt olämplig i de fall "moderföretaget" saknar ett positivt bestämmande inflytande. Även från vinstredovisningssynpunkt framstår det som olämpligt att ta med företag som endast ägs till hälften.

Det främsta syftet med koncernredovisningen enligt svensk rätt är att den skall ligga till grund för beräkningen av koncernens för utdelning disponibla vinstmedel. Endast vinster som är realiserade ur koncernens synvinkel får därvid medräknas. Vinster i 50/50-företag utgör inte sådana. "Moderföretaget" har ju inte möjlighet att på egen hand driva igenom ett beslut om utdelning i ett sådant företag. Vinstmedlen är således inte direkt åtkomliga för "moderföretaget" och kan inte utan vidare överföras till detta för t.ex. täckning av förluster i något dotterföretag.

Frågan om 50/50-företagen skulle omfattas av koncerndefinitionen utreddes av 1974 års bolagskommitté som stannande för att de inte borde innefattas under koncernbegreppet då det gällde tillämpningen av koncernredovisningsreglerna (SOU 1979:46 s. 76). Härefter infördes i ABL kravet på att ett bolag skall ha ett ensamt bestämmande inflytande över ett annat för att definieras som moderbolag.

**Indirekta innehav**

Av 1 kap. 2 § första stycket andra meningen ABL och motsvarande bestämmelse i ÅRL framgår att indirekta dotterföretagsförhållanden likställs med direkta sådana. Detta innebär att om ett moderföretag har ett dotterföretag som i sin tur kontrollerar mer än hälften av rösterna i ett annat företag är även det sistnämnda företaget dotterföretag till det förstnämnda moderföretaget. Detsamma gäller om moderföretaget tillsammans med ett eller flera dotterföretag eller genom flera dotterföretag innehar röstmajoriteten i ett företag.

### 8.2.2 EG:s sjunde bolagsdirektiv

Både det juridiska och det ekonomiska synsättet på vilka företag som skall ingå i en koncern i redovisningsrättslig mening var företrädda vid tillkomsten av det sjunde bolagsdirektivet om koncernredovisning[1]. Det blev det ekonomiska synsättet som kom att ligga till grund för avgränsningen av vilka företag som skall upprätta sådan redovisning och vilka företag som skall omfattas av den. Direktivet kan sägas ge en redovisningsrättslig koncerndefinition. Som nämnts i annat sammanhang har man inte inom EG enats om ett generellt bolagsrättsligt koncernbegrepp.

**Rösträttsmajoritet**

Enligt artikel 1.1 a skall ett företag upprätta en koncernredovisning och en koncernförvaltningsberättelse om det innehar en majoritet av rösterna för aktierna eller andelarna i ett annat företag. Bestämmelsen omfattar såväl innehav med äganderätt som innehav till följd av pantsättning.

Enligt den i svensk aktiebolagsrätt gällande principen om akties odelbarhet kan rösträtten inte överlåtas separat från äganderätten. En pantsättning av aktier i ett svenskt aktiebolag kan därför inte medföra att panthavaren blir moderföretag till aktiebolaget. I stället är det ägaren av aktierna, dvs. pantsättaren, som anses som innehavare av rösträtten. Om pantsättningen å andra sidan gäller t.ex. andelar i ett utländskt företag kan ett svenskt företag genom pantsättningen komma att inneha mer än hälften av rösterna i det andra företaget. I detta fall kräver direktivet att det utländska företaget omfattas av det svenska företagets koncernredovisning.

Inte alla fall av pantsättning med åtföljande rösträtt omfattas dock av denna bestämmelse i artikel 1.1 a. Artiklarna 2.1, 2.2 a och 2.2 b reglerar det fallet att någon uppträder som mellanman för en annan fysisk eller juridisk person.

*Innehav genom mellanman*

I artikel 2.1 föreskrivs att till moderföretagets röster skall läggas sådana röster som tillkommer någon som handlar i eget namn men för moderföretagets eller något av dess dotterföretags räkning.

Artiklarna 2.2 a och 2.2 b föreskriver vidare att moderföretagets

[1] Angående begreppet "sammanställd redovisning" som används i direktivet, se avsnitt 1.2.1.

röster skall minskas dels med sådana som är förenade med aktier eller andelar vilka innehas för någon annans räkning än moderföretaget eller något av dess dotterföretag, dels med sådana som är förenade med aktier eller andelar som innehas som säkerhet, förutsatt att rösträtten utövas enligt mottagna instruktioner, dels med sådana som är förenade med aktier eller andelar som innehas som ett led i en löpande lånetransaktion i en låneverksamhet, förutsatt att rösträtten utövas i dens intresse som har ställt säkerheten.

Bestämmelserna, som såvitt gäller beräkningen av antalet röster utgör undantag från huvudregeln i artikel 1.1 a, täcker såväl det fallet att det företag (eller dess dotterföretag) vars status som moderföretag skall prövas uppträder som mellanman för en annan person som det fallet att någon annan uppträder som mellanman för det prövade företaget (eller dess dotterföretag).

### Rätt att utse eller avsätta styrelseledamöter

Enligt artikel 1.1 b skall en koncern anses föreligga om ett företag är delägare i ett annat företag och dessutom har rätt att utse eller avsätta majoriteten av ledamöterna i företagsledningen för detta företag. Om båda dessa förutsättningar är uppfyllda kräver direktivet att koncernredovisning upprättas. Sådant inflytande som nu berörts omfattas i dag av sekundärregeln i den svenska koncerndefinitionen. Huruvida direktivets bestämmelser innebär att ett koncernförhållande kan skapas av att inflytandet dels beror på aktie- eller andelsinnehav, dels på något annat förhållande kan inte med säkerhet fastställas.

På motsvarande sätt som gäller vid beräkningen av antalet röster enligt artikel 1.1 a skall hänsyn tas till sådana rättigheter att utse och entlediga ledamöter i företagsledningen som är förenade med aktier eller andelar vilka innehas av någon (inklusive moderföretaget eller något av dess dotterföretag) som uppträder som mellanman för en annan fysisk eller juridisk person, se ovan.

### Avtal med annat företag eller bestämmelser i bolagsordning

Enligt artikel 1.1 c föreligger en koncern också då ett företag genom avtal med ett annat företag eller genom bestämmelse i detta företags bolagsordning eller motsvarande stadgar har ett bestämmande inflytande i företaget. Medlemsstaterna har rätt att avstå från att uppställa krav på att företaget med bestämmande inflytande även skall äga aktier eller andelar i det andra företaget. Ungefär hälften av medlemsstaterna har gjort detta, bl.a. Tyskland och Storbritannien.

Om den nationella lagstiftningen saknar regler om sådana avtal och bolagsordningsbestämmelser som avses i artikel 1.1 c behöver regeln

inte tillämpas. Majoriteten av EG:s medlemsländer har ändå infört en sådan regel. Direktivets bestämmelse har sin grund i det i Tyskland förekommande systemet med s.k. Beherrschungsvertrag, varigenom ett aktiebolag ställer sin verksamhet under ledning av ett annat företag. Enligt svensk aktiebolagsrätt torde det inte vara möjligt att genom avtal få till stånd ett sådant bestämmande inflytande som avses i nämnda artikel. Som antytts i det föregående faller det nämligen regelmässigt utanför bolagsorganens befogenheter att ingå sådana avtal. Inte heller genom en bestämmelse i bolagsordningen torde sådant inflytande kunna uppnås.

### Praktisk majoritet och avtal med andra delägare

Enligt regeln i artikel 1.1 d aa kan en koncern föreligga om ledningen i ett företag, utan att moderföretaget har stämmomajoritet eller formell rätt att utse ledning, utsetts p.g.a. moderföretagets sätt att utöva sin rösträtt, s.k. praktisk majoritet. Regeln är inte tvingande.

I artikel 1.1 d bb, som är tvingande, anges att en koncern föreligger om ett företag är aktieägare eller delägare i ett bolag och genom avtal med andra delägare, ett konsortialavtal, ensamt förfogar över majoriteten av röstetalet i bolaget.

I likhet med vad som är fallet vid bestämmandet av om ett koncernförhållande föreligger enligt artikel 1.1 a skall vid tillämpningen av artikel 1.1 d beaktas om det finns röster som är förenade med aktier eller andelar vilka innehas av någon som uppträder som mellanman för en annan fysisk eller juridisk person, se ovan.

### Faktiskt bestämmande inflytande eller gemensam ledning

Slutligen tillåter direktivet enligt artikel 1.2 att medlemsstaterna föreskriver att företag i vilka ett annat företag har ett s.k. ägarintresse, se vidare avsnitt 8.3.2 nedan, klassificeras som dotterföretag om det ägande företaget faktiskt utövar ett bestämmande inflytande över det andra företaget eller om båda företagen står under det ägande företagets gemensamma ledning.

### Indirekta innehav

I likhet med vad som är fallet i svensk rätt likställs enligt direktivet direkta och indirekta dotterföretagsförhållanden, artiklarna 2.1 och 3.2.

## 8.3 Intresseföretag

### 8.3.1 Gällande rätt

I svensk lagstiftning saknas begreppet "intresseföretag". Enligt redovisningspraxis betraktas vanligen ett företag som ett intresseföretag till ett annat företag om det inte är dotterföretag till detta företag men sistnämnda företag ensamt eller, om det är moderföretag i en koncern, tillsammans med övriga koncernföretag kontrollerar en viss minsta andel, oftast minst 20 procent, av rösträtten i företaget. Innehavet av andelarna förutsätts representera en varaktig förbindelse mellan företagen och det skall inte vara fråga om en rent finansiell placering.

### 8.3.2 EG:s fjärde och sjunde bolagsdirektiv

**Ägarintresse**

I artikel 17 i det fjärde bolagsdirektivet definieras begreppet "ägarintressen" som andelar i andra företags kapital, oavsett om andelarna representeras av värdepapper eller inte, som genom att skapa en varaktig förbindelse med dessa företag är avsedda att främja den egna verksamheten. En kapitalandel presumeras utgöra ett ägarintresse om den överstiger 20 procent eller den lägre procentsats som medlemsstaten föreskriver. Artikel 17 har inte införts i den danska årsredovisningslagen. Som skäl för detta har anförts att en särredovisning av sådana intressen som inte samtidigt utgör andelar i intresseföretag (enligt artikel 33 i det sjunde direktivet, se vidare nedan) skulle medföra att årsredovisningen blev onödigt komplicerad utan att informationen egentligen blev till någon nytta för intressenterna. För övrigt skulle definitionerna av ägarintressen respektive intresseföretag för dansk del i praktiken oftast föra till samma resultat.

*Kapitalandel i handelsbolag*

I detta sammanhang skall något uppmärksammas begreppet "kapitalandel". Detta begrepp används på skilda ställen i såväl det fjärde som det sjunde bolagsdirektivet utan att förklaras närmare. Såvitt gäller andelar som representeras av aktier i ett aktiebolag eller dess utländska motsvarighet torde begreppet som regel inte medföra några tillämpningssvårigheter. Annat är förhållandet beträffande andelar i ett handelsbolag. Varken det fjärde eller det sjunde direktivet ger någon som helst vägledning i frågan om vad som utgör en kapitalandel i ett handelsbolag. Enligt kommitténs mening förefaller det mest ändamåls-

enligt att i brist på sådan vägledning anknyta till bestämmelserna i lagen (1980:1102) om handelsbolag och enkla bolag avseende bolagsmännens insatser. En kapitalandel i ett handelsbolag bör därför närmast motsvara den andel som en delägares insats utgör av samtliga insatser i bolaget. Med insats avses därvid vad en delägare enligt vad som kan anses avtalat med övriga delägare är skyldig att ha och inte vad som faktiskt är innestående i bolaget. På samma sätt bör andelar i ett handelsbolags eget kapital, varom också talas på skilda ställen i bolagsdirektiven, beräknas.

**Intresseföretag**

Om ett företag som omfattas av en koncernredovisning utövar ett betydande inflytande över den driftsmässiga och finansiella styrningen av ett annat företag, och detta inte omfattas av koncernredovisningen, utgör det sistnämnda företaget enligt artikel 33.1 i det sjunde direktivet ett intresseföretag. I artikeln anges att ett företag presumeras utöva ett betydande inflytande över ett annat företag om det innehar minst 20 procent av röstvärdet för aktierna eller andelarna i det sistnämnda företaget. Om det företag som utövar det betydande inflytandet dessutom har ett ägarintresse i det andra företaget skall innehavet redovisas under en särskild rubrik i koncernredovisningen.

Vid beräkningen av röstvärdet skall, på samma sätt som gäller för dotterföretag, tillägg göras för röster som innehas av något dotterföretag till det ägande företaget. Vidare skall beaktas om det finns röster som är förenade med andelar vilka innehas av någon som uppträder som mellanman för en annan fysisk eller juridisk person, se ovan.

**Anknutna företag**

I såväl det fjärde som det sjunde bolagsdirektivet används i olika sammanhang begreppet "anknutna företag". I artikel 41 i det sjunde direktivet definieras detta begrepp. Med kommitténs förslag till avgränsning av vilka företag som skall anses utgöra koncernföretag innefattar begreppet "anknutna företag" de företag som ingår i en och samma koncern vilka i kommitténs förslag benämns koncernföretag. Artikeln föranleder därför inte några ytterligare kommentarer.

## 8.4 Kommitténs överväganden

En anpassning av svensk lagstiftning till EG:s bolagsdirektiv kräver att avgränsningen av vilka företag som skall upprätta koncernredovisning liksom vilka företag som skall omfattas av en sådan redovisning

anpassas till det sjunde bolagsdirektivet. I dag råder överensstämmelse mellan det koncernbegrepp som används för redovisningsändamål och det som används inom associationsrätten i övrigt. Ingenting hindrar emellertid att lagstiftaren för redovisningsändamål utvidgar eller inskränker koncernbegreppet. Skäl talar dock för att den rådande ordningen, så långt möjligt, bibehålls även i framtiden. Flera av EG:s medlemsstater eftersträvar också en åtminstone huvudsaklig överensstämmelse mellan den koncerndefinition som används för redovisningsändamål och den som används för andra ändamål.

På grund av det anförda har kommittén utarbetat ett förslag till koncerndefinitionen i samråd med Aktiebolagskommittén.

Kommittén föreslår att den nuvarande sekundärregeln, som innebär att ett på avtal eller bestämmelse i bolagsordning grundat faktiskt bestämmande inflytande liksom innehav av praktisk majoritet kan grunda ett koncernförhållande, upphävs eftersom bestämmelsen har visat sig svårtillämpad och då dessutom flera av de fall som i och för sig omfattas av den uttryckligen regleras i det sjunde bolagsdirektivets artikel 1.1. Kommitténs ställningstagande innebär även att kravet på betydande andel i resultatet tas bort. Detta krav torde för övrigt ha saknat praktisk betydelse för tillämpningen av de nuvarande reglerna och saknar dessutom motsvarighet i direktivet.

### Rösträttsmajoritet

Som följer av framställningen ovan överensstämmer huvudregeln i svensk rätt i allt väsentligt med direktivets tvingande krav i artikel 1.1. Artikel 1.1 a avviker i och för sig från den nuvarande koncerndefinitionen på så sätt att även innehav till följd av pantsättning kan konstituera ett koncernförhållande. Eftersom direktivets bestämmelse är tvingande måste den införas i lagen. Någon ändring i materiellt hänseende av nu gällande associationsrätt åsyftas självfallet inte med detta. Om dotterföretaget är ett svenskt aktiebolag torde således få förutsättas även enligt det nu framlagda lagförslaget att moderbolaget äger så många aktier i ett dotterföretag som är aktiebolag, att det har mer än hälften av rösterna för samtliga aktier för att ett koncernförhållande skall anses föreligga. Bestämmelsen kommer därmed främst att få avseende på de fall då dotterföretaget antingen är ett utländskt företag eller ett svenskt handelsbolag.

### Avtal eller bestämmelser i bolagsordning

Som framgår av vad som anförts ovan saknar bestämmelserna i artikel 1.1 c (avtal med annat företag eller bestämmelser i bolagsordning) i praktiken relevans för svensk del eftersom det regelmässigt torde falla

utanför bolagsorganens befogenhet att träffa dylika avtal och då det inte är tillåtet att genom bestämmelse i bolagsordningen sätta bolagsstämmans beslutanderätt ur spel. Bestämmelserna torde dock behöva införas för de fall där utländska företag förekommer i koncernen och för att det inte skall råda något tvivel om att lagen uppfyller direktivets krav. Bestämmelsen i artikel 1.1 d bb (konsortialavtal) är tvingande för medlemsstaterna och innebär för svensk del att sådana avtal även måste tillerkännas giltighet när det gäller att fastställa om ett koncernförhållande föreligger. Det faktum att ett konsortialavtal kan konstituera ett koncernförhållande är naturligtvis inte avsett att i och för sig påverka bedömningen av sådana avtals verkningar i andra sammanhang. Att en aktieägare röstar i strid med ett konsortialavtal på bolagsstämman medför således inte att stämmans beslut blir ogiltigt.

### 50/50-företag

Frågan huruvida s.k. 50/50-företag skall omfattas av koncerndefinitionen har, som framgår ovan, utretts av 1974 års bolagskommitté. De skäl som föranledde den kommittén att föreslå att sådana företag inte skulle omfattas av koncernbegreppet har alltjämt bärkraft (SOU 1979:46 s. 73 ff). Kommittén har därför stannat för att inte föreslå någon ändring beträffande dessa företag.

Det nuvarande kravet i ABL och ÅRL på att ett företag, om det inte innehar röstmajoriteten, ensamt skall ha ett bestämmande inflytande över ett annat för att ett koncernförhållande skall anses föreligga är enligt kommitténs mening förenligt med direktivet. Stöd för detta ställningstagande har kommittén funnit i den danska doktrinen där det hävdas att moderföretaget, för att kunna tillvarata sina ekonomiska intressen, måste kunna framtvinga sin vilja i dotterföretagets styrelse eller på dess bolagsstämma och att endast *ett* företag kan ha ett sådant inflytande. Kommittén har även noterat att rekvisitet bestämmande inflytande i den brittiska Companies Act 1989 förutsätter att ett företag har en rätt att ge direktiv avseende den driftsmässiga och finansiella styrningen av ett annat företag och att sistnämnda företags ledning skall vara skyldig att följa dessa direktiv.

### Praktisk majoritet

Vad gäller regeln om praktisk majoritet i artikel 1.1 d aa, som är frivillig, tillämpas dess motsvarighet inte i svensk praxis. Regeln har inte införts av något annat land än Belgien. De skäl som anförts mot att låta 50/50-företag omfattas av koncerndefinitionen kan användas som argument också mot att låta dessa fall av praktisk majoritet

omfattas av koncernbegreppet. Dessutom skulle den omständigheten att förhållandena som konstituerar koncerntillhörighet kan konstateras först i efterhand, nämligen på den bolagsstämma eller motsvarande i "dotterföretaget" som hålls året efter det år för vilket en eventuell koncernredovisning skall upprättas, medföra praktiska tillämpningssvårigheter. Vid denna tidpunkt kan "moderföretaget" redan ha hållit sin bolagsstämma och därvid fastställt en koncernredovisning för föregående år. I ett sådant fall skulle det vara principiellt felaktigt att konsolidera "dotterföretaget", eftersom förekomsten av praktisk majoritet på balansdagen inte hade konstaterats. Man kan i och för sig tänka sig en konsolidering grundad på ett antagande, eventuellt baserat på tidigare års erfarenheter, att företaget faktiskt har praktisk majoritet. Ett sådant förfarande inger emellertid betänkligheter eftersom fullständig säkerhet inte föreligger om att en majoritet av de övriga delägarna inte faktiskt samlar sig till ett gemensamt beslut, som kanske t.o.m. står i strid med "moderföretagets" intressen. I efterhand skulle det alltså visa sig att konsolidering egentligen har gjorts utan tillräckliga skäl. Kommittén har mot bakgrund av det anförda stannat för att inte föreslå att praktisk majoritet ensamt skall kunna grunda ett koncernförhållande.

### Faktiskt bestämmande inflytande eller gemensam ledning

Bestämmelsen i artikel 1.2 a ligger innehållsmässigt nära sekundärregeln i svensk rätt vilken föreslås bli upphävd. På grund härav bör inte artikeln föranleda någon lagstiftningsåtgärd.

Tillämpningsområdet för bestämmelsen i artikel 1.2 b torde i vart fall delvis omfattas av direktivets tvingande bestämmelse i artikel 1.1 c. I övrigt anser kommittén inte att artikel 1.2 b bör föranleda någon lagstiftningsåtgärd.

### Intresseföretag

En anpassning till EG:s bolagsdirektiv förutsätter att det i lagen införs en definition av begreppet intresseföretag. Denna definition bör i likhet med den danska årsredovisningslagen anknyta till rösträttsinnehav och inte till kapitalandel. Detta överensstämmer även med International Accounting Standards Committee´s (IASC) definition av intresseföretag (se IAS 28, Accounting for Investments in Associates). Kommittén har ansett det angeläget att undvika att det införs en typ av "närstående" företag som avviker från vad som vid sidan av EG-direktiven är internationellt vedertaget. Detta skulle bli fallet om intresseföretagsdefinitionen även innefattade sådana företag i vilka den redovisningsskyldige innehar viss andel av kapitalet (ägarintresse).

*Betydande inflytande*

Kommittén föreslår att om ett företag äger aktier eller andelar i ett annat företag, som inte är dotterföretag, och dessutom utövar ett betydande inflytande över den driftsmässiga och finansiella styrningen skall det sistnämnda företaget utgöra ett intresseföretag. Sådant betydande inflytande presumeras föreligga om företaget, direkt eller indirekt via dotterföretag, äger aktier eller andelar i en sådan omfattning att det förfogar över mer än 20 procent av rösterna för samtliga aktier eller andelar. Eftersom det här rör sig om en presumtion skall innehavet inte anses avse ett intresseföretag, om företaget kan visa att det trots rösträttsandelen saknar ett betydande inflytande. Som exempel på det senast anförda kan nämnas fall där betydande och varaktiga hinder i väsentlig grad begränsar det ägande företagets möjligheter att utöva sina rättigheter, och därmed inflytande, när det gäller det andra företagets ledning eller tillgångar, jfr artikel 13.3 a aa i det sjunde bolagsdirektivet. Definitionen utesluter inte att även företag vari röstandelen understiger 20 procent kan utgöra intresseföretag.

*Varaktig förbindelse*

Ett innehav i ett intresseföretag förutsätts i normalfallet representera en varaktig förbindelse mellan företagen. Detta är emellertid inte någon nödvändig förutsättning för att företaget skall klassificeras som intresseföretag. Däremot kan varaktighetskriteriet ha betydelse för om innehavet skall redovisas som anläggningstillgång eller omsättningstillgång. Om aktierna eller andelarna endast innehas i syfte att säljas vidare, jfr artikel 13.3 c i det sjunde direktivet, bör innehavet således redovisas under posten Omsättningstillgångar.

**Innehav genom mellanman**

En anpassning till direktivet kräver slutligen i detta sammanhang att bestämmelserna i artiklarna 2.1, 2.2 a och 2.2 b som reglerar det fallet att någon uppträder som mellanman för en annan fysisk eller juridisk person lagfästs. Bestämmelserna torde för svenskt vidkommande främst få betydelse i de fall dotterföretaget eller intresseföretaget är ett utländskt företag eller svenskt handelsbolag.

## 8.5 Redovisning av aktier och andelar i koncernföretag och intresseföretag

### 8.5.1 Gällande rätt

Aktier och andelar i dotterföretag skall enligt 11 kap. 5 § första stycket och 7 § första stycket ABL samt 3 kap. 3 § andra stycket och 4 § ÅRL upptas som särskild tillgångspost i balansräkningen. Vidare skall sådana aktie- och andelsinnehav specificeras. Enligt 11 kap. 7 § sista stycket ABL och 3 kap. 2 § andra stycket ÅRL skall vidare fordringar hos dotter- eller moderföretag anges särskilt i balansräkningen. Bestämmelserna i ÅRL gäller endast om företaget ingår i en koncern med i medeltal minst tio anställda under räkenskapsåret.

**Specifikation av aktie- och andelsinnehav**

Aktiebolag skall enligt 11 kap. 8 § första stycket 1 ABL ta upp aktier och andelar i andra företag med angivande för varje företag av dess namn, antalet aktier eller andelar samt aktiernas eller andelarnas nominella värde och värde enligt balansräkningen. Om båda dessa värden i ett företag som inte är dotterföretag understiger 50 000 kronor eller fem procent av det ägande bolagets eget kapital får specifikation utelämnas. Undantaget gäller inte aktier och andelar i dotterföretag eftersom intresset av insyn i koncernens uppbyggnad motiverar att sådana aktier och andelar alltid specificeras.

Företag som är koncernredovisningsskyldigt enligt ÅRL, dvs. moderföretag i en koncern med i medeltal minst tio anställda, skall enligt 3 kap. 3 § andra stycket ÅRL för varje dotterföretag ta upp aktierna eller andelarna med angivande av företagets namn, antalet aktier eller andelar samt dessas nominella värde och värde enligt balansräkningen.

För samtliga företag gäller att Kommerskollegium får medge att aktierna eller andelarna, i såväl dotterföretag som andra företag, redovisas utan specifikation under förutsättning att det ur allmän och enskild synpunkt är påkallat. Dessa tillståndsärenden hos Kommerskollegium är ytterligt sällsynta, högst ett per år.

Specifikationskraven i ABL och ÅRL omfattar inte indirekt, via dotterföretag, ägda aktier och andelar. För att ge en överblick över koncernens uppbyggnad kan emellertid moderföretaget i förvaltningsberättelsen eller koncernredovisningen behöva lämna upplysningar om sådana indirekta innehav om dessa är av väsentlig betydelse för koncernens verksamhet (se Bokföringsnämndens uttalande U 88:5, Specifikation av aktier och andelar).

### 8.5.2 EG:s fjärde bolagsdirektiv

Balansräkningsschemat i direktivet kräver att sådana aktier och andelar i koncernföretag och intresseföretag som är anläggningstillgångar redovisas under särskilda rubriker medan de, om de klassificeras som omsättningstillgångar, måste särredovisas endast om de avser ett koncernföretag men inte om de avser ett intresseföretag. Samma krav på särredovisning gäller fordringar, såväl kort- som långfristiga, hos koncern- och intresseföretag.

**Specifikation av aktie- och andelsinnehav**

Enligt artikel 43.1.2 skall upplysning lämnas i not om namn och säte för varje företag i vilka den redovisningsskyldige själv eller genom någon som handlar i eget namn men för den redovisningsskyldiges räkning innehar en kapitalandel överstigande 20 procent. Uppgift skall lämnas om ägarföretagets kapitalandel samt storleken av eget kapital och årsresultat i det ägda företaget för det senaste räkenskapsåret. Vidare skall uppgift lämnas om namn, säte och rättslig form för varje företag i vilket den redovisningsskyldige är obegränsat ansvarig delägare. Artikel 43.1.2 behöver enligt artikel 43.2 inte tillämpas på finansiella holdingbolag.

Uppgift om eget kapital och årsresultat får utelämnas om det ägda företaget inte offentliggör sin balansräkning och ägarandelen understiger 50 procent. Samtliga uppgifter enligt artikel 43.1.2 får vidare utelämnas om de är av endast ringa betydelse med hänsyn till kravet på rättvisande bild.

Vidare får staterna enligt artikel 45.1 b tillåta att uppgifterna utelämnas om de är av sådan karaktär att de skulle kunna vålla allvarlig skada för något av de berörda företagen. Staterna får därvid fordra att utelämnandet görs beroende av tillstånd från någon myndighet. Ett utelämnande som sker med stöd av artikel 45.1 b måste anges i not. Majoriteten av EG:s medlemsstater har infört undantagsregeln i artikel 45.1 b. Vissa stater uppställer krav på myndighets tillstånd.

Enligt artikel 61 a får medlemsstaterna medge att företag som är moderföretag utelämnar uppgift om det ägda företagets eget kapital och årsresultat om detta omfattas av en koncernredovisning som antingen upprättas av moderföretaget eller av ett moderföretag högre upp i koncernen. Bestämmelsen torde enligt kommitténs mening förutsätta att det ägda företaget utgör dotterföretag (jfr specialmotiveringen till 3 kap. 5 §). Vidare får de nämnda uppgifterna, enligt artikel 61 b, utelämnas om aktie- eller andelsinnehavet redovisas enligt kapitalandelsmetoden antingen i moderföretagets egen årsredovisning eller i dess koncernredovisning. Såväl dotterföretag som intresseföre-

tag kan redovisas enligt nämnda metod i ett enskilt företags årsredovisning, se artikel 59 och avsnitt 8.7 nedan, medan det i koncernredovisningen endast i undantagsfall torde förekomma att ett dotterföretag redovisas enligt denna metod.

## 8.6 Kommitténs överväganden

### Redovisningen i balansräkningen

Det fjärde bolagsdirektivet påkallar den ändringen av svensk rätt att aktie- och andelsinnehav i koncernföretag, dvs. även andra koncernföretag än dotterföretag och moderbolag, och i intresseföretag som klassificerats som anläggningstillgångar måste redovisas som särskilda poster i balansräkningen. Till skillnad från vad som är fallet beträffande innehav i ett koncernföretag kräver direktivet inte att ett innehav i ett intresseföretag redovisas särskilt om det är klassificerat som omsättningstillgång. Anledningen till att direktivet i detta fall endast kräver särredovisning av koncernföretag är förmodligen att direktivet som förutsättning för att ett företag skall definieras som intresseföretag föreskriver att det förutom betydande inflytande även skall föreligga ett s.k. ägarintresse vilket definieras som sådana andelar i andra företag som genom att skapa en varaktig förbindelse är avsedda att främja den egna verksamheten. Ett innehav i ett intresseföretag skulle därför enligt direktivets definition inte kunna vara av kortvarig natur. Kommittén föreslår emellertid att begreppet ägarintresse inte införs utan att definitionen av intresseföretag i stället baseras på artikel 33 i det sjunde bolagsdirektivet. Härav följer att det inte uppställs något krav på att ett aktie- eller andelsinnehav skall vara av viss varaktighet för att ett intresseföretagsförhållande skall anses föreligga. Även sådana innehav skulle därför teoretiskt sett kunna vara kortvariga på samma sätt som innehav av aktier och andelar i dotterföretag.

### Specifikation av aktie- och andelsinnehav

Skillnaderna mellan den svenska regleringen av specifikationskraven avseende aktier och andelar i andra företag och direktivets bestämmelser är inte obetydliga. De svenska reglerna omfattar nästan alla aktie- eller andelsinnehav, dock att specifikationskravet i ÅRL är begränsat till innehav i dotterföretag, men kräver färre antal uppgifter. Uppgift behöver t.ex. inte lämnas om det ägda företagets säte, eget kapital eller resultat.

I artikel 43.1.2 första stycket anges att specifikationskravet avser

aktie- eller andelsinnehav som motsvarar viss andel i det ägda företagets kapital och inte rösträttsandel, dvs. närmast vad som i artikel 17 definieras som ägarintresse. Som framgår av avsnitt 8.4 ovan har kommittén valt att föreslå att någon motsvarighet till detta begrepp inte införs i lagen. Utifrån kommitténs ställningstagande i denna fråga utmynnar en tolkning av artikel 43.1.2 första stycket i att de företag som där avses får anses vara sådana som enligt kommitténs förslag utgör dotterföretag och intresseföretag.

I och för sig föreligger det alltså inte något hinder enligt direktivet mot att uppgiftsplikten omfattar innehav av aktier och andelar under den gräns som satts för intresseföretag. Som redan påpekats gäller i dag viss uppgiftsskyldighet för nästan alla innehav. Att inte begränsa uppgiftsskyldigheten till dotterföretag och intresseföretag samt till sådana företag i vilka den redovisningsskyldige är obegränsat ansvarig delägare skulle emellertid vara mindre väl förenligt med kravet på väsentlighet. Kommittén föreslår därför att regeln i den nya årsredovisningslagen begränsas till dotter- och intresseföretag samt sådana företag som det redovisningsskyldiga företaget är obegränsat ansvarig delägare i. De uppgifter som skall lämnas är de som framgår av artikel 43.1.2. Härutöver bör emellertid i enlighet med gällande rätt uppgift lämnas om antalet aktier eller andelar samt det nominella värdet och värdet enligt balansräkningen av dessa.

Om ett aktiebolag emitterar aktier med olika röstvärde kan det inträffa att ett annat företag äger en kapitalandel som överstiger 20 procent av bolagets eget kapital utan att rösträttsandelen uppgår till 20 procent. Även om det ägda företaget inte klassificeras som intresseföretag kan det finnas intresse av information även om sådana innehav. Att motsvarande specifikation som för innehav i intresse- och dotterföretag i vissa fall även bör lämnas för dylika aktie- och andelsinnehav följer emellertid av det krav på tilläggsupplysningar som enligt kommitténs förslag uppställs för att redovisningen skall ge en rättvisande bild av företagets ställning och resultat.

### Undantag från specifikationskraven

Bestämmelserna i artikel 43.1.2 i vad avser möjligheterna att utelämna uppgifter i vissa fall måste uppfattas som tvingande, dvs. medlemsstaterna måste möjliggöra för företagen att utelämna uppgifterna i dessa fall.

Bestämmelserna i ABL om undantag från specifikationskravet för smärre innehav av aktier och andelar är således genom dess begränsning till innehav i andra företag än dotterföretag i strid med direktivet. Bestämmelserna måste därför upphävas och ersättas med en

föreskrift med innebörd att innehav av aktier och andelar i andra företag, inklusive dotterföretag, inte behöver specificeras om uppgifterna endast är av ringa betydelse för bedömningen av företagets ställning.

Vidare är den begränsning som följer av att bestämmelserna i ÅRL endast behöver tillämpas av moderföretag i koncerner överstigande viss storlek i strid med direktivet såvitt avser företag som omfattas av detta och kan därför inte införas i den nya lagen.

Bestämmelsen i direktivets artikel 45.1 b behöver inte utnyttjas och påkallar därför i och för sig ingen svensk lagstiftningsåtgärd. Majoriteten av medlemsstaterna har emellertid infört en undantagsregel för det fall att upplysning om vissa uppgifter skulle vålla företaget i fråga allvarlig skada. Det finns därför enligt kommitténs mening skäl att införa denna skaderegel även i svensk rätt. Om i lagen bibehålls nuvarande krav på att undantag kräver tillstånd bör missbruksmöjligheten vara liten.

Artikel 61 innefattar en valmöjlighet som Sverige kan, men inte behöver utnyttja. En uppgift om eget kapital och årets resultat i sådana dotter- och intresseföretag som omfattas av en koncernredovisning eller redovisas enligt kapitalandelsmetoden framstår emellertid som överflödig. Kommittén föreslår därför att bestämmelsen i artikel 61 utnyttjas.

Det har under utredningsarbetet inte framkommit tillräckliga skäl för att utnyttja möjligheten i artikel 43.2 att undanta finansiella holdingbolag från viss upplysningsskyldighet.

## 8.7 Olika metoder för redovisningen av dotterföretag och intresseföretag

I årsredovisningen kan aktier och andelar i dotterföretag och intresseföretag redovisas antingen enligt anskaffningskostnadsmetoden eller enligt kapitalandelsmetoden. Enligt anskaffningskostnadsmetoden värderas aktierna och andelarna till sina anskaffningsvärden. Värdena kommer då att användas som bokfört värde även fortsättningsvis såvida inte nedskrivning eller uppskrivning sker. Det ägande företaget redovisar som intäkt från innehav av aktier eller andelar i dotterföretag och intresseföretag endast erhållen utdelning. Kapitalandelsmetoden innebär en partiell konsolidering på så sätt att endast det ägande företagets andel i dotterföretagets eller intresseföretagets eget kapital och resultat tas in i redovisningen.

Kommittén har valt att i detta kapitel behandla kapitalandelsmetoden eftersom denna metod kan tillämpas såväl i årsredovisningen som i

koncernredovisningen och dessutom har karaktär inte bara av konsolideringsmetod utan även av värderingsmetod, eftersom aktie- eller andelsinnehavet inte elimineras i balansräkningen. Övriga konsolideringsmetoder, dvs. förvärvsmetoden, poolingmetoden och klyvningsmetoden, behandlas i avsnitt 12.

## 8.8 Kapitalandelsmetoden

### 8.8.1 Inledning

Internationellt har sedan lång tid kapitalandelsmetoden använts för konsolidering av intresseföretag. Användandet av metoden har främst betydelse för redovisningen av innehav i sådana företag eftersom behovet av information om dotterföretags resultat och ställning tillfredsställande tillgodoses genom koncernredovisningen. Kapitalandelsmetoden bygger på att det värde av aktier och andelar i intresseföretag som redovisas hos det ägande företaget ökas respektive minskas i samma mån som intresseföretagets eget kapital ändras. Initialt bokförs aktierna eller andelarna till anskaffningsvärdet. Om intresseföretaget visar nettovinst under ett år ökas i det ägande företagets bokslut för samma år det redovisade värdet för aktierna eller andelarna med samma belopp och det ägande företaget redovisar denna ökning som en intäkt. Om intresseföretaget å andra sidan redovisar förlust minskar i stället det ägande företagets bokförda värde av aktierna eller andelarna med andelen av förlusten. Minskningen redovisas som en kostnad. Erhållen utdelning påverkar det bokförda värdet och tas inte upp som en intäkt.

En fördel med kapitalandelsmetoden ligger i att andelen i intresseföretagets resultat kommer till direkt redovisning i ägarföretagets resultaträkning. En annan fördel med metoden är att värdet i ägarföretagets balansräkning av andelen i intresseföretaget följer utvecklingen av det bakomliggande värdet av kapitalandelen på ett bättre sätt än vid redovisning enligt anskaffningskostnadsmetoden.

### 8.8.2 Gällande rätt

Tillämpningen av kapitalandelsmetoden innebär att anskaffningsvärdet för andelen i intresseföretaget ökas respektive minskas i samma mån som intresseföretagets eget kapital ändras och förutsätter att det bokförda värdet av aktier och andelar skall kunna höjas och sänkas. Detta är inte förenligt med det generella uppskrivningsförbud som gäller enligt 15 § bokföringslagen /1976:125/ (BFL). Föreningen

Auktoriserade Revisorer (FAR) förordar emellertid i sitt utkast till rekommendation om redovisning för andel i intresseföretag, att särskilt sådana företag som har att presentera sin redovisning för en internationell läsekrets, tillämpar kapitalandelsmetoden i koncernredovisningen.

Frågan huruvida kapitalandelsmetoden för redovisning av aktier och andelar i intresseföretag borde införas i svensk redovisning har utretts av 1974 års bolagskommitté (SOU 1979:46 s. 105 ff). Bolagskommittén avstod emellertid från att lägga fram ett sådant förslag eftersom nackdelarna med metoden ansågs överväga fördelarna. Enligt bolagskommittén skulle metoden leda till att i ägarföretagets redovisning medtogs intäktsbelopp som inte kunde anses realiserade för företaget eftersom detta inte på egen hand kunde genomdriva utdelning från intresseföretaget. Bolagskommittén pekade visserligen på att denna effekt i och för sig kunde neutraliseras genom en föreskrift om att orealiserade vinster i form av icke utdelade resultatandelar reserverades som bundet eget kapital. En sådan lösning ansågs emellertid komplicerad och tillkomsten av en helt ny form av bunden reserv bedömdes inte vara önskvärd. Vidare anförde bolagskommittén att metoden tog sikte på redovisning av andelar i nettoresultat och eget kapital. För svenska förhållanden skulle det däremot med hänsyn till förekomsten av bokslutsdispositioner och obeskattade reserver vara av större intresse att få en redovisning av resultatandelar som är opåverkad av sådana dispositioner i intresseföretaget och på kapitalsidan en redovisning av andelen både i intresseföretagets eget kapital och i dess obeskattade reserver.

### 8.8.3 EG:s fjärde och sjunde bolagsdirektiv

Enligt artikel 59.1 i det fjärde bolagsdirektivet får medlemsstaterna tillåta att aktier och andelar i dotterföretag och intresseföretag redovisas enligt kapitalandelsmetoden i det enskilda företagets årsredovisning. Innehaven skall i så fall redovisas som delposter till antingen posten Aktier/andelar i koncernföretag eller posten Aktier/andelar i intresseföretag. Det sjunde direktivet kräver att intresseföretag redovisas enligt kapitalandelsmetoden under en särskild post med lämplig beteckning i koncernbalansräkningen, artikel 33.1. Även om vad som sägs i det följande har avseende på såväl dotterföretag som intresseföretag talas för enkelhetens skull endast om intresseföretag.

När kapitalandelsmetoden tillämpas första gången skall andelen i intresseföretaget tas upp till ett belopp som motsvarar antingen aktiernas eller andelarnas bokförda värde, varmed avses värdet

beräknat med utgångspunkt i anskaffningsvärdet enligt eljest gällande regler, eller det ägande företagets andel i intresseföretagets eget kapital, artiklarna 59.2 a och 59.2 b i det fjärde respektive artiklarna 33.2 a och 33.2 b i det sjunde bolagsdirektivet. I båda fallen skall skillnaden mellan det bokförda värdet av aktierna eller andelarna och andelen i intresseföretagets eget kapital anges särskilt i balansräkningen respektive koncernbalansräkningen eller i not. Medlemsstaterna behöver inte tillåta båda redovisningssätten, artikel 59.2 c respektive 33.2 c. Beräkningen av skillnaden mellan aktiernas eller andelarnas bokförda värde och andelen i intresseföretagets eget kapital skall som huvudregel hänföra sig till den tidpunkt då metoden tillämpas första gången. Medlemsstaterna får emellertid tillåta eller kräva att beräkningen i stället hänför sig till förvärvstidpunkten, artikel 59.2 d respektive 33.2 d.

Av artikel 59.3 i det fjärde respektive artikel 33.3 i det sjunde bolagsdirektivet framgår att om intresseföretagets tillgångar och skulder har värderats efter andra principer än de som tillämpas av det företag som upprättar års- eller koncernredovisningen, får skillnaden mellan aktiernas eller andelarnas anskaffningsvärde och ägarföretagets andel i intresseföretagets eget kapital beräknas utifrån den metod som används i ägarföretagets årsredovisning respektive i koncernredovisningen. Om detta inte görs skall upplysning lämnas i not. En sådan omvärdering får också föreskrivas av en medlemsstat.

I artikel 59.4 respektive artikel 33.4 föreskrivs att det värde som aktierna eller andelarna i intresseföretaget är upptagna till skall ökas eller minskas med ägarföretagets andel i förändringen av intresseföretagets eget kapital under räkenskapsåret. En minskning skall göras för mottagen utdelning.

Enligt artikel 59.5 respektive artikel 33.5 skall den del av skillnaden mellan aktiernas eller andelarnas anskaffningsvärde och ägarföretagets andel i intresseföretagets eget kapital som inte kan hänföras till något visst slag av tillgångar eller skulder, redovisas som goodwill.

I artikel 59.6 respektive artikel 33.6 föreskrivs att ett företags resultatandel i ett intresseföretag som redovisas enligt kapitalandelsmetoden skall redovisas under särskild rubrik i resultaträkningen. För det enskilda företagets årsredovisning gäller vidare att om resultatandelen överstiger beloppet av erhållna eller förfallna utdelningar skall skillnaden tas upp som en bunden reserv. Medlemsstaterna får tillåta eller fordra att resultatandelen tas upp till ett belopp motsvarande erhållna eller förfallna utdelningar.

Enligt artikel 59.7 respektive artikel 33.7 skall, om det är praktiskt möjligt, eliminering ske av internvinster vid transaktioner mellan ägarföretaget och intresseföretaget. På sådan eliminering tillämpas de

allmänna regler för eliminering som finns i artiklarna 26.1 c, 26.2 och 26.3 i det sjunde direktivet.

I de fall intresseföretaget upprättar koncernredovisning avses enligt artikel 59.8 respektive artikel 33.8 med intresseföretagets eget kapital vad som i koncernbalansräkningen redovisats som eget kapital.

I artikel 59.9 respektive artikel 33.9 anges att bestämmelserna i artiklarna i övrigt inte behöver tillämpas om intresseföretaget är av ringa betydelse för att ge en rättvisande bild av ägarföretagets ställning och resultat. Ett motsvarande undantag gäller vad avser konsolideringen av dotterföretag, artikel 13.1 i det sjunde bolagsdirektivet.

Det är värt att anmärka att det sjunde bolagsdirektivet inte medger undantag från tillämpningen av kapitalandelsmetoden på den grunden att det föreligger hinder för det ägande företaget att utöva sina rättigheter när det gäller intresseföretagets ledning eller tillgångar, om den information som behövs för att konsolidera företaget enligt kapitalandelsmetoden inte kan erhållas inom rimlig tid eller utan oskälig kostnad eller om aktierna eller andelarna innehas uteslutande i syfte att säljas vidare, jfr artikel 13.3 i samma direktiv beträffande konsolidering av dotterföretag.

## 8.9 Kommitténs överväganden

Trots att kapitalandelsmetoden kan anses stå i strid med BFL:s värderingsregler och trots att koncernresultaträkningen och koncernbalansräkningen skall utgöra ett sammandrag av moderbolagets och dotterföretagens resultaträkningar och balansräkningar har metoden under senare år kommit till användning i koncernredovisningen i ett stort antal börsföretag. Metoden är också rekommenderad av FAR på koncernnivå.

Kapitalandelsmetoden är vidare i dag etablerad i internationell praxis, och den enda föreskrivna metoden inom EG för redovisningen av aktier och andelar i intresseföretag i koncernredovisningen. Bestämmelsen är således tvingande vad gäller redovisningen på koncernnivå och påkallar därmed en svensk lagstiftningsåtgärd. Däremot är metoden inte tvingande vad gäller redovisningen i det enskilda företaget.

Eftersom det är naturligt att det ägande företaget i såväl koncernredovisningen, om sådan upprättas, som i sin egen årsredovisning tillåts använda samma metod för redovisningen av intresseföretag bör artikel 59 i det fjärde bolagsdirektivet utnyttjas på så sätt att det bör bli tillåtet att redovisa intresseföretag, och därmed även dotterföretag, enligt kapitalandelsmetoden utan hinder av det generella uppskriv-

ningsförbudet. Vad gäller dotterföretag torde metoden endast komma till användning i de fall moderbolaget av någon anledning inte upprättar koncernredovisning. Något krav på metodens användning bör emellertid inte införas beroende på att det såvitt gäller intresseföretagen kan stöta på praktiska problem att använda metoden i och med att det ägande företaget inte har ett bestämmande inflytande över detta.

Det sjunde bolagsdirektivet innehåller inte några undantag från tillämpningen av kapitalandelsmetoden på intresseföretag i koncernredovisningen, bortsett från att metoden inte behöver tillämpas om intresseföretaget är av ringa betydelse med hänsyn till kravet på rättvisande bild. Enligt kommitténs mening bör dock undantag kunna medges under vissa av de förutsättningar som enligt artikel 13.3 utgör grund för att undanta ett dotterföretag från konsolidering. I första hand gäller vad nu sagts de fall som regleras i artikel 13.3 c, dvs. aktierna eller andelarna innehas uteslutande i avsikt att säljas vidare, och i artikel 13.3 b, dvs. den information som behövs för en tillämpning av kapitalandelsmetoden kan inte erhållas utan oskälig kostnad eller inom rimlig tid, se vidare avsnitt 12.4.2. Det förstnämnda undantaget överensstämmer med IASC:s rekommendation IAS 28 som behandlar redovisningen av intresseföretag.

Det fall som regleras i artikel 13.3 a aa, dvs. att betydande och varaktiga hinder föreligger som i väsentlig grad begränsar det ägande företagets möjligheter att utöva sina rättigheter i ett annat företag, torde enligt kommitténs mening regelmässigt sakna betydelse för intresseföretagens del eftersom ett intresseföretagsförhållande definitionsmässigt knappast kan anses föreligga om det finns sådana hinder. Enligt IASC:s nämnda rekommendation medför förekomsten av sådana omständigheter inte att det andra företaget upphör att klassificeras som ett intresseföretag men däremot att aktierna eller andelarna skall redovisas enligt anskaffningskostnadsmetoden.

Nu nämnda undantagsregler i det sjunde bolagsdirektivet är emellertid dispositiva för företagen. Det enda uttryckliga förbudet mot konsolidering av dotterföretag finns föreskrivet i artikel 14.1, dvs. att de företag som skulle omfattas av koncernredovisningen bedriver så olikartad verksamhet att deras medtagande i koncernredovisningen skulle vara oförenligt med kravet på att redovisningen skall ge en rättvisande bild av koncernföretagens resultat och ställning. Detta fall saknar betydelse för företag som konsolideras enligt kapitalandelsmetoden.

Enligt kommitténs mening kan det i och för sig ifrågasättas om kapitalandelsmetoden bör få tillämpas i det enskilda företagets årsredovisning när aktierna eller andelarna innehas uteslutande i avsikt att

säljas vidare, dvs. i fall som på koncernnivå motsvaras av artikel 13.3 c i det sjunde bolagsdirektivet. En viss begränsning av metodens tillämplighet i ett dylikt fall får anses följa av det övergripande kravet på att redovisningen skall ge en rättvisande bild av företagets resultat och ställning. Att införa ett uttryckligt förbud mot kapitalandelsmetodens användning på intresseföretag i koncernredovisningen är knappast förenligt med det sjunde bolagsdirektivet och det vore enligt kommitténs mening mindre lämpligt att, samtidigt som kapitalandelsmetodens tillämpning med få undantag är tvingande på koncernnivå, införa ett uttryckligt generellt förbud mot metoden i den enskilda juridiska enhetens årsredovisning för de nu diskuterade försäljningsfallen.

Det finns enligt kommitténs mening ett egenvärde i att hålla lagregeln så kortfattad som möjligt för att i stället överlåta på den praktiska tillämpningen att med ledning av uttalanden från auktoritativa organ närmare utveckla och förklara metodens användning. Direktiven innehåller emellertid en rad tvingande regler som knappast kan utelämnas i lag. Kommittén föreslår därför att artikel 59 i det fjärde respektive artikel 33 i det sjunde bolagsdirektivet, så kortfattat som möjligt, lagfästs i årsredovisningslagen.

Initialt bör aktierna eller andelarna tas upp till bokförda värden, baserade på dess anskaffningsvärden, och skillnaden i värde enligt artiklarna 59.2 a och 59.2 b respektive 33.2 a och 33.2 b bör som huvudregel beräknas med utgångspunkt i förhållandena vid förvärvstidpunkten men med möjlighet att även basera beräkningen på förhållandena då metoden tillämpas första gången. Enligt direktivtexten skall aktiernas eller andelarnas bokförda värde ökas eller minskas med den andel av förändringen i intresseföretagets eget kapital som belöper på aktierna eller andelarna. Enligt svensk praxis tillämpas kapitalandelsmetoden emellertid på så sätt att det är intresseföretagets vinst eller förlust för räkenskapsåret som ligger till grund för en ökning eller minskning av aktiernas eller andelarnas bokförda värde, se FAR:s utkast till rekommendation, Redovisning för andel i intresseföretag. En fortsatt tillämpning av kapitalandelsmetoden i enlighet med denna praxis synes vara förenlig med direktivet (se Thorell, Per, EG:s redovisningsrätt, 1993, s.199).

Vidare bör, om inte särskilda hinder häremot möter, intresseföretagets tillgångar och skulder omvärderas enligt de principer som tillämpas av det ägande företaget.

Slutligen får enligt artikel 59.6 a en eventuell uppskrivning av värdet på aktierna eller andelarna i intresseföretaget, som kan bli följden av en tillämpning av kapitalandelsmetoden, inte ingå i utdelningsbara medel. Detta bör enligt kommitténs mening kunna åstadkommas

genom att den del av årets vinst som motsvarar uppskrivningen genom en omföring inom eget kapital överförs till en särskild fond vilken i kommitténs förslag getts beteckningen Kapitalandelsfond. Kommittén avstår i detta skede från att närmare reglera frågan om vilka ändamål fonden bör kunna disponeras för eftersom denna fråga kräver överväganden vilka det, inom den tid som stått till kommitténs förfogande för den nu aktuella EG-anpassningen, inte funnits möjlighet att genomföra. Kommittén avser emellertid att återkomma till frågan i nästa etapp av arbetet då även frågorna om utdelningsbara medel i aktiebolag och om uppdelningen av eget kapital på fritt och bundet eget kapital kommer att behandlas.

# 9 Balans- och resultaträkningarnas uppställningsformer

## 9.1 Inledning

Av 18 och 19 §§ bokföringslagen /1976:125/ (BFL) framgår vilka scheman för balansräkning och resultaträkning som skall användas. Syftet med en resultaträkning är att visa resultatet för räkenskapsåret samt belysa hur detta resultat har uppkommit medan balansräkningens uppgift är att i sammandrag redovisa rörelsens samtliga tillgångar och skulder samt eget kapital på balansdagen.

BFL bygger på den s.k. väsentlighetsprincipen som innebär att oväsentliga poster får sammanslås med andra poster i redovisningen. Avgörande för om en post är att betrakta som oväsentlig är inte enbart dess relativa storlek. Även i sig små poster kan med hänsyn till förhållandena i det enskilda fallet ha sådan betydelse att de bör redovisas särskilt. Väsentlighetsprincipen kan även i vissa fall innebära ett avsteg från den s.k. matchningsprincipen så att t.ex. inventarier av mindre värde eller med en livslängd understigande tre år kostnadsförs direkt.

## 9.2 Balansräkning

### 9.2.1 Gällande rätt

Enligt 19 § BFL skall balansräkningen upprättas enligt i paragrafen angivet schema eller annan uppställningsform som ger en likvärdig överblick över rörelsens ställning. Lagtexten anvisar kontoformen för balansräkningen men uppställer alltså inte något hinder mot en användning av rapportformen om den ger samma överblick. Kontoformen är idag mycket etablerad i svensk redovisningspraxis och rapportformen används i praktiken inte.

Som påpekats i annat sammanhang är BFL en ramlag och på samma sätt som i fråga om resultaträkningen, se vidare nedan, har lagstiftaren beträffande balansräkningen anvisat ett schema som så långt möjligt skall kunna användas av samtliga företag. Det kan därför i vissa fall

vara nödvändigt att med hänsyn till företagets speciella förhållanden ändra beteckningarna på de olika posterna. Det är också möjligt att företaget har poster som inte naturligt kan inordnas under någon i schemat förekommande beteckning. I sådana fall måste dessa poster redovisas separat på ett sätt som nära överensstämmer med schemat. För varje sammandragen post skall i specificerad bilaga upptas de belopp som ingår i posten.

Balansräkningsschemat i lagen innehåller fyra huvudgrupper nämligen Tillgångar, Skulder och eget kapital, Ställda panter m.m. samt Ansvarsförbindelser. Uppställningen innebär vidare att de lättast realiserbara tillgångarna och de först förfallande skulderna placeras först inom respektive grupp. De mindre likvida posterna följer sedan successivt.

Balansräkningsschemat i BFL skiljer inte mellan immateriella, materiella och finansiella anläggningstillgångar utan samtliga redovisas under en och samma huvudrubrik.

Enligt schemat skall fordringar delas upp i omsättningstillgångar och anläggningstillgångar. Fordringar eller fordringsdelar som beräknas bli betalda inom ett år från balansdagen hänförs till omsättningstillgångar, övriga fordringar till anläggningstillgångar. Skulderna skall delas upp i kortfristiga och långfristiga. För fördelningen tillämpas motsvarande ettårsgräns som för fordringar med utgångspunkt i förfallodagen.

### 9.2.2 EG:s fjärde bolagsdirektiv

Direktivet innehåller två alternativa uppställningsformer för balansräkningen nämligen dels kontoformen, artikel 9, dels rapportformen, artikel 10. Enligt artikel 8 får medlemsländerna välja mellan att tillåta båda formerna eller att föreskriva att den ena formen skall användas. Enligt artikel 5 får medlemsstaterna föreskriva annan uppställningsform för balansräkningen i förvaltningsbolag och finansiella holdingbolag.

Av de nuvarande medlemsländerna tillåter fem, däribland Danmark, Storbritannien, Nederländerna och Irland, båda formerna. Av dessa är det främst i Irland och Storbritannien som rapportformen förekommer i praktiken. Övriga sju medlemsländer föreskriver kontoformen. Av en under 1989 utförd undersökning av Fédération des Experts Comptables Européens (FEE)[1] framgår att 68 procent av samtliga

[1] European survey of published financial statements in the context of the fourth EC directive.

undersökta företag använde kontoformen. Bestämmelsen i artikel 5 saknar uttrycklig motsvarighet i svensk rätt och har endast utnyttjats av ett fåtal medlemsländer[2].

Eftersom kommittén anser att endast kontoformen bör införas kommenteras endast denna uppställningsform medan schemat i artikel 10 lämnas utanför framställningen.

I schemat i artikel 9 är posterna placerade i omvänd likviditetsordning i jämförelse med det schema som BFL anvisar. Detta innebär bl.a. att anläggningstillgångar placerats före omsättningstillgångar och att de lättast realiserade tillgångarna placerats sist inom respektive grupp.

Enligt schemat skall anläggningstillgångarna delas upp på immateriella, materiella och finansiella anläggningstillgångar. Vidare måste fordringar som redovisas under Omsättningstillgångar och som förfaller till betalning efter mer än ett år redovisas särskilt för varje post.

Passivsidan inleds med Eget kapital varefter följer Avsättningar och sist Skulder. I schemat görs inte den uppdelning på långfristiga respektive kortfristiga skulder som görs i BFL:s schema. Dock kräver direktivet att skulder som förfaller till betalning inom ett år redovisas särskilt för varje post liksom skulder som förfaller till betalning senare. Enligt artikel 43.1.6 skall för varje skuldpost även anges den del som förfaller till betalning efter mer än fem år. Direktivets schema innehåller inte rubrikerna Ställda panter m.m. eller Ansvarsförbindelser. Att sådana skall redovisas framgår emellertid av artikel 14. Vidare saknas rubriken Obeskattade reserver. Det kan därför ifrågasättas om direktivet tillåter redovisning av en post i den mellanform av eget kapital och skuld som dessa reserver utgör (Thorell, Per, EG:s redovisningsrätt, 1993, s. 48). Å andra sidan tillåter direktivet enligt artikel 4.1 att nya poster får tillkomma såvitt deras innehåll inte täcks av de i balansräkningen angivna posterna. Sådan komplettering får även föreskrivas av medlemsstaterna.

## 9.3 Resultaträkning

### 9.3.1 Gällande rätt

Som huvudregel föreskrivs i 18 § BFL att resultaträkningen skall upprättas i rapportform. Företag med i medeltal färre än tio anställda får använda annan uppställningsform. Denna möjlighet infördes

[2] EG-kommissionen, The fourth company law directive, Implementation by member states, 1987 s. 7.

eftersom flertalet företag, framför allt mindre och medelstora, vid tiden för införandet av BFL använde kontoformen och man inte ansåg det realistiskt att alla företag utan undantag skulle gå över till rapportformen (prop. 1975:104 s. 174). Idag förekommer i praktiken inte någon annan uppställningsform än rapportformen.

Som första post skall redovisas Rörelsens intäkter, dvs. bruttoomsättningssumman, i förekommande fall uppdelad på försäljningsintäkter och övriga intäkter. Med bruttoomsättningssumma avses samtliga intäkter i den normala verksamheten före avdrag för kostnader. Omsättningssumman skall anges utan att mervärdesskatt, rabatter och andra intäktsreduktioner räknas in i summan (SOU 1973:57 s. 159).

Därefter redovisas rörelsens kostnader. Någon uppdelning av dessa kostnader på funktion eller kostnadsslag krävs inte. Departementschefen framhåller emellertid i förarbetena till BFL att kostnaderna, i syfte att öka upplysningsvärdet av resultaträkningen, kan delas upp på exempelvis inköpskostnader, tillverkningskostnader, försäljningskostnader och administrationskostnader (prop. 1975:104 s. 176).

Nästa steg i räkningen utgörs av avskrivningar varefter finansiella poster och extraordinära poster redovisas. Sist i räkningen, före resultat före skatt, upptas bokslutsdispositioner. Förändringar i lagerreserven upptas som särskild post under denna rubrik. Övriga bokslutsdispositioner skall redovisas var för sig.

En resultaträkning som endast innehåller de i lagen föreskrivna posterna kan dock i vissa fall ge otillräcklig information. För framför allt stora och medelstora företag torde därför god redovisningssed ofta kräva någon form av specificering av posterna. Lagstiftaren har emellertid avstått från att göra någon mer långtgående uppdelning inom de olika huvudposterna i schemat av hänsyn till svårigheterna att finna ett system för en uppdelning som passar samtliga företag som omfattas av BFL. Det har i stället överlämnats åt företagen att med beaktande av god redovisningssed göra den ytterligare uppdelning som i det särskilda fallet framstår som lämplig.

### 9.3.2 EG:s fjärde bolagsdirektiv

Direktivet innehåller fyra uppställningsformer för resultaträkningen; dels rapportform med kostnadsindelning, artikel 23, eller funktionsindelning, artikel 25, dels kontoform med kostnadsindelning, artikel 24, eller funktionsindelning, artikel 26. Medlemsländerna får enligt artikel 22 välja mellan att tillåta två eller flera av formerna eller att föreskriva endast en uppställningsform. Enligt artikel 5 får medlemsstaterna föreskriva annan uppställningsform för resultaträkningen i förvalt-

ningsbolag och finansiella holdingbolag.

De medlemsländer som enligt ovan tillåter båda uppställningsformerna för balansräkningen tillåter även samtliga uppställningsformer för resultaträkningen. Tyskland föreskriver rapportformen men tillåter såväl kostnadsindelning som funktionsindelning. I Frankrike och Belgien tillåts både rapport- och kontoformen men endast med kostnadsindelning. Av den ovan nämnda undersökningen av FEE framgår att kostnadsindelning respektive funktionsindelning används av ungefär lika många företag. Någon enhetlig form för resultatredovisning har således inte utvecklats inom EG:s medlemsländer. Bestämmelsen i artikel 5 saknar uttrycklig motsvarighet i svensk rätt och har endast utnyttjats av ett fåtal medlemsländer[3].

Eftersom kommittén anser det uteslutet att införa kontoformen kommenteras inte artiklarna 24 och 26 vidare utan framställningen koncentreras till artiklarna 23 och 25.

Direktivets resultaträkningsscheman i artiklarna 23 och 25 inleder med posten Nettoomsättning varmed enligt artikel 28 avses samtliga intäkter från försäljning av produkter och utförda tjänster som avser bolagets normala verksamhet med avdrag för lämnade rabatter, mervärdesskatt och annan till omsättningen direkt knuten skatt. Punktskatter utgör normalt en integrerad del av en varas pris och skall därför ingå i nettoomsättningen. Omsättningssumman utgörs således av belopp som har intjänats genom företagets *primära* aktiviteter i den *normala* verksamheten. Utanför begreppet nettoomsättning faller därmed sådana intäkter som, även om de intjänats i den normala verksamheten, är av *sekundär* betydelse för företaget t.ex. tillfälliga hyresintäkter. Sådana intäkter hänförs i stället till posten Övriga rörelseintäkter.

I schemat i artikel 25 är rörelsens kostnader uppdelade på de olika funktionerna tillverkning, försäljning och administration. Direktivet kräver att dessa olika kostnadsposter redovisas separat. Dock kan under vissa förutsättningar tillverkningskostnaderna få slås ihop med posterna Nettoomsättning och Övriga rörelseintäkter, se vidare avsnitt 9.6.2 nedan. Avskrivningar redovisas inte separat utan ingår i respektive kostnadspost.

I schemat i artikel 23 är rörelsens kostnader uppdelade på olika kostnadsslag såsom t.ex. kostnader för råvaror och förnödenheter, personalkostnader och avskrivningar.

Direktivets scheman saknar rubriken Bokslutsdispositioner. Hur denna typ av dispositioner skall redovisas framgår inte av direktivet.

[3] Se fotnot 2 ovan.

Som tidigare anförts tillåter dock direktivet att nya poster införs i resultaträkningen, på samma sätt som är fallet med balansräkningen, om deras innehåll inte täcks av befintliga poster.

## 9.4 Bokslutsdispositioner och obeskattade reserver

### EG:s fjärde bolagsdirektiv

Som framgått ovan saknar direktivets uppställningsformer för balans- och resultaträkningarna posterna Obeskattade reserver och Bokslutsdispositioner.

Enligt artikel 43.1.11 skall upplysning lämnas i not om skillnaden mellan den skatt som påförts detta och tidigare räkenskapsår och den skatt som har betalats eller skall betalas för dessa år förutsatt att skillnaden har betydelse för framtida beskattning. Enligt samma artikel får skillnaden i stället särredovisas med ett totalbelopp i balansräkningen som en särskild post med lämplig beteckning. Med påförd skatt torde avses den skatt som kostnadsförts i resultaträkningen medan betald skatt torde avse den skatt som bestäms vid taxeringen. Uppkommer skillnad mellan dessa båda skattebelopp utgör denna latent skatt. Artikelns bestämmelse kan därmed tolkas som ett krav på någon form av redovisning av latent skatt. Direktivet skulle således kräva att den latenta skatten alltid beloppsbestäms, dock utan att uppställa något krav på att den redovisas i balans- och resultaträkningarna (jfr Thorell, Per, EG:s redovisningsrätt, 1993, s. 119 och EG-kommissionen, The fourth company law directive, Implementation by member states, 1987, s. 25). Anledningen till detta skulle kunna vara att latent skatt visserligen anses vara en viktig post men att det p.g.a. de skilda skattemässiga situationerna i de olika länderna föreligger hinder mot att kräva redovisning av latent skatt i balans- och resultaträkningarna. En annan möjlig tolkning av artikel 43.1.11 är att artikeln har relevans enbart i de fall latent skatt faktiskt kostnadsförs. Med denna tolkning torde artikeln för närvarande endast vara av mindre betydelse för svenskt vidkommande.

### EG:s sjunde bolagsdirektiv

Bestämmelser om skatteredovisning finns i artiklarna 29.4, 29.5 och 34.11. Lydelsen i den senare artikeln är densamma som i artikel 43.1.11 i det fjärde bolagsdirektivet.

I artikel 29.4 föreskrivs att hänsyn skall tas till latent skatt i både koncernbalansräkningen och koncernresultaträkningen om skillnaden

sannolikt kommer att leda till en kostnad för något av företagen (och troligen då också för koncernen som helhet) inom en förutsebar framtid. Vidare anges i artikel 29.5 att om tillgångar som skall ingå i koncernredovisningen varit föremål för en extraordinär av- eller nedskrivning uteslutande av skatteskäl, skall av- eller nedskrivningen som huvudregel elimineras innan tillgångarna tas in i koncernredovisningen. Medlemsstaterna får dock tillåta eller fordra att sådana tillgångar tas in i koncernredovisningen utan sådan eliminering, om justeringens belopp och skälen för justeringen anges i en not till koncernredovisningen, jfr artiklarna 35.1 d och 39.1 e i det fjärde bolagsdirektivet. Direktivets huvudregel överensstämmer med Redovisningsrådets rekommendation RR 01:91, p 52.

## 9.5 Kommitténs överväganden

Trots de valmöjligheter mellan alternativa uppställningsformer som medges enligt BFL använder svenska företag i dag i praktiken endast en form för balansräkningen och resultaträkningen, nämligen kontoformen respektive rapportformen. För att säkerställa jämförbarheten mellan olika svenska företags redovisningar är det av vikt att enhetliga uppställningsformer används. Med hänsyn härtill och då de omständigheter som departementschefen vid tillkomsten av BFL anförde som skäl för att tillåta annan uppställningsform för resultaträkningen numera saknar aktualitet är det kommitténs mening att endast en uppställningsform för balansräkningen och resultaträkningen bör tillåtas. Nuvarande valmöjligheter i BFL bör därför upphävas.

### 9.5.1 Balansräkning

Mot bakgrund av att kontoformen som uppställningsform för balansräkningen även föreskrivs av en majoritet av medlemsländerna inom EG samt att denna form i praktiken används av flertalet företag i dessa länder talar starka skäl för att föreskriva denna uppställningsform för balansräkningen.

Det föreligger enligt kommitténs mening inte något behov av att behålla det nuvarande kravet på särredovisning av skepp utan balansräkningsschemat bör begränsas till generella poster och inte innehålla olika slag av branschspecifika poster. Att väsentliga tillgångar av speciellt slag, t.ex. skepp och flygplan skall särredovisas får anses följa av kravet på att schemat skall anpassas med hänsyn till verksamhetens art och omfattning.

Immateriella anläggningstillgångar som har anknytning till fast egendom bör enligt kommitténs mening redovisas särskilt. Kommittén

föreslår därför att en särskild post benämnd Hyresrätter och liknande rättigheter, med avvikelse från direktivets schema men med stöd av artikel 4.1, införs. Beteckningen har hämtats från balansräkningsschemat i BFL där den främst avser rättigheter till fast egendom. För den händelse en rätt till lös egendom (vissa former av leasing eller vad som strikt juridiskt utgör saklega) undantagsvis skulle föranleda aktivering torde den använda beteckningen få anses innefatta även ett sådant fall. Om en sådan rätt till lös egendom med hänsyn till omständigheterna skulle vara att jämställa med äganderätt torde i stället frågan uppkomma om inte rättigheten bör hänföras till någon post under Materiella anläggningstillgångar. Det senast sagda kan för övrigt i vissa fall bli aktuellt även beträffande fast egendom.

Förslaget innebär att fast egendom som skall redovisas under Byggnader och mark endast omfattar sådan egendom som innehas med äganderätt eller därmed jämställd rätt. Detta är i överensstämmelse med direktivet som i artikel 16 anger att rätt till fast egendom och andra liknande rättigheter, så som dessa definieras i nationell lagstiftning, skall redovisas under den nämnda rubriken. Enligt kommentaren till den danska årsredovisningslagen innebär denna bestämmelse att direktivet har överlåtit till nationell lagstiftning att bestämma vilka tillgångar som skall uppföras under rubriken (Hasselager, Olaf och Runge Johansen, Aksel, Kommentarer til regnskabslovgivningen, Köpenhamn 1992, s. 142).

Direktivet kräver att ett företags värdepappersinnehav som redovisas under finansiella anläggningstillgångar delas upp i aktier och andelar i koncernföretag, aktier och andelar i intresseföretag samt andra långfristiga värdepappersinnehav, jfr avsnitt 8.5.2 och 8.6. Direktivet påkallar även den ändringen att samtliga koncerninterna fordringar (dvs. fordringar mellan alla företag i en och samma koncern, således även mellan t.ex. "systerföretag") redovisas under separata rubriker i balansräkningen. Motsvarande krav uppställs även beträffande fordringar på intresseföretag. Fordringarna skall således delas upp i fordringar hos koncernföretag, fordringar hos intresseföretag samt andra långfristiga fordringar.

Under omsättningstillgångar har posten Förskott till leverantörer, som enligt direktivets uppställningsschema placerats under Varulager, flyttats till rubriken Fordringar eftersom sådana förskott enligt kommitténs mening inte kan anses utgöra en del av varulagret. De varor förskottet avser utgör fram till leveransen lager hos säljaren och intill dess har köparen endast en fordran på säljaren avseende leverans. Om denna fordran inte infrias har köparen i stället en penningfordran motsvarande förskottet. Konsekvensen av en redovisning av förskott under varulager blir att samma varor redovisas som

lager både hos säljaren och köparen, hos den sistnämnde i form av ett förskott. Att redovisa posten under Fordringar är vidare i konsekvens med redovisningen av förskott från kunder vilka skall redovisas under Skulder. Direktivet förutsätter i och för sig att sådana förskott i stället kan redovisas som avdragspost under Varulager. Enligt kommitténs mening bör sådan nettoredovisning, även om den sker öppet, som huvudregel inte tillåtas. För redovisningen av pågående arbete kan det dock i vissa branscher anses vara god redovisningssed att tillämpa denna redovisningsmetod. Eftersom detta också är i överensstämmelse med direktivet vill kommittén därför inte förhindra en fortsatt tillämpning av metoden. Enligt kommitténs mening bör det framgå redan av balansräkningsschemat att förskott från kunder får redovisas som avdragspost under Varulager eftersom det i annat fall skulle stå i strid med direktivets krav på att de i schemat upptagna posterna skall redovisas i angiven ordningsföljd om den redovisningsskyldige flyttade posten från Skulder till Varulager.

Det kan i och för sig ifrågasättas om inte kommitténs förslag att flytta posten Förskott till leverantörer från Varulager till Fordringar möjligen kan anses stå i strid med artikel 4.1 och grunderna för artikel 4.2. Den förstnämnda bestämmelsen föreskriver att de i balansräkningsschemat angivna posterna skall tas upp var för sig i angiven ordningsföljd medan den senare anger att endast uppställningsform, nomenklatur och terminologi för poster med arabiska siffror får anpassas till förhållandena. Emellertid bryts inte ordningsföljden. Genom att posten flyttas ett steg ner i räkningen hamnar den visserligen under en annan rubrik men i förhållande till övriga poster ligger den kvar på samma plats.

Bestämmelsen i artikel 4.2 ger visserligen stöd för tanken att poster av det slag som avses vid arabiska siffror skall hänföras till den rubrik med romersk siffra under vilken den finns upptagen i schemat. Kommittén har emellertid inte funnit att det för jämförbarheten eller eljest, t.ex. nyckeltalsberäkningar, kan anses föreligga hinder mot den föreslagna ändringen av schemat.

Under Kortfristiga placeringar har Aktier/andelar i intresseföretag lagts till. Det förefaller inkonsekvent att inte särredovisa dessa på samma sätt som gäller för aktier och andelar i dotterföretag. Anledningen till att direktivet endast kräver särredovisning av dotterföretag i detta fall kan vara att intresseföretag enligt direktivet förutsätter att det förutom betydande inflytande även föreligger ett s.k. ägarintresse vilket definieras som företag med vilka den redovisningsskyldige har en varaktig förbindelse. Ett innehav i ett intresseföretag kan därför enligt direktivets definition inte vara av kortvarig natur. Kommittén föreslår emellertid att begreppet "ägarintresse" inte införs

och att det inte uppställs något krav på att ett aktieinnehav skall vara av viss varaktighet för att ett intresseföretagsförhållande skall anses föreligga varför även sådana innehav teoretiskt sett kan vara kortvariga på samma sätt som aktier i dotterföretag. Däremot har varaktigheten betydelse för om innehavet skall redovisas under Anläggningstillgångar eller Omsättningstillgångar.

Enligt artikel 9 skall innehav av egna aktier redovisas antingen under Finansiella anläggningstillgångar eller under Kortfristiga placeringar, under förutsättning att den nationella lagstiftningen medger att de redovisas i balansräkningen. Enligt 11 kap. 7 § fjärde stycket aktiebolagslagen /1975:1385/ (ABL) skall egna aktier tas upp som en tillgång men de får inte åsättas något värde. Eftersom det enligt gällande ABL, 7 kap. 1 §, som huvudregel råder ett förbud mot innehav av egna aktier och då lagen kräver att sådana aktier inom viss tid måste avyttras anser kommittén att det endast kan bli fråga om att sådana innehav redovisas under Omsättningstillgångar. Syftet med innehavet kan utifrån ABL:s synsätt aldrig vara av långfristig natur. Det skall emellertid noteras att det i Aktiebolagskommitténs uppdrag ingår att pröva frågan om aktiebolags möjligheter att förvärva egna aktier och att nu gällande förbud mot sådana förvärv kan komma att ändras.

Enligt artiklarna 18 och 21 skall som huvudregel förutbetalda kostnader och upplupna intäkter respektive upplupna kostnader och förutbetalda intäkter redovisas under egna rubriker i balansräkningen. Medlemsstaterna får dock tillåta att de nämnda posterna redovisas som fordringar under Omsättningstillgångar respektive som skulder. Eftersom detta senare redovisningssätt överensstämmer med gällande svensk rätt föreslår kommittén att valmöjligheterna i artiklarna 18 och 21 utnyttjas.

Passivsidan i balansräkningen har enligt kommitténs förslag getts rubriken Eget kapital, avsättningar och skulder. Anledningen härtill är att direktivet kräver att de förpliktelser som idag enligt svensk rätt redovisas som skulder delas upp i två grupper, nämligen avsättningar respektive skulder, se vidare avsnitt 11.2.

Direktivet kräver vidare att överkurs vid emission av aktier redovisas som en särskild reserv under posten Kapitalreserver. Enligt nu gällande svensk aktiebolagsrätt ingår sådan överkurs i reservfonden, 12 kap. 4 § första stycket 2. Denna reserv har i kommitténs förslag getts beteckningen Överkursfond. Någon ändring i sak vad beträffar beloppets karaktär av bundet kapital samt vilka ändamål det får användas för är inte avsedd.

Vidare har posten Obeskattade reserver lagts till, se vidare avsnitt 9.5.3.

### 9.5.2 Resultaträkning

Vad gäller resultaträkningen anser kommittén att rapportformen bör föreskrivas eftersom denna uppställningsform ligger närmast det schema som föreskrivs i BFL och som enligt det tidigare anförda är den i praktiken helt dominerande uppställningsformen i Sverige. Härtill kommer att kontoformen leder till en onödig splittring av resultaträkningen genom att resultatposter som på ett naturligt sätt hör samman återfinns på skilda sidor av räkningen.

Vad därefter gäller frågan om resultaträkningen skall göras kostnadsindelad eller funktionsindelad konstaterar kommittén att båda indelningsformerna förekommer i praktiken. En funktionsindelad resultaträkning förefaller vara den mest förekommande i praxis och motsvarar också vad som förordades i förarbetena till BFL, se avsnitt 9.3.1. Bland mindre företag kan dock en resultaträkning med kostnadsindelning vara att föredra eftersom fördelningen av rörelsens kostnader i sådant fall kan göras med utgångspunkt i baskontoplanen (BAS 90). Fördelen med en kostnadsindelad resultaträkning är vidare att företaget undgår problemet med att fördela rörelsekostnaderna på de tre funktionerna tillverkning, försäljning och administration. Fördelningen av gemensamma kostnader kan vara förenad med svårigheter och måste i vissa fall göras skönsmässigt. En annan fördel är att avskrivningarna redovisas som en särskild post vilket inte är fallet i den funktionsindelade. Det finns således skäl som talar för att såväl den kostnadsindelade som den funktionsindelade resultaträkningen bör tillåtas.

En väg att åstadkomma detta är att lagen i och för sig endast tillhandahåller en uppställningsform, t.ex. den funktionsindelade, men öppnar en möjlighet att använda annan indelningsgrund genom en bestämmelse om att den föreskrivna formen skall användas med de avvikelser som betingas av verksamhetens art och omfattning. Det kan emellertid ifrågasättas om ett sådant tillägg, utan att lagstiftningen hamnar i konflikt med direktivet, får anses medge att ett företag skall kunna frångå den i exemplet funktionsindelade resultaträkningen och i stället använda den kostnadsindelade.

I artikel 4.1 föreskrivs att de i artiklarna 23 och 25 angivna posterna måste tas upp var för sig i angiven ordningsföljd. Vidare föreskrivs i artikel 4.2 att uppställningsform, nomenklatur och terminologi för sådana poster i resultaträkningen som föregås av arabiska siffror skall anpassas i de fall ett företags särskilda inriktning kräver det. Denna anpassning till bransch- eller företagsspecifika förhållanden motsvaras av nuvarande krav i 18 § BFL att det i lagen intagna schemat för resultaträkningen skall modifieras om avvikelserna betingas av

rörelsens art och omfattning. En förändrad indelning kan knappast sägas ligga inom ramen för en sådan anpassning. Sammantaget med kravet i artikel 4.1, att de i respektive uppställningsform angivna posterna skall tas upp var för sig i angiven ordningsföljd, torde bestämmelsen inte ge utrymme för en anpassning som leder till att resultaträkningen i stället för att vara funktionsindelad blir kostnadsindelad. Att införa endast den funktionsindelade räkningen men göra ett tillägg som möjliggör även den kostnadsindelade står visserligen inte i strid med direktivet i den meningen att direktivet tillåter båda indelningarna men ger knappast den begränsning till två alternativ som får anses vara ett krav som direktivet uppställer. Om båda uppställningsformerna skall vara tillåtna talar därför övervägande skäl för att detta uttryckligen föreskrivs i lagen.

Mot detta kan emellertid invändas att varje valmöjlighet som lagstiftaren tillåter bidrar till att försämra möjligheterna att jämföra olika företags informationsgivning. Med hänsyn till kravet på jämförbarhet har kommittén därför stannat för att föreslå att det endast införs en uppställningsform för resultaträkningen i lagen, nämligen rapportformen med funktionsindelning. Kommittén lämnar emellertid i kommentaren till artikel 23, avsnitt 15.5, även förslag till hur en kostnadsindelad resultaträkning i rapportform skulle kunna utformas.

I den kostnadsindelade resultaträkningen upptas som särskild post Övriga rörelsekostnader. Denna post kom av misstag inte med när den funktionsindelade resultaträkningsmodellen sammanställdes i direktivet och har därför lagts till i kommitténs förslag. Till posten hänförs sådana kostnader som inte på ett naturligt sätt kan inordnas under övriga kostnadsposter, t.ex. driftskostnader för en uthyrningsfastighet som inte används i företagets primära aktiviteter i den normala verksamheten. Posten utgör därmed en motsvarighet till posten Övriga rörelseintäkter.

Av uppställningsformerna i det fjärde bolagsdirektivet framgår att intäkter från koncernföretag och intresseföretag skall redovisas som särskilda poster. Posterna omfattar utdelning på aktier och andelar oavsett om innehaven är anläggnings- eller omsättningstillgångar. Vidare omfattas realisationsvinster vid försäljning av värdepapper medan däremot realisationsförluster liksom nedskrivningar av värdepapper skall redovisas under rubriken Nedskrivningar av finansiella anläggningstillgångar och kortfristiga placeringar.

Vidare föreskriver direktivet att intäkter från övriga värdepapper och fordringar som är anläggningstillgångar skall redovisas under särskild rubrik med särskild uppgift om intäkter från koncernföretag. Denna post omfattar främst räntor på långfristiga placeringar och kursvinster på obligationer (Kedner, Gösta, Svensk anpassning till EG:s normer

för årsredovisning, 1989, s. 118). Slutligen skall övriga ränteintäkter liksom räntekostnader som avser koncernföretag anges särskilt.

Enligt artiklarna 23 och 25 skall egentligen inkomstskatten delas upp på dels skatt på resultatet av den normala verksamheten, dels skatt på extraordinärt resultat. I artikel 30 lämnas emellertid en möjlighet för medlemsstaterna att tillåta att dessa båda poster redovisas i en gemensam post före övriga skatter. I så fall skall företagen i not lämna upplysning om skattens fördelning på den normala verksamheten respektive det extraordinära resultatet. Enligt artikel 44.2 får artikel 11-bolag befrias från skyldigheten att lämna uppgift om skattens fördelning.

Kommittén har ansett det vara angeläget att i möjligaste mån undvika en alltför hög detaljeringsgrad vad gäller utformningen av balans- och resultaträkningarna. Bestämmelsen i artikel 30 föreslås därför bli utnyttjad. Det skall dock noteras att beskattningen i Sverige är densamma oavsett om resultatet härrör från den normala verksamheten eller från extraordinära poster. Enligt kommitténs mening saknas det därför skäl att utnyttja undantagsbestämmelsen i artikel 44.2.

Vidare har posten Bokslutsdispositioner lagts till, se vidare avsnitt 9.5.3.

### 9.5.3 Bokslutsdispositioner och obeskattade reserver eller redovisning av latent skatt

Enligt svensk rätt föreligger, som redogjorts för i annat sammanhang, en mycket stark koppling mellan redovisning och beskattning. Denna tar sig bl.a. uttryck i att skattemässiga avsättningar och avskrivningar för att ge rätt till avdrag vid taxeringen, måste göras även i räkenskaperna. Enligt den allmänt rådande uppfattningen innebär detta krav att avsättningen eller avskrivningen måste påverka det i resultaträkningen redovisade resultatet, inte bara med den del som motsvarar latent skatt utan även med den del som motsvarar eget kapital. Detta resulterar i redovisning av bokslutsdispositioner och obeskattade reserver.

Ett syfte med skattelagstiftningens krav på att samma avsättning eller avskrivning skall ha gjorts i räkenskaperna för att avdrag skall medges vid taxeringen, torde ha varit att förhindra att de medel, varmed företaget genom avsättningen eller avskrivningen konsolideras, delas ut till ägarna, dvs. den del av en obeskattad reserv som utgör eget kapital skall vara bundet i företaget. Kopplingen kan även påverka storleken av bolagsskattebetalningarna i och med att utdelningen till aktieägarna kan förutsätta en viss nivå på den redovisade vinsten.

Vidare har i vart fall tidigare kontrollskäl anförts som argument för en koppling.

Som framgår ovan saknar det fjärde bolagsdirektivets uppställningsformer för balans- och resultaträkningarna posterna Obeskattade reserver och Bokslutsdispositioner. Detta talar för att dessa typer av poster inte är väl förenliga med direktivet. Visserligen tillåter artikel 4.1 att nya poster tillkommer såvitt deras innehåll inte redan täcks av befintliga poster. Det faktum att de obeskattade reserverna och bokslutsdispositionerna består av en del eget kapital och en del latent skatt medför emellertid att de till sin karaktär väsentligt avviker från uppställningsformernas övriga poster och därför inte på ett naturligt sätt kan inordnas i direktivets systematik.

Såväl det fjärde som det sjunde bolagsdirektivets bestämmelser som behandlar skatteredovisningen är oklara till sin innebörd. Det kan enligt kommitténs mening göras gällande att direktiven endast uppställer krav på redovisning av latent skatt i de fall företagen faktiskt kostnadsför latent skatt. Med denna tolkning skulle bestämmelserna om latent skatt i såväl det fjärde som det sjunde direktivet sakna betydelse för svenskt vidkommande. Vid tolkningen av direktivens bestämmelser bör emellertid enligt kommitténs mening utvecklingen av redovisningspraxis efter tillkomsten av i första hand det fjärde direktivet beaktas. Denna utveckling strävar mot att redovisningen i så liten utsträckning som möjligt påverkas av skattemässiga överväganden och att i stället latent skatt redovisas. Vidare eftersträvar även det fjärde direktivet att redovisningen så långt möjligt är opåverkad av sådana överväganden och i den mån de ändå görs måste tydliga upplysningar lämnas om förhållandet.

Enligt kommittén skulle ett införande av krav på redovisning av latent skatt i väsentlig mån höja de svenska årsredovisningarnas kvalitet. Även om ett bibehållande av obeskattade reserver och bokslutsdispositioner i och för sig inte uppenbarligen står i strid med direktiven förefaller dock ett avskaffande av dessa och ett införande av krav på redovisning av latent skatt bättre harmonisera med direktivens bestämmelser och dessutom vara i linje med den internationella utvecklingen på området. Kommittén skulle därför föredra en lösning varigenom det införs krav på redovisning av latent skatt i såväl årsredovisningen som koncernredovisningen. En förutsättning för detta är emellertid att skattereglerna harmoniseras med dylika redovisningsregler.

Den av skattelagstiftaren avsedda effekten att hela konsolideringsbeloppet, dvs. även den del som motsvarar eget kapital, binds i företaget borde enligt kommitténs mening kunna uppnås genom att den del av en skattemässig avsättning eller avskrivning som motsvarar eget

kapital överförs till bundet eget kapital.

Som antytts ovan kan det anläggas mer än en synpunkt på innebörden av begreppet "räkenskaper" i skattelagstiftningen. Det kan således anföras skäl för att kravet på avsättning eller avskrivning i räkenskaperna borde vara uppfyllt om den görs i de standardiserade räkenskapsutdrag (SRU) som sänds in till skattemyndigheten tillsammans med deklarationen. För denna tolkning av begreppet "räkenskaper" talar det förhållandet att i vart fall kontrollaspekten skulle kunna vara tillgodosedd genom ett sådant förfarande. Ett förslag från kommitténs sida av innebörd att det uppställs krav på redovisning av latent skatt ter sig från de synpunkter kommittén har att beakta mest naturligt men måste ske med utgångspunkt i och under förutsättning att de erforderliga ändringar av skattelagstiftningen som eventuellt blir följden av ett sådant förslag hinner utredas under den tid som står till förfogande för den nu aktuella EG-anpassningen så att dessa ändringar kan träda i kraft samtidigt med kommitténs förslag. Enligt vad kommittén inhämtat är det emellertid inte realistiskt att detta kan uppnås. Kommittén avstår därför i detta skede av utredningsarbetet från att föreslå att det införs krav på redovisning av latent skatt i årsredovisningen vilket medför att nuvarande system med redovisning av obeskattade reserver och bokslutsdispositioner i vart fall tills vidare bibehålls.

Kommittén har övervägt om det redan nu borde införas krav på redovisning av latent skatt i koncernredovisningen. Kommittén har emellertid stannat för att även denna fråga bör anstå till nästa etapp av arbetet eftersom det förefaller mest ändamålsenligt att behandla samtliga frågor som rör skatteredovisningen i ett sammanhang. Av betydelse för detta kommitténs ställningstagande har varit att Redovisningsrådets rekommendation RR 01:91, Koncernredovisning, vari föreskrivs redovisning av latent skatt i koncernredovisningen, fått ett starkt genomslag i den praktiska tillämpningen. Genom att kommittén föreslår att olika redovisningsprinciper får användas på koncern- respektive bolagsnivå har frågan således i vart fall temporärt fått sin lösning.

### 9.5.4 Särskilda uppställningsformer för vissa bolag

Behovet av anpassning till de speciella förhållanden som gäller i förvaltningsbolag och finansiella holdingbolag kan enligt kommitténs mening tillgodoses genom den generella möjlighet som finns att anpassa balans- och resultaträkningarna med hänsyn till verksamhetens art och omfattning. Att uttryckligen föreskriva särskilda uppställningsformer för en viss kategori av företag beroende på juridisk form eller

verksamhetens inriktning kan inte anses påkallat. Artikel 5 bör därför inte utnyttjats.

## 9.6 Balans- och resultaträkningar i förkortad form

### 9.6.1 Balansräkning

Enligt artikel 11 i det fjärde bolagsdirektivet får medlemsstaterna tillåta bolag som understiger viss storlek, se avsnitt 6.2.1, att upprätta balansräkning i förkortad fom. Detta innebär att poster som föregås av arabiska siffror får utelämnas. Dessa poster är samma som enligt artikel 4.3 får sammanslås om beloppen med hänsyn till målsättningen i artikel 2.3, dvs. kravet på rättvisande bild, är oväsentliga. Syftet med bestämmelsen i artikel 11 är att underlätta för små bolag att upprätta balansräkning. Om balansräkningen upprättas i förkortad form måste fordringar som förfaller till betalning efter mer än ett år särredovisas. Vidare måste skulderna delas upp på sådana som förfaller inom ett år respektive efter ett år och särredovisas. Dessa fordringar och skulder får dock anges med totalbelopp för varje post.

Enligt kontaktkommittén, se avsnitt 6.2.3, gäller väsentlighetsprincipen generellt vid tillämpningen av direktivets bestämmelser. I de fall principen uttryckligen anges i en bestämmelse gäller dock att den inte kan tillämpas utanför de gränser som särskilt angetts. Som exempel anges att väsentlighetsprincipen inte kan åberopas för att slå ihop andra poster i balans- och resultaträkningarna än de som föregås av arabiska siffror.

### 9.6.2 Resultaträkning

Enligt resultaträkningsschemat i BFL och svensk redovisningspraxis redovisas samtliga rörelsens kostnader i en post utan uppdelning på kostnad för sålda varor, försäljning och administration. Denna kostnadspost reducerar rörelsens intäkter varefter rörelseresultat före avskrivningar redovisas.

Enligt 11 kap. 6 § ABL och 2 kap. 5 § 3 lagen (1980:1103) om årsredovisning m.m. i vissa företag får regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer tillåta att uppgift om bruttoomsättningssumman utelämnas i den offentliga årsredovisningen. Sådant bemyndigande har getts till Kommerskollegium. Dessa ärenden hos Kommerskollegium är mycket sällsynta, högst två per år. I allmänhet rör det sig om mycket små, ofta nyetablerade företag med i huvudsak

en produkt, som har ett par stora konkurrenter. I och med att det endast finns ett fåtal konkurrerande företag kan det mindre företagets marknadsandel, dvs. antalet sålda produkter, lätt räknas ut. Vidare är företagets officiella prissättning av produkten känd. Med ledning av dessa uppgifter kan de större konkurrerande företagen räkna ut storleken av lämnade rabatter etc. och därefter via prissättningen slå ut det mindre företaget.

Enligt artikel 27 i det fjärde bolagsdirektivet får medlemsstaterna tillåta att bolag som understiger viss storlek, se avsnitt 6.2.1, slår samman posterna Nettoomsättning, Kostnad för sålda varor samt Övriga rörelseintäkter i den funktionsindelade resultaträkningen till en post kallad Bruttoresultat. Försäljnings- och administrationskostnader måste dock alltid särredovisas. Syftet med denna bestämmelse är i första hand att förhindra insyn från konkurrenter och inte att förenkla för företagen. I den danska årsredovisningslagen föreskrivs också uttryckligen att en sammanslagning av de nämnda posterna endast får ske om det föreligger skäl från konkurrenssynpunkt.

I artikel 45.2 andra stycket anges vidare att artikel 27-bolag även får undantas från skyldigheten att i not lämna upplysning enligt artikel 43.1.8, dvs. uppgift om nettoomsättningens fördelning på rörelsegrenar och geografiska marknader.

I artikel 45 anges två fall då medlemsstaterna får kräva att ett utelämnande av vissa uppgifter görs beroende av tillstånd från någon myndighet. Enligt artikeln är detta förhållandet dels vad gäller specifikation av aktie- och andelsinnehav i dotter- och intresseföretag, dels beträffande uppgift om nettoomsättningens fördelning på rörelsegrenar och geografiska marknader. I båda fallen krävs att uppgifterna är av sådan karaktär att de skulle kunna vålla allvarlig skada för något av de berörda företagen. Frågan är om bestämmelsen uttömmande anger i vilka fall ett utelämnande av vissa uppgifter får göras beroende av en myndighets tillstånd. Om så är fallet kan en sammanslagning av posterna i resultaträkningen enligt artikel 27 inte göras beroende av sådant tillstånd. Å andra sidan kan hävdas att eftersom direktivets bestämmelser om begränsningar i uppgiftsskyldigheten, inklusive bestämmelserna i artikel 45, inte är tvingande för medlemsstaterna så finns det ingenting som hindrar att eventuella lättnader görs mindre långtgående än vad som är tillåtet enligt direktivet t.ex. genom att föreskriva krav på myndighets tillstånd.

## 9.7 Kommitténs överväganden

### 9.7.1 Balansräkning

Frågan är om möjligheten att upprätta balansräkning i förkortad form innebär någon reell förenkling för företagen utöver vad som följer av en tillämpning av artikel 4.3.

I artiklarna 18, 21, 29.2 och 42.2 uppställs krav på notupplysning, till balansräkningen i ordinarie form, beträffande vissa delposter som är väsentliga. Sålunda skall större belopp som ingår i posterna Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter respektive Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter förklaras i not. Samma gäller extraordinära intäkter och kostnader om inte beloppen är oväsentliga för bedömningen av företagets resultat. Slutligen gäller även att sådana avsättningar som redovisas under Övriga avsättningar skall förklaras i not om beloppen är väsentliga.

Inom kontaktkommittén har diskuterats om möjligheten att upprätta balansräkning i förkortad form innebär att posten Övriga avsättningar inte behöver specificeras i not. Enligt en uppfattning skulle så vara fallet eftersom denna balansräkning inte innehåller ifrågavarande post utan bara huvudposten Avsättningar. Enligt en annan uppfattning skulle emellertid alla avsättningar som är att anse som väsentliga specificeras oavsett om balansräkningen innehåller posten Övriga avsättningar eller ej.

Sistnämnda resonemang kan föras generellt beträffande den förkortade balansräkningen. Man kan således göra gällande att även om företaget enligt huvudregeln får upprätta balansräkning i förkortad form måste väsentliga delposter specificeras. Eftersom oväsentliga delposter redan med stöd av artikel 4.3 får sammanslås skulle en tillämpning av artikel 11 således inte medföra någon reell lättnad. Är posterna oväsentliga får de ju sammanslås enligt artikel 4.3. Är de däremot väsentliga skall de specificeras antingen som en egen post i balansräkningen eller i not. Att underlåta specificering enbart genom en hänvisning till att företaget är berättigat att upprätta balansräkning i förkortad form skulle därmed inte vara möjligt.

Kommittén har stannat för att föreslå att undantagsregeln för mindre företag i artikel 11 inte utnyttjas. Den sammanslagning som medges enligt artikeln synes nämligen inte innebära någon reell förenkling eftersom många av de uppgifter som på detta sätt får utelämnas i själva räkningen ändå måste anges i not. Det kan naturligtvis förekomma fall där poster utan att vara att bedöma som väsentliga ändå inte är oväsentliga. I sådana fall skulle en sammanslagning enligt artikel 4.3 inte få äga rum och ett utnyttjande av artikel 11 skulle i

och för sig kunna tänkas vara av visst värde. Enligt kommitténs mening torde emellertid dessa fall vara av endast begränsad omfattning. Som framgår av avsnitt 10.8.12 föreslår kommittén att bestämmelsen i 44.2 som tillåter att artikel 11-bolag undantas från specifikationskraven i artikel 15.3 a inte utnyttjas. Härav följer att detaljerade uppgifter om de i anläggningstillgångarna ingående underposterna, t.ex. Byggnader och mark, Maskiner och tekniska anläggningar etc. måste lämnas även i de fall balansräkningen endast innehåller posten Materiella anläggningstillgångar.

### 9.7.2 Resultaträkning

Om möjligheten till sammanslagning enligt artikel 27 inte utnyttjas medför direktivets resultaträkningsschema i artikel 25 att företagen tvingas redovisa förhållandet mellan nettoomsättningen och bruttoresultatet, definierat som skillnaden mellan nettoomsättningen och kostnaden för sålda varor. Denna uppgift är känslig från konkurrenssynpunkt eftersom den direkt utvisar företagets prissättningspolitik och vinstmarginaler. Starka skäl talar därför för att så långt möjligt undvika att ålägga företagen en skyldighet att redovisa denna uppgift. Vad gäller de företag som omfattas av det fjärde direktivet är detta möjligt endast om de understiger vissa storleksgränser. Dessa gränser ligger emellertid efter svenska förhållanden på en så hög nivå att knappt en procent av företagen hamnar utanför tillämpningsområdet för artikel 27. Ett utnyttjande fullt ut av undantagsregeln i denna artikel medför således att ca 99 procent av de svenska företagen undgår kravet på en öppen redovisning av förhållandet mellan nettoomsättningen och bruttoresultatet.

Å andra sidan utgör uppgiften om nettoomsättningssumman viktig information varför det kan ifrågasättas om inte denna uppgift utom i vissa mycket speciella undantagsfall bör redovisas öppet i resultaträkningen. Man kan således i och för sig tänka sig att även om sammanslagning sker enligt artikel 27 så skall nettoomsättningssumman alltid anges någonstans i årsredovisningen, eventuellt i förvaltningsberättelsen. Emellertid skulle ett sådant krav stå i strid med syftet med bestämmelsen i artikel 27, nämligen att bereda den redovisningsskyldige visst skydd ur konkurrenshänseende eftersom posten Övriga rörelseintäkter sällan torde omfatta väsentliga belopp. Trots sammanslagningen skulle förhållandet mellan nettoomsättningen och bruttoresultatet därmed med relativt hög grad av säkerhet kunna uppskattas, om än inte till exakt belopp.

Vid den avvägning som kommittén har gjort mellan de fördelar en

öppen redovisning av nettoomsättningen innebär och de nackdelar som följer av en öppen redovisning av förhållandet mellan företagets nettoomsättning och dess bruttoresultat har kommittén stannat för att kravet på en öppen redovisning av nettoomsättningen i vissa fall bör få ge vika, nämligen om det föreligger skäl ur konkurrenssynpunkt. Detta kan t.ex. vara fallet om företaget i huvudsak tillverkar och säljer en enda produkt i vilket fall en öppen redovisning av förhållandet mellan nettoomsättningen och företagets bruttoresultat medför att konkurrenterna kan räkna ut företagets vinstpåslag etc. Om några sådana skäl inte kan anföras bör enligt kommitténs mening nettoomsättningen alltid redovisas öppet. Efter dansk förebild har därför ett krav på att det skall föreligga skäl ur konkurrenssynpunkt införts i lagförslaget. Något krav på särskilt tillstånd från Kommerskollegium eller annan myndighet föreslås inte, däremot skall företaget i not upplysa om vilka överväganden som ligger bakom bedömningen att bestämmelsen är tillämplig.

Vad gäller frågan om vilka företag som bör få göra sådan sammanslagning har kommittén stannat för att i vart fall tills vidare anknyta till de storleksgränser som gäller för skyldighet att utse auktoriserad revisor. I ett senare skede av utredningsarbetet får frågan om en eventuell höjning av dessa gränser övervägas ytterligare. Det skall i detta sammanhang noteras att Revisorsutredningen i sitt betänkande antytt att en höjning av gränsen för krav på auktoriserad revisor kan vara motiverad i samband med att kvalifikationskraven för sådana revisorer höjs. Ett tänkbart alternativ som utredningen pekar på är att anknyta till de gränser som anges i artikel 27, se avsnitt 13.3.1 nedan.

I de fall möjligheten till sammanslagning utnyttjas bör av naturliga skäl inte heller krävas att nettoomsättningens fördelning på rörelsegrenar anges. Bestämmelsen i artikel 45.2 bör därför utnyttjas.

# 10 Värdering av tillgångar

## 10.1 Inledning

Enligt 13 § bokföringslagen /1976:125/ (BFL) förstås med anläggningstillgång sådan tillgång som är avsedd att stadigvarande brukas eller innehas i rörelsen. Övriga tillgångar utgör omsättningstillgångar. Det är avsikten med innehavet som avgör om tillgången är hänförlig till den ena eller andra gruppen. Det är avsikten vid varje given bedömningstidpunkt som är avgörande för klassificeringen. Vad gäller redovisningen i balansräkningen är det således avsikten på balansdagen och inte vid anskaffningstillfället som styr klassificeringen. Om avsikten ändras efter balansdagen skall detta kommenteras i årsredovisningen.

Enligt artiklarna 15.1 och 15.2 i det fjärde bolagsdirektivet skall tillgångar som är avsedda att stadigvarande brukas i företagets verksamhet redovisas som anläggningstillgångar medan övriga tillgångar utgör omsättningstillgångar. Om ändamålet för vilket de är avsedda ändras skall omklassificering ske och upplysning härom lämnas i not, artikel 15.3 a, se vidare avsnitt 10.7.2 nedan. Anläggningstillgångarna skall enligt balansräkningsschemat i artikel 9 delas upp i immateriella, materiella och finansiella anläggningstillgångar.

Huvudregeln i BFL är för såväl anläggningstillgångar som omsättningstillgångar att de får tas upp till högst anskaffningsvärdet. Det finns således inte något som hindrar att tillgångarna undervärderas. BFL tillåter att såväl anläggningstillgångar som omsättningstillgångar i vissa fall skrivs upp över anskaffningsvärdet, såvitt gäller anläggningstillgångar dock endast under förutsättning att värdeuppgången är varaktig.

Grundregeln i det fjärde bolagsdirektivet är att anläggningstillgångar och omsättningstillgångar skall värderas till anskaffningsvärdet eller tillverkningsvärdet, artiklarna 35.1 a och 39.1 a[1]. Direktivet tillåter dock att medlemsstaterna medger vissa avvikelser från denna grund-

[1] I den följande framställningen används endast begreppet anskaffningsvärde oavsett om tillgången förvärvats utifrån eller tillverkats av företaget.

regel. I artikel 33 anges att medlemsstaterna får tillåta en värdering som tar hänsyn till prisutvecklingen genom att värdering av materiella anläggningstillgångar med begränsad livslängd och värdering av varulager får göras till återanskaffningsvärdet, värdering av samtliga poster i balansräkningen och resultaträkningen får göras med hänsyn tagen till inflationen samt uppskrivning får göras av materiella och finansiella anläggningstillgångar.

I artikel 31.1 e i direktivet uppställs kravet att tillgångsposternas olika beståndsdelar skall värderas var för sig. Med beståndsdel avses t.ex. varje maskin som ingår i posten Maskiner och tekniska anläggningar och varje fordran som ingår i posten Kundfordringar. Kravet innebär att en tillgång inte får värderas för högt under hänvisning till att en annan tillgång värderats för lågt. En låg värdesättning av en tillgång får inte heller medföra att en skuldpost utelämnas eller värderas för lågt, jfr artikel 7 som förbjuder kvittning mellan tillgångs- och skuldposter respektive intäkts- och kostnadsposter, se specialmotiveringen till 2 kap. 7 §.

Enligt artikel 31.2 kan avvikelse från kravet på individuell värdering i undantagsfall accepteras. I sådant fall skall redogörelse för avvikelsen med uppgift om skälen för den samt en bedömning av dess inverkan på företagets ställning och resultat lämnas i not.

En ytterligare avvikelse från kravet i artikel 31.1 e, men också från huvudregeln om värdering till anskaffningsvärde, ligger i bestämmelsen i artikel 38 enligt vilken materiella anläggningstillgångar samt råvaror och förnödenheter som ofta och regelbundet ersätts och vilkas sammantagna värde är av underordnad betydelse för företaget får tas upp till en bestämd mängd och ett fast värde om kvantitet, värde och sammansättning inte varierar väsentligt. Denna bestämmelse, som saknar motsvarighet i BFL, är i den meningen tvingande att medlemsstaterna måste införa den.

Ytterligare en avvikelse från kravet på värdering till anskaffningsvärde följer av artikel 59 som tillåter att aktier och andelar i dotterföretag och intresseföretag värderas enligt den s.k. kapitalandelsmetoden, se avsnitt 8.8. Medlemsstaterna får också enligt artikel 60 tillåta marknadsvärdering av förvaltningsbolags placeringstillgångar.

## 10.2 Anläggningstillgångar

### 10.2.1 Gällande rätt

Enligt 15 § BFL får anläggningstillgångar värderas till högst anskaffningsvärdet. I detta värde får utgifter för värdehöjande förbättring av tillgången under vissa förutsättningar inräknas.

Enligt Föreningen Auktoriserade Revisorers (FAR) rekommendation nr 3, Redovisning av materiella anläggningstillgångar, avses med anskaffningsvärde de utgifter företaget haft för att bringa tillgången till dess tillstånd och plats på balansdagen och inkluderar alla till tillgången direkt hänförbara kostnader[2] såsom inköpspris, importavgifter, tull, transport- och andra hanteringskostnader samt kostnader för lagfart, montering etc. För egentillverkade anläggningar och vid montering och provkörning i egen regi skall vidare inräknas ett skäligt pålägg för indirekta kostnader hänförliga till tillverkningen. Detta pålägg får även inkludera allmänna administrationskostnader.

Då anskaffningen av en tillgång sträcker sig över en längre tid, som ofta är fallet vid investeringar i byggnader och större maskinanläggningar, kan enligt nämnda rekommendation ränta under byggnads- eller monteringstiden inräknas. Den ränta som kan aktiveras utgör den del av företagets verkliga ränteutgifter som skulle ha undvikits om investeringen inte kommit till stånd.

Enligt 17 § andra stycket BFL får utgifter för forsknings- och utvecklingsarbete tas upp som anläggningstillgång om de är av väsentligt värde för den bokföringsskyldiges rörelse under kommande år. Samma gäller utgifter för teknisk hjälp, provdrift, marknadsundersökningar och liknande som är av värde för organisationen av företagets rörelse (s.k. organisationskostnader). En snabb avskrivning måste äga rum eftersom utgifterna inte representerar något verkligt existerande förmögenhetsobjekt (prop. 1975:104 s. 227).

Av Bokföringsnämndens rekommendation R 1, Redovisning av forsknings- och utvecklingskostnader, framgår att utgifter för forsknings- och utvecklingsarbeten som huvudregel inte bör aktiveras utan redovisas som kostnader när de uppkommer eftersom möjligheterna att med säkerhet fastställa att ett forsknings- eller utvecklingsarbete kommer att generera framtida merintäkter eller kostnadsbesparingar som regel är liten. Aktivering får enligt rekommendationen inte ske med högre belopp än som motsvarar den förväntade merintäkten eller kostnadsbesparingen som forsknings- eller utvecklingsarbetet väntas ge upphov till och måste göras det räkenskapsår som arbetet utförs.

[2] I rekommendationen används i detta sammanhang "kostnader". Det torde här som i en hel del andra fall (t.ex. i förarbetena till BFL, en del rekommendationer från FAR och Redovisningsrådet och den svenska versionen av EG-direktiven) kunna diskuteras huruvida det mest adekvata av begreppsparen utgift/inkomst och kostnad/intäkt kommit till användning. Frågan härom kan stundom bli av närmast akademisk karaktär och i förevarande betänkande har ofta knutits an till det begrepp som förekommer i den källa som väsentligen berörs i texten.

I anskaffningsvärdet för aktier och andelar som är anläggningstillgångar bör enligt FAR:s rekommendation nr 12, Redovisning av aktier och andelar, förutom köpeskillingen inräknas courtage, omsättningsskatt och andra till förvärvet direkt hänförbara avgifter. Aktier som erhållits i utbyte vid inlösen av konvertibla skuldebrev anses anskaffade till det värde som erlagts för skuldebreven.

I anskaffningsvärdet för aktier och andelar i dotterföretag kan enligt sistnämnda rekommendation dessutom inräknas kostnader för utredningar och externa arvoden som har ett direkt samband med förvärvet. Om aktierna eller andelarna förvärvats genom en apportemission skall de redovisas hos moderbolaget till det värde som bestämts av emissionskursen på apportemissionen, även om detta medför ett fiktivt lågt anskaffningsvärde eftersom emissionskursen inte sällan bestäms så, att den väsentligt understiger de utgivna aktiernas marknadsvärde.

I 16 § BFL finns värderingsregler för fordringar. Oavsett om fordringen utgör omsättnings- eller anläggningstillgång skall den tas upp till det belopp som beräknas inflyta. Värdelösa fordringar får inte tas upp som tillgång. Dessa bestämmelser motsvarar bestämmelserna i 14 § om värdering av omsättningstillgångar enligt lägsta värdets princip, se vidare nedan, och i 15 § om nedskrivning av anläggningstillgångar.

### 10.2.2 EG:s fjärde bolagsdirektiv

Av artikel 35.2 framgår hur anskaffningsvärdet skall beräknas. Utöver inköpspriset skall det inkludera övriga med förvärvet förenade utgifter.

Enligt artikel 35.3 utgörs anskaffningsvärdet för en av företaget tillverkad tillgång av anskaffningsvärdet för råvaror och förnödenheter samt av de övriga kostnader som direkt kan hänföras till produkten. Även en skälig andel av indirekta kostnader som uppkommit under tillverkningsperioden får inräknas. Enligt bestämmelsen i artikel 35.4 får också ränta på kapital som lånats för att finansiera produktionen av en anläggningstillgång aktiveras och inräknas i anskaffningsvärdet i den mån räntan är hänförlig till produktionsperioden. Någon begränsning till vissa typer av anläggningstillgångar görs inte. Av formuleringen följer emellertid att det endast kan vara fråga om materiella och immateriella anläggningstillgångar, vilket också kan sägas överensstämma med International Accounting Standards Committee´s (IASC) rekommendation IAS 23, Borrowing Costs, vari anges att ränta får aktiveras när fråga är om tillgångar som tar lång tid att färdigställa. Bestämmelsen i artikel 35.4 är tvingande för medlemsstaterna på så sätt att dessa inte får förbjuda aktivering av räntor

om de i artikeln angivna förutsättningarna är uppfyllda. Av artikeln framgår vidare att de aktiverade räntorna måste ingå i tillgångens anskaffningsvärde och att de därför inte får redovisas under någon annan post i balansräkningen. Om ränta aktiverats skall upplysning härom lämnas i not.

## 10.3 Omsättningstillgångar

### 10.3.1 Gällande rätt

Enligt BFL skall omsättningstillgångar värderas enligt lägsta värdets princip. Detta innebär enligt 14 § att sådana tillgångar inte får tas upp till högre värde än det lägsta av anskaffningsvärdet och det verkliga värdet på balansdagen.

Med verkligt värde avses i första hand försäljningsvärdet, dvs. det pris som företaget kan erhålla vid en normal försäljning i den löpande verksamheten efter avdrag för beräknad försäljningskostnad. Verkligt värde kan även få bestämmas till återanskaffningsvärdet, i förekommande fall med avdrag för inkurans, eller annat värde som är förenligt med god redovisningssed, om rörelsens förhållanden, tillgångens beskaffenhet eller andra omständigheter föranleder detta.

Om varulager tas upp till lägre värde än som följer av lägsta värdets princip skall skillnaden redovisas som lagerreserv.

Enligt förarbetena till BFL får i anskaffningsvärdet för egentillverkade produkter räknas in direkta tillverkningskostnader, tillägg för allmänna tillverkningskostnader och en skälig andel av allmänna förvaltningskostnader. Vidare får tillägg för skälig andel av indirekta kostnader göras i den mån denna andel kan beräknas med någon grad av tillförlitlighet.

Enligt samma förarbeten tillåts kollektiv värdering för homogena varugrupper som framstår som enheter. Däremot anses olika varugrupper inte böra föras ihop i värderingen. En nedgång i värdet avseende ett varuslag får således inte kvittas mot en uppgång i värdet avseende ett annat varuslag.

I Redovisningsrådets rekommendation RR 2, Redovisning av varulager, ges anvisningar för hur anskaffningsvärdet bör beräknas som i huvudsak överensstämmer med FAR:s ovan nämnda rekommendation nr 3 beträffande materiella anläggningstillgångar. Detta innebär att i anskaffningsvärdet inräknas alla utgifter som företaget har haft för att bringa varan till dess tillstånd och plats på balansdagen. I dessa utgifter inräknas dels alla direkta kostnader, dels ett skäligt påslag för indirekta kostnader.

Enligt rådets rekommendation skall anskaffningsvärdet för varor av

samma slag som anskaffats vid skilda tillfällen bestämmas med tillämpning av FIFO-metoden, dvs. de varor som ligger kvar i lager vid räkenskapsårets utgång anses som sist anskaffade. Som alternativ till denna metod får under vissa förutsättningar vägd genomsnittsberäkning användas. Det skall i detta sammanhang noteras att enligt anvisningspunkten 2 till 24 § kommunalskattelagen /1928:370/ (KL) skall lagrets anskaffningsvärde bestämmas enligt FIFO-metoden vid taxeringen.

### 10.3.2 EG:s fjärde bolagsdirektiv

Av artikel 39.2 framgår att anskaffningsvärdet för omsättningstillgångar som huvudregel skall beräknas på samma sätt som för anläggningstillgångar med undantag för att medlemsstaterna inte behöver tillåta aktivering av räntor.

Medlemsstaterna får enligt artikel 40.1 för vissa omsättningstillgångar, nämligen lager och andra fungibla tillgångar, tillåta att anskaffningsvärdet beräknas på grundval av vägda genomsnittspriser, FIFO, LIFO eller annan jämförbar metod. Samtliga dessa alternativ har införts av alla medlemsstater utom Frankrike och Irland som inte tillåter LIFO-metoden. I Storbritannien har Accounting Standards Board (ASB) avrått från användningen av LIFO. I IASC:s rekommendation IAS 2, Inventories, föreskrivs FIFO eller vägda genomsnittspriser som huvudregel men LIFO tillåts som alternativ metod.

## 10.4 Avskrivningar och nedskrivningar

I svensk rätt skiljer man mellan avskrivningar och nedskrivningar. Med avskrivningar avses en systematisk fördelning av en tillgångs anskaffningsvärde på de räkenskapsår som omfattas av tillgångens beräknade ekonomiska livslängd. Nedskrivningar däremot görs i syfte att täcka konstaterade värdenedgångar på tillgångarna. I EG:s fjärde bolagsdirektiv används begreppet värdejusteringar vilket omfattar såväl avskrivningar som nedskrivningar. Det är däremot något oklart om begreppet innefattar sådana av- och nedskrivningar som görs av skatteskäl, se vidare avsnitt 10.8.5.

### 10.4.1 Gällande rätt

**Avskrivning av anläggningstillgångar**

Enligt 15 § BFL skall anläggningstillgång som fortlöpande minskar i värde p.g.a. ålder eller nyttjande bli föremål för årlig avskrivning. Syftet med detta är att fördela tillgångens anskaffningsvärde på de perioder som tillsammans utgör den sammanlagda användningstiden för tillgången. Den kostnad som avskrivningen ger uttryck för skall i möjligaste mån motsvara rörelsens faktiska kostnad för att utnyttja tillgången under perioden. Avskrivning får underlåtas om tillgången redan är tillräckligt avskriven varmed åsyftas de fall då företaget tidigare år gjort större avskrivningar än vad som kan anses erforderligt med hänsyn till ekonomisk livslängd och anledning saknas att anta att den tillämpade planen skulle vara felaktig. Däremot utgör en inträffad värdestegring inte ett godtagbart skäl att underlåta avskrivning av en tillgång med begränsad livslängd.

Av 17 § BFL framgår att goodwill måste skrivas av på högst tio år medan aktiverade utgifter för forsknings- och utvecklingsarbeten liksom organisationskostnader som huvudregel skall skrivas av på högst fem år. En längre avskrivningstid kan dock tillåtas om det kan anses överensstämma med god redovisningssed.

Enligt resultaträkningsschemat i BFL skall avskrivningar redovisas under särskild rubrik. Avskrivningar och nedskrivningar skall fördelas på samma sätt som motsvarande tillgångar i balansräkningen. Enligt FAR:s rekommendation nr 1, Om årsredovisning i aktiebolag, redovisas under rubriken Avskrivningar antingen de bokförda avskrivningarna eller avskrivningar enligt plan varvid skillnaden mellan dessa och de bokförda avskrivningarna tas upp som bokslutsdisposition. I FAR:s rekommendation nr 3 förordas emellertid den senare redovisningsmetoden.

Avskrivningarna skall påbörjas när anläggningstillgången kan tas i bruk, dvs. normalt när den är helt färdigställd och kan tas i anspråk för avsett ändamål. Olika avskrivningsmetoder är tänkbara såsom konstant (linjär), degressiv, progressiv eller produktionsberoende avskrivning. Vid bestämmandet av vilken metod som skall användas bör beaktas tillgångens fysiska och ekonomiska livslängd samt juridiska eller andra begränsningar i användningstiden. Olika avskrivningstider kan användas för olika delar av en anläggningstillgång om delarnas livslängder varierar.

Finansiella anläggningstillgångar har normalt sett inte en begränsad ekonomisk livslängd. Tillgångarna förbrukas därmed inte och skall således inte skrivas av. Förlust till följd av t.ex. bristande åter-

betalningsförmåga hos en låntagare är däremot relevant för resultatberäkningen. I sådant fall får nedskrivningsreglerna betydelse.

**Nedskrivning av anläggningstillgångar**

I 15 § BFL föreskrivs att en anläggningstillgång skall bli föremål för extraordinär engångsavskrivning, nedskrivning, om värdet på tillgången varaktigt har gått ner. Lagrummet tar sikte på de fall då kraftiga och oförutsedda värdeminskningar inträffar. Vid smärre värdenedgångar kan det ofta vara tillräckligt att korrigera avskrivningsplanen. Vid kraftigare värdenedgångar däremot måste nedskrivning ske. Nedskrivning kan bli aktuellt vid nedläggning eller utrangering av en tillgång eller anläggning men även då en tillgångs lönsamhet inte endast tillfälligt starkt försämrats.

Värdenedgångens varaktighet bedöms mot bakgrund av den aktuella tillgångens återstående ekonomiska livslängd. Om lönsamhetsförsämringen avser en väsentlig del av den återstående livslängden är den att betrakta som varaktig.

Nedskrivningsskyldigheten beträffande fordringar i 16 § BFL är strängare än vad som följer av 15 § eftersom det saknas möjlighet att underlåta nedskrivning med hänvisning till att värdenedgången kan antas vara endast tillfällig.

## 10.4.2 EG:s fjärde bolagsdirektiv

**Avskrivning av anläggningstillgångar**

Enligt artikel 35.1 b skall anläggningstillgångar som har en begränsad ekonomisk livslängd skrivas av systematiskt över livslängden. Vad som avses med systematiskt är inte närmare utvecklat. Av artikel 31.1 c cc framgår att sådana avskrivningar måste företas oavsett om företaget redovisar vinst eller förlust. Enligt kontaktkommittén, se avsnitt 6.2.3, måste avskrivningar vidare företas oavsett om tillgången gått upp i värde. En ändrad bedömning avseende tillgångens livslängd medför å andra sidan att avskrivningsplanen kan behöva justeras.

För aktiverade utgifter för forskning och utveckling och för goodwill föreskriver direktivet i artikel 37 jfrd med artikel 34.1 a, att avskrivningstiden som huvudregel får uppgå till högst fem år. För forsknings- och utvecklingskostnader får medlemsstaterna i undantagsfall tillåta avvikelse från den femåriga avskrivningstiden. Medlemsstaterna får vidare tillåta att avskrivningstiden för goodwill utsträcks till ekonomisk livslängd. I båda fallen skall skälen för den längre avskrivningstiden anges i not.

Artikel 37.1 föreskriver vidare, genom dess hänvisning till artikel

34, att någon vinstutdelning som huvudregel inte får äga rum innan kostnaderna för forsknings- och utvecklingsarbetena skrivits av helt, se artikel 34.1 b. Denna begränsning gäller inte för goodwill eller övriga immateriella anläggningstillgångar. Från detta krav får medlemsstaterna i undantagsfall föreskriva undantag.

I resultaträkningen med funktionsindelning redovisas inte avskrivningar som en särskild post utan dessa ingår i de olika kostnadsposterna. De totala avskrivningarna måste därför fördelas på dessa kostnadsposter. Däremot skall avskrivningar avseende materiella och immateriella anläggningstillgångar redovisas som separat post i den kostnadsindelade resultaträkningen.

**Nedskrivning av anläggningstillgångar**

I det fjärde bolagsdirektivet anges två fall då nedskrivning av anläggningstillgångar kan eller skall företas. Enligt artikel 35.1 c bb *skall* anläggningstillgångar, oavsett om tillgången har en begränsad ekonomisk livslängd eller inte, skrivas ner till det lägre värde de har på balansdagen om det kan förutses att värdenedgången är bestående. I artikel 35.1 c aa anges vidare att finansiella anläggningstillgångar *får* skrivas ner till det lägre värde de har på balansdagen. Båda typerna av nedskrivningar skall redovisas i resultaträkningen och anges var för sig antingen direkt i resultaträkningen eller i not. Det följer av artikel 31.1 c cc att erforderliga nedskrivningar måste företas oavsett om företaget redovisar vinst eller förlust.

I båda fallen föreskriver direktivet att nedskrivningarna skall återföras (reverseras) om skälen för dem bortfaller. Denna reverseringsplikt syftar till att förhindra uppkomsten av dolda reserver. Reverseringsplikten inträder bara om det förhållande som föranledde nedskrivningen bortfaller och torde enligt kommitténs mening inte vara att uppfatta så att hela nedskrivningen måste återföras. I stället bör bestämmelsen tolkas så att i det fall skälen för en nedskrivning helt eller delvis bortfaller så skall tillgångens värde höjas till det värde som den kan åsättas efter förändringen även om detta värde är lägre än det ursprungliga anskaffningsvärdet. Om en anläggningstillgångs värde av någon annan anledning stiger får tillgången i stället skrivas upp enligt bestämmelserna i artikel 33, se vidare avsnitt 10.5.2 nedan. Vidare får reverseringen aldrig medföra att värdet skrivs upp över tillgångens anskaffningsvärde utan även i detta fall tar uppskrivningsreglerna över.

Nedskrivning enligt artikel 35.1 c bb är som framgått obligatorisk för företagen medan bestämmelsen i artikel 35.1 c aa är fakultativ. Sistnämnda artikel är dock obligatorisk för medlemsstaterna på så sätt

att dessa inte får förbjuda nedskrivning av finansiella anläggningstillgångar vid tillfälliga värdenedgångar. Nedskrivning enligt artikel 35.1 c bb bör dock kunna underlåtas om beloppet framstår som oväsentligt. Om flera värdenedgångar var för sig framstår som oväsentliga men sammanlagt uppgår till ett väsentligt belopp bör dock nedskrivning krävas.

Vad beträffar nedskrivningsmöjligheten i artikel 35.1 c aa gäller denna även om värdenedgången endast är tillfällig. Bestämmelsen torde främst få betydelse för börsnoterade värdepapper som härigenom kan skrivas ner till senast noterade köpkurs.

I resultaträkningen med funktionsindelning skall nedskrivningar av materiella och immateriella anläggningstillgångar fördelas på respektive funktion medan de i den kostnadsindelade resultaträkningen redovisas under separat rubrik. Nedskrivningar av finansiella anläggningstillgångar redovisas under egen rubrik oavsett resultaträkningens indelningsgrund.

I artikel 36 i det fjärde bolagsdirektivet ges medlemsstaterna rätt att undanta förvaltningsbolag från skyldigheten att redovisa nedskrivningar på värdepapper över resultaträkningen och i stället låta dessa vidta nedskrivningarna direkt mot eget kapital. I sådant fall skall beloppen redovisas särskilt på passivsidan i balansräkningen. Endast ett fåtal länder har infört denna artikel.

### Nedskrivning av omsättningstillgångar

Omsättningstillgångar skall enligt artikel 39.1 b göras till föremål för värdejusteringar i syfte att ta upp dem till det lägre marknadsvärde eller, under särskilda förhållanden, till något annat värde som kan åsättas dem på balansdagen. Denna bestämmelse är således ett uttryck för lägsta värdets princip.

Medlemsstaterna får vidare enligt artikel 39.1 c tillåta s.k. extraordinära värdejusteringar om sådana på grundval av affärsmässiga bedömningar är nödvändiga för att värderingen inte skall behöva ändras inom en nära framtid till följd av prisändringar. Vad som avses med denna bestämmelse är oklart.

Om skälen för någon av de angivna värdejusteringarna upphör får inte den lägre värdesättningen behållas (reversering), artikel 39.1 d. En reversering kan aldrig medföra att tillgången värderas över anskaffningsvärdet.

## 10.5 Uppskrivning av anläggningstillgångar

### 10.5.1 Gällande rätt

Som huvudregel gäller ett generellt uppskrivningsförbud av anläggningstillgångar. Detta uttrycks i 15 § BFL så att anläggningstillgång inte får tas upp till högre värde än det som den är upptagen till i närmast föregående balansräkning. Förbudet grundas på uppfattningen att ett företag inte skall kunna skapa en utdelningsbar vinst genom att skriva upp värdet på anläggningstillgångar. En orealiserad värdeökning är från företagsekonomisk synpunkt inte att jämställa med vinst.

I 15 § fjärde stycket föreskrivs undantag från uppskrivningsförbudet innebärande att en anläggningstillgång som äger ett *bestående* värde *väsentligt* överstigande det belopp som den är upptagen till i närmast föregående balansräkning får upptas till högst detta värde, om uppskrivningsbeloppet används till *erforderlig* nedskrivning av värdet på andra anläggningstillgångar och *särskilda skäl* föreligger för sådan utjämning.

Fast egendom som åsätts taxeringsvärde får inte skrivas upp över detta värde. Om företaget äger flera fastigheter får uppskrivning inte göras med ett så stort belopp att fastigheternas sammanlagda bokförda värde överstiger deras sammanlagda taxeringsvärde (prop. 1975:104 s. 224 f).

Kravet på bestående värde innebär att anläggningstillgångar med kort återstående livslängd inte kan skrivas upp. Den återstående livslängden bör vara minst tio år. För att värdeuppgången skall anses väsentlig torde krävas att tillgångens verkliga värde överstiger det bokförda med omkring 20 procent. (FAR:s rekommendation nr 3.)

Särskild försiktighet bör iakttas beträffande uppskrivning av finansiella anläggningstillgångar, särskilt aktier och andelar som kan variera kraftigt i värde från år till år. Börsnoterade värdepapper kan därför inte utan vidare skrivas upp till senaste köpkurs.

Med erforderlig nedskrivning menas att nedskrivningen under alla omständigheter måste företas oberoende av om den kan kvittas mot en uppskrivning. Uppskrivningsbeloppet får således inte användas för att nedbringa framtida normala avskrivningar.

Genom kravet på särskilda skäl markeras att utjämningsrätten endast får förekomma undantagsvis vid oförutsedda, kraftiga förändringar i en anläggningstillgångs användning och värde. Om dessa förändringar inträffar inom en relativt kort tid efter förvärvet torde detta få betraktas som "en dålig affär" som skall belasta årsresultatet.

Uppskrivning och sådan nedskrivning som görs i samband med uppskrivningen redovisas i allmänhet inte som intäkt och kostnad i

resultaträkningen. Det uppskrivna beloppet måste skrivas av under tillgångens återstående livslängd.

Uppskrivningsbeloppet får i aktiebolag även användas till ökning av aktiekapitalet eller sättas av till en uppskrivningsfond som endast får användas till erforderlig nedskrivning av annan tillgång, till ökning av aktiekapitalet eller till förlusttäckning. Av detta följer att uppskrivningsfonden inte får delas ut till aktieägarna. Däremot finns det inget som hindrar att aktiekapitalet, sedan det ökats med belopp ur fonden, sätts ner enligt bestämmelserna i 6 kap. aktiebolagslagen /1975:1385/ (ABL) och återbetalas till aktieägarna.

I 16 § andra stycket BFL anges ytterligare ett undantag från det generella uppskrivningsförbudet avseende anläggningstillgångar. Detta undantag innebär att fordran som är anläggningstillgång får tas upp till sitt beräknade värde även om den såsom osäker eller värdelös upptagits till lägre belopp eller utelämnats helt i föregående balansräkning.

### 10.5.2 EG:s fjärde bolagsdirektiv

Enligt artikel 33.1 c får medlemsstaterna tillåta eller fordra att materiella och finansiella anläggningstillgångar skrivs upp. Härigenom görs ett undantag från huvudregeln om värdering av anläggningstillgångar till anskaffningsvärdet. Dylika uppskrivningar är tillåtna i många av EG:s medlemsländer. Det är bara Tyskland som har ett uttryckligt förbud mot uppskrivning.

Om anläggningstillgångar skrivs upp skall uppgift härom lämnas i not med angivande av vilka poster i resultaträkningen och balansräkningen som berörs.

Enligt artikel 33.3 skall av- och nedskrivningar beräknas utifrån det uppskrivna värdet. Medlemsstaterna får tillåta eller kräva att endast den del av en av- eller nedskrivning som uppkommer genom en tillämpning av huvudregeln om värdering till anskaffningsvärdet redovisas vid aktuell post i resultaträkningen och att mellanskillnaden mellan en sådan värdering och den faktiska av- eller nedskrivningen som företas med utgångspunkt i det uppskrivna värdet, redovisas särskilt i resultaträkningen. Artikeln öppnar således en möjlighet att dela upp av- eller nedskrivningsbeloppet på två beståndsdelar. Båda skall dock redovisas i resultaträkningen och den del av av- eller nedskrivningen som belöper på det uppskrivna beloppet får t.ex. inte, i stället för att belasta resultatet, dras från den i det följande beskrivna uppskrivningsfonden.

Immateriella anläggningstillgångar och fordringar kan normalt inte bli föremål för uppskrivning, jfr dock Bokföringsnämndens uttalande

U 90:12, Uppskrivning av tomträtt m.m. I övrigt får såväl finansiella som materiella anläggningstillgångar skrivas upp. Direktivet tillåter även att aktier och andelar i dotterföretag och intresseföretag redovisas enligt kapitalandelsmetoden vilket kan resultera i en uppskrivning av sådana tillgångar, se avsnitt 8.8 ovan.

**Uppskrivningsfond**

Enligt artikel 33.2 a skall uppskrivningsbeloppet sättas av till en uppskrivningsfond. Upplysningar skall lämnas om hur uppskrivningsbeloppet behandlas skattemässigt. Enligt artikeln skall vidare de företag som gör uppskrivningar i not öppet redovisa uppskrivningsfondens storlek och förändring.

Syftet med avsättningen är att förhindra att beloppet delas ut eftersom värdeökningen inte utgör en realiserad vinst. Artikel 33.2 anger uttryckligen två fall då fonden får eller skall upplösas. Enligt artikel 33.2 b *får* belopp ur fonden överföras till eget kapital, varmed torde avses aktiekapitalet, och enligt artikel 33.2 c *skall* fonden upplösas eller minskas om den inte längre behövs för att den använda värderingsmetoden skall kunna tillämpas och dess syfte uppnås (reversering). I den danska årsredovisningslagen uttrycks sistnämnda krav som att förutsättningarna för uppskrivningen inte längre föreligger. Utöver dessa två fall får medlemsstaterna besluta om regler för fondens användning. Det är dock uttryckligen föreskrivet att medel från fonden inte får intäktsföras i resultaträkningen om inte beloppen tidigare varit kostnadsförda i resultaträkningen eller motsvarar realiserade intäkter. Denna restriktion är för svensk del av betydelse eftersom det normala är att uppskrivningen initialt inte passerar resultaträkningen. Om en återföring av uppskrivningsfonden över resultaträkningen kommer i fråga skall beloppet av återföringen särredovisas.

Den danska årsredovisningslagen föreskriver att uppskrivningsfonden skall upplösas, förutom i de i artikel 33.2 nämnda fallen, när tillgången utrangeras eller avyttras. Utöver dessa tre fall är det enligt dansk rätt inte tillåtet att disponera över fonden. Således kan fonden inte användas för annan nedskrivning än sådan som direkt följer av reverseringsplikten.

## 10.6 Värdering av omsättningstillgångar över anskaffningsvärde

### 10.6.1 Gällande rätt

En omsättningstillgång får enligt 14 § fjärde stycket BFL värderas till belopp överstigande anskaffningsvärdet om särskilda omständigheter föreligger och det kan anses tillåtet enligt god redovisningssed. Denna bestämmelse har främst fått betydelse för redovisningen av pågående arbeten och för värderingen av fordringar och skulder i utländsk valuta.

### 10.6.2 EG:s fjärde bolagsdirektiv

Direktivet tillåter inte uppskrivning av omsättningstillgångar över anskaffningsvärdet, med undantag för att värdering till återanskaffningsvärdet får tillåtas för varulager. Om en sådan värdering resulterar i en uppskrivning av lagrets värde måste emellertid uppskrivningsbeloppet sättas av till en uppskrivningsfond. Motsvarigheten till 14 § fjärde stycket BFL finns således inte i direktivet. De undantag från lägsta värdets princip som enligt BFL kan vara motiverade av god redovisningssed måste i stället med direktivets synsätt motiveras med kravet på rättvisande bild.

### 10.6.3 Marknadsvärdering av värdepapper som är omsättningstillgångar

**Gällande rätt**

För värdepapper som är omsättningstillgångar gäller enligt BFL samma värderingsregler som för omsättningstillgångar i övrigt, dvs. att de skall värderas enligt lägsta värdets princip. Marknadsvärdering tillåts således inte om en sådan innebär att tillgången skrivs upp över anskaffningsvärdet. Något krav på att skillnaden mellan det bokförda värdet och marknadsvärdet skall redovisas föreskrivs inte i lagen. Enligt Bokföringsnämndens uttalande U 88:5, Specifikation av aktier och andelar, bör emellertid för aktier som är börsnoterade börsvärdet på balansdagen anges.

**EG:s fjärde bolagsdirektiv**

Enligt artikel 39 skall omsättningstillgångar värderas enligt lägsta värdets princip. Vidare föreskrivs i artikel 31.1 c aa att endast på

balansdagen konstaterade intäkter får redovisas i resultaträkningen.

I bankredovisningsdirektivet föreskrivs att medlemsstaterna får tillåta eller fordra att överlåtbara värdepapper som utgör omsättningstillgångar värderas till marknadsvärde även om detta överstiger anskaffningsvärdet. Även försäkringsredovisningsdirektivet innehåller bestämmelser som möjliggör en sådan värdering av vissa placeringstillgångar. Se vidare Del II.

**International Accounting Standards Committee**

Enligt IASC:s förslag till redovisning av finansiella instrument (Revised E 48, tidigare E 40) skall bl.a. värdepapper som inte utgör anläggningstillgångar eller innehas i hedging-syfte initialt värderas till anskaffningsvärdet. I efterföljande balansräkningar skall de värderas till verkligt värde ("fair value") varmed avses det värde som åsätts i en transaktion på armlängds avstånd mellan två oberoende parter. För värdepapper som omsätts på en aktiv marknad och för vilka det finns en officiell prisnotering är denna notering normalt det bästa måttet på det verkliga värdet. Alla värdeförändringar skall redovisas i resultaträkningen. Enligt det synsätt som ligger bakom rekommendationen realiseras vinsten när kursen stiger och inte när instrumentet säljs.

**Danmark**

Enligt § 34 stk. 2 i den danska årsredovisningslagen får värdepapper som är omsättningstillgångar och som är föremål för offentlig notering värderas till den på balansdagen senast noterade köpkursen. Bestämmelsen grundar sig såvitt kommittén kunnat utröna på artikel 33 i det fjärde bolagsdirektivet som enligt den danska versionen medger uppskrivning av bl.a. finansiella *tillgångar*[3]. Den danska versionen begränsar således inte uppskrivningsmöjligheten till finansiella

[3] Enligt Fédération des Experts Comptables Européens (FEE) grundar sig den danska lagens bestämmelse om marknadsvärdering på artikel 39.1 c enligt vilken medlemsstaterna får tillåta extraordinära värdejusteringar som på grundval av skäliga affärsmässiga bedömningar är nödvändiga för att värderingen av omsättningstillgångarna inte skall behöva ändras inom en nära framtid till följd av prisändringar (1992 FEE analysis of European accounting and disclosure practices, s. 136). Av artikel 39.1 d följer emellertid att sådana värdejusteringar inte kan resultera i en uppskrivning av tillgången eftersom det där talas om att nedsättningen till det lägre värdet enligt bl.a. artikel 39.1 c i vissa fall skall reverseras. Begreppet värdejusteringar i direktivet synes överhuvudtaget inte omfatta uppskrivningar utan endast av- och nedskrivningar, jfr artiklarna 19 och 33.3.

*anläggningstillgångar* vilket är fallet i den svenska och den engelska versionen. Värderingsregeln är en uppskrivningsregel och en förutsättning för dess tillämpning är att uppskrivningsbeloppet binds i företaget genom avsättning till en uppskrivningsfond i enlighet med bestämmelserna i lagens § 30 stk. 2-5.

**Storbritannien**

Enligt Companies Act 1985 skall som huvudregel omsättningstillgångar värderas till det lägsta av anskaffningsvärdet och nettoförsäljningsvärdet. Som alternativ tillåts att investeringar som är omsättningstillgångar värderas till nukostnad ("current cost"). Om en sådan värdering resulterar i en uppskrivning av tillgångens värde skall uppskrivningsbeloppet sättas av till en uppskrivningsfond.

Enligt ett av ASB utgivet förslag till rekommendation som bl.a. rör redovisningen av marknadsnoterade värdepapper som är omsättningstillgångar (E 55) skall kortfristiga investeringar i värdepapper för vilka det finns en aktiv marknad som är öppen och tillgänglig och för vilka det finns ett marknadsvärde som noteras offentligt, tas upp till detta marknadsvärde. En ökning av marknadsvärdet skall redovisas som en intäkt i resultaträkningen.

Anledningen till att ASB har begränsat tillämpligheten av marknadsvärdering och intäktsföring av värdeökningar till vissa typer av tillgångar, nämligen sådana som omedelbart kan omsättas i likvida medel, är enligt rekommendationsförslaget att varje vinst i form av en ökning av marknadsvärdet måste gå att mäta med rimlig grad av säkerhet. Detta reflekterar synsättet att det är mätningens tillförlitlighet som ligger till grund för realisationsprincipen och bestämmandet av realiserade vinster snarare än ett faktiskt utbyte av tillgången mot kontanter eller andra tillgångar. Om det å andra sidan inte finns en aktiv, öppen och tillgänglig marknad för tillgången i fråga strider det enligt ASB mot försiktighetsprincipen att intäktsföra en värdestegring.

Enligt förslaget är marknadsvärdering och intäktsföring av eventuella värdestegringar i detta fall nödvändigt för att redovisningen skall ge en rättvisande bild av företagets ekonomiska ställning och resultat. Det framgår av förslaget att ASB i och för sig anser det tveksamt om den rekommenderade redovisningen står i överensstämmelse med lagens värderingsregler. Enligt dessa krävs nämligen att eventuella uppskrivningar föranledda av att en tillgång värderas till nukostnad sätts av till en uppskrivningsfond. Det återstår därför att hänvisa till det övergripande kravet på att redovisningen skall ge en rättvisande bild för att den rekommenderade metoden skall kunna användas.

Med hänsyn till att det i praktiken endast är ett begränsat antal

företag som har väsentliga innehav av snabbt säljbara värdepapper, klassificerade som omsättningstillgångar, anser ASB enligt förslaget till rekommendation att det kan göras gällande att förhållandena för dessa företag är tillräckligt speciella för att avsteg från lagens regler skall anses motiverat med hänvisning till kravet på rättvisande bild. Däremot anses det mer tveksamt om företag vars innehav inte bedöms som väsentliga kan åberopa att redovisningsmetoden är en förutsättning för att kravet på rättvisande bild skall vara uppfyllt.

### 10.6.4 Pågående arbete

**Gällande rätt**

Värdering över anskaffningsvärdet enligt 14 § fjärde stycket BFL är ett annat uttryckssätt för en förtida vinstavräkning. I förarbetena till lagen nämns att företag som tillverkar ett fåtal stora objekt, vilkas tillverkning kräver en längre tid, vid värderingen bör kunna ta upp en efter försiktig bedömning beräknad andel av påräknelig vinst, dock aldrig mer än vad som svarar mot objektets färdigställandegrad.

**EG:s fjärde bolagsdirektiv**

Redovisningen av pågående arbete behandlas inte i direktivet och som tidigare nämnts saknar direktivet motsvarighet till 14 § fjärde stycket BFL.

Det kan ifrågasättas om successiv vinstavräkning är förenlig med bestämmelsen i artikel 31.1 c aa att endast realiserade vinster får resultatredovisas. Denna metod tillämpas emellertid i en majoritet av EG:s medlemsländer. Frågan har diskuterats inom kontaktkommittén som uttalat att successiv vinstavräkning kan tillåtas under förutsättning att den totala kontraktssumman är känd, att det är möjligt att beräkna den färdigställda delen av arbetet på ett tillförlitligt sätt och att arbetet enligt kontraktet har fortskridit tillräckligt. Förluster måste redovisas så snart de upptäcks. Om dessa villkor är uppfyllda anser kontaktkommittén att direktivets krav på försiktighet har uppfyllts och att intäkten dessutom med så hög grad av sannolikhet kan anses säkerställd att den är att betrakta som realiserad. Oavsett vilken metod som använts skall lämplig information lämnas i enlighet med artikel 43.1.1, dvs. tillämpade värderingsprinciper måste anges.

**International Accounting Standards Committee**

IASC behandlar redovisning av pågående arbeten i sin rekommendation IAS 11, Accounting for Construction Contracts. Rekommendatio-

nen gäller entreprenader inom skilda områden såsom uppförande eller tillverkning av broar, dammanläggningar, fartyg, byggnader och maskinanläggningar. Enligt rekommendationen skall vinstavräkning alltid ske successivt för pågående arbeten där resultatet av ett kontrakt kan beräknas på ett tillförlitligt sätt. Om detta kriterium inte är uppfyllt skall arbetet intäktsredovisas till ett belopp som motsvarar nedlagda kostnader. Någon vinst anses således inte i detta fall vara realiserad. Kraven för att successiv vinstavräkning skall få tillämpas är så högt ställda varför rekommendationen kan sägas ge uttryck för matchningsprincipen med starka inslag av försiktighet. Dessa krav gäller även successiv vinstavräkning av pågående tjänsteuppdrag enligt IAS 18, Revenue.

## 10.7 Tilläggsupplysningar

### 10.7.1 Gällande rätt

I 20 § första stycket 1 BFL anges att grunderna för värdering av tillgångar och skulder samt sådana ändringar i dessa grunder som avsevärt påverkat resultatet skall anges. Eftersom lagens värderingsregler lämnar en förhållandevis stor frihet för värdering av olika slags tillgångar måste anteckning göras om de huvudprinciper som använts vid värderingen av olika huvudslag av tillgångar för att balansräkningen skall ge en tillfredsställande upplysning om företagets ställning och förändring i denna. Den föreskrivna upplysningsskyldigheten torde även främja att den bokföringsskyldige använder genomtänkta och konsekventa värderingsprinciper.

Samtliga aktiebolag och större företag som omfattas av lagen (1980:1103) om årsredovisning m.m i vissa företag (ÅRL) skall lämna kompletterande upplysningar om materiella anläggningstillgångars anskaffningsvärde, utom såvitt avser fast egendom som inte är maskin eller byggnad, samt det sammanlagda beloppet av de intill balansdagen företagna av- och nedskrivningarna, 11 kap. 8 § första stycket 6 ABL och 2 kap. 7 § första stycket 1 ÅRL. Har sådana tillgångar skrivits upp skall oavskrivet uppskrivningsbelopp anges. Denna i förhållande till BFL utökade upplysningsskyldighet motiveras med att läsaren av årsredovisningen skall få en bättre uppfattning om storleken av befintliga dolda reserver och, framför allt, en bättre grundval för bedömningen av företagets avskrivningar än vad enbart det bokförda värdet av anläggningstillgångarna kan ge. Bestämmelserna har inte tagits in i BFL eftersom de ansetts alltför komplicerade för att göras tillämpliga på alla bokföringsskyldiga.

De i föregående stycke nämnda företagen skall vidare för fastigheter

som är anläggningstillgångar ange taxeringsvärden med fördelning på motsvarande poster i balansräkningen, 11 kap. 8 § första stycket 7 ABL och 2 kap. 7 § första stycket 2 ÅRL. Om det vid fastighetstaxeringen åsatta byggnadsvärdet innefattar värden på maskiner, s.k. industritillbehör, bör denna del om möjligt avskiljas vid angivandet av taxeringsvärdet för byggnaden eftersom denna del i stället skall redovisas under annan post (Maskiner och inventarier).

I 20 § första stycket 2 BFL föreskrivs att upplysning skall lämnas om grunderna för avskrivning av olika grupper av anläggningstillgångar med angivande av betydelsefulla ändringar i dessa grunder. Lagtexten bör enligt FAR:s rekommendation nr 3 tolkas så att såväl tillämpad avskrivningsmetod som tillämpade livslängder skall anges.

Lagens krav på upplysning om grunderna för avskrivningar av olika tillgångar har endast avseende på de bokförda avskrivningarna och innefattar inte krav på upplysning om något slags normalavskrivningar. Enligt FAR:s nyssnämnda rekommendation bör emellertid i de fall avskrivningar verkställs utöver den fastställda planen dessa redovisas som bokslutsdisposition och inte som en rörelsekostnad. I resultaträkningen bör således de bokföringsmässiga avskrivningarna uppdelas på dels en rörelsekostnad (Avskrivningar enligt plan) dels en bokslutsdisposition (Skillnad mellan bokförd avskrivning och avskrivning enligt plan). En sådan redovisning får enligt FAR anses utgöra god redovisningssed och därmed obligatorisk för i vart fall större företag eftersom tillämpningen av avskrivningar enligt plan idag är allmänt utbredd bland dessa företag.

Enligt 20 § första stycket 3 BFL skall upplysning lämnas om eventuell uppskrivning som verkställts för året med angivande av uppskrivningsbeloppet och dess användning.

### 10.7.2 EG:s fjärde bolagsdirektiv

Enligt artikel 43.1.1 skall tillämpade värderingsmetoder och använda beräkningsmetoder för av- och nedskrivningar anges i not. Vidare skall för poster som är eller som ursprungligen var redovisade i utländsk valuta anges enligt vilka grunder beloppen har omräknats till inhemsk valuta.

Vidare gäller enligt artikel 43.1.10 att upplysning måste lämnas om i vilken utsträckning beräkningen av årsresultatet har påverkats av skattemässiga överväganden. Om en sådan värdering har väsentlig inverkan på den framtida beskattningen skall detta anges. Artikel 11-bolag får enligt artikel 44.1 tillåtas att utelämna dessa upplysningar.

I artikel 15.3 a föreskrivs att förändringar i anläggningstillgångarnas

olika poster skall redovisas i balansräkningen eller i noter. Med utgångspunkt i anskaffningsvärdet skall för varje post redovisas dels årets tillkommande och avgående poster samt överföringar, dels ackumulerade av- och nedskrivningar samt korrigeringar gjorda under räkenskapsåret av tidigare års av- och nedskrivningar. Samtliga av- och nedskrivningar skall redovisas antingen i balansräkningen som avdrag från respektive tillgång eller i not. Specifikationskraven avser samtliga anläggningstillgångar inklusive posten Förskott till leverantörer även om ett flertal av kraven av naturliga skäl saknar betydelse för sistnämnda tillgångar.

Med tillkommande poster avses under året anskaffade tillgångar som antingen förvärvats utifrån eller som tillverkats av företaget. Härunder upptas även förbättringsutgifter som aktiverats. Avgående poster omfattar sådana tillgångar som företaget under året gjort sig av med genom t.ex. försäljning eller utrangering.

Överföringar avser omklassificeringar av tillgångar från anläggningstillgångar till omsättningstillgångar och vice versa eller mellan olika grupper av anläggningstillgångar. En överföring skall t.ex. ske från posterna Förskott avseende materiella anläggningstillgångar och Pågående nyanläggningar i samband med att en tillgång tas i bruk eller med färdigställandet av en tillgång som var under uppförande vid räkenskapsårets ingång.

Medlemsstaterna får enligt artikel 44.2 tillåta att artikel 11-bolag undantas från skyldigheten att i noterna lämna upplysningar som avses i artikel 15.3 a. Däremot kan undantag inte göras för uppgifter enligt artikel 43.1.1.

Skattemässigt motiverade s.k. extraordinära värdejusteringar skall enligt artiklarna 35.1 d och 39.1 e redovisas i not. Dessa bestämmelser saknar uttrycklig motsvarighet i svensk rätt. I svensk redovisningspraxis behandlas de differenser som uppkommer mellan den redovisningsmässiga och den skattemässiga värderingen av tillgångar som bokslutsdispositioner och obeskattade reserver. Kontaktkommittén har understrukit att det bara är i de fall då skattereglerna är villkorade av att värderingen också är gjord i redovisningen som det kan accepteras att värderingen är skattepåverkad. Bestämmelsen i artikel 35.1 d är således tillämplig t.ex. då de skattemässiga avskrivningsreglerna för maskiner och inventarier förutsätter att samma avskrivningsbelopp redovisas i årsbokslutet och bör förmodligen tolkas på så sätt att om den nationella lagstiftningen inte tillåter redovisning av bokslutsdispositioner och obeskattade reserver skall den skattemässiga avskrivningen i stället redovisas i not.

Om en värdering enligt artikel 40.1, se avsnitt 10.3.2 ovan, väsentligt avviker från ett värde baserat på det senast kända marknads-

värdet skall skillnadsbeloppet för varje slag av tillgångar redovisas i not, artikel 40.2.

Företag som tillämpar regeln i artikel 33.1 om viss värdering eller uppskrivning är, i fråga om andra tillgångar än varulager, skyldiga att för varje post i balansräkningen lämna upplysningar om skillnaderna mellan en traditionell värdering enligt artikel 32 och den använda metoden. Dessa upplysningar skall lämnas i balansräkningen eller i not.

## 10.8 Kommitténs överväganden

### 10.8.1 Inledning

Med undantag för kraven på reversering överensstämmer direktivets värderingregler och krav på tilläggsupplysningar i allt väsentligt med gällande svensk rätt, som den kommer till uttryck i 14 och 15 §§ BFL, samt i notupplysningsreglerna i 20 § BFL, 11 kap. 8 § första stycket 6 ABL och 2 kap. 7 § första stycket 1 ÅRL.

Bestämmelserna i artiklarna 35.2-35.4 angående anskaffningsvärdets beräkning saknar dock uttryckliga motsvarigheter i svensk lagstiftning. Innebörden av bestämmelserna är emellertid förenlig med svensk redovisningspraxis och svenska rekommendationer. Trots detta påkallar artiklarna 35 och 39 ändring av de svenska reglerna, främst därför att de ger så detaljerade föreskrifter. Detta gäller särskilt bestämmelserna avseende anskaffningsvärdets beräkning. Ett införande av dessa regler torde vara nödvändigt redan av det skälet att de är tvingande. Dessutom är de principiellt viktiga p.g.a. att de präglas av försiktighet. Genom att lagfästa dem hindras inte utvecklingen av praxis men varje avsteg från dessa grundläggande principer måste vara väl genomtänkt och motiverat av kravet på rättvisande bild.

Vidare har bestämmelsen om uppskrivning av anläggningstillgångar i artikel 33.1 c, med vissa skillnader vad gäller användningen av uppskrivningsbeloppet, sin motsvarighet i BFL. Däremot saknar direktivet motsvarighet till 14 § fjärde stycket BFL om värdering av omsättningstillgångar över anskaffningsvärdet.

### 10.8.2 Anläggningstillgångar

I BFL föreskrivs att anläggningstillgångar *får* tas upp till *högst* anskaffningsvärdet. BFL anger således ett takvärde över vilket tillgångarna inte får tas upp. Regeln i sig utgör inget hinder mot att skriva upp tillgångar så länge de inte värderas över anskaffnings-

värdet. På grund härav föreskrivs i 15 § första stycket tredje meningen att anläggningstillgångar, med vissa undantag, inte får tas upp till högre värde än det som de tagits upp till i närmast föregående balansräkning.

Eftersom direktivet föreskriver att anläggningstillgångar *skall* tas upp till anskaffningsvärdet, efter avdrag för erforderliga av- och nedskrivningar, jfr avsnitt 10.8.5, uppkommer inte den teoretiska möjlighet till upp- och nedskrivning inom ramen för tillgångens anskaffningsvärde som i och för sig följer av BFL:s huvudregel.

### 10.8.3 Omsättningstillgångar

Beträffande omsättningstillgångar föreskriver direktivet att dessa *skall* värderas till det lägsta av anskaffningsvärdet och verkliga värdet. Någon möjlighet att undervärdera sådana tillgångar föreligger därmed inte. Inte heller den generella möjlighet till sådan undervärdering som föreligger enligt BFL kan således behållas.

Enligt 14 § tredje stycket BFL skall skillnaden mellan det bokförda värdet och det värde som lagret högst får tas upp till redovisas som lagerreserv. Tillskapandet av lagerreserver är i huvudsak skattemässigt betingat. Tidigare medgav nämligen KL generösa möjligheter till avdrag för avsättning till sådana reserver. Genom 1990 års skattereform har rätten till skattemässigt avdrag för avsättning till lagerreserv i princip avskaffats.

Lagret får numera som huvudregel inte tas upp till lägre värde än det lägsta av anskaffningsvärdet och det verkliga värdet beräknade enligt BFL:s regler, anvisningspunkten 2 till 24 § KL. Härutöver finns en alternativregel innebärande en schablonberäkning av lagrets verkliga värde till 97 procent av det samlade anskaffningsvärdet. Även om alternativregeln tillämpas skall enligt Bokföringsnämndens uttalande U 92:1, Redovisning av varulager vid tillämpning av den s.k. 97-procentsregeln, lagrets värde, beräknat enligt lägsta värdets princip och med en indivduell inkuransbedömning, tas upp på tillgångssidan i balansräkningen. På passivsidan skall skillnaden mellan detta värde och det skattemässigt godtagna värdet redovisas som lagerreserv. Enligt uttalandet kan även nettoredovisning av lagret godtas under förutsättning att avvikelsen från en värdering enligt lägsta värdets princip inte i väsentlig grad påverkar bedömningen av företagets resultat och ställning.

Med hänsyn till att avdragsrätten har begränsats till tre procent av det samlade anskaffningsvärdet kommer några lagerreserver av nämnvärd betydelse inte att skapas i framtiden. Någon risk för att redovisningen av företagens resultat och ställning skulle fördunklas

eller förvanskas om eventuella reserver inte redovisas öppet kan med hänsyn härtill inte anses föreligga. Det bör därför vara tillräckligt att upplysning lämnas i not om hur värderingen av lagret har skett. Av direktivets bestämmelser följer också att tillämpade värderingsmetoder skall anges liksom av- och nedskrivningar som uteslutande är motiverade av skatteskäl. Trots att direktivet som huvudregel föreskriver att omsättningstillgångar *skall* värderas till anskaffningsvärdet förutsätter det således att undervärdering betingad av skatteskäl kan förekomma. En värdering av lagret enligt KL:s regler torde därmed inte stå i strid med direktivet, eftersom den innefattar en alternativ bestämning av lagrets verkliga värde, så länge uppgift härom lämnas i not.

Sammanfattningsvis följer av det anförda att bestämmelsen i BFL om redovisning av lagerreserv liksom bestämmelserna i ABL och ÅRL som medger vissa företag rätt att utelämna uppgift om lagerreservens storlek och förändring, bör upphävas såvitt gäller de bolag som omfattas av kommitténs förslag.

Det skall tilläggas att KL även innehåller en bestämmelse som innebär att djur i jordbruk och renskötsel inte får tas upp till lägre belopp än 85 procent av den genomsnittliga produktionskostnaden. Bestämmelsen torde endast ha begränsad betydelse för företag utanför jordbruksbokföringslagens (1979:141) tillämpningsområde varför den inte medför något annat ställningstagande än som redovisats ovan.

### 10.8.4 Beräkning av anskaffningsvärde

Eftersom anskaffningsvärdet enligt EG:s fjärde bolagsdirektiv skall beräknas på samma sätt för både omsättningstillgångar och anläggningstillgångar, med undantag för att bestämmelsen om aktivering av räntor endast är tvingande för medlemsstaterna såvitt gäller anläggningstillgångar, har kommittén valt att sammanföra reglerna för beräkningen av anskaffningsvärdet i en enda bestämmelse.

Kommittén har vidare valt att som beteckning för det värde till vilket en tillgång skall tas upp endast använda begreppet anskaffningsvärde och inte skilja mellan egentillverkade tillgångar och externt förvärvade tillgångar.

Eftersom det överensstämmer med god redovisningssed att under vissa förutsättningar aktivera räntor även vid produktion av omsättningstillgångar föreslår kommittén att bestämmelsen i artikel 39.2 andra meningen utnyttjas. Härigenom råder i det närmaste fullständig överensstämmelse mellan reglerna för beräkning av anskaffningsvärdet för både omsättningstillgångar och anläggningstillgångar.

Kommittén har övervägt att föreslå att det införs en bestämmelse som med FAR:s rekommendation nr 3 och Redovisningsrådets rekommendation RR 2 som förebild, uttryckligen anger att med anskaffningsvärde avses utgifterna för att bringa tillgången till dess tillstånd och plats på balansdagen. En sådan definition överensstämmer även med internationella rekommendationer på området (se IASC:s rekommendationer IAS 2, Inventories, och IAS 16, Property, plant and equipment). Om denna metod väljs skulle lagstiftaren så att säga utgå från det högsta belopp som ett anskaffningsvärde kan bestämmas till. De utgifter som enligt nuvarande lagstiftning och praxis samt enligt det fjärde bolagsdirektivet (och som är aktuella att uttryckligen ange i lagen) *får* inräknas i anskaffningsvärdet, dvs. aktiverade räntor, vissa indirekta kostnader samt utgifter för värdehöjande förbättring (gäller endast anläggningstillgångar), skulle i sådant fall behandlas som avdragsposter. I lagen skulle således anges att i anskaffningsvärdet *behöver* inte nu nämnda slag av utgifter inräknas. Denna metod ger emellertid intryck av att sådana utgifter som huvudregel alltid skall anses ingå i en tillgångs anskaffningsvärde vilket naturligtvis inte är fallet. Som exempel kan nämnas att aktiverade räntor endast bör kunna inräknas i anskaffningsvärdet för ett tillgång vars tillverkning sträcker sig över en längre tid.

Ett alternativ till den i föregående stycke beskrivna metoden är att lagstiftaren i stället för att utgå från det högsta beloppet, föreskriver regler för beräkningen av anskaffningsvärdet som tar sin utgångspunkt i det lägsta belopp som en tillgångs anskaffningsvärde får bestämmas till, t.ex. inköpspris med tillägg för samtliga med förvärvet eller tillverkningen direkt knutna kostnader. De i ovan nämnda stycke angivna avdragsposterna skulle med detta synsätt behandlas som tilläggsposter. Kommittén har valt att i princip stanna för sistnämnda lösning. Eftersom det enligt kommitténs mening framstår som fullständigt självklart att i anskaffningsvärdet i vart fall skall inräknas inköpspriset och samtliga till förvärvet eller tillverkningen direkt knutna kostnader har kommittén valt att föreslå att detta led i beräkningsmetoden inte uttryckligen införs i lagtexten.

Bestämmelsen i artikel 31.2 som medger undantag från huvudregeln om att tillgångarna skall värderas post för post torde enligt kommitténs mening utgöra stöd för att tillåta portföljvärdering av likartade tillgångar i vissa fall. Om ett företag innehar en portfölj av likartade tillgångar, såsom noterade värdepapper, och dessa har anskaffats i syfte att utjämna risker inom portföljen, kan således en nedgång i värde på en tillgång kvittas mot en uppgång i värde på en annan tillgång av samma kategori (jfr FAR:s rekommendation nr 12). Det skall dock framhållas att direktivet förutsätter att bestämmelsen i

artikel 31.2 endast tillämpas i undantagsfall och att den således måste användas med stor försiktighet.

Som framgår ovan föreskrivs inte i BFL någon särskild metod för hur lagrets anskaffningsvärde skall beräknas. Enligt Redovisningsrådets rekommendation RR 2 skall dock som huvudregel beräkningen ske enligt FIFO-metoden men även vägd genomsnittsberäkning kan tillåtas. Det fjärde bolagsdirektivet överlåter på medlemsstaterna att föreskriva antingen vägda genomsnittspriser, FIFO, LIFO eller annan jämförbar metod.

I tider med inflation tenderar FIFO att ge högre vinster eftersom tidigare och lägre kostnader för sålda varor matchas mot dagens försäljningspris. Att tillämpa vägda genomsnittspriser kan vara lämpligt när varulagret består av identiska eller nästan identiska produkter och innebär att den totala kostnaden för produkter i lager divideras med antalet produkter. Detta genomsnittliga pris måste sedan korrigeras i samband med varje ny leverans som går in i lagret. Denna metod används mindre än FIFO eftersom den fordrar mer administrativt arbete medan resultatet inte avviker väsentligt från beräkningar enligt FIFO-metoden i tider med relativt låg inflation eller där lagrets omsättningshastighet är relativt hög. LIFO slutligen, innebär att rådande kostnader matchas mot rådande intäkter så att resultaträkningen rensas från lagerhållningsvinster.

Kommittén har övervägt att inte föreslå någon lagreglering överhuvudtaget av frågan om vilken eller vilka beräkningsmetoder som får användas utan överlåta på den praktiska tillämpningen att närmare utveckla detta. Det kan dock ifrågasättas om detta vore helt förenligt med direktivet eftersom det inte skulle innebära någon begränsning vad gäller val av metod och direktivet uttryckligen anger att de metoder som får tillåtas är FIFO, LIFO, vägda genomsnittspriser eller *annan jämförbar metod*. Kommitténs slutliga ståndpunkt är därför att föreslå att det införs en bestämmelse om beräkningsmetoder i lagen.

När det gäller valet av vilka metoder som bör tillåtas förefaller det enligt kommittén som om god redovisningssed inte tillåter LIFO utan som huvudregel skall FIFO-metoden användas. Som alternativ kan en vägd genomsnittsberäkning godtas om denna metod ger en god approximation till FIFO-metoden (se Redovisningsrådets rekommendation RR 2). Detta talar för att endast de nu nämnda metoderna bör tillåtas. Kommittén vill å andra sidan inte låsa redovisningsutvecklingen genom att uttryckligen förbjuda någon beräkningsmetod i lagen. Om en tillämpning av LIFO i undantagsfall skulle medföra en betydligt bättre redovisning får det antas att omständigheterna är sådana att denna metod är att anse som en med FIFO eller vägda genomsnittspriser jämförbar metod.

### 10.8.5 Avskrivningar

Oavsett tillgångsslag bör enligt kommitténs mening huvudregeln vid bestämmandet av avskrivningstider vara tillgångens ekonomiska livslängd. För immateriella anläggningstillgångar föreslås dock att det införs en presumtionsregel enligt vilken den ekonomiska livslängden antas vara högst fem år. Om den redovisningsskyldige gör gällande att livslängden överstiger fem år ankommer det på denne att tillfredsställande motivera detta och utförligt redogöra för skälen till denna bedömning. Denna lösning torde enligt kommitténs uppfattning uppfylla villkoret i artikel 37.1, som gäller aktiverade utgifter för forsknings- och utvecklingsarbeten, att medlemsstaterna endast i undantagsfall får tillåta att sådana tillgångar skrivs av på längre tid än fem år.

Kommittén har valt att inte föreslå någon yttersta tidsgräns vid vilken de immateriella anläggningstillgångarna skall vara helt avskrivna. Kommittén är medveten om att detta kan leda till att företag kan känna sig frestade att börja tillämpa oacceptabelt långa avskrivningstider för t.ex. goodwill, beträffande vilka det i dag enligt BFL gäller en maximal avskrivningstid på tio år. Å andra sidan kan en i lagen fastställd maximigräns med tiden komma att uppfattas som huvudregel för beräkningen av avskrivningstider så snart det är aktuellt att avvika från femårsregeln. Avsaknaden av en yttersta tidsgräns bör därför enligt kommitténs mening kunna medverka till att de redovisningsskyldiga mer noggrant överväger tillgångens ekonomiska livslängd för det fall denna kan beräknas överstiga fem år och på så sätt tjäna som en spärr mot alltför långa avskrivningstider. Det skall tilläggas att kommitténs ställningstagande i denna fråga även bygger på den bedömningen att eventuella rekommendationer från normgivande organ som behandlar avskrivningstider för olika typer av immateriella anläggningstillgångar får genomslagskraft och följs av företagen samt att bristande följsamhet i detta hänseende kan föranleda lagstiftaren att på nytt se över avskrivningsreglerna för immateriella anläggningstillgångar.

#### Överavskrivningar

Av kravet i artikel 35.1 d på upplysning om av- och nedskrivningar betingade av skatteskäl framgår att det fjärde bolagsdirektivet förutsätter att värderingen kan styras av skatteregler. Bakgrunden till denna artikel är att många medlemsländer har skatteregler som innehåller särskilda skatteförmåner genom att tillåta korta avskrivningstider. Så är fallet i nästan alla medlemsländer, utom bl.a. Nederländerna och Storbritannien. I flera av dessa länder är också värderingen i bokslutet

kopplad till eller villkorad av hur posten behandlas vid beskattningen. Något hinder enligt direktivet mot att utnyttja KL:s avskrivningsregler torde således inte föreligga i och för sig. I direktivet används begreppet "värdejusteringar" som gemensam benämning på av- och nedskrivningar. I den funktionsindelade resultaträkningen redovisas av- och nedskrivningar under respektive funktion medan de i den kostnadsindelade resultaträkningen redovisas som särskild post.

Det framgår inte klart av direktivet om även skattemässigt betingade s.k. överavskrivningar omfattas av begreppet "värdejusteringar". I och för sig framgår av kraven i artiklarna 35.1 d och 39.1 e på tilläggsupplysningar avseende av- och nedskrivningar som uteslutande är motiverade av skatteskäl, att direktivet inte hindrar att bl.a. avskrivningarna kan vara motiverade av sådana skäl. I dessa fall använder emellertid direktivet begreppet "extraordinära värdejusteringar". Vidare framgår av artikel 19 att med värdejusteringar avses alla konstaterade värdeförsämringar oavsett om de är slutliga eller inte. Detta talar enligt kommitténs mening för att överavskrivningarna inte omfattas av begreppet "värdejusteringar" och att det därmed endast är de planmässiga avskrivningarna som skall redovisas i resultaträkningarna under antingen respektive funktion eller som en särskild post, och att överavskrivningarna får redovisas på något annat sätt, t.ex. som bokslutsdispositioner. För denna tolkning talar även det förhållandet att direktivet i artikel 35.1 a föreskriver att anläggningstillgångar, med förbehåll för vad som gäller enligt artiklarna *35.1 b och 35.1 c* skall värderas till anskaffningsvärdet och att de skattemässiga "extraordinära värdejusteringarna" behandlas i artikel *35.1 d.*

### 10.8.6 Utdelningsbegränsning

Enligt kommitténs mening saknas anledning att införa utdelningsbegränsningar på den grunden att ett bolag har oavskrivna aktiverade utgifter för forsknings- och utvecklingsarbeten. Undantagsbestämmelsen i artikel 37.1 i det fjärde bolagsdirektivet bör därför i detta skede av utredningsarbetet utnyttjas. Det kan emellertid finnas skäl att återkomma till frågan i samband med att bestämmelserna om uppdelningen av aktiebolagens eget kapital i bundet och fritt ses över i nästa etapp av arbetet.

### 10.8.7 Nedskrivningar

Bestämmelsen i artikel 35.1 c aa måste uppfattas som tvingande för medlemsstaterna i den meningen att dessa inte får förhindra ned-

skrivning vid endast tillfälliga värdenedgångar på finansiella anläggningstillgångar. Eftersom direktivets huvudregel är att anläggningstillgångar *skall* tas upp till anskaffningsvärdet, till skillnad från BFL som föreskriver att sådana tillgångar *får* tas upp till *högst* anskaffningsvärdet, måste direktivets bestämmelse tolkas på så sätt att tillfälliga värdenedgångar på materiella och immateriella anläggningstillgångar inte får föranleda nedskrivning medan motsatt förhållande gäller för finansiella anläggningstillgångar.

Med undantag för 16 § BFL görs i svensk rätt ingen åtskillnad mellan olika slag av anläggningstillgångar. Rätten enligt artikel 35.1 c aa att göra nedskrivning av finansiella anläggningstillgångar har därför sin motsvarighet i både 15 och 16 §§ BFL. Skyldigheten att göra nedskrivning på anläggningstillgång som varaktigt gått ner i värde, svarande mot den i artikel 35.1 c bb föreskrivna, återfinns i 15 § tredje stycket och 16 § första stycket BFL.

Direktivets krav på nedskrivning av omsättningstillgångar innebär att sådana tillgångar alltid skall värderas till det lägsta av anskaffningsvärdet och verkliga värdet, dvs. enligt lägsta värdets princip.

Principen att alla nedskrivningar skall redovisas i resultaträkningen är av grundläggande karaktär. Det måste därför finnas starka skäl för att medge undantag härifrån. Hittills under utredningsarbetet har det inte framkommit några sådana skäl varför kommittén har stannat för att föreslå att undantagsregeln i artikel 36 inte införs.

### 10.8.8 Återföring av nedskrivningar

Kravet på reversering i artikel 35.1 c dd är i strid med gällande svensk rätt, utom såvitt avser fordringar, 16 § andra stycket BFL. Det är nämligen enligt 15 § första stycket samma lag inte tillåtet att återföra gjorda nedskrivningar om inte de förutsättningar som enligt fjärde stycket gäller för uppskrivning av tillgången är uppfyllda.

Direktivets bestämmelse om reverseringsplikt är emellertid tvingade för medlemsstaterna, och därmed för Sverige. Införandet i svensk rätt av en sådan regel medför att undantagsregeln i 16 § andra stycket BFL om reversering av nedskrivning av fordran blir huvudregel. Emellertid skall noteras att den nämnda bestämmelsen i BFL inte är tvingande medan direktivets föreskrift för motsvarande fall är det.

Det värde som en anläggningstillgång får eller skall skrivas ner till är det verkliga värdet på balansdagen varmed, såvitt avser finansiella anläggningstillgångar, i första hand avses det pris som tillgången skulle betinga vid en försäljning mellan två av varandra oberoende parter. För tillgångar för vilka det existerar en fungerande och öppen marknad är således det verkliga värdet detsamma som marknads-

värdet. Den frivilliga nedskrivningsmöjligheten beträffande finansiella anläggningstillgångar med, under vissa förutsättningar, åtföljande reverseringsplikt, innebär således att det är tillgångens marknadsvärde, eller annat verkligt värde, på balansdagen som får användas så länge detta värde inte överstiger anskaffningsvärdet. Om marknadsvärdet för t.ex. börsnoterade aktier har gått ner på balansdagen får de skrivas ner till detta lägre värde. Om marknadsvärdet på nästa balansdag åter har stigit skall värdet skrivas upp, dock inte över anskaffningsvärdet, oavsett orsaken till att marknadsvärdet förändrats och oavsett värdeförändringarnas varaktighet.

För övriga anläggningstillgångar bestäms det verkliga värdet med utgångspunkt i tillgångens funktion och användning i företaget. Detta innebär att verkligt värde motsvaras av tillgångens framtida avkastningsvärde för företaget (jfr FAR:s rekommendation nr 3). Ett sådant avkastningsvärde *kan* sammanfalla med marknadsvärdet och i de fall det finns en fungerande andrahandsmarknad för tillgången kan marknadsvärdet ge en viss ledning för beräkningen av avkastningsvärdet. Normalt bör nedskrivning inte ske till ett lägre värde än marknadsvärdet. Andra anläggningstillgångar än finansiella sådana får inte göras till föremål för nedskrivning vid endast kortvariga värdenedgångar utan det förutsätts att värdenedgången är av viss varaktighet för att den skall kunna föranleda nedskrivning. Å andra sidan måste i sådant fall nedskrivning ske. För dessa tillgångar kan således inte fluktuationer i det verkliga värdet, eller marknadsvärdet, mellan två balansdagar föranleda nedskrivning och därmed inte heller reversering utan det torde i stället förhålla sig på det sättet att det är den konkreta orsaken till nedskrivningen som skall ha fallit bort för att reverseringsplikt skall inträda. Detta kan vara en följd av att nedskrivningen i efterhand visar sig ha berott på en felbedömning från företagsledningens sida men kan också bero på att den eller de förutsättningar som föranledde nedskrivningen helt eller delvis har upphört att existera eller att de har förändrats på sådant sätt att nedskrivningen inte längre är befogad.

Kravet på reversering i artikel 39.1 d är förenligt med lägsta värdets princip eftersom det värde som åsätts tillgången efter reverseringen fortfarande är det lägsta av anskaffningsvärdet och det verkliga värdet. Emellertid torde reverseringsplikten för omsättningstillgångar sällan aktualiseras eftersom sådana tillgångar endast i undantagsfall finns kvar över två eller flera balansdagar.

### 10.8.9 Uppskrivning av anläggningstillgångar

Det föreligger inte enligt vare sig svensk rätt eller direktivet någon skyldighet att skriva upp tillgångar som varaktigt ökat i värde. Detta kan möjligen kritiseras på den grunden att en underlåtenhet att företa uppskrivning resulterar i dolda reserver. Emellertid uppställer såväl BFL som det fjärde bolagsdirektivet krav på tilläggsinformation avseende förhållanden som är av väsentlig betydelse för att bedöma rörelsens resultat och ställning, 20 § första stycket, respektive för att ge en rättvisande bild, artikel 2.4.

Ett företag kan således fritt välja att aldrig företa uppskrivningar, att skriva upp vissa typer av tillgångar eller att utnyttja uppskrivningsmöjligheterna maximalt. Avgörande för vilken praxis som tillämpas är att den måste uppfylla det övergripande kravet på att redovisningen skall ge en rättvisande bild av företagets ställning och resultat. Eventuella uppskrivningar måste även vara konsekventa. Enstaka tillfälliga och principlösa uppskrivningar snedvrider de enskilda tillgångsposternas inbördes värden och försämrar därmed redovisningens informationsvärde.

Artikel 33.1 c om uppskrivning har sin motsvarighet i 15 § fjärde stycket BFL. I sak föreligger dock den viktiga skillnaden att direktivet genom bestämmelsen i artikel 33.2 a kräver att uppskrivningsbeloppet sätts av till en uppskrivningsfond medan svensk rätt som huvudregel kräver att beloppet används för nedskrivning av annan anläggningstillgång. Såvitt gäller aktiebolag får beloppet även sättas av till en uppskrivningsfond eller användas till ökning av aktiekapitalet enligt 11 kap. 4 § ABL. Vidare föreskrivs i artikel 33.2 c att uppskrivningsfonden skall upplösas eller minskas om det överförda beloppet inte längre behövs (reversering). Såväl direktivet som svensk rätt tillåter att belopp ur fonden används för ökning av aktiekapitalet. I svensk rätt tillåts härutöver att uppskrivningsfonden antingen används till sådan nedskrivning som angetts ovan eller för förlusttäckning i vissa fall.

Frågan är om inte den kvittningsmöjlighet som föreskrivs i 15 § fjärde stycket BFL står i strid med artikel 35.1 c cc som kräver att alla nedskrivningar redovisas i resultaträkningen och artikel 31.1 c aa som förbjuder intäktsföring av orealiserade vinster. Kvittningen innebär att uppskrivningen intäktsförs eftersom resultatet, om möjligheten till kvittning inte hade funnits, skulle ha påverkats av nedskrivningen och därmed blivit lägre.

Tidigare gällde enligt dansk rätt att en uppskrivning, på samma sätt som enligt gällande svensk lagstiftning, fick användas till erforderlig nedskrivning av värdet på andra anläggningstillgångar. Denna bestämmelse upphävdes i samband med genomförandet av direktivet

eftersom den bl.a. ansågs strida mot direktivets krav på att samtliga nedskrivningar skall redovisas i resultaträkningen.

För handelsbolag gäller att uppskrivningsbelopp endast får användas för erforderlig nedskrivning av annan tillgång eftersom det för sådana bolag saknas regler om eget kapital och därmed möjlighet att binda uppskrivningsbeloppet i bolaget. Genom kvittningsmöjligheten har lagstiftaren ändå åstadkommit ett slags bindning av detta.

Enligt kommitténs mening talar så starka skäl för att dagens möjlighet till direkt kvittning mellan uppskrivningar och nedskrivningar kan anses stå i strid med direktivet att bestämmelsen härom i 15 § fjärde stycket BFL bör upphävas.

Konsekvensen av kommitténs ställningstagande blir att handelsbolag, om det inte införs en möjlighet även för dessa bolag att sätta av till uppskrivningsfonder, mister rätten att skriva upp värdet på anläggningstillgångar. Eftersom det, som ovan nämnts, i svensk rätt saknas bestämmelser om bundet eget kapital i handelsbolag förefaller direktivet inte ge utrymme för att tillåta sådana bolag att skapa uppskrivningsfonder.

När det gäller frågan om uppskrivningsfondens användning kan först konstateras att artikel 33.2 andra stycket med vissa restriktioner överlåter på medlemsstaterna att besluta om regler för detta. Artikel 33 hindrar således inte att uppskrivningfondens medel används för att skriva ner tillgångar i enlighet med vad som gäller enligt svensk rätt. Det skall dock påpekas att direktivet kräver att samtliga nedskrivningar redovisas i resultaträkningen vilket innebär att det belopp som tas i anspråk ur fonden för att täcka en nedskrivning också måste redovisas i resultaträkningen. Någon dold kvittning kan således aldrig tillåtas.

En ytterligare begränsning ligger i att överföringar från fonden till resultaträkningen endast får ske i den mån de överförda beloppen har varit kostnadsförda i resultaträkningen eller motsvarar realiserade intäkter. Eftersom ett belopp som tas i anspråk ur fonden för en nedskrivning inte motsvarar en realiserad intäkt följer av det anförda att direktivet, som förutsättning för att en sådan användning av fondens medel skall vara tillåten, kräver att den ursprungliga uppskrivningen redovisats som en intäkt i resultaträkningen och att den samtidiga avsättningen till uppskrivningsfonden redovisats som en kostnad. Om dessa förutsättningar är uppfyllda torde enligt kommitténs mening direktivet tillåta att uppskrivningsfonden i enlighet med gällande rätt används för nedskrivning av andra anläggningstillgångar.

Uppskrivningar som intäktsförs och avsättningar som kostnadsförs bör enligt kommitténs mening inte få räknas in i nettoomsättningen eller i de i resultaträkningen angivna kostnadsposterna utan bör

redovisas som särskilda poster i denna. Samma krav bör gälla för belopp som överförs från fonden till resultaträkningen.

Syftet med direktivets krav på avsättning till uppskrivningsfond och bestämmelser om vad fondens medel får användas till är att säkerställa att dessa medel binds i företaget och inte delas ut till ägarna. Även om direktivet i och för sig föreskriver att uppskrivningsbeloppet skall sättas av till en uppskrivningsfond kan det därför enligt kommitténs mening inte anses stå i strid med direktivet att tillåta att uppskrivningsbeloppet direkt utan att passera en uppskrivningsfond används för vissa ändamål så länge nämnda syfte inte åsidosätts. Ökning av aktiekapitalet bör därför kunna ske antingen genom att uppskrivningsbeloppet direkt används för detta ändamål eller genom utnyttjande av uppskrivningsfonden.

Av- och nedskrivningar skall ske på grundval av det uppskrivna värdet. Detta torde medföra en viss återhållsamhet att företa uppskrivningar eftersom uppskrivningen inte får påverka resultatet för det räkenskapsår uppskrivningen görs samtidigt som den medför ökade kostnader i framtiden i form av större av- och nedskrivningar.

Enligt bestämmelsen i 15 § sista meningen BFL får uppskrivning av fastigheter inte göras till ett högre värde än taxeringsvärdet. Bestämmelsen präglas av försiktighetsprincipen men kan i vissa fall komma att strida mot kravet på rättvisande bild eftersom detta krav får anses innebära att både upp- och nedskrivningar skall göras till verkligt värde. Kommittén anser därför att denna begränsningsregel bör upphävas. Det kan i och för sig ifrågasättas om inte möjligheten att skriva upp värdet av tillgångar, i första hand av hänsyn till borgenärsintresset, borde kombineras med någon form av takregel i syfte att förhindra alltför kraftiga uppskrivningar. Erfarenheterna visar möjligen också att benägenheten att göra erforderliga nedskrivningar är mindre god vilket kan resultera i att tillgångarna övervärderas. Om värdet skrivits upp kraftigt kan det uppfattas som en alltför stor belastning på resultatet att senare skriva ner det. En omständighet som, utöver den i föregående stycke nämnda, enligt kommitténs mening borde verka återhållande på en uppskrivningsbenägenhet är skyldigheten att reversera uppskrivningen, se vidare nedan. Det får vidare förutsättas att särskild försiktighet iakttas i det fall det blir aktuellt att skriva upp en fastighet över dess taxeringsvärde.

Kommitténs ståndpunkt att inte behålla begränsningsregeln bygger självklart på förutsättningen att de redovisningsskyldiga efterlever bestämmelserna om reverseringsplikt och nedskrivningsskyldighet. Om det skulle visa sig att kommitténs förslag leder till missbruk av uppskrivningsreglerna får det övervägas att på nytt införa någon form av takregel.

### 10.8.10 Återföring av uppskrivningar

Bestämmelsen i artikel 33.2 c utgör en motsvarighet till reversering av nedskrivningar och syftar till att förhindra övervärdering av tillgångar. Reverseringen innebär att uppskrivningsfonden skall reduceras med motsvarande belopp.

Reverseringsplikten innebär att, så snart det kan konstateras att det förhållande som föranledde uppskrivningen inte längre föreligger, återföring skall ske oavsett om värdet av andra skäl kan antas ligga kvar på den nivå till vilken tillgången skrivits upp. I så fall måste företaget först reversera och sedan företa en ny uppskrivning om förutsättningarna härför att uppfyllda, dvs. den "nya" värdeuppgången skall vara väsentlig och bestående.

En viktig skillnad mellan reversering av en uppskrivning, å ena sidan, och nedskrivning, å den andra sidan, är att reverseringen skall ske omedelbart medan en nedskrivning måste företas först om värdenedgången är varaktig. En annan sådan skillnad är att en reversering medför att uppskrivningsfonden reduceras med motsvarande belopp.

I kommentaren till den danska årsredovisningslagen sägs att reversering skall ske om den konkreta förutsättningen för uppskrivningen inte längre föreligger eftersom uppskrivningen i sådant fall inte har varit berättigad (Hasselager, Olaf och Runge Johansen, Aksel, Kommentarer til regnskabslovgivningen, Köpenhamn 1992 s. 471). Trots de skilda formuleringarna i den danska lagen beträffande reverseringar av nedskrivningar respektive uppskrivningar, § 29 stk. 3 respektive § 30 stk. 3, är någon saklig skillnad inte avsedd. Om det förhållande som har föranlett en nedskrivning eller en uppskrivning faller bort skall reversering ske.

En annan fråga, som har anknytning till reglerna om fondemission, är vad som händer om det sedan hela fonden överförts till aktiekapitalet uppstår en reverseringsplikt för bolaget. I detta fall finns ju ingen fond att upplösa och reverseringsplikten kan därmed teoretiskt sett inte uppfyllas. I ett sådant fall torde i stället krävas att tillgången skrivs ner över resultaträkningen.

### 10.8.11 Värdering av omsättningstillgångar över anskaffningsvärde

Bestämmelsen i 14 § fjärde stycket BFL saknar motsvarighet i det fjärde bolagsdirektivet. Det kan som framgått tidigare ifrågasättas om bestämmelsen är förenlig med direktivets krav på att endast realiserade vinster får resultatföras. Bestämmelsen bör därför enligt kommitténs

mening upphävas. Detta innebär dock inte att det skulle vara uteslutet att under vissa speciella förhållanden värdera en omsättningstillgång till ett belopp som överstiger anskaffningsvärdet. De fall där avsteg från lägsta värdets princip har kunnat motiveras i svensk redovisningspraxis torde med direktivets synsätt kunna motiveras med det övergripande kravet på att redovisningen skall ge en rättvisande bild av företagets resultat och ställning.

**Marknadsvärdering av värdepapper som är omsättningstillgångar**

Som skäl för marknadsvärdering av värdepapper för vilka det existerar en aktiv marknad med officiella prisnoteringar och för resultatföring av värdeförändringar på sådana tillgångar kan anföras att värdepappersinnehavet utgör en likviditetsreserv att likställa med kassa och banktillgodohavanden. Värdeökningarna skulle kunna anses likställda med realiserade vinster eftersom de lika väl hade kunnat omvandlas till kontanter om företagsledningen hade valt att sälja. Det skulle således inte vara fråga om att i egentlig mening intäktsföra orealiserade vinster. Häremot kan invändas att den officiella prisnoteringen endast utgör ett fiktivt värde och att en utförsäljning vid ett och samma tillfälle av ett större innehav av noterade värdepapper ändå inte säkert skulle betinga det pris som officiellt finns noterat. Börsvärdet, eller motsvarande, måste i så fall justeras med hänsyn till detta innan tillgångarnas marknadsvärde kan fastställas.

Som ytterligare skäl för en marknadsvärdering kan anföras att detta skulle reflektera förändringarna i värdet av de tillgångar som företagsledningen har kontroll över, ge ett bättre mått på dess förvaltning av företagets tillgångar och samtidigt utgöra den mest objektiva grundvalen för att mäta den ekonomiska effekten av företagsledningens beslut att köpa, behålla eller sälja tillgångar. Det kan för övrigt dessutom anses ologiskt att åsätta identiska tillgångar olika värden enbart på den grunden att de förvärvats vid skilda tidpunkter.

Enligt kommitténs uppfattning talar i och för sig starka skäl för att tillåta marknadsvärdering av sådana typer av värdepapper som beskrivits i föregående stycken. Det synes också vara en utbredd uppfattning såväl nationellt som internationellt att en sådan värdering bäst fyller kravet på att redovisningen skall ge en rättvisande bild av företagets ställning och resultat. Även om en intäktsredovisning av värdeökningar framstår som tveksam med hänsyn till realisationsprincipen, enligt vilken endast realiserade vinster får tas med vid beräkningen av resultatet, får det ändå, som framgår ovan, anses att goda skäl kan anföras till stöd för att värdeökningar på sådana

värdepapper som nu är i fråga, är realiserade i den takt de uppkommer och inte först i samband med en senare avyttring.

Kommittén måste emellertid konstatera att direktivets värderingsregler inte öppnar någon möjlighet för att införa bestämmelser om marknadsvärdering av värdepapper. Tvärtom föreskriver artikel 39 att omsättningstillgångar skall värderas enligt lägsta värdets princip. De uppskrivningsmöjligheter som artikel 33 medger har enbart avseende på anläggningstillgångar och inte på omsättningstillgångar. Ett införande av marknadsvärdering för vissa typer av omsättningstillgångar skulle således stå i strid med direktivet.

Möjligen kan i enstaka fall en marknadsvärdering godtas om en sådan, trots att den står i strid med uttryckliga regler i direktivet, utgör en förutsättning för att redovisningen skall ge en rättvisande bild. I sådant fall skall ju direktivets bestämmelser vika, artikel 2.5. Det måste emellertid betonas att frågan om direktivets bestämmelser kan eller skall frångås måste bli föremål för prövning i varje enskilt fall och att det är förhållandena i det enskilda företaget som avgör. Det är således inte möjligt att med stöd av artikel 2.5 införa generella bestämmelser om marknadsvärdering.

Bestämmelsen i artikel 60 utgör ett undantag från huvudregeln i direktivet att all värdering skall ske med utgångspunkt i det historiska anskaffningsvärdet. Det har hittills under utredningsarbetet inte framkommit några skäl som talar för att i årsredovisningslagen införa speciella värderingsregler för vissa typer av företag.

### 10.8.12 Tilläggsupplysningar

För varje post som omfattar anläggningstillgångar, således inte bara materiella sådana, skall enligt artikel 15.3 a i det fjärde bolagsdirektivet redovisas dels tillgångarnas anskaffningsvärde, dels tillkommande och avgående "poster" (varmed avses anskaffade tillgångar, tillgångar som företaget gjort sig av med samt överföringar av tillgångar), dels ackumulerade av- och nedskrivningar samt korrigeringar av tidigare års av- och nedskrivningar.

Om en uppskrivning gjorts skall anges vilka poster i balans- respektive resultaträkningen som berörts, artikel 33.1. Eftersom direktivet förutsätter att hela uppskrivningsbeloppet sätts av till en uppskrivningsfond uppställs inte något krav på uppgift om vad uppskrivningsbeloppet använts till. Däremot krävs att, för det fall uppskrivningsfondens storlek har förändrats under året, uppgift lämnas i not om fondens storlek vid årets början och slut, om belopp som tillförts fonden under året samt om belopp som använts och hur det

har använts, artikel 33.2 a.

Vid en jämförelse med vad som nu gäller i Sverige medför artikel 15.3 a skärpta upplysningskrav på så sätt att för varje post i balansräkningen som omfattar anläggningstillgångar skall anges nyanskaffningar under året, tillgångar som företaget avhänt sig under året samt överföringar mellan tillgångsslag eller mellan olika grupper inom samma tillgångsslag. Däremot överensstämmer kravet på att tillgångarnas anskaffningsvärde och ackumulerade avskrivningar och nedskrivningar skall anges med kraven i ABL och ÅRL.

Eftersom årets av- och nedskrivningar, såvitt gäller materiella och immateriella anläggningstillgångar, enligt det föreslagna resultaträkningsschemat med funktionsindelning inte redovisas separat bör uppgift härom i stället anges i not. Av- och nedskrivningarna bör i enlighet med gällande rätt och på motsvarande sätt som enligt artikel 15.3 a gäller för ackumulerade av- och nedskrivningar fördelas på de olika posterna i balansräkningen.

Vad gäller detaljeringsgraden i fråga om redovisningen av företagna nedskrivningar föreskriver artikel 35.1 c cc att dessa skall anges var för sig antingen i resultaträkningen eller i not. Uttrycket "var för sig" tolkar kommittén som per tillgångsslag eller post som föregås av arabiska siffror i balansräkningen, dvs. Maskiner och tekniska anläggningar, Byggnader och mark etc. Med denna tolkning sammanfaller specifikationskravet i artikel 35.1 c cc med de krav som föreskrivs i artikel 15.3 a och som gäller samtliga förändringar i anläggningstillgångarnas olika poster. Specifikationskravet i artikel 35.1 c cc överensstämmer därmed även med nuvarande krav i BFL på fördelning av företagna nedskrivningar. Härutöver bör emellertid upplysning även lämnas om i vilken utsträckning nedskrivningarna, såvitt avser finansiella anläggningstillgångar, betraktas som tillfälliga eller bestående, dvs. om nedskrivning har skett med stöd av artikel 35.1.c aa eller artikel 35.1 c bb.

Kommittén anser att det saknas skäl att undanta vissa företag från de upplysningskrav som följer av artikel 15.3 a. Undantagsbestämmelsen i artikel 44.2 bör därför inte införas.

# 11 Skulder, avsättningar och ansvarsförbindelser

## 11.1 Gällande rätt

Balansräkningsschemat i bokföringslagen /1976:125/ (BFL) upptar inte avsättningar som en särskild rubrik utan dessa ingår i skulderna. Så snart det kan bedömas som sannolikt att en förpliktelse kommer att infrias och beloppets storlek med rimlig grad av sannolikhet kan fastställas skall skuldföring (eller avsättning) ske.

Enligt balansräkningsschemat skall samtliga ansvarsförbindelser redovisas inom linjen. Under ansvarsförbindelser skall bl.a. redovisas sådana pensionsåtaganden som inte redovisas som skuld. Motivet för att omnämna ansvarsförbindelser i balansräkningen är att dessa eventuellt kan komma att infrias och därmed påverka företagets ställning. Av detta skäl kallas förbindelserna även för eventualförpliktelser.

Enligt 11 kap. 7 § sista stycket aktiebolagslagen /1975:1385/ (ABL) och 3 kap. 2 § andra stycket lagen (1980:1103) om årsredovisning m.m. i vissa företag (ÅRL) skall panter och andra säkerheter liksom ansvarsförbindelser till förmån för dotter- eller moderföretag anges särskilt i balansräkningen. Bestämmelserna i ÅRL gäller endast om företaget ingår i en koncern med minst tio anställda. Enligt Föreningen Auktoriserade Revisorers (FAR) rekommendation nr 9, Redovisning av ställda panter m.m., bör upplysning även lämnas i moderföretagets balansräkning om ett dotterföretag ställt säkerhet för någon moderföretagets förbindelse. Samma krav på särredovisning gäller fordringar hos och skulder till dotter- respektive moderföretag.

Att en ansvarsförbindelse lämnats till förmån för ett annat företag innefattar såväl det fallet att företaget ställt säkerhet för sin egen skuld hos det andra företaget som det förhållandet att företaget ställt säkerhet för det andra företagets skuld hos tredje man (jfr SOU 1971:15 s. 291, prop. 1975:103 s. 453). Enligt FAR:s uttalande nr 15, Vederlagsfri pantsättning, skall, i likhet med vad som gäller för andra eventualförpliktelser, skuldföring ske så snart det är sannolikt att ersättning kommer att utgå och beloppets storlek med rimlig grad av sannolikhet kan fastställas.

## 11.2 EG:s fjärde bolagsdirektiv

Balansräkningsschemat i det fjärde bolagsdirektivet skiljer mellan skulder och avsättningar. Enligt kontaktkommittén, se avsnitt 6.2.3, avses med *skuld* ("debt") sådana förpliktelser beträffande vilka det föreligger säkerhet såväl med avseende på belopp som tidpunkt då utgiften uppkommer. *Avsättning* ("provision") skall enligt artikel 20 göras för att täcka samtliga förluster och skulder ("losses and debts") som till sin existens antingen är säkra eller sannolika men beträffande vilka det råder osäkerhet om belopp eller tidpunkt då utgiften uppkommer. Medlemsstaterna får enligt samma artikel tillåta avsättningar även för kostnader som hör till det aktuella räkenskapsåret eller till ett tidigare räkenskapsår under samma förutsättningar som gäller beträffande förluster och skulder.

Utmärkande för den första kategorin av avsättningar, dvs. för förluster och skulder, är enligt kontaktkommittén att förpliktelserna innefattar ett åtagande gentemot tredje man vilket inte är förhållandet beträffande den andra kategorin som avser kostnader. Som exempel på sådana kostnader för vilka avsättning kan få ske nämner kontaktkommittén större kostnader för underhåll som återkommer med några års mellanrum samt kostnader för större reparationer.

Avsättningarna skall enligt direktivet delas in i avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser, avsättningar för skatter samt övriga avsättningar. Avsättningar som är upptagna under rubriken Övriga avsättningar skall enligt artikel 42 specificeras i not om beloppen är väsentliga. Inom kontaktkommittén har diskuterats om detta krav även gäller artikel 11-bolag som upprättar balansräkning i förkortad form utan uppdelning på olika typer av avsättningar. Enligt en uppfattning skulle så inte vara fallet eftersom den förkortade balansräkningen inte innehåller posten Övriga avsättningar. Den andra uppfattningen betonar behovet av ökad klarhet och menar att övriga avsättningar måste specificeras så snart beloppen är att anse som väsentliga.

Medlemsstaterna får numera enligt artikel 44.2 undanta artikel 11-bolag från kravet på notupplysningar.

I artikel 14 anges att alla ansvarsförbindelser skall antecknas under balansräkningen eller i noter och att ansvarsförbindelser för koncernföretag skall anges särskilt. I artikel 43.1.7 anges vidare att det totala beloppet för sådana ekonomiska förpliktelser som inte är upptagna i balansräkningen skall anges i not, varvid pensionsförpliktelser och förpliktelser mot koncernföretag skall anges särskilt. Enligt kontaktkommittén föreligger valfrihet för medlemsstaterna att antingen kräva redovisning av pensionsförpliktelser i balansräkningen eller att tillåta

företagen att välja mellan att redovisa sådana förpliktelser i balansräkningen eller i not.

Sammanfattningsvis gäller således att direktivet skiljer mellan tre typer av framtida ekonomiska förpliktelser nämligen skulder och avsättningar, vilka båda skall redovisas i balansräkningen samt andra ekonomiska förpliktelser som skall anges i not.

Av artiklarna 9 och 43.1.6 framgår att skulderna skall delas upp i sådana som förfaller till betalning inom ett år, efter mer än ett år samt efter mer än fem år. Enligt artikel 43.1.6 skall vidare för varje skuldpost enligt balansräkningsschemat anges omfattningen av ställda panter och andra säkerheter. Uppgift om säkerhetens art och form skall lämnas. Vad gäller denna uppgift om pantsättning föreskrivs i den danska årsredovisningslagen att sådana uppgifter skall lämnas dels beträffande omfattningen av ställda panter och säkerheter, dels beträffande de pantsatta tillgångarnas bokförda värde, specificerat på varje enskild post. Härmed avses enligt kommentaren till lagen varje enskild tillgångspost. Något krav på specificering per skuldpost uppställs således inte. (Hasselager, Olaf och Runge Johansen, Aksel, Kommentarer till regnskabslovgivningen, Köpenhamn 1992, s. 547.)

Artikel 11-bolag får tillåtas att utelämna uppgifterna enligt artikel 43.1.6. Dock skall sammanfattningsvis för alla berörda skuldposter de angivna uppgifterna lämnas. I den danska årsredovisningslagen har detta sistnämnda krav tolkats på så sätt att det endast är det samlade skuldbeloppet som förfaller efter mer än fem år respektive beloppet för de samlade pantsättningarna etc. som måste anges, § 55 (a.a. s. 547). Vidare får samma bolag tillåtas att utelämna uppgifterna enligt artikel 43.1.7 men däremot inte uppgifterna enligt artikel 14.

## 11.3 Avgränsningen av begreppet avsättningar

Det engelska ordet "liability" (förpliktelse, skyldighet) omfattar såväl skulder som sådana ekonomiska förpliktelser för vilka avsättning skall göras.

Enligt p 49 i International, Accounting Standards Committee´s (IASC) Framework for the Preparation and Presentation of Financial Statements är en "liability":

> "a *present obligation* of the enterprise arising from *past events*, the settlement of which is expected to result in an *outflow* from the enterprise of resources embodying economic benefits."

Om rapporteringstidpunkten för "liabilities" uttalas i p 91 att:

> "A liability is recognised in the balance sheet when it is *probable*

that an outflow of resources embodying economic benefits will result from the settlement of a present obligation and the amount at which the settlement will take place can be measured *reliably*."

I p 64 anges vidare att:

"Some liabilities can be measured only by using a substantial degree of *estimation*. Some enterprises describe these liabilities as *provisions*."

Vidare sägs att i vissa länder betraktas sådana "provisions" inte som "liabilities". I begreppet "liability" ingår i så fall endast sådana förpliktelser som kan fastställas utan att uppskattningar behöver göras. Begreppet "liability" enligt IASC har emellertid en vidare innebörd och omfattar även sådana "provisions" som bara kan uppskattas. Därmed ingår t.ex. framtida garantiutgifter och pensionsåtaganden i begreppet.

En "liability" är således en förpliktelse som föreligger på balansdagen, som har sin grund i händelser eller transaktioner i förfluten tid och som i framtiden kommer att ge upphov till en förmögenhetsöverföring från företaget. Förpliktelsen skall redovisas i balansräkningen även om det bara är sannolikt att den kommer att ge upphov till en framtida förmögenhetsöverföring. En förutsättning är emellertid att beloppet går att fastställa med rimlig grad av säkerhet.

Såväl i IASC:s som i vissa länders rekommendationer förekommer termen "contingent loss" eller "loss contingency" för att beteckna ekonomiska förpliktelser av det slag som behandlas i artikel 20 i det fjärde bolagsdirektivet. På svenska kan termen översättas med framtida utgifter (se vidare Thorell, Per, Skattelag och Affärssed, 1984, s. 267 ff). Till framtida utgifter hänförs såväl sådana till den gångna periodens intäkter direkt hänförliga kostnader - intäktsanknutna kostnader - som sådana kostnader som enligt god redovisningssed är att hänföra till denna period oberoende av kopplingen till periodens intäkter - ej periodanknutna kostnader eller befarade förluster. Dennasenare kategori av kostnader beaktas av försiktighetsskäl.

Enligt IASC:s rekommendation IAS 10, Contingencies and Events Occurring After the Balance Sheet Date, karaktäriseras en "contingency" av att det föreligger osäkra omständigheter vid värderingstillfället, vars riktighet kommer att bekräftas av en eller flera händelser i framtiden. Avsättning skall enligt IAS 10 ske för en "contingent loss" om det är sannolikt att en tillgång har minskat i värde eller att en förpliktelse har uppkommit på balansdagen och utgiftens storlek med rimlig sannolikhet kan bestämmas.

## 11.4 Kommitténs överväganden

Direktivets uppdelning på skulder och avsättningar är tvingande och innebär att vissa typer av ekonomiska förpliktelser som enligt svensk rätt redovisas som skulder i stället skall redovisas som avsättningar. Uppdelningen innebär inte i sig någon utökning av antalet förpliktelser som skall medtas i balansräkningen.

Direktivet anger i artikel 20 vilka kriterier som utmärker en förpliktelse för vilken avsättning skall göras medan begreppet skuld lämnas odefinierat. Eftersom vissa poster i framtiden måste särredovisas som avsättningar finns det enligt kommittén skäl att lagfästa de principer som kommer till uttryck i artikel 20.

Såväl skulder som sådana ekonomiska förpliktelser för vilka avsättning skall göras avser åtaganden som med viss grad av säkerhet kommer att resultera i en framtida utgift för företaget. Denna utgift skall p.g.a. dess anknytning till periodens intäkter eller av försiktighetsskäl periodiseras som en kostnad under perioden antingen genom skuldföring eller genom avsättning. En ytterligare förutsättning är att utgiften har ett direkt samband med den före balansdagen bedrivna verksamheten i företaget.

Typiskt sett är avsättningar förenade med osäkerhetsmoment vid värderingen till skillnad från skulder vilka i allmänhet kännetecknas av att det föreligger säkerhet om såväl beloppets storlek som förfallotidpunkt. Emellertid kan även en skuld vara förenad med vissa osäkerhetsmoment t.ex. skulder i utländsk valuta och lån som förfaller till betalning vid anfordran.

Utmärkande för en avsättning är att dess storlek endast kan beräknas genom en uppskattning. En sådan framtida ekonomisk förpliktelse är därmed inte konstaterad på balansdagen. Om det framstår som sannolikt att förpliktelsen kommer att resultera i en utgift i framtiden och utgiften med rimlig grad av sannolikhet kan beloppsbestämmas skall avsättning göras.

Om osäkerheten om förpliktelsens värde är stor och/eller det framstår som mer ovisst i vad mån ansvaret i praktiken kommer att aktualiseras kan förpliktelsen i stället redovisas som ansvarsförbindelse.

Som framgår ovan karaktäriseras avsättningar av att det vid värderingstillfället föreligger osäkra omständigheter, vars riktighet kommer att bekräftas av en eller flera omständigheter i framtiden (jfr IAS 10). Alla fall där osäkerhet föreligger kan emellertid inte föranleda en avsättning för den framtida utgift som kan uppkomma. Nästan all värdering innefattar ett visst mått av osäkerhet och sådana utgifter som skall periodiseras enligt de grundläggande redovisnings-

mässiga värderingsprinciperna kan inte redovisas som avsättningar.

I IAS 10 anges att det faktum att beräkningar av en anläggningstillgångs ekonomiska livslängd används som utgångspunkt vid bestämmandet av avskrivningarnas storlek inte medför att dessa blir att betrakta som "contingencies". Att tillgången har en begränsad ekonomisk livslängd råder det ju inte något tvivel om. Inte heller kan enligt IAS 10 beräknade leverantörsskulder redovisas som avsättningar eftersom det inte föreligger någon osäkerhet beträffande dessa skulders existens.

Framtida utgifter som är av driftskostnadskaraktär förutsätts företaget i enlighet med fortlevnadsprincipen ("going concern"), se om denna princip kommentaren till artikel 31 i det fjärde bolagsdirektivet, avsnitt 15.7, kunna infria i takt med att de uppkommer. Sådana utgifter kan därför inte bli föremål för avsättning, även om de i och för sig har ett samband med den före balansdagen bedrivna verksamheten och går att beloppsbestämma, utan skall löpande belasta resultatet. Som exempel kan nämnas olika åtaganden gentemot de anställda som företaget p.g.a. anställningsavtal och permitteringsregler är skyldigt att infria oavsett om de anställda utför arbete eller ej. Samma gäller åtaganden som följer av olika avtal om t.ex. hyra, leasing, varuleveranser etc. som om de bröts i förtid skulle medföra betydande kostnader för företaget. Till denna kategori hör även framtida försäkringspremier. Även om företaget är bundet av ett försäkringsavtal under flera år skall inte någon förtida avsättning för premierna ske.

Av fortlevnadsprincipen kan vidare sägas följa att utgifter för återkommande reparationer och underhåll av tillgångar fortlöpande skall belasta resultatet eftersom företaget förväntas att fortlöpande utnyttja och reparera sina tillgångar. Enligt kontaktkommittén kan emellertid bl.a. reparationskostnader i vissa fall hänföras till avsättningar.

Enligt BFL får kapitalvärdet av pensionsåtaganden upptas antingen som skuld i balansräkningen eller som ansvarsförbindelse inom linjen. I praxis är det vanligt att den del av ett pensionsåtagande som är avdragsgill vid taxeringen redovisas som skuld medan överskjutande del redovisas inom linjen. Förekomsten av en förpliktelse att i framtiden utbetala pension är inte beroende av någon framtida händelse eftersom rätten till pension är intjänad under räkenskapsåret och tidigare räkenskapsår. De händelser i förfluten tid som utgör grunden för förpliktelsen är den anställdes arbetsinsatser i företaget och pensionsåtagandet kan ses som en uppskjuten kompensation för dessa insatser. Företagets framtida förpliktelser har ett nuvärde, eller kapitalvärde, bestämt för varje anställd av bl.a. pensionsnivån, åldern

och i vilken grad full pension blivit intjänad och kan beräknas enligt försäkringstekniska grunder. Ett pensionsåtagande utgör därmed en förpliktelse för företaget som är säker till sin förekomst och som med rimlig grad av säkerhet går att bestämma till såväl belopp som förfallotidpunkt. Att redovisa en sådan förpliktelse som ansvarsförbindelse är således missvisande. Enligt kommitténs mening bör därför avsättning göras för samtliga pensionsförpliktelser som inte har täckning i pensionsstiftelses förmögenhet eller i tecknad pensionsförsäkring. Kommittén anser dock, i avvaktan på att en närmare analys av frågan om kopplingen mellan redovisning och beskattning kan genomföras, att den nuvarande möjligheten att redovisa pensionsförpliktelser som ansvarsförbindelse bör bibehållas trots att den enligt kommitténs mening leder till en kvalitativt sett mindre god redovisning. En sådan redovisningsmetod strider inte heller mot direktivet, se avsnitt 11.2 ovan.

Det är inte möjligt att närmare precisera gränsen mellan skulder, avsättningar och ansvarsförbindelser. Varje förpliktelse måste bedömas för sig och redovisningen utformas utifrån det grundläggande kravet att den skall ge en rättvisande bild av företagets ställning och resultat. Utgångspunkten skall därvid vara att alla åtaganden som medför en belastning i någon form på företagets tillgångar måste framgå av balansräkningen.

Som tidigare nämnts redovisas i dag som skulder samtliga förpliktelser som i framtiden skall delas upp på skulder respektive avsättningar. Skulderna delas i sin tur in i kortfristiga respektive långfristiga. Direktivet kräver inte en sådan indelning av de förpliktelser som redovisas under avsättningar. Eftersom en uppdelning på kortfristiga respektive långfristiga åtaganden har betydelse för beräkningen av olika nyckeltal kan det enligt kommitténs mening ifrågasättas om inte även avsättningarna borde delas upp på i vart fall kort- respektive långfristiga. Kommittén har emellertid stannat för att i detta hänseende inte föreslå något sådant krav som skulle sträcka sig längre än vad direktivet kräver. Det torde ligga i sakens natur att flertalet avsättningar, t.ex. för pensioner och latenta skatter, bedöms som långfristiga eftersom sannolikheten för att förpliktelsen kommer att behöva infrias liksom graden av säkerhet med vilken utgiftens storlek bestäms ökar ju närmare i tiden ett eventuellt infriande ligger. Det kan därför finnas skäl att överväga om inte förpliktelsen i stället skall redovisas som skuld. Fördelningen av skulder med hänsyn till förfallotidpunkter kommenteras närmare i specialmotiveringen till 2 kap. 41 §.

Direktivets specifikationskrav beträffande övriga avsättningar i artikel 42 är tvingande utom för artikel 11-bolag. Några skäl att

undanta sådana bolag från denna skyldighet föreligger emellertid inte enligt kommitténs mening. De skäl som inom kontaktkommittén anfördes som argument för att även sådana företag som upprättar balansräkning i förkortad form i not måste specificera avsättningar som uppgår till väsentliga belopp, se avsnitt 9.7.1, talar tvärtom för att undantagsregeln i artikel 44.2 inte skall utnyttjas.

En öppen redovisning av vilka ekonomiska förpliktelser som föreligger mellan företag inom samma koncern liksom om ställda säkerheter mellan sådana företag är av stor betydelse för att åstadkomma insyn i koncernen. Något skäl att undanta vissa företag från dessa upplysningskrav på den grunden att de är av viss storlek finns inte. På grund härav och då det inte heller föreligger skäl att medge undantag från skyldigheten att upplysa om pensionsförpliktelser bör undantagsregeln i artikel 44.1 i vad avser upplysningar enligt artikel 43.1.7 inte utnyttjas. Det har inte heller hittills under utredningsarbetet framkommit tillräckliga skäl för att utnyttja 44.1 i vad den avser upplysningar enligt artikel 43.1.6.

### 11.4.1 Särskilt om avtal om avgångsvederlag m.m.

Under senare år har det ifrågasatts om inte krav borde ställas på företagen att lämna mer detaljerad information om ledande befattningshavares anställningsförmåner och eventuella avtal om avgångsvederlag eller motsvarande. Som skäl för en sådan öppnare redovisning kan anföras att en väl fungerande marknadsekonomi bygger på att dess aktörer har förtroende för varandra. Misstro dem emellan samt bristande insyn och information kan leda till ineffektivitet, högre transaktionskostnader samt i förlängningen en sämre fungerande ekonomi. Av det anförda skulle följa att information om ledande befattningshavares förmåner och avtal om avgångsvederlag främst är av intresse i sådana företag som riktar sig till en vidare krets av intressenter för sin kapitalanskaffning, dvs. i första hand de noterade aktiebolagen men även andra företag vars aktier eller andelar är spridda hos en vid krets av ägare.

Som skäl mot en öppnare redovisning av olika befattningshavares anställningsvillkor talar å andra sidan integritets- och sekretesshänsyn, men även konkurrensskäl.

Näringslivets Börskommitté har i november 1993 utkommit med en rekommendation om information om ledande befattningshavares förmåner. Enligt rekommendationen, som riktar sig till svenska bolag som har aktier eller aktierelaterade finansiella instrument noterade vid någon svensk börs eller auktoriserad marknadsplats, skall vissa uppgifter lämnas individuellt för befattningshavare i den högsta

ledningen. Uppgift skall lämnas om summan av ersättningar och övriga förmåner samt de mest väsentliga villkoren i avtal om framtida pension och avgångsvederlag. För andra personer i bolagets ledning skall uppgift lämnas om de mest väsentliga villkoren i avtal om framtida pension och avgångsvederlag. Dessa uppgifter får avse persongruppen som helhet. Stockholms Fondbörs styrelse har ställt sig bakom rekommendationen och kommer att verka för att den tas in i börskontraktet och därmed blir bindande för de bolag som är noterade vid Stockholms Fondbörs.

I detta sammanhang skall särskilt påpekas att sådana avtal om avgångsvederlag och liknande förmåner till personer i ett företags ledning som nyss berörts självfallet måste tas upp som en ansvarsförbindelse, avsättning eller skuld om de uppfyller de förutsättningar som generellt gäller för redovisningen av ett företags förpliktelser och oavsett hur ett eventuellt avtal har konstruerats eller rubricerats. Detta innebär i sin tur att i det fall förpliktelsen uppfyller förutsättningarna för att klassificeras som en avsättning eller skuld måste hela avsättnings- eller skuldbeloppet belasta rörelsens resultat som en kostnad det räkenskapsår nämnda förutsättningar uppfylls. Om förpliktelsen avser en verkställande direktör eller en styrelseledamot skall beloppet dessutom specificeras i not enligt bestämmelsen om att löner och ersättningar till sådana befattningshavare måste anges särskilt, 11 kap. 9 § andra stycket ABL och 2 kap. 48 § förslaget till årsredovisningslag, se specialmotiveringen till denna paragraf.

Enligt kommitténs mening bör i konsekvens med att årets löner och ersättningar till verkställande direktör och styrelse skall anges särskilt, även olika typer av framtida förpliktelser som ett företag ikläder sig gentemot sådana befattningshavare redovisas öppet, antingen som ansvarsförbindelse eller som avsättning eller skuld. Detta krav bör även gälla tidigare verkställande direktör och styrelseledamöter. Direktivet innefattar också i artikel 43.1.12 krav på att uppgift måste lämnas om pensionsförpliktelser som avser tidigare styrelseledamöter. Enligt kommitténs mening bör det vara tillräckligt att endast den del av en pensionskostnad eller av det kapitaliserade värdet av en förpliktelse som överstiger vad som följer av allmän pensionsplan behöver specificeras. I det fall t.ex. verkställande direktör har samma pensionsförmåner som andra anställda på samma lönenivå kan någon särredovisning således inte anses erforderlig.

Det kan i och för sig ifrågasättas om inte personkretsen borde utökas till vissa andra befattningshavare i ledande ställning. Kommittén anser dock att denna uppgift, p.g.a. svårigheterna att närmare bestämma personkretsen, med undantag för just verkställande direktör och styrelse, lämpar sig mindre väl för lagstiftning. Härtill kommer att

informationsintresset framför allt torde göra sig gällande i de noterade aktiebolagen och eftersom det nyligen utkommit en rekommendation som reglerar denna informationsgivning och som dessutom är tänkt att tas in i Stockholms Fondbörs inregistreringskontrakt finns det ytterligare skäl som talar mot att nu lagreglera frågan. I stället anser kommittén att man bör avvakta en tid för att se vilket genomslag rekommendationen får, i första hand på de bolag som direkt omfattas av den men även på andra företag i vilka sådan information kan vara av intresse.

Det faller utanför kommitténs uppdrag att ta ställning till frågan huruvida avtal om avgångsvederlag och andra förmåner till ledande befattningshavare överhuvudtaget bör förekomma och i så fall vilket innehåll sådana avtal kan ges för att anses skäliga eller rimliga. Enligt kommitténs mening torde emellertid en strikt tillämpning av de i de föregående styckena föreslagna redovisningsreglerna ha en viss hämmande inverkan på förekomsten av avtal om framtida ekonomiska förmåner och även påverka deras innehåll. Detta utgör dock inte skäl för att avstå från den föreslagna regleringen.

När det gäller frågan om ingångna förpliktelser bör specificeras på enskilda befattningshavare anser kommittén det mera tveksamt om en sådan utökad informationsplikt, utifrån de synpunkter som kommittén har att anlägga på frågan, skulle medföra en kvalitativt sett förbättrad redovisning. I stället torde det snarare vara andra intressen än sådana som kommittén har att bevaka som möjligen skulle tillgodoses genom en sådan upplysningsskyldighet. På grund härav och då starka integritetsskäl kan anföras mot en specifikationsskyldighet avseende enskilda befattningshavare anser kommittén att det på samma sätt som gäller löner och ersättningar bör vara tillräckligt att i lagen uppställa krav på att beloppen anges i klumpsumma utan fördelning på enskilda befattningshavare.

# 12 Koncernredovisning

## 12.1 Bakgrund

Koncernredovisning uppstod i USA kring sekelskiftet. År 1901 publicerade United States Steel Corporation de första koncernräkenskaperna vilket startade en snabb utveckling. Redan på 1920-talet hade man utvecklat förvärvsmetoden. I Sverige offentliggjordes de första koncernräkenskaperna kring år 1930 av bl.a. SKF, ASEA och Electrolux. Något krav i 1910 års aktiebolagslag på koncernredovisning fanns emellertid inte. I och med Kreugerkraschen år 1932 startade debatten om koncernredovisning på allvar i Sverige. Det visade sig att den starkt undergrävda finansiella ställningen i Kreugerkoncernen hade dolts genom det invecklade och internationellt vittförgrenade systemet av koncernbolag. Kreugerkraschen utgjorde en starkt bidragande orsak till att bestämmelser om koncernredovisning infördes i svensk lagstiftning genom 1944 års aktiebolagslag.

I 1944 års aktiebolagslag ålades moderbolag skyldighet att upprätta antingen koncernbalansräkning eller koncernredogörelse. Koncernbalansräkningen skulle utgöra ett sammandrag av koncernbolagens tillgångar, skulder och eget kapital efter avdrag för internvinster medan koncernredogörelsen endast innehöll en sammanställning av fritt eget kapital hos bolagen efter avdrag för internvinster. Båda handlingarna skulle innehålla uppgift om disponibla vinstmedel ur koncernens synvinkel. Denna uppgift skulle offentliggöras genom att ingå i moderbolagets förvaltningsberättelse. I övrigt uppställdes inte några krav på offentlighet. Under 1960-talet blev det emellertid allt vanligare att svenska koncerner frivilligt publicerade en koncernredovisning. Denna utgjordes så gott som alltid av en koncernbalansräkning. Koncernredogörelse valdes i regel endast då koncernförhållandena var mycket enkla.

## 12.2 Vilka bolag skall upprätta koncernredovisning?

### 12.2.1 Gällande rätt

Enligt aktiebolagslagen /1975:1385/ (ABL) är samtliga aktiebolag som är moderbolag skyldiga att upprätta koncernredovisning. Handelsbolag skall enligt 3 kap. 5 § lagen (1980:1103) om årsredovisning m.m. i vissa företag (ÅRL) upprätta koncernredovisning om det är moderbolag i en koncern med minst tio anställda. Vid bestämmandet av denna gräns togs hänsyn bl.a. till att upprättande av koncernredovisning innebär besvär för företagarna och kräver en inte obetydlig bokföringsteknisk kunskap.

Koncernredovisning skall upprättas oavsett om bolaget självt är dotterbolag. Detta motiveras i förarbetena till ABL med att koncernredovisningens främsta uppgift är att förhindra att utdelning sker från ett moderbolag av belopp som är för höga i förhållande till vad som sammanlagt inom koncernen redovisas som fritt eget kapital. Ett sådant motiv skulle sakna giltighet för handelsbolagens del, eftersom det beträffande denna associationsform inte finns någon företeelse motsvarande utdelning som reglerats.

**Oäkta koncerner**

Med oäkta koncerner (horisontella eller sidoordnade koncerner) avses företag som utan att stå i sådant samband med varandra att de utgör en koncern i lagens mening står under gemensam ledning. Denna ledning kan utgöras av en fysisk eller juridisk person som inte är skyldig att upprätta årsbokslut och som har ett bestämmande inflytande över två eller flera bokföringsskyldiga juridiska personer. Det kan vidare vara fråga om flera var för sig självständiga företag som har träffat avtal om att tillsammans stå under en gemensam ledning. Enligt svensk rätt föreligger inte någon skyldighet att upprätta koncernredovisning i dessa fall.

*Tidigare överväganden*

Det har tidigare lagts fram förslag om krav på koncernredovisning i oäkta koncerner. Det var 1974 års bolagskommitté (SOU 1978:67) som föreslog att koncernredovisning skulle upprättas även i de fall en fysisk eller juridisk person, som inte var skyldig att upprätta årsbokslut enligt bokföringslagen /1976:125/ (BFL) hade röstmajoritet i eller på annan grund ett bestämmande inflytande över två eller flera juridiska personer och de juridiska personerna dessutom stod under

enhetlig ledning av den som hade det bestämmande inflytandet. Som skäl för en sådan ordning anfördes att de sidoordnade företagen i dessa fall saknade självständighet och att samma risk för manipulationer med företagens ekonomiska ställning och rörelseresultat som förelåg i traditionella koncernförhållanden förelåg även i dessa fall. Som exempel på enhetlig ledning angavs att samma person är verkställande direktör eller motsvarande i samtliga berörda företag eller, i de fall en fysisk person har det bestämmande inflytandet, denne är arbetande styrelseledamot eller motsvarande i företagen.

Bolagskommitténs förslag utsattes för kritik från remissinstanserna och genomfördes aldrig. Flertalet remissinstanser framhöll i och för sig värdet av en ökad insyn i och överblick över denna typ av företagsgrupper, eftersom den bristande insynen omöjliggör en totalbild av den verksamhet som rent faktiskt kan bedrivas av en och samma person. Å andra sidan anfördes att den information som koncernredovisningen var avsedd att ge ändå kan utläsas av den redovisning som varje företag är skyldigt att avge. Eftersom flertalet sidoordnade koncerner består av aktiebolag är dessa redovisningar offentliga.

Mot bolagskommitténs förslag anfördes vidare att det i de oäkta koncernerna saknas förutsättningar för att tillämpa gängse regler för upprättande av koncernresultat- och koncernbalansräkningar. Koncernredovisningen resulterar därmed i ett slags sammanläggningsbalans där inga som helst elimineringar kan göras (förutom vad avser "koncern"-interna fordringar och skulder). Vidare framhölls bristande kontrollmöjligheter som skäl mot förslaget. Eftersom det inte finns något centralt register över fysiska personers aktie- och andelsinnehav saknas möjligheter att kontrollera om koncernredovisningsskyldighet föreligger.

### 12.2.2 EG:s sjunde bolagsdirektiv

Det sjunde bolagsdirektivet är liksom det fjärde direktivet tillämpligt även på sådana handelsbolag i vilka samtliga obegränsat ansvariga delägare är aktiebolag eller vissa andra företag med begränsat delägaransvar, se avsnitt 6.1 ovan. I artikel 4.1 föreskrivs att koncernredovisning[1] skall upprättas om antingen moderbolaget eller ett eller flera av dotterföretagen är sådant bolag med begränsat ansvar som omfattas av det fjärde direktivet. Dock medges medlemsstaterna

[1] Angående begreppet "sammanställd redovisning" som används i direktivet, se avsnitt 1.2.1.

i artikel 4.2 rätt att undanta sådana koncerner i vilka moderföretaget inte är ett sådant bolag som nyss sagts.

**Undantag för vissa moderbolag**

Enligt artikel 6 får medlemsstaterna medge undantag från skyldigheten att upprätta koncernredovisning i artikel 27-koncerner[2]. Undantag får dock inte medges om moderbolaget eller något av dess dotterföretag är börsnoterat.

Vidare kräver direktivet enligt artikel 7 att vissa moderbolag skall undantas från skyldigheten att upprätta koncernredovisning. Som förutsättningar gäller *att* bolaget självt är dotterföretag, *att* dess moderföretag lyder under lagstiftningen i en medlemsstat, *att* detta moderföretag antingen äger samtliga aktier eller andelar i bolaget eller minst 90 procent av aktierna eller andelarna i det och att de återstående ägarna har godkänt undantaget. Vidare krävs enligt artiklarna 7.2 a och 7.2 b aa att det undantagna bolaget och samtliga dess dotterföretag skall omfattas av en koncernredovisning som upprättas av ett moderföretag som lyder under en medlemsstats lagstiftning och blir föremål för revision i enlighet med direktivet.

Koncernredovisningen måste enligt artikel 7.2 b bb offentliggöras tillsammans med det undantagna bolagets egen årsredovisning. Vidare skall enligt artikel 7.2 c det undantagna bolaget i noter till årsredovisningen lämna upplysningar om moderföretagets namn och säte samt uppgift om att undantagsbestämmelsen har tillämpats. Artikel 7 behöver inte tillämpas på börsnoterade företag.

Enligt artikel 8 får vissa bolag, även om kravet i artikel 7 på visst minsta andelsinnehav inte är uppfyllt, undantas från skyldigheten att upprätta koncernredovisning om villkoren enligt artikel 7.2 är uppfyllda och en minoritet av delägarna inte uttryckligen kräver att koncernredovisning upprättas. Denna minoritet får bestämmas till högst tio procent i aktiebolag och till högst tjugo procent i övriga företagsformer.

Enligt artikel 9 får medlemsstaterna göra undantagen enligt artiklarna 7 och 8 beroende av att moderföretaget i den överordnade koncernen lämnar kompletterande upplysningar och att vissa uppgifter om underkoncernen lämnas antingen av det nämnda moderföretaget i noter i koncernredovisningen eller i det undantagna bolagets årsredovisning.

Enligt artikel 11 får staterna även undanta moderbolag som är

[2] Angående definitionen av detta begrepp, se avsnitt 6.2.1.

dotterföretag till företag som inte lyder under någon medlemsstats lagstiftning under förutsättning att motsvarande undantag gäller för företag från EG-länder.

**Oäkta koncerner**

Enligt artikel 12 får medlemsstaterna kräva att koncernredovisning upprättas av ett företag, om detta tillsammans med ett eller flera andra företag, med vilka det inte har sådana samband som avses i artiklarna 1.1 eller 1.2, se avsnitt 8.2.2, p.g.a. avtal eller bestämmelse i företagens bolagsordningar står under gemensam ledning, eller om företagsledningarna i de olika företagen till större delen består av samma personer (s.k. oäkta koncern). Endast Belgien och Grekland har infört denna regel.

## 12.3 Kommitténs överväganden

Det sjunde bolagsdirektivet kräver enligt artikel 4.1 som huvudregel att samtliga moderföretag upprättar koncernredovisning oavsett företagsform om det någonstans i koncernen finns antingen ett aktiebolag eller sådant handelsbolag som omfattas av det fjärde bolagsdirektivet. Medlemsstaterna får dock enligt artikel 4.2 medge undantag från denna skyldighet om moderföretaget inte är sådant bolag som nyss nämnts. Detta innebär att det inte strider mot direktivet att göra den svenska lagens bestämmelser, inklusive bestämmelserna om upprättande av koncernredovisning, tillämpliga endast på aktiebolag och vissa handelsbolag. Om undantagsregeln i artikel 4.2 inte utnyttjas blir däremot konsekvensen att lagens bestämmelser om koncernredovisning måste ges ett vidare tillämpningsområde än lagens bestämmelser i övrigt. Bestämmelsen i artikel 4.2 bör därför, i vart fall i det här skedet av utredningsarbetet, utnyttjas.

**Undantag för moderbolag i underkoncerner**

Enligt artikel 7.1 skall vissa moderbolag som själva är dotterföretag undantas från skyldigheten att upprätta koncernredovisning. En konsekvens härav blir för handelsbolagens del, i vart fall under en övergångstid, att olika krav beträffande denna skyldighet kommer att gälla beroende på om moderbolaget omfattas av kommitténs förslag eller av ÅRL eftersom motsvarande undantag inte finns i ÅRL.

Kravet i artikel 7.2 a på att det undantagna moderbolagets samtliga dotterföretag skall omfattas av koncernredovisningen för den överordnade koncernen torde vara att uppfatta så att dotterföretag, som

med tillämpning av artikel 13, förslagets 3 kap. 5 §, hade fått utelämnas i en koncernredovisning för underkoncernen inte heller behöver omfattas av koncernredovisningen för den överordnade koncernen.

Koncernredovisningen måste offentliggöras tillsammans med det undantagna bolagets egen årsredovisning. Det framgår inte klart av direktivet vilken koncernredovisning som avses i det fall det föreligger flera generationer av moderföretag, och därmed flera underkoncerner, som upprättar koncernredovisning. Av hänsyn till informationsintresset får det dock antas att det är koncernredovisningen för den minsta möjliga av de underkoncerner som det undantagna bolaget ingår i som dotterföretag som avses. Om både moderföretaget och dess moderföretag upprättar koncernredovisning är det således förstnämnda moderföretags redovisning som skall offentliggöras. Vidare skall enligt artikel 7.2 c det undantagna bolaget i noter till årsredovisningen lämna upplysningar om detta moderföretags namn och säte samt uppgift om att undantagsbestämmelsen har tillämpats. Artikel 7 behöver inte tillämpas på börsnoterade företag. Nästan alla medlemsländer har utnyttjat denna möjlighet. Kommittén anser att motsvarande begränsning i undantagsregelns tillämpningsområde bör införas även i Sverige.

Artikel 8 är frivillig men har införts av samtliga medlemsländer vilket utgör skäl för att även införa den i Sverige. Eftersom artikel 8 utökar kretsen av företag som kan undantas från koncernredovisingsskyldigheten från att gälla dotterföretag som ägs till minst 90 procent till samtliga dotterföretag som omfattas av koncerndefinitionen i 1 kap. 2 § i lagförslaget, föreslås att artiklarna 7 och 8 sammanslås till en paragraf. Detsamma har gjorts i Danmark. Kommittén anser att minoriteten bör bestämmas till tio procent oavsett företagsform. Detta görs för att minimera antalet specialregler för olika företagsformer men också för att skydda minoriteten i de företag som berörs. För aktiebolag beräknas procentsatsen på aktiekapitalet medan med kapitalandel i ett handelsbolag avses den insats som, enligt vad som får anses avtalat mellan delägarna, en delägare är skyldig att ha.

Enligt artikel 11 får staterna även undanta moderbolag som är dotterföretag till bolag som lyder under en icke-medlemsstat under förutsättning att motsvarande undantag gäller för företag från EG-länder. Eftersom det enligt kommitténs mening är önskvärt att sådana moderbolag som har sitt säte i någon stat som inte är medlem i EG men som tillhör EES-området omfattas av samma lättnadsregler i fråga om skyldigheten att upprätta koncernredovisning som gäller för moderbolag inom EG föreslås att bestämmelsen i artikel 11 utnyttjas så att den undantagna kretsen av bolag utökas till bolag inom EES.

### Undantag för artikel 27-koncerner

Artikel 6.1 har delvis sin motsvarighet i 3 kap. 1 § ÅRL som föreskriver att bestämmelserna om koncernredovisning endast behöver tillämpas om antalet anställda hos koncernen under räkenskapsåret i medeltal har varit minst tio. Motsvarande undantag gäller inte för koncerner där moderbolaget är ett aktiebolag. Bestämmelsen i artikel 6.1 har införts i flertalet av EG:s medlemsstater och kan betraktas som en av de viktigaste lättnadsregler som direktiven tillhandahåller för mindre och medelstora företag. Enligt kommitténs mening finns det därför anledning att närmare överväga om denna undantagsbestämmelse även bör införas i Sverige. Dessa överväganden har emellertid av tidsskäl måst anstå till nästa etapp av utredningsarbetet. Det skall dock redan nu noteras att en tillämpning av de gränser som direktivet, genom dess hänvisning till artikel 27 i det fjärde bolagsdirektivet, anvisar skulle medföra att en majoritet av moderbolagen i Sverige skulle undantas från kravet på upprättande av koncernredovisning. Detta skulle innebära en försämring av redovisningsstandarden i svenska företag. Om kommittén, då frågan prövas på nytt, stannar för att föreslå att moderföretag i koncerner underskridande viss storlek undantas från koncernredovisningsskyldigheten finns det därför anledning att tro att gränserna kommer att läggas avsevärt lägre än de i direktivet föreskrivna. Det skall i detta sammanhang anmärkas att de gränser som införts i den danska årsredovisningslagen anknyter till de gränser som anvisas i artikel 11 i det fjärde bolagsdirektivet och inte till de som föreskrivs i artikel 27.

### Koncernredovisningens betydelse för utdelningsreglerna i aktiebolag

En konsekvens av att vissa moderföretag undantas från skyldigheten att upprätta koncernredovisning har anknytning till utdelningsreglerna i ABL. Enligt svensk rätt är koncernredovisningens främsta uppgift att ligga till grund för beräkningen av utdelningsbara medel i koncernen och på så sätt förhindra utdelning av belopp som är för höga i förhållande till vad som sammanlagt inom koncernen redovisas som fritt eget kapital. Om ett moderbolag i en underkoncern undantas från skyldigheten att upprätta koncernredovisning kan utdelningsbara medel i bolaget inte längre bestämmas med utgångspunkt i en för denna koncern upprättad redovisning utan detta måste ske på något annat sätt.

I Danmark har den senast berörda frågan lösts så att utdelningen inte får överstiga vad som är försvarligt med hänsyn till bolagets och, i moderbolag, koncernens ekonomiska ställning, § 110 stk. 2 loven om

aktieselskaber respektive § 80 loven om anpartsselskaber.

Enligt kommitténs mening behöver inte vinstutdelningsreglerna ändras enbart på grund av det förhållandet att vissa moderbolag inte kommer att upprätta koncernredovisning. I de fall sådan redovisning har upprättats skall uppgifterna i den läggas till grund för bedömningen av om det finns utdelningsbara medel i koncernen. Om å andra sidan en sådan redovisning inte har upprättats får utdelningskapaciteten bestämmas med ledning av bestämmelsen i 12 kap. 2 § andra stycket. Utgångspunkten måste därvid vara att vinstutdelning aldrig får överstiga vad som skulle ha redovisats som utdelningsbara medel om moderbolaget hade upprättat koncernredovisning.

### Oäkta koncerner

Det finns inget som hindrar att redovisningsskyldigheten utvidgas till att omfatta vissa andra företagsgrupper som inte utgör koncerner enligt lagens definition. Lagstiftaren har i annat sammanhang övervägt att införa en skyldighet att upprätta koncernredovisning i oäkta koncerner. De skäl som då ansågs tala för en sådan skyldighet föreligger alltjämt och har genom den s.k. Nobelutredningen fått viss ytterligare belysning[3]. Även det som tidigare anfördes mot förslaget har emellertid fortfarande bärkraft. Denna får anses vara så stor att övervägande skäl talar mot att nu införa en skyldighet för oäkta koncerner att upprätta koncernredovisning. För övrigt har endast två av EG:s medlemsländer infört krav på upprättande av koncernredovisning i oäkta koncerner. Föreliggande förslag innehåller därför inte något förslag om skyldighet att upprätta koncernredovisning i oäkta koncerner.

I brist på regler om koncernredovisning i oäkta koncerner kan man i och för sig tänka sig att ställa krav på upplysning om sådana förhållanden som med avseende på ägarstruktur, företagsledning etc. kan anses påkalla sådana upplysningar. Företagens intressenter kan sedan själva med ledning av dessa uppgifter inhämta årsredovisningar för de berörda företagen och får på så sätt tillgång till relevant material. Detta förutsätter givetvis att den gemensamma ledningen inte

[3] Stockholms Fondbörs beslöt i september 1991 att tillkalla en utredning för att granska händelseutvecklingen kring Gamlestaden, Nobel Industrier och Erik Penser, den s.k. Nobelutredningen. I utredningens rapport, Nobel Industrier, Gamlestaden, Erik Penser och bankerna anförs att de relationer av närståendekaraktär, utöver aktieinnehav, som förelåg mellan av utredningen granskade bolag kunde tänkas skapa en intressegemenskap i nivå med koncerngemenskap (s. 229-230).

utövas av en fysisk person eller annan som över huvud inte är redovisningsskyldig och att årsredovisningarna är offentliga. Redan föreskrifter av nu antytt slag kräver emellertid överväganden av omständigheter som kommittén inte haft möjlighet att i denna etapp av arbetet närmare utreda. Inte heller i detta hänseende lämnas därför nu något förslag i denna fråga. Det kan emellertid finnas skäl att senare under utredningsarbetet återkomma till frågan.

## 12.4 Vilka företag skall omfattas av koncernredovisningen?

### 12.4.1 Gällande rätt

Enligt gällande svensk rätt skall som huvudregel samtliga dotterföretag omfattas av koncernredovisningen oavsett var dessa har sina säten. Rätten att i undantagsfall utelämna ett företag från koncernredovisningen följer emellertid av den generella undantagsregeln i 11 kap. 11 § tredje stycket ABL. Enligt denna bestämmelse får avsteg göras från skyldigheten att upprätta koncernredovisning om detta, med hänsyn till koncernens sammansättning eller andra särskilda skäl, är förenat med synnerliga svårigheter. I förarbetena till lagen nämns som exempel på fall då ett företag kan utelämnas i koncernredovisningen att det är svårt att få fram meningsfulla uppgifter från ett utländskt dotterföretag eller att olika värderingsprinciper omöjliggör en rättvisande redovisning av koncernförhållandet. Enbart den omständigheten att dotterföretaget är av ringa betydelse för koncernen som helhet eller bedriver en från koncernen i övrigt skild verksamhet utgör emellertid inte grund för att utelämna dotterföretaget. (Prop. 1975:103 s. 284 och 469.) I utredningen som låg till grund för lagstiftningen anfördes dock att det förhållandet att ett försäkringsbolag ingår i en industrikoncern kan utgöra skäl för att utelämna försäkringsbolaget i koncernredovisningen (SOU 1971:15 s. 306).

Redovisningsrådet anför i sin rekommendation RR 01:91, Koncernredovisning, att i enlighet med internationell praxis och för att koncernredovisningen inte skall bli missvisande bör företag som formellt är dotterföretag men vari antingen aktieinnehavet endast är tillfälligt eller faktisk kontroll av särskilda skäl inte kan utövas inte konsolideras. Sådana dotterföretag skall inte heller behandlas som intresseföretag. Den internationella praxis som Redovisningsrådet hänvisar till kommer bl.a. till uttryck i International Accounting Standards Committee´s (IASC) rekommendation IAS 27, Consolidated Financial Statements and Accounting for Investments in Subsidiaries.

Av denna framgår, utöver vad som anges i rådets rekommendation, att ett dotterföretag inte får utelämnas enbart på den grunden att det bedriver en i förhållande till övriga koncernföretag olikartad verksamhet. Som skäl härför anförs att informationsvärdet ökar om även sådana dotterföretag konsolideras samtidigt som kompletterande information lämnas avseende koncernföretagens olika verksamheter (s.k. segmentering).

Av 11 kap. 11 § ABL och 3 kap. 7 § ÅRL framgår att koncernresultaträkningen och koncernbalansräkningen var för sig skall utgöra ett sammandrag av moderbolagets och dotterföretagens resultaträkningar och balansräkningar och att sammandraget skall upprättas enligt god redovisningssed. Någon särskild metod för hur konsolideringen skall gå till föreskrivs inte. Upplysning om vilken metod och vilka värderingsprinciper som använts måste lämnas i förvaltningsberättelsen, om moderbolaget är ett aktiebolag, och i bilaga till koncernbalansräkningen, om moderbolaget är ett handelsbolag.

### 12.4.2 EG:s sjunde bolagsdirektiv

I artikel 13, som är tvingande för medlemsstaterna, föreskrivs vissa generella undantag från skyldigheten att konsolidera företag i koncernredovisningen. Enligt artikel 13.1 kan sådana företag utelämnas som endast har ringa betydelse för att koncernredovisningen skall ge en rättvisande bild av koncernföretagens ställning och resultat. Om flera sådana företag tillsammans har betydelse för att ge en rättvisande bild av koncernen får de dock inte utelämnas. Enligt artikel 13.3 a aa kan företag vidare utelämnas i koncernredovisningen om det för moderföretaget föreligger väsentliga och varaktiga hinder som begränsar dess möjligheter att utöva sina rättigheter beträffande dotterföretagets tillgångar eller dess ledning. Slutligen föreskrivs i artiklarna 13.3 b och 13.3 c att ett dotterföretag får utelämnas om den information som behövs för att upprätta en koncernredovisning inte utan oskälig kostnad eller inom rimlig tid kan erhållas eller om andelarna i det innehas uteslutande i avsikt att säljas vidare.

I artikel 14, som är tvingande för moderbolaget, skall dotterföretag som driver från koncernen i övrigt väsentligt olikartad verksamhet utelämnas om dess medtagande skulle vara oförenligt med syftet att ge en rättvisande bild av koncernens ställning och resultat. Av artikel 14.2 framgår att detta undantag inte får tillämpas endast av det skälet att koncernföretagen bedriver såväl industri-, handels- som tjänsteverksamhet. Någon närmare vägledning för tillämpligheten av artikel 14.1 ges emellertid inte, vare sig i direktivet eller i medlemsländernas lagstiftning. I förarbetena till den danska årsredovisningslagen sägs att

bestämmelsen är särskilt relevant i fall då ett bank- eller försäkringsföretag ingår i en företagsgrupp, bl.a. därför att dessa företag lyder under särskild lagstiftning.

Enligt artikel 14.3 skall notupplysningar lämnas i de fall företag utelämnas i koncernredovisningen med stöd av artikel 14.1. Om det undantagna dotterföretaget inte offentliggör egen årsredovisning eller koncernredovisning i den medlemsstat där moderföretaget offentliggör koncernredovisningen i vilken dotterföretaget utelämnats, skall nämnda handlingar antingen fogas till denna eller göras offentligt tillgängliga på annat sätt.

Enligt artikel 19 skall, som huvudregel, aktier och andelar i dotterföretag konsolideras med tillämpning av förvärvsmetoden. I artikel 20 anges dock att medlemsstaterna får tillåta eller fordra att poolingmetoden används om vissa närmare angivna förutsättningar är uppfyllda. För intresseföretag föreskrivs i artikel 33 att kapitalandelsmetoden skall användas men enligt artikel 32 får s.k. joint ventures redovisas enligt klyvningsmetoden.

### 12.4.3 Olika konsolideringsmetoder

**Förvärvsmetoden**

Den vanligast förekommande konsolideringmetoden för dotterföretag är den s.k. förvärvsmetoden. Denna metod föreskrivs som huvudregel såväl i det sjunde bolagsdirektivet som av Redovisningsrådet och IASC. Vid denna metod betraktas ett företags förvärv av ett dotterföretag som en transaktion, varigenom moderföretaget och därigenom koncernen indirekt förvärvar dotterföretagets tillgångar och övertar dess skulder. Om det bokförda värdet av moderföretagets aktier eller andelar i dotterföretaget avviker från den andel i dotterföretagets eget kapital som aktierna eller andelarna representerar skall skillnadsbeloppet fördelas på de poster i dotterföretagets balansräkning vilkas verkliga värden överstiger eller underskrider bokförda värden. Syftet är att bestämma koncernens anskaffningsvärde för dotterföretagets tillgångar och skulder eftersom köpeskillingen ofta innehåller ersättning för övervärden på t.ex. fastigheter och varumärken. Med verkligt värde menas marknadsvärde, nettoförsäljningsvärde, återanskaffningsvärde, nyttovärde eller något annat värde som bestämts utifrån köparens synvinkel och förutsättningar.

Det belopp som återstår efter fördelningen enligt föregående stycke benämns koncerngoodwill eller negativ koncerngoodwill.

**Poolingmetoden**

När delägarna i två eller flera tidigare självständiga företag beslutar sig för att gå samman i ett nytt företag, i vilket inget av de ursprungliga företagen kan utpekas som dominerande, föreligger ett samgående. Även om ett sådant samgående sker genom en koncernbildning bör i stället för förvärvsmetoden den s.k. poolingmetoden användas. Denna metod är tillåten i EG:s sjunde bolagsdirektiv liksom enligt Redovisningsrådet och IASC.

Vid poolingmetoden bibehålls i koncernbalansräkningen de värden som tillgångar och skulder upptagits till i respektive företags balansräkning. Någon fördelning av över- eller undervärden på olika slag av tillgångar krävs således inte och någon goodwill kan därmed inte heller uppkomma.

För att poolingmetoden skall få tillämpas krävs enligt Redovisningsrådet att inget av företagen kan utpekas som köpare och att inget av företagen har varit dotterföretag till annat företag under de senaste två åren närmast före samgåendet. Detta innefattas i kravet på *självständighet*. Vidare krävs att samgåendet äger rum genom en apportemission av aktier i det formellt förvärvade företaget, varvid vederlaget utgörs av aktier i det andra företaget, och att den utjämning mellan aktievärdena som kan krävas i form av kontantbetalning inte överstiger tio procent av de emitterade aktiernas verkliga värde. Minst 90 procent av aktierna i det förvärvade företaget skall förvärvas genom en transaktion eller i en serie transaktioner enligt en fastställd plan under en period som inte får överstiga ett år och om det företag som emitterar aktier har aktieslag med olika rösträtt (eller aktieslag som eljest skiljer sig åt i väsentligt avseende) får emissionen inte ändra relationen mellan de olika aktieslagen. Som ytterligare förutsättning gäller att inga avtal som gynnar en aktieägargrupp eller som möjliggör för en aktieägargrupp att bli uppköpt får finnas eller planeras vid samgåendet. Det skall alltså finnas en *ägarkontinuitet* innebärande att de båda aktieägargrupperna gemensamt skall utöva inflytande över den nya företagsgrupperingen. Slutligen gäller att det inte får finnas planer att inom en tvåårsperiod efter samgåendet avyttra en väsentlig del av något av de samgående företagen. Det skall således även finnas en *rörelsekontinuitet*.

I det fall de av Redovisningsrådet uppställda kraven är uppfyllda vore det omotiverat att, såsom sker vid förvärvsmetoden, räkna om värdena i det ena företaget när så inte sker i det andra eftersom inget av företagen kan utpekas som en egentlig förvärvare.

### Kapitalandelsmetoden

Kapitalandelsmetoden är en metod för partiell konsolidering som innebär att endast moderbolagets andel i dotterföretagets resultat och eget kapital tas med i koncernredovisningen. Metoden har vidare inslag av värderingsmetod eftersom aktierna eller andelarna i dotterföretaget tas upp och åsätts ett värde i koncernbalansräkningen. Metoden har endast begränsad betydelse för redovisningen av dotterföretag utan dess huvudsakliga tillämpningsområde rör intresseföretagen. Kapitalandelsmetoden har beskrivits i avsnitt 8.8 och kommenteras därför inte vidare här.

### Klyvningsmetoden

Klyvningsmetoden kallas också för proportionell konsolidering och innebär att en så stor andel av det ägda företagets tillgångar, skulder, intäkter och kostnader som belöper på ägarföretaget redovisas i detta företags balansräkning respektive resultaträkning. I huvudsak används metoden på aktier och andelar i s.k. joint ventures. Ett joint venture karaktäriseras vanligen av att dess verksamhet drivs gemensamt av ägarna och att inte någon av dessa har ett ensamt bestämmande inflytande. Större beslut fattas gemensamt av ägarna och det finns i regel ett kontrakt mellan dem som reglerar hur besluten skall fattas, något som saknas i vanliga intresseföretag.

## 12.5 Kommitténs överväganden

Bestämmelserna i artiklarna 13 och 14, som reglerar vilka dotterföretag som kan eller skall utelämnas i koncernredovisningen, är tvingande och måste därför införas i svensk lagstiftning. Vad gäller valet av konsolideringmetod för dotterföretag är bestämmelserna i artikel 19 också tvingande för medlemsstaterna. Detta innebär att lagen kräver att dotterföretag som huvudregel skall konsolideras med tillämpning av förvärvsmetoden men att poolingmetoden får tillämpas om medlemsstaterna medger det.

Som framgår av det ovan anförda framstår de uttalanden som gjordes i förarbetena till ABL avseende frågan om vilka dotterföretag som kunde utelämnas i koncernredovisningen, med hänsyn till den internationella utveckligen, såsom denna kommer till uttryck i såväl IAS 27 som det sjunde bolagsdirektivet, något föråldrade. Bl.a. kan några av de omständigheter som då inte ansågs bärkraftiga för att utelämna ett företag idag utgöra stöd för ett sådant utelämnande enligt artiklarna 13.1 och 14.1.

För att undantagsbestämmelsen i artikel 14.1 skall vara tillämplig krävs att den verksamhet som dotterföretaget bedriver på ett väsentligt sätt avviker från övriga koncernföretags verksamhet och att en konsolidering med tillämpning av förvärvsmetoden på grund härav skulle stå i strid med kravet på rättvisande bild. Som exempel kan nämnas det fallet att en bank eller ett försäkringsbolag ingår som dotterföretag i en koncern med ett industriföretag som moderbolag. Förutom att de olika företagen i detta fall bedriver väsentligen olikartad verksamhet skulle en full konsolidering försvåra en analys av koncernredovisningen eftersom olika redovisningsregler gäller för de skilda företagen, se Del II. Det skall i detta sammanhang noteras att enligt artikel 43.2 f i bankredovisningsdirektivet, vilken hänvisar till artikel 14 i det sjunde bolagsdirektivet, skall i det fall ett kreditinstitut är moderföretag till ett eller flera dotterföretag som inte är kreditinstitut, de senare omfattas av koncernredovisningen om deras verksamhet har direkt samband med bankverksamhet eller avser tjänster knutna till sådan verksamhet. Motsvarande bestämmelse saknas i försäkringsredovisningsdirektivet. Bestämmelsen i bankredovisningsdirektivet torde enligt kommitténs mening vara att tolka på det sättet att sådana dotterföretag som inte är kreditinstitut i och för sig anses bedriva sådan från moderföretaget, dvs. kreditinstitutet, olikartad verksamhet att de enligt artikel 14 i det sjunde bolagsdirektivet borde ha utelämnats i koncernredovisningen och att bestämmelsen således utgör ett undantag från huvudregeln i nämnda artikel 14. Denna tolkning talar enligt kommitténs mening för att motsvarande undantag även bör gälla i det omvända fallet, dvs. ett kreditinstitut bör inte konsolideras om moderföretaget t.ex. är ett industriföretag.

De skäl som enligt kommitténs mening kan anföras mot att i vissa fall konsolidera ett dotterföretag fullt ut, dvs. svårigheterna att analysera koncernredovisningen, gör sig inte på samma sätt gällande om dotterföretaget i stället konsolideras med tillämpning av kapitalandelsmetoden eftersom denna metod innebär att endast andelen i årets resultat och eget kapital tas med. Med hänsyn till att ett intresseföretag aldrig kan undantas från konsolidering enligt kapitalandelsmetoden med motiveringen att det bedriver olikartad verksamhet anser kommittén att även sådana dotterföretag på vilka förvärvsmetoden inte får användas ändå bör konsolideras med tillämpning av kapitalandelsmetoden.

Det är, som framgår ovan, inte tillräckligt att de olika företagen bedriver olikartad verksamhet för att undantaget från konsolidering skall gälla utan en ytterligare förutsättning är att en konsolidering strider mot kravet på rättvisande bild. Om de problem som en full

konsolidering av företag som bedriver olikartad verksamhet kan lösas genom segmentering av nettoomsättningen, varigenom skillnaderna mellan koncernens olika verksamheter på ett ändamålsenligt sätt åskådliggörs, bör därför i första hand denna lösning tillämpas. Denna metod överensstämmer med IAS 27. Det nu sagda innebär att i första hand bör tilläggsupplysningar lämnas. Först om detta inte är tillräckligt för att koncernredovisningen skall anses ge en rättvisande bild av koncernens resultat och ställning bör ett byte av konsolideringsmetod övervägas.

Koncerngoodwill som uppkommer vid tillämpningen av förvärvsmetoden eller kapitalandelsmetoden skall enligt artiklarna 30.1 och 33.5 behandlas enligt de regler som gäller för aktivering och avskrivning av immateriella anläggningstillgångar i ett enskilt företag (förslagets 2 kap. 15 och 17 §§). Enligt artikel 30.2 får medlemsstaterna tillåta att koncerngoodwill omedelbart skrivs av mot eget kapital. Denna möjlighet har utnyttjats av samtliga medlemsländer utom Belgien. Utvecklingen går emellertid mot att inte tillåta sådan direktavskrivning. Enligt såväl IASC:s rekommendation IAS 22, Business Combinations, som Redovisningsrådet utgör koncerngoodwill en tillgång som skall skrivas av över den ekonomiska livslängden. Att tillåta direktavskrivning mot eget kapital strider mot den s.k. kongruensprincipen enligt vilken samtliga förändringar i balansräkningens olika poster skall redovisas i resultaträkningen. Mot bakgrund av det anförda anser kommittén att övervägande skäl talar mot att tillåta direktavskrivning av goodwill mot eget kapital.

Negativ koncerngoodwill uppkommer antingen genom att köparen förväntar sig en negativ resultatutveckling i dotterföretaget eller på grund av att tillgångarna i dotterföretaget undervärderats eller skulderna övervärderats.

Enligt artikel 31 får negativ koncerngoodwill inte intäktsföras förrän den ogynnsamma resultatutvecklingen eller de förväntade kostnaderna uppkommit. Intäktsföring får enligt direktivet även ske om den negativa goodwillen motsvarar en realiserad vinst. Enligt kommitténs mening kan det endast i undantagsfall inträffa att en negativ goodwill motsvarar en realiserad intäkt utan som regel torde en sådan goodwill ha sin förklaring i att anskaffningsvärdet för aktierna eller andelarna i dotterföretaget påverkats av förväntade förluster eller en förväntad ogynnsam resultatutveckling i dotterföretaget under en begränsad tid. Som huvudregel bör därför gälla att en negativ goodwill sätts av till en reserv som sedan upplöses i takt med att den ogynnsamma utvecklingen förverkligas eller de förväntade förlusterna eller kostnaderna uppkommer. Kommittén anser inte att det i lagen bör anges något alternativt redovisningssätt. I den mån en negativ goodwill

kan konstateras motsvara en realiserad intäkt skulle en reservering av beloppet vara oförenlig med kravet på rättvisande bild och bestämmelsen härom måste i sådant fall frångås enligt bestämmelsen i artikel 16.5. Att uttryckligen reglera detta fall i lagen synes enligt kommitténs mening därför överflödigt.

Kommittén har övervägt att föreslå att även poolingmetoden uttryckligen regleras i lagen. Enligt kommitténs mening kan metoden, med hänsyn till de ytterst stränga krav som, enligt vad som förefaller vara god internationell redovisningssed, gäller för att metoden skall få tillämpas, endast komma till användning i undantagsfall. Om å andra sidan förutsättningarna för att få tillämpa metoden är uppfyllda kan det enligt kommitténs mening göras gällande att det står i strid med kravet på rättvisande bild att tillämpa förvärvsmetoden, eftersom inget av företagen kan utpekas som förvärvare av det andra. Av direktivets och lagens krav följer i sådant fall att avvikelse från den föreskrivna förvärvsmetoden måste ske oavsett om lagen tillhandahåller någon annan konsolideringsmetod eller inte. Med hänsyn härtill har kommittén stannat för att inte föreslå att poolingmetoden regleras i lagen.

Eftersom klyvningsmetoden är tillåten i samtliga EG:s medlemsländer och då metoden också tillämpas i svensk redovisningspraxis talar enligt kommitténs mening övervägande skäl för att bestämmelserna i artikel 32 regleras i svensk lagstiftning.

# 13 Revisionsplikt

## 13.1 Gällande rätt

Enligt svensk rätt skall samtliga årsredovisningsskyldiga företag låta revidera årsredovisningen, inklusive förvaltningsberättelsen.

I aktiebolag skall minst en av bolagsstämman utsedd revisor vara auktoriserad revisor eller godkänd revisor. I större aktiebolag, moderbolag i större koncerner samt aktiebolag vars aktier eller skuldebrev är offentligt noterade skall minst en av revisorerna vara auktoriserad, 10 kap. 3 § aktiebolagslagen /1975:1385/ (ABL). Lagen hindrar inte att även andra personer än godkända eller auktoriserade revisorer utses till revisor, s.k. lekmannarevisor, så längre lagens krav på minst en kvalificerad revisor är uppfyllt.

I större handelsbolag och i handelsbolag som är moderbolag i större koncerner måste en revisor vara auktoriserad, 4 kap. 3 § jfrd med 2 kap. 3 § lagen (1980:1103) om årsredovisning m.m. i vissa företag (ÅRL). I övrigt uppställer inte lagen några krav på särskilt kvalificerad revisor. Andra handelsbolag än sådana som måste ha auktoriserad revisor kan således ha enbart lekmannarevisorer.

## 13.2 EG:s bolagsdirektiv

Det fjärde bolagsdirektivet föreskriver i artikel 51.1 a som huvudregel att bolagen skall låta revidera årsbokslutet. Samma person som anvarar för revisionen skall enligt artikel 51.1 b även granska om förvaltningsberättelsen överensstämmer med årsbokslutet. Medlemsstaterna får dock enligt artikel 51.2 undanta artikel 11-bolag från dessa krav. Om denna undantagsregel inte utnyttjas medför direktivets krav att revisionsplikten i Sverige utökas till att omfatta även sådana små handelsbolag som omfattas av direktivet men som enligt ÅRL p.g.a. sin storlek är undantagna från årsredovisningsskyldighet och därmed revisionsplikt.

För fullständighetens skull skall nämnas att även artiklarna 57, 57 a och 58 i det fjärde direktivet innefattar möjligheter att undanta vissa företag från revisionsplikten. Kommittén har emellertid i annat sammanhang, se avsnitt 7.4, valt att föreslå att undantagsreglerna i

nämnda artiklar inte utnyttjas varför dessa bestämmelser lämnas utanför den fortsatta framställningen här.

Det åttonde bolagsdirektivet reglerar frågor om godkännande av personer som har ansvar för sådan lagstadgad revision av räkenskaper som krävs enligt EG-rätten. I artikel 2.1 föreskrivs att sådan revision endast får utföras av härför speciellt godkända personer. Revisorsutredningen, som nyligen avgett sitt betänkande Revisorerna och EG, anför att nuvarande möjlighet att utse lekmannarevisorer är i strid med direktivet såvitt avser de företag som omfattas av de fjärde och sjunde bolagsdirektiven och därför inte längre kan bestå (SOU 1993:69 s. 306).

## 13.3 Kommitténs överväganden

Kommittén har hittills under utredningsarbetet inte funnit anledning att föreslå att revisionsplikten för aktiebolag inskränks. Eftersom det enligt kommitténs mening saknas skäl att i detta hänseende göra åtskillnad mellan aktiebolag och sådana handelsbolag som omfattas av lagförslaget bör undantagsregeln i artikel 51.2 i det fjärde bolagsdirektivet inte utnyttjas, i vart fall inte utan att frågan blivit föremål för ytterligare överväganden i en senare etapp av kommitténs utredning.

Det anförda innebär som tidigare nämnts teoretiskt sett en utökning av revisionsplikten för handelsbolag. I praktiken torde detta emellertid inte innebära någon större ökning av antalet revisioner eftersom det kan antas att dessa handelsbolag normalt revideras redan i dag antingen på grund av att bolaget omfattas av en koncernredovisning eller utgör ett intresseföretag till någon av delägarna och därmed redovisas enligt kapitalandelsmetoden, eller på grund av önskemål från delägarna själva eller krav från delägarnas revisorer.

### 13.3.1 Skyldighet att utse auktoriserad revisor

För moderbolag gäller enligt ABL och ÅRL en direkt koppling till koncernredovisningen när det gäller att bestämma om bolaget är skyldigt att utse auktoriserad revisor[1]. Sådan skyldighet föreligger nämligen bl.a. i de fall nettovärdet av koncernföretagens tillgångar enligt fastställda koncernbalansräkningar för de två senaste räkenskapsåren överstiger 1 000 basbelopp. Det är tveksamt om denna koppling kan bibehållas när det sjunde bolagsdirektivet genomförs eftersom alla

[1] I detta sammanhang bortses från att även antalet anställda i koncernen kan ha betydelse för frågan om skyldighet att utse auktoriserad revisor.

moderbolag inte kommer att omfattas av koncernredovisningsskyldigheten. I vart fall måste denna bestämmelse kompletteras med en alternativ regel för sådana moderbolag som med kommitténs förslag inte omfattas av skyldigheten att upprätta koncernredovisning.

När det gäller handelsbolag skall noteras att den nämnda kopplingen föreligger oavsett om bolaget är skyldigt att upprätta koncernredovisning. Enligt lagen föreligger nämligen sådan skyldighet först om medelantalet anställda i koncernen uppgår till minst tio. Enligt praxis torde i de fall moderbolaget inte upprättar koncernredovisning frågan om dess skyldighet att utse auktoriserad revisor i stället avgöras med ledning av de enskilda koncernföretagens egna årsredovisningar.

Som ovan nämnts kan frågan om vilka moderbolag som skall vara skyldiga att utse auktoriserad revisor inte enbart ske med utgångspunkt i en koncernredovisning när det sjunde bolagsdirektivet genomförs utan prövningen av denna fråga måste ske utifrån delvis andra kriterier. En möjlighet är därvid att i likhet med vad som föreskrivs i artikel 6 i det sjunde direktivet, som tillåter visst undantag från koncernredovisningsskyldigheten, och som synes vara fallet enligt svensk praxis, anknyta till koncernföretagens egna balansräkningar. Detta skulle emellertid i praktiken innebära att gränserna för när skyldigheten att utse auktoriserad revisor inträder kunde komma att sänkas eftersom några elimineringar av eventuella koncerninterna fordringar inte skulle göras.

Revisorsutredningen har föreslagit att det i stället bör övervägas en höjning av de gränser som gäller för skyldigheten att utse auktoriserad revisor eftersom kvalifikationskraven för sådana revisorer som en följd av den utredningens förslag kommer att höjas. En möjlighet som utredningen pekar på är att anknyta till artikel 27 i det fjärde bolagsdirektivet. Eftersom det inte ankommer på Redovisningskommittén att närmare utreda denna fråga föreslår kommittén i detta skede av utredningsarbetet en ändring av bestämmelserna om skyldighet att utse auktoriserad revisor som medför minsta möjliga ingrepp i den rådande ordningen.

Kommittén har därvid stannat för att föreslå att den nuvarande bestämmelsen bibehålls som huvudregel men att denna kompletteras med en bestämmelse av innebörd att i det fall det för något av de aktuella räkenskapsåren inte upprättats någon koncernredovisning så får man beträffande det året i stället utgå från de enskilda koncernföretagens egna årsredovisningar vid prövningen av frågan om moderbolaget är skyldigt att utse auktoriserad revisor.

### 13.3.2 Placeringen av revisionsreglerna

Revisionsbestämmelserna finns för aktiebolagens del i 10 kap. ABL och för handelsbolagen i 4 kap. ÅRL. Bestämmelserna omfattar dels regler om revisionsplikt, om antal revisorer och om skyldighet att utse auktoriserad revisor, dels bestämmelser om revisorernas roll och ställning i förhållande till bolaget.

Frågan är var nämnda bestämmelser lämpligen bör placeras. Ett alternativ är att tillsvidare låta reglerna kvarstå i nämnda författningar. Detta innebär för handelsbolagens del att 4 kap. ÅRL skall tillämpas av samtliga handelsbolag, dvs. även av dem som omfattas av kommitténs lagförslag. Ett annat alternativ är att införa regler om revision i handelsbolag i den nya lagen. Detta skulle medföra att de handelsbolag som omfattas av denna helt och hållet undantas från ÅRL:s tillämpningsområde. Ytterligare ett alternativ är att samtliga revisionsbestämmelser för både aktiebolag och handelsbolag förs över till den nya årsredovisningslagen.

I Aktiebolagskommitténs utredningsuppdrag ingår att närmare utreda revisorernas roll och deras ställning i förhållande till bolaget. Motsvarande bestämmelser för handelsbolag är för närvarande inte föremål för någon utredning. Det sistnämnda gäller även bestämmelserna om revision i ekonomiska föreningar. Nu berörda frågor kan möjligen komma att aktualiseras när Redovisningskommittén i nästa etapp av arbetet skall överväga hur efterlevnaden av redovisningsnormer skall säkerställas. I denna första etapp av arbetet bör därför nuvarande bestämmelser som reglerar revisorernas roll och ställning i handelsbolag kvarstå oförändrade. Eftersom ekonomiska föreningar inte alls berörs av kommitténs nu framlagda förslag lämnas dessa utanför den fortsatta framställningen.

Frågan är då om de bestämmelser som i dag finns i 4 kap. ÅRL skall införas i den nya årsredovisningslagen. Konsekvensen härav blir emellertid att bestämmelser om revisorernas roll och ställning i handelsbolag finns i denna lag medan motsvarande bestämmelser för aktiebolag finns i ABL. Mot det tidigare anförda alternativet att överföra revisionsbestämmelserna i ABL till den nya lagen talar det förhållandet att bestämmelserna är föremål för särskild utredning. Frågan i vad mån revisionsbestämmelserna för aktiebolag och för handelsbolag i framtiden kommer att utformas på samma sätt måste därför lämnas öppen liksom frågan huruvida bestämmelser om revisorernas ställning i aktiebolag kommer att föreslås vara intagna i ABL även i framtiden. Om så blir fallet talar detta för att även motsvarande bestämmelser för handelsbolag hålls utanför den föreslagna årsredovisningslagen.

Ett tänkbart alternativ är att införa bestämmelser om revisionsplikt, om antal revisorer och om skyldighet att utse auktoriserad revisor i den nya lagen medan de bestämmelser som reglerar revisorernas roll och ställning behålls i ABL och ÅRL. Enligt kommitténs mening är det emellertid olämpligt att företa en sådan uppdelning av revisionsreglerna eftersom den skulle medföra att lagstiftningen splittrades ännu mer.

Kommittén har även övervägt att till lagen (1980:1102) om handelsbolag och enkla bolag (handelsbolagslagen) flytta revisionsreglerna för samtliga handelsbolag, dvs. både handelsbolag som skall upprätta årsredovisning enligt gamla ÅRL och sådana som omfattas av den nu föreslagna lagen. En av fördelarna med denna lösning är att den föreslagna årsredovisningslagen inte behöver innehålla några revisionsregler över huvud taget vare sig med avseende på aktiebolag eller handelsbolag. Systematiken i lagstiftningen stämmer också med den som gäller för aktiebolag och för ekonomiska föreningar. En nackdel är emellertid att bestämmelser om årsbokslut och årsredovisning i handelsbolag skulle finnas i bokföringslagen (1976:125), ÅRL samt i den föreslagna årsredovisningslagen. Revisionsreglerna skulle däremot vara samlade i handelsbolagslagen. Om revisionsreglerna flyttas till handelsbolagslagen måste också en koncerndefinition knytas till reglerna.

Det är som framgått i annat sammanhang kommitténs förhoppning att lagen efter nästa etapp av utredningsarbetet skall kunna få ett utökat tillämpningsområde. Om så blir fallet kommer samtliga handelsbolag att omfattas av den nya lagen och det finns då inget som talar mot att revisionsreglerna finns i handelsbolagslagen. Om även andra näringsidkare som i dag omfattas av ÅRL skall omfattas av den nya lagen uppkommer emellertid motsvarande problem som kommittén nu har att lösa för handelsbolagens del även för dessa, dvs. var skall revisionsreglerna för bl.a. enskilda näringsidkare placeras? Den lämpligaste lösningen på sikt vore kanske att sammanföra samtliga revisonsregler i en enda lag. Som framgår ovan är det emellertid inte säkert att revisionsbestämmelserna för aktiebolag, å ena, och för handelsbolag och övriga näringsidkare, å den andra sidan i framtiden kommer att utformas på samma sätt. En sådan reform skulle därför kräva ytterligare utredning innan den kan genomföras.

Som framgår av det ovan anförda har kommittén inte kunnat finna någon riktigt bra lösning på frågan om var revisionsbestämmelserna bör placeras. Vid sådant förhållande är det enligt kommitténs uppfattning i vart fall i nuvarande skede lämpligast att välja den lösning som kräver minst ingrepp i den nuvarande lagstiftningen. Kommittén har därför stannat för att tills vidare inte föreslå någon

ändring vad gäller placeringen av revisionsreglerna. För aktiebolagens del innebär detta att bestämmelserna ligger kvar i 10 kap. ABL medan det för handelsbolagens del innebär att 4 kap. ÅRL skall tillämpas även av de handelsbolag som undantagits från ÅRL:s tillämpningsområde i övrigt. Kommittén har dock valt att föreslå att bestämmelser om avlämnande av redovisningshandlingar till revisorer, 4 kap. 8 § andra stycket, och om offentliggörande av revisionsberättelsen, 4 kap. 12 §, införs i den nya lagen eftersom motsvarande bestämmelser för aktiebolagens del, som en konsekvens av att 11 kap. ABL upphävs, kommer att återfinnas i denna.

Som en konsekvens av kommitténs ställningstagande kommer även 5 kap. 2 § ÅRL om besvär över vissa beslut enligt 4 kap. att gälla även de handelsbolag som omfattas av den nya lagen.

# 14 Offentlighet

## 14.1 Gällande rätt

Årsredovisningen skall utan undantag offentliggöras i sin helhet.

Samtliga aktiebolag skall enligt 11 kap. 3 § aktiebolagslagen /1975:1385/ (ABL) senast en månad efter det resultaträkningen och balansräkningen har blivit fastställda, insända avskrift av årsredovisning och revisionsberättelse till Patent- och registreringsverket (PRV). På avskriften av årsredovisningen skall styrelseledamot eller verkställande direktören teckna bevis om att resultaträkning och balansräkning fastställts med uppgift om fastställelsedagen. Beviset skall även innehålla uppgift om bolagsstämmans beslut beträffande bolagets vinst eller förlust. Underlåtenhet att fullgöra dessa skyldigheter kan medföra skadeståndsansvar för styrelseledamöterna och verkställande direktören. Uppgift om att årsredovisning och revisionsberättelse inkommit till PRV behöver inte införas i aktiebolagsregistret och därmed inte heller kungöras (jfr 18 kap. 2 § ABL). Vad nu sagts äger enligt 11 kap. 10 § andra stycket ABL motsvarande tillämpning på koncernredovisningen och koncernrevisionsberättelsen.

Handelsbolag skall enligt 2 kap. 2 § fjärde stycket lagen (1980:1103) om årsredovisning m.m. i vissa företag (ÅRL) senast sex månader efter räkenskapsårets utgång hålla årsredovisningen och revisionsberättelsen tillgängliga hos företaget för alla som är intresserade. Avskrift av dessa handlingar skall enligt 2 kap. 4 § efter särskilt föreläggande av PRV sändas in dit. Sådant förläggande utfärdas när någon begär det. Bolag som enligt 4 kap. 3 § första stycket är skyldigt att ha auktoriserad revisor skall utan särskilt föreläggande inom den tid som nyss angetts sända in nämnda handlingar till PRV, 2 kap. 3 §. Liksom i fråga om aktiebolag föreligger inte någon skyldighet för PRV att föra in uppgifter om årsredovisning och revisionsberättelse i handelsregistret och därmed inte heller någon skyldighet att kungöra dessa (jfr 18 § handelsregisterlagen /1974:157/). Avskrift av koncernredovisning och koncernrevisionsberättelse skall enligt 3 kap. 6 § senast sex månader efter utgången av moderbolagets räkenskapsår sändas in till PRV.

Motsvarigheten till den sanktionsbestämmelse som enligt ovan finns

i ABL saknas i ÅRL eftersom de som är skyldiga att upprätta och sända in årsredovisning i ett handelsbolag, nämligen bolagsmännen, ju alltid är solidariskt ansvariga för bolagets förpliktelser. Bestämmelsen i ABL gäller endast aktiebolagets egen årsredovisning och inte en årsredovisning i ett handelsbolag som aktiebolaget, i egenskap av bolagsman i handelsbolaget, är skyldigt att ge in till PRV eftersom denna skyldighet inte regleras i ABL utan i ÅRL och denna lag saknar motsvarande bestämmelse. Att delägarna i ett handelsbolag svarar solidariskt för bolagets förpliktelser framgår av de allmänna bestämmelser i lagen (1980:1102) om handelsbolag och enkla bolag som reglerar handelsbolagets förhållande till tredje man. Om ett aktiebolag, som t.ex. är ensam komplementär i ett kommanditbolag, underlåter att ge in kommanditbolagets årsredovisning till registreringsmyndigheten svarar det således för de förpliktelser som uppkommer för kommanditbolaget utan något särskilt stadgande härom. Däremot saknas det möjlighet att överföra ansvaret på aktiebolagets styrelseledamöter och verkställande direktör på det sätt som gäller beträffande aktiebolagets egen årsredovisning.

Enligt 19 kap. 2 § 1 ABL kan verkställande direktör eller styrelseledamot i ett aktiebolag vid vite föreläggas att sända in redovisningshandling, revisionsberättelse eller delårsrapport. På motsvarande sätt kan en bolagsman i ett handelsbolag enligt 5 kap. 1 § ÅRL föreläggas att ge in de nämnda handlingarna för handelsbolaget till PRV. Bestämmelserna är även tillämpliga på motsvarande handlingar för koncernen. I ABL finns vidare en bestämmelse om att ett aktiebolag som inte har sänt in årsredovisning för något av de två senaste räkenskapsåren är skyldigt att träda i likvidation, 13 kap. 4 § 4 ABL.

## 14.2 EG:s fjärde och sjunde bolagsdirektiv

Enligt artikel 2.1 f i EG:s första bolagsdirektiv, det s.k. publicitetsdirektivet[1], skall aktiebolag för varje räkenskapsår offentliggöra balans- och resultaträkning. Enligt artikel 3 samma direktiv skall alla handlingar som enligt artikel 2 är offentliga dels antingen förvaras i den akt som skall läggas upp för varje bolag i det bolagsregister där bolaget skall vara registrerat eller föras in i bolagsregistret, dels publiceras i en nationell tidning. Publiceringen sker antingen genom att handlingarna helt eller delvis återges eller genom att hänvisning sker till en handling som är införd i registret. Offentliggörandet består

[1] Se om genomförandet av detta direktiv i svensk lagstiftning Aktiebolagskommitténs delbetänkande Aktiebolagslagen och EG, SOU 1992:83.

således av två moment nämligen dels *registrering*, dels *publicering*.

Det fjärde bolagsdirektivet kräver enligt artikel 47.1 att vederbörligen fastställt årsbokslut samt förvaltningsberättelse och revisionsberättelse offentliggörs enligt varje medlemsstats lagstiftning i överensstämmelse med artikel 3 i det första bolagsdirektivet. Förvaltningsberättelsen behöver enligt artikel 47.1 andra stycket inte offentliggöras på detta sätt om den i stället hålls tillgänglig hos bolaget. Motsvarande bestämmelser med avseende på koncernredovisningen finns i artiklarna 38.1 och 38.2 i det sjunde bolagsdirektivet.

Enligt artikel 47.1 a får medlemsstaterna tillåta att sådana handelsbolag som i och för sig omfattas av direktivet i stället för att sända in handlingarna till registreringsmyndigheten håller dessa tillgängliga. För att detta skall medges krävs dock att samtliga obegränsat ansvariga delägare är sådana bolag som avses i artikel 1.1 första stycket, dvs. aktiebolag eller motsvarande, och att dessa lyder under någon annan medlemsstats lagstiftning samt att inget av dessa bolag offentliggör handelsbolagets årsbokslut tillsammans med sitt eget, eller att alla obegränsat ansvariga delägare är bolag som inte lyder under någon medlemsstats lagstiftning men som har en rättslig form som är jämförbar med aktiebolaget.

Vidare får medlemsstaterna enligt artiklarna 47.2 och 47.3 tillåta att artikel 11- och artikel 27-bolag offentliggör balansräkning och noter i förkortad form och, såvitt gäller artikel 11-bolag, att resultaträkning, förvaltningsberättelse och revisionsberättelse inte alls offentliggörs.

För fullständighetens skull skall nämnas att även artiklarna 57, 57 a och 58 innefattar möjligheter att undanta vissa företag från skyldigheten att offentliggöra sitt årsbokslut. Kommittén har emellertid i annat sammanhang, se avsnitt 7.4, valt att föreslå att undantagsreglerna i nämnda artiklar inte införs varför dessa bestämmelser lämnas utanför den fortsatta framställningen.

Enligt artikel 48 skall ett årsbokslut och en förvaltningsberättelse som offentliggörs i sin helhet återges i den form och med den ordalydelse som legat till grund för revisionen samt åtföljas av revisionsberättelsen i oavkortat skick. Om ett årsbokslut inte offentliggörs i sin helhet skall enligt artikel 49 en hänvisning göras till det register till vilket årsbokslutet har getts in på grund av bestämmelserna i artikel 47.1. Artiklarna skall även tillämpas på koncernredovisningen, artikel 38.5 i det sjunde bolagsdirektivet. Ett årsbokslut som på detta sätt offentliggörs i förkortad form får inte åtföljas av revisionsberättelsen. I den svenska versionen av direktivet föreskrivs i och för sig att revisionsberättelsen i detta fall inte behöver omfattas av offentliggörandet. En jämförelse med den engelska och den danska

versionen ger dock vid handen att detta är en felöversättning vilket också framgår av ett uttalande från kontaktkommittén, se avsnitt 6.2.3, i vilket sägs att revisionsberättelsen i detta fall "may under no circumstances accompany such partial publication". Kontaktkommittén har vidare uttalat att det är det reviderade årsbokslutet som avses. Om ett bolag upprättar och låter revidera förkortad balansräkning, resultaträkning och noter, jfr artiklarna 11, 27 och 44, utgör dessa handlingar bolagets fullständiga årsbokslut. Ett offentliggörande av dessa handlingar innebär således att årsbokslutet offentliggörs i sin helhet.

Eftersom kommittén föreslår att undantagsbestämmelserna i artiklarna 11 och 44 inte utnyttjas får det sist sagda endast avseende på den förkortade resultaträkningen.

I artikel 38.6 i det sjunde bolagsdirektivet föreskrivs att medlemsstaterna skall föreskriva lämpliga påföljder för underlåtenhet att iaktta bestämmelserna om offentliggörande i artikeln. Motsvarande bestämmelse saknas i det fjärde direktivet.

Frågan är om man med uttrycket "offentliggöra" i artiklarna 47.2, 47.3, 48 och 49 avser själva ingivandet till och registreringen hos registreringsmyndigheten eller om det är en eventuell publicering av bolaget självt som avses.

Något krav på att det enskilda bolaget skall låta publicera sitt årsbokslut, sin förvaltningsberättelse och sin revisionsberättelse finns inte i vare sig det första eller det fjärde bolagsdirektivet utan detta åvilar registreringsmyndigheten. Detta talar för att bestämmelserna i artikel 47.2 och 47.3 avser de handlingar som skall ges in till och registreras hos myndigheten och att dessa bestämmelser således skall ses som undantag från huvudregeln i artikel 47.1. Å andra sidan föreskriver artikel 49 att i det fall ett årsbokslut inte offentliggörs i sin helhet så skall hänvisning lämnas till det register dit handlingen har getts in enligt artikel 47.1, dvs. enligt huvudregeln om att det är det fastställda årsbokslutet som skall ges in för registrering. Detta talar för att det är det fullständiga årsbokslutet som skall ges in för registrering och att med uttrycket "offentliggöra" i vart fall i artiklarna 48 och 49 avses en eventuell publicering av bolaget.

Av ett uttalande från kontaktkommittén framgår följande angående offentliggörandet. "Once they have been approved, annual accounts are published. This takes the form of the accounts being entered in the company register, to which the public has access, and is followed by publication in a national gazette. Such publication may be complete or partial or may consist only of a reference to the fact that the document has been entered in the register." Vidare anförs att dessa offentliggöranderegler inte medför något hinder mot sådan publicering som

företas av bolaget t.ex. i massmedia. Ett av direktivets syften är dock att förhindra att sådan obligatorisk eller frivillig publicering blir vilseledande för läsarna av årsbokslutet[2].

## 14.3 Kommitténs överväganden

Av framställningen ovan framgår att det inte gått att nå fullständig klarhet i vad som avses med uttrycket "offentliggöra" i artiklarna 47.2, 47.3, 48 och 49. Vissa skäl talar för att det i de två förstnämnda artiklarna är själva ingivandet till registreringsmyndigheten som avses. Denna tolkning skulle för svensk del innebära att ett utnyttjande av undantagsreglerna i dessa artiklar medför att ett bolag kan ge in årsredovisningshandlingar till PRV som avviker från de som upprättats och reviderats i bolaget.

Det har hittills under utredningsarbetet inte framkommit några skäl att göra ändring i den nuvarande ordningen som innebär att bolagens årsredovisningshandlingar i sin helhet och i den form de upprättats och reviderats skall vara offentligt tillgängliga. Eftersom bestämmelserna i artiklarna 47.2 och 47.3 inte är tvingande har kommittén därför inte ansett det nödvändigt att fullständigt utreda frågan om hur bestämmelserna skall tolkas.

Däremot torde det inte råda någon tvekan om att med uttrycket "offentliggöra" i artiklarna 48 och 49 avses den publicering som bolaget själv företar. I de fall som omfattas av dessa sistnämnda bestämmelser förutsätts således de fullständiga årsredovisningshandlingarna ha getts in till PRV varefter bolaget på eget initiativ låter publicera dessa helt eller delvis.

Direktivet ställer i dessa artiklar vissa krav på en sådan publicering. Sålunda skall en årsredovisning som publiceras i sin helhet återges i den form och med den ordalydelse som legat till grund för revision samt åtföljas av revisionsberättelsen, artikel 48. Om den publiceras i förkortad form skall detta anmärkas samt hänvisning ske till det register där den getts in, artikel 49. I detta fall får inte revisionsberättelsen publiceras.

Som huvudregel offentliggörs årsredovisningshandlingar i dag genom att de sänds in till PRV. I vissa fall räcker det dock med att handlingarna hålls tillgängliga hos bolaget. Sistnämnda möjlighet har delvis sin motsvarighet i artikel 47.1 andra stycket och artikel 47.1 a. Förstnämnda bestämmelse avser endast förvaltningsberättelsen medan

[2] EG-kommissionen, The accounting harmonization in the European communities, 1990, s. 34.

sistnämnda bestämmelse i och för sig avser årsbokslutet men gäller endast under förutsättning att de obegränsat ansvariga delägarna i bolaget är utländska företag av viss form. Enligt kommitténs mening skulle inte ett utnyttjande av de angivna undantagsreglerna i artiklarna 47.1 och 47.1 a medföra någon sådan lättnad för vare sig bolagen eller PRV som kan motivera att bestämmelserna införs, i det första fallet beroende på att undantaget är begränsat till förvaltningsberättelsen och i det andra fallet för att det antal bolag som skulle beröras torde vara mycket begränsat. Vidare anser kommittén att det måste kunna anföras starka skäl för att det skall vara motiverat att göra skillnad mellan aktiebolag och handelsbolag. Eftersom undantaget i artikel 47.1 a är begränsat till handelsbolag talar även detta mot ett det införs. Kommittén har därför valt att föreslå att undantagsreglerna i artiklarna 47.1 och 47.1 a inte utnyttjas. En följd av detta ställningstagande är att samtliga handelsbolag som omfattas av kommitténs förslag måste offentliggöra sin årsredovisning och revisionsberättelse genom att sända in handlingarna till PRV.

Det föreligger enligt svensk rätt inte något krav på att uppgifter om ingivna årsredovisningshandlingar skall kungöras. Kommittén föreslår därför att det i årsredovisningslagen införs en bestämmelse av denna innebörd.

Nuvarande bestämmelser om vitesföreläggande för den som underlåter att fullgöra sina skyldigheter att sända in koncernredovisningshandlingar till PRV uppfyller enligt kommitténs mening kravet i artikel 38.6 i det sjunde bolagsdirektivet.

# III Specialmotivering

## Förslaget till årsredovisningslag

Kommitténs lagförslag ansluter nära till EG:s fjärde och sjunde bolagsdirektiv. Införlivandet grundas på Sveriges åtagande enligt EES-avtalet. Detta förhållande kan få avgörande betydelse för tolkningen av lagens bestämmelser och innebär också att dessa i allt väsentligt faller under lagvalsregeln[1] i 5 § lagen (1992:1317) om ett europeiskt ekonomiskt samarbetsområde /EES/ (EES-lagen).

När ett införlivande, såsom i förevarande fall, sker genom transformation, aktualiseras frågan hur EG-ursprunget och sambandet med EES-avtalet lämpligen bör markeras. Denna fråga uppmärksammades i förarbetena till EES-lagen. Enligt den lösning som då föreslogs i remissen till Lagrådet skulle erforderlig information lämnas genom en not till Svensk författningssamling. Lagrådet förordade emellertid en ordning som innebar att sambandet i största möjliga utsträckning skulle framgå direkt av författningstexten. I propositionen till EES-lagen anslöt sig det föredragande statsrådet i stort till Lagrådets synpunkter och uttalade att man, i fall då det är möjligt och lämpligt, borde sträva efter att låta sambandet med EG-rätten komma till uttryck redan i författningstexten men att detta inte borde hindra att man behåller och i viss mån bygger vidare på det system med noter som utgivaren av Svensk författningssamling sedan länge tillämpar (prop. 1991/92:170 s. 187).

Kommittén har övervägt om den föreslagna årsredovisningslagen borde innehålla en bestämmelse som erinrar om lagens samband med EES-avtalet. En sådan bestämmelse har dock främst betydelse som läsanvisning. Dess syfte borde därför kunna tillgodoses genom en enklare metod, t.ex. genom en not i Svensk författningssamling. På grund härav och då kommittén, som framgått i annat sammanhang, räknar med att lagen i nästa etapp av utredningsarbetet bör kunna ges ett vidare tillämpningsområde, varefter lagen inte längre kan sägas

[1] Se avsnitt 1.3.1.

huvudsakligen vara ett resultat av Sveriges anpassning till EG-rätten på redovisningsområdet, har kommittén stannat för att inte föreslå någon sådan bestämmelse.

## 1 kap. Inledande bestämmelser

### 1 §

I lagrummet anges lagens tillämpningsområde på ett sätt som motsvarar artikel 1 i det fjärde bolagsdirektivet och artikel 4 i det sjunde direktivet. Bestämmelsen innebär att handelsbolagen delas upp i två grupper: en som omfattas av bokföringslagen /1976:125/ (BFL) och lagen (1980:1103) om årsredovisning m.m. i vissa företag (ÅRL) och en som omfattas av förslaget. De handelsbolag som omfattas av förslaget är för det första sådana i vilka samtliga obegränsat ansvariga delägare är svenska aktiebolag, utländska företag som omfattas av direktivet eller utländska företag som inte lyder under någon av EG:s medlemsstaters lagstiftning men som har en rättslig form som är jämförbar med formen för de företag som omfattas av direktivet, artikel 1.1 tredje stycket i det fjärde direktivet.

Det fjärde direktivet omfattar även sådana handelsbolag i vilka samtliga obegränsat ansvariga delägare antingen är aktiebolag eller sådana handelsbolag som nyss beskrivits, artikel 1.1 fjärde stycket.

Enligt svensk rätt är samtliga delägare i ett vanligt handelsbolag obegränsat ansvariga för bolagets förpliktelser. I ett kommanditbolag, som är en speciell form av handelsbolag, kan däremot en eller flera av delägarna ha ett ansvar som är begränsat till gjorda insatser. Bestämmelsen att samtliga *obegränsat* ansvariga delägare skall vara företag av viss typ är således överflödig beträffande vanliga handelsbolag och tar endast sikte på kommanditbolagen.

Kommittén har valt att föreslå att lagen även görs tillämplig på andra handelsbolag än sådana som formellt omfattas av direktivet om bolaget ingår i en koncern där moderbolaget är sådant aktie- eller handelsbolag som omfattas av direktivet. Anledningen härtill är att det blir både mer komplicerat och kostsamt att upprätta koncernredovisning i det fall något av koncernföretagen upprättar sin egen årsredovisning enligt helt andra regler. Kommittén är medveten om att dessa problem inte är begränsade till de fall där det ingår handelsbolag i koncernen utan att de kan uppstå även i det fall det t.ex. ingår en ekonomisk förening i koncernen. Att utöka lagens tillämpningsområde till andra företagsformer än aktiebolag och handelsbolag kräver emellertid andra överväganden än som varit möjliga inom den tid som stått till kommitténs förfogande.

Undantagsbestämmelsen i sista stycket har naturligtvis endast

avseende på de nämnda aktiebolagens egna års- och koncernredovisningar. Om samtliga obegränsat ansvariga delägare i ett handelsbolag är sådana aktiebolag som anges i stycket är lagen tillämplig på handelsbolaget.

Enligt artikel 5 i det sjunde bolagsdirektivet får medlemsstaterna undanta finansiella holdingbolag som är moderbolag från skyldigheten att upprätta koncernredovisning om vissa närmare angivna förutsättningar är uppfyllda. Kommittén har inte funnit skäl föreslå att denna undantagsregel införs. I artikel 42.2 i bankredovisningsdirektivet, se vidare Del II, anges emellertid att i den mån en medlemsstat inte tillämpar artikel 5 i det sjunde direktivet skall koncernredovisningsreglerna i bankredovisningsdirektivet gälla även för sådana moderföretag som inte har annat ändamål än att förvärva innehav i dotterföretag och att förvalta sådana innehav, såvitt dotterföretagen uteslutande eller huvudsakligen är kreditinstitut. Motsvarande bestämmelse finns i artikel 65.2 i försäkringsredovisningsdirektivet. Bestämmelsernas innebörd är att vissa finansiella holdingbolag som inte själva är kreditinstitut respektive försäkringsbolag trots detta skall upprätta koncernredovisning med tillämpning av bestämmelserna i bankredovisningsdirektivet respektive försäkringsredovisningsdirektivet. Vilka ändringar i kommitténs förslag till årsredovisningslag som erfordras p.g.a. innehållet i bankredovisningsdirektivet framgår av Del II.

**2 §**

Bestämmelsen har närmast sin motsvarighet i 11 kap. 5 § aktiebolagslagen /1975:1385/ (ABL) och 3 kap. 4 § ÅRL och syftar till att undvika onödiga upprepningar i lagtexten.

**3 §**

Första stycket 1 motsvarar artikel 1.1 a i det sjunde bolagsdirektivet och överensstämmer i huvudsak med gällande svensk rätt. Ordet "innehar" omfattar såväl innehav med äganderätt som innehav till följd av pantsättning. Inte alla fall av pantsättning med åtföljande rösträtt omfattas dock av denna bestämmelse, se 5 § nedan. Punkten 2 motsvaras av artikel 1.1 d bb i det sjunde direktivet. Detta är en nyhet i svensk rätt, se avsnitt 8.4. Punkten 3 motsvarar artikel 1.1 b i samma direktiv. Sådant inflytande som avses där omfattas idag av sekundärregeln i den svenska koncerndefinitionen. Med uttrycket "motsvarande ledningsorgan" avses ledningen i ett handelsbolag. De beslutande och verkställande organen i sådana bolag är inte lagreglerade. Slutligen motsvarar punkten 4 artikel 1.1 c i det sjunde direktivet.

Andra stycket motsvarar delvis artikel 2.1 samt artikel 3.2 i det sjunde direktivet och överensstämmer med gällande rätt. Innebörden

av bestämmelsen är att indirekta innehav av aktier eller andelar i ett annat företag jämställs med direkta innehav.

Tredje stycket motsvarar 1 kap. 2 § tredje stycket ABL och 1 kap. 1 § fjärde stycket ÅRL.

Fjärde stycket innehåller en definition av begreppet "koncernföretag" eftersom detta begrepp återkommer på ett flertal ställen i lagen. Innebörden av definitionen är att med koncernföretag avses samtliga företag som ingår i en och samma koncern, dvs. inte enbart moderbolag och dotterföretag utan även t.ex. systerföretag.

**4 §**

Bestämmelsen innehåller en definition av begreppet "intresseföretag" och motsvarar artikel 33.1 i det sjunde bolagsdirektivet.

Bestämmelsen i andra stycket är en presumtionsregel. Om bolaget kan visa att det trots att det innehar röster i ett annat företag i en omfattning som överstiger den angivna procentsatsen saknar ett betydande inflytande över företaget utgör detta inte ett intresseföretag. Angående innebörden av rekvisitet "innehar", se ovan under 3 §.

Tredje stycket motsvarar artikel 33.1 sista meningen jämfört med artikel 2.1. Innebörden av bestämmelsen är att indirekta innehav av aktier eller andelar i ett annat företag jämställs med direkta innehav.

**5 §**

Första meningen motsvarar delvis artikel 2.1 samt artiklarna 2.2 a och 2.2 b i det sjunde bolagsdirektivet och reglerar det fallet att någon uppträder som mellanman för en annan fysisk eller juridisk person. Bestämmelsen, som såvitt gäller beräkningen av antalet röster utgör ett undantag från huvudregeln i 1 § första stycket 1, täcker såväl det fallet att det bolag vars status som moderbolag skall prövas (eller dess dotterföretag) uppträder som mellanman för en annan person som det fallet att någon annan uppträder som mellanman för det prövade bolaget (eller dess dotterföretag). Rekvisitet "handla i eget namn för annans räkning" får anses omfatta förutom rena bulvanskap även de fallen att den som röstar innehar aktierna eller andelarna som säkerhet och utövar rösträtten etc. enligt mottagna instruktioner eller i dens intresse som har ställt säkerheten, jfr artikel 2.2 b.

Andra och tredje meningarna motsvarar artikel 2.3 i det sjunde direktivet och överensstämmer med svensk rätt, jfr 9 kap. 1 § fjärde stycket ABL. Innebörden är att moderbolaget inte får räkna in dessa aktier eller andelar i sitt innehav (jfr 3 § andra stycket ovan) och vidare att det totala antalet röster för samtliga aktier eller andelar i ett dotterföretag eller intresseföretag skall minskas med antalet röster för aktier eller andelar som innehas på angivet sätt.

## 2 kap. Årsredovisning

Hänvisningar till artiklar avser artiklar i det fjärde bolagsdirektivet om inte annat särskilt anges.

### 1 §

Första stycket motsvarar bl.a. artikel 2.1 och överensstämmer i huvudsak med gällande svensk rätt. Även om det för de flesta framstår som naturligt att betrakta koncernredovisningen som en del av den årsredovisning som ett moderföretag upprättar, har kommittén funnit att de argument häremot som framfördes vid införandet av ABL, se avsnitt 7.3.1, alltjämt har sådan bärkraft och även står i sådan samklang med den utformning som de fjärde och sjunde bolagsdirektiven fått att någon ändring inte ansetts böra ske av den rådande ordningen.

Andra och tredje styckena överensstämmer med 11 kap. 2 § andra stycket ABL och 2 kap. 2 § tredje stycket ÅRL. Beträffande innebörden av tredje stycket kan hänvisas till förarbetena till ÅRL vari sägs att bestämmelsen för handelsbolag innebär att samtliga bolagsmän skall underteckna årsredovisningen och för andra juridiska personer behörig ställföreträdare (prop. 1979/80:143 s. 151). Ett kommanditbolag kan bestå av ett stort antal delägare vars ansvar är begränsat till gjorda insatser. Det är enligt kommitténs mening inte rimligt att kräva att samtliga sådana begränsat ansvariga delägare skall underteckna årsredovisningen. I tredje stycket anges därför uttryckligen att samtliga *obegränsat* ansvariga delägarna skall underteckna årsredovisningen. För vanliga handelsbolag innebär detta att samtliga bolagsmän måste skriva under medan det i kommanditbolag är tillräckligt att detta görs av komplementärerna.

Uppgift om dagen för årsredovisningens undertecknande skall finnas i såväl aktiebolags som handelsbolags årsredovisningar. I förtydligande syfte har därför en bestämmelse härom införts i fjärde stycket. I gällande ABL saknas denna bestämmelse.

### 2 §

Paragrafen motsvarar artiklarna 2.2-2.5. I direktivtexten talas om företagets tillgångar, skulder, ekonomiska ställning och resultat vilket i förslaget har sammanfattats med begreppen ställning och resultat.

Kravet i paragrafens första stycke att redovisningen skall ge en rättvisande bild av företagets ställning och resultat är överordnat övriga kvalitativa krav som direktivets bestämmelser ger uttryck för, se t.ex. artikel 31, såsom kraven på att redovisningen skall upprättas enligt principerna om "going concern", försiktighet, jämförbarhet,

överskådlighet och fullständighet. Begreppet "rättvisande bild" har sitt ursprung i brittisk redovisning. Genom att det tagits in i EG-direktiven har det emellertid blivit en del av EG-rätten. Härav följer att dess innebörd inte endast kan tolkas utifrån brittisk lag och praxis. Det har inte gått att närmare klarlägga den EG-rättsliga innebörden av begreppet och det skall i sammanhanget påpekas att uppgiften att slutligt tolka begreppet utifrån ett EG-perspektiv inte ankommer på nationell lagstiftning och praxis utan på EG-domstolen. Begreppet "rättvisande bild" kan i varje land som genomför direktiven komma att tolkas på olika sätt och ges det innehåll som följer av redovisningstradition samt skillnader i kulturella och ekonomiska förhållanden. Det förefaller emellertid finnas anledning anta att en redovisningsskyldig normalt skall kunna utgå från att hans redovisning, om den har upprättats med tillämpning av gällande lag och med iakttagande av tillämpliga rekommendationer och andra uttalanden i redovisningsfrågor från auktoritativa organ, såväl nationella som internationella, uppfyller kravet på rättvisande bild, se även kommentaren till artikel 2, avsnitt 15.1.

Enligt andra stycket och artikel 2.4 skall ytterligare upplysningar lämnas om tillämpningen av direktivets bestämmelser inte räcker för att ge en rättvisande bild. Denna bestämmelse har sin motsvarighet i 20 § första stycket 4 BFL. Vidare föreligger enligt tredje stycket och artikel 2.5 skyldighet att avvika från direktivets föreskrifter om undantagsvis tillämpningen av dem är oförenlig med kravet på rättvisande bild.

Enligt ett uttalande från kontaktkommittén, se avsnitt 6.2.3, skall i första hand tilläggsinformation ges och först om detta inte är tillräckligt skall föreskrifterna i direktivet frångås. Vidare uttalas att förutsättningen för en sådan avvikelse, nämligen att en tillämpning av direktivets bestämmelser är oförenlig med kravet på rättvisande bild, avser förhållandena i ett enskilt företag. Kravet på rättvisande bild kan därmed inte motivera generella avsteg för samtliga företag eller för företag inom en speciell bransch.

Det skall i detta sammanhang nämnas att sådana föreskrifter som Finansinspektionen enligt bemyndiganden i bankrörelselagen (1987:617) och försäkringsrörelselagen (1982:713) får utfärda avseende bankernas och försäkringsbolagens redovisning skall utformas så att de främjar en klar och rättvisande redovisning (översikt) av bankens respektive försäkringsbolagets resultat och ställning. Denna formulering har uppenbarligen likheter med det uttryck som används i EG:s fjärde och sjunde bolagsdirektiv. Någon förklaring om vad begreppet skall anses innebära har inte lämnats i förarbetena till lagarna.

**3 §**

Bestämmelsen motsvarar artikel 31, se vidare kommentaren till denna artikel.

**4 §**

I artiklarna 50 a i det fjärde direktivet och 38 a i det sjunde direktivet föreskrivs att årsredovisningen respektive koncernredovisningen utöver den valuta i vilken den upprättats även får offentliggöras i ECU enligt omräkningskursen på balansdagen. Bestämmelsen förefaller överflödig eftersom det inte finns något som hindrar att ett företag som kompletterande information presenterar beloppen i ECU eller någon annan valuta. För att det inte skall råda något tvivel om att års- och koncernredovisningarna alltid måste upprättas och offentliggöras i svenska kronor men att det inte föreligger något hinder mot att som komplettering dessutom ange beloppen i annan valuta, anser kommittén att en bestämmelse av denna innebörd ändå bör införas i lagen. Som nämnts föreskriver direktiven att omräkningen skall ske till balansdagens kurs. Eftersom det kan ifrågasättas om detta är den kurs som bör användas vid omräkningen av resultaträkningen avstår kommittén från att föreslå att direktivens krav i detta hänseende införs i lagen.

*Gemensamma bestämmelser för balansräkning och resultaträkning*

**5 §**

Första stycket motsvarar delvis 18 och 19 §§ BFL. Tillägget att avvikelse endast får ske beträffande poster som föregås av arabiska siffror föranleds av bestämmelsen i artikel 4.2 som föreskriver att uppställningsform, nomenklatur och terminologi för sådana poster skall anpassas i det fall ett företags särskilda inriktning kräver det.

Andra stycket motsvarar bl.a. artikel 4.1. När det i lagen talas om en post avses med begreppet samtliga tillgångar, skulder, intäkter etc., som redovisas antingen under en rubrik som markerats med stor bokstav eller med romersk siffra eller med arabisk siffra. Detta förefaller vara i överensstämmelse med direktivets systematik. I den mån en mera detaljerad underindelning företas bör sådana nya "poster" som därvid uppkommer lämpligen benämnas delposter, jfr artikel 3 i bankredovisningsdirektivet, se Del II. Den post som blivit föremål för sådan underindelning måste alltid anges. Härav följer att i de fall lagen föreskriver att en post skall specificeras på visst sätt, sådan specifikation måste företas oavsett om posten delats upp i delposter.

Enligt artiklarna 18 och 21 skall större belopp som avser förut-

betalda kostnader och upplupna intäkter respektive upplupna kostnader och förutbetalda intäkter förklaras i not. Vidare skall enligt artikel 29 extraordinära intäkter och kostnader som inte är av endast ringa betydelse för bedömningen av resultatet specificeras till sitt belopp. Dessa tre upplysningskrav samt kravet i artikel 42 på specifikation av större avsättningar torde enligt kommitténs mening tillgodoses genom kravet i andra stycket fjärde meningen på specifikation av väsentliga delposter. Härigenom undviks i någon mån en alltför hög detaljeringsgrad i lagen. Att denna specifikation på väsentliga delposter inte behöver göras direkt i balans- och resultaträkningarna utan kan förläggas till not, får anses följa av tredje stycket.

Tredje stycket motsvarar artikel 4.3, se vidare avsnitt 9.6.1 och 9.7.1.

Fjärde stycket motsvarar artikel 3. Bestämmelsen omfattar sådana fall då bolaget utnyttjar de möjligheter som ges enligt lagen att på olika sätt anpassa eller modifiera uppställningsformerna inom de gränser som föreskrivs i lagen. Syftet är att säkerställa kontinuitet och jämförbarhet mellan räkenskapsåren.

**6 §**

Första stycket motsvarar i gällande svensk rätt närmast 11 kap. 2 § första stycket första meningen ABL och 2 kap. 6 § första meningen ÅRL och överensstämmer med artikel 4.4 första meningen.

Andra stycket motsvarar närmast 11 kap. 2 § första stycket andra meningen och 8 § första stycket 8 ABL och 2 kap. 6 § första stycket andra meningen ÅRL samt artikel 4.4 andra och tredje meningarna.

### Ändring av redovisningsprinciper

Enligt kommitténs mening kan det endast i undantagsfall förekomma att ett företag byter redovisningsprincip, jfr artikel 31.2 och förslagets 2 kap. 3 § andra stycke ovan. Sådant byte kan motiveras med att det utgör ett krav enligt ny lagstiftning eller redovisningsrekommendation eller att den höjer redovisningens kvalitet väsentligt, dvs. att den på ett bättre sätt än den tidigare använda principen leder till att redovisningen ger en rättvisande bild av företagets ställning och resultat. Det kan vidare förekomma att ett företag som blir dotterföretag p.g.a. krav från sitt moderföretag tvingas byta redovisningsprinciper utan att det i och för sig är motiverat för att ge en mer rättvisande redovisning i dotterföretaget. Moderföretagets krav kan t.ex. bero på ett önskemål om att samma redovisningsprinciper bör tillämpas i dotterföretaget som moderföretaget tillämpar i koncernredovisningen. Denna situation uppkommer regelmässigt i samband med företagsförvärv men torde

vara av särskild betydelse i de fall koncernen består av företag i olika länder. I takt med en ökad internationell harmonisering av redovisningspraxis torde förekomsten av sådana fall därför minska.

I syfte att öka jämförbarheten mellan åren bör ett företag som byter redovisningsprincip eller ändrar klassificeringen av olika poster eller posternas beståndsdelar i balansräkningen eller resultaträkningen justera motsvarande siffror för jämförelseåret, dvs. året före det år då ändringen företas, som om samma princip eller klassificering hade tillämpats även det året. Den ackumulerade effekten av ändringen för åren dessförinnan bör redovisas som en korrigeringspost i jämförelseårets ingående eget kapital. Detta görs lämpligen i en separat not skild från redovisningen av förändringar i eget kapital under räkenskapsåret. En förändring i tillämpade värderingsprinciper, t.ex. en övergång från kostnadsföring till aktivering av räntor vid beräkningen av anskaffningsvärdet för tillgångar med lång produktionstid, kan resultera i att en tillgångspost åsätts ett högre värde än det vartill den är upptagen i föregående års balansräkning. Det är tveksamt om en sådan "uppskrivning" är förenlig med bestämmelserna i 15 § första stycket BFL. Denna fråga behandlas i specialmotiveringen till 2 kap. 19 §.

Om det av någon anledning inte är möjligt att med rimlig grad av precision företa sådan justering eller om kostnaderna för att ta fram uppgifterna inte står i rimlig proportion till deras informationsvärde bör justering kunna underlåtas. I sådant fall bör företaget i not upplysa om skälen till att omräkning inte har företagits för att på så sätt förklara den bristande jämförbarheten.

Varje förändring av redovisningsprinciper eller som rör klassificeringen av olika poster etc. i balansräkningen eller resultaträkningen måste förklaras och motiveras i not, dvs. företaget skall upplysa om vad som skett och varför samt ange de beloppsmässiga effekterna på räkenskapsårets och jämförelseårets resultat. I de fall omräkning inte har skett bör i vart fall en ungefärlig beloppsuppgift kunna lämnas. Om så inte sker bör företaget upplysa även om detta förhållande samt ange skälen till att beloppsuppgiften har utelämnats. Även andra förändringar i balansräkningen eller resultaträkningen t.ex. vad avser posternas gruppering som påverkar jämförbarheten mellan åren måste anges i not.

Det får anses följa av väsentlighetsprincipen att förändringar som endast är av ringa betydelse för jämförbarheten mellan olika räkenskapsår inte behöver föranleda omräkning eller kommenteras i not.

Enligt kommitténs mening ligger det ett värde i att inte i lagtexten föreskriva på vilket sätt omräkningen av föregående års siffror skall göras. Risken med att alltför detaljerat reglera denna fråga är att lagstiftaren låser fast utvecklingen. Det bör i stället överlåtas på den

praktiska tillämpningen att med ledning av uttalanden från auktoritativa organ närmare reglera frågan. Det skall också noteras att Redovisningsrådet i december 1993 utkommit med en rekommendation i ämnet.

**7 §**

Bestämmelsen motsvarar artikel 7 och saknar uttrycklig motsvarighet i svensk rätt. Principen att transaktioner skall redovisas brutto tillämpas emellertid i praxis. Enligt kontaktkommittén, se avsnitt 6.2.3, kan kravet på rättvisande bild medföra att endast det slutliga resultatet av en komplex transaktion, i vilken det ingår ett antal transaktioner vars värde eller resultat var för sig ur ekonomisk synpunkt saknar intresse för det slutliga resultatet, skall redovisas. Ett sådant förfarande anses inte strida mot direktivets kvittningsförbud. Vidare har kontaktkommittén uttalat att om det finns en legal eller avtalsenlig rätt att kvitta fordringar och skulder mot varandra skall endast den del som inte täcks genom kvittningen redovisas. I detta fall tillämpas således ett slags nettoredovisning. Jfr Bokföringsnämndens rekommendation R 7, Värdering av fordringar och skulder i utländsk valuta, p 12 a angående korglån.

**8 §**

Bestämmelsen har sin motsvarighet i 18 och 19 §§ BFL.

*Uppställningsform för balansräkning*

**9 §**

Uppställningsformen för balansräkningen är hämtad från artikel 9. De avvikelser från artikeln som föreslås är i huvudsak av redaktionell art och har gjorts i syfte att inom ramen för vad som kan anses tillåtet enligt direktivet anpassa uppställningsformen till vad som är vedertaget inom svensk redovisning.

Under fordringar som är omsättningstillgångar har i enlighet med BFL:s balansräkningsschema och med stöd av artikel 4.1 lagts till en post som avser lån till aktieägare och delägare samt dessa närstående personer, se vidare specialmotiveringen till 2 kap. 43 §.

Passivsidan i balansräkningen har i kommitténs förslag getts rubriken Eget kapital, avsättningar och skulder. Anledningen härtill är att direktivet kräver att de förpliktelser som idag enligt svensk rätt redovisas som skulder delas upp i två grupper, nämligen avsättningar respektive skulder. Av samma skäl har på skilda håll i lagtextförslaget ordet avsättningar eller avsättningsposter lagts till även om direktivtexten endast nämner skulder eller skuldposter, se t.ex. 2 kap. 6 §

angående ändring av redovisningsprinciper och 7 § angående kvittningsförbudet, för att på så sätt klargöra att det rör sig om två skilda grupper av förpliktelser som skall särredovisas.

Enligt artikel 14 skall alla ansvarsförbindelser som inte redovisas som skulder antecknas under balansräkningen eller i noter och därvid delas in efter de olika slag av sådana förbindelser som den nationella lagstiftningen erkänner, med särskild uppgift om varje ställd säkerhet. Ansvarsförbindelser för koncernföretag skall anges särskilt. I artikel 43.1.7 anges att det totala beloppet för sådana ekonomiska förpliktelser som inte är upptagna i balansräkningen skall anges i not. Pensionsförpliktelser och förpliktelser mot koncernföretag skall anges särskilt.

Enligt gällande rätt och det föreslagna balansräkningsschemat skall ställda panter och ansvarsförbindelser anges inom linjen med uppdelning på de olika slag av säkerheter som kan förekomma. Som framgår av Del II föreslår kommittén för sådana företag som omfattas av bankredovisningsdirektivet att, som en följd av anpassningen till nämnda direktiv, ställda panter och andra säkerheter delas upp mellan dels sådana som ställts för egna skulder, dels sådana som ställts för tredje mans förpliktelser. Sistnämnda säkerheter skall därvid tas upp under posten Ansvarsförbindelser. Motsvarande uppdelning föreslås inte för företag som upprättar årsredovisning enligt förevarande lagförslag. En effekt av kommitténs förslag blir således att redovisningen av ställda säkerheter kommer att skilja sig något åt mellan olika företag. Det kan därför finnas skäl att i ett senare skede av utredningsarbetet återkomma till frågan, bl.a. mot bakgrund av vad som kan komma att anföras under remissbehandlingen av detta delbetänkande. Enligt det föreslagna schemat skall vidare samtliga pensionsförpliktelser redovisas antingen under avsättningar eller som ansvarsförbindelser. Av förslagets 2 kap. 42 § framgår att panter etc. som ställts till förmån för koncernföretag skall anges särskilt. Sammanfattningsvis följer av det anförda att bestämmelserna i artiklarna 14 och 43.1.7 införts genom utformningen av balansräkningsschemat samt upplysningskravet i 2 kap. 42 §.

Eftersom sammansättningen av eget kapital och redovisningen av det skiljer sig avsevärt mellan aktiebolag och handelsbolag har kommittén valt att föreslå att det avsnitt i balansräkningsschemat som avser eget kapital delas upp i två delar, en för aktiebolag och en för handelsbolag. De skillnader som enligt förslaget gäller för redovisningen av eget kapital är i överensstämmelse med gällande svensk rätt. Redovisningen av eget kapital i handelsbolag följer därvid BFL. Årets insättningar och uttag behöver inte redovisas var för sig utan det är tillåtet att nettoredovisa dessa.

*Uppställningsform för resultaträkning*

**10 §**

Den uppställningsform för resultaträkningen som anvisas är hämtad från artikel 25. Liksom beträffande balansräkningen är de avvikelser som företagits i förhållande till direktivet närmast motiverade av redaktionella skäl. Kommittén har valt att så nära som möjligt följa direktivets uppställningsform och i stället överlåta på den praktiska tillämpningen att med ledning av uttalanden från auktoritativa organ närmare utveckla dessa och eventuellt höja detaljeringsgraden. Detta innebär bl.a. att kommittén avstått från att föreslå summeringar utöver de som föreskrivs i artikeln.

**11 §**

Första stycket motsvarar delvis artikel 27, se vidare avsnitten 9.6.2 och 9.7.2. Kommittén har valt att tills vidare anknyta rätten till sammanslagning av vissa resultaträkningsposter till de storlekskriterier som avgör när skyldigheten att utse auktoriserad revisor inträder. Vidare anser kommittén att det uttryckligen bör anges att sammanslagning endast får föranledas av konkurrensskäl. Ett sådant krav är, som framgår av avsnitt 9.6.2, förenligt med syftet med artikel 27.

I andra stycket föreskrivs upplysningsskyldighet för företaget när sammanslagning företas.

**12 §**

Definitionen av nettoomsättning överensstämmer med artikel 28 och motsvarar i huvudsak vad som enligt svensk rätt avses med bruttoomsättningssumma, dock inräknas i bruttoomsättningssumman även övriga rörelseintäkter vilka inte ingår i direktivets definition av nettoomsättningssumma.

**13 §**

Bestämmelsen i första stycket motsvarar artikel 29 och saknar uttrycklig motsvarighet i svensk rätt.

Andra stycket har sin motsvarighet i 18 § tredje stycket BFL.

**Extraordinära intäkter och kostnader**

Av avgörande betydelse för frågan vilka intäkter och kostnader som får redovisas som extraordinära är hur begreppet "företagets normala verksamhet" definieras eftersom endast sådana transaktioner som faller utanför denna verksamhet kan ge upphov till extraordinära poster, artikel 29. Trots detta saknar direktivet en definition av begreppet och lämnar inte heller i övrigt någon vägledning i denna viktiga tolknings-

fråga. Det torde därmed ankomma på de enskilda medlemsstaterna att själva tolka begreppet och ge det en närmare innebörd. Enligt kommitténs mening ligger det därvid närmast till hands att eftersträva att den internationella utvecklingen beträffande redovisningen av extraordinära poster följs. Härigenom kan förhoppningsvis den bristande jämförbarhet som kan bli följden av att direktivet lämnat frågan öppen i någon mån motverkas. Utvecklingen har under senare år gått mot att utrymmet för att en transaktion skall anses ge upphov till en extraordinär intäkt eller kostnad reducerats avsevärt.

Enligt International Accounting Standards Committe's (IASC) rekommendation IAS 8, Net Profit or Loss for the Period, Fundamental Errors and Changes in Accounting Policies, avses med sådana poster intäkter och kostnader som uppkommer från händelser eller transaktioner som är klart avgränsade från företagets normala verksamhet och således inte förväntas återkomma ofta eller regelbundet. I rekommendationen anges vidare att praktiskt taget samtliga intäkter och kostnader som påverkar ett företags nettovinst är att hänföra till dess normala verksamhet. Som exempel på händelser som kan ge upphov till extraordinära poster anges expropriation av tillgångar samt jordbävningar. Redovisningsrådet har i december 1993 utkommit med en rekommendation i ämnet som nära ansluter till IASC:s rekommendation.

Om IASC:s rekommendation får genomslag i svensk redovisning blir effekten att vissa poster som i svensk redovisningspraxis ofta återfinns under extraordinära poster, såsom omstruktureringskostnader, förluster vid försäljning av anläggningstillgångar och nedskrivningar, i stället kommer att redovisas i rörelseresultatet.

Enligt kommitténs mening kan det inte anses strida mot direktivet att ge begreppet "företagets normala verksamhet" en sådan vid innebörd att en anpassning till IASC:s rekommendation möjliggörs. För denna tolkning talar även det förhållandet att Storbritannien, genom Accounting Standards Board's rekommendation FRS 3, Reporting Financial Performance, anammat IASC:s restriktiva synsätt.

Lagtexten bör emellertid utformas i allmänna ordalag och ansluta så nära som möjligt till direktivtexten för att inte riskera att hamna i konflikt med direktivet. Det får sedan ankomma på den praktiska tillämpningen att med ledning av uttalanden från auktoritativa organ, och med beaktande av vad som är möjligt inom ramen för direktivet, närmare ange förutsättningarna för när en post skall anses som extraordinär.

Att extraordinära poster skall specificeras till sin art krävs enligt både BFL och det fjärde bolagsdirektivet. Därutöver kräver direktivet att de även specificeras till belopp om de inte är av endast ringa

betydelse för bedömningen av företagets ställning och resultat. Detta upplysningkrav omfattas av bestämmelsen i 2 kap. 5 § andra stycket, se specialmotiveringen till denna paragraf. Det kan dock antas att den internationella utvecklingen, vad gäller klassificeringen av intäkter och kostnader som extraordinära, kommer att följas även i Sverige varför sådana poster ytterst sällan kommer att redovisas.

*Värderingsregler m.m.*

**14 §**

Bestämmelsen är hämtad från 13 § BFL och överensstämmer med artiklarna 15.1 och 15.2.

**15 §**

Första stycket har närmast sin motsvarighet i 17 § första och andra styckena BFL samt överensstämmer med artiklarna 9, 34 och 37. Den i förhållande till BFL ändrade skrivningen beträffande vilka utgifter som kan bli föremål för aktivering innebär ingen förändring i sak vad gäller möjligheten att aktivera organisationskostnader.

Andra stycket motsvarar 11 kap. 7 § femte stycket ABL.

**16 §**

Första stycket motsvarar artikel 35.1 a.

Andra stycket motsvarar artikel 35.3 b och överensstämmer med FAR:s rekommendation nr 3, Redovisning av materiella anläggningstillgångar, och Redovisningsrådets rekommendation RR 2, Redovisning av varulager. Eftersom god redovisningssed torde kräva att även indirekta kostnader aktiveras har kommittén stannat för att inte föreslå att det lämnas någon valfrihet i denna fråga. Beträffande omsättningstillgångar innehåller direktivet i artikel 39.2 ett uttryckligt förbud mot aktivering av försäljningskostnader. Motsvarande förbud saknas beträffande anläggningstillgångarna eftersom sådana tillgångar ju inte är avsedda att försäljas.

Tredje stycket motsvarar artikel 35.4 och överensstämmer med nämnda rekommendationer.

Fjärde stycket motsvarar 15 § första stycket andra meningen BFL.

**17 §**

Första stycket har närmast sin motsvarighet i 15 § andra stycket BFL och överensstämmer med artikel 35.1 b.

Andra stycket motsvarar delvis artikel 37 jfrd med artikel 34.1 a. Av skäl som redovisas i avsnitt 10.8.5 har kommittén stannat för att inte föreslå någon maximal avskrivningstid för immateriella anläggningstillgångar.

**18 §**

Första stycket motsvarar 15 § tredje stycket BFL och artikel 35.1 c bb.

Andra stycket motsvarar artikel 35.1 c aa.

Tredje stycket motsvarar delvis 16 § andra stycket BFL och artikel 35.1 c dd. Det skall emellertid noteras att den nämnda bestämmelsen i BFL inte är tvingande för företagen medan direktivets föreskrift för motsvarande fall är det. Syftet med återföringen är att förhindra uppkomsten av dolda reserver.

Fjärde stycket har delvis sin motsvarighet i artikel 35.1 c cc. Att även reverseringen skall passera resultaträkningen framstår som självklart även om det inte uttryckligen föreskrivs i direktivet. I direktivet används begreppet värdejusteringar som gemensam benämning på avskrivningar och nedskrivningar. Däremot omfattar begreppet inte uppskrivningar och inte heller återföringar av företagna nedskrivningar. Detta framgår av bl.a. artiklarna 19, 35 och 39. Kommittén har därför i detta stycke valt begreppet värdeförändringar som gemensam benämning på nedskrivningar och återföringar av sådana.

**19 §**

Första stycket motsvarar delvis 15 § fjärde stycket BFL, 11 kap. 4 § första stycket ABL och artikel 33.1 c. Som anförts i specialmotiveringen till 2 kap. 6 § andra stycket kan det ifrågasättas om en förändring i tillämpade värderingsprinciper som resulterar i att en tillgångspost åsätts ett högre värde än det vartill den är upptagen i föregående års balansräkning är förenlig med det generella uppskrivningsförbudet i 15 § första stycket BFL. Enligt kommitténs mening bör emellertid en sådan höjning av det bokförda värdet inte omfattas av reglerna om uppskrivning av anläggningstillgångar. På grund härav har förevarande paragraf utformats på så sätt att jämförelsen skall ske inte med föregående års utgående värde utan med det bokförda värdet vid upprättandet av balansräkningen.

Bestämmelsen i första stycket uppfyller vidare kravet i artikel 33.2 a på att uppskrivningsbeloppet som huvudregel skall sättas av till en uppskrivningsfond och att den skattemässiga behandlingen av uppskrivningsbeloppet skall anges i not. Av skäl som redovisas i avsnitt 10.8.9 anser kommittén att det inte kan sägas stå i strid med direktivet att även tillåta att uppskrivningsbeloppet direkt, utan att passera uppskrivningsfonden, används till ökning av aktiekapitalet.

Uppskrivningar som intäktsförs och avsättningar som kostnadsförs bör enligt kommitténs mening inte få räknas in i nettoomsättningen eller i de i resultaträkningen angivna kostnadsposterna utan bör

redovisas som särskilda poster i denna enligt vad som föreskrivs om kompletterande poster i förslagets 2 kap. 5 § andra stycke. Dessa krav framgår av förevarande paragrafs andra stycke.

Tredje stycket motsvarar artikel 33.3 och överensstämmer med gällande svensk rätt (jfr prop. 1975:103 s. 461). Som framgår av specialmotiveringen till 2 kap. 18 § använder direktivet begreppet värdejusteringar som gemensam benämning på av- och nedskrivningar.

Av skäl som redovisas i avsnitt 10.8.9 har kommittén stannat för att föreslå att den nuvarande begränsningsregeln, enligt vilken fast egendom inte får skrivas upp till högre värde än taxeringsvärdet, upphävs.

**20 §**

Första stycket motsvarar 11 kap. 4 § första stycket ABL, jfrt med 15 § fjärde stycket BFL, och artikel 33.2 b som tillåter att medel i fonden överförs till aktiekapitalet. Bestämmelsen överensstämmer vidare med artikel 33.2 c andra stycket, som tillåter att en upplösning av fonden intäktsförs under förutsättning att avsättningen till fonden tidigare kostnadsförts. Som framgår av avsnitt 10.8.9 anser kommittén nämligen att det inte står i strid med direktivet att tillåta att medel ur fonden används för erforderlig nedskrivning av andra anläggningstillgångar så länge nedskrivningen redovisas öppet i resultaträkningen, se artikel 35.1 c cc. En förutsättning för att detta skall kunna ske är att upplösningen av fonden samtidigt intäktsförs vilket i sin tur, enligt direktivet, förutsätter att den ursprungliga avsättningen har kostnadsförts.

Andra stycket motsvarar 11 kap. 4 § andra stycket ABL.

Kravet i tredje stycket följer av artikel 33.2 c andra stycket vari föreskrivs att en upplösning av fonden som intäktsförs måste redovisas som en särskild post i resultaträkningen.

**21 §**

Första stycket motsvarar artikel 33.2 c. Bestämmelsen utgör en motsvarighet till bestänmelsen i 18 § om återföring av nedskrivningar och syftar till att förhindra övervärdering av tillgångar.

**22 §**

Första stycket motsvarar artiklarna 39.1 a, 39.1 b och 39.1 d och ger uttryck för lägsta värdets princip.

Innebörden av andra stycket är att anskaffningsvärdet för omsättningstillgångar i princip skall beräknas på samma sätt som för anläggningstillgångar och motsvarar artikel 39.2.

Tredje stycket motsvarar 14 § andra stycket BFL.

Fjärde stycket motsvarar 13 § andra stycket BFL.

Av skäl som redovisas i avsnitten 10.8.3 och 10.8.11 föreslår kommittén att bestämmelserna i 14 § tredje och fjärde styckena BFL upphävs. Samma gäller bestämmelserna i 11 kap. 5 § andra stycket ABL och 2 kap. 5 § första stycket 2 ÅRL som föreskriver vissa undantag från skyldigheten att öppet redovisa lagerreservens storlek och förändring i årsredovisningen.

**23 §**

Första stycket motsvarar i princip artikel 40.1. Eftersom det inte är förenligt med god redovisningssed att tillämpa sist in-först ut-principen, se Redovisningsrådets rekommendation RR 2, har kommittén valt att inte uttryckligen ange denna i lagrummet. Om en tillämpning av denna princip i undantagsfall skulle aktualiseras som den värderingsmetod som ger den mest rättvisande bilden av lagrets värde får det antas att omständigheterna är sådana att den kan sägas utgöra en med FIFO eller vägda genomsnittspriser jämförbar princip.

Andra stycket motsvarar artikel 40.2. Av 22 § följer att lagret aldrig får tas upp till ett högre värde än det lägsta av anskaffningsvärdet och det verkliga värdet. Bestämmelsen i förevarande stycke har därför endast avseende i det fall anskaffningsvärdet är lägre än det verkliga värdet och syftet med bestämmelsen är att en eventuell dold reserv skall redovisas öppet. Enligt artikel 44.2 får artikel 11-bolag undantas från kravet på att skillnaden mellan en värdering enligt artikel 40.2 och en värdering till verkligt värde skall anges i not. Det har hittills under utredningsarbetet inte framkommit tillräckliga skäl att utnyttja denna undantagsbestämmelse. Kravet att skillnadsbeloppet skall specificeras inte endast på de direkt i balansräkningsschemat föreskrivna posterna utan på delposter som redovisas i denna får enligt kommitténs mening anses uppfylla kravet i direktivet på specifikation på varje slag av tillgångar.

**24 §**

Bestämmelsen motsvarar artikel 38 och utgör ett undantag från huvudregeln om värdering till anskaffningsvärdet och kravet på att tillgångsposternas enskilda beståndsdelar skall värderas var för sig, se förslagets 2 kap. 3 §.

**25 §**

Första stycket överensstämmer med gällande rätt, 11 kap. 7 § fjärde stycket ABL. Om bolaget innehar egna aktier skall det nominella värdet av dem anges i not, se förslagets 2 kap. 45 §.

Andra stycket motsvarar 11 kap. 4 § tredje stycket ABL och 3 kap. 2 § första stycket ÅRL. Tillämpningen av sistnämnda bestämmelse

förutsätter att de berörda bolagen ingår i en koncern med minst tio anställda. Bestämmelsen ger emellertid uttryck för en grundläggande värderingsprincip och att göra bestämmelsens tillämplighet beroende av koncernens storlek strider mot denna princip. Motsvarande begränsning som gäller enligt ÅRL har därför inte införts i kommitténs förslag.

**26 §**

Bestämmelsen har närmast sin motsvarighet i 17 § tredje stycket BFL och artikel 41. Enligt kommitténs mening är det som regel inte förenligt med god redovisningssed att underlåta periodisering av under- och överkurser, se bl.a. Redovisningsrådets rekommendation RR 3, Redovisning av fordringar och skulder med hänsyn till räntevillkor och dold räntekompensation. Eftersom det enligt vad som hittills framkommit under utredningsarbetet saknas anledning att anta att det skulle finnas något behov av en möjlighet till omedelbar kostnadsföring av underkurser och direkta emissionsutgifter anser kommittén att detta alternativ inte bör vara tillåtet enligt lagen. Detta innebär att periodisering alltid skall ske. Vidare anser kommittén att det saknas skäl att begränsa regelns tillämplighet till långfristiga lån.

**27 §**

Första stycket motsvarar artiklarna 20.1 och 20.2 och saknar motsvarighet i gällande svensk rätt. Frågan om gränsdragningen mellan skulder och avsättningar behandlas i avsnitt 11.3.

Andra stycket motsvarar artikel 20.3.

*Redovisning av andelar i dotterföretag och intresseföretag enligt kapitalandelsmetoden*

**28 och 29 §§**

Bestämmelserna motsvarar artikel 59 i det fjärde bolagsdirektivet och artikel 33 i det sjunde direktivet som beskriver kapitalandelsmetoden. Av förslagets 3 kap. 14 § framgår att metoden är obligatorisk för redovisningen av intresseföretag i koncernredovisningen. Metoden har beskrivits i avsnitt 8.8 och artiklarna har särskilt kommenterats i avsnitt 8.8.3.

*Tilläggsupplysningar*

**30 §**

I lagrummet föreskrivs att det utöver vad som följer av övriga bestämmelser i lagen skall lämnas kompletterande uppgifter i vissa hänseenden. Vilka dessa är framgår av följande paragrafer.

**31 §**

Första meningen motsvarar 20 § första stycket 2 BFL och artikel 43.1.1. Enligt Föreningen Auktoriserade Revisorers (FAR) rekommendation nr 3, Redovisning av materiella anläggningstillgångar, innefattas i begreppet "grunderna för avskrivning" såväl tillämpad avskrivningsmetod som tillämpade livslängder. En ändring i avskrivningsmetod torde utgöra ett byte av redovisningsprincip och omfattas i och för sig redan av bestämmelsen i 2 kap. 6 § andra stycket medan en ändring i tillämpad livslängd grundar sig på en uppskattning eller bedömning av den tid under vilken tillgången kommer att generera intäkter i företaget.

Andra meningen motsvarar

- 18 § andra stycket BFL (att avskrivningar och nedskrivningar skall fördelas på samma sätt som motsvarande tillgångar i balansräkningen),
- artikel 35.1 c cc (att varje nedskrivning skall redovisas antingen i resultaträkningen eller i not)
- 20 § första stycket 3 BFL och artikel 33.1 sista stycket (att årets uppskrivningar skall anges samt uppskrivningsbeloppets användning respektive att uppgift om vilka poster i balansräkningen som berörs av en uppskrivning skall anges),
- 11 kap. 8 § första stycket 6 ABL (att för varje som *materiell anläggningstillgång* upptagen post - utom fastigheter som inte är maskin eller byggnad - skall anges tillgångarnas anskaffningsvärde, ackumulerade av- och nedskrivningar samt kvarstående oavskrivet uppskrivningsbelopp),
- artikel 15.3 a (att för varje som *anläggningstillgång* upptagen post skall anges dels årets tillkommande och avgående poster, dvs. tillgångar, samt överföringar, dels ackumulerade av- och nedskrivningar samt korrigeringar av tidigare års av- och nedskrivningar).

För bolag som upprättar förkortad balansräkning enligt 2 kap. 5 § tredje stycket, dvs. sammanslagning sker under hänvisning till att en sådan främjar överskådligheten varvid de sammanslagna posterna måste specificeras i not, bör samma tilläggsupplysningar lämnas som gäller för den fullständiga balansräkningen. På grund härav anges att uppgifterna skall ges för varje i balansräkningen, eller i de noter som avses i nämnda lagrum, som anläggningstillgång upptagen post.

**32 §**

Bestämmelsen motsvarar 11 kap. 8 § första stycket 7 ABL och 2 kap. 7 § första stycket 2 ÅRL. Angående upplysningskravet för de som upprättar förkortad balansräkningen med stöd av förslagets 2 kap. 5 § tredje stycke, se under föregående paragraf.

**33 §**

Första meningen motsvarar 20 § första stycket 1 BFL och artikel 43.1.1. Att ändringar i tillämpade värderingsprinciper liksom motiven härför skall anges framgår av 2 kap. 6 § andra stycket och behöver därför inte särskilt föreskrivas i detta lagrum.

Andra meningen motsvarar artikel 43.1.1.

**34 §**

Bestämmelsen motsvarar artiklarna 35.1 d och 39.1 e.

I artikel 43.1.10 föreskrivs att upplysning skall lämnas om i vilken utsträckning beräkningen av årsresultatet har påverkats av en sådan värdering som med avvikelse från principerna i artiklarna 31 och 34-42 har ägt rum för att få skattelättnader. Enligt kommitténs mening torde inte bestämmelsen medföra någon längre gående uppgiftsskyldighet än som framgår av artiklarna 35.1 d och 39.1 e. Kommittén anser därför inte att artikel 43.1.10 behöver föranleda någon lagstiftningsåtgärd.

**35 §**

Bestämmelsen motsvarar artikel 33.2 a som föreskriver att förändringar i uppskrivningsfonden skall anges i not.

**36 §**

Bestämmelsen motsvarar 18 § tredje stycket BFL. För finansiella anläggningstillgångar gäller att realisationsvinster från försäljningar av sådana skall tas upp under posterna 8, 9 och 10 i den funktionsindelade räkningen medan realisationsförluster redovisas under posten Nedskrivningar av finansiella anläggningstillgångar och kortfristiga placeringar.

**37 §**

Bestämmelsen har närmast sin motsvarighet i 11 kap. 8 § första stycket 9 ABL och 2 kap. 7 § första stycket 3 ÅRL och överensstämmer med artiklarna 43.1.8 och 45.2 andra stycket. I de fall möjligheten enligt förslagets 2 kap. 11 § till sammanslagning av vissa poster i resultaträkningen utnyttjas bör av naturliga skäl inte heller krävas att nettoomsättningens fördelning på rörelsegrenar anges.

**Rörelsegrensrapportering**

Samtliga aktiebolag samt sådana handelsbolag som är skyldiga att ha auktoriserad revisor skall, om de driver rörelsegrenar som är väsentligen oberoende av varandra, redovisa bruttoresultatet av varje

rörelsegren särskilt. Mindre handelsbolag behöver således inte lämna dessa uppgifter. Tidigare gällde för aktiebolag att sådan rörelsegrensrapportering fick underlåtas om redovisningen kunde bedömas vara till förfång för bolaget. Denna förfångsklausul togs bort med motiveringen att den utgjorde ett onödigt undantag från det krav på öppenhet i redovisningen som generellt eftersträvades (prop. 1975:103 s. 262 och 267). Uppgiftsskyldigheten kan därmed aldrig modifieras under åberopande av skada för företaget (a. prop. s. 449).

Av Bokföringsnämndens rekommendation R 9, Redovisning av rörelsegrenar m.m., vilken i detta avseende i huvudsak överensstämmer med IASC:s rekommendation IAS 14, Reporting Financial Information by Segment, framgår bl.a. följande. En oberoende rörelsegren är en del av ett företags verksamhet som skiljer sig från övriga företagsdelar vad avser affärsidé, efterfråge- och produktionsstruktur, risknivå e.dyl. samt dessutom är fristående på så sätt att den i huvudsak har externa kunder och leverantörer eller i vart fall marknadsliknande relationer till andra företagsenheter vid internleveranser. Särredovisning skall ske om rörelsegrenen svarar för en väsentlig del av företagets omsättning eller resultat eller om rörelsegrenens tillgångar utgör en väsentlig del av företagets totala tillgångar. Väsentlighetskriteriet får anses uppfyllt om rörelsegrenens andel uppgår till tio procent. För publika företag tillkommer enligt nämndens rekommendation önskemål om information rörande verksamhetens fördelning på geografiska områden varmed avses ett visst land eller en grupp av länder där företaget har försäljning antingen via direkt export eller genom egna lokala enheter.

Enligt artikel 43.1.8 skall nettoomsättningen fördelas på rörelsegrenar och geografiska marknader under förutsättning att dessa avviker betydligt inbördes med hänsyn till hur verksamheten normalt är organiserad. Förutom det undantag från uppgiftsskyldigheten som redovisats ovan i kommentaren till lagrummet får medlemsstaterna tillåta att artikel 11-bolag utelämnar dessa uppgifter, artikel 44.1, vid upprättandet av notapparaten. Staterna får vidare enligt artikel 45.2 första stycket jfrd med artikel 45.1 b tillåta att sådan rörelsegrensrapportering utgår om uppgifterna skulle kunna vålla allvarlig skada för företaget. Utelämnandet får göras beroende av tillstånd från någon myndighet och måste kommenteras i not. Det har hittills under utredningsarbetet inte framkommit tillräckliga skäl för att kommittén skall föreslå att de i detta stycke behandlade undantagsreglerna införs.

**38 §**

Bestämmelsen motsvarar 11 kap. 11 § femte stycket ABL och 3 kap. 8 § ÅRL. Uppgiften skall enligt gällande rätt för aktiebolagens del

lämnas i förvaltningsberättelsen och för handelsbolagens del i en bilaga till balansräkningen. Enligt kommitténs mening bör uppgiften emellertid lämnas i not till resultaträkningen. Detta förslag följer bäst den systematik för årsredovisningens upprättande som föreskrivs i direktivet, nämligen att sådan information som kan uttryckas i siffror och som har ett naturligt samband med balans- eller resultaträkningen skall lämnas i not till dessa räkningar och inte i förvaltningsberättelsen.

**39 §**

Första stycket motsvarar delvis artikel 43.1.2 samt delvis 11 kap. 8 § första stycket 1 ABL och 3 kap. 3 § andra stycket ÅRL.

Andra stycket saknar motsvarighet såväl i direktivet som i gällande svensk rätt.

**40 §**

Första stycket motsvarar delvis artiklarna 43.1.2 och 45.1 b samt delvis 11 kap. 8 § första stycket 1 ABL och 3 kap. 3 § andra stycket ÅRL. Enligt 53 § aktiebolagsförordningen /1975:1387/ (ABF) prövar Kommerskollegium frågan om tillstånd som avses i 11 kap. 8 § första stycket 1 ABL. I 54 § ABF föreskrivs att viss avgift tas ut för sådana ärenden. Motsvarande bemyndigande och avgiftsbestämmelse, vad gäller handelsbolagens specifikationsskyldighet, finns i 1 och 2 §§ förordningen (1981:112) om prövning av vissa ärenden enligt lagen (1980:1103) om årsredovisning m.m. i vissa företag. Enligt ett av Statskontoret i oktober 1993 presenterat förslag bör prövningen av dessa ärenden överflyttas till Patent- och registreringsverket (PRV). De följdändringar i de två nämnda förordningarna som blir en konsekvens av kommitténs förslag till årsredovisningslag framgår av specialmotiveringarna till respektive bestämmelse i förordningarna. Direktivet kräver endast notupplysning om sådana utelämnanden som sker med stöd av artikel 45.1 b, dvs. uppgifterna skulle kunna vålla allvarlig skada för något av de berörda företagen om de lämnades ut.

Andra stycket första ledet motsvarar artikel 43.1.2 första stycket sista meningen som är tvingande för medlemsstaterna. Det ägda företaget kan t.ex. vara ett handelsbolag som inte omfattas av direktivet och därmed inte heller av lagförslaget och som är av sådan storlek att det enligt ÅRL inte behöver upprätta årsredovisning (dvs. offentliggöra sitt årsbokslut).

Andra stycket andra ledet motsvarar artikel 61 som är dispositiv för medlemsstaterna. Som framgår av specialmotiveringen till 3 kap. 5 § kan endast dotterföretag anses omfattade av en koncernredovisning. Däremot anses inte intresseföretag omfattade av en koncernredovis-

ning. Det sista kravet i bestämmelsen får anses uppfyllt om dotterföretaget redovisas enligt kapitalandelsmetoden i moderbolagets egen årsredovisning eller, om företaget är ett intresseföretag, moderbolaget redovisar detta enligt kapitalandelsmetoden antingen i sin egen årsredovisning eller i sin koncernredovisning.

**41 §**

Bestämmelserna motsvarar artikel 9 (D II under Tillgångar och C under Skulder och eget kapital) samt delvis artikel 43.1.6.

Enligt balansräkningsschemat i BFL skall fordringar delas upp i omsättningstillgångar och anläggningstillgångar. Fordringar eller fordringsdelar som beräknas bli betalda inom ett år från balansdagen hänförs till omsättningstillgångar, övriga fordringar till anläggningstillgångar. Skulderna skall delas upp i kortfristiga och långfristiga. För fördelningen tillämpas motsvarande ettårsgräns som för fordringar med utgångspunkt i förfallodagen.

Enligt artikel 9 måste fordringar som redovisas under Omsättningstillgångar och som förfaller till betalning efter mer än ett år redovisas särskilt för varje post. Vidare måste skulderna delas upp i sådana som förfaller till betalning inom ett år respektive efter mer än ett år. Summorna av dessa skulder måste anges. Enligt artikel 43.1.6 skall för varje skuldpost även anges den del som förfaller till betalning efter mer än fem år.

Av utformningen av direktivets artikel 9 torde följa att det förutsätts att fördelningen av fordringar och skulder på kort- respektive långfristiga görs i själva balansräkningen och inte i not. Emellertid föreskrivs i artikel 4.3 b att poster föregångna av arabiska siffror får sammanslås om det främjar överskådligheten. Om sådan sammanslagning sker får det förmodas att direktivet ändå som huvudregel kräver att fördelningen på kort- och långfristiga fordringar och skulder, vad gäller den sammanslagna posten, skall göras i balansräkningen. Enligt kommitténs mening borde det dock vara tillräckligt att denna specificering sker i not. Härför talar även det förhållandet att specificeringen av femåriga skulder enligt artikel 43.1.6 skall göras i not och att det torde ge en bättre överskådlighet om specificeringen av fordringar och skulder helt och hållet kunde förläggas dit. Sammanfattningsvis leder det anförda till att företagen antingen i balansräkningen eller i not dels skall specificera fordringar som redovisats under Omsättningstillgångar och som förfaller till betalning mer än ett år efter räkenskapsårets utgång, dels fördela skulderna på sådana som förfaller inom ett år, efter mer än ett år samt efter mer än fem år från räkenskapsårets utgång. Att uttryckligen föreskriva att summorna av respektive grupp av skulder skall anges är enligt

kommitténs mening överflödigt eftersom detta närmast förefaller som en självklarhet.

**42 §**

Bestämmelsen motsvarar artikel 14 och delvis artiklarna 43.1.6 och 43.1.7 samt 11 kap. 7 § sjätte stycket ABL och 3 kap. 2 § andra stycket ÅRL.

Varken direktivet eller gällande svensk rätt uppställer krav på att säkerheter och ansvarsförbindelser till förmån för intresseföretag skall anges. Det kan ifrågasättas om inte ett sådant krav borde införas. Kommittén har emellertid stannat för att inte nu föreslå någon sådan utökad uppgiftsskyldighet som skulle gå utöver vad som krävs enligt direktivet.

**43 §**

Bestämmelsen motsvarar närmast 11 kap. 8 § första stycket 4 ABL och artikel 43.1.13.

**Lån m.m. till närstående**

Enligt balansräkningsschemat i BFL skall lån till delägare och denne närstående personer redovisas som särskild post under anläggningstillgångar. Vad som avses med närstående preciseras inte i lagen. Viss vägledning kan erhållas genom att jämföra med vilka personer som enligt 5 § lagen (1967:531) om tryggande av pensionsutfästelse m.m. (tryggandelagen) ingår i den krets vars innehav av aktier eller andelar skall sammanläggas vid prövningen om en person har ett bestämmande inflytande över ett bolag (prop. 1975:104 s. 235). I denna krets ingår föräldrar, far- och morföräldrar, make, avkomling och avkomlings barn.

Aktiebolag skall enligt 11 kap. 8 § första stycket 4 ABL lämna uppgift om eventuella lån och säkerheter som, med stöd av 12 kap. 8 § ABL, lämnats till eller ställts till förmån för aktieägare, styrelseledamot eller verkställande direktör i bolaget, eller i annat bolag inom samma koncern, eller till fysisk eller juridisk person som står i visst förhållande till nämnda personer, den s.k. förbjudna kretsen. Det följer av 8 kap. 1 och 3 §§ att även styrelsesuppleant och vice verkställande direktör ingår i kretsen. Storleken av lämnade lån, arten av ställda säkerheter samt beloppet av de lån för vilka säkerhet ställts skall anges. Uppgift skall även lämnas om vilken anknytning till bolaget personen i fråga har. Däremot behöver personen inte namnges. Det följer av 12 kap. 7 § andra stycket 2 ABL att uppgiftsskyldigheten inte omfattar lån och säkerheter avseende företag inom samma

koncern. Andra företag än koncernföretag som är aktieägare i det redovisningsskyldiga bolaget omfattas dock utom i de fall företaget driver rörelse och lånet, eller säkerheten, betingas av affärsmässiga skäl samt är avsett uteslutande för detta företags rörelse, 12 kap. 7 § andra stycket 3 ABL. Av 12 kap. 7 § följer vidare att undantag från uppgiftsskyldigheten gäller i de fall gäldenären, eller den för vars räkning säkerhet ställts, är kommun eller landstingskommun, andra stycket 1, eller en aktieägare som endast äger en mindre post aktier i bolaget, andra stycket 4.

Vidare följer av 11 kap. 8 § första stycket 4 att upplysningar även skall lämnas om sådana lån som, med stöd av 12 kap. 8 § ABL, lämnats i syfte att gäldenären eller denne närstående person skall förvärva aktier i bolaget. Även beträffande sådana lån gäller vissa undantag från låneförbudet.

Till den förbjudna kretsen räknas, förutom de personer som räknas som närstående vid tillämpningen av tryggandelagen, även syskon. Vidare ingår den som är besvågrad med aktieägare eller person i ledande ställning i rätt upp- eller nedstigande led eller så att den ene är gift med den andres syskon. Slutligen inräknas även juridisk person över vars verksamhet någon av de tidigare nämnda personerna har ett bestämmande inflytande. Med makar jämställs de som lever tillsammans under äktenskapsliknande förhållanden om de samanlevande tidigare har varit gifta med varandra eller har eller har haft barn gemensamt.

Enligt artikel 43.1.13 skall förskott och krediter som har beviljats ledamöterna i förvaltnings- lednings- och tillsynsorgan, dvs. vad som i lagförslagets koncerndefinition benämns styrelse eller motsvarande ledningsorgan, anges i not med uppgift om räntesatser, huvudsakliga villkor och eventuellt återbetalda belopp. Även garantier skall anges. Uppgiften skall avse summan för varje kategori av befattningshavare. Vad som avses med förskott framgår inte av direktivet. I den danska årsredovisningslagen föreskrivs att lån till och säkerheter till förmån för vissa personer skall anges. Däremot uppställs inget krav på upplysningar om eventuella förskott. Direktivet uppställer inga krav på redovisning av eventuella lån till och säkerheter till förmån för aktieägare eller andra delägare.

Som en följd av EG-anpassningen krävs att både aktiebolag och sådana handelsbolag som omfattas av EG-direktiven måste lämna upplysning om lån till ledamöter i bolagets styrelse eller motsvarande ledningsorgan liksom säkerheter som ställts till förmån för sådana personer. Det kan antas att direktivet med förskott avser förskott på lön och liknande förmåner som utgår i pengar. Eftersom sådana förskott skall slutregleras vid räkenskapsårets utgång (jfr prop. 1973:93

s. 133) föranleder direktivet i denna del inte någon lagstiftningsåtgärd.

Uppgift skall lämnas om storleken av lämnade lån liksom om huvudsakliga villkor, med särskilt angivande av räntesats, och under året återbetalda belopp. Vidare bör i enlighet med vad som föreskrivs i ABL uppgift lämnas om arten av ställda säkerheter och beloppet av de lån för vilka säkerhet ställts. ABL:s begränsning av uppgiftsskyldigheten till sådana lån som lämnats och säkerheter som ställts med stöd av tillstånd enligt 12 kap. 8 § är, såvitt gäller styrelseledamöter och verkställande direktör, i strid med direktivet.

Kommittén föreslår därför att upplysningskravet utformas på så sätt att det gäller utan inskränkning beträffande styrelseledamöter och verkställande direktör, och motsvarande befattningshavare i handelsbolag, samt dessa närstående personer medan kravet beträffande aktieägare utformas i enlighet med gällande ABL, dvs. genom en hänvisning till 12 kap. 8 § ABL.

Om bolaget ingår i en koncern utsträcks personkretsen till motsvarande personer i ett annat koncernföretag. Med koncern avses i detta sammanhang endast sådana där moderföretaget är aktiebolag eller sådant handelsbolag som omfattas av lagförslaget. Vad som avses med närstående person framgår av balansräkningsschemat genom dess hänvisning till 12 kap. 7 § första och sjätte styckena ABL.

Kravet i artikel 43.1.13 om fördelning av summan av lämnade lån etc. på olika kategorier av befattningshavare uppfylls enligt kommitténs mening av det nuvarande kravet i ABL på att uppgift skall lämnas om vilken anknytning till bolaget den har till vilken lånet lämnats eller för vilken säkerhet ställts.

**44 §**

Bestämmelsen i första meningen har hämtats från 11 kap. 8 § första stycket 5 ABL och uppfyller genom tillägget "liknande värdepapper" kravet enligt artikel 43.1.5. Motsvarande bestämmelse saknas i ÅRL. Enligt artikel 44.1 får artikel 11-bolag undantas från denna upplysningsskyldighet. Eftersom kravet i ABL gäller samtliga aktiebolag oavsett storlek och då de i bestämmelsen angivna värdepappren mer sällan kan antas förekomma i ett mindre företag anser kommittén inte att det finns skäl att införa undantagsbestämmelsen i artikel 44.1.

**45 §**

Första stycket motsvarar i huvudsak 11 kap. 7 § ABL andra stycket vari anges att under *bundet* eget kapital skall tas upp aktiekapital, reservfond och uppskrivningsfond medan fria fonder, balanserad vinst eller förlust samt nettovinst eller förlust för räkenskapsåret tas upp under *fritt* eget kapital eller ansamlad förlust. Av den föreslagna

bestämmelsen jfrd med 12 kap. 2 § ABL framgår att eventuella uppskrivningar till följd av att aktier eller andelar i ett dotterföretag eller intresseföretag redovisats enligt kapitalandelsmetoden är belagda med utdelningsförbud. Vidare följer som en effekt av anpassningen till det fjärde bolagsdirektivet att överkurs vid emission, som idag skall sättas av till reservfonden, måste redovisas som en särskild fond. Angående utdelningsbara medel i aktiebolag som är moderbolag, se avsnitt 12.3.

Andra stycket motsvarar 11 kap. 7 § tredje stycket och 8 § första stycket 2 och 3 ABL samt artikel 43.1.4

Tredje stycket motsvarar delvis 11 kap. 7 § fjärde stycket ABL.

**46 §**

Lagrummet föreskriver i första meningen att upplysning skall lämnas om latent skatt, under förutsättning att sådan skatt kostnadsförs, och motsvarar artikel 43.1.11, vari föreskrivs att den latenta skatten, dvs. skillnaden mellan kostnadsförd skatt och vid taxeringen påförd skatt skall anges antingen i not eller som en separat post i balansräkningen. Andra meningen motsvarar artikel 30 andra stycket som föreskriver att skattens fördelning mellan ordinärt respektive extraordinärt resultat skall anges om inte detta redan skett i resultaträkningen.

**47 §**

Bestämmelsen motsvarar 11 kap. 9 § andra stycket första, fjärde och femte meningarna ABL och 2 kap. 8 § tredje stycket första, tredje och fjärde meningarna ÅRL samt delvis artikel 43.1.9. Enligt 2 kap. 5 § 4 ÅRL skall handelsbolag som inte behöver upprätta förvaltningsberättelse i stället lämna uppgift om medelantalet anställda och om fördelningen på män och kvinnor i balansräkningen.

Enligt artikel 44.1 får artikel 11-bolag undantas från den upplysningsskyldighet som följer av lagrummet. Kommittén anser inte att det finns skäl att införa en sådan undantagsregel.

**48 §**

Första stycket motsvarar 11 kap. 9 § andra stycket andra-fjärde meningarna ABL och 2 kap. 8 § tredje stycket andra och tredje meningarna ÅRL och delvis artikel 43.1.12.

Andra stycket motsvarar delvis artikel 43.1.9. Med sociala avgifter avses både sådana avgifter som utgår enligt lagen (1981:691) om socialavgifter och sådana som utgår enligt kollektivavtal.

Tredje stycket motsvarar delvis artikel 43.1.12. Upplysningskravet gäller både balansräkningen och resultaträkningen och omfattar således inte enbart det kapitaliserade värdet av en pensionsförpliktelse utan

även t.ex. utbetalda pensionspremier.

Fjärde stycket motsvarar delvis artikel 43.1.12 samt 8 kap. 1 § fjärde stycket och 3 § andra stycket ABL. Av skäl som redovisas nedan anser kommittén att upplysningsskyldigheten även bör avse tidigare styrelseledamöter och verkställande direktör.

**Löner och ersättningar**

Aktiebolag och sådana handelsbolag som är skyldiga att upprätta förvaltningsberättelse skall i denna lämna vissa uppgifter som rör personalen, 11 kap. 9 § andra stycket ABL och 2 kap. 8 § tredje stycket ÅRL. Förutom de uppgifter som framgår av 2 kap. 47 § i förevarande lagförslag skall uppgift lämnas om utgivna löner och andra ersättningar. Aktiebolagen skall särskilt ange dessas fördelning på dels styrelsen och verkställande direktör, med särskilt angivande av tantiem och liknande, dels övriga anställda. Har företaget anställda i flera länder skall löner och ersättningar anges särskilt för varje land. Anledningen till att inte handelsbolag behöver upplysa särskilt om löner och ersättningar till styrelse och verkställande direktör är att det inte är möjligt att precisera motsvarande organ och befattningshavare i denna företagsform.

Med uttrycket räkenskapsårets löner och ersättningar avses bokförda kostnader. Beloppet av dessa behöver således inte nödvändigtvis sammanfalla med vad som faktiskt betalats ut. Sociala avgifter liksom pensionspremier ingår inte i begreppet utan bara de belopp som direkt kommer de anställda till godo i form av lön, arvode, provision, semesterersättning etc. Styrelsearvoden till andra anställda än verkställande direktör skall redovisas på samma sätt som övriga styrelsearvoden. Om styrelsearbetet utgör en övervägande del av den anställdes totala arbetsuppgifter skall dock dennes hela inkomst från bolaget ingå i ersättning till styrelsen. (Se Bokföringsnämndens rekommendation R 4, Uppgift om medelantalet anställda samt löner och ersättningar och prop. 1975:103 s. 464.)

Enligt artikel 43.1.9 skall, om inte uppgift har lämnats särskilt om detta i resultaträkningen, årets personalkostnader i not fördelas på dels löner och arvoden, dels sociala kostnader med särskilt angivande av pensioner. Av undantagsregeln i artikel 44.1 följer att artikel 11-bolag som upprättar resultaträkning med funktionsindelning enligt artikel 25, får undantas från kravet på fördelning av personalkostnader.

Enligt artikel 43.1.12 skall uppgift vidare lämnas om årets ersättningar till ledamöterna i förvaltnings-, lednings- och tillsynsorganen, dvs. vad som i kommitténs förslag till koncerndefinition benämns styrelse eller motsvarande ledningsorgan, samt varje förpliktelse som

avser pensioner till tidigare ledamöter i dessa organ. Uppgift skall lämnas om summan för varje kategori av befattningshavare. Artikel 11-bolag får enligt artikel 44.1 undantas från detta upplysningkrav. Vidare får staterna enligt artikel 43.3 (utan inskränkning till bolag av viss storlek) tillåta att uppgifterna enligt artikel 43.1.12 utelämnas om uppgifterna skulle göra det möjligt att få kännedom om förhållandena för en viss ledamot i dessa organ. Detta undantag synes i första hand ta sikte på företag vars administrativa och verkställande ledning består av en enda person.

Kraven enligt direktivet innebär en skärpning av upplysningsskyldigheten bl.a. på så sätt att personalkostnaderna måste fördelas på dels löner och arvoden, dels sociala kostnader med särskilt angivande av pensioner. Enligt kommitténs mening saknas skäl att undanta vissa företag från detta upplysningskrav varför kommittén föreslår att undantagsregeln i artikel 44.1 i denna del inte införs. Kommittén har därvid beaktat att företag som använder resultaträkningen med kostnadsindelning enligt artikel 23 alltid måste lämna upplysning om hur de totala personalkostnaderna fördelar sig. Vad gäller övriga upplysningskrav avseende löner och ersättningar till styrelse och verkställande direktör uppställer gällande rätt samma krav på upplysningsskyldighet oavsett bolagets storlek. Eftersom det enligt kommitténs mening saknas anledning att i detta hänseende ställa andra krav på handelsbolagens upplysningsskyldighet finns det inte heller för närvarande skäl att föreslå att undantagsbestämmelserna i artiklarna 43.3 och 44.1, i de delar de hänför sig till nu nämnda upplysningskrav, införs. I det fall årets löner och ersättningar innefattar belopp som avser tidigare verkställande direktör eller styrelseledamöter bör enligt kommitténs mening detta belopp anges särskilt på samma sätt som föreslås beträffande framtida förpliktelser avseende sådana personer, se avsnitt 11.4.1.

**Avtal om avgångsvederlag och liknande förmåner**

Som framgår av avsnitt 11.4.1 skall olika typer av förpliktelser som ett företag ikläder sig gentemot ledande befattningshavare självklart redovisas enligt samma regler som gäller för förpliktelser generellt. Detta innebär t.ex. att belopp som utbetalas till en verkställande direktör eller styrelseledamot enligt ett avtal om avgångsvederlag naturligtvis skall redovisas som lön eller ersättning till sådana personer för det räkenskapsår under vilket anställningen eller uppdraget upphör. Om avtalet innebär att ett visst belopp skall betalas ut eller på annat sätt komma befattningshavaren till godo under en följd av år, t.ex. i form av pension eller liknande ersättning, skall det kapitaliserade

värdet av förpliktelsen skuldföras eller bli föremål för avsättning om de generella kriterierna för när skuldföring respektive avsättning skall göras är uppfyllda. Av samma skäl som redovisats under föregående rubrik anser kommittén att det vad gäller nu behandlade upplysningskrav för närvarande saknas anledning att utnyttja undantagsbestämmelserna i artiklarna 43.3 och 44.1.

**49 §**

Bestämmelsen motsvarar artikel 56.2 och har till viss del sin motsvarighet i 11 kap. 11 § femte stycket ABL och 3 kap. 8 § ÅRL. Enligt de svenska bestämmelserna skall uppgift om moderföretagets och i förekommande fall dettas moderföretags namn anges för aktiebolagens del i förvaltningsberättelsen och för handelsbolagens del i en bilaga till balansräkningen. Artikel 56.2 kräver att dotterföretag skall lämna uppgift om namn och säte för moderföretaget i huvudkoncernen och dess eget moderföretag, under förutsättning att sistnämnda moderföretag upprättar koncernredovisning, samt ange var koncernredovisningarna kan erhållas.

**50 §**

Bestämmelsen har hämtats från 18 kap. 7 § ABL och 5 kap. 2 § ÅRL.

*Förvaltningsberättelse*

**51 §**

Första stycket har närmast sin motsvarighet i 11 kap. 9 § första stycket ABL, 2 kap. 8 § andra stycket ÅRL och artikel 46. Av skäl som redovisas i avsnitt 7.4.2 anser kommittén att det inte finns anledning att medge några undantag från skyldigheten att upprätta förvaltningsberättelse.

Enligt kommitténs mening bör sådan information som utgör kommentarer till eller specifikationer av uppgifter som lämnats i balans- och resultaträkningarna och som därmed på ett naturligt sätt hör ihop med dessa uppgifter lämnas i noter till nämnda handlingar och inte i förvaltningsberättelsen. En sådan redovisning medför att läsaren av årsredovisningen omedelbart ser sambandet mellan sifferuppgiften och den kompletterande informationen och torde på så sätt öka informationsvärdet av årsredovisningen. Således bör t.ex. uppgifter om de anställda och om utbetalda löner och ersättningar lämnas i anslutning till uppgifterna om rörelsens kostnader, se förslagets 2 kap. 47 och 48 §§. Vidare bör specificering av koncerninterna köp och försäljningar göras i anslutning till uppgifterna om rörelsens intäkter och kostnader, se förslagets 2 kap. 38 §. Sådan

information som snarast har karaktär av specifikation till olika poster i balansräkningen och resultaträkningen skall således lämnas i noter till dessa. Informationen får naturligtvis förekomma även i förvaltningsberättelsen men detta kan aldrig ersätta notupplysningen.

Enligt kommitténs mening är det inte möjlligt att närmare precisera vilken typ av information som skall lämnas enligt punkten 3 utan denna uppgift får ankomma på den praktiska tillämpningen. Det förefaller närmast självklart att kraven måste kunna skilja sig avsevärt åt beroende på bolagets storlek och dess betydelse för utomstående intressenter t.ex. anställda och samhället i övrigt.

Andra stycket motsvaras av 11 kap. 9 § tredje stycket ABL.

*Finansieringsanalys*

**52 §**

Eftersom EG-direktiven saknar bestämmelser om finansieringsanalys har kommittén valt att tills vidare inte göra någon ändring i de bestämmelser som enligt gällande lag föreskriver upprättande av sådan handling. Bestämmelserna om finansieringsanalys har därför utan någon ändring i sak överförts från 11 kap. 9 § fjärde stycket ABL respektive 2 kap. 8 § fjärde stycket ÅRL. Det kan emellertid finnas skäl att i ett senare skede av arbetet återkomma till frågan.

## 3 kap. Koncernredovisning

Hänvisningar till artiklar avser artiklar i det sjunde bolagsdirektivet om inte annat särskilt anges.

**1 §**

Första stycket motsvarar artiklarna 1 och 16.1, utom såvitt avser finansieringsanalysen, samt 11 kap. 10 § första stycket ABL och 3 kap. 5 § ÅRL. Bestämmelsen om finansieringanalys är, av samma skäl som redovisats ovan under 2 kap. 52 §, utan någon ändring i sak överförd från 11 kap. 11 § sjätte stycket ABL och 3 kap. 7 § femte stycket ÅRL.

Andra stycket motsvarar delvis 11 kap. 11 § första stycket ABL och 3 kap. 9 § andra stycket ÅRL, se vidare specialmotiveringen till 2 kap. 1 §.

**2 §**

Lagrummet motsvarar artikel 16. Motsvarande bestämmelse för bolagens årsredovisningar finns i förslagets 2 kap. 2 §, se specialmotiveringen till detta lagrum.

**3 §**

Lagrummet motsvarar delvis artiklarna 17.1 och 29.1.

Enligt artikel 17.1 skall de allmänna bestämmelserna för balans- och resultaträkningar i det fjärde bolagsdirektivet (förslagets 2 kap. 5-10 och 12-13 §§) användas och anpassas till koncernredovisningen innebärande att poster som t.ex. minoritetsintressen och avskrivning av koncerngoodwill tillkommer. Vidare skall enligt artikel 29.1 tillgångar och skulder i koncernredovisningen värderas enligt enhetliga principer och i överensstämmelse med artiklarna 31-42 i det fjärde bolagsdirektivet (förslagets 2 kap. 3 och 14-27 §§). Slutligen gäller enligt artikel 34 huvudsakligen samma notupplysningskrav för koncern redovisningen som för de enskilda företagens årsredovisningar (förslagets 2 kap. 30-48 §§) samt enligt artikel 36 samma krav på innehållet i koncernförvaltningsberättelsen som för förvaltningsberättelsen i årsredovisningen (förslagets 2 kap. 51 §).

**4 §**

Lagrummet motsvarar artiklarna 7, 8 och 11 vilka har behandlats i avsnitt 12.2.2 och 12.3. Ordalydelsen är närmast hämtad från artikel 7. Bestämmelsen innebär att vissa moderbolag som själva är dotterbolag om vissa förutsättningar är uppfyllda inte behöver upprätta koncernredovisning. Undantagsregeln är inte tillämplig om moderbolaget är börsnoterat. Angående uttrycket "omfattas av" se nedan under 5 §.

**5 §**

Första stycket motsvarar artiklarna 13.1 och 13.2. Enligt kommitténs mening kan endast koncernföretag anses omfattade av en koncernredovisning. Med uttrycket "omfattas av" avser därför kommittén att ett dotterföretag konsolideras i koncernredovisningen oavsett om denna konsolidering sker fullt ut, enligt förvärvsmetoden, eller partiellt, enligt kapitalandelsmetoden, se avsnitt 12.5 och specialmotiveringen till 3 kap. 9 §. Av vad som nu sagts följer att ett intresseföretag aldrig kan anses omfattat av en koncernredovisning.

Andra stycket motsvarar artikel 13.3. Lagrummets ordalydelse överensstämmer väsentligen med artikelns. Beträffande vad som sägs i andra stycket 1, som motsvarar artikel 13.3 a aa, har kommittén valt att i stället för direktivets uttryckssätt anknyta till den grundläggande förutsättningen för att ett koncernförhållande överhuvudtaget skall anses föreligga, nämligen att moderbolaget har ett bestämmande inflytande över dotterföretaget. Om detta inflytande, p.g.a. omständigheter som moderbolaget inte kan råda över, har begränsats behöver dotterföretaget inte konsolideras.

När ett dotterföretag undantas från konsolidering p.g.a. att det är av oväsentlig betydelse för kravet på rättvisande bild, att varaktiga hinder finns som begränsar moderbolagets möjligheter att utöva sitt inflytande över det, att erforderlig information inte kan erhållas inom rimlig tid eller utan oskälig kostnad eller att aktierna eller andelarna innehas för att säljas vidare skall innehavet som huvudregel värderas till anskaffningsvärde i moderbolaget, dvs. enligt den s.k. anskaffningskostnadsmetoden. Dotterföretaget omfattas därmed inte av koncernredovisningen enligt den definition som kommittén gett detta begrepp.

Genom tillägget i andra stycket 3 att innehavet skall vara tillfälligt markeras att inte endast avsikten med innehavet utan även den faktiska tidsaspekten är av betydelse för bedömningen av om undantagsregeln är tillämplig. Om innehavet trots företagsledningens avsikt att avyttra aktierna eller andelarna sträcker sig över en längre tid än ett à två räkenskapsår skall dotterföretaget konsolideras.

Tredje stycket motsvarar artikel 34.2 b andra meningen.

**6 §**

Första stycket motsvarar 11 kap. 10 § första stycket ABL och 3 kap. 5 § ÅRL samt artikel 27.1.

Andra stycket motsvarar artikel 27.3 vari föreskrivs att i det fall balansdagen för ett företag ligger mer än tre månader före dagen för koncernredovisningen skall detta företag tas in i koncernredovisningen på grundval av ett delårsbokslut med samma balansdag som koncernredovisningen. Vad som menas med delårsbokslut framgår inte av direktivet men förmodligen avses en balansräkning och resultaträkning som omfattar samma tidsperiod som det räkenskapsår som koncernredovisningen avser. Kommittén har i detta fall valt att avvika från direktivets uttryckssätt för att på så sätt undvika att det införs ytterligare begrepp vid sidan av de redan etablerade begreppen årsbokslut, årsredovisning och delårsrapport, som en sammanfattande beteckning på balans- och resultaträkningarna.

Tredje stycket motsvarar artikel 27.2 tredje meningen.

**7 §**

Bestämmelsen motsvarar artiklarna 19.1 och 20.1 vari föreskrivs att det bokförda värdet av aktier och andelar i dotterföretag skall elimineras genom att avräknas mot moderbolagets andel av dotterföretagets eget kapital. Sådan elimiering skall ske både vid tillämpningen av förvärvsmetoden, 8 § nedan, och poolingmetoden.

**8 §**

I detta lagrum beskrivs förvärvsmetoden, se avsnitt 12.4.3, och

bestämmelserna har i huvudsak hämtats från artikel 19.

Första stycket saknar uttrycklig motsvarighet i artikel 19. Metoden förutsätter emellertid att sådan analys som föreskrivs i stycket upprättas (se Redovisningsrådets rekommendation RR 01:91, Koncernredovisning).

Andra stycket motsvarar artiklarna 19.1 a-19.1 c, 30.1 och 31, se avsnitt 12.5.

Kommittén har stannat för att föreslå att endast förvärvsmetoden anvisas som konsolideringsmetod för dotterföretag. I de ytterst sällsynta fall då denna metod, p.g.a. att inget av företagen kan betraktas som en förvärvare av det andra, ger en missvisande bild av koncernen får metoden frångås och ersättas av poolingmetoden. Detta får i så fall ske med motiveringen att en tillämpning av förvärvsmetoden är oförenlig med kravet på rättvisande bild. Kommittén har därför inte funnit skäl att uttryckligen lagreglera poolingmetoden.

**9 §**

Första stycket motsvarar artiklarna 14.1 och 14.3.

Anledningen till att denna undantagsbestämmelse har placerats efter de lagrum som reglerar förvärvsmetoden och inte i anslutning till övriga undantag i 5 § är att kommittén anser att sådana dotterföretag som faller under denna undantagsregel skall redovisas enligt kapitalandelsmetoden i stället för enligt förvärvsmetoden. Detta innebär att även sådana dotterföretag i och för sig omfattas av koncernredovisningen.

Om dotterföretaget är svenskt måste dess årsredovisning alltid göras offentligt tillgänglig, antingen genom att ges in till PRV eller genom att hållas tillgänglig hos företaget. I sådant fall behöver således inte dotterföretagets årsredovisning fogas till koncernredovisningen. Vad som föreskrivs i artikel 14.3 har således endast betydelse för det fall dotterföretaget är utländskt.

Andra stycket motsvarar delvis artikel 14.3.

**10 §**

Bestämmelsen motsvarar artiklarna 21 och 23 och innebär att s.k. minoritetsintressen skall särredovisas.

**11 §**

I syfte att ge en rättvisande bild av koncernföretagens, sedda som en helhet, ställning och resultat måste alla transaktioner mellan dessa elimineras för att undvika att koncernen genererar vinster genom interna transaktioner.

Första stycket motsvarar delvis 11 kap. 11 § andra stycket ABL och

3 kap. 7 § andra stycket ÅRL samt artiklarna 26.1 a och 26.1 c.

Andra stycket motsvarar delvis 11 kap. 11 § andra stycket ABL och 3 kap. 7 § andra stycket ÅRL samt artiklarna 26.1 b och 26.1 c.

Tredje stycket motsvarar artikel 26.3 vari anges att eliminering får underlåtas om beloppen i fråga är av oväsentlig betydelse för att ge en rättvisande bild av koncernens ställning och resultat.

Fjärde stycket motsvarar delvis 11 kap. 11 § andra stycket ABL och 3 kap. 7 § andra stycket ÅRL och delvis artikel 26.1 c. Bestämmelsen i artikeln överensstämmer med svensk gällande rätt. Enligt bestämmelserna i ABL och ÅRL avses nämligen med internvinst endast moderbolagets andel av en vinst som har uppkommit vid en transaktion mellan koncernföretag. Uttrycket "moderbolagets andel" syftar på att en justering får göras med hänsyn till minoritetens andel i vinsten (prop. 1975:103 s. 468).

Flertalet av EG:s medlemsstater tillåter att eliminering av internvinster endast sker i förhållande till moderbolagets kapitalandelar i dotterföretagen. I den danska årsredovisningslagen föreskrivs emellertid att hela internvinsten eller -förlusten skall elimineras, utan hänsyn tagen till minoritetsintressen, eftersom en partiell eliminering inte anses vara i överensstämmelse med den s.k. enhetsteorin enligt vilken koncernredovisningen skall ge en bild av koncernföretagens ställning och resultat som om dessa företag utgjorde ett enda företag. Även enligt IASC skall interna vinster och förluster elimineras fullt för att koncernföretagen skall framstå som en ekonomisk enhet. Enligt kommittén finns det skäl som talar för att eliminering av interna vinster och förluster bör ske utan hänsyn tagen till eventuella minoritetsintressen. Eftersom den nuvarande ordningen inte står i strid med direktivet har kommittén emellertid valt att i detta skede av utredningsarbetet stanna för att föreslå att den bibehålls. Bestämmelsen i artikel 26.1 c bör därför utnyttjas.

**12 §**

Bestämmelsen motsvarar artikel 28. Om väsentliga förändringar i koncernens sammansättning inträffat under räkenskapsåret, skall koncernredovisningen enligt artikel 28 innehålla sådana upplysningar som gör det möjligt att jämföra de på varandra följande koncernredovisningarna på ett meningsfullt sätt. Upplysningplikten kan utökas till att omfatta en skyldighet att upprätta en justerad öppningsbalans och en justerad resultaträkning. Någon sådan utökad upplysningsplikt bör enligt kommitténs mening inte införas utan det får, om behov härav föreligger, ankomma på den praktiska tillämpningen att med ledning av uttalanden från auktoritativa organ närmare specificera uppgiftsskyldigheten.

**13 §**

Första stycket motsvarar artiklarna 29.2 a och 29.2 b. Som exempel på fall där andra redovisningsprinciper än de som tillämpats av moderföretaget i dess egen årsredovisning kan tillåtas i koncernredovisningen kan nämnas sådana där skattemässiga skäl påverkat redovisningen av moderföretagets ställning och resultat. I och med att skattelagstiftningen i Sverige kräver att vissa avsättningar och avskrivningar, för att medföra avdrag vid taxeringen, även måste ha gjorts i redovisningen blir denna med nödvändighet skattepåverkad. Sådana skattemässiga justeringar kan elimineras i koncernredovisningen eftersom koncernen inte är ett skattesubjekt. Vidare kan värderingen av enskilda tillgångar och skulder påverkas av innehållet i skatterätten. Även om en sådan värdering inte står i strid med kravet på rättvisande bild kan den förefalla mindre ändamålsenlig om även andra intressen än de skattemässiga beaktas. Det kan därför tänkas att en annan värderingprincip väljs i koncernredovisningen. På grund av den starka koppling mellan redovisning och beskattning som råder i Sverige, och i avvaktan på en närmare analys av frågan, anser kommittén att det är ofrånkomligt att tillåta olika redovisningsprinciper i moderföretagets årsredovisning och i dess koncernredovisning.

Andra och tredje styckena motsvarar artikel 29.3.

**14 §**

Av första stycket framgår att intresseföretag skall redovisas enligt kapitalandelsmetoden i koncernredovisningen. Detta krav följer av artikel 33.

Andra stycket motsvarar, genom hänvisningen till 5 § första stycket första meningen, artikel 33.9 vari anges att ett intresseföretag inte behöver redovisas enligt kapitalandelsmetoden om det med hänsyn till kravet på rättvisande bild är av ringa betydelse och, genom hänvisningen till 5 § tredje stycket, artikel 34.3 b vari anges att skälen för att undantagsbestämmelsen enligt artikel 33.9 har tillämpats skall anges. För redovisningen av dotterföretag föreskriver direktivet att nämnda undantag inte gäller om flera företag tillsammans är av inte ringa betydelse. Motsvarande begränsning gäller inte för redovisningen av intresseföretag. Kommittén har emellertid inte funnit skäl att föreslå någon sådan motsvarande begränsning i tillämpligheten av undantagsregeln vad gäller intresseföretag.

Hänvisningen till 5 § andra stycket som möjliggör att intresseföretag även i vissa andra fall inte behöver redovisas enligt kapitalandelsmetoden har inte uttryckligt stöd i direktivet. Detta innehåller överhuvudtaget inte några undantag från tillämpningen av kapitalandelsmetoden på intresseföretag i koncernredovisningen, bortsett från

att metoden inte behöver tillämpas om intresseföretaget är av ringa betydelse med hänsyn till kravet på rättvisande bild. Enligt kommitténs mening bör dock undantag kunna medges under vissa av de förutsättningar som enligt artikel 13.3 utgör grund för att undanta ett dotterföretag från konsolidering. Det kan enligt kommitténs mening inte anses stå i strid med direktivet att medge sådana undantag utan det förefaller tvärtom rimligt att ett intresseföretag under vissa av de förutsättningar som gäller för dotterföretag bör kunna undantas från konsolidering. Vad beträffar de undantag som anges i 5 § andra stycket 1 och 2 kan det ifrågasättas om sådana innehav överhuvudtaget skall anses utgöra intresseföretag medan detta i och för sig kan vara fallet med sådana företag som faller under 5 § andra stycket 3, se även avsnitt 8.9.

**15 §**

Första stycket motsvarar artikel 32.1 vari föreskrivs att i det fall ett företag som omfattas av en koncernredovisning tillsammans med ett eller flera företag som inte omfattas av denna redovisning leder ett annat företag, vanligen benämnda joint ventures, får medlemsstaterna tillåta eller fordra att den s.k. klyvningsmetoden används för redovisningen av detta andra företag.

Andra stycket motsvarar artikel 32.2 vari sägs att artiklarna 13-31 i direktivet skall tillämpas på en sådan redovisning enligt klyvningsmetoden som avses i artikel 32.1.

Tredje stycket uppfyller enligt kommitténs mening kravet i artikel 34.4 att grunden för den gemensamma ledningen av ett joint venture skall anges.

Fjärde stycket motsvarar artikel 34.9 b.

**16 §**

Första stycket motsvarar artiklarna 34.2-34.4, se vidare kommentaren till dessa artiklar, avsnitt 16.2. Enligt artiklarna är det den kapitalandel i ett dotterföretag eller intresseföretag som moderbolaget tillsammans med sina dotterföretag innehar. Till denna skall även läggas sådana kapitalandelar som innehas av någon som handlar i eget namn men för moderbolagets eller något av dess dotterföretags räkning. Att sådan sammanläggning skall ske framgår av de hänvisningar som i lagrummet gjorts till vissa bestämmelser i 1 kap.

Andra stycket motsvarar artikel 34.2 a som föreskriver att uppgift skall lämnas om grunden för att ett visst företag har klassificerats som dotterföretag. Sådan uppgift skall enligt artikel 34.2 b lämnas även för sådana dotterföretag som har utelämnats i koncernredovisningen med stöd av artikel 13 eller 14. Uppgiften får utelämnas om grunden utgörs

av att rösträttsandelen överstiger 50 procent under förutsättning att kapitalandelen är lika stor.

**17 §**

Bestämmelsen motsvarar artikel 35.1 b. Motsvarande undantagsregel finns för årsredovisningens del i förslagets 2 kap. 40 §, se avsnitt 8.6 och kommentaren till artikel 45.1 b i det fjärde bolagsdirektivet, avsnitt 15.8.

**18 §**

Bestämmelsen har hämtats från 18 kap. 7 § ABL och 5 kap. 2 § ÅRL.

**4 kap. Offentlighet**

Hänvisningar till artiklar avser artiklar i det fjärde bolagsdirektivet om inte annat särskilt anges.

**1 §**

Sedan den 1 januari 1993 är PRV registreringsmyndighet även för handelsbolag. Under tiden fram till den 1 januari 1995 kommer länsstyrelsernas handelsregister att successivt överföras till PRV.

**2 §**

Bestämmelsen motsvarar 11 kap. 3 § första stycket ABL och 4 kap. 8 § andra stycket ÅRL.

**3 §**

Bestämmelserna motsvarar 11 kap. 3 § andra stycket ABL och 2 kap. 3 § första stycket ÅRL. Att samma offentlighetsregler gäller för revisionsberättelsen som för årsredovisningen i handelsbolag följer av 4 kap. 12 § ÅRL.

Bestämmelser om vitesföreläggande för den som underlåter att sända in redovisningshandlingar etc. till PRV finns i 19 kap. 2 § första stycket 1 ABL och 5 kap. 1 § ÅRL.

**4 §**

Bestämmelsen, som motsvarar artikel 3.4 i det första bolagsdirektivet, saknar motsvarighet i svensk rätt. I artikeln föreskrivs att handlingarna skall offentliggöras i en av medlemsstaten utsedd nationell tidning, antingen genom att helt eller delvis återges eller genom att hänvisning sker till en handling som förvaras i bolagets akt hos registreringsmyndigheten eller är införd i myndighetens register.

**5 §**

Första stycket motsvarar 11 kap. 3 § tredje stycket ABL.

Andra stycket motsvarar 11 kap. 3 § fjärde stycket ABL.

**6 §**

Första stycket motsvarar artikel 48.

Andra och tredje styckena motsvarar artikel 49. Enligt direktivets bestämmelser får inte revisionsberättelsen bifogas en årsredovisning som publiceras i ofullständigt skick. Enligt kommitténs mening bör emellertid inte det förhållandet att uppgift om fördelningen av medelantalet anställda, vilket upplysningskrav inte följer av direktivets bestämmelser, utelämnats i den tryckta årsredovisningen medföra att revisionsberättelsen inte får bifogas redovisningen.

Direktivets offentlighetsregler har behandlats i avsnitt 14.2 vartill hänvisas.

**7 §**

Bestämmelsen motsvarar 11 kap. 10 § andra stycket ABL samt 3 kap. 6 § och 4 kap. 12 § ÅRL och artikel 38 i det sjunde bolagsdirektivet. Av paragrafen framgår att samma offentlighetsregler som gäller för årsredovisningen och revisionsberättelsen även gäller för koncernredovisningen och koncernrevisionsberättelsen.

## 5 kap. Delårsrapport

Enligt 11 kap. 12-14 §§ ABL och 2 kap. 9 och 10 §§ ÅRL är vissa bolag som omfattas av dessa lagar skyldiga att upprätta delårsrapporter. Sådan skyldighet föreligger för större bolag och moderbolag i större koncerner och har införts eftersom en rapportering av sådana bolags verksamhet endast en gång per år inte ansetts tillgodose intressenternas behov av information i tillräcklig grad.

EG:s fjärde bolagsdirektiv saknar bestämmelser om delårsrapport. Det saknas för närvarande skäl att närmare se över bestämmelserna om delårsrapportering. Bestämmelserna har därför med vissa smärre ändringar överförts från ABL och ÅRL.

### Halvårsrapport

Enligt 5 kap. 6 § lagen (1992:543) om börs- och clearingverksamhet (börslagen) skall aktiebolag vars aktier är inregistrerade vid en börs under varje räkenskapsår som omfattar mer än tio månader offentliggöra en redogörelse för räkenskapsårets första sex månader (halvårsrapport). Rapporten skall offentliggöras inom två månader från halvårets utgång och skall innehålla en redogörelse för bolagets

verksamhet och resultat under räkenskapsårets första sex månader. Bestämmelsen innebär en anpassning till reglerna i EG:s tredje börsdirektiv (82/121/EEG) som reglerar den information som skall offentliggöras av bolag vars aktier har upptagits till officiell notering vid en fondbörs. Reglerna, som bland annat innehåller bestämmelser om halvårsrapport, syftar till att säkerställa att investerare får en korrekt och regelbunden information från bolag vars aktier är börsnoterade. Halvårsrapporterna skall innehålla uppgifter om verksamheten och resultatet under de första sex månaderna av räkenskapsåret. Rapporterna skall vidare innehålla siffermaterial och en förklarande redogörelse för bolagets verksamhet samt rörelseresultat. I tabellform skall redovisas bolagets nettoomsättning samt rörelseresultat före eller efter skatt. För varje sifferuppgift skall redovisas motsvarande siffra för samma period under det föregående räkenskapsåret. Rapporterna skall i förekommande fall innehålla uppgifter om interimistisk utdelning. Vidare skall en prognos lämnas för företagets utveckling under det pågående räkenskapsåret.

Skyldigheten att offentliggöra halvårsrapport inskränker inte bolagens skyldighet att avge delårsrapport enligt ABL. Ett bolag vars aktier är inregistrerade vid en börs är därmed i princip skyldigt att avge två slags rapporter under ett räkenskapsår. Det mest rationella torde emellertid vara att bolaget förenar rapporterna i en och samma handling under förutsättning att såväl börslagens som ABL:s krav på innehåll i och tidpunkt för avlämnande av rapporten iakttas (prop. 1991/92:113 s. 192).

I fråga om detaljinnehållet i delårsrapporter enligt ABL överensstämmer lagens krav i huvudsak med börsdirektivet. Direktivet ger emellertid inte någon möjlighet att variera den tidsperiod som rapporten skall avse, utan denna skall alltid avse de första sex månaderna av räkenskapsåret. En fördel med detta är att det underlättar för investerare och andra intressenter att jämföra olika bolags resultat.

Börslagen innehåller endast en allmänt hållen regel om skyldighet att avge halvårsrapporter. Regeringen eller, efter dess bemyndigande, Finansinspektionen bör utforma de detaljföreskrifter som behövs för en harmonisering med börsdirektivet (a. prop. s. 102).

**1 §**

Första stycket motsvarar 11 kap. 12 § första stycket ABL och 2 kap. 9 § första stycket ÅRL.

Andra stycket motsvarar 11 kap. 12 § andra stycket första meningen ABL.

Tredje stycket motsvarar 11 kap. 12 § andra stycket andra och tredje meningarna ABL och 2 kap. 9 § andra stycket ÅRL. I ÅRL saknas

bestämmelsen om att rapporten skall sändas till bolagsman som begär det. Enligt kommitténs mening saknas det emellertid anledning att i detta hänseende skilja mellan aktiebolag och handelsbolag.

2 §
Första stycket motsvarar 11 kap. 13 § första stycket ABL och 2 kap. 10 § första stycket ÅRL.

Andra stycket motsvarar 11 kap. 13 § andra stycket ABL och 3 kap. 10 § ÅRL.

3 §
Första stycket motsvarar 11 kap. 14 § första stycket ABL och 2 kap. 10 § andra stycket ÅRL.

Andra stycket motsvarar 11 kap. 14 § andra stycket ABL och 2 kap. 10 § tredje stycket ÅRL.

## Förslaget till lag om ändring i aktiebolagslagen /1975:1385/ (ABL)

### 1 kap. Inledande bestämmelser

2 §
Kommittén föreslår att koncerndefinitionen i förevarande lagrum ändras så att den blir i sak likalydande med den definition som föreslås bli införd i årsredovisningslagen. Skälet till detta är att de bestämmelser i ABL som gäller koncerner och koncernföretag i huvudsak har anknytning till redovisningsfrågor, såsom bestämmelserna om krav på auktoriserad revisor och utdelningsreglerna.

2 a §
Bestämmelsen motsvarar 1 kap. 5 § i förslaget till årsredovisningslag.

### 2 kap. Aktiebolags bildande

12 a §
Paragrafen är ny och innebär att överkurs vid emission av aktier skall sättas av till en särskild reserv, i kommitténs förslag till årsredovisningslag benämnd Överkursfond. Sådan överkurs sätts enligt gällande aktiebolagsrätt av till reservfonden, 12 kap. 4 § första stycket 2 ABL. Ändringen är föranledd av bestämmelserna i artikel 9 i det fjärde bolagsdirektivet. Någon ändring i sak vad gäller reservens karaktär av bundet eget kapital och vad den får användas till är inte avsedd utan ändringen innebär endast att överkursen i stället för att inräknas i reservfonden sätts av till en särskild fond med egen beteckning.

**4 kap. Ökning av aktiekapitalet genom nyemission eller fondemission**

**13 a §**

Paragrafen är ny och innebär att överkurs vid emission skall sättas av till en särskild reserv, i kommitténs förslag till årsredovisningslag benämnd Överkursfond, se vidare specialmotiveringen till 2 kap. 12 a §.

**16 §**

Ändringen är föranledd av bestämmelserna i artikel 9 i det fjärde bolagsdirektivet enligt vilka överkurs vid emission skall sättas av till en särskid reserv i stället för att, som fallet är enligt gällande svensk aktiebolagsrätt, ingå i reservfonden. Denna reserv har i kommitténs förslag till årsredovisningslag getts beteckningen Överkursfond.

**20 §**

Enligt 20 § första stycket skall till emissionsprospekt fogas dels uppgifter om lagerreservens storlek och förändring, 11 kap. 5 § andra stycket ABL, dels finansieringsanalys, 11 kap. 9 § fjärde stycket, om inte sådana uppgifter och sådan handling redan ingår i eller finns fogat till balansräkningen och resultaträkningen. Vidare anges i paragrafens andra stycke att bestämmelserna i 11 kap. 2 § första stycket andra meningen, som föreskriver skyldighet att i vissa fall sammanställa tidigare års uppgifter i årsredovisningen för att öka jämförbarheten mellan åren, skall äga motsvarande tillämpning på emissionsprospekt.

Kommittén föreslår att bestämmelserna om lagerreserv upphävs varför motsvarande ändring bör göras i 20 § första stycket. Vad gäller finansieringanalysen föranleder kommitténs förslag den ändringen att det uttryckligen anges att handlingarna i förekommande fall skall kompletteras med finansieringsanalys i enlighet med 2 kap. 1 och 52 §§ årsredovisningslagen. Kommittén föreslår vidare, som en konsekvens av att 11 kap. ABL upphävs, att hänvisningen i paragrafens andra stycke till 11 kap. 2 § första stycket andra meningen ändras till att avse 2 kap. 4 § andra stycket första meningen i kommitténs lagförslag.

**21 §**

I 21 § andra stycket föreskrivs att i det fall emissionsprospekt framläggs senare än åtta månader efter utgången av det senaste räkenskapsåret skall prospektet innehålla uppgifter motsvarande delårsrapport enligt 11 kap. 13 och 14 §§.

Kommittén föreslår att hänvisningen i andra stycket, som en

konsekvens av att 11 kap. ABL upphävs, ändras till 5 kap. 2 och 3 §§ i kommitténs förslag.

**8 kap. Bolagets ledning**

**13 och 15 §§**
Ändringarna i 13 § andra stycket och 15 § fjärde stycket är föranledda av att 11 kap. ABL upphävs och ersätts av kommitténs förslag till årsredovisningslag.

**9 kap. Bolagsstämma**

**17 §**
Ändringen i första stycket är föranledd av att 11 kap. ABL upphävs och ersätts av kommitténs förslag till årsredovisningslag.

**10 kap. Revision och särskild granskning**

**3 §**
Fjärde stycket 1 och 2 överensstämmer med gällande rätt. Bestämmelsen i fjärde stycket 3 är ny och innebär att skyldigheten att utse auktoriserad revisor i moderbolag som inte upprättar koncernredovisning i stället får bedömas med ledning av de enskilda koncernföretagens egna årsredovisningar.

**10 §**
Revisorns kontroll enligt 10 kap. 10 § andra och tredje styckena huruvida årsredovisningen upprättats enligt bestämmelserna i ABL måste, som en konsekvens av att 11 kap. ABL upphävs, ändras till att avse bestämmelserna i den nya årsredovisningslagen.

**15 §**
Ändringen i andra stycket är föranledd av att 11 kap. ABL upphävs och ersätts av kommitténs förslag till årsredovisningslag.

**12 kap. Vinstutdelning och annan användning av bolagets egendom**

**1 och 3 §§**
Ändringarna i 1 § första stycket och 3 § andra stycket är föranledda av bestämmelserna i artikel 9 i det fjärde bolagsdirektivet enligt vilka överkurs vid emission skall sättas av till en särskid reserv i stället för att, som fallet är enligt gällande svensk aktiebolagsrätt, ingå i reservfonden. Denna reserv har i kommitténs förslag till årsredovisningslag getts beteckningen Överkursfond.

**4 §**

Ändringarna innebär bl.a. att första stycket 2 utgår med följd att punkterna 3-7 omnumreras till 2-6 och är föranledda av att överkurs vid emission enligt det fjärde direktivet skall sättas av till en särskild fond, i kommitténs förslag benämnd Överkursfond. Detta framgår av de föreslagna bestämmelserna i 2 kap. 12 a § och 4 kap. 13 a §.

**13 kap. Likvidation och upplösning**

**3 och 4 §§**

Ändringarna i 3 § första stycket och 4 § första stycket 4 är föranledda av att 11 kap. ABL upphävs och ersätts av bestämmelserna i den föreslagna årsredovisningslagen.

**9 §**

I förtydligande syfte har bestämmelsen kompletterats med en hänvisning till den föreslagna årsredovisningslagen.

**12 §**

Hänvisningen i första stycket till vissa bestämmelser i 11 kap. ABL har ersatts av en hänvisning till motsvarande bestämmelser i den föreslagna årsredovisningslagen. Eftersom koncernredovisningen inte är en del av årsredovisningen, se specialmotiveringen till 2 kap. 1 § förslaget till årsredovisningslag, saknas skäl att uttryckligen föreskriva att bestämmelserna om sådan redovisning inte skall tillämpas på den årsredovisning som likvidatorerna skall avge.

Ändringarna i tredje stycket är en följd av att sådana poster som enligt gällande BFL och ABL redovisas som skulder enligt kommitténs förslag till årsredovisningslag skall delas upp på avsättningar och skulder.

**14 kap. Fusion och inlösen av aktier i dotterbolag**

**1, 2 och 5 §§**

Ändringarna i 1 § första stycket, 2 § första stycket och 5 § andra stycket är föranledda av att sådana poster som enligt gällande BFL och ABL redovisas som skulder enligt kommitténs förslag till årsredovisningslag skall delas upp på avsättningar och skulder.

**15 kap. Skadestånd m.m.**

**1 §**

Enligt 1 § andra meningen kan stiftare, styrelseledamot och verkställande direktör bli skadeståndsskyldig om han vållar aktieägare eller

annan skada genom överträdelse av bl.a. ABL, däribland redovisningsreglerna i 11 kap. I samband med att 11 kap. genom kommitténs förslag föreslås bli upphävt och ersatt av den föreslagna årsredovisningslagen, måste denna skadeståndsbestämmelse ändras så att även överträdelse av den föreslagna lagen kan föranleda skadeståndsansvar.

**3 §**

Av samma skäl som redovisats ovan under 1 § föreslås bestämmelsen kompletterad med en föreskrift om att överträdelse av den föreslagna årsredovisningslagen kan föranleda skadeståndsansvar.

**18 kap. Registrering m.m.**

**7 §**

Bestämmelsen i 7 § om besvär över myndighets beslut i ärende som rör utelämnande av bruttoomsättningssumman upphävs som en konsekvens av att denna dispensmöjlighet föreslås bli upphävd. Bestämmelsen om besvär över myndighets beslut i ärende som gäller utelämnande av specifikation av aktieinnehav föreslås bli flyttad till den nya årsredovisningslagen.

## Förslaget till lag om ändring i bokföringslagen /1976:125/ (BFL)

**11 a §**

Innebörden av denna nya paragraf är att de bolag som omfattas av kommitténs förslag skall tillämpa bestämmelserna i detta på balansräkningen och resultaträkningen i såväl årsbokslutet som i årsredovisningen. Övriga bestämmelser i BFL om löpande bokföring, räkenskapsår, arkivering och besvär gäller även fortsättningsvis för samtliga näringsidkare oavsett företagsform.

## Förslaget till lag om ändring i lagen (1980:1103) om årsredovisning m.m. i vissa företag (ÅRL)

**1 kap. Inledande bestämmelser**

**1 §**

Paragrafen är ny och medför att nuvarande 1 § får beteckningen 1 a §. Innebörden av bestämmelsen är att de handelsbolag som omfattas av EG:s bolagsdirektiv undantas från ÅRL:s tillämpningsområde såvitt avser årsredovisningens och koncernredovisningens upprättande och

innehåll. Vidare framgår att det för sådana handelsbolag är koncerndefinitionen i kommitténs förslag som skall ligga till grund för tillämpningen av vissa bestämmelser i ÅRL.

Kommittén har tills vidare stannat för att föreslå att revisionsreglerna behålls i ABL respektive ÅRL förutom de regler som behandlar års- och koncernredovisningens avlämnande till revisorerna samt offentliggörandet av revisionsberättelsen. För handelsbolagens del innebär detta att 4 kap. ÅRL om revision skall gälla även de bolag som upprättar årsredovisning enligt den nya lagen. Härigenom kan de handelsbolag som omfattas av den nya lagen helt och hållet undantas från tillämpningsområdet för 1-3 kap. (med undantag för 3 kap. 11 §, se nedan). Även bestämmelserna i 5 kap. ÅRL äger tills vidare tillämpning på de handelsbolag som omfattas av den nya lagen. I första hand är det bestämmelsen i 1 § om vitesföreläggande för den som underlåter att fullgöra sin skyldighet att sända in redovisningshandlingar etc. till Patent- och registreringsverket som är av intresse.

I 3 kap. 11 § ÅRL föreskrivs att företag som blir moderföretag skall meddela detta till ledningen för dotterföretaget. Motsvarande bestämmelse finns i 8 kap. 7 § ABL. Bestämmelsen i ABL syftar dels till att möjliggöra efterlevnaden av förbudet i 7 kap. 1 § för dotterföretag att förvärva aktier i moderbolaget och låneförbudet i 12 kap. 7 §, dels till att underlätta för dotterföretaget att förbereda sig för att fullgöra sin informationsskyldighet gentemot moderbolaget. I andra meningen i 3 kap. 11 § ÅRL och 8 kap. 7 § ABL föreskrivs att dotterföretagets ledning skall lämna vissa upplysningar av betydelse för beräkningen av koncernens ställning och resultat till moderföretagets ledning.

Som framgår är bestämmelserna i ABL av betydelse inte enbart i redovisningssammanhang utan även vid tillämpningen av andra föreskrifter i ABL. Bestämmelserna bör därför behållas i ABL. I konsekvens härmed anser kommittén att motsvarande bestämmelse för handelsbolagens del inte bör införas i årsredovisningslagen utan att 3 kap. 11 § ÅRL även fortsättningsvis skall vara tillämplig på de handelsbolag som inte omfattas av 1-3 kap. i övrigt.

## 2 kap. Årsredovisning m.m.

### 3 och 5-9 §§

Ändringarna är föranledda av att de kriterier som är bestämmande för när skyldighet att utse auktoriserad revisor inträder, har flyttats från 2 kap. 3 § till 4 kap. 3 §.

**3 kap. Redovisning i koncerner m.m.**

**7 och 10 §§**

Ändringarna är föranledda av att de kriterier som är bestämmande för när skyldighet att utse auktoriserad revisor inträder, har flyttats från 2 kap. 3 § till 4 kap. 3 §.

**4 kap. Revision**

**1 §**

Ändringen är föranledd av att även sådana handelsbolag som skall upprätta årsredovisning enligt den nya lagen i huvudsak skall tillämpa revisionsbestämmelserna i 4 kap. ÅRL.

**3 §**

Enligt kommitténs mening bör de storleksgränser som är bestämmande för skyldigheten att utse auktoriserad revisor framgå direkt av 4 kap. ÅRL utan att hänvisning görs till andra kapitel i lagen. Detta är en fördel för framför allt de handelsbolag som i huvudsak inte skall tillämpa lagens kapitel i övrigt. Kommittén föreslår därför att de storlekskriterier som är bestämmande för skyldigheten att utse auktoriserad revisor och som i dag finns i 2 kap. 3 § ÅRL flyttas till 4 kap. Eftersom med kommitténs förslag inte alla handelsbolag som är moderbolag kommer att omfattas av skyldigheten att upprätta koncernredovisning, har bestämmelserna som reglerar moderbolags skyldighet att utse auktoriserad revisor på motsvarande sätt som föreslås för aktiebolag kompletterats med en alternativ regel av innebörd att prövningen i vissa fall får ske med utgångspunkt i de enskilda koncernföretagens balansräkningar, se specialmotiveringen till 10 kap. 3 § ABL.

Ändringarna innebär att nuvarande andra-femte styckena flyttas till tredje-sjätte styckena.

**10 §**

En konsekvens av att de handelsbolag som skall tillämpa den nya lagen även skall tillämpa 4 kap. ÅRL blir att revisorns uttalande enligt 10 § andra stycket skall avse huruvida årsredovisningen upprättats enligt denna lag eller i förekommande fall den av kommittén föreslagna årsredovisningslagen.

**14 §**

Som en konsekvens av att sådana handelsbolag som skall upprätta årsredovisning enligt den föreslagna årsredovisningslagen fortfarande omfattas av revisionsreglerna i 4 kap. ÅRL har första stycket i

förevarande lagrum kompletterats med en hänvisning till årsredovisningslagen.

**5 kap. Vite m.m.**

**2 §**

Som en konsekvens av att 4 kap. 3 § utökats har hänvisningen till 4 kap. 3 § andra stycket ändrats till 4 kap. 3 § tredje stycket.

## Förslaget till lag om ändring av lagen (1992:160) om utländska filialer m.m. (filiallagen)

**5 §**

I paragrafen har ett nytt tredje stycke tillkommit. Ändringen är en följd av artiklarna 6 och 10 i det elfte bolagsdirektivet vari föreskrivs att filialens brev och orderblanketter måste innehålla vissa uppgifter. Dessa är för det första uppgift om det utländska register där företaget är registrerat och företagets registreringsnummer samt uppgift om företagets rättsliga form och säte. Om företaget trätt i likvidation skall även detta anges. Utöver dessa uppgifter krävs enligt artiklarna i det elfte direktivet att uppgift även lämnas om i vilket register filialen är registrerad och filialens registreringsnummer.

Bestämmelsen att det filialregister som filialen finns registrerad hos skall anges saknar betydelse för svensk del eftersom det bara finns ett filialregister i Sverige, nämligen det som förs av Patent- och registreringsverket (PRV). Även kravet på uppgift om att det utländska företaget har trätt i likvidation saknar intresse för svenskt vidkommande eftersom filialen i sådant fall enligt 18 § filiallagen skall avregistreras vilket i sin tur utgör hinder för det utländska företaget att driva verksamhet genom filial. Kommittén anser att uppgiftskraven även bör gälla filialens fakturor.

**13 §**

I paragrafen har ett nytt andra stycke tillkommit. Ändringen är påkallad av bestämmelserna i artiklarna 2.1 g, 3, 8.1 j och 9.1 i det elfte bolagsdirektivet. Av dessa förefaller det nämligen som om krav på upprättande (se 14 § nedan) och offentliggörande av redovisningshandlingar för en filial endast får uppställas beträffande filialer till företag som lyder under lagstiftningen i en stat som inte tillhör EES-området. Eftersom det elfte direktivet bara är tillämpligt på filialer till aktiebolag och dess utländska motsvarighet föreslår kommittén att undantagsbestämmelsen begränsas till filialer till sådana bolag.

**14 §**
Ändringen är påkallad av bestämmelserna i artiklarna 2.1 g, 3, 8.1 j och 9.1 i det elfte bolagsdirektivet, se vad som anförs under 13 §, och innebär att kraven på upprättande av årsredovisning i den av kommittén föreslagna årsredovisningslagen inte får avse filialer till företag inom EES-området. Eftersom det elfte direktivet bara är tillämpligt på filialer till aktiebolag och dess utländska motsvarighet föreslår kommittén att undantagsbestämmelsen på samma sätt som föreslås beträffande offentlighetsregeln i 13 § begränsas till filialer till sådana bolag.

**15 §**
Ändringen innebär att anmälan måste göras om det utländska företaget är föremål för ackord eller liknande förfarande och är föranledd av innehållet i artiklarna 2.1 f och 8.1 i i det elfte bolagsdirektivet.

**19 §**
Ändringen är föranledd av kravet i artiklarna 2.1 f och 8.1 i i det elfte bolagsdirektivet som bl.a. uppställer krav på anmälan och offentliggörande av uppgift om utseende av likvidatorer, deras personuppgifter samt behörighet. Enligt 19 § filiallagen gäller att för det fall det utländska företaget träder i likvidation så skall detta anmälas till registreringsmyndigheten som skall avregistrera filialen. Enligt kommitténs mening bör de i artiklarna angivna uppgifterna lämnas i nämnda anmälan.

**22 §**
Lagrummet har kompletterats med en föreskrift av innebörd att PRV måste kungöra uppgift om att det utländska företagets redovisningshandlingar enligt 13 § första stycket 2 har inkommit till myndigheten och följer av bestämmelserna i artiklarna 1, 2.1 g och 8.1 j i det elfte bolagsdirektivet jfrt med artikel 3 i det första bolagsdirektivet, se avsnitt 14.3. Motsvarande kungörandekrav föreslås inte i de fall redovisningshandlingar för filialen måste upprättas och ges in till myndigheten eftersom det elfte direktivet överlämnar till medlemsstaterna att bestämma om sådana handlingar överhuvudtaget måste upprättas.

**30 §**
I samband med att det i lagen införs krav på att brev, orderblanketter och fakturor måste innehålla vissa uppgifter måste enligt artikel 12 i det elfte direktivet efterföljden av dessa bestämmelser sanktioneras på lämpligt sätt. Enligt kommitténs mening bör detta ske genom vitesföreläggande.

# Förslaget till förordning om ändring i aktiebolagsförordningen /1975:1387/ (ABF)

**19 §**
Ändringen är en följd av kommitténs förslag att överkurs vid emission skall sättas av till en särskild fond benämnd Överkursfond, se specialmotiveringen till 2 kap. 12 a § aktiebolagslagen /1975:1385/ (ABL).

**42 §**
Ändringen innebär att hänvisningen till vissa bestämmelser i 11 kap. ABL ändrats till att avse motsvarande bestämmelser i den föreslagna årsredovisningslagen. I paragrafen hänvisas till ett tredje stycke i 11 kap. 10 §. Något sådant stycke finns inte. Emellertid framgår av sammanhanget att de handlingar som avses är koncernredovisningen och koncernrevisionsberättelsen.

**50 §**
Ändringen är en följd av kommitténs förslag att överkurs vid emission skall sättas av till en särskild fond benämnd Överkursfond, se specialmotiveringen till 2 kap. 12 a § ABL.

**53 §**
Hänvisningen i 53 § till 11 kap. 6 § ABL upphävs som en konsekvens av att möjligheten till dispens från kravet på att öppet ange bruttoomsättningssumman föreslås bli upphävd. Vad gäller hänvisningen till 11 kap. 8 § första stycket 1 ABL föreslås den ändringen att hänvisning i stället görs till motsvarande bestämmelse i den föreslagna årsredovisningslagen.

**54 §**
Som en konsekvens av att möjligheten till dispens från kravet på att öppet ange bruttoomsättningssumman föreslås bli upphävd upphävs bestämmelsen i den del den föreskriver att avgift skall utgå för denna typ av ärende. Vidare föreslås att hänvisningen till 11 kap. 8 § första stycket 1 ABL ändras till att avse motsvarande bestämmelse i den föreslagna årsredovisningslagen.

## Förslaget till förordning om ändring i förordningen (1981:112) om prövning av vissa ärenden enligt lagen (1980:1103) om årsredovisning m.m. i vissa företag

Kommitténs förslag innebär att rubriken ändras eftersom bemyndigandet för Kommerskollegium att besluta i vissa ärenden även skall avse beslut enligt den föreslagna årsredovisningslagen.

**1 §**
Paragrafen har ändrats på så sätt att även frågor om tillstånd enligt 2 kap. 40 § första stycket och 3 kap. 17 § i kommitténs förslag till årsredovisningslag skall prövas av Kommerskollegium. Ändringen är föranledd av att motsvarande dispensmöjlighet som finns i 3 kap. 3 § andra stycket ÅRL införs i kommitténs lagförslag.

**2 §**
Även denna ändring är föranledd av att motsvarande dispensmöjlighet som finns i 3 kap. 3 § andra stycket ÅRL införs i kommitténs lagförslag.

## Förslaget till förordning om ändring av förordningen (1992:308) om utländska filialer m.m.

**5 §**
Bestämmelsen har kompletterats med krav på att det utländska företagets stiftelseurkund måste ges in tillsammans med registreringsanmälan. I artikel 8.1 e i det elfte bolagsdirektivet föreskrivs nämligen sådan skyldighet om företaget lyder under lagstiftningen i någon stat utanför EG. För företag inom EG är motsvarande bestämmelse, som framgår av artikel 2.2 b, frivillig för medlemsstaterna. Enligt kommitténs mening saknas det anledning att i detta hänseende göra skillnad mellan företag beroende på vilken stats lagstiftning de lyder under.

# IV Kommentarer till EG:s fjärde, sjunde och elfte bolagsdirektiv

# 15 EG:s fjärde bolagsdirektiv

## 15.1 Allmänna bestämmelser

***Artikel 1***

*1. De samordningsåtgärder som detta direktiv föreskriver skall vidtas i fråga om bestämmelserna i medlemsstaternas lagar eller andra författningar om följande bolagsformer:*

- *I Tyskland:*
  *die Aktiengesellschaft, die Kommanditgesellschaft auf Aktien, die Gesellschaft mit beschränkter Haftung.*
- *I Belgien:*
  *la société anonyme/de naamloze vennootschap, la société en commandite par actions/de commanditaire vennootschap op aandelen, la socété de personnes à responsabilité limitée/de personenvennootschap met beperkte aansprakelijkheid.*
- *I Danmark:*
  *aktieselskaber, kommanditaktieselskaber, anpartsselskaber.*
- *I Frankrike:*
  *la société anonyme, la société en commandite par actions, la société à responsabilité limitée.*
- *I Irland:*
  *public companies limited by shares or by guarantee, private companies limited by shares or by guarantee.*
- *I Italien:*
  *la società per azioni, la società in accomandita per azioni, la società a responsabilità limitata.*

- *I Luxemburg:*
  *la société anonyme, la société en commandite par actions, la société à responsabilité limitée.*

- *I Nederländerna:*
  *de naamloze vennootschap, de besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid.*

- *I Storbritannien:*
  *public companies limited by shares or by guarantee, private companies limited by shares or by guarantee.*

*De samordningsåtgärder som detta direktiv föreskriver skall även vidtas i fråga om bestämmelserna i medlemsstaternas lagar och andra författningar om följande bolagsformer:*

*a) I Tyskland:*
*die offene Handelsgesellschaft, die Kommanditgesellschaft.*

*b) I Belgien:*
*la société en nom collectif/de vennootschap onder firma, la société en commandite simple/de gewone commanditaire vennootschap.*

*c) I Danmark:*
*interessentskaber, kommanditselskaber.*

*d) I Frankrike:*
*la société en nom collectif, la société en commandite simple.*

*e) I Grekland:*
*η ομόρρυθμος εταιρεία, η ετερόρρυθμος εταιρεία;*

*f) I Spanien:*
*sociedad colectiva, sociedad en comandita simple.*

*g) I Irland:*
*partnerships, limited partnerships, unlimited companies.*

*h) I Italien:*
*la società in nome collettivo, la società in accomandita semplice.*

*i) I Luxemburg:*
*la société en nom collectif, la société en commandite simple.*

*j) I Nederländerna:*
*de vennootschap onder firma, de commanditaire vennootschap.*

*k) I Portugal:*
*sociedade em nome colectivo, sociedade em comandita simples.*

*l) I Storbritannien:*
*partnerships, limited partnerships, unlimited companies.*

*Detta om alla obegränsat ansvariga delägare är bolag av sådant slag som anges i första stycket eller är bolag som inte lyder under någon medlemsstats lagstiftning men har en rättslig form som är jämförbar med formen för de bolag som avses i direktiv 68/151/EEG.*

*Detta direktiv skall även tillämpas på de bolagsformer som avses i andra stycket, om alla de obegränsat ansvariga delägarna själva är sådana bolag som avses i det sistnämnda eller första stycket.*

*2. I avvaktan på senare samordning behöver medlemsstaterna inte tillämpa föreskrifterna i detta direktiv på banker och andra finansiella institut eller på försäkringsbolag.*

**Kommentar**

I artikel 1.1 görs en uppräkning av de företagsformer i de olika medlemsstaterna som omfattas av kraven i direktivet. Gemensamt för dessa är att delägaransvaret är begränsat. För svenskt vidkommande innebär bestämmelsen att samtliga aktiebolag samt vissa handelsbolag omfattas av direktivet, se avsnitt 6.1. Artikeln är införd genom förslagets 1 kap. 1 §.

Enligt artikel 1.2 behöver inte direktivet tillämpas på banker och andra finansiella institut eller på försäkringsbolag. Detta undantag kan förklaras av att redovisningen i dessa företag är reglerad i särskild lagstiftning i alla medlemsländer och nästan samtliga har valt att inte genomföra direktivets regler för dessa företag. Numera föreligger av rådet antagna direktiv om redovisningen i banker och andra finansiella institut och i försäkringsföretag, se avsnitt 1.2.1 samt Del II.

***Artikel 2***

*1. Årsbokslutet skall bestå av balansräkning, resultaträkning och noter. Dessa handlingar bildar en helhet.*

*2. Årsbokslutet skall upprättas på ett överskådligt sätt och enligt föreskrifterna i detta direktiv.*

*3. Årsbokslutet skall ge en rättvisande bild av bolagets tillgångar, skulder, ekonomiska ställning och resultat.*

*4. När tillämpningen av bestämmelserna i detta direktiv inte räcker*

*till för att ge en rättvisande bild enligt punkt 3, skall ytterligare upplysningar lämnas.*

*5. Om undantagsvis tillämpningen av en föreskrift i detta direktiv är oförenlig med den skyldighet som föreligger enligt punkt 3, skall avsteg göras från den förstnämnda föreskriften så att en rättvisande bild enligt punkt 3 kan ges. Varje sådant avsteg skall anmärkas i en not med upplysning om skälen för avsteget och om den inverkan som detta kan ha på bolagets tillgångar, skulder, ekonomiska ställning och resultat. Medlemsstaterna får bestämma när avsteg kan ske och får föreskriva de undantagsregler som behövs.*

*6. Medlemsstaterna får tillåta eller kräva att annan information lämnas i årsboksluten utöver vad som fordras enligt detta direktiv.*

**Kommentar**

Artikel 2.1 föreskriver vilka handlingar som årsbokslutet skall bestå av, se vidare avsnitt 7.3.2. Direktivet använder inte två skilda begrepp motsvarande årsbokslut och årsredovisning. Bestämmelserna i artiklarna 2.2-2.5 har karaktären av en generalklausul som omfattar hela direktivets tillämpningsområde. Artikel 2.2 uttrycker endast att årsbokslutet skall vara överskådligt och upprättat i enlighet med bestämmelserna i direktivet, vilket får anses som självklart. Bestämmelsens innebörd måste dock ses mot bakgrund av kravet i artikel 2.3 på att redovisningen skall ge en rättvisande bild av företagets ställning och resultat, och framför allt kraven i artiklarna 2.4 och 2.5 på tilläggsupplysningar respektive skyldighet att i vissa fall avvika från direktivets bestämmelser. Direktivet skall uppfattas så att det föreligger en presumtion för att en tillämpning av dess artiklar ger en rättvisande bild. Av artikel 2.6 framgår att det står medlemsstaterna fritt att i nationell lagstiftning uppställa mer långtgående krav än vad som fordras enligt direktivet. Bestämmelsen ger uttryck för att direktivet endast är en minimireglering.

Bestämmelserna i artikel 2 är införda i 2 kap. 1 § första stycket och 2 § i lagförslaget, se vidare specialmotiveringen till sistnämnda paragraf.

*Rättvisande bild*

Begreppet "rättvisande bild" är en översättning av det engelska uttrycket "true and fair view" vilket sedan lång tid varit av central betydelse för brittisk redovisning. Sedan Storbritannien blivit medlem i EG infördes begreppet i det fjärde direktivet och har därmed blivit

en del av EG-rätten.

I samband med genomförandet av direktivet i dansk rätt aktualiserades frågan om både begreppet "god redovisningssed" och begreppet "rättvisande bild" skulle ingå i årsredovisningslagen. Lagstiftaren stannade emellertid för att endast införa kravet på rättvisande bild i lagen eftersom man ansåg det olämpligt att i samma lag ha två i princip sidoordnade begrepp som beskrev vilka krav redovisningen skulle uppfylla med risk för att det skulle kunna uppstå tvekan om eventuella skillnader i begreppens räckvidd. Den danska lagstiftaren ansåg att det endast förelåg marginella skillnader mellan de två begreppen.

Enligt den tyska tolkningen av artikel 2 föreligger en presumtion för att en tillämpning av direktivets bestämmelser medför att redovisningen ger en rättvisande bild. Om så inte skulle vara fallet skall tilläggsupplysningar lämnas. Tyskland liksom Portugal har inte infört bestämmelsen om skyldighet att i vissa fall avvika från direktivets föreskrifter. I Tyskland anses kravet på rättvisande bild inte öppna möjligheter till undantag från de tvingande lagreglerna.

I den brittiska Companies Act 1989 uppställs krav på att företagen skall ange i årsredovisningen om denna upprättats i enlighet med gällande redovisningsrekommendationer ("accounting standards"), varmed enligt lagen avses uttalanden avseende redovisningspraxis som ges ut av något organ som särskilt auktoriserats för ändamålet, liksom eventuella avvikelser från sådana rekommendationer. Sådan auktorisation har givits Accounting Standards Board (ASB) vilket innebär att företagen måste upplysa om eventuella avvikelser från ASB:s rekommendationer i årsredovisningen och om så inte sker är revisorn skyldig att anmärka på detta i revisionsberättelsen. Av dessa krav följer att det föreligger en stark presumtion för att en redovisning som upprättats i enlighet med lag och rekommendationer från ASB ger en rättvisande bild av företagets ställning och resultat. I den brittiska doktrinen har också uttalats att rekommendationer som ger uttryck för allmänt accepterade redovisningsprinciper och som ges ut av auktoritativa organ tillmäts ett högt bevisvärde vid prövningen av frågan om ett företags redovisning ger en rättvisande bild av dess ställning och resultat.

## 15.2 Allmänna bestämmelser om balans- och resultaträkningar

***Artikel 3***

*Balans- och resultaträkningarnas uppställning, särskilt när det gäller valet av form för uppställningen, får inte ändras från ett räkenskapsår till ett annat. Avsteg från denna princip tillåts dock i undantagsfall. Varje sådant avsteg skall redovisas i noterna med en tillfredsställande motivering.*

**Kommentar**

Det huvudsakliga syftet med att föreskriva en enhetlig form för presentationen av årsbokslut avseende bolag i medlemsstaterna är att öka graden av jämförbarhet. Inom ramen för direktivet tillåts emellertid flera olika uppställningsformer liksom att kompletterande poster tillkommer och att uppställningsformerna kan göras mer detaljerade. Enligt artikel 3 är det inte tillåtet, utom i rena undantagsfall, att ändra uppställningarna för balans- och resultaträkningarna.

Bestämmelsen är införd i 2 kap. 5 § fjärde stycket i lagförslaget.

***Artikel 4***

*1. I balans- och resultaträkningarna måste de i artikel 9, 10 och 23-26 angivna posterna tas upp var för sig i angiven ordningsföljd. En mera detaljerad underindelning av posterna är tillåten, förutsatt att uppställningsformen följs. Nya poster får tillkomma såvitt deras innehåll inte täcks av de i uppställningsformen angivna posterna. Medlemsstaterna får föreskriva en sådan underindelning eller komplettering.*

*2. Uppställningsform, nomenklatur och terminologi för sådana poster i balans- och resultaträkningarna som föregås av arabiska siffror skall anpassas i de fall ett företags särskilda inriktning kräver det. En sådan anpassning får medlemsstaterna begära av företagen inom en särskild ekonomisk sektor.*

*3. De av arabiska siffror föregångna posterna i balans- och resultaträkningarna får sammanslås*

*a) när de med hänsyn till målsättningen i artikel 2.3 har ett obetydligt värde, eller*

*b) när sammanslagningen främjar överskådligheten, förutsatt att de*

*sammanslagna posterna specificeras i noter. Medlemsstaterna får kräva en sådan sammanslagning.*

*4. För varje balans- och resultaträkningspost måste beloppet för motsvarande post från föregående räkenskapsår anges. För att jämförbarhet skall uppnås får medlemsstaterna föreskriva att beloppen för det föregående räkenskapsåret skall justeras. I vart fall skall bristande jämförbarhet och eventuella justeringar av beloppen med anledning härav förklaras i noterna.*

*5. Balans- eller resultaträkningsposter som saknar belopp skall inte redovisas, utom när det finns en motsvarande post för det föregående räkenskapsåret enligt punkt 4.*

**Kommentar**

Av artikel 4.1 framgår att medlemsstaterna är bundna av att införa regler om balans- och resultaträkningarnas uppställningsformer där posterna anges i samma ordningsföljd som i direktivet. En annan ordning skulle med EG:s synsätt allvarligt försvåra tillgängligheten av lämnad information. Av denna artikel följer vidare att det är fritt för medlemsstaterna att kräva en mer detaljerad underindelning liksom kompletterande poster. Med stöd av denna artikel föreslår kommittén att posterna Obeskattade reserver och Bokslutsdispositioner läggs in i uppställningsformerna.

Enligt artikel 4.2 skall - om bolagets särskilda inriktning kräver det - sådana poster i balans- och resultaträkningarna som föregås av arabiska siffror anpassas till de förhållanden som gäller i bolaget.

I artikel 4.3 föreskrivs att de poster i balans- och resultaträkningarna som föregås av arabiska siffror får sammanslås om vissa villkor är uppfyllda, se vidare avsnitt 9.6.1 och 9.7.1.

Bestämmelserna i artiklarna 4.1-4.3 är införda i 2 kap. 5 § första - tredje styckena i lagförslaget.

I artikel 4.4 föreskrivs att jämförelsebeloppen från föregående år skall anges. Medlemsstaterna ges också rätt att kräva att justeringar av dessa belopp skall göras om det behövs för att de skall kunna jämföras med årets belopp. Om så inte sker skall bristande jämförbarhet och eventuella justeringar med anledning av detta förklaras i not. Bestämmelsen är införd i förslagets 2 kap. 6 §, se specialmotiveringen till detta lagrum.

Artikel 4.5 föreskriver att poster som saknar belopp inte skall redovisas såvida det inte finns ett motsvarande belopp från föregående år. Artikeln föranleder inte något förslag till lagstiftningsåtgärd.

***Artikel 5***

*1. Utan hinder av artikel 4.1 och 4.2 får medlemsstaterna föreskriva särskilda uppställningsformer för årsboksluten i förvaltningsbolag och finansiella holdingbolag, under förutsättning att dessa uppställningsformer ger en bild av bolagen som motsvarar vad som föreskrivs i artikel 2.3.*

*2. I detta direktiv avses med förvaltningsbolag endast*

*a) bolag som uteslutande har till föremål för sin verksamhet att placera sina medel i olika värdepapper, olika fastigheter eller andra tillgångar i det enda syftet att sprida investeringsriskerna och låta aktie- och andelsägarna få del av resultatet av kapitalförvaltningen,*

*b) bolag med kapitalandel i förvaltningsbolag med fast kapital, om föremålet för de förstnämnda bolagens verksamhet uteslutande är att förvärva fullt betalda aktier som utfärdas av dessa förvaltningsbolag, dock utan inskränkning i vad som gäller enligt artikel 20.1 h i direktiv 77/91/EEG.*

*3. Med finansiella holdingbolag avses i detta direktiv endast bolag som uteslutande har till föremål för sin verksamhet att förvärva intressen i andra företag och att förvalta sina kapitalandelar för att få vinst utan att direkt eller indirekt delta i förvaltningen av dessa andra företag, dock utan inskränkning i sina rättigheter som aktieägare eller andra bolagsmän. En domstol eller administrativ myndighet skall kunna övervaka att de finansiella holdingbolagen iakttar de begränsningar som gäller för deras verksamhet.*

**Kommentar**

Enligt artikel 5.1 får medlemsstaterna föreskriva andra uppställningsformer för balans- och resultaträkningarna i förvaltningsbolag och finansiella holdingbolag. I artiklarna 5.2 och 5.3 definieras sådana bolag.

Kommittén har inte funnit skäl föreslå att det införs bestämmelser om särskilda uppställningsformer för vissa företag, se avsnitt 9.5.4. Med detta ställningstagande föranleder inte heller artiklarna 5.2 och 5.3 någon vidare kommentar.

***Artikel 6***

*Medlemsstaterna får tillåta eller föreskriva en anpassning av balans-*

*och resultaträkningarnas uppställningsformer, så att dessa utvisar disposition av vinsten eller behandling av förlusten.*

**Kommentar**

Medlemsstaterna får tillåta eller föreskriva en anpassning av balans- och resultaträkningarnas uppställningsformer, så att dessa utvisar disposition av vinsten eller behandling av förlusten.

I syfte att skapa jämförbarhet uppställs vidare i artikel 50 krav på upplysningar i årsbokslutet om hur resultatet disponerats.

Enligt svensk rätt skall aktiebolag lämna förslag till disposition av bolagets vinst eller förlust i förvaltningsberättelsen, 11 kap. 9 § tredje stycket aktiebolagslagen /1975:1385/ (ABL). Dispositionen påverkar sedan årsbokslutet först året därpå. Enligt svensk rätt skall vidare upplysningar lämnas om ändringar i sammansättningen av eget kapital, 11 kap. 8 § första stycket 3 ABL. Dessa upplysningar lämnas som regel i en standardiserad not.

Det finns enligt kommitténs mening inga skäl att ändra den bestående ordningen. Artikel 6 påkallar därmed inte någon svensk lagstiftningsåtgärd.

*Artikel 7*

*Kvittning får inte ske mellan tillgångs- och skuldposter eller mellan intäkts- och kostnadsposter.*

**Kommentar**

Principen att kvittning inte får ske är grundläggande såväl i direktivet som i nuvarande svensk praxis, om än utan uttrycklig reglering i svensk lag. Bestämmelsen i direktivet är emellertid tvingande och har införts i förslagets 2 kap. 7 §, se specialmotiveringen till detta lagrum.

## 15.3 Balansräkningens uppställningsform

*Artikel 8*

*Medlemsstaterna skall föreskriva att den ena eller båda av de i artikel 9 och 10 angivna formerna skall användas för uppställning av balansräkningen. Om en medlemsstat föreskriver båda uppställningsformerna, får den tillåta bolagen att välja mellan dem.*

**Kommentar**

Enligt artikeln får medlemsstaterna tillåta bolagen att välja mellan

olika uppställningsformer för balansräkningen eller föreskriva att endast en uppställningsform får användas. Kommittén har stannat för att föreslå att endast en form för balansräkningen tillåts, nämligen den som anges i artikel 9, se avsnitt 9.5.1.

*Artikel 9*

*Tillgångar*

*A. **Tecknat ej inbetalt kapital***
*varav infordrat*

*(om inte nationell lagstiftning föreskriver att det kapital som har infordrats skall redovisas på passivsidan. I så fall skall den del av kapitalet som har infordrats men ännu inte inbetalats redovisas som en tillgång antingen under A eller under D II 5.)*

*B. **Kostnader för bolagsbildning***

*så som de definieras i nationell lagstiftning och om nationell lagstiftning medger att de redovisas som tillgångar. Nationell lagstiftning kan också föreskriva att bolagsbildningskostnader redovisas som första post under "Immateriella anläggningstillgångar".*

*C. **Anläggningstillgångar***

*I. Immateriella anläggningstillgångar*

*1. Forsknings- och utvecklingskostnader om nationell lagstiftning medger att de redovisas som tillgångar.*

*2. Koncessioner, patent, licenser, varumärken samt liknande rättigheter och tillgångar om de har*

*a) förvärvats mot vederlag och inte skall redovisas under C I 3, eller*

*b) utvecklats av företaget själv, under förutsättning att nationell lagstiftning tillåter att de redovisas som tillgångar.*

*3. Goodwill om den har förvärvats mot vederlag.*

*4. Förskottsbetalningar.*

*II. Materiella anläggningstillgångar*

*1. Mark och byggnader.*

2. *Tekniska anläggningar och maskiner.*

3. *Övriga anläggningar, verktyg och inventarier.*

4. *Förskottsbetalningar och pågående nyanläggningar.*

*III. Finansiella anläggningstillgångar*

1. *Aktier och andelar i anknutna företag.*

2. *Fordringar hos anknutna företag.*

3. *Ägarintressen.*

4. *Fordringar hos företag i vilka bolaget har ägarintressen.*

5. *Värdepapper avsedda för långfristigt innehav.*

6. *Andra långfristiga lånefordringar.*

7. *Egna aktier eller andelar (med uppgift om deras nominella värde eller, om sådant saknas, deras bokförda parivärde), om nationell lagstiftning medger att de redovisas i balansräkningen.*

***D. Omsättningstillgångar***

*I. Varulager*

1. *Råvaror och förnödenheter.*

2. *Varor under tillverkning.*

3. *Färdiga varor och handelsvaror.*

4. *Förskottsbetalningar.*

*II. Fordringar*

*(Fordringar som förfaller till betalning efter mer än ett år skall redovisas särskilt för varje post.)*

1. *Kundfordringar.*

2. *Fordringar hos anknutna företag.*

3. *Fordringar hos företag i vilka bolaget har ägarintressen.*

4. *Övriga fordringar.*

5. *Tecknat ej inbetalt kapital som är infordrat (om inte nationell lagstiftning föreskriver att kapital som är in-*

*fordrat skall redovisas som tillgång under A).*

6. *Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter (om inte nationell lagstiftning föreskriver att dessa poster skall redovisas som tillgångar under E).*

III. *Kortfristiga placeringar*

1. *Aktier och andelar i anknutna företag.*
2. *Egna aktier eller andelar (med uppgift om deras nominella värde eller, om sådant saknas, deras bokförda parivärde), om nationell lagstiftning medger att de redovisas i balansräkningen.*
3. *Övriga kortfristiga placeringar*

IV. *Kassa och bank*

**E. *Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter***

*(såvida inte nationell lagstiftning föreskriver att dessa poster skall redovisas som tillgångar under D II 6).*

**F. *Förlust under räkenskapsåret***

*(såvida inte nationell lagstiftning föreskriver att den skall redovisas under A VI på passivsidan).*

***Skulder och eget kapital***

**A. *Eget kapital***

I. *Tecknat kapital*
*(om inte nationell lagstiftning föreskriver att endast infordrat kapital skall redovisas under denna post. I så fall skall det tecknade kapitalet och det inbetalda kapitalet redovisas särskilt).*

II. *Överkurs vid emission*

III. *Uppskrivningsfond*

IV. *Kapitalreserver*

1. *Lagstadgad reserv om nationell lagstiftning kräver sådan reserv.*
2. *Reserv för egna aktier och andelar om nationell lagstift-*

*ning kräver uppläggning av en sådan reserv, med förbehåll för vad som gäller enligt artikel 22.1 b i direktiv 77/91/EEG.*

3. *Reserver föreskrivna i bolagsordningen.*
4. *Övriga reserver.*

V. *Balanserad vinst eller förlust*

VI. *Vinst eller förlust under räkenskapsåret*
*(om inte nationell lagstiftning föreskriver att denna post skall redovisas under F på aktivsidan eller under E på passivsidan).*

**B. *Avsättningar***

1. *Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser.*
2. *Avsättningar för skatter.*
3. *Andra avsättningar.*

**C. *Skulder***

*(Skulder som förfaller till betalning inom ett år och skulder som förfaller till betalning efter mer än ett år måste redovisas särskilt för varje post liksom summorna av dessa skulder).*

1. *Obligationslån med särskilt angivande av konvertibla lån.*
2. *Skulder till kreditinstitut.*
3. *Mottagna förskottsbetalningar för varor, om de inte är öppet redovisade som avdrag från varulager.*
4. *Leverantörsskulder.*
5. *Växelskulder.*
6. *Skulder till anknutna företag.*
7. *Skulder till företag i vilka bolaget har ägarintressen.*
8. *Övriga skulder inklusive skatt och sociala avgifter.*
9. *Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter (om inte nationell lagstiftning föreskriver att sådana poster skall upptas under D på passivsidan).*

***D. Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter***

*(om inte nationell lagstiftning föreskriver att sådana poster skall upptas under C 9 på passivsidan).*

***E. Årets vinst***

*(om inte nationell lagstiftning föreskriver att vinsten skall redovisas under A VI på passivsidan).*

**Kommentar**

Artikeln är införd i förslagets 2 kap. 9 §. För närmare kommentarer till vissa av balansräkningens poster, se avsnitt 9.5.1 och specialmotiveringen till 2 kap. 9 §.

***Artikel 10***

***A. Tecknat ej inbetalt kapital***

*varav infordrat*

*(om inte nationell lagstiftning föreskriver att det kapital som infordrats skall upptas under L. I så fall skall den del av kapitalet som har infordrats men ännu inte inbetalats redovisas antingen under A eller under D II 5).*

***B. Kostnader för bolagsbildning***

*så som de definieras i nationell lagstiftning och om denna medger att de redovisas som en tillgång. Nationell lagstiftning kan också föreskriva att bolagsbildningskostnader skall redovisas som första post under "Immateriella anläggningstillgångar".*

***C. Anläggningstillgångar***

*I. Immateriella anläggningstillgångar*

*1. Forsknings- och utvecklingskostnader om nationell lagstiftning medger att de redovisas som tillgångar.*

*2. Koncessioner, patent, licenser, varumärken samt liknande rättigheter och tillgångar om de är*

*a) förvärvade mot vederlag och inte skall redovisas under C I 3, eller*

*b) utvecklade av företaget själv, om nationell lagstiftning medger att de redovisas som tillgångar.*

3. *Goodwill om den har förvärvats mot vederlag.*
4. *Förskottsbetalningar.*

II. *Materiella anläggningstillgångar*

1. *Mark och byggnader.*
2. *Tekniska anläggningar och maskiner.*
3. *Övriga anläggningar, verktyg och inventarier.*
4. *Förskottsbetalningar och pågående nyanläggningar.*

III. *Finansiella anläggningstillgångar*

1. *Aktier och andelar i anknutna företag.*
2. *Fordringar hos anknutna företag.*
3. *Ägarintressen.*
4. *Fordringar hos företag i vilka bolaget har ägarintressen.*
5. *Värdepapper avsedda för långfristigt innehav.*
6. *Andra långfristiga lånefordringar.*
7. *Egna aktier och andelar (med uppgift om deras nominella värde eller, i avsaknad därav, deras bokförda parivärde), om nationell lagstiftning medger att de redovisas i balansräkningen.*

***D. Omsättningstillgångar***

I. *Varulager*

1. *Råvaror och förnödenheter.*
2. *Varor under tillverkning.*
3. *Färdiga varor och handelsvaror.*
4. *Förskottsbetalningar.*

II. *Fordringar*

*(Fordringar som förfaller till betalning efter mer än ett år skall redovisas särskilt för varje post).*

1. *Kundfordringar.*
2. *Fordringar hos anknutna företag.*

3. *Fordringar hos företag i vilka bolaget har ägarintressen.*
4. *Övriga fordringar.*
5. *Tecknat kapital som är infordrat men ännu inte inbetalt (om inte nationell lagstiftning föreskriver att kapital som är infordrat skall redovisas som tillgång under A).*
6. *Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter (om inte nationell lagstiftning föreskriver att dessa poster skall redovisas som tillgångar under E).*

III. *Kortfristiga placeringar*

1. *Aktier och andelar i anknutna företag.*
2. *Egna aktier och andelar (med uppgift om deras nominella värde eller, i avsaknad därav, deras bokförda parivärde), om nationell lagstiftning medger att de redovisas i balansräkningen.*
3. *Övriga kortfristiga placeringar.*

IV. *Kassa och bank.*

***E. Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter***

*(om inte nationell lagstiftning föreskriver att dessa skall redovisas som tillgångar under D II 6).*

***F. Kortfristiga skulder (förfaller till betalning inom ett år)***

1. *Obligationslån med särskilt angivande av konvertibla lån.*
2. *Skulder till kreditinstitut.*
3. *Mottagna förskottsbetalningar för varor, om de inte är öppet redovisade som avdrag från varulager.*
4. *Leverantörsskulder.*
5. *Växelskulder.*
6. *Skulder till anknutna företag.*
7. *Skulder till företag i vilka bolaget har ägarintressen.*
8. *Övriga skulder, inklusive skatt och sociala avgifter.*

9. *Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter (om inte nationell lagstiftning föreskriver att sådana poster skall upptas under K).*

***G. Omsättningstillgångar med avdrag för kortfristiga skulder*** *(med beaktande av förutbetalda kostnader och upplupna intäkter enligt E, samt upplupna kostnader och förutbetalda intäkter enligt K).*

***H. Summan av tillgångarna med avdrag för kortfristiga skulder***

***I. Långfristiga skulder (förfaller till betalning efter mer än ett år)***

1. *Obligationslån med särskilt angivande av konvertibla lån.*
2. *Skulder till kreditinstitut.*
3. *Mottagna förskottsbetalningar för varor, om de inte är öppet redovisade som avdrag från varulager.*
4. *Leverantörsskulder.*
5. *Växelskulder.*
6. *Skulder till anknutna företag.*
7. *Skulder till företag i vilka bolaget har ägarintressen.*
8. *Övriga skulder, inklusive skatt och sociala avgifter.*
9. *Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter (om inte nationell lagstiftning föreskriver att sådana poster skall upptas under K).*

***J. Avsättningar***

1. *Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser.*
2. *Avsättningar för skatter.*
3. *Andra avsättningar.*

***K. Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter***

*(om inte nationell lagstiftning föreskriver att sådana poster skall upptas under F 9 och/eller I 9).*

*L. Eget kapital*

*I. Tecknat kapital*

*(om inte nationell lagstiftning föreskriver att endast infordrat kapital skall redovisas under denna post. I så fall skall det tecknade kapitalet och det inbetalda kapitalet redovisas särskilt).*

*II. Överkurs vid emission*

*III. Uppskrivningsfond*

*IV. Kapitalreserver*

*1. Lagstadgad reserv om nationell lagstiftning kräver sådan reserv.*

*2. Reserv för egna aktier och andelar om nationell lagstiftning kräver upplåggning av en sådan reserv, med förbehåll för vad som gäller enligt artikel 22.1 b i direktiv 77/91/EEG.*

*3. Reserver föreskrivna i bolagsordningen.*

*4. Övriga reserver.*

*V. Balanserad vinst eller förlust*

*VI. Räkenskapsårets vinst eller förlust*

**Kommentar**

Som framgår av avsnitt 9.2.2 föreslår kommittén att denna artikel inte genomförs i svensk rätt. Artikeln föranleder därför inte någon ytterligare kommentar.

***Artikel 11***

*Medlemsstaterna får tillåta att ett bolag som på balansdagen inte överskrider två av följande tre gränsvärden:*

- *Balansomslutning: 2 000 000 europeiska beräkningsenheter,*
- *Nettoomsättning: 4 000 000 europeiska beräkningsenheter,*
- *Medelantalet under räkenskapsåret anställda: 50,*

*upprättar en balansräkning i förkortad form som endast visar de poster*

*i artikel 9 och 10 som föregås av bokstäver och romerska siffror, varvid särskilt skall anges - dock endast med totalbelopp för varje post - de upplysningar som krävs enligt parenteserna vid posten D II på aktivsidan och posten C på passivsidan i artikel 9 samt vid posten D II i artikel 10.*

*Medlemsstaterna får tillåta att artikel 15.3 a och 15.4 inte tillämpas på den förkortade balansräkningen.*

**Kommentar**

Denna bestämmelse ger medlemsstaterna rätt att tillåta bolag som understiger viss storlek att upprätta balansräkning i förkortad form, innebärande att endast sådana poster som föregås av bokstäver och romerska siffror behöver anges. Syftet med bestämmelsen är att underlätta för mindre företag att upprätta årsbokslut.

Kommittén har av skäl som redovisas i avsnitt 9.7.1 föreslagit att denna undantagsregel för mindre företag inte utnyttjas. Denna ståndpunkt innebär att vad som föreskrivs i andra stycket i artikel 11 inte föranleder någon vidare kommentar.

*Artikel 12*

*1. Om ett bolag på balansdagen överskrider eller upphör att överskrida två av de i artikel 11 angivna tre gränsvärdena, skall detta förhållande inverka på tillämpningen av undantagsbestämmelsen i sistnämnda artikel endast om förhållandet inträffar två räkenskapsår i följd.*

*2. Vid omräkning till nationella valutor får de i artikel 11 i europeiska beräkningsenheter angivna beloppen ökas med högst tio procent.*

*3. Den i artikel 11 nämnda balansomslutningen skall utgöras av de tillgångar som avses i artikel 9 under A till E eller i artikel 10 under A till E.*

**Kommentar**

I artikeln ges vissa närmare bestämmelser av betydelse för gränsdragningen enligt artikel 11. Denna artikel har även betydelse vid tillämpningen av artikel 27, se om denna artikel nedan. Eftersom kommittén valt att föreslå att indelningen av bolag i olika grupper beroende på storlek görs efter andra kriterier än de som anvisas i artiklarna 11 och 27 föranleder artikel 12 inte något förslag till lagstiftningsåtgärd.

*Artikel 13*

*1. Hänför sig en tillgång eller en skuld till mer än en post i uppställningen, måste tillgångens eller skuldens förhållande till andra poster redovisas antingen under den post där den tas upp eller i en not, om en sådan redovisning är väsentlig för förståelsen av bokslutet.*

*2. Egna aktier och andelar samt aktier och andelar i anknutna företag får endast redovisas under de för detta ändamål föreskrivna rubrikerna.*

**Kommentar**

Kraven i artikeln torde följa av de allmänna principerna för balansräkningens upprättande och påkallar därför inte någon svensk lagstiftningsåtgärd.

*Artikel 14*

*Alla ansvarsförbindelser skall, i den mån de inte måste redovisas som skulder, antecknas under balansräkningen eller i noter och därvid delas in efter de olika slag av sådana förbindelser som den nationella lagstiftningen erkänner, med särskild uppgift om varje ställd säkerhet. Förekommer ansvarsförbindelser för anknutna företag skall dessa förbindelser redovisas särskilt.*

**Kommentar**

Kraven överensstämmer med gällande svensk rätt och påkallar därför inte någon ändring av svensk lag. Bestämmelsen har införts genom kravet på redovisning av ställda panter och ansvarsförbindelser i balansräkningen, förslagets 2 kap. 9 §, samt notupplysningskravet i förslagets 2 kap. 42 §, se även specialmotiveringen till förstnämnda lagrum.

## 15.4 Särskilda föreskrifter för vissa poster i balansräkningen

*Artikel 15*

*1. Om tillgångar skall redovisas som anläggnings- eller omsättningstillgångar skall bero på det ändamål för vilket de är avsedda.*

*2. Anläggningstillgångarna skall omfatta sådana tillgångar som är avsedda att stadigvarande brukas i företagets verksamhet.*

3. a) *Förändringar i anläggningstillgångarnas olika poster skall redovisas i balansräkningen eller i noterna. Med utgångspunkt i anskaffnings- eller tillverkningsvärdet skall därför för varje sådan post redovisas dels årets tillkommande och avgående poster samt överföringar, dels ansamlade värdejusteringar fram till balanstidpunkten samt korrigeringar gjorda under räkenskapsåret av tidigare års värdejusteringar. Värdejusteringarna skall öppet redovisas antingen i balansräkningen som avdrag från respektive anläggningstillgång eller i en not.*

b) *Om anskaffnings- eller tillverkningskostnaden för en anläggningstillgång inte kan fastställas till rimlig kostnad och inom rimlig tid då ett årsbokslut upprättas för första gången enligt detta direktiv, får restvärdet vid räkenskapsårets början användas som anskaffnings- eller tillverkningskostnad. Om denna bestämmelse tillämpas, skall det anges i en not till årsbokslutet.*

c) *Om artikel 33 tillämpas, skall de i punkt 3.a ovan avsedda förändringarna av de olika posterna bland anläggningstillgångarna redovisas med utgångspunkt i de anskaffnings- eller tillverkningskostnader som har kommit fram genom omvärderingen.*

4. *Punkt 3. a och b skall tillämpas på redovisning av "Kostnader för bolagsbildning".*

**Kommentar**

Enligt artiklarna 15.1 och 15.2 skall klassificeringen av en tillgång bestämmas utifrån det ändamål som den är avsedd för. Till anläggningstillgångar räknas tillgångar som är avsedda att stadigvarande brukas i företaget. Motsatsvis gäller att andra tillgångar är omsättningstillgångar. Bestämmelsen har införts i förslagets 2 kap. 14 §, se även avsnitt 10.1.

Artikel 15.3 a innehåller krav på specificering av anläggningstillgångarnas olika poster. Om värdet av en anläggningstillgång skrivits upp skall enligt artikel 15.3 c det uppskrivna värdet ligga till grund för specificeringen. Detta krav får anses uppfyllt genom bestämmelserna i 11 kap. 8 § första stycket 6 andra meningen ABL och 2 kap. 7 § första stycket 1 andra meningen lagen (1980:1103) om årsredovisning m.m. i vissa företag (ÅRL) som föreskriver att kvarstående oavskrivet uppskrivningsbelopp måste anges i specifikationen av anläggnings-

tillgångarna. Bestämmelserna har införts genom förslagets 2 kap. 31 §, se avsnitt 10.7.2 och 10.8.12.

Artikel 15.3 b är närmast en hjälpregel för beräkning av avskrivningsunderlaget då direktivet tillämpas första gången. Eftersom föreskrifterna i direktivet, i vad gäller beräkningen av en tillgångs anskaffningsvärde, i allt väsentligt överensstämmer med svensk praxis, se avsnitt 10.2.2 och 10.8.1, saknar denna övergångsbestämmelse intresse för svensk del.

Som framgår av vad som anförs under artikel 34 nedan föreslår inte kommittén någon ändring i gällande rätt som förbjuder aktivering av bolagsbildningskostnader. Artikel 15.4 föranleder därför inte någon lagstiftningsåtgärd.

### *Artikel 16*

*Rätt till fast egendom och andra liknande rättigheter, så som dessa definieras i nationell lagstiftning, skall redovisas under rubriken "Mark och byggnader".*

### Kommentar

Innebörden av bestämmelsen är att direktivet överlåter på respektive medlemsstat att bestämma vilka tillgångar som skall redovisas under rubriken Mark och byggnader. Artikeln föranleder därför inte i sig någon svensk lagstiftningsåtgärd, se även avsnitt 9.5.1.

### *Artikel 17*

*Ägarintressen är enligt detta direktiv sådana andelar i andra företags kapital, oavsett om andelarna representeras av värdepapper eller inte, som genom att skapa en varaktig förbindelse med dessa andra företag är avsedda att främja den egna verksamheten. En kapitalandel i ett bolag skall anses utgöra ett ägarintresse, om andelen överstiger en procentsats som medlemsstaterna skall bestämma men som inte får överstiga 20 procent.*

### Kommentar

I artikeln definieras begreppet "ägarintresse" såsom andelar i andra företags kapital som genom att skapa en varaktig förbindelse med dessa är avsedda att främja den egna verksamheten. En kapitalandel presumeras utgöra ett sådant ägarintresse om den uppgår till minst 20 procent. Som framgår av avsnitt 8.4 har kommittén valt att inte föreslå att någon motsvarighet till begreppet "ägarintresse" införs i lagen.

*Artikel 18*

*Under räkenskapsåret bokförda utgifter som utgör kostnader för efterföljande år samt under räkenskapsåret bokförda intäkter som förfaller till betalning under efterföljande år skall redovisas under rubriken "Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter". Medlemsstaterna får dock föreskriva att sådana intäkter skall tas upp under rubriken "Fordringar". Större belopp skall förklaras i noter till balansräkningen.*

**Kommentar**

Enligt artiklarna 18 och 21 skall som huvudregel förutbetalda kostnader och upplupna intäkter respektive upplupna kostnader och förutbetalda intäkter redovisas under egna rubriker i balansräkningen. Medlemsstaterna får dock tillåta att de nämnda posterna redovisas under fordringar som är omsättningstillgångar respektive under skulder. Eftersom detta redovisningssätt överensstämmer med gällande svensk rätt föreslår kommittén att valmöjligheterna i artiklarna 18 och 21 utnyttjas. I samma artiklar föreskrivs att större belopp som ingår i de nämnda posterna skall förklaras i not. Denna upplysningsskyldighet omfattas av kravet på specifikation av väsentliga delposter i 2 kap. 5 § andra stycket i lagförslaget.

*Artikel 19*

*Värdejusteringar skall omfatta alla på balansdagen konstaterade värdeförsämringar av individuella tillgångsposter oavsett om en sådan värdeförsämring är slutlig eller inte.*

**Kommentar**

Med begreppet "värdejusteringar" avses enligt direktivet av- och nedskrivningar. Enligt artikel 19 skall av- och nedskrivningarna omfatta alla på balansdagen konstaterade värdeförsämringar av individuella tillgångsposter oavsett om värdeförsämringen är slutlig eller inte. Bestämmelsen ger uttryck för försiktighetsprincipen (jfr artikel 31.1 c) och har beaktats vid utformningen av värderingsreglerna i 2 kap. Artikel 19 föranleder därför inte någon ytterligare lagstiftningsåtgärd.

*Artikel 20*

*1. Avsättningar skall ha till syfte att täcka förluster eller skulder som till sin karaktär är klart bestämda och som på balansdagen är*

*antingen sannolika eller säkra beträffande sin förekomst, men som är obestämda i fråga om belopp eller tidpunkten då de uppkommer.*

*2. Medlemsstaterna får även tillåta att avsättningar görs i avsikt att täcka sådana kostnader som hör till det aktuella räkenskapsåret eller till ett tidigare räkenskapsår och som till sin karaktär är klart bestämda samt på balansdagen är antingen sannolika eller säkra beträffande sin förekomst, men som är obestämda i fråga om belopp eller tidpunkten då de uppkommer.*

*3. Avsättningar får inte användas för att justera tillgångarnas värde.*

**Kommentar**

Artikeln är genomförd i förslagets 2 kap. 27 § och har behandlats i avsnitt 11.2.

***Artikel 21***

*Under rubriken "Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter" skall redovisas de intäkter som före balansdagen har bokförts som betalda men som avser efterföljande år samt kostnader som avser räkenskapsåret men som förfaller till betalning under ett följande år. Medlemsstaterna får emellertid föreskriva att sådana kostnader skall redovisas som "Skulder". Större belopp skall förklaras i noter till årsbokslutet.*

**Kommentar**

Se ovan under artikel 18.

## 15.5 Resultaträkningens uppställningsform

***Artikel 22***

*Medlemsstaterna skall föreskriva att en eller flera av de i artikel 23-26 angivna formerna skall användas för uppställning av resultaträkningen. Om en medlemsstat föreskriver mer än en sådan uppställningsform, får den tillåta bolagen att välja mellan dem.*

**Kommentar**

I artikel 22 anges att medlemsstaterna får föreskriva att en eller flera av de i artiklarna 23-26 angivna uppställningsformerna för resultaträkningen skall eller kan användas. Som framgår av avsnitt 9.5.2 har

kommittén stannat för att föreslå att endast rapportformen med funktionsindelning införs i lagen, dvs. artikel 25.

***Artikel 23***

1. *Nettoomsättning.*
2. *Förändring av lager av färdiga varor och av varor under tillverkning.*
3. *Arbete för egen räkning som har redovisats under tillgångar.*
4. *Övriga rörelseintäkter.*
5. a) *Råvaror och förnödenheter.*
   b) *Övriga externa kostnader.*
6. *Personalkostnader:*
   a) *löner och arvoden,*
   b) *sociala kostnader med särskilt angivande av pensioner.*
7. a) *Värdejusteringar av kostnader för bolagsbildning samt av materiella och immateriella anläggningstillgångar.*
   b) *Värdejusteringar av omsättningstillgångar i den utsträckning de överstiger normala nedskrivningar i företaget.*
8. *Övriga rörelsekostnader.*
9. *Intäkter från ägarintressen med särskild uppgift om intäkter från anknutna företag.*
10. *Intäkter från övriga värdepapper och fordringar som är anläggningstillgångar med särskild uppgift om intäkter från anknutna företag.*
11. *Övriga ränteintäkter och liknande intäkter med särskild uppgift om intäkter från anknutna företag.*
12. *Nedskrivningar av finansiella anläggningstillgångar samt av kortfristiga placeringar.*
13. *Räntekostnader och liknande kostnader med särskild uppgift om kostnader avseende anknutna företag.*
14. *Skatt på resultatet av den normala verksamheten.*
15. *Resultat av den normala verksamheten efter skatt.*
16. *Extraordinära intäkter.*
17. *Extraordinära kostnader.*

*18. Extraordinärt resultat.*

*19. Skatt på extraordinärt resultat.*

*20. Övriga skatter som inte ingår i ovanstående poster.*

*21. Vinst eller förlust under räkenskapsåret.*

**Kommentar**

Som framgår av avsnitt 9.5.2 avstår kommittén från att föreslå att den kostnadsindelade resultaträkningen i artikel 23 införs i lagen. Nedan lämnas emellertid ett förslag till hur denna resultaträkning skulle kunna utformas.

1. Nettoomsättning
2. Förändring av varulager
3. Aktiverat arbete för egen räkning
4. Övriga rörelseintäkter
5. Råvaror och förnödenheter
6. Övriga externa kostnader
7. Personalkostnader
8. Avskrivningar och nedskrivningar av materiella och immateriella anläggningstillgångar
9. Nedskrivningar av omsättningstillgångar utöver normala nedskrivningar
10. Övriga rörelsekostnader
11. Intäkter från andelar i koncernföretag
12. Intäkter från andelar i intresseföretag
13. Intäkter från övriga värdepapper och fordringar som är anläggningstillgångar (med särskild uppgift om intäkter från koncernföretag)
14. Övriga ränteintäkter och liknande intäkter (med särskild uppgift om intäkter från koncernföretag)
15. Nedskrivningar av finansiella anläggningstillgångar och kortfristiga placeringar
16. Räntekostnader och liknande kostnader (med särskild uppgift om kostnader avseende koncernföretag)
17. Extraordinära intäkter
18. Extraordinära kostnader
19. Bokslutsdispositioner
20. Skatt på årets resultat
21. Övriga skatter
22. Årets resultat

*Artikel 24*

*A. Kostnader*

*1. Minskning av lager av färdiga varor och av varor under tillverkning.*

*2. a) Råvaror och förnödenheter.*
*b) Övriga externa kostnader.*

*3. Personalkostnader:*
*a) löner och arvoden,*
*b) sociala kostnader med särskilt angivande av pensioner.*

*4. a) Värdejusteringar av kostnader för bolagsbildning samt av materiella och immateriella anläggningstillgångar.*
*b) Värdejusteringar av omsättningstillgångar i den utsträckning de överstiger normala nedskrivningar i företaget.*

*5. Övriga rörelsekostnader.*

*6. Nedskrivningar av finansiella anläggningstillgångar samt av kortfristiga placeringar.*

*7. Räntekostnader och liknande kostnader med särskild uppgift om kostnader avseende anknutna företag.*

*8. Skatt på resultatet av den normala verksamheten.*

*9. Resultat av den normala verksamheten efter skatt.*

*10. Extraordinära kostnader.*

*11. Skatt på extraordinärt resultat.*

*12. Övriga skatter som inte ingår i ovanstående poster.*

*13. Vinst eller förlust under räkenskapsåret.*

*B. Intäkter*

*1. Nettoomsättning.*

*2. Ökning av lager av färdiga varor och av varor under tillverkning.*

*3. Arbete för egen räkning som har redovisats under tillgångar.*

*4. Övriga rörelseintäkter.*

5. *Intäkter från ägarintressen med särskild uppgift om intäkter från anknutna företag.*
6. *Intäkter från övriga värdepapper och fordringar som är anläggningstillgångar med särskild uppgift om intäkter från anknutna företag.*
7. *Övriga ränteintäkter och liknande intäkter med särskild uppgift om intäkter från anknutna företag.*
8. *Resultat av den normala verksamheten efter skatt.*
9. *Extraordinära intäkter.*
10. *Vinst eller förlust under räkenskapsåret.*

**Kommentar**

Artikel 24 föranleder inte någon kommentar.

***Artikel 25***

1. *Nettoomsättning.*
2. *Kostnad för sålda varor (inklusive värdejusteringar).*
3. *Bruttoresultat.*
4. *Försäljningskostnader (inklusive värdejusteringar).*
5. *Administrationskostnader (inklusive värdejusteringar).*
6. *Övriga rörelseintäkter.*
7. *Intäkter från ägarintressen med särskild uppgift om intäkter från anknutna företag.*
8. *Intäkter från övriga värdepapper och fordringar som är anläggningstillgångar med särskild uppgift om intäkter från anknutna företag.*
9. *Övriga ränteintäkter och liknande intäkter med särskild uppgift om intäkter från anknutna företag.*
10. *Nedskrivningar av finansiella anläggningstillgångar samt av kortfristiga placeringar.*
11. *Räntekostnader och liknande kostnader med särskild uppgift om kostnader avseende anknutna företag.*
12. *Skatt på resultatet av den normala verksamheten.*

*13. Resultat av den normala verksamheten efter skatt.*

*14. Extraordinära intäkter.*

*15. Extraordinära kostnader.*

*16. Extraordinärt resultat.*

*17. Skatt på extraordinärt resultat.*

*18. Övriga skatter som inte ingår i ovanstående poster.*

*19. Vinst eller förlust under räkenskapsåret.*

**Kommentar**

Artikeln är införd i förslagets 2 kap. 10 §. För närmare kommentarer till vissa av resultaträkningens poster, se avsnitt 9.5.2.

***Artikel 26***

***A. Kostnader***

*1. Kostnad för sålda varor (inklusive värdejusteringar).*

*2. Försäljningskostnader (inklusive värdejusteringar).*

*3. Administrationskostnader (inklusive värdejusteringar).*

*4. Nedskrivningar av finansiella anläggningstillgångar samt av kortfristiga placeringar.*

*5. Räntekostnader och liknande kostnader med särskild uppgift om kostnader avseende anknutna företag.*

*6. Skatt på resultatet av den normala verksamheten.*

*7. Resultat av den normala verksamheten efter skatt.*

*8. Extraordinära kostnader.*

*9. Skatt på extraordinärt resultat.*

*10. Övriga skatter som inte ingår i ovanstående poster.*

*11. Vinst eller förlust under räkenskapsåret.*

***B. Intäkter***

*1. Nettoomsättning.*

*2. Övriga rörelseintäkter.*

*3. Intäkter från ägarintressen med särskild uppgift om intäkter*

*från anknutna företag.*

4. *Intäkter från övriga värdepapper och fordringar som är anläggningstillgångar med särskild uppgift om intäkter från anknutna företag.*
5. *Övriga ränteintäkter och liknande intäkter med särskild uppgift om intäkter från anknutna företag.*
6. *Resultat av den normala verksamheten efter skatt.*
7. *Extraordinära intäkter.*
8. *Vinst eller förlust under räkenskapsåret.*

**Kommentar**

Artikel 26 föranleder inte någon kommentar.

***Artikel 27***

*Medlemsstaterna får tillåta att ett bolag som på balansdagen inte överskrider två av följande tre gränsvärden:*

- *Balansomslutning: 8 000 000 europeiska beräkningsenheter,*
- *Nettoomsättning: 16 000 000 europeiska beräkningsenheter,*
- *Medelantalet under räkenskapsåret anställda: 250,*

*använder en uppställningsform som avviker från dem som föreskrivs i artikel 23-26 i följande avseenden:*

a) *I artikel 23: posterna 1-5 får slås ihop till en enda post kallad "Bruttoresultat".*

b) *I artikel 24: posterna A 1, A 2 och B 1-B 4 får slås ihop till en enda post kallad "Bruttoresultat".*

c) *I artikel 25: posterna 1, 2, 3 och 6 får slås ihop till en enda post kallad "Bruttoresultat".*

d) *I artikel 26: posterna A 1, B 1 och B 2 får slås ihop till en enda post kallad "Bruttoresultat".*

*Artikel 12 skall tillämpas.*

**Kommentar**

Artikeln föreskriver att medlemsstaterna får medge att vissa poster i resultaträkningen sammanslås under förutsättning att företaget inte

överstiger vissa särskilt angivna storleksgränser. Denna möjlighet har delvis utnyttjats och införts i förslagets 2 kap. 11 §, se vidare avsnitt 9.6.2 och 9.7.2.

## 15.6 Särskilda föreskrifter för vissa poster i resultaträkningen

***Artikel 28***

*Nettoomsättningen skall omfatta intäkter från försäljning av produkter och utförda tjänster som avser bolagets normala verksamhet med avdrag för lämnade rabatter, mervärdeskatt och annan skatt som är direkt knuten till omsättningen.*

**Kommentar**

I artikeln anges hur nettoomsättningssumman skall beräknas. Bestämmelsen överensstämmer i princip med gällande svensk rätt och har införts genom förslagets 2 kap. 12 §, se även avsnitt 9.3.2.

***Artikel 29***

*1. Intäkter och kostnader från annat än bolagets normala verksamhet skall redovisas som "Extraordinära intäkter och kostnader".*

*2. Om de i punkt 1 angivna intäkterna och kostnaderna inte är av endast ringa betydelse för bedömningen av resultatet, skall deras storlek och art förklaras i noterna. Detsamma skall gälla intäkter och kostnader som avser ett annat räkenskapsår.*

**Kommentar**

Artikel 29.1 reglerar vilka intäkter och kostnader som får redovisas som extraordinära och har införts i förslagets 2 kap. 13 §, se vidare specialmotiveringen till nämnda lagrum.

Av artikel 29.2 framgår att extraordinära poster som uppgår till väsentliga belopp skall förklaras i not. Samma krav gäller för intäkter och kostnader som avser ett annat räkenskapsår. Enligt kommitténs mening saknas skäl att uttryckligen föreskriva sådana upplysningskrav utan detta får anses följa av kravet på specifikation av väsentliga delposter i 2 kap. 5 § andra stycket i lagförslaget.

***Artikel 30***

*Medlemsstaterna får tillåta att skatt på resultatet av den normala verksamheten och skatt på extraordinärt resultat redovisas i en gemensam post i resultaträkningen före "Övriga skatter som inte ingår i ovanstående poster". I så fall skall "Resultatet av den normala verksamheten efter skatt" utgå ur de i artikel 23-26 föreskrivna uppställningsformerna.*

*Om detta undantag tillämpas, skall bolagen i notform upplysa om hur skatten på resultatet påverkar resultatet av den normala verksamheten och det extraordinära resultatet.*

**Kommentar**

Enligt artiklarna 23 och 25 skall egentligen skatten delas upp på dels skatt på resultatet av den normala verksamheten, dels skatt på extraordinärt resultat. I artikel 30 lämnas emellertid en valmöjlighet för medlemsstaterna att tillåta att dessa båda poster redovisas i en gemensam post före övriga skatter. I sådant fall skall företagen i not lämna upplysning om skattens fördelning på den normala verksamheten respektive det extraordinära resultatet. Kommittén har ansett det vara angeläget att i möjligaste mån undvika alltför hög detaljeringsgrad vad gäller utformningen av balans- och resultaträkningarna för att i stället överlåta på den praktiska tillämpningen att med ledning av uttalanden och rekommendationer från auktoritativa organ öka detaljeringsgraden. Bestämmelsen i artikel 30 föreslås därför bli utnyttjad. Kravet på tilläggsupplysningar avseende skattens fördelning har införts i 2 kap. 46 §.

## 15.7 Värderingsregler

***Artikel 31***

*1. Medlemsstaterna skall svara för att de i boksluten redovisade posterna värderas enligt följande allmänna grunder:*

*a) Bolaget förutsätts fortsätta sin verksamhet.*

*b) Oförändrade värderingsprinciper skall konsekvent tillämpas från ett räkenskapsår till ett annat.*

*c) Värderingen skall ske med iakttagande av rimlig försiktighet. Detta innebär särskilt att*

*aa) endast per balansdagen konstaterade intäkter får tas med,*

*bb) hänsyn måste tas till alla förutsebara risker och möjliga förluster som har uppkommit under detta eller tidigare räkenskapsår, även om dessa risker eller förluster blir kända först efter balansdagen men före upprättandet av balansräkningen,*

*cc) hänsyn måste tas till värdeförsämringar vare sig räkenskapsårets resultat är en vinst eller en förlust.*

*d) De intäkter och kostnader som avser räkenskapsåret skall tas upp utan hänsyn till tidpunkten för betalningen.*

*e) Aktiv- och passivposternas beståndsdelar skall värderas var för sig.*

*f) Den ingående balansen för varje räktenskapsår måste stämma överens med närmast föregående räkenskapsårs utgående balans.*

*2. Avvikelser från dessa allmänna grunder kan undantagsvis accepteras. Redogörelse för en sådan avvikelse skall lämnas i en not med uppgift om skälen för avvikelsen samt en bedömning av dennas inverkan på tillgångarna, skulderna, den ekonomiska ställningen och resultatet.*

**Kommentar**

I artiklarna 31.1 a-31.1 f föreskrivs att följande grundläggande redovisningsprinciper skall tillämpas vid upprättandet av balansräkningen och resultaträkningen.

* Fortlevnadsprincipen ("going concern") vilken innebär att företaget förutsätts fortsätta sin verksamhet under obegränsad tid vid normala förhållanden. Det är i första hand förhållandena vid tidpunkten för årsredovisningens upprättande som är avgörande för bedömningen, men hänsyn måste också tas till alla förutsebara risker som kan bedömas bli realiserade inom en viss, inte alltför avlägsen framtid.

* Konsekvens ("consistency") som innebär att byte av redovisningsprinciper inte får ske mellan räkenskapsåren. Kravet syftar till att säkerställa jämförbarhet mellan åren. Kravet på konsekvens innefattar också, utan att det framgår av artikel 31.1, att samma redovisningsprinciper används för likartade poster i årsredovisningen.

* Försiktighetspricipen ("prudence") vilken innebär *dels* att endast på balansdagen konstaterade, eller realiserade, intäkter får tas med (realisationsprincipen), *dels* att alla förutsebara risker och möjliga förluster som har uppkommit under detta eller tidigare räkenskapsår

skall beräknas och redovisas även om de blir kända först efter räkenskapsårets utgång, men före årsredovisningens upprättande, *dels* att hänsyn skall tas till värdeförsämringar oavsett om företaget går med vinst eller förlust.

Enligt direktivet skall rimlig försiktighet iakttas. Härmed avses att en överdriven föriktighet som leder till uppkomsten av dolda reserver inte är tillåten. Principen att förluster som var okända på balansdagen ändå skall påverka värderingen om de blir kända innan årsredovisningen upprättas, torde förstås på det sättet att förhållandena skall ha existerat på balansdagen men fakta har tillkommit efter denna dag som bekräftar förlusten. Kravet på att alla värdeförsämringar måste påverka resultatet är ett uttryck för neutralitetsprincipen och skall ses i samband med kraven på systematisk avskrivning av vissa tillgångar och obligatorisk nedskrivning vid bestående värdenedgångar.

* Periodiserad redovisning ("accruals accounting") vilket innebär att inkomster och utgifter skall periodiseras så att endast den del som avser räkenskapsåret redovisas som en intäkt eller kostnad. Principen innebär att det först är periodens intäkter som skall fastställas, därefter de kostnader som företaget haft för att erhålla dessa intäkter.

Även om det är något oegentligt att tala om betalning av intäkter och kostnader har kommittén valt att i lagförslaget ansluta till direktivets uttryckssätt, se 2 kap. 3 § första stycket 4 i lagförslaget.

* Tillgångarnas och skuldernas beståndsdelar skall värderas var för sig (post för post värdering). Med beståndsdel avses t.ex. varje maskin som ingår i posten Tekniska anläggningar och maskiner och varje fordran som ingår i posten Kundfordringar. Kravet innebär att en tillgång inte får värderas för högt under hänvisning till att en annan tillgång värderats för lågt. En låg värdesättning av en tillgång får inte heller medföra att en skuldpost utelämnas eller värderas för lågt.

* Kontinuitetsprincipen vilken innebär att den ingående balansen för varje räkenskapsår måste stämma överens med den utgående balansen för föregående år.

De principer som artikeln föreskriver är allmänt accepterade i Sverige och överensstämmer med gällande svensk rätt på så sätt att de varit vägledande vid tillkomsten av bokföringslagen /1976:125/ (BFL). Direktivets ordalydelse, nämligen att "... medlemsstaterna skall svara för ...", tyder möjligen på att det föreligger valfrihet i frågan hur

principerna skall beaktas vid genomförandet av direktivet. Bestämmelsen skulle med denna tolkning inte behöva föranleda någon lagstiftningsåtgärd annat än i den meningen att artikelns innehåll beaktas vid utformningen av i första hand värderingsreglerna. Det skall emellertid noteras att samtliga medlemsländer har infört bestämmelsen vilket enligt kommitténs mening kan anföras som argument för att så sker även i svensk lagstiftning.

I artikel 31.2 anges att avvikelse från de i artikel 31.1 angivna redovisningsprinciperna undantagsvis kan accepteras under förutsättning att redogörelse för avvikelsen lämnas i not med uppgift om skälen för denna samt dess effekt på företagets ställning och resultat. Artikel 31 är tvingande för medlemsstaterna på så sätt att företagen måste ges den möjlighet till avvikelse som föreskrivs i artikel 31.2. Till skillnad från vad som är fallet beträffande artikel 2.3 föreligger inte något krav på avvikelse i det fall en tillämpning av principerna skulle vara oförenlig med kravet på rättvisande bild. Att så är fallet framgår dock av artikel 2.5 som ju gäller generellt vid tillämpningen av samtliga direktivets artiklar.

Vidare innebär artikelns tvingande karaktär att det inte är möjligt att lagstiftningsvägen generellt föreskriva undantag från principerna i artikel 31.1 utan att det är förhållandena i det enskilda företaget som avgör om en avvikelse kan godtas eller ej. Som exempel på hur artikel 31.2 tillämpats i praktiken kan nämnas den danska årsredovisningslagens § 48 som tillåter successiv vinstavräkning vid redovisningen av pågående arbete. Enligt förarbetena till lagen kan det ifrågasättas om detta är förenligt med kravet på att endast realiserade intäkter får tas med i resultatet men som stöd för en sådan redovisningsmetod åberopas just avvikelsemöjligheten i artikel 31.2 (Hasselager, Olaf och Runge Johansen, Aksel, Kommentarer till regnskabslovgivningen, Köpenhamn 1992, s. 566).

En grundläggande förutsättning för att avvikelse från principerna i artikel 31.1 skall vara tillåten är naturligtvis att redovisningen härigenom ger en mer rättvisande bild av företagets ställning och resultat, se även specialmotiveringen till 2 kap. 6 §. Därmed inte sagt att en tillämpning av dem i och för sig hade varit oförenlig med kravet på rättvisande bild. Om det sist sagda hade varit fallet hade ju företaget ändå enligt artikel 2.5 varit tvunget att avvika från bestämmelsen.

De grundläggande principerna som föreskrivs i artikeln gäller, trots artikelns placering i värderingsavsnittet, generellt för upprättandet av årsredovisningen och innefattar inte endast principer för värderingen. Kommittén har därför valt att placera bestämmelserna i anslutning till de inledande föreskrifterna i 2 kap. som rör upprättandet av balansräkning, resultaträkning och noter.

*Artikel 32*

*Posterna i årsbokslutet skall värderas enligt bestämmelserna i artikel 34-42 som utgår från anskaffnings- och tillverkningskostnaderna.*

**Kommentar**

Bestämmelsen utgör en inledning till värderingsreglerna i artiklarna 34-42 och föreskriver att värderingen skall ske med utgångspunkt i anskaffnings- eller tillverkningsvärdet. Marknadsvärdering av tillgångarna är i princip inte tillåten. Artikeln föranleder i sig inte någon lagstiftningsåtgärd.

*Artikel 33*

*1. Medlemsstaterna får meddela kommissionen att de med avvikelse från artikel 32 och i avvaktan på en senare samordning förbehåller sig rätten att i fråga om samtliga eller vissa kategorier av bolag tillåta eller fordra*

*a) en på återanskaffningsvärdet baserad värdering av materiella anläggningstillgångar med begränsad ekonomisk livslängd och av varulager,*

*b) en värdering av posterna i årsbokslutet - inklusive det egna kapitalet - enligt andra värderingsmetoder än den i a angivna, för att ta hänsyn till inflationen,*

*c) uppskrivning av materiella och finansiella anläggningstillgångar.*

*Om den nationella lagstiftningen tillåter värderingsmetoder enligt a, b och c, skall lagstiftningen ange metodernas innehåll och tillämpningsområde samt hur de skall användas.*

*Om en nu angiven metod tillämpas, skall detta anges i en not med uppgift dels om vilka poster i balans- och resultaträkningarna som berörs och dels om vilken metod som har använts för framräkning av de redovisade värdena.*

*2. a) Om punkt 1 tillämpas, skall ett belopp som motsvarar skillnaden mellan en värdering enligt den använda metoden och en värdering enligt bestämmelserna i artikel 32 tillföras en uppskrivningsfond på passivsidan. Hur detta belopp behandlas skattemässigt skall anges i balansräkningen eller i en not.*

*Tillämpas punkt 1 sista stycket skall ett bolag, om uppskrivningsfondens storlek har ändrats under räkenskapsåret, i en not lämna en översikt som visar*

- *uppskrivningsfondens storlek vid räktenskapsårets början,*
- *uppskrivningsbelopp som har tillförts uppskrivningsfonden under räktenskapsåret,*
- *belopp som har överförts till det egna kapitalet eller på annat sätt under räkenskapsåret överförts från uppskrivningsfonden med uppgift om överföringens art,*
- *uppskrivningsfondens storlek vid räkenskapsårets utgång.*

*b) Uppskrivningsfonden får när som helst helt eller delvis överföras till det egna kapitalet.*

*c) Uppskrivningsfonden skall upplösas eller minskas i den mån det till fonden överförda beloppet inte längre behövs för att den använda värderingsmetoden skall kunna tillämpas och dess syfte uppnås.*

*Medlemsstaterna får besluta om regler för uppskrivningsfondens användning, förutsatt att överföringar till resultaträkningen från uppskrivningsfonden får ske endast i den mån de överförda beloppen har varit kostnadsförda i resultaträkningen eller motsvarar realiserade intäkter. Beloppen skall redovisas särskilt i resultaträkningen. Belopp från uppskrivningsfonden får inte delas ut, vare sig direkt eller indirekt, om inte beloppet utgör en realiserad intäkt.*

*d) Uppskrivningsfonden får inte minskas i andra fall än som framgår av b och c.*

*3. För varje räkenskapsår skall värdejusteringar beräknas på grundval av de för detta år åsatta värdena. Med avvikelse från artikel 4 och 22 får medlemsstaterna dock tillåta eller kräva att endast den del av en värdejustering som uppkommer vid tillämpning av den allmänna regeln i artikel 32 skall redovisas vid den post som är aktuell enligt uppställningsformerna i artikel 23-26 och att den mellanskillnad som uppkommer vid en tillämpning av i denna artikel angiven värderingsmetod skall redovisas särskilt i uppställningarna. Dessutom skall artikel 34-42 tillämpas.*

*4. Om punkt 1 tillämpas, skall - utom i fråga om varulager -*

*antingen i balansräkningen eller i en not till denna, särskilt för varje post i balansräkningen enligt uppställningarna i artikel 9 och 10 tas upp:*

*a) antingen värdet på balansdagen enligt den allmänna regeln i artikel 32 och beloppet av de ansamlade värdejusteringarna fram till balansdagen, eller*

*b) skillnaden på balansdagen mellan en värdering enligt denna artikel och den värdering som en tillämpning av artikel 32 skulle leda till, samt, i förekommande fall, summan av värdejusteringar härutöver.*

*5. Utan inskränkning i vad som gäller enligt artikel 52 skall rådet, på förslag av kommissionen och inom sju år efter anmälan av detta direktiv, pröva och om det behövs ändra denna artikel med hänsyn till den ekonomiska och monetära utvecklingen inom gemenskapen.*

**Kommentar**

Bestämmelserna i artiklarna 33.1 a och 33.1 b om värdering till återanskaffningsvärdet och värdering med hänsyn tagen till inflationen saknar motsvarighet i svensk rätt och påkallar p.g.a. att bestämmelserna är frivilliga ingen svensk lagstiftningsåtgärd. Under utredningsarbetet har inte heller framkommit några skäl att införa sådana bestämmelser i svensk rätt.

Bestämmelserna i artiklarna 33.1 c samt 33.2 a första stycket, 33.2 b, 33.2 c och 33.3 första meningen har införts genom förslagets 2 kap. 19-21 §§, se vidare avsnitt 10.5.2 och 10.8.9. Bestämmelsen i artikel 33.3 andra meningen har inte föranlett något förslag från kommitténs sida.

Notupplysningskraven i artikel 33.2 a andra stycket framgår av förslagets 2 kap. 35 §.

Om tillgångar har skrivits upp skall enligt artikel 33.4 tilläggsupplysningar lämnas om *antingen* anskaffningsvärdet på balansdagen och ansamlade av- och nedskrivningar fram till denna (a) *eller* skillnaden mellan en värdering efter uppskrivning och en värdering till anskaffningsvärdet samt, i förekommande fall, summan av av- och nedskrivningar härutöver (b). Vad som föreskrivs i artikel 33.4 a omfattas av bestämmelserna i förslagets 2 kap. 31 §. Artikel 33.4 föranleder därför inte någon särskild lagstiftningsåtgärd.

Artikel 33.5 är en formaliaregel som saknar betydelse för svensk lagstiftning.

*Artikel 34*

1. a) *Om nationell lagstiftning tillåter att kostnader för bolagsbildning aktiveras under "Tillgångar", skall dessa kostnader avskrivas inom högst fem år.*

   b) *Innan kostnaderna för bolagsbildningen har avskrivits helt får någon vinstutdelning inte äga rum, om inte för utdelning tillgängliga reserver och balanserade vinstmedel från tidigare år är minst lika stora som de inte avskrivna kostnaderna.*

2. *De belopp som redovisas som bolagsbildningskostnader skall förklaras i en not.*

**Kommentar**

Eftersom det enligt gällande rätt inte är tillåtet att aktivera kostnader för bolagsbildningen och då det under utredningsarbetet inte har framkommit några skäl för att göra ändring i denna ordning föranleder inte artikel 34 någon lagstiftningsåtgärd.

*Artikel 35*

1. a) *Anläggningstillgångar skall med förbehåll för vad som gäller enligt b och c nedan värderas till anskaffnings- eller tillverkningskostnaden.*

   b) *Anskaffnings- eller tillverkningskostnaden för anläggningstillgångar med begränsad ekonomisk livslängd skall minskas genom värdejusteringar i syfte att systematiskt skriva av tillgången över dess ekonomiska livslängd.*

   c) aa) *Finansiella anläggningstillgångar får göras till föremål för värdejusteringar i syfte att åsätta dem det lägre värde de har på balansdagen.*

   bb) *Anläggningstillgångar skall - oberoende av om de har en begränsad ekonomisk livslängd eller inte - göras till föremål för värdejusteringar i syfte att åsätta dem det lägre värde de har på balansdagen, om det kan förutses att värdeminskningen är bestående.*

   cc) *De i aa och bb nämnda värdejusteringarna skall redovisas i resultaträkningen och anges var för sig i en not, om de inte har tagits upp särskilt i resultaträkningen.*

*dd) Den lägre värdesättningen enligt aa och bb får inte bibehållas, om skälen för värdejusteringen har upphört.*

*d) Om anläggningstillgångar är föremål för en extraordinär värdejustering uteslutande av skatteskäl, skall justeringsbeloppet och anledningen till justeringen redovisas i en not.*

*2. I anskaffningskostnaden ingår utöver inköpspriset även övriga med förvärvet sammanhängande kostnader.*

*3. a) Tillverkningskostnaden utgörs av anskaffningskostnaderna för råvaror och förnödenheter samt av de övriga kostnader som direkt kan hänföras till produkten.*

*b) Av de kostnader som har uppkommit under tillverkningsperioden, men som endast indirekt kan hänföras till produkten, får en skälig andel tillföras tillverkningskostnaden.*

*4. Ränta på kapital som har lånats för att finansiera produktionen av anläggningstillgångar får inräknas i tillverkningskostnaderna i den mån räntan hänför sig till produktionsperioden. Om en sådan räntekostnad tas upp bland tillgångarna skall detta anges i en not.*

**Kommentar**

I artikeln beskrivs värderingsreglerna för anläggningstillgångar. Bestämmelserna är införda genom förslagets 2 kap. 16-18 §§ och har behandlats i avsnitt 10.8.

***Artikel 36***

*Med avvikelse från artikel 35.1 c cc får medlemsstaterna tillåta förvaltningsbolag som avses i artikel 5.2 att vidta värdejusteringar av värdepapper direkt mot eget kapital. Beloppen i fråga skall särredovisas på passivsidan i balansräkningen.*

**Kommentar**

I artikeln ges medlemsstaterna rätt att undanta förvaltningsbolag från skyldigheten att redovisa nedskrivningar på värdepapper över resultaträkningen och att sådana nedskrivningar i stället får reducera eget kapital. I sådant fall skall beloppen redovisas särskilt på passiv sidan i balansräkningen. Endast ett fåtal länder har utnyttjat denna bestämmelse, bl.a. Nederländerna och Storbritannien.

Kommittén har inte funnit skäl föreslå att undantagsbestämmelsen i artikel 36 införs.

*Artikel 37*

*1. Artikel 34 skall tillämpas på kostnader för forskning och utveckling. I undantagsfall får medlemsstaterna dock tillåta avvikelser från artikel 34.1 a. I sådana fall får medlemsstaterna även föreskriva avvikelser från artikel 34.1 b. Sådana avvikelser och skälen för dem skall redovisas i noterna.*

*2. Artikel 34.1 a skall tillämpas på goodwill. Medlemsstaterna får dock tillåta ett bolag att systematiskt skriva av goodwill under en begränsad period som överstiger fem år, förutsatt att denna period inte överskrider tillgångens ekonomiska livslängd samt redovisning lämnas i en not med angivande av skälen.*

**Kommentar**

Artikel 37.1 föreskriver, genom dess hänvisning till artikel 34, att någon vinstutdelning som huvudregel inte får äga rum innan kostnaderna för forsknings- och utvecklingsarbetena skrivits av helt, artikel 34.1 b. Begränsningen gäller inte för goodwill eller övriga immateriella anläggningstillgångar. Från detta krav får medlemsstaterna i undantagsfall föreskriva undantag.

Kommittén har tills vidare stannat för att inte införa någon utdelningsbegränsning för bolag med aktiverade, oavskrivna forsknings- och utvecklingskostnader, se avsnitt 10.8.6.

I artikel 37.2 föreskrivs, genom dess hänvisning till artikel 34.1 a, att goodwill som huvudregel skall skrivas av på fem år men att medlemsstaterna får tillåta att avskrivningstiden utsträcks till tillgångens ekonomiska livslängd. Denna valmöjlighet föreslås utnyttjad, se avsnitt 10.8.5. Bestämmelsen är införd i 2 kap. 17 § andra stycket i lagförslaget.

Eftersom goodwill utgör en tillgång måste den enligt god redovisningssed skrivas av över resultaträkningen, jfr artikel 35.1 b. Enligt kontaktkommittén, se artikel 52 och avsnitt 6.2.3, är det inte förenligt med direktivet att skriva av goodwill direkt mot eget kapital utan att beloppet passerar resultaträkningen. I koncernredovisningen kan dock sådan direktavskrivning tillåtas, se artikel 30 i det sjunde direktivet.

*Artikel 38*

*Materiella anläggningstillgångar, råvaror och förnödenheter som*

*omsätts och vilkas sammantagna värde är av underordnad betydelse för företaget får tas upp under "Tillgångar" till en bestämd mängd och ett fast värde, om kvantitet, värde och sammansättning inte varierar väsentligt.*

**Kommentar**

Bestämmelsen, som utgör ett undantag från huvudregeln om värdering till anskaffningsvärdet och individuell värdering, är tvingande för medlemsstaterna och har införts i förslagets 2 kap. 24 §.

***Artikel 39***

*1. a) Omsättningstillgångarna skall med förbehåll för vad som gäller enligt b och c värderas till anskaffnings- eller tillverkningskostnaden.*

*b) Omsättningstillgångar skall göras till föremål för värdejusteringar i syfte att ta upp dem till det lägre marknadsvärde eller, under särskilda förhållanden, till något annat lägre värde som kan åsättas dem på balansdagen.*

*c) Medlemsstaterna får tillåta extraordinära värdejusteringar, om sådana på grundval av skäliga affärsmässiga bedömningar är nödvändiga för att värderingen av dessa poster inte skall behöva ändras inom en nära framtid till följd av prisändringar. Beloppet av dessa värdejusteringar skall särredovisas i resultaträkningen eller i noter.*

*d) Nedsättningen till det lägre värdet enligt b eller c får inte bibehållas, om skälen för värdejusteringen har upphört.*

*e) Om en omsättningstillgång är föremål för en extraordinär värdejustering uteslutande av skatteskäl, skall justeringsbeloppet och anledningen till justeringen redovisas i en not.*

*2. Bestämningen av begreppen anskaffningskostnad och tillverkningskostnad i artikel 35.2 och 35.3 skall gälla. Medlemsstaterna får även tillämpa artikel 35.4. Försäljningskostnader får inte räknas in i produktionskostnaderna.*

**Kommentar**

I artikeln anges värderingsreglerna för omsättningstillgångar. Vad gäller anskaffningsvärdets beräkning görs en hänvisning till motsvarande bestämmelser för anläggningstillgångar. Bestämmelserna är

införda genom förslagets 2 kap. 22 § och har behandlats i avsnitt 10.8.

***Artikel 40***

*1. Medlemsstaterna får tillåta att anskaffnings- eller tillverkningskostnaderna för likartade lagertillgångar och andra fungibla tillgångsposter, inräknat värdepapper, får värderas antingen på grundval av vägda genomsnittspriser eller enligt FIFO-metoden ("först in - först ut"), LIFO-metoden ("sist in - först ut") eller någon annan jämförbar metod.*

*2. Om det värde som med tillämpning av beräkningsmetoderna i punkt 1 redovisas i balansräkningen, på balansdagen väsentligt avviker från ett värde baserat på det senast kända marknadspriset, skall skillnadsbeloppet för varje slag av tillgångar redovisas i noterna.*

**Kommentar**

Enligt denna bestämmelse får medlemsstaterna medge att vissa tillgångar värderas på grundval av vägda genomsnittspriser eller enligt FIFO-, LIFO-metoden eller någon annan jämförbar metod. Regeln omfattar lagertillgångar och andra fungibla tillgångar, inklusive värdepapper. Enligt artikel 40.2 skall upplysningar lämnas om det vid tillämpningen av någon av de angivna metoderna uppkommer väsentliga avvikelser från marknadsvärdet. Det är skillnadsbeloppet för varje slag av tillgång som skall anges i not. Alla medlemsstater, utom Frankrike och Irland som inte accepterar LIFO-metoden, tillåter samtliga uppräknade metoder. Många länder (bl.a. Nederländerna, Storbritannien och Danmark) accepterar också "annan jämförbar metod" utan att närmare definiera vad som menas med detta. Bestämmelsen är införd genom förslagets 2 kap. 23 §, se även specialmotiveringen till detta lagrum.

***Artikel 41***

*1. Om det belopp som skall återbetalas för en skuld överstiger det mottagna lånebeloppet, får mellanskillnaden tas upp som en tillgång. Den skall redovisas särskilt i balansräkningen eller i en not.*

*2. Mellanskillnaden måste skrivas av med ett skäligt belopp varje år och skall vara helt avskriven senast då skulden återbetalas.*

**Kommentar**

Enligt denna bestämmelse får skillnaden mellan en skulds nominella belopp och vad som erhållits vid lånetillfället upptas som tillgång under förutsättning att beloppet avskrives över lånets löptid. Det framgår inte av direktivet vilka alternativa redovisningsmetoder, t.ex. omedelbar kostnadsföring eller nettoredovisning av skulden, som är tillåtna. Enligt kommitténs mening saknas emellertid anledning att tillåta omedelbar kostnadsföring. Kommitténs förslag innebär därför att periodisering alltid skall ske. Bestämmelsen är införd i förslagets 2 kap. 26 §, se även specialmotiveringen till detta lagrum.

***Artikel 42***

*Avsättningar för förluster och skulder får inte överstiga erforderliga belopp.*

*Större avsättningar som i balansräkningen är upptagna under "Andra avsättningar" skall specificeras i noter.*

**Kommentar**

Enligt denna bestämmelse får inga medvetna överskattningar göras av behovet av avsättningar för förluster och risker. Resultatet och ställningen skall således redovisas utifrån ett renodlat affärsmässigt synsätt. Detta torde följa redan av kravet på rättvisande bild varför artikeln i denna del inte föranleder någon lagstiftningsåtgärd.

Bestämmelsen uppställer också krav på specifikation av väsentliga delposter under rubriken Andra avsättningar i balansräkningen. Som framgår ovan under artikel 29 uppfyller enligt kommitténs mening kravet i 2 kap. 5 § andra stycket i lagförslaget, på att väsentliga delposter skall anges, kravet i artikel 42 andra stycket.

## 15.8 Noternas innehåll

***Artikel 43***

*1. Utöver vad som fordras enligt andra bestämmelser i detta direktiv skall noterna minst innehålla följande upplysningar:*

*1) Tillämpade värderingsmetoder på de olika posterna i årsbokslutet och använda beräkningsmetoder för värdejusteringar. För poster i bokslutet som är eller som ursprungligen var redovisade i främmande valuta skall anges enligt vilka grunder beloppen har omräknats till inhemsk valuta.*

2) *Namn och säte för varje företag i vilket bolaget antingen själv eller genom en person som handlar i eget namn men för bolagets räkning innehar minst en andel av kapitalet som medlemsstaterna får fastställa till högst 20 procent, med uppgift om bolagets kapitalandel i företaget samt beloppet för det senare företagets egna kapital och resultat för det senaste räkenskapsår för vilket årsbokslut har fastställts. Dessa uppgifter får utelämnas, om de med hänsyn till målsättningen i artikel 2.3 är av ringa betydelse. Uppgifterna om eget kapital och årsresultat får även utelämnas, om det berörda företaget inte offentliggör sin balansräkning och bolaget, direkt eller indirekt, äger mindre än 50 procent av företagets egna kapital.*

   *Namn, säte och rättslig form för varje företag i vilket bolaget är obegränsat ansvarig delägare. En sådan uppgift får utelämnas, om den med hänsyn till det i artikel 2.3 angivna syftet är av ringa betydelse.*

3) *Antal och nominellt värde eller, i frånvaro av sådant värde, det bokförda parivärdet för de aktier som har tecknats under räkenskapsåret inom ramen för det "godkända" kapitalet, med förbehåll för vad som gäller angående detta kapitals storlek enligt artikel 2.1 e i direktiv 68/151/EEG eller artikel 2 c i direktiv 77/91/EEG.*

4) *Om det finns mer än ett aktieslag, antal och nominellt värde eller, i avsaknad av sådant värde, det bokförda parivärdet för varje aktieslag.*

5) *Förekomsten av vinstandelsbevis, konvertibla skuldebrev eller liknande värdepapper eller rättigheter med uppgift om antal och tillhörande rättigheter.*

6) *Summan av bolagets skulder med en kvarstående löptid på mer än fem år samt alla skulder för vilka bolaget har ställt säkerhet med uppgift om säkerhetens art och form. Uppgifterna skall anges särskilt för varje skuldpost enligt uppställningsformerna i artikel 9 och 10.*

7) *Det totala beloppet för sådana ekonomiska förpliktelser som inte är upptagna i balansräkningen, om uppgiften har betydelse för bedömningen av den ekonomiska ställningen. Pensionsförpliktelser och förpliktelser mot anknutna företag skall anges särskilt.*

*8) Nettoomsättningen enligt artikel 28 fördelad på rörelsegrenar och geografiska marknader, under förutsättning att dessa rörelsegrenar och marknader avviker betydligt inbördes med hänsyn till hur försäljningen av varor och utförandet av tjänster normalt är organiserad.*

*9) Medelantalet under räkenskapsåret anställda personer fördelade på kategorier och, om uppgift inte har lämnats särskilt om detta i resultaträkningen, räkenskapsårets personalkostnader fördelade enligt artikel 23.6.*

*10) I vilken utsträckning beräkningen av årsresultatet har påverkats av en sådan värdering av posterna som med avvikelse från principerna i artikel 31 och 34-42 har ägt rum under räkenskapsåret eller ett tidigare räkenskapsår för att få skattelättnader. Om en sådan värdering har väsentlig inverkan på den framtida beskattningen skall detta anges.*

*11) Skillnaden mellan å ena sidan de skatter som har påförts detta och tidigare räkenskapsår samt å andra sidan de skatter som har betalats eller skall betalas för dessa år, förutsatt att skillnaden har betydelse för den framtida beskattningen. Summan får även särredovisas med ett totalbelopp i balansräkningen i en särskild post med lämplig beteckning.*

*12) Storleken av räkenskapsårets ersättningar till ledamöterna i förvaltnings-, lednings- och tillsynsorganen på grund av deras arbetsuppgifter samt varje avtalad eller på annat sätt uppkommen förpliktelse som avser pensioner till tidigare ledamöter i dessa organ, med uppgift om summan för varje sådan kategori av befattningshavare.*

*13) Storleken av de förskott och krediter som har beviljats ledamöterna i förvaltnings-, lednings- och tillsynsorganen med uppgift om räntesatser, huvudsakliga villkor och eventuellt återbetalda belopp, liksom åtaganden som har ingåtts för ledamöternas räkning i form av garantier av något slag. Uppgift skall lämnas om summan för varje sådan kategori av befattningshavare.*

*2. I avvaktan på en senare samordning behöver medlemsstaterna inte tillämpa punkt 1.2 på finansiella holdingbolag enligt artikel 5.3.*

*3. Medlemsstaterna får tillåta att en i punkt 1.12 avsedd uppgift utelämnas, om uppgiften skulle göra det möjligt att få kännedom om förhållandena för en viss ledamot i dessa organ.*

**Kommentar**

I artikel 43.1 sammanställs direktivets minimikrav vad gäller notupplysningar. Härtill kommer specifika upplysningskrav i vissa andra artiklar. Bestämmelsen innehåller ett stort antal regler och är i princip införd i alla medlemsländer. Det förekommer dock variationer i upplysningskraven i medlemsländerna, såväl i lag som i utfärdade rekommendationer. Detta är naturligt eftersom dessa krav utgör viktiga komplement till balans- och resultaträkningarna genom vilka bl.a. speciella nationella förhållanden kan tillgodoses.

I svensk rätt uppställs generella upplysningskrav i 20 § BFL, 11 kap. 8 § ABL och 2 kap. 7 § ÅRL. Härtill kommer vissa upplysningar som skall lämnas i förvaltningsberättelsen enligt 11 kap. 9 § ABL och 2 kap. 8 § ÅRL.

Kraven i artikel 43.1.1 på att upplysningar skall lämnas om tillämpade värderingsmetoder och beräkningsmetoder för av- och nedskrivningar har sin motsvarighet i 20 § första stycket 1 och 2 BFL medan kravet på att de principer som tillämpats vid omräkningen av poster som är eller ursprungligen var redovisade i främmande valuta skall anges saknar motsvarighet i svensk gällande lag, jfr dock Bokföringsnämndens rekommendation R 7, Värdering av fordringar och skulder i utländsk valuta. Bestämmelserna i artikeln motsvaras delvis av 2 kap. 31 § första meningen och 33 § i lagförslaget.

Enligt artikel 43.1.2 skall vissa upplysningar lämnas om företag i vilka det redovisningsskyldiga företaget har s.k. ägarintressen. Eftersom kommittén stannat för att inte föreslå att det införs något begrepp motsvarande direktivets ägarintresse gäller upplysningskraven i stället vad som enligt kommitténs förslag utgör dotterföretag och intresseföretag. Bestämmelsen som möjliggör att uppgifterna i vissa fall får utelämnas är tvingande för medlemsstaterna och måste därför införas i lagen. Artikelns bestämmelser har delvis sin motsvarighet i 11 kap. 8 § första stycket 1 och 3 kap. 3 § andra stycket ÅRL och har införts i 2 kap. 39 § första stycket och 40 § första stycket första ledet och andra stycket första ledet i lagförslaget.

I artikel 43.1.3 föreskrivs att uppgift skall lämnas om under året tecknade aktier. Begreppet "det 'godkända' kapitalet" torde ta sikte på den i bl.a. Storbritannien gällande ordningen att ett aktiebolag kan ha ett i bolagsordningen angivet och hos registreringsmyndigheten antecknat "authorized capital" som är större än det sammanlagda beloppet av de aktier som tecknats av och tilldelats aktieägarna "issued capital". Artikelns krav motsvaras i gällande svensk rätt närmast av bestämmelsen i 11 kap. 8 § första stycket 3 ABL som föreskriver att ändringar i beloppen av de olika posterna i eget kapital jämfört med

föregående år skall anges. Sistnämnda bestämmelse har intagits i 2 kap. 45 § första stycket sjätte meningen i lagförslaget.

Artikel 43.1.4 har sin motsvarighet i 11 kap. 7 § tredje stycket och 8 § första stycket 2 ABL. Dessa bestämmelser har intagits i 2 kap. 45 § första stycket fjärde och femte meningarna i lagförslaget.

Den svenska motsvarigheten till artikel 43.1.5, 11 kap. 8 § första stycket 5 ABL, tillgodoser kraven i artikeln, men är mer preciserad. Direktivet innehåller dock formuleringen "liknande värdepapper eller rättigheter", vilket saknas i den svenska regeln. Att uppgiftsplikten i förekommande fall bör omfatta även andra än de i lagrummet uppräknade finansieringsformerna förefaller som ett naturligt synsätt. Som ett exempel från svensk rätt på en sådan finansieringsform kan nämnas de s.k. konvertibla vinstandelsbevisen. Artikeln motsvaras av 2 kap. 44 § i lagförslaget.

Kravet i artikel 43.1.6 på att skulder som förfaller till betalning mer än fem år efter räkenskapsårets utgång samt specifikation av ställda säkerheter på respektive skuld framgår av 2 kap. 41 § andra stycket och 42 § första meningen i lagförslaget.

Vad som föreskrivs i artikel 43.1.7 överenstämmer med gällande svensk rätt och får anses uppfyllt genom dels utformningen av balansräkningsschemat, i och med att ställda panter och ansvarsförbindelser skall anges inom linjen och att pensionsförpliktelser skall tas upp antingen som avsättning eller som ansvarsförbindelse, dels 2 kap. 42 § andra meningen i förslaget vari anges att säkerheter och ansvarsförbindelser till förmån för koncernföretag skall anges särskilt.

Bestämmelsen i artikel 43.1.8 har delvis sin motsvarighet i 11 kap. 8 § första stycket 9 ABL och 2 kap. 7 § första stycket 3 ÅRL. De svenska bestämmelserna kräver dock inte fördelning på geografiska marknader, jfr dock Bokföringsnämndens rekommendation R 9, Redovisning av rörelsegrenar m.m. Artikeln har genomförts i 2 kap. 37 § första meningen i förslaget.

Kravet i artikel 43.1.9 på att medelantalet anställda skall anges har sin motsvarighet i 11 kap. 9 § andra stycket ABL och 2 kap. 8 § tredje stycket ÅRL. Enligt de svenska bestämmelserna skall denna uppgift dock lämnas i förvaltningsberättelsen. Bestämmelsen avseende personalkostnadernas fördelning saknar motsvarighet i svensk rätt. Artikeln har införts i 2 kap. 47 § första meningen och 48 § andra stycket i lagförslaget.

Upplysningskravet i artikel 43.1.10 torde i princip omfatta samma upplysningar som skall lämnas enligt artiklarna 35.1 d och 39.1 e. Bestämmelsen har därför inte föranlett något förslag till lagstiftning från kommitténs sida.

Enligt artikel 43.1.11 skall uppgift lämnas om skillnaden mellan den

skatt som påförts detta eller tidigare år och den skatt som betalts eller skall betalas för dessa år. Uppgiften behöver bara lämnas om skillnaden är av betydelse för den framtida beskattningen. Härmed torde avses att uppgiften kan utelämnas om den är oväsentlig, se närmare om denna artikel avsnitt 9.4.

Uppgift skall enligt artikel 43.1.12 lämnas om ersättningar till ledamöter i bolagets förvaltnings-, lednings- och tillsynsorgan, dvs. vad som enligt kommitténs koncerndefinition benämns styrelse eller motsvarande ledningsorgan, samt pensioner till tidigare ledamöter i dessa organ. Bestämmelsen har delvis sin motsvarighet i 11 kap. 9 § andra stycket ABL. Enligt denna bestämmelse skall dock uppgiften lämnas i förvaltningsberättelsen. Artikeln har införts i 2 kap. 48 § första stycket första meningen, tredje stycket och fjärde stycket första meningen i lagförslaget.

Slutligen skall enligt artikel 43.1.13 uppgift lämnas om förskott, krediter och garantier till ledande befattningshavare. I svensk rätt har bestämmelsen sin motsvarighet i 11 kap. 8 § första stycket 4 ABL som föreskriver uppgiftsskyldighet avseende bl.a. lån som lämnats med stöd av 12 kap. 8 § ABL. Artikeln har införts i 2 kap. 43 § första stycket första meningen och andra stycket i lagförslaget.

När det gäller notupplysningskraven tillåter artikel 43.2 att artikel 43.1.2, angående krav på specifikation av vissa aktie- och andelsinnehav, inte tillämpas på finansiella holdingbolag. Kommittén har inte funnit skäl föreslå att denna undantagsregel införs.

Vidare får medlemsstaterna enligt artikel 43.3 tillåta att uppgiften enligt artikel 43.1.12 utelämnas om uppgiften skulle göra det möjligt att få kännedom om förhållandena för en viss ledamot i dessa organ. Detta undantag synes i första hand ta sikte på företag vars administrativa och verkställande ledning består av en enda person. Kommittén har tills vidare stannat för att inte föreslå att undantagsregeln i artikel 43.3 införs.

***Artikel 44***

*1. Medlemsstaterna får tillåta de bolag som avses i artikel 11 att upprätta noter i förkortad form utan de uppgifter som krävs enligt artikel 43.1.5-43.1.12. Noterna skall dock sammanfattningsvis för alla berörda poster lämna de i artikel 43.1.6 angivna uppgifterna.*

*2. Medlemsstaterna får även tillåta att de bolag som avses i punkt 1 undantas från skyldigheten att i noterna lämna de uppgifter som föreskrivs i artikel 15.3 a och 15.4, artikel 18, 21 och 29.2, artikel 30 andra stycket, artikel 34.2, artikel 40.2 samt artikel 42 andra stycket.*

*3. Artikel 12 skall tillämpas.*

**Kommentar**

Enligt artikel 44.1 får medlemsstaterna tillåta vissa lättnader i upplysningskraven såvitt avser artikel 11-bolag. Det har hittills under utredningsarbetet inte framkommit tillräckliga skäl att utnyttja dessa undantagsbestämmelser varför artikeln inte föranleder någon lagstiftningsåtgärd.

Kommittén har vidare stannat för att föreslå att undantagsregeln i artikel 44.2, såvitt avser upplysningsskyldigheten enligt artikel 15.3 a, inte utnyttjas, se avsnitt 10.8.12. Inte heller har det framkommit tillräckliga skäl för att medge undantag från den upplysningsskyldighet som följer av artikel 40.2, se specialmotiveringen till 2 kap. 23 §.

Eftersom det inte föreslås någon ändring i gällande rätt vad avser frågan om aktivering av bolagsbildningskostnader föranleder inte heller undantagsregeln i vad den avser upplysningskraven enligt artiklarna 15.4 och 34.2 något förslag till lagstiftningsåtgärd.

Enligt artikel 44.2 får vidare undantag medges från skyldigheten att lämna uppgift om skattens fördelning på resultatet av den normala verksamheten respektive extraordinärt resultat, se ovan under artikel 30. Enligt kommitténs mening saknas skäl att utnyttja denna undantagsregel, se avsnitt 9.5.2.

Vad beträffar övriga i artikel 44.2 angivna upplysningskrav, dvs. uppgifter enligt artiklarna 18, 21, 29.2 och 42 andra stycket föreslås inte några uttryckliga lagregler som motsvarar dessa artiklar. I stället anses kraven innefattade i den generella upplysningsskyldighet avseende väsentliga delposter som föreslås i 2 kap. 5 § andra stycket. Med kommitténs förslag saknas därmed möjlighet att utnyttja undantagsbestämmelsen i artikel 44.2 och artikeln föranleder därför i denna del inte någon lagstiftningsåtgärd.

***Artikel 45***

*1. Medlemsstaterna får tillåta att de upplysningar som föreskrivs i artikel 43.1.2*

*a) ges formen av en översikt som deponeras enligt artikel 3.1 och 3.2 i direktiv 68/151/EEG; uppgift om detta skall lämnas i en not,*

*b) utelämnas, om de har sådan karaktär att de skulle kunna vålla allvarlig skada för något i artikel 43.1.2 angivet företag. Medlemsstaterna kan fordra att ett utelämnande får ske endast om det i förväg har godkänts av en domstol eller en administrativ myndighet. Uppgift om varje utelämnande skall lämnas i en not.*

*2. Punkt 1 b skall tillämpas även i fråga om de upplysningar som föreskrivs i artikel 43.1.8.*

*Medlemsstaterna får tillåta de bolag som avses i artikel 27 att utelämna de upplysningar som föreskrivs i artikel 43.1.8. Artikel 12 skall tillämpas.*

**Kommentar**

Enligt artikel 45.1 a får medlemsstaterna tillåta att upplysningarna om aktie- och andelsinnehav i dotterföretag och intresseföretag ges formen av en översikt som deponeras enligt vissa särskilda bestämmelser i det första bolagsdirektivet. Kommittén har inte funnit skäl att föreslå att denna bestämmelse införs i lagen.

Enligt artiklarna 45.1 b och 45.2 första stycket får medlemsstaterna tillåta att de i föregående stycke nämnda upplysningarna liksom uppgift om nettoomsättningens fördelning på rörelsegrenar etc. får utelämnas om de är av sådan karaktär att de kan vålla något av de berörda företagen skada. Vidare medger artikel 45.2 andra stycket att artikel 27-bolag tillåts utelämna uppgift om nettoomsättningens fördelning. Vad gäller uppgift om aktie- och andelsinnehav motsvaras artikeln delvis av 11 kap. 8 § första stycket 1 ABL och 3 kap. 3 § andra stycket ÅRL. Enligt kommitténs mening finns det skäl att bibehålla dessa förfångsregler, se avsnitt 8.6. Bestämmelsen har införts i förslagets 2 kap. 40 §. Motsvarande bestämmelse för koncernredovisningen finns i förslagets 3 kap. 17 §.

Vad gäller uppgiften om nettoomsättningens fördelning föreslår kommittén att bolag understigande viss storlek i de fall det föreligger skäl ur konkurrenssynpunkt får sammanslå vissa poster i resultaträkningen, 2 kap. 11 §. I sådant fall behöver inte heller uppgift om nettoomsättningens fördelning lämnas. Det får antas att de fall där uppgiften om nettoomsättningens fördelning kan antas vara till skada för bolaget huvudsakligen täcks av bestämmelserna i 2 kap. 11 §. På grund härav anser kommittén att det saknas skäl att införa en generell förfångsregel vad avser uppgiften om nettomsättningens fördelning.

## 15.9 Förvaltningsberättelsens innehåll

***Artikel 46***

*1. Förvaltningsberättelsen skall minst innehålla en rättvisande översikt över utvecklingen av bolagets verksamhet och dess ställning.*

*2. Förvaltningsberättelsen skall även upplysa om*

*a) viktiga händelser som har inträffat efter räkenskapsårets slut,*

*b) bolagets förväntade framtida utveckling,*

*c) verksamhet inom forskning och utveckling,*

*d) den information om förvärv av egna aktier som föreskrivs i artikel 22.2 i direktiv 77/91/EEG,*

*e) förekomsten av filialer till bolaget.*

*3. Medlemsstaterna får undanta de bolag som avses i artikel 11 från skyldigheten att upprätta förvaltningsberättelse, förutsatt att bolagen i noter lämnar de uppgifter om förvärv av egna aktier som avses i artikel 22.2 i direktiv 77/91/EEG.*

**Kommentar**

Artiklarna 46.1 och 46.2 reglerar förvaltningsberättelsens innehåll och har införts genom förslagets 2 kap. 51 §. I artikel 46.3 föreskrivs att medlemsstaterna får undanta artikel 11-bolag från skyldigheten att upprätta förvaltningsberättelse. Kommittén föreslår av skäl som redovisas i avsnitt 7.4.2 att denna undantagsregel inte införs.

## 15.10 Offentlighet

***Artikel 47***

*1. Vederbörligen fastställt årsbokslut, förvaltningsberättelsen och en berättelse avgiven av den person som är ansvarig för revisionen av räkenskaperna skall offentliggöras enligt varje medlemsstats lagstiftning i överensstämmelse med artikel 3 i direktiv 68/151/EEG.*

*En medlemsstats lagstiftning får dock tillåta att förvaltningsberättelsen inte offentliggörs på det sätt som ovan anges. I så fall skall den hållas tillgänglig för allmänheten hos bolaget där detta har sitt säte i den ifrågavarande medlemsstaten. Det skall vara möjligt att på begäran*

*kostnadsfritt få en kopia av hela eller någon del av denna berättelse.*

*1 a. Den medlemsstat under vilken ett i artikel 1.1 andra eller tredje stycket avsett bolag (det berörda bolaget) lyder, får undanta det bolaget från skyldigheten att offentliggöra sitt bokslut enligt artikel 3 i direktiv 68/151/EEG, om bokslutet hålls tillgängligt för allmänheten hos bolaget där detta har sitt säte och*

*a) alla obegränsat ansvariga delägare i det berörda bolaget är bolag som avses i artikel 1.1 första stycket och som lyder under lagstiftningen i någon annan medlemsstat än den under vars lagstiftning det berörda bolaget lyder samt inget av dessa bolag offentliggör det berörda bolagets bokslut tillsammans med sitt eget, eller*

*b) alla obegränsat ansvariga delägare är bolag som inte lyder under någon medlemsstats lagstiftning men har en rättslig form som är jämförbar med formen för de bolag som avses i direktiv 68/151/EEG.*

*Det skall vara möjligt att på begäran få kopior av bokslutet. Kostnaden för en sådan kopia får inte överstiga självkostnaden. Lämpliga påföljder skall föreskrivas för det fall att bestämmelserna i detta stycke om offentliggörande inte iakttas.*

*2. Utan hinder av punkt 1 får medlemsstaterna tillåta de i artikel 11 avsedda bolagen att offentliggöra*

*a) balansräkningar i förkortad form som endast visar de poster i artikel 9 och 10 som föregås av bokstäver och romerska siffror, varvid särskilt skall anges - dock endast med totalbelopp för varje post - de upplysningar som krävs enligt parenteserna vid posten DII på aktivsidan och posten C på passivsidan i artikel 9 samt vid posten DII i artikel 10, och*

*b) noter till bokslutet i förkortad form enligt artikel 44.*

*Artikel 12 skall tillämpas.*

*Dessutom får medlemsstaterna befria dessa bolag från skyldigheten att offentliggöra resultaträkningen, förvaltningsberättelsen och revisionsberättelsen.*

*3. Medlemsstaterna får tillåta de i artikel 27 avsedda bolagen att offentliggöra*

*a) balansräkningar i förkortad form som endast visar de poster i*

*artikel 9 och 10 som föregås av bokstäver och romerska siffror, med särredovisning antingen i balansräkningen eller i noter av*

- *posterna C I 3, C II 1-4, C III 1-4 och 7, D II 2, 3 och 6 samt D III 1 och 2 på aktivsidan och C 1, 2, 6, 7 och 9 på passivsidan i artikel 9,*
- *posterna C I 3, C II 1-4, C III 1-4 och 7, D II 2, 3 och 6, D III 1 och 2, F 1, 2, 6, 7 och 9 samt I 1, 2, 6, 7 och 9 i artikel 10,*
- *de inom parentes vid posten D II på aktivsidan och posten C på passivsidan i artikel 9 fordrade upplysningarna, dock totalt för alla berörda poster och särskilt för posterna D II 2 och 3 på aktivsidan och C 1, 2, 6, 7 och 9 på passivsidan,*
- *de inom parentes vid posten D II i artikel 10 fordrade upplysningarna, dock totalt för alla de berörda posterna och särskilt för posterna D II 2 och 3,*

b) *noter i förkortad form som inte innehåller de upplysningar som fordras enligt artikel 43.1.5, 6, 8, 10 och 11. Noterna skall dock totalt för alla berörda poster lämna de i artikel 43.1.6 angivna uppgifterna.*

*Denna punkt inverkar inte på tillämpligheten av bestämmelserna i punkt 1 när det gäller resultaträkningen, förvaltningsberättelsen och revisionsberättelsen.*

*Artikel 12 skall tillämpas.*

**Kommentar**

Artikeln innehåller regler för offentliggörandet av årsredovisningen och revisionsberättelsen. Huvudregeln är att handlingarna skall ges in till och registreras hos en myndighet. Från denna regel ges i artikeln möjlighet till vissa undantag. Kommittén har inte funnit skäl att göra ändring i den nuvarande ordningen att årsredovisningen och revisionsberättelsen utan undantag skall vara offentliga handlingar. Undantagsbestämmelserna i artikeln föreslås därför inte bli utnyttjade.

Nu gällande offentlighetsregler i ABL och ÅRL uppfyller i huvudsak direktivets tvingande föreskrifter och har därför med vissa smärre ändringar hämtats från respektive lag, se avsnitt 14.3. Bestämmelserna har placerats i 4 kap. 3 och 4 §§.

En nyhet i förhållande till gällande rätt är att Patent- och registreringsverket måste kungöra uppgift om att årsredovisning och revisionsberättelse har kommit in till myndigheten.

***Artikel 48***

*När ett årsbokslut och en förvaltningsberättelse offentliggörs i sin helhet, skall de återges i den form och med den ordalydelse som har legat till grund för revisionsberättelsen. De skall åtföljas av revisionsberättelsen i oavkortat skick. Om revisorn har anfört förbehåll eller avböjt att avge revisionsberättelse skall detta förhållande med angivna skäl redovisas.*

**Kommentar**

I artiklarna 48 och 49 föreskrivs vissa krav som skall gälla vid en sådan publicering av årsredovisningen som företaget företar på eget initiativ. Bestämmelserna har införts i förslagets 4 kap. 6 §.

***Artikel 49***

*Om ett årsbokslut inte offentliggörs i sin helhet, skall det anges att den offentliggjorda versionen är förkortad och hänvisning göras till det register till vilket bokslutet har getts in på grund av bestämmelserna i artikel 47.1. Har bokslutet ännu inte getts in skall detta förhållande anges. Revisionsberättelsen behöver inte omfattas av det offentliggörande som här avses, men det skall anges om revisionsberättelsen har avlämnats med eller utan förbehåll eller om revisorn har avböjt att avge revisionsberättelse.*

**Kommentar**

Se ovan under artikel 48.

***Artikel 50***

*Samtidigt med årsbokslutet och på samma sätt skall följande uppgifter offentliggöras:*

- *förslag till disposition av bolagets vinst eller förlust,*
- *dispositionen av bolagets vinst eller förlust,*

*om dessa uppgifter inte redan framgår av årsbokslutet.*

*Ett årsbokslut får utöver i den valuta i vilken det har upprättats även offentliggöras i ecu enligt omräkningskursen på balansdagen. Denna kurs skall anges i en not.*

**Kommentar**

Enligt svensk rätt, som föreslås oförändrad, skall förslag till vinstdisposition i aktiebolag lämnas i förvaltningsberättelsen medan förändringar i sammansättningen av eget kapital skall anges i not. Artikeln föranleder därför inte någon lagstiftningsåtgärd.

***Artikel 50 a***

*Ett årsbokslut får utöver i den valuta i vilken det har upprättats även offentliggöras i ecu enligt omräkningskursen på balansdagen. Denna kurs skall anges i en not.*

**Kommentar**

I artikeln föreskrivs att årsbokslutet utöver den valuta i vilken det upprättats även får offentliggöras i ECU. I den danska årsredovisningslagen har bestämmelsen införts genom en föreskrift om att beloppen i årsredovisningen och förvaltningsberättelsen skall anges i danska kronor men att beloppen som komplettering även får anges i ECU eller annan främmande valuta. Omräkningskursen skall därvid anges. Med den danska bestämmelsen som förebild har artikeln införts i förslagets 2 kap. 4 §.

## 15.11 Revision

***Artikel 51***

*1. a) Bolagens årsbokslut skall granskas av en eller flera personer som enligt nationell lagstiftning är behöriga att revidera räkenskaper.*

*b) Den eller de personer som ansvarar för revision av bokslutet skall även granska om förvaltningsberättelsen överensstämmer med årsbokslutet för samma räkenskapsår.*

*2. Medlemsstaterna får befria de bolag som avses i artikel 11 från skyldigheterna enligt punkt 1.*

*Artikel 12 skall tillämpas.*

*3. Om undantag enligt punkt 2 medges, skall medlemsstaterna införa lämpliga påföljder i sin lagstiftning för sådana fall då de berörda bolagen underlåter att upprätta årsbokslut eller förvaltningsberättelser enligt kraven i detta direktiv.*

**Kommentar**

Artikel 51.1 föreskriver obligatorisk revision av årsredovisningen och granskning av förvaltningsberättelsen. Eftersom hela årsredovisningen, inklusive förvaltningsberättelsen, enligt svensk gällande rätt alltid skall bli föremål för revision föranleder artikeln inte någon lagstiftningsåtgärd.

I artikel 51.2 föreskrivs att artikel 11-bolag får undantas från revisionsplikt. Kommittén har tills vidare stannat för att föreslå att denna undantagbestämmelse inte utnyttjas, se avsnitt 13.3. På grund härav föranleder inte artikel 51.3 någon vidare kommentar.

## 15.12 Slutbestämmelser

***Artikel 52***

*1. En kontaktkommitté skall tillsättas under kommissionens överinseende. Dess uppgift skall vara att*

*a) med förbehåll för vad som gäller enligt bestämmelserna i artikel 169 och 170 i Romfördraget underlätta en enhetlig tillämpning av detta direktiv genom regelbundet samråd, särskilt om praktiska problem i samband med tillämpningen,*

*b) vid behov ge kommissionen råd om tillägg till eller ändringar i detta direktiv.*

*2. Kontaktkommittén skall bestå av representanter för medlemsstaterna och kommissionen. En representant för kommissionen skall vara ordförande. Kommissionen skall tillhandahålla ett sekretariat.*

*3. Ordföranden skall sammankalla kommittén, antingen på eget initiativ eller på begäran av en ledamot i kommittén.*

**Kommentar**

Bestämmelsen, som kommenteras i avsnitt 6.2.3, saknar intresse från svensk lagstiftningssynpunkt.

***Artikel 53***

*1. I detta direktiv skall med ecu avses en sådan enhet som har bestämts i förordningen (EEG) nr 3180/78, ändrad genom förordningen (EEG) nr 2626/84 och förordningen (EEG) nr 1971/89.*

*Som motvärde i nationell valuta skall gälla motvärdet den 8 november 1990.*

*2. Med hänsyn till den ekonomiska och monetära utvecklingen inom gemenskapen skall rådet vart femte år på förslag av kommissionen se över och vid behov ändra de i denna artikel i europeiska räkningsenheter uttryckta beloppen.*

**Kommentar**

Inte heller denna bestämmelse har intresse för svensk lagstiftning varför den lämnas utan kommentar.

***Artikel 54***

(Artikeln har upphört att gälla i och med tillkomsten av det elfte bolagsdirektivet.)

***Artikel 55***

*1. Medlemsstaterna skall sätta i kraft de lagar och andra författningar som behövs för att följa detta direktiv inom två år efter dagen för anmälan. De skall genast underrätta kommissionen om detta.*

*2. Medlemsstaterna får föreskriva att de i punkt 1 avsedda bestämmelserna skall börja tillämpas först 18 månader efter utgången av den i punkt 1 medgivna fristen.*

*Dessa 18 månader får dock förlängas till fem år*

*a) i fråga om "unregistered companies" i Storbritannien och Irland,*

*b) när det gäller tillämpningen av bestämmelserna i artikel 9 och 10 samt 23-26 om uppställningsformerna för balans- och resultaträkningarna, om en medlemsstat högst tre år före anmälan av detta direktiv har satt i kraft regler om andra uppställningsformer för dessa handlingar,*

*c) när det gäller tillämpningen av detta direktiv på beräkning och redovisning i balansräkningen av avskrivningar som hänför sig till sådana tillgångar som omfattas av de tillgångsposter som anges vid C II 2 och 3 i artikel 9 samt vid C II 2 och 3 i artikel 10,*

*d) när det gäller tillämpningen av artikel 47.1 i detta direktiv, utom i fråga om bolag som redan är underkastade publiceringsskyldighet enligt artikel 2.1 f i direktiv 68/151/EEG. I så fall skall andra*

*stycket i artikel 47.1 i detta direktiv tillämpas på årsbokslutet och revisionsberättelsen,*

*e) när det gäller tillämpningen av artikel 51.1 i detta direktiv.*

*Vidare får fristen på 18 månader sträckas ut till åtta år för bolag som har rederirörelse till huvudsakligt föremål för sin verksamhet och som finns till redan då de i punkt 1 avsedda bestämmelserna träder i kraft.*

*3. Medlemsstaterna skall till kommissionen överlämna texterna till centrala bestämmelser i nationell lagstiftning som de antar inom det område som omfattas av detta direktiv.*

**Kommentar**

Bestämmelsen som reglerar genomförandetiden för direktivet saknar intresse för svensk del och lämnas därför utan vidare kommentar, jfr dock avsnitt 1.4.

***Artikel 56***

*1. Skyldigheten att i årsbokslutet redovisa de i artikel 9 och 10 samt 23-26 föreskrivna posterna som avser anknutna företag enligt artikel 41 i direktiv 83/349/EEG samt skyldigheten att tillhandahålla uppgifter om dessa företag enligt artikel 13.2, artikel 14 och artikel 43.1.7 skall träda i kraft vid den i artikel 49.2 i nämnda direktiv angivna tidpunkten.*

*2. Noterna skall även innehålla följande upplysningar:*

*a) Namn och säte för det företag som upprättar sammanställd redovisning i den största av de företagsgrupperingar i vilken bolaget ingår som dotterföretag.*

*b) Namn och säte för det företag som upprättar sammanställd redovisning i den minsta av de företagsgrupperingar som ingår i den i a angivna företagsgrupperingen och i vilken bolaget ingår som dotterföretag.*

*c) Den plats där kopior av de i a och b angivna sammanställda redovisningarna kan erhållas, om de finns tillgängliga.*

**Kommentar**

Artikel 56.1 föreskriver vid vilken tidpunkt vissa bestämmelser som avser förhållanden mellan koncernföretag skall börja tillämpas.

Bestämmelsen saknar intresse för svenskt vidkommande och lämnas därför utan vidare kommentar.

I artikel 56.2 föreskrivs vissa ytterligare upplysningskrav vilka har införts i 2 kap. 49 § i lagförslaget.

*Artikel 57*

*Trots vad som gäller enligt direktiv 68/151/EEG och 77/91/EEG behöver en medlemsstat inte tillämpa föreskrifterna i det här direktivet om innehåll, revision och offentliggörande av årsbokslut på bolag som lyder under dess lagstiftning och är dotterföretag enligt direktiv 83/349/EEG om följande villkor är uppfyllda:*

*a) Moderföretaget skall lyda under en medlemsstats lagstiftning.*

*b) Alla aktieägare eller delägare i dotterföretaget skall ha förklarat att de går med på detta undantag. En sådan förklaring skall lämnas för varje räkenskapsår.*

*c) Moderföretaget skall ha förklarat att det ansvarar för de förpliktelser som dotterföretaget har åtagit sig.*

*d) De i b och c angivna förklaringarna skall offentliggöras av dotterföretaget enligt medlemsstatens lagstiftning i överensstämmelse med artikel 3 i direktiv 68/151/EEG.*

*e) Dotterföretaget skall omfattas av den sammanställda redovisning som moderföretaget upprättar enligt direktiv 83/349/EEG.*

*f) Undantaget skall anges i en not till den av moderföretaget upprättade sammanställda redovisningen.*

*g) Den i e angivna sammanställda redovisningen, sammanställda förvaltningsberättelsen och sammanställda revisionsberättelsen skall offentliggöras av dotterföretaget enligt medlemsstatens lagstiftning i överensstämmelse med artikel 3 i direktiv 68/151/EEG.*

**Kommentar**

Det har hittills under utredningsarbetet inte framkommit tillräckliga skäl för att undanta vissa bolag från skyldigheten att upprätta, revidera och offentliggöra årsbokslut på de grunder som anges i artiklarna 57, 57 a och 58. Kommittén föreslår därför att undantagsbestämmelserna i dessa artiklar inte införs, se avsnitt 7.4.

***Artikel 57 a***

*1. En medlemsstat får föreskriva att ett sådant bolag som avses i artikel 1.1 första stycket och som lyder under medlemsstatens lagstiftning samt är obegränsat ansvarig delägare i ett bolag (det berörda bolaget) som anges i artikel 1.1 andra eller tredje stycket, skall upprätta, låta revidera och offentliggöra bokslutet för det berörda bolaget tillsammans med sitt eget bokslut enligt bestämmelserna i detta direktiv.*

*I ett sådant fall skall inte kraven i detta direktiv tillämpas på det berörda bolaget.*

*2. En medlemsstat behöver inte tillämpa kraven i detta direktiv på det berörda bolaget, om*

*a) bokslutet för det berörda bolaget upprättas, revideras och offentliggörs enligt bestämmelserna i detta direktiv av ett bolag som avses i artikel 1.1 första stycket och som är obegränsat ansvarig delägare i det berörda bolaget samt lyder under någon annan medlemsstats lagstiftning,*

*b) det berörda bolaget omfattas av en sammanställd redovisning som upprättas, revideras och offentliggörs enligt direktiv 83/349/EEG av en obegränsat ansvarig delägare eller om det berörda bolaget omfattas av en sammanställd redovisning för en större grupp företag som upprättas, revideras och offentliggörs enligt direktiv 83/349/EEG av ett moderföretag som lyder under en medlemsstats lagstiftning; upplysning om detta undantag skall lämnas i en not till den sammanställda redovisningen.*

*3. I dessa fall skall det berörda bolaget till var och en som begär det uppge namnet på det företag som offentliggör bokslutet.*

**Kommentar**

Se ovan under artikel 57.

***Artikel 58***

*En medlemsstat behöver inte tillämpa bestämmelserna i detta direktiv om revision och offentliggörande av resultaträkningen på bolag som lyder under medlemsstatens lagstiftning och som är moderföretag enligt direktiv 83/349/EEG, om följande villkor är uppfyllda:*

*a) Moderföretaget skall upprätta och omfattas av en sammanställd*

*redovisning enligt direktiv 83/349/EEG.*

*b) Undantaget skall anges i en not till moderföretagets årsbokslut.*

*c) Undantaget skall anges i en not till den sammanställda redovisning som moderföretaget upprättar.*

*d) Det enligt detta direktiv beräknade årsresultatet för moderföretaget skall anges i moderföretagets balansräkning.*

**Kommentar**

Se ovan under artikel 57.

***Artikel 59***

*1. En medlemsstat får tillåta eller fordra att ägarintressen enligt artikel 17 i sådana företag över vilkas driftsmässiga och finansiella styrning ett betydande inflytande utövas, redovisas i balansräkningen enligt punkt 2-9 nedan som delposter till, beroende på omständigheterna, antingen posten "Aktier eller andelar i anknutna företag" eller posten "Ägarintressen". Ett företag skall anses utöva ett betydande inflytande över ett annat företag, om det innehar minst 20 procent av röstvärdet för aktierna eller andelarna i det sistnämnda företaget. Artikel 2 i direktiv 83/349/EEG skall tillämpas.*

*2. När denna artikel första gången tillämpas på ett ägarintresse som avses i punkt 1, skall detta intresse redovisas i balansräkningen enligt följande:*

*a) Till sitt bokförda värde beräknat enligt artikel 31-42. Skillnaden mellan detta värde och det belopp som motsvarar ägarintressets andel av det egna kapitalet skall anges särskilt i balansräkningen eller i en not. Denna skillnad skall beräknas med hänsyn till förhållandena vid den tidpunkt då metoden tillämpas första gången, eller*

*b) Till det belopp som motsvarar ägarintressets andel av det egna kapitalet. Skillnaden mellan detta belopp och det bokförda värdet beräknat enligt artikel 31-42 skall anges särskilt i balansräkningen eller i en not. Denna skillnad skall beräknas med hänsyn till förhållandena vid den tidpunkt då metoden tillämpas första gången.*

*c) En medlemsstat får föreskriva att endast a eller b skall tillämpas. I balansräkningern eller i en not skall anges om a eller b har tillämpats.*

*d) Vidare får en medlemsstat tillåta eller fordra att vid tillämpningen av a eller b beräkningen av skillnaden skall hänföra sig till förhållandena vid tidpunkten för förvärvet av det i punkt 1 avsedda ägarintresset eller, om detta förvärv skedde succesivt, vid den tidpunkt då innehavet av aktierna eller andelarna kom att utgöra ett ägarintresse enligt punkt 1.*

*3. Om tillgångarna eller skulderna i ett företag i vilket ett ägarintresse enligt punkt 1 föreligger har värderats enligt andra metoder än de som tillämpas av det bolag som upprättar årsbokslutet, får dessa tillgångar eller skulder vid beräkningen av skillnaden enligt 2 a eller b värderas om enligt de metoder som tillämpas av det bolag som upprättar årsbokslutet. Om en sådan omvärdering inte har ägt rum, skall detta anges i en not. En medlemsstat kan fordra att en omvärdering skall äga rum.*

*4. Det bokförda värde som avses i punkt 2a eller det belopp enligt punkt 2b som motsvarar andelen av det egna kapitalet skall ökas eller minskas med hänsyn till de förändringar som under räkenskapsåret har ägt rum i fråga om ägarintressets andel i det egna kapitalet. En minskning skall äga rum som motsvarar beloppet av utdelningar som belöper på ägarintresset.*

*5. Om en positiv skillnad som avses i punkt 2a eller b inte kan hänföras till något visst slag av tillgångar eller skulder, skall den behandlas enligt reglerna för posten "Goodwill".*

*6. a) Den andel av resultatet som kan hänföras till sådana ägarintressen som avses i punkt 1 skall redovisas i resultaträkningen under en särskild post med lämplig beteckning.*

*b) Om detta belopp överstiger beloppet av redan erhållna eller till betalning förfallna utdelningar, skall skillnaden tas upp som en reserv som inte får delas ut till aktieägarna.*

*c) En medlemsstat får tillåta eller fordra att den andel av resultatet som kan hänföras till sådana ägarintressen som avses i punkt 1, skall anges i resultaträkningen endast i fråga om belopp som motsvarar redan erhållna eller till betalning förfallna utdelningar.*

*7. Eliminering enligt artikel 26.1 c i direktiv 83/349/EEG skall äga rum i den mån kännedom om omständigheter av betydelse för elimineringen föreligger eller är tillgänglig. Artikel 26.2 och 26.3 i*

*nämnda direktiv skall tillämpas.*

*8. Om ett företag i vilket det föreligger ett ägarintresse enligt punkt 1 upprättar en sammanställd redovisning, skall de föregående punkterna tillämpas på det egna kapital som redovisas i den sammanställda redovisningen.*

*9. Denna artikel behöver inte tillämpas om ett ägarintresse enligt punkt 1 är av ringa betydelse med hänsyn till de syften som anges i artikel 2.3.*

**Kommentar**

Artikeln medger att medlemsstaterna tillåter att aktier och andelar i dotterföretag och intresseföretag redovisas enligt den s.k. kapitalandelsmetoden. Av skäl som redovisas i avsnitt 8.9 har kommittén stannat för att föreslå att denna möjlighet utnyttjas. Bestämmelserna har införts i förslagets 2 kap. 28 och 29 §§.

***Artikel 60***

*I avvaktan på en senare samordning får medlemsstaterna föreskriva att de tillgångar i vilka förvaltningsbolag som avses i artikel 5.2 har placerat sina medel skall värderas på grundval av sitt marknadsvärde.*

*I detta fall får medlemsstaterna även befria förvaltningsbolag med rörligt kapital från skyldigheten att särredovisa de värdejusteringar som avses i artikel 36.*

**Kommentar**

Enligt artikel 60 får medlemsstaterna tillåta marknadsvärdering av de tillgångar som ett förvaltningsbolag har placerat sina medel i. I sådant fall får medlemsstaterna även befria förvaltningsbolagen från skyldigheten i artikel 36 att särredovisa nedskrivningarna i balansräkningen.

Kommittén har inte funnit skäl föreslå att undantagbestämmelsen i artikel 60 utnyttjas, se avsnitt 10.8.11.

***Artikel 61***

*En medlemsstat behöver inte tillämpa bestämmelserna i artikel 43.1.2 i detta direktiv angående beloppen av de där angivna företagens egna kapital och resultat på ett bolag som lyder under medlemsstatens lagstiftning och är moderföretag enligt direktiv 83/349/EEG*

*a) om de förstnämnda företagen omfattas av en sammanställd redovisning som upprättas av det nämnda moderföretaget eller omfattas av en sammanställd redovisning för en större företagsgruppering enligt artikel 7.2 i direktiv 83/349/EEG, eller*

*b) om innehavet av aktier eller andelar i de förstnämnda företagen har redovisats av moderföretaget i dess årsbokslut enligt artikel 59 eller i en av moderföretaget upprättad sammanställd redovisning enligt artikel 33 i direktiv 83/349/EEG.*

**Kommentar**

Artikeln medger vissa undantag från upplysningsskyldigheten vad avser innehav av aktier och andelar i dotter- och intresseföretag. Kommittén anser av skäl som redovisas i avsnitt 8.6 att undantagsregeln bör utnyttjas och har placerat bestämmelsen i 2 kap. 40 § andra stycket, se specialmotiveringen till detta lagrum.

***Artikel 62***

*Detta direktiv riktar sig till medlemsstaterna.*

**Kommentar**

Artikeln föranleder inte någon kommentar.

# 16 EG:s sjunde bolagsdirektiv

## 16.1 Förutsättningar för upprättande av koncernredovisning[1]

***Artikel 1***

*1. En medlemsstat skall föreskriva att varje företag som lyder under dess lagstiftning skall upprätta en sammanställd redovisning och ett sammanställt årsboklslut, om något av följande är tillämpligt på företaget (moderföretaget):*

*a) Det innehar en majoritet av rösterna för aktierna eller andelarna i ett annat företag (dotterföretaget).*

*b) Det har rätt att utse eller entlediga en majoritet av ledamöterna i ett annat företags (dotterföretagets) förvaltnings-, lednings- eller tillsynsorgan och samtidigt är aktieägare eller delägare i detta företag.*

*c) Det har rätt att utöva ett bestämmande inflytande över ett företag (dotterföretaget) i vilket det är aktieägare eller delägare enligt ett avtal som är slutet med det sistnämnda företaget eller enligt en bestämmelse i det företagets statuter, om den lagstiftning som dotterföretaget lyder under tillåter sådana avtal eller bestämmelser. En medlemsstat behöver inte föreskriva att moderföretaget skall vara aktieägare eller delägare i dotterföretaget. De medlemsstater vilkas lagstiftning inte innehåller föreskrifter om sådana avtal eller bestämmelser i statuterna som här avses behöver inte tillämpa denna regel.*

*d) Det är aktieägare eller delägare i ett företag, och*

*aa) en majoritet av de ledamöter i företagets (dotterföretagets) förvaltnings-, lednings- eller tillsynsorgan som har utfört*

[1] Angående begreppen "sammanställd redovisning" och "sammanställd förvaltningsberättelse" som används i direktivet, se avsnitt 1.2.1.

*sitt uppdrag under räkenskapsåret, under det föregående räkenskapsåret och fram till tidpunkten för upprättandet av den sammanställda redovisningen, har utsetts enbart på grund av den nämnde aktieägarens eller delägarens sätt att utöva sin rösträtt, eller*

*bb) till följd av avtal med andra aktieägare eller delägare i företaget (dotterföretaget) ensam förfogar över en majoritet av rösterna för aktierna eller andelarna i det företaget; medlemsstaterna får införa mera detaljerade föreskrifter angående form och innehåll för sådana avtal.*

*Medlemsstaterna skall åtminstone införa den i bb angivna ordningen.*

*De får låta tillämpningen av aa bero på ett innehav av aktier eller andelar som representerar 20 procent eller mer av rösterna för aktierna eller andelarna i företaget.*

*Bestämmelserna i aa skall dock inte tillämpas, om något annat företag innehar sådana rättigheter i dotterföretaget som avses i a, b eller c.*

*2. Utöver i de fall som anges i punkt 1 och i avvaktan på en senare samordning, får en medlemsstat kräva att ett företag som lyder under dess lagstiftning skall upprätta en sammanställd redovisning och ett sammanställt årsbokslut, om företaget (moderföretaget) har ett ägarintresse enligt artikel 17 i direktiv 78/660/EEG i ett annat företag (dotterföretaget) och*

*a) moderföretaget faktiskt utövar ett bestämmande inflytande över dotterföretaget, eller*

*b) moderföretaget och dotterföretaget står under moderföretagets gemensamma ledning.*

**Kommentar**

Artikeln, som är införd genom förslagets 1 kap. 3 §, föreskriver vilka bolag (moderbolag) som är skyldiga att upprätta koncernredovisning. Bestämmelserna har ingående behandlats i avsnitt 8.2.2 och kommenteras därför inte vidare här. Se även specialmotiveringen till 1 kap. 3 §.

***Artikel 2***

*1. Vid tillämpningen av artikel 1.1 a, b och d skall till moderföre-*

*tagets rättigheter att rösta samt att utse och entlediga läggas sådana rättigheter som tillkommer ett annat dotterföretag eller någon som handlar i eget namn men på moderföretagets eller ett annat dotterföretags vägnar.*

*2. Vid tillämpningen av artikel 1. 1 a, b och d skall de i punkt 1 angivna rättigheterna minskas med sådana rättigheter som*

*a) är förenade med aktier eller andelar vilka innehas för någon annans räkning än moderföretagets eller ett dotterföretags, eller*

*b) är förenade med aktier eller andelar som innehas som säkerhet, förutsatt att rättigheterna utövas enligt mottagna instruktioner, eller är förenade med aktier eller andelar som innehas som ett led i en löpande transaktion i en låneverksamhet, förutsatt att rösträtten utövas i dens intresse som har ställt säkerheten.*

*3. Vid tillämpningen av artikel 1.1 a och d skall aktieägarnas eller delägarnas samlade rösträtt i ett dotterföretag minskas med den rösträtt som är förenad med aktier eller andelar som innehas av dotterföretaget själv eller av ett dotterföretag till detta eller av någon som handlar i eget namn men på dessa dotterföretags vägnar.*

**Kommentar**

I artikeln, som i huvudsak är införd genom förslagets 1 kap. 5 §, föreskrivs att vid prövningen av frågan om ett koncernförhållande föreligger (egentligen skyldighet att upprätta koncernredovisning) så skall hänsyn tas till olika fall av aktie- och andelsinnehav genom mellanman. Även denna artikel har behandlats i avsnitt 8.2.2 och föranleder därför inte någon vidare kommentar. Se även specialmotiveringen till 1 kap. 5 §.

*Artikel 3*

*1. Om inte annat följer av artikel 13-15 skall ett moderföretag och alla dess dotterföretag omfattas av en sammanställd redovisning oavsett var dotterföretagen har sitt säte.*

*2. Vid tillämpningen av punkt 1 skall varje dotterföretag till ett dotterföretag anses som ett dotterföretag till moderföretaget för de företag som skall omfattas av den sammanställda redovisningen.*

**Kommentar**

Av utformningen av förslagets 1 kap. 3 § första stycke följer att såväl svenska som utländska dotterföretag omfattas av koncerndefinitionen. Det saknas därför enligt kommitténs mening skäl att uttryckligen föreskriva att samtliga dotterföretag oavsett var dessa har sina säten skall omfattas av koncernredovisningen. Artikel 3.1 föranleder därför inte någon lagstiftningsåtgärd. Vad som föreskrivs i artikel 3.2 avseende indirekta innehav i dotterföretag har beaktats vid utformningen av 1 kap. 3 § andra stycket i förslaget.

***Artikel 4***

*1. Vid tillämpningen av detta direktiv skall ett moderföretag och alla dess dotterföretag omfattas av en sammanställd redovisning, om antingen moderföretaget eller ett eller flera av dotterföretagen har upprättats i någon av följande bolagsformer:*

*a) I Tyskland:*
*die Aktiengesellschaft, die Kommanditgesellschaft auf Aktien, die Gesellschaft mit beschränkter Haftung.*

*b) I Belgien:*
*la société anonyme / de naamloze vennootschap - la société en commandite par actions / de commanditaire vennootschap op aandelen - la société de personnes à responsabilité limitée / de personenvennootschap met beperkte aansprakelijkheid.*

*c) I Danmark:*
*aktieselskaber, kommanditaktieselskaber, anpartselsskaber.*

*d) I Frankrike:*
*la société anonyme, la société en commandite par actions, la société à responsabilité limitée.*

*e) I Grekland:*
*ή ἀνώνυμη ἑταιρία, ἡ ἑταιρία περιωρισμένης εὐθύνης, ἡ ἑτερόρρνθμη χατά μετοχές ἑταιρία*

*f) I Irland:*
*public companies limited by shares or by guarantee, private companies limited by shares or by guarantee.*

*g) I Italien:*
*la società per azioni, la società in accomandita per azioni, la società responsabilità limitata.*

*h) I Luxemburg:*
*la société anonyme, la société en commandite par actions, la société à responsabilité limitée.*

*i) I Nederländerna:*
*de naamloze vennootschap, de besloten vennoortschap met beperkte aansprakelijkheid.*

*j) I Storbritannien:*
*public companies limited by shares or by guarantee, private companies limited by shares or by guarantee.*

*Första stycket skall även tillämpas, om antingen moderföretaget eller ett eller flera av dotterföretagen är ett sådant bolag som anges i artikel 1.1 andra eller tredje stycket i direktiv 78/660/EEG.*

*2. Medlemsstaterna får dock medge undantag från skyldigheten enligt artikel 1.1, om moderföretaget inte är ett sådant bolag som anges i artikel 4.1 i detta direktiv eller i artikel 1.1 andra eller tredje stycket i direktiv 78/660/EEG.*

**Kommentar**

I artikeln föreskrivs vilka företagtyper som direktivet är tillämpligt på. Bestämmelsen har kommenterats i avsnitt 12.2.2 och 12.3 och har beaktats vid utformningen av förslagets 1 kap. 1 §.

***Artikel 5***

*1. En medlemsstat får medge undantag från skyldigheten enligt artikel 1.1, om moderföretaget är ett sådant finansiellt holdingbolag som definierats i artikel 5.3 i direktiv 78/660/EEG och om följande villkor är uppfyllda:*

*a) Företaget har under räkenskapsåret varken direkt eller indirekt ingripit i ledningen av dotterföretaget.*

*b) Företaget har inte utövat den med dess ägarintresse förenade rösträtten när det har gällt att utse ledamöter i dotterföretagets förvaltnings-, lednings- eller tillsynsorgan under räkenskapsåret eller de fem föregående räkenskapsåren eller - om det var nödvändigt att utöva rösträtten för att verksamheten i dotterföretagets förvaltnings-, lednings- eller tillsynsorgan skulle kunna bedrivas - ingen aktieägare eller andelsägare med röstmajoritet i moderföretaget och ingen ledamot i moderföretagets eller en sådan majoritetsägares förvaltnings-, lednings- eller tillsynsorgan är*

*ledamot i dotterföretagets förvaltnings-, lednings- eller tillsynsorgan samt dessa organ i dotterföretaget har fullgjort sina uppgifter utan något ingripande eller utövande av inflytande från moderföretagets eller dess dotterföretags sida.*

*c) Företaget har lämnat lån endast till företag i vilka det har ägarintressen. Om lån har lämnats till andra, måste lånen ha betalats tillbaka senast vid föregående räkenskapsårs utgång.*

*d) Undantaget har beviljats av en administrativ myndighet efter kontroll av att de ovan angivna villkoren är uppfyllda.*

*2. a) Om ett finansiellt holdingbolag har undantagits skall, räknat från den i artikel 49.2 angivna tidpunkten, artikel 43.2 i direktiv 78/660/EEG inte tillämpas på ett sådant bolags årsbokslut när det gäller bolagets majoritetsinnehav av kapitalandelar i dotterföretag.*

*b) De upplysningar om sådana majoritetsinnehav som föreskrivs i artikel 43.1.2 i direktiv 78/660/EEG får utelämnas, om upplysningarna är ägnade att medföra allvarlig skada för bolaget, dess aktieägare eller delägare eller något av dess dotterföretag. En medlemsstat får föreskriva att utelämnandet skall godkännas i förväg av en domstol eller en administrativ myndighet. Ett utelämnande skall anmärkas i en not.*

**Kommentar**

Enligt artikel 5 får medlemsstaterna undanta finansiella holdingbolag som är moderbolag från skyldigheten att upprätta koncernredovisning om vissa närmare angivna förutsättningar är uppfyllda. Reglerna torde ha tillkommit för att tillgodose önskemål från Luxemburg som vid sidan av Grekland är det enda land som utnyttjat bestämmelsen.

Kommittén har inte funnit skäl föreslå att undantagsbestämmelsen i artikel 5 utnyttjas.

I artikel 42.2 i bankredovisningsdirektivet, se vidare Del II, anges att i den mån en medlemsstat inte tillämpar artikel 5 i det sjunde direktivet skall koncernredovisningsreglerna i bankredovisningsdirektivet gälla även för sådana moderföretag som inte har annat ändamål än att förvärva innehav i dotterföretag och att förvalta sådana innehav, om dotterföretagen uteslutande eller huvudsakligen är kreditinstitut. Motsvarande bestämmelse finns i artikel 65.2 i försäkringsredovisningsdirektivet. Bestämmelsernas innebörd är att vissa finansiella holdingbolag som inte själva är kreditinstitut respektive

försäkringsföretag trots detta skall upprätta koncernredovisning med tillämpning av bestämmelserna i bankredovisningsdirektivet respektive försäkringsredovisningsdirektivet.

*Artikel 6*

*1. Utan inskränkning i vad som gäller enligt artikel 4.2 och artikel 5 får en medlemsstat föreskriva undantag från skyldigheten enligt artikel 1.1, om på moderföretagets balansdag de företag som skulle omfattas av en sammanställd redovisning tillsammans, enligt sina senaste årsbokslut, inte överskrider två av de tre gränsvärden som anges i artikel 27 i direktiv 78/660/EEG.*

*2. En medlemsstat får tillåta eller fordra att vid beräkningen av de nämnda gränsvärdena varken avräkning enligt artikel 19.1 eller eliminering enligt artikel 26.1 a och b skall företas. I så fall skall gränsvärdena för balansomslutningen och nettoomsättningen höjas med 20 procent.*

*3. Artikel 12 i direktiv 78/660/EEG skall tillämpas i fråga om de nämnda gränsvärdena.*

*4. Denna artikel skall inte tillämpas, om ett av de företag som skulle ingå i den sammanställda redovisningen är ett bolag vars värdepapper noteras officiellt på en fondbörs i en medlemsstat.*

*5. I tio år räknat från den i artikel 49.2 angivna tidpunkten får medlemsstaterna multiplicera de i ecu uttryckta gränsvärderna med upp till 2,5 och öka gränsvärdet för medelantalet under räkenskapsåret anställda till högst 500.*

**Kommentar**

Enligt artikel 6.1 får medlemsstaterna medge undantag från skyldigheten att upprätta koncernredovisning om de företag som skulle omfattas av denna inte överskrider två av de gränsvärden som anges i artikel 27 i det fjärde direktivet. Undantag får dock enligt artikel 6.4 inte medges om moderbolaget eller något av dess dotterföretag är börsnoterat.

Kommittén har tills vidare stannat för att inte föreslå att bestämmelsen i artikel 6.1 införs, se avsnitt 12.3. På grund härav föranleder inte artiklarna 6.2-6.5 någon vidare kommentar.

***Artikel 7***

*1. Utan inskränkning i vad som gäller enligt artikel 4.2 samt artikel 5 och 6 skall en medlemsstat i följande två fall från skyldigheten enligt artikel 1.1 undanta ett moderföretag som lyder under medlemsstatens lagstiftning och själv är ett dotterföretag, om dess eget moderföretag lyder under lagstiftningen i en medlemsstat och*

*a) äger samtliga aktier eller andelar i det företag som skall undantas; därvid skall bortses från aktier eller andelar som ledamöter i det sistnämnda företagets förvaltnings-, lednings- eller tillsynsorgan äger på grund av skyldighet enligt lag eller annan författning eller enligt statuterna, eller*

*b) äger minst 90 procent av aktierna eller andelarna i det företag som skall undantas och de återstående aktieägarna eller delägarna har godkänt undantaget; om lagstiftningen i en medlemsstat föreskriver sammanställd redovisning i detta fall vid den tidpunkt då detta direktiv antas, behöver den medlemsstaten inte tillämpa förevarande bestämmelse förrän tio år efter den tidpunkt i artikel 49.2 som anges.*

*2. För att undantag skall få förekomma måste följande villkor vara uppfyllda:*

*a) Det företag som skall undantas och, utan inskränkning i vad som gäller enligt artikel 13-15, alla dess dotterföretag måste omfattas av den sammanställda redovisningen för en större företagsgruppering med ett moderföretag som lyder under en medlemsstats lagstiftning.*

*b) aa) Den sammanställda redovisning som avses i a och sammanställt årsbokslut för den större företagsgrupperingen skall upprättas av moderföretaget i grupperingen och bli föremål för revision, allt enligt lagstiftningen i den medlemsstat under vilken det sistnämnda moderföretaget lyder och i överensstämmelse med detta direktiv.*

*bb) Den sammanställda redovisningen enligt a, det sammanställda årsbokslutet enligt aa, den sammanställda revisionsberättelsen och, i förekommande fall, en bilaga enligt artikel 9 skall för det företag som skall undantas offentliggöras på sådant sätt som föreskrivs i den medlemsstat under vilkens lagstiftning företaget lyder och i överensstämmelse med artikel 38. Medlemsstaten får kräva att dessa handlingar publiceras på den statens officiella språk*

*och att översättningen är bestyrkt.*

c) *I noter till årsbokslutet för det företag som skall undantas skall anges*

*aa) namn och säte för det moderföretag som upprättar den sammanställda redovisningen enligt a, och*

*bb) undantaget från skyldigheten att upprätta sammanställd redovisning och sammanställd förvaltningsberättelse.*

*3. En medlemsstat behöver dock inte tillämpa denna artikel på bolag vilkas värdepapper noteras officiellt på en fondbörs i en medlemsstat.*

**Kommentar**

Artikel 7 föreskriver att medlemsstaterna om vissa förutsättningar är uppfyllda skall undanta moderföretag i mellankoncerner från koncernredovisningsskyldigheten. I artiklarna 8 och 11, som är frivilliga för medlemsstaterna, utökas möjligheten till undantag. Bestämmelserna är införda i förslagets 3 kap. 4 § och har kommenterats i avsnitt 12.2.2 och 12.3.

***Artikel 8***

*1. I fall som inte omfattas av artikel 7.1 får en medlemsstat, utan inskränkning i vad som gäller enligt artikel 4.2 samt artikel 5 och 6, undanta från skyldigheten enligt artikel 1.1 ett moderföretag som lyder under dess lagstiftning och själv är ett dotterföretag med ett moderföretag som lyder under lagstiftningen i en medlemsstat. Detta om alla villkoren enligt artikel 7.2 är uppfyllda och aktieägare eller delägare i det undantagna företaget med en viss minsta andel av detta företags tecknade kapital inte senast sex månader före utgången av räkenskapsåret har påkallat att sammanställd redovisning upprättas. Medlemsstaterna får inte sätta denna minsta andel högre än till tio procent för aktiebolag (public limited liability companies) och kommanditaktiebolag samt 20 procent för andra företagsformer.*

*2. En medlemsstat får inte göra undantaget beroende av att även det moderföretag som skall upprätta den i artikel 7.2 a avsedda sammanställda redovisningen lyder under denna medlemsstats lagstiftning.*

*3. En medlemsstat får inte göra undantaget beroende av villkor som hänför sig till upprättandet och revisionen av den i artikel 7.2 a avsedda sammanställda redovisningen.*

**Kommentar**

Se ovan under artikel 7.

***Artikel 9***

*1. En medlemsstat får göra de i artikel 7 och 8 angivna undantagen beroende av att det lämnas ytterligare upplysningar, i överensstämmelse med detta direktiv, i den sammanställda redovisning som avses i artikel 7.2 a eller i en bilaga till denna, om sådana krav ställs på de företag som lyder under medlemsstatens lagstiftning och som under motsvarande förhållanden är skyldiga att upprätta sammanställd redovisning.*

*2. En medlemsstat får därutöver göra undantagen beroende av att det i noter till den sammanställda redovisning som avses i artikel 7.2 a eller i det undantagna företagets årsbokslut lämnas upplysningar om alla eller vissa av följande förhållanden avseende den företagsgruppering vilkens moderföretag undantas från skyldigheten att upprätta sammanställd redovisning:*

- *Summan av anläggningstillgångarna.*
- *Nettoomsättningen.*
- *Årets vinst eller förlust och summan av det egna kapitalet.*
- *Medelantalet under räkenskapsåret anställda.*

**Kommentar**

Enligt artikel 9 får undantagen som följer av artiklarna 7 och 8 göras beroende av att det lämnas ytterligare upplysningar i koncernredovisningen för den överordnade koncernen och/eller i årsredovisningen för det undantagna företaget. Det är mycket ovanligt inom EG:s medlemsstater med sådana krav. På grund härav och då de upplysningskrav som följer av artikel 7 får anses tillräckliga anser kommittén att det saknas anledning att föreskriva krav på kompletterande information enligt artikel 9. Artikeln föranleder därför inte någon lagstiftningsåtgärd.

***Artikel 10***

*Artikel 7-9 skall inte inverka på medlemsstaternas lagstiftning om upprättande av sammanställd redovisning eller sammanställd förvaltningsberättelse i den mån dessa handlingar krävs*

*- för de anställdas eller deras representanters information, eller*

*- av en domstol eller en administrativ myndighet för dess eget bruk.*

**Kommentar**

Artikeln föranleder inte någon lagstiftningsåtgärd.

***Artikel 11***

*1. Utan inskränkning i vad som gäller enligt artikel 4.2 samt artikel 5 och 6 får en medlemsstat undanta från skyldigheten enligt artikel 1.1 ett moderföretag som lyder under dess lagstiftning men som själv är dotterföretag till ett moderföretag som inte lyder under någon medlemsstats lagstiftning, om följande villkor är uppfyllda:*

*a) Det företag som skall undantas och, utan inskränkning i vad som gäller enligt artikel 13-15, alla dess dotterföretag skall omfattas av den sammanställda redovisningen för en större företagsgruppering.*

*b) Den sammanställda redovisning som avses i a och, i förekommande fall, den sammanställda förvaltningsberättelsen, skall upprättas enligt detta direktiv eller så att handlingarna blir likvärdiga med en sammanställd redovisning och en sammanställd förvaltningsberättelse som upprättas enligt detta direktiv.*

*c) Den sammanställda redovisning som avses i a skall ha reviderats av en eller flera personer som är behöriga att revidera räkenskaper enligt den lagstiftning under vilken det företag som har upprättat den sammanställda redovisningen lyder.*

*2. Artikel 7.2 b bb och artikel 7.2 c samt artikel 8-10 skall tillämpas.*

*3. En medlemsstat får medge undantag enligt denna artikel endast om den medger motsvarande undantag enligt artikel 7-10.*

**Kommentar**

Se ovan under artikel 7.

***Artikel 12***

*1. Utan inskränkning i vad som gäller enligt artikel 1-10 får en medlemsstat kräva att ett företag som lyder under dess lagstiftning upprättar sammanställd redovisning och sammanställd förvaltningsberättelse, om*

*a) detta företag och ett eller flera andra företag med vilka det förstnämnda företaget inte har något sådant samband som avses i artikel 1.1 eller artikel 1.2, står under enhetlig ledning på grund av avtal med det förstnämnda företaget eller på grund av bestämmelser i företagens statuter, eller*

*b) förvaltnings-, lednings- eller tillsynsorganen i detta företag och ett eller flera andra företag med vilka det förstnämnda företaget inte har något sådant samband som avses i artikel 1.1 eller artikel 1.2, till större delen består av samma personer vilka har fullgjort sitt uppdrag under räkenskapsåret och fram till dess att den sammanställda redovisningen upprättas.*

*2. Vid tillämpningen av punkt 1 skall de företag som står i ett sådant förhållande till varandra som där avses och dessa företags dotterföretag omfattas av en sammanställd redovisning enligt detta direktiv, om ett eller flera av företagen är sådana bolag som anges i artikel 4.*

*3. Artiklarna 3, 4.2, 5, 6, 13-28, 29.1, 29.3-29.5, 30-38 och 39.2 skall tillämpas på sammanställd redovisning och sammanställd förvaltningsberättelse enligt denna artikel, varvid hänvisningarna till moderföretag skall anses avse alla de företag som anges i punkt 1. Utan inskränkning i vad som gäller enligt artikel 19.2 skall dock vad som i den sammanställda redovisningen skall ingå under posterna "Eget kapital", "Överkurs vid emission", "Uppskrivningsfond", "Kapitalreserver", "Balanserad vinst eller förlust" och "Årets vinst eller förlust" utgöra de sammanlagda beloppen för de i punkt 1 angivna företagen.*

**Kommentar**

Artikel 12.1 tillåter att medlemsstaterna utsträcker redovisningsskyldigheten enligt direktivet till s.k. oäkta koncerner. Kommittén har av skäl som redovisas i avsnitt 12.3 stannat för att föreslå att denna möjlighet inte utnyttjas. På grund härav föranleder inte heller artiklarna 12.2 och 12.3 någon lagstiftningsåtgärd.

***Artikel 13***

*1. Ett företag behöver inte omfattas av en sammanställd redovisning, om företaget endast har ringa betydelse med hänsyn till de syften som anges i artikel 16.3.*

*2. Uppfyller flera företag villkoret i punkt 1 skall de ändå omfattas*

*av den sammanställda redovisningen, om de sammanlagt har icke ringa betydelse med hänsyn till de syften som anges i artikel 16.3.*

*3. Vidare behöver ett företag inte omfattas av en sammanställd redovisning om*

*a) betydande och varaktiga hinder i väsentlig grad*

*aa) begränsar moderföretagets möjligheter att utöva sina rättigheter när det gäller företagets ledning eller tillgångar, eller*

*bb) begränsar möjligheterna till enhetlig ledning av företaget, om detta står i ett sådant förhållande som avses i artikel 12.1,*

*b) den information som behövs för att upprätta en sammanställd redovisning enligt detta direktiv inte kan erhållas utan oskälig kostnad eller inom rimlig tid, eller*

*c) aktierna eller andelarna i företaget innehas uteslutande i avsikt att säljas vidare.*

**Kommentar**

I artikeln, som är tvingade för medlemsstaterna, föreskrivs att dotterföretag inte behöver konsolideras om vissa förutsättningar är uppfyllda. Bestämmelsen har kommenterats i avsnitt 12.4.2. Artiklarna 13.1 och 13.2 är införda i 3 kap. 5 § första stycket i lagförslaget. Bestämmelsen i artikel 13.3 a bb föranleder inte någon lagstiftningsåtgärd eftersom kommittén stannat för att föreslå att redovisningsskyldigheten inte utsträcks på sätt anges i artikel 12.1. Övriga bestämmelser i artikel 13.3 är införda i 3 kap. 5 § andra stycket i lagförslaget.

***Artikel 14***

*1. Om ett eller flera av de företag som skulle omfattas av den sammanställda redovisningen bedriver så olikartad verksamhet att dess medtagande i denna redovisning skulle vara oförenlig med skyldigheten enligt artikel 16.3, skall dessa företag, utan inskränkning i vad som gäller enligt artikel 33, undantas från den sammanställda redovisningen.*

*2. Punkt 1 får inte tillämpas endast av det skälet att de företag som skall omfattas av den sammanställda redovisningen dels utövar industriverksamhet, dels handelsverksamhet och dels tillhandahåller*

*tjänster eller utövar industri- eller handelsverksamhet med olika produkter eller tillhandahåller olika tjänster.*

*3. Om punkt 1 tillämpas, skall detta med upplysning om skälen anges i noterna. Om årsbokslut eller sammanställd redovising för de undantagna företagen inte publiceras i samma medlemsstat enligt direktiv 68/151/EEG skall dessa handlingar fogas till den sammanställda redovisningen eller göras offentligt tillgängliga. I det senare fallet skall det vara möjligt att på begäran få en kopia av handlingarna. Priset på en sådan kopia får inte överstiga administrationskostnaden.*

**Kommentar**

Även denna bestämmelse är tvingande för medlemsstaterna och dessutom för företagen. Innebörden är att företag som bedriver så olikartad verksamhet att en konsolidering skulle komma att strida mot kravet på rättvisande bild inte får tas med i koncernredovisningen. Dotterföretagets årsredovisning eller, i förekommande fall, koncernredovisning måste alltid offentliggöras. Bestämmelsen torde knappast få någon praktisk tillämpning i andra fall än de där en bank eller ett försäkringsbolag ingår i en koncern med ett industriföretag som moderföretag. Av skäl som redovisas i avsnitt 12.5 anser kommittén att sådana dotterföretag som omfattas av artikel 14.1 bör redovisas enligt kapitalandelsmetoden och inte enligt anskaffningskostnadsmetoden. Bestämmelserna i artikeln, liksom bestämmelserna i artikel 14.3, är införda i 3 kap. 9 § första stycket i lagförslaget. Artikel 14.2 föranleder inte någon lagstiftningsåtgärd.

***Artikel 15***

*1. En medlemsstat får i det syfte som anges i artikel 16.3 tillåta att ett moderföretag som inte bedriver någon industri- eller handelsverksamhet undantas från en sammanställd redovisning, om moderföretaget äger aktier eller andelar i ett dotterföretag på grund av avtal med ett eller flera företag som inte omfattas av den sammanställda redovisningen.*

*2. Moderföretagets årsbokslut skall bifogas den sammanställda redovisningen.*

*3. När detta undantag förekommer, skall antingen artikel 59 i direktiv 78/660/EEG tillämpas på moderföretagets årsbokslut eller den information som avses i sistnämnda artikel lämnas i noter till det årsbokslutet.*

**Kommentar**

Bestämmelsen i artikel 15 innebär att moderbolag som inte bedriver någon aktiv industri- eller handelsverksamhet och som på grund av avtal med företag som inte omfattas av koncernredovisningen, äger aktier eller andelar i ett dotterföretag, får undantas från skyldigheten att upprätta koncernredovisning. Regeln saknar motsvarighet i internationell redovisningspraxis, och har endast införts i Grekland, varför kommittén föreslår att regeln inte införs i svensk lagstiftning.

## 16.2 Upprättande av koncernredovisningen

***Artikel 16***

*1. Den sammanställda redovisningen skall bestå av sammanställd balansräkning, sammanställd resultaträkning och noter. Dessa handlingar skall bilda en helhet.*

*2. Den sammanställda redovisningen skall upprättas på ett överskådligt sätt och enligt föreskrifterna i detta direktiv.*

*3. Den sammanställda redovisningen skall ge en rättvisande bild av tillgångar, skulder, ekonomisk ställning och resultat för de företag, betraktade som en helhet, som omfattas av redovisningen.*

*4. Om tillämpningen av bestämmelserna i detta direktiv inte räcker till för att ge en rättvisande bild enligt punkt 3, skall ytterligare upplysningar lämnas.*

*5. Om undantagsvis tillämpningen av en föreskrift i artiklarna 17-35 eller 39 är oförenlig med den skyldighet som föreligger enligt punkt 3, skall avsteg göras från föreskriften så att en rättvisande bild enligt punkt 3 kan ges. Varje sådant avsteg skall anmärkas i en not med upplysning om skälen för avsteget och om den inverkan som detta kan ha på tillgångar, skulder, ekonomisk ställning och resultat. Medlemsstaterna får bestämma när avsteg kan ske och får föreskriva de undantagsregler som behövs.*

*6. Medlemsstaterna får tillåta eller kräva att annan information lämnas i den sammanställda redovisningen utöver vad som fordras enligt detta direktiv.*

**Kommentar**

Artikeln överensstämmer innehållsmässigt med artikel 2 i det fjärde direktivet, se kommentaren till denna artikel, avsnitt 15.1, och har införts i huvudsak genom en hänvisning till motsvarande bestämmelse för årsredovisningen, förslagets 3 kap. 2 §.

*Artikel 17*

*1. Artiklarna 3-10, 13-26 och 28-30 i direktiv 78/660/EEG skall tillämpas på uppställningen av en sammanställd redovisning, dock utan inskränkning i vad som gäller enligt föreskrifterna i detta direktiv och med beaktande av den anpassning som är nödvändig med hänsyn till de särdrag som utmärker en sammanställd redovisning jämfört med ett årsbokslut.*

*2. Under särskilda omständigheter, som annars skulle medföra oskäliga kostnader, får en medlemsstat tillåta att lagerbehållningarna redovisas sammanfattningsvis i den sammanställda redovisningen.*

**Kommentar**

I artikel 17.1 föreskrivs att bestämmelserna i det fjärde direktivet angående uppställningen av balans- och resultaträkningarna skall ha motsvarande tillämpning på koncernbalans- och koncernresultaträkningarna. Bestämmelsen överensstämmer med gällande svensk rätt som föreskriver att koncernbalans- och koncernresultaträkningarna skall utgöra ett sammandrag av de enskilda koncernföretagens balans- och resultaträkningar. Artikeln är genomförd i förslagets 3 kap. 3 § genom dess hänvisning till ett antal bestämmelser i 2 kap. Artikel 17.2 har inte föranlett något förslag från kommitténs sida.

*Artikel 18*

*Tillgångar och skulder i de företag som omfattas av den sammanställda redovisningen skall i sin helhet redovisas i den sammanställda balansräkningen.*

**Kommentar**

De krav som uppställs i artiklarna 18 och 22 följer av 2 kap. 8 § vartill 3 kap. 3 § hänvisar och föranleder inte någon särskild kommentar.

***Artikel 19***

*1. Det bokförda värdet av aktier eller andelar i företag som omfattas av den sammanställda redovisningen skall elimineras genom att avräknas mot den andel av dessa företags egna kapital som aktierna eller andelarna representerar.*

*a) Elimineringen skall utföras på grundval av de bokförda värdena vid den tidpunkt då företaget första gången tas med i den sammanställda redovisningen. De differenser som uppkommer vid elimineringen skall i möjligaste mån öka eller minska värdet av sådana poster i den sammanställda balansräkningen vilkas verkliga värden överstiger eller understiger posternas bokförda värde.*

*b) En medlemsstat får tillåta eller fordra att elimineringen på grundval av värden hos identifierbara poster på aktiv- och passivsidan skall hänföra sig till värdena vid tidpunkten för förvärvet av aktierna eller andelarna eller, då fråga är om successiva förvärv, den tidpunkt då företaget blev dotterföretag.*

*c) Återstående differens med anledning av tillämpningen av a eller b skall redovisas i den sammanställda balansräkningen under en särskild post med lämplig beteckning. Denna post, vilka metoder som har använts samt väsentliga ändringar i förhållande till det föregående räkenskapsåret skall förklaras i noterna. Om en medlemsstat tillåter att positiva och negativa differenser avräknas mot varandra, skall en uppdelning av dessa differenser göras i noterna.*

*2. Punkt 1 skall dock inte tillämpas på sådana aktier eller andelar i moderföretaget som ägs av detta eller av något annat företag som omfattas av den sammanställda redovisningen. I den sammanställda redovisningen skall sådana aktier eller andelar behandlas som egna aktier eller andelar enligt direktiv 78/660/EEG.*

**Kommentar**

I artikel 19.1 beskrivs den s.k. förvärvsmetoden, vilken enligt direktivet som huvudregel skall användas vid konsolideringen av ett dotterföretag, se vidare avsnitt 12.4.2 och 12.4.3, och har införts genom förslagets 3 kap. 7 och 8 §§.

Synsättet bakom förvärvsmetoden och en effekt av dess tillämpning är att moderföretaget genom förvärvet av ett dotterföretag anses förvärva dotterföretagets enskilda tillgångar och skulder. Om dotterföretaget äger aktier i sitt moderföretag anses således moderföre-

taget i och med förvärvet av dotterföretaget bli ägare till dessa aktier. Av förslagets 2 kap. 25 § följer att sådana aktier inte får åsättas något värde. Vad som föreskrivs i artikel 19.2 föranleder därför inte någon särskild lagstiftningsåtgärd.

***Artikel 20***

*1. En medlemsstat får tillåta eller fordra att det bokförda värdet av aktier eller andelar som innehas i ett företag som omfattas av den sammanställda redovisningen endast elimineras genom avräkning mot motsvarande andel av företagets kapital, om*

*a) de innehavda aktierna eller andelarna representerar minst 90 procent av det nominella beloppet eller, om sådant saknas, av det bokförda parivärdet för samtliga aktier eller andelar i företaget bortsett från sådana aktier som avses i artikel 29.2 a i direktiv 77/91/EEG,*

*b) den i a angivna andelen har uppnåtts på grund av en överenskommelse om emission av aktier eller andelar i ett företag som omfattas av den sammanställda redovisningen,*

*c) den i b avsedda överenskommelsen inte föreskriver en kontant betalning som överstiger tio procent av det nominella värdet eller, om sådant saknas, det bokförda parivärdet för de emitterade aktierna eller andelarna.*

*2. Den differens som uppkommer vid tillämpningen av punkt 1 skall läggas till eller dras ifrån reserverna i den sammanställda redovisningen.*

*3. Tillämpningen av den i punkt 1 angivna metoden, de därav följande ändringarna i reserverna samt namn och säte för de berörda företagen skall anges i noterna.*

**Kommentar**

Enligt denna artikel får medlemsstaterna tillåta eller fordra att den s.k. poolingmetoden används för konsolidering av dotterföretag om vissa förutsättningar är uppfyllda. Kommittén har, av skäl som redovisas i avsnitt 12.5, stannat för att inte föreslå att denna metod regleras i lagen.

***Artikel 21***

*Belopp som avser sådana aktier eller andelar i den av den samman-*

*ställda redovisningen omfattade dotterföretag som innehas av andra än de företag som omfattas av denna redovisning, skall redovisas i den sammanställda balansräkningen under en särskild post med lämplig beteckning.*

**Kommentar**

Artiklarna 21 och 23 föreskriver att s.k. minoritetsintressen skall särredovisas och har införts genom föreslagets 3 kap. 10 §.

***Artikel 22***

*Intäkter och kostnader i de företag som omfattas av den sammanställda redovisningen skall i sin helhet redovisas i den sammanställda resultaträkningen.*

**Kommentar**

Se ovan under artikel 18.

***Artikel 23***

*Vinst- eller förlustbelopp som hänför sig till sådana aktier eller andelar i den av den sammanställda redovisningen omfattade dotterföretag som innehas av andra än företag som omfattas av denna redovisning, skall redovisas i den sammanställda resultaträkningen under en särskild post med lämplig beteckning.*

**Kommentar**

Se ovan under artikel 21.

***Artikel 24***

*Den sammanställda redovisningen skall upprättas enligt principerna i artikel 25-28.*

**Kommentar**

Artikeln föranleder inte någon lagstiftningsåtgärd.

***Artikel 25***

*1. Principerna för den sammanställda redovisningen får inte ändras från ett räkenskapsår till ett annat.*

*2. Avvikelse från punkt 1 får tillåtas i undantagsfall. Varje sådan*

*avvikelse skall anmärkas i en not med upplysning om skälen för avvikelsen och om den inverkan som denna kan ha på tillgångar, skulder, ekonomisk ställning och resultat för de företag, betraktade som en helhet, som omfattas av den sammanställda redovisningen.*

**Kommentar**

Bestämmelsen i artikel 25.1 uttrycker en allmängiltig princip för redovisningen, nämligen att enhetliga och konsekvent tillämpade redovisningsprinciper utgör grunden för en över åren jämförbar redovisning. Bestämmelsens materiella innebörd motsvaras av 2 kap. 3 §, särskilt punkterna 2 och 6, 5 § fjärde stycket och 6 § andra stycket i förslaget vartill 3 kap. 3 § hänvisar. Artikeln föranleder därför inte någon särskild lagstiftningsåtgärd. Även upplysningskravet i artikel 25.2 framgår av nyss nämnda lagrum varför inte heller denna artikel föranleder något förslag till lagstiftningsåtgärd.

*Artikel 26*

*1. I den sammanställda redovisningen skall för de företag som omfattas av denna anges tillgångar, skulder, ekonomisk ställning och resultat, som om dessa företag utgjorde ett enda företag. Därvid skall särskilt följande iakttas:*

*a) Fordringar och skulder mellan företag som omfattas av den sammanställda redovisningen skall elimineras.*

*b) Intäkter och kostnader som hänför sig till transaktioner mellan företag som omfattas av den sammanställda redovisningen skall elimineras.*

*c) Vinster och förluster som hänför sig till transaktioner mellan företag som omfattas av den sammanställda redovisningen och som ingår i de bokförda tillgångsvärdena skall elimineras. I avvaktan på en senare samordning får en medlemsstat dock tillåta att de ovan angivna elimineringarna genomförs i förhållande till den procentsats som moderföretaget innehar av kapitalet i vart och ett av de dotterföretag som omfattas av den sammanställda redovisningen.*

*2. En medlemsstat får tillåta avvikelse från bestämmelserna i punkt 1 c, om en transaktion har ägt rum på normala marknadsvillkor och en eliminering av vinsten eller förlusten skulle föra med sig oskäliga kostnader. Varje sådan avvikelse skall anmärkas i en not, vilken även skall upplysa om den inverkan som avvikelsen har på tillgångar,*

*skulder, ekonomisk ställning och resultat i de företag, betraktade som en helhet, som omfattas av den sammanställda redovisningen, under förutsättning att denna inverkan är betydande.*

*3. Avvikelser från punkt 1 a, b och c skall tillåtas, om de belopp som det är fråga om är av ringa betydelse med hänsyn till det i artikel 16.3 angivna syftet.*

**Kommentar**

I artikel 26.1 första meningen föreskrivs att koncernredovisningen skall utvisa de i redovisningen ingående företagens ställning och resultat som om dessa utgjorde ett enda företag. Detta är ett uttryck för den s.k. enhetsteorin. Kravet på koncernredovisning motiveras av att årsredovisningarna för enskilda företag inte ger tillräcklig information eller till och med kan bli missvisande i de fall företagen ingår i en koncern och själva grundtanken bakom kravet på koncernredovisning är därför att den skall visa koncernföretagens ställning och resultat som om dessa utgjorde en ekonomisk enhet. Detta krav följer enligt kommitténs mening redan av artikel 16.3 och förslagets 3 kap. 2 § varför artikel 26.1 i denna del inte föranleder någon lagstiftningsåtgärd.

Vidare måste enligt artikeln vissa koncerninterna poster elimineras, nämligen dels fordringar och skulder mellan koncernföretagen, artikel 26.1 a, dels intäkter och kostnader som hänför sig till koncerninterna transaktioner, artikel 26.1 b. Några beloppsmässiga effekter på koncernens redovisade ställning och resultat torde normalt inte bli följden eftersom fordringarna och skulderna respektive intäkterna och kostnaderna i princip skall ta ut varandra. Genom elimineringen undviks emellertid att balans- och resultaträkningarna "blåses upp" genom att innehålla poster som härrör från koncerninterna transaktioner. Slutligen skall resultatet av transaktioner mellan koncernföretagen elimineras, artikel 26.1 c. Tanken bakom sistnämnda elimineringskrav är att koncernen inte skall kunna generera vinster genom att så att säga handla med sig själv. Direktivet medger enligt artikel 26.1 c att "de ovan angivna elimineringarna" genomförs i förhållande till den procentsats som moderbolaget innehar av kapitalet i vart och ett av de dotterföretag som omfattas av koncernredovisningen. Enligt kommitténs mening torde de elimineringar som åsyftas endast avse interna vinster och förluster och således inte elimineringar enligt artiklarna 26.1 a och 26.1 b. Flertalet medlemsländer tillåter att elimineringen endast sker partiellt. I några länder, däribland Danmark, måste däremot elimineringen ske fullt ut. Eftersom en sådan partiell

elimiering är i överensstämmelse med svensk gällande rätt föreslås att denna möjlighet till avvikelse från direktivets huvudregel utnyttjas.

I artikel 26.2 föreskrivs att avvikelse från bestämmelserna om eliminering av internvinster får tillåtas om en transaktion har ägt rum på marknadsmässiga villkor och en eliminering skulle föra med sig oskäliga kostnader. Motsvarande undantagsbestämmelse saknas i svensk rätt. Tillräckliga skäl för att införa bestämmelsen har inte framkommit varför artikeln inte föranleder någon lagstiftningsåtgärd.

Artikel 26.3, som är tvingande för medlemsstaterna, föreskriver att eliminering får underlåtas då beloppet i fråga är av ringa betydelse med hänsyn till kravet på rättvisande bild.

Bestämmelserna i artikel 26 är införda i förslagets 3 kap. 11 §.

*Artikel 27*

*1. Den sammanställda redovisningen skall upprättas samma dag som moderföretagets årsbokslut.*

*2. En medlemsstat får dock tillåta eller fordra att den sammanställda redovisningen upprättas någon annan dag, så att balansdagen för de flesta eller de viktigaste av de företag som omfattas av den sammanställda redovisningen kan beaktas. Om så sker, skall detta anmärkas i en not till den sammanställda redovisningen med upplysning om skälen. Dessutom skall hänsyn tas till eller upplysning lämnas om viktiga händelser som angår tillgångar, skulder, ekonomisk ställning eller resultat för ett företag som omfattas av den sammanställda redovisningen, om händelsen har inträffat mellan detta företags balansdag och dagen för den sammanställda balansräkningen.*

*3. Om balansdagen för ett företag ligger mer än tre månader före dagen för den sammanställda balansräkningen, skall detta företag tas in i den sammanställda redovisningen på grundval av ett delårsbokslut med samma balansdag som den sammanställda balansräkningen.*

**Kommentar**

Enligt huvudregeln i artikel 27.1 skall koncernredovisningen upprättas samma dag som moderbolagets årsredovisning. Bestämmelsen, som överensstämmer med gällande svensk rätt, är införd i 3 kap. 6 § första stycket i lagförslaget.

I artikel 27.2 anges att medlemsstaterna får tillåta eller fordra att koncernredovisningen upprättas någon annan dag än moderbolagets balansdag om detta innebär att balansdagen för de flesta eller de viktigaste koncernföretagen sammanfaller. En sådan möjlighet skulle

innebära en försämring i jämförelse med dagens regler och praxis och bör därför inte införas. Bestämmelsen i artikelns tredje mening om vilka tilläggsupplysningar som måste lämnas beträffande dotterföretag med annan balansdag än moderbolaget är tvingande och har införts i 3 kap. 6 § tredje stycket i lagförslaget.

Enligt artikel 27.3, som också är tvingande, skall ett dotterföretag vars balansdag ligger mer än tre månader före dagen för koncernredovisningens upprättande, tas med på grundval av ett s.k. delårsbokslut. Bestämmelsen är införd i 3 kap. 6 § andra stycket, se även specialmotiveringen till detta lagrum.

*Artikel 28*

*Om sammansättningen av de företag som skall omfattas av den sammanställda redovisningen har ändrats väsentligt under räkenskapsåret, skall den sammanställda redovisningen lämna sådana upplysningar som gör det möjligt att jämföra de på varandra följande sammanställda redovisningarna på ett meningsfyllt sätt. Vid en väsentlig ändring kan en medlemsstat tillåta eller fordra att denna skyldighet fullgörs genom att en justerad öppningsbalansräkning och en justerad resultaträkning upprättas.*

**Kommentar**

Artikeln föreskriver att tilläggsupplysningar skall lämnas om sammansättningen av de företag som omfattas av koncernredovisningen ändrats väsentligt och syftar till att öka jämförbarheten mellan åren. Medlemsstaterna får tillåta eller fordra att upplysningsskyldigheten fullgörs genom att en justerad öppningsbalansräkning och en justerad resultaträkning upprättas. Många länder tillåter att en sådan upprättas, men i några länder, bl.a. Frankrike och Storbritannien, är detta inte tillåtet. Bara Spanien kräver justerade balans- och resultaträkningar. Kommittén har inte funnit skäl att föreslå att det i lagen närmare anges hur uppgiftsskyldigheten skall fullgöras utan detta är en uppgift som bör ankomma på den praktiska tillämpningen. I lagen föreslås därför endast att huvudregeln i artikelns första mening införs vilket har skett i 3 kap. 12 §.

*Artikel 29*

*1. Tillgångar och skulder som skall ingå i den sammanställda redovisningen skall värderas enligt enhetliga principer och i överensstämmelse med artiklarna 31-42 och 60 i direktiv 78/660/EEG.*

2. a) *Ett företag som upprättar en sammanställd redovisning skall tillämpa samma värderingsprinciper som i sitt eget årsbokslut. En medlemsstat får dock tillåta eller fordra att andra värderingsprinciper tillämpas i den sammanställda redovisningen, om dessa principer står i överensstämmelse med vad som föreskrivs i de ovan angivna artiklarna i direktiv 78/660/EEG.*

b) *Om en nu angiven avvikelse äger rum skall detta anmärkas i en not till den sammanställda redovisningen med upplysning om skälen för avvikelsen.*

*3. Har tillgångar och skulder som skall ingå i en sammanställd redovisning värderats av företag som omfattas av den sammanställda redovisningen enligt andra principer än dem som tillämpas vid sistnämnda redovisning, skall dessa tillgångar och skulder värderas om enligt de principer som tillämpas vid den sammanställda redovisningen, om inte resultatet av en sådan omvärdering skulle ha endast ringa betydelse med hänsyn till det i artikel 16. 3 angivna syftet. Avvikelse från denna princip får tillåtas i undantagsfall. En sådan avvikelse skall anmärkas i en not till den sammanställda redovisningen med upplysning om skälen för avvikelsen.*

*4. I den sammanställda balansräkningen och den sammanställda resultaträkningen skall hänsyn tas till den skillnad som vid den sammanställda redovisningen uppkommer mellan å ena sidan de skatter som har påförts detta och tidigare räkenskapsår samt å andra sidan de skatter som har betalats eller skall betalas för dessa år, förutsatt att skillnaden inom en förutsebar framtid sannolikt kommer att leda till en faktisk kostnad för något av de företag som omfattas av den sammanställda redovisningen.*

*5. Om tillgångar som skall ingå i en sammanställd redovisning har varit föremål för en extraordinär värdejustering uteslutande av skatteskäl, skall värdejusteringen elimineras innan tillgångarna tas in i den sammanställda redovisningen. En medlemsstat får dock tillåta eller fordra att sådana tillgångar tas in i den sammanställda redovisningen utan eliminering av värdejusteringen, om justeringens belopp och skälen för justeringen anges i en not till den sammanställda redovisningen.*

**Kommentar**

Det sjunde direktivet innehåller inga uttryckliga värderingsregler. I stället hänvisar artikel 29.1 till värderingsreglerna i det fjärde direktivet. Det är således samma regler som är tillämpliga i koncernredovisningen. Bestämmelsen är införd genom hänvisningen i förslagets 3 kap. 3 § tilll vissa bestämmelser i 2 kap.

Av artikel 29.2 a framgår att det är moderbolagets värderingsmetoder som skall tillämpas även i koncernredovisningen. Det finns dock en möjlighet för medlemsstaterna att tillåta eller föreskriva att andra värderingsregler skall tillämpas i koncernredovisningen. En förutsättning är då att dessa är förenliga med reglerna i det fjärde direktivet. Om denna möjlighet utnyttjas skall avvikelsen enligt artikel 29.2 b anges i not med motivering. I alla länder utom Spanien är det tillåtet att använda andra värderingsmetoder på koncernnivå. Enligt artikel 29.3 skall samtliga koncernföretags värderingsprinciper anpassas till de som tillämpas i koncernredovisningen, dvs. normalt moderbolagets principer. En omräkning kan i undantagsfall underlåtas, om den är av ringa betydelse med hänsyn till kravet på rättvisande bild av koncernens ställning och resultat. Artiklarna 29.2 och 29.3 är införda i 3 kap. 13 § i lagförslaget.

Enligt artikel 29.4 skall hänsyn tas till den skillnad som framkommer i koncernredovisningen mellan betald skatt och den skatt som sannolikt inom en förutsebar framtid kommer att påföras koncernföretagen (latent skatt). Bestämmelsens innebörd är oklar, jfr artikel 34.11. Enligt artikel 29.5 skall sådana extraordinära värdejusteringar av tillgångar som gjorts uteslutande av skatteskäl elimineras innan tillgångarna tas in i koncernredovisningen. En medlemsstat får dock tillåta att en sådan eliminering inte sker om värdejusteringens belopp och motivet för den anges i not. Flertalet medlemsstater tillåter en sådan avvikelse från huvudsynsättet. I Danmark, Nederländerna, Storbritannien och Irland saknar bestämmelsen intresse eftersom värderingen i årsredovisningen inte är påverkad av skatteöverväganden. Direktivbestämmelsen bör jämföras med de upplysningskrav som uppställs i det fjärde direktivet då tillgångens värde påverkats av skatteöverväganden, artiklarna 35.1 d, 39.1 e och 43.1.10.

I kommitténs lagförslag föreskrivs i 2 kap. 34 §, vartill 3 kap. 3 § hänvisar, att tilläggsupplysningar skall lämnas om tillgångar varit föremål för extraordinära av- eller nedskrivningar, uteslutande motiverade av skatteskäl. Vidare framgår av avsnitt 9.5.3 att kommittén övervägt att föreslå krav på redovisning av latent skatt men avstått från detta p.g.a. att ett sådant förslag bygger på förutsättningen att vissa bestämmelser i skattelagstiftningen samtidigt hinner analyseras

och harmoniseras med sådana redovisningsregler vilket inte förefaller realistiskt inom den tid som står till förfogande innan kommitténs förslag till EG-anpassning måste genomföras. I samma avsnitt anförs att kommittén i nästa etapp av utredningsarbetet avser att återkomma till frågan om redovisning av latent skatt såväl i årsredovisningen som i koncernredovisningen. Att redan i detta skede föreskriva att skattemässiga av- och nedskrivningar skall elimineras i koncernredovisningen framstår därför som mindre lämpligt. På grund härav föranleder inte artiklarna 29.4 och 29.5 något förslag till lagstiftning i denna etapp av utredningsarbetet.

*Artikel 30*

*1. En i artikel 19.1 c angiven särskild post som motsvarar en positiv skillnad vid sammanställningen skall behandlas enligt föreskrifterna i direktiv 78/660/EEG om posten "Goodwill".*

*2. En medlemsstat får tillåta att en positiv skillnad vid sammanställningen omedelbart och på ett tydligt sätt dras ifrån reserverna.*

**Kommentar**

Artikel 30.1 föreskriver att bestämmelserna i det fjärde direktivet om goodwill skall tillämpas på s.k. koncerngoodwill och har införts i 3 kap. 8 § andra stycket i förslaget genom dess hänvisning till 2 kap. 17 och 18 §§. Som framgår av kommentaren till artikel 37.2 i det fjärde direktivet är det enligt kontaktkommittén, se artikel 47 och avsnitt 6.2.3, inte förenligt med det fjärde direktivet att skriva av goodwill direkt mot eget kapital i den enskilda juridiska personen. Enligt Redovisningskommitténs mening torde det inte heller vara förenligt med god redovisningssed att tillämpa sådan direktavskrivning i koncernredovisningen varför artikel 30.2 inte föranleder någon lagstiftningsåtgärd.

*Artikel 31*

*Ett belopp som redovisas som en särskild post enligt artikel 19.1 c och som motsvarar en negativ skillnad vid sammanställningen får föras över till den sammanställda resultaträkningen endast*

*a) om differensen motsvarar en vid förvärvstidpunkten förväntad ogynnsam resultatutveckling i företaget eller förväntade kostnader i detta, i den mån förväntningarna förverkligas, eller*

*b) i den mån differensen motsvarar en realiserad vinst.*

**Kommentar**

Artikel 31 behandlar redovisningen av s.k. negativ goodwill. Av bestämmelsen framgår att sådan goodwill, i den mån den motsvarar förväntade kostnader eller förluster i dotterföretaget, får intäktsföras i takt med att dessa förväntningar förverkligas men att omedelbar intäktsföring kan tillåtas om den motsvarar en realiserad intäkt. Enligt kommitténs mening kan det endast i undantagsfall komma i fråga att intäktsföra en negativ koncerngoodwill omedelbart utan som huvudregel torde krävas att sådan goodwill blir föremål för avsättning som sedan löses upp och matchas mot kostnader i dotterföretaget. I den mån en negativ goodwill kan konstateras motsvara en realiserad intäkt skulle en reservering av beloppet vara oförenlig med kravet på rättvisande bild och bestämmelsen härom måste i sådant fall frångås enligt bestämmelsen i artikel 16.5. Att uttryckligen reglera detta fall i lagen synes enligt kommitténs mening därför överflödigt.

*Artikel 32*

*1. Om ett företag som omfattas av en sammanställd redovisning tillsammans med ett eller flera företag som inte omfattas av denna redovisning leder ett annat företag, får en medlemsstat tillåta eller fordra att en så stor del av det sistnämnda företaget omfattas av den sammanställda redovisningen som motsvarar den andel av detta företags kapital som det förstnämnda företaget äger.*

*2. Artikel 13-31 skall också tillämpas på en sådan redovisning enligt klyvningsmetoden som avses i punkt 1.*

*3. Tillämpas denna artikel och är det företag som till viss del ingår i den sammanställda redovisningen ett sådant intresseföretag som anges i artikel 33, skall sistnämnda artikel inte tillämpas.*

**Kommentar**

I denna bestämmelse ges medlemsländerna rätt att tillåta eller kräva att den s.k. klyvningsmetoden används för redovisning av andelar i företag som ägs och leds tillsammans med företag utanför koncernen. Denna metod beskrivs kortfattat i avsnitt 12.4.3. Av skäl som redovisas i avsnitt 12.5 föreslås att artikel 32 införs i svensk lagstiftning vilket har skett genom förslagets 3 kap. 15 §.

***Artikel 33***

*1. Om ett företag som omfattas av en sammanställd redovisning utövar ett betydande inflytande över den driftsmässiga och finansiella styrningen av ett annat företag som inte omfattas av denna redovisning (ett intresseföretag) och i det senare företaget har ett sådant ägarintresse som anges i artikel 17 i direktiv 78/660/EEG, skall ägarintresset redovisas i den sammanställda balansräkningen under en särskild post med lämplig beteckning. Ett företag skall anses utöva ett betydande inflytande över ett annat företag, om det innehar minst 20 procent av röstvärdet för aktierna eller andelarna i det sistnämnda företaget. Artikel 2 skall tillämpas.*

*2. När denna artikel första gången tillämpas på ett ägarintresse som avses i punkt 1 skall ägarintresset redovisas i den sammanställda balansräkningen*

*a) antingen till sitt bokförda värde beräknat enligt värderingsreglerna i direktiv 78/660/EEG; skillnaden mellan detta värde och det belopp som motsvarar ägarintressets andel av intresseföretagets egna kapital skall anges särskilt i den sammanställda balansräkningen eller i en not; skillnaden skall beräknas med hänsyn till förhållandena vid den tidpunkt då metoden tillämpas första gången,*

*b) eller till ett belopp som motsvarar ägarintressets andel av intressebolagets egna kapital; skillnaden mellan detta belopp och det bokförda värdet beräknat enligt värderingsreglerna i direktiv 78/660/EEG skall anges särskilt i den sammanställda balansräkningen eller i en not; skillnaden skall beräknas med hänsyn till förhållandena vid den tidpunkt då metoden tillämpas första gången.*

*c) En medlemsstat får föreskriva att endast a eller b skall tillämpas. I den sammanställda balansräkningen eller i en not skall anges om a eller b har tillämpats.*

*d) Dessutom får en medlemsstat tillåta eller fordra att skillnaden vid tillämpningen av a eller b beräknas med hänsyn till förhållandena vid den tidpunkt då aktierna eller andelarna förvärvades eller, om de förvärvades successivt, vid den tidpunkt då företaget blev ett intresseföretag.*

*3. Om ett intresseföretags tillgångar och skulder har värderats enligt andra metoder än de som används vid den sammanställda redovis-*

*ningen i överensstämmelse med artikel 29.2, får tillgångarna och skulderna vid beräkningen av den skillnad som avses i punkt 2 a och b ovan värderas om enligt de metoder som används vid den sammanställda redovisningen. Om sådan omvärdering inte äger rum skall detta anges i en not. En medlemsstat får fordra att en omvärdering skall äga rum.*

*4. Det bokförda värde som avses i punkt 2 a eller det belopp enligt 2 b som motsvarar andelen av intresseföretagets egna kapital, skall ökas eller minskas med de ändringar som har ägt rum under räkenskapsåret i ägarintressets andel av intresseföretagets egna kapital. En minskning skall ske som motsvarar de utdelningar som belöper på ägarintresset.*

*5. Om en positiv skillnad enligt punkt 2 a eller b inte kan hänföras till något visst slag av tillgångar eller skulder skall skillnaden behandlas enligt artiklarna 30 och 39.3.*

*6. Den del av resultatet i ett intresseföretag som belöper på ett sådant ägarintresse som avses i denna artikel skall redovisas i den sammanställda resultaträkningen under en särskild post med lämplig beteckning.*

*7. Eliminering enligt artikel 26.1 c skall äga rum i den mån de uppgifter som krävs föreligger eller är tillgängliga. Artikel 26.2 och 26.3 skall tillämpas.*

*8. Om ett intresseföretag upprättar en sammanställd redovisning, skall bestämmelserna i de föregående punkterna tillämpas i fråga om det egna kapitalet i en sådan sammanställd redovisning.*

*9. Denna artikel behöver inte tillämpas om ägarintresset i intresseföretagets kapital är av ringa betydelse med hänsyn till de syften som anges i artikel 16.3.*

**Kommentar**

Enligt denna artikel skall intresseföretag redovisas enligt den s.k. kapitalandelsmetoden i koncernredovisningen. Bestämmelsen, som utförligt har kommenterats i avsnitt 8.8.3 och 8.9, är införd genom förslagets 3 kap. 14 §. Själva beskrivningen av metoden är införd i förslagets 2 kap. 28 och 29 §§.

***Artikel 34***

*Utöver vad som krävs enligt andra bestämmelser i detta direktiv skall noterna minst innehålla följande upplysningar:*

1. *Tillämpade värderingsprinciper för de olika posterna i den sammanställda redovisningen och använda beräkningsmetoder för värdejusteringar. För poster i den sammanställda redovisningen som är eller som ursprungligen var redovisade i främmande valuta skall anges enligt vilka grunder beloppen har omräknats till den valuta i vilken den sammanställda redovisningen har upprättats.*

2. a) *Namn och säte för de företag som omfattas av den sammanställda redovisningen. Andelar av kapitalet i de av den sammanställda redovisningen omfattade företag, utom moderföretaget, som innehas av företag som omfattas av denna redovisning eller av personer som handlar i eget namn men för dessa företags räkning. Vilka av de i artikel 1 och 12.1 angivna förutsättningarna som, med beaktande av artikel 2, har utgjort grunden för upprättandet av den sammanställda redovisningen. Den sistnämnda uppgiften behöver dock inte lämnas om den sammanställda redovisningen upprättas på grund av bestämmelsen i artikel 1.1 a och dessutom kapitalandelen är lika stor som rösträttsandelen.*

   b) *Samma upplysningar skall lämnas om företag som har utelämnats från den sammanställda redovisningen enligt artiklarna 13 och 14. Utan inskränkning i vad som gäller enligt artikel 14.3 skall en förklaring lämnas till varför ett utelämnande har skett enligt artikel 13.*

3. a) *Namn och säte för företag som enligt artikel 33.1 utgör intresseföretag i förhållande till företag som omfattas av den sammanställda redovisningen, med uppgift om den andel i intresseföretagens kapital som innehas av företag som omfattas av den sammanställda redovisningen, eller av personer som handlar i eget namn men för dessa senare företags räkning.*

   b) *Samma upplysningar skall lämnas om intresseföretag som avses i artikel 33.9, med uppgift om skälen för att föreskriften i den sistnämnda punkten har tilllämpats.*

4. *Namn och säte för de företag som enligt artikel 32 till viss del*

*skall omfattas av den sammanställda redovisningen, grunden för den gemensamma ledningen samt den andel i dessa företags kapital som innehas av företag som omfattas av den sammanställda redovisningen eller av personer som handlar i eget namn men för de sistnämnda företagens räkning.*

5. *Namn och säte för varje annat företag än dem som avses i punkt 2, 3 och 4, i vilket de företag som omfattas av den sammanställda redovisningen eller har utelämnats från denna enligt artikel 14 antingen själva eller genom personer som handlar i eget namn men för dessa senare företags räkning innehar minst en procentsats av kapitalet som medlemsstaterna får fastställa till högst 20 procent, med uppgift om kapitalandelens storlek samt det förstnämnda företagets egna kapital och resultat för det senaste räkenskapsår för vilket årsbokslut har fastställts. Dessa uppgifter får utelämnas, om de med hänsyn till målsättningen i artikel 16.3 är av ringa betydelse. Uppgifterna om eget kapital och resultat får även utelämnas, om det förstnämnda företaget inte offentliggör sin balansräkning och de övriga angivna företagen, direkt eller indirekt, äger mindre än 50 procent av det förstnänmda företagets egna kapital.*

6. *Summan av skulderna enligt den sammanställda balansräkningen med en kvarstående löptid på mer än fem år och summan av de skulder enligt den sammanställda balansräkningen för vilka säkerhet har ställts av företag som omfattas av den sammanställda redovisningen, med uppgift om säkerhetens art och form.*

7. *Summan av sådana ekonomiska förpliktelser som inte redovisas i den sammanställda balansräkningen, om uppgiften har betydelse för bedömningen av den ekonomiska ställningen i de företag, betraktade som en helhet, som omfattas av den sammanställda - redovisningen. Pensionsförpliktelser och förpliktelser mot anknutna företag som inte omfattas av den sammanställda redovisningen skall anges särskilt.*

8. *Den i den sammanställda redovisningen angivna nettoomsättningen enligt definitionen i artikel 28 i direktiv 78/660/EEG fördelad på rörelsegrenar och geografiska marknader, under förutsättning att dessa rörelsegrenar och marknader avviker betydligt inbördes med hänsyn till hur försäljningen av varor och tjänster normalt är organiserad inom de företag, betraktade som en helhet, som omfattas av den sammanställda redovisningen.*

9. a) *Medelantalet under räkenskapsåret anställda personer i företag som omfattas av den sammanställda redovisningen, fördelade på kategorier, samt, om uppgift inte har lämnats särskilt om detta i den sammanställda resultaträkningen, räkenskapsårets personalkostnader.*

   b) *Medelantalet under räkenskapsåret anställda personer i företag på vilka artikel 32 har tillämpats skall anges särskilt.*

10. *I vilken utsträckning beräkningen av årsresultatet i den sammanställda redovisningen har påverkats av en sådan värdering av posterna, som med avvikelse från principerna i artiklarna 31 och 34-42 i direktiv 78/660/EEG och i artikel 29.5 i detta direktiv har ägt rum under räkenskapsåret eller ett tidigare räkenskapsår för att få skattelättnader. Om en sådan värdering har en väsentlig inverkan på den framtida beskattningen för de företag, betraktade som en helhet, som omfattas av den sammanställda redovisningen, skall detta anges.*

11. *Skillnaden mellan å ena sidan de skatter som har påförts den sammanställda resultaträkningen detta och tidigare räkenskapsår samt å andra sidan de skatter som har betalats eller skall betalas för dessa år, förutsatt att skillnaden har betydelse för den framtida beskattningen. Summan får även särredovisas med ett totalbelopp i den sammanställda balansräkningen under en särskild post med lämplig beteckning.*

12. *Storleken av räkenskapsårets ersättningar till ledamöterna i moderföretagets förvaltnings-, lednings- och tillsynsorgan på grund av deras arbetsuppgifter i moderföretaget och dess dotterföretag samt under motsvarande förhållanden avtalade eller på annat sätt uppkomna pensionsförpliktelser gentemot tidigare ledamöter i dessa organ, med uppgift om summan för varje sådan kategori av befattningshavare. En medlemsstat får kräva att uppgifterna i första meningen även skall avse ersättningar på grund av arbetsuppgifter i företag till vilka moderföretaget står i ett sådant förhållande som anges i artikel 32 eller 33.*

13. *Storleken av de förskott och krediter som har beviljats ledamöterna i moderföretagets förvaltnings-, lednings- och tillsynsorgan av detta företag eller av något av dess dotterföretag, med uppgift*

*om räntesatser, huvudsakliga villkor och återbetalda belopp liksom åtaganden som har ingåtts för ledamöternas räkning i form av garantier av något slag, allt med uppgift om summan för varje kategori av befattningshavare. En medlemsstat får kräva att uppgifterna i första meningen även skall avse förskott och krediter som har beviljats av företag till vilka moderföretaget står i ett sådant förhållande som anges i artikel 32 eller 33.*

**Kommentar**

I denna artikel föreskrivs vilka ytterligare upplysningar som måste lämnas i koncernredovisningen. I huvudsak överensstämmer kraven med motsvarande bestämmelser i artikel 43 i det fjärde direktivet. För koncernredovisningens del är det således i stort sett tillräckligt att hänvisa till 2 kap. 30-48 §§ i förslaget.

Enligt artikel 34.2 a skall uppgift om namn och säte för de dotterföretag som omfattas av koncernredovisningen lämnas liksom uppgift om hur stor del av respektive dotterföretags kapital som innehas av koncernföretagen eller av någon som handlar i eget namn men för något av dessa företags räkning. Enligt artikel 34.1 b skall samma uppgifter lämnas om dotterföretag som utelämnats i koncernredovisningen med stöd av artikel 13 eller 14, dvs. dotterföretag som enligt kommitténs förslag antingen redovisas enligt anskaffningskostnadsmetoden (artikel 13) eller enligt kapitalandelsmetoden (artikel 14). Slutligen framgår av artiklarna 34.3 a och 34.3 b att motsvarande uppgifter även skall lämnas för intresseföretag oavsett hur dessa redovisats i koncernredovisningen. Samtliga nu nämnda upplysningskrav följer i och för sig redan av 2 kap. 39 § första stycket första meningen i förslaget.

Av artiklarna 34.2 b och 34.3 b framgår även att en förklaring skall lämnas till varför ett dotterföretag eller intresseföretag inte har konsoliderats alls eller varför ett dotterföretag konsoliderats enligt kapitalandelsmetoden. Dessa uppslysningskrav framgår av 3 kap. 5 § tredje stycket och 14 § andra stycket, genom dess hänvisning till 5 § tredje stycket, samt av 9 § andra stycket i kommitténs lagförslag.

Enligt artikel 34.4 skall uppgift om namn, säte och kapitalandel även lämnas för företag som konsoliderats enligt klyvningsmetoden. I detta fall skall även grunden för den gemensamma ledningen anges. Om ett sådan företag samtidigt är intresseföretag följer det redan av bestämmelserna i artiklarna 34.3 a och 34.3 b att uppgift om namn, säte och kapitalandel skall lämnas. Däremot måste uttryckligen föreskrivas att uppgift om grunden för den gemensamma ledningen måste lämnas. Detta krav får anses uppfyllt genom bestämmelsen i 3

kap. 15 § tredje stycket i förslaget vari anges att upplysning om skälen för att ett företag konsoliderats enligt klyvningsmetoden skall anges i not. Vad gäller företag som konsoliderats med tillämpning av klyvningsmetoden gäller vidare enligt artikel 34.9 b att uppgift om medelantalet anställda i sådana företag skall anges särskilt. Sistnämnda krav framgår av 3 kap. 15 § fjärde stycket i förslaget.

Enligt artikel 34.5 skall för företag som inte omfattas av artiklarna 34.2-34.4 men i vilka koncernföretagen innehar en kapitalandel överstigande 20 procent, dvs. vad som enligt artikel 17 i det fjärde direktivet utgör ett s.k. ägarintresse, lämna de uppgifter som framgår av 2 kap. 39 § första stycket första meningen i förslaget. Som framgår av avsnitt 8.6 har kommittén tolkat upplysningskraven i artikel 43.1.2 i det fjärde direktivet på så sätt att de företag som avses i denna artikel motsvarar vad som enligt kommitténs förslag utgör dotterföretag och intresseföretag. Med kommitténs tolkning av artikel 43.1.2 i det fjärde direktivet och artikel 34.5 i det sjunde direktivet innebär således inte sistnämnda bestämmelse någon skyldighet att lämna upplysningar om andra företag än dotterföretag och intresseföretag. Eftersom artikel 34.5 i det sjunde direktivet överensstämmer med nämnda artikel i det fjärde direktivet innebär den inte heller någon upplysningsskyldighet utöver vad som följer redan av bestämmelserna i det fjärde direktivet.

En väsentlig skillnad i förhållande till vad som gäller enligt det fjärde direktivet är dock att det sjunde direktivet inte tillåter att uppgift om namn, säte och kapitalandel, såvitt avser dotterföretag och intresseföretag, utelämnas på den grunden att uppgifterna skulle vara av ringa betydelse med hänsyn till kravet på rättvisande bild utan denna möjlighet gäller på koncernnivå endast sådana företag som utan att klassificeras som dotterföretag eller intresseföretag utgör s.k. ägarintressen. Kommittén har därför valt att införa bestämmelserna i artiklarna 34.2-34.4 genom en särskild bestämmelse i 3 kap. 16 §. Det kan ifrågasättas om inte direktivet kräver att uppgift om ett dotterföretags eller intresseföretags eget kapital och årsresultat lämnas i koncernredovisningen i de fall dotterföretaget eller intresseföretaget har redovisats med tillämpning av anskaffningskostnadsmetoden. Sådana upplysningar krävs ju enligt artikel 34.5 för s.k. ägarintressen. Eftersom dessa uppgifter enligt vad som föreskrivs i förslagets 2 kap. 39 § så gott som alltid skall anges i moderbolagets egen årsredovisning anser kommittén emellertid inte att artikel 34.5 behöver föranleda någon lagstiftningsåtgärd.

När det gäller möjligheten att utelämna de uppgifter som krävs enligt artiklarna 34.2-34.4 framgår det av artikel 35.1 b att sådant utelämnande, på samma sätt som gäller för årsredovisningen, får ske om uppgifterna är av sådan karaktär att de kan vålla moderbolaget eller

något av övriga berörda företag skada.

Utöver de upplysningskrav som följer av det nu anförda gäller krav på att grunden för att ett företag klassificerats som dotterföretag måste anges, se förslagets 3 kap. 16 §.

***Artikel 35***

*1. En medlemsstat får tillåta att de upplysningar som föreskrivs i artikel 34.2-5*

*a) ges formen av en översikt som deponeras enligt artikel 3.1 och 3.2 i direktiv 68/151/EEG; uppgift om detta skall lämnas i en not,*

*b) utelämnas, om de har sådan karaktär att de skulle kunna vålla allvarlig skada för något av de företag som berörs av bestämmelserna; en medlemsstat kan fordra att ett utelämnande får ske endast om det i förväg har godkänts av en domstol eller en administrativ myndighet; uppgift om varje utelämnande skall lämnas i en not.*

*2. Punkt 1 b skall tillämpas även i fråga om de upplysningar som föreskrivs i artikel 34.8.*

**Kommentar**

Denna artikel har sin motsvarighet i artikel 45 i det fjärde direktivet, se kommentaren till denna samt specialmotiveringen till 2 kap. 40 §. Artikel 35.1 b har införts i 3 kap. 17 § i förslaget.

## 16.3 Koncernförvaltningsberättelsen

***Artikel 36***

*1. Den sammanställda förvaltningsberättelsen skall minst innehålla en rättvisande översikt över dels utvecklingen av verksamheten och dels ställningen i de företag, betraktade som en helhet, som omfattas av den sammanställda redovisningen.*

*2. I fråga om dessa företag skall den sammanställda förvaltningsberättelsen även upplysa om följande:*

*a) Viktiga händelser som har inträffat efter räkenskapsårets slut.*

*b) Den förväntade framtida utvecklingen i företagen, betraktade som en helhet.*

*c) Verksamhet inom forskning och utveckling i företagen, betraktade som en helhet.*

*d) Antal och nominellt värde eller, i frånvaro av sådant värde, det bokförda parivärdet för alla aktier och andelar i moderföretaget som innehas av detta företag själv, av dotterföretag eller av någon som handlar i eget namn men för dessa företags räkning. En medlemsstat får tillåta eller kräva att dessa uppgifter lämnas i noter.*

**Kommentar**

Bestämmelsen reglerar innehållet i koncernförvaltningsberättelsen och överensstämmer i huvudsak med artikel 46 i det fjärde direktivet. Bestämmelsen har införts genom en hänvisning i 3 kap. 3 § till 2 kap. 51 §.

## 16.4 Revision av koncernredovisningen

***Artikel 37***

*1. Ett företag som upprättar en sammanställd redovisning skall låta denna granskas av en eller flera personer som enligt lagstiftningen i den medlemsstat under vilken företaget lyder är behöriga att revidera räkenskaper.*

*2. Den eller de personer som ansvarar för revision av den sammanställda redovisningen skall även granska om den sammanställda förvaltningsberättelsen står i överensstämmelse med den sammanställda redovisningen för samma räkenskapsår.*

**Kommentar**

Artikeln föreskriver obligatorisk revision av själva årsbokslutet, dvs. balans- och resultaträkningarna samt noterna, och obligatorisk granskning av förvaltningsberättelsen. Eftersom hela koncernredovisningen utan undantag skall revideras enligt svensk gällande rätt föranleder inte artikeln någon lagstiftningsåtgärd.

## 16.5 Offentliggörande av koncernredovisningen

***Artikel 38***

*1. Sammanställd redovisning som vederbörligen fastställts, den sammanställda förvaltningsberättelsen och en berättelse avgiven av den person som är ansvarig för revision av den sammanställda redovisningen skall av det företag som har upprättat redovisningen offentliggöras enligt lagstiftningen i den medlemsstat som företaget lyder under och i överensstämmelse med artikel 3 i direktiv 68/151/EEG.*

*2. Artikel 47.1 andra stycket i direktiv 78/660/EEG skall tillämpas på den sammanställda förvaltningsberättelsen.*

(Artikel 38.3 innehåller ändring av det fjärde bolagsdirektivet.)

*4. Om det företag som har upprättat den sammanställda redovisningen inte har sådan företagsform som anges i artikel 4 och enligt sin nationella lagstiftning inte är skyldig att offentliggöra de i punkt 1 angivna handlingarna på samma sätt som föreskrivs i direktiv 68/151/EEG, skall företaget dock minst hålla dessa handlingar tillgängliga för allmänheten hos företaget där detta har sitt säte. Det skall vara möjligt att på begäran få en kopia av handlingarna. Priset på en sådan kopia får inte överstiga administrationskostnaden.*

*5. Artiklarna 48 och 49 i direktiv 78/660/EEG skall tillämpas.*

*6. Medlemsstaterna skall föreskriva lämpliga påföljder för underlåtenhet att iaktta bestämmelserna om offentliggörande i denna artikel.*

**Kommentar**

I artikeln föreskrivs att koncernredovisningen som huvudregel skall offentliggöras enligt samma bestämmelser som gäller för årsredovisningen enligt det fjärde direktivet. Dessa har utförligt kommenterats i avsnitt 14.2 och 14.3 vartill hänvisas. Vad som sägs i artikel 38.4 saknar intresse i detta lagstiftningsarbete eftersom kommitténs förslag inte omfattar andra företagstyper än sådana som framgår av artikel 4.

***Artikel 38 a***

*En sammanställd redovisning får utöver i den valuta i vilken den har upprättats även offentliggöras i ecu enligt omräkningskursen på balansdagen. Denna kurs skall anges i en not.*

**Kommentar**

Bestämmelsen har sin motsvarighet i artikel 50 a i det fjärde direktivet, se kommentaren till denna artikel, avsnitt 15.10.

## 16.6 Övergångs- och slutbestämmelser

***Artikel 39***

*1. När en sammanställd redovisning första gången upprättas enligt detta direktiv för en gruppering av företag mellan vilka ett sådant samband som anges i artikel 1.1 förelåg redan innan de föreskrifter som avses i artikel 49.1 blev tillämpliga, får en medlemsstat tillåta eller kräva att vid tillämpningen av artikel 19.1 det bokförda värdet av kapitalinnehavet samt den andel av eget kapital som detta representerar beräknas med hänsyn till förhållandena vid en tidpunkt som infaller före eller samtidigt med tidpunkten för upprättandet av den första sammanställda redovisningen.*

*2. Punkt 1 skall också tillämpas vid värdering enligt artikel 33.2 av ett kapitalinnehav eller av den andel av eget kapital i ett intresseföretag som kapitalinnehavet representerar, samt vid sådan redovisning enligt klyvningsmetoden som avses i artikel 32.*

*3. Om den särskilda post som anges i artikel 19.1 motsvarar en positiv skillnad vid sammanställningen som har uppkommit före den tidpunkt då den första sammanställda redovisningen upprättades enligt detta direktiv, får en medlemsstat tillåta*

*a) att vid tillämpningen av artikel 30.1 den begränsade period på mer än fem år som föreskrivs i artikel 37.2 i direktiv 78/660/EEG räknas från tidpunkten för upprättandet av den första sammanställda redovisningen enligt detta direktiv, och*

*b) att vid tillämpningen av artikel 30.2 avdraget från reserverna får göras vid tidpunkten för upprättandet av den första sammanställda redovisningen enligt detta direktiv.*

**Kommentar**

Artikel 39 innehåller särskilda övergångsregler vad gäller införandet av förvärvsmetoden för redovisningen av dotterföretag, och kapitalandelsmetoden för redovisningen av intresseföretag. Även om en uttrycklig lagreglering av dessa metoder innebär en nyhet i svensk rätt så tillämpas metoderna i praxis. Det torde därför knappast uppkomma

några särskilda övergångsproblem varför artikeln inte föranleder någon lagstiftningsåtgärd. Vad gäller kapitalandelsmetoden skall det emellertid noteras att kommittén föreslår att skillnaden mellan andelarnas bokförda värde och kapitalandelen i intresseföretaget får beräknas antingen med utgångspunkt i förhållandena vid förvärvet eller, om särskilda skäl föreligger, vid tidpunkten då metoden tillämpas första gången, jfr artikel 39.2.

***Artikel 40***

*1. Intill utgången av tidsfristen för en anpassning av den nationella lagstiftningen till de direktiv som till komplettering av direktiv 78/660/EEG harmoniserar bestämmelserna om årsbokslut i banker, andra finansiella institut och försäkringsföretag, får en medlemsstat tillåta undantag från föreskrifterna i detta direktiv om uppställningsformen för sammanställd redovisning, om metoderna för värdering av posterna i denna redovisning och om vilka upplysningar som skall meddelas i noterna*

*a) för varje företag som skall omfattas av den sammanställda redovisningen och är en bank, något annat finansiellt institut eller ett försäkringsföretag,*

*b) när de företag som skall omfattas av den sammanställda redovisningen huvudsakligen består av banker, andra finansiella institut eller försäkringsföretag.*

*En medlemsstat får även tillåta undantag från artikel 6, dock endast såvitt avser tillämpligheten av gränsvärdena på de ovannämnda företagen.*

*2. Om en medlemsstat inte innan de bestämmelser som avses i artikel 49.1 blir tillämpliga har ålagt alla banker, andra finansiella institut och försäkringsföretag att upprätta sammanställd redovisning, får medlemsstaten till dess enligt den statens lagstiftning något av de i punkt 1 nämnda direktiven skall börja tillämpas, dock senast i fråga om räkenskapsår som slutar under 1993, tillåta*

*a) att skyldigheten enligt artikel 1.1 inte skall inträda för de av de ovan angivna företagen som är moderföretag; detta förhållande skall anmärkas i moderföretagets årsbokslut och de upplysningar som föreskrivs i artikel 43.1.2 i direktiv 78/660/EEG skall lämnas angående alla dotterföretag,*

*b) att, om en sammanställd redovisning upprättas och utan inskränkning i vad som gäller enligt artikel 33, de av de ovan angivna*

*företagen som är dotterföretag utelämnas från den sammanställda redovisningen; i fråga om dessa dotterföretag skall de upplysningar som avses i artikel 34.2 lämnas i noterna.*

*3. I de fall som avses i punkt 2. b skall det årsbokslut eller den sammanställda redovisning, som dotterföretaget upprättar och som skall offentliggöras, fogas till moderföretagets sammanställda redovisning eller, i avsaknad av sådan redovisning, till moderföretagets årsbokslut, eller hållas tillgänglig för allmänheten. I det sistnämnda fallet skall det vara möjligt att på begäran få en kopia av dessa handlingar. Priset på en sådan kopia får inte överstiga administrationskostnaden.*

**Kommentar**

Enligt denna artikel får medlemsstaterna undanta banker och andra finansiella institut samt försäkringsföretag från direktivets tillämpningsområde. Motsvarande undantag finns i artikel 1.2 i det fjärde direktivet. Det finns numera särkilda redovisningsdirektiv för nämnda företag. I Del II lämnas förslag till hur dessa direktiv skall införlivas i svensk lagstiftning.

***Artikel 41***

*1. Företag mellan vilka det föreligger ett sådant samband som anges i artikel 1.1 a, b och d bb samt andra företag som har ett sådant samband med något av de förstnämnda företagen, skall utgöra anknutna företag vid tillämpningen av detta direktiv och direktiv 78/660/EEG.*

*2. Om en medlemsstat föreskriver att sammanställd redovisning skall upprättas enligt artikel 1.1 c eller d. aa, artikel 1.2 eller artikel 12.1, skall de företag mellan vilka ett sådant samband föreligger som anges i dessa artiklar samt andra företag som har ett sådant samband eller ett samband som avses i punkt 1 med något av de förstnämnda företagen, utgöra anknutna företag som avses i punkt 1.*

*3. En medlemsstat får föreskriva att punkt 2 skall tillämpas, även om den inte föreskriver att sammanställd redovisning skall upprättas enligt artikel 1.1 c eller d. aa, artikel 1.2 eller artikel 12.1.*

*4. Artikel 2 och artikel 3.2 skall tillämpas.*

*5. En medlemsstat som tillämpar artikel 4.2 får från tillämpningen av*

*punkt 1 ovan undanta sådana anknutna företag som är moderföretag och som på grund av sin rättsliga form inte av den medlemsstaten åläggs att upprätta sammanställd redovisning enligt föreskrifterna i detta direktiv. Detsamma skall gälla i fråga om moderföretag med liknande rättslig form.*

**Kommentar**

I artikeln definieras begreppet "anknutna företag". Med den avgränsning som kommittén föreslår beträffande koncerndefinitionen sammanfaller begreppet "koncernföretag" med "anknutna företag". Se vidare avsnitt 8.3.2. Enligt kommitténs förslag till koncerndefinition kan ett dotterföretag, och därmed koncernföretag, även vara annan juridisk person än aktiebolag eller handelsbolag. Bestämmelsen i artikel 41.5 föranleder därför inte någon vidare kommentar.

*Artiklarna 42-46*

(Artiklarna innehåller ändringar av det fjärde bolagsdirektivet.)

*Artikel 47*

*Den kontaktkommitté som har tillsatts enligt artikel 52 i direktiv 78/660/EEG skall även*

*a) med förbehåll för vad som gäller enligt bestämmelserna i artikel 169 och 170 i fördraget underlätta en enhetlig tillämpning av detta direktiv genom regelbundet samråd, särskilt om praktiska problem i samband med tillämpningen.*

*b) vid behov ge kommissionen råd om tillägg till och ändringar i detta direktiv.*

**Kommentar**

Bestämmelsen, som kommenteras i avsnitt 6.2.3, saknar intresse från svensk lagstiftningssynpunkt.

*Artikel 48*

(Artikeln har upphört att gälla i och med tillkomsten av det elfte bolagsdirektivet.)

*Artikel 49*

*1. Medlemsstaterna skall sätta i kraft de lagar och andra författningar som behövs för att följa detta direktiv före den 1 januari 1988.*

*De skall genast underrätta kommissionen om detta.*

*2. Medlemsstaterna får föreskriva att de i punkt 1 avsedda bestämmelserna skall tillämpas första gången på en sammanställd - redovisning för det räkenskapsår som börjar den 1 januari 1990 eller under 1990.*

*3. Medlemsstaterna skall till kommissionen överlämna texterna till centrala bestämmelser i nationell lagstiftning som de antar inom det område som omfattas av detta direktiv.*

**Kommentar**

Bestämmelsen, som reglerar genomförandetiden för direktivet, saknar intresse för svensk del, jfr dock avsnitt 1.4.

***Artikel 50***

*1. Fem år efter den tidpunkt som avses i artikel 49.2 skall rådet, med hänsyn till erfarenheterna vid tillämpningen av detta direktiv, syftet med direktivet samt de ekonomiska och monetära förhållandena, på förslag av kommissionen överväga och vid behov revidera artikel 1.1 d andra stycket, artikel 4.2, artiklarna 5, 6, 7.1, 12, 43 och 44.*

*2. Punkt 1 skall inte inverka på artikel 53.2 i direktiv 78/660/EEG.*

**Kommentar**

Artikeln saknar intresse från svensk lagstiftningssynpunkt.

***Artikel 51***

*Detta direktiv riktar sig till medlemsstaterna.*

**Kommentar**

Artikeln föranleder inte någon kommentar.

# 17 EG:s elfte bolagsdirektiv

## 17.1 Filialer till bolag från andra medlemsstater

***Artikel 1***

*1. Handlingar och uppgifter som avser en filial vilken har öppnats i en medlemsstat av ett bolag som lyder under lagstiftningen i en annan medlemsstat och som omfattas av direktiv 68/151/EEG, skall i överensstämmelse med artikel 3 det direktivet offentliggöras enligt lagstiftningen i den medlemsstat där filialen är belägen.*

*2. Om de bestämmelser om offentlighet som gäller för filialen avviker från dem som gäller för bolaget, skall bestämmelserna för filialen tillämpas när det är fråga om förfaranden som berör denna.*

**Kommentar**

EG:s elfte bolagsdirektiv uppställer krav på offentliggörande av vissa handlingar och uppgifter som avser en filial som öppnas i en medlemsstat, oberoende av om det är en filial till ett företag som lyder under lagstiftningen i en medlemsstat. Syftet med direktivet är att främja den etableringsfrihet som kommit till uttryck i Romfördraget samt att samordna skyddet för delägare och för tredje man.

Direktivet ställer i princip samma krav på offentlighet i en filial till aktiebolag och andra bolag i vilka delägarna har begränsat ansvar som för bolaget självt. Motivet för detta är att filialer i ekonomiskt och socialt hänseende i vissa avseenden kan jämställas med dotterföretag. Kravet på offentlighet omfattar ett antal viktiga handlingar och uppgifter om ändringar i dessa handlingar.

Artikel 1.1 föreskriver att handlingar och uppgifter (vilka dessa är framgår av artikel 2) som avser en filial i en medlemsstat till ett bolag som lyder under lagstiftningen i en annan medlemsstat och som omfattas av det första bolagsdirektivet skall offentliggöras. Det första bolagsdirektivet omfattar aktiebolag och andra bolag i vilka delägarna har ett begränsat ansvar (SOU 1992:83 s. 199 ff).

Offentliggörandet skall ske enligt lagstiftningen i den stat där filialen är belägen och i överensstämmelse med bestämmelserna i artikel 3 i

det första bolagsdirektivet. Angående innebörden av denna artikel, se avsnitt 14.2.

Enligt artikel 1.2 skall, i de fall bestämmelserna om offentlighet i en filial avviker från dem som gäller för bolaget, förstnämnda bestämmelser tillämpas.

I svensk rätt finns regler om filialer i lagen (1992:160) om utländska filialer m.m. (filiallagen) samt i förodningen (1992:308) om utländska filialer m.m. (filialförordningen). Filiallagen omfattar enligt 1 § näringsverksamhet som bedrivs i Sverige av utländska företag och utomlands bosatta svenska eller utländska medborgare och har således ett vidare tillämpningsområde än direktivet. Med filial avses enligt 2 § första stycket sådan näringsverksamhet som ett utländskt företag bedriver i Sverige genom ett avdelningskontor med självständig förvaltning. I 3 § filiallagen erinras om att det för vissa utländska företag finns särskilda bestämmelser, nämligen för bankföretag i 1 kap. 4 och 5 §§ bankrörelselagen (1987:617), för värdepappersföretag i 2 kap. 7 § lagen (1991:981) om värdepappersrörelse, för företag som driver finansieringsverksamhet i 2 kap. 8-10 §§ lagen (1992:1610) om kreditmarknadsbolag, för utländska försäkringsgivare i lagen (1950:272) om rätt för utländska försäkringsföretag att driva försäkringsrörelse i Sverige och lagen (1993:1302) om EES-försäkringsgivares verksamhet i Sverige, för börser, auktoriserade marknadsplatser och clearingorganisationer i 2 kap. 7 §, 7 kap. 2 § respektive 8 kap. 3 § lagen (1992:543) om börs- och clearingverksamhet samt för utländska fondföretag i 7 a-7 c §§ lagen (1990:1114) om värdepappersfonder. I den mån en viss fråga inte reglerats särskilt i respektive speciallag gäller bestämmelserna i filiallagen.

Enligt 15 § filiallagen skall Patent- och registreringsverket (PRV) föra ett filialregister för registreringar enligt lagen. I 22 § föreskrivs att vad som förs in i registret utan dröjsmål skall kungöras i Post- och Inrikes Tidningar. I den mån de handlingar och uppgifter som avses i artikel 2 förs in i filialregistret, uppfyller således filiallagen kraven i artikel 1.1 jfrd med artikel 3 i det första bolagsdirektivet.

Filiallagen uppfyller direktivets krav på att det är lagstiftningen i den stat där filialen är belägen som skall följas, oavsett om denna lagstiftning avviker från de regler som gäller för bolaget. Artikel 1.2 föranleder därför inte någon lagstiftningsåtgärd.

***Artikel 2***

*1. Skyldigheten att offentliggöra enligt artikel 1 skall endast avse följande handlingar och uppgifter:*

*a) Filialens adress.*

*b) Filialens verksamhet.*

*c) Det register i vilket bolagets akt har lagts upp enligt artikel 3 i direktiv 68/151/EEG med uppgift om bolagets nummer i registret.*

*d) Namn och rättslig form för bolaget samt namnet på filialen om detta avviker från namnet på bolaget.*

*e) Tillsättande och entledigande samt personuppgifter i fråga om dem som är behöriga att företräda bolaget mot tredje man och i rättegång*

- *i egenskap av i lag föreskrivet bolagsorgan eller i egenskap av ledamöter i ett sådant organ i överensstämmelse med den offentlighet som gäller för bolaget enligt artikel 2.1 d i direktiv 68/151/EEG,*
- *i egenskap av bolagets fasta företrädare för filialens verksamhet, med uppgift om omfattningen av behörigheten.*

*f) Upplösning av bolaget, utseende av likvidatorer, personuppgifter om dem, uppgift om deras behörighet samt uppgift om likvidationens avslutande, i överensstämmelse med den offentlighet som gäller för bolaget enligt artikel 2.1 h, j och k i direktiv 68/151/EEG,*

- *konkurs, ackord och liknande förfaranden som bolaget är föremål för.*

*g) Räkenskapshandlingar enligt artikel 3.*

*h) Nedläggning av filialen.*

*2. Den medlemsstat i vilken filialen har öppnats får föreskriva ett offentliggörande enligt artikel 1 av*

*a) namnteckningarna för de personer som avses i punkt 1 e och f,*

*b) stiftelseurkunden och, om den har tagits in i en särskild handling, bolagsordningen, allt enligt artikel 2.1 a, b och c i direktiv 68/151/EEG, samt ändringar i dessa handlingar,*

*c) ett intyg från det register som avses i punkt 1 c om att bolaget existerar,*

*d) uppgift om säkerhet som har ställts i sådan bolagets egendom som finns i medlemsstaten, om offentliggörandet har betydelse för säkerhetens giltighet.*

**Kommentar**

Av artikel 2.1 framgår vilka handlingar och uppgifter som skall offentliggöras. En jämförelse mellan de handlingar och uppgifter som räknas upp i artikeln och bestämmelserna i 13 och 19 §§ filiallagen samt 4 § filialförordningen ger vid handen att de svenska föreskrifterna i huvudsak uppfyller direktivets krav. Artiklarna 2.1 a och 2.1 d motsvaras av 4 § första stycket 3 och 1 filialförordningen medan artiklarna 2.1 b och 2.1 c motsvaras av förordningens 4 § första stycke 2 respektive 10 och 11. Artikel 2.1 e motsvaras av förordningens 4 § första stycke 4 och 7. Eftersom det enligt 15 § andra stycket filiallagen krävs att ändringar i de registrerade uppgifterna snarast anmäls till PRV är även kravet i artikel 2.1 e på att uppgift om tillsättande och entledigande av de personer som avses i artikeln skall offentliggöras uppfyllt (jfr SOU 1992:83 s. 204 f). Kravet i artikel 2.1 e att behörigheten för det utländska bolagets fasta företrädare för filialens verksamhet skall offentliggöras får anses uppfyllt genom kravet i 5 § 5 filialförordningen att sådan fullmakt för filialens verkställande direktör som avses i 10 § filiallagen skall ges in tillsammans med anmälan om registrering av filialen.

Krav på offentliggörande av sådana uppgifter som framgår av artiklarna 2.1 f och 2.1 h följer delvis av 18 och 19 §§ filiallagen. Av dessa lagrum framgår nämligen att verkställande direktören snarast skall anmäla till PRV om det utländska företaget träder i likvidation eller försätts i konkurs. Varken lagen eller förordningen uppställer krav på anmälan och offentliggörande av uppgift om utseende av likvidatorer, deras personuppgifter och behörighet eller om likvidationens avslutande. Vad gäller sistnämnda uppgift torde denna, med hänsyn till att de svenska reglerna förutsätter att filialen skall avregistreras och upphöra med sin verksamhet redan i samband med att det utländska företaget träder i likvidation, i huvudsak sakna intresse för svensk del. PRV kan emellertid medge anstånd med avvecklingen. Det kan därför i och för sig förekomma att en filial fortsätter verksamheten under sådan tid att likvidationen hinner avslutas. Emellertid torde dessa fall vara så sällsynta att någon särskild lagstiftningsåtgärd inte kan anses påkallad. De uppgifter som avser likvidatorerna bör lämpligen lämnas i den anmälan om avregistrering som enligt 19 § filiallagen skall ges in till PRV i händelse av att det utländska företaget träder i likvidation.

Vidare saknas i den svenska lagstiftningen krav på att uppgift om ackord och liknande förfaranden som det utländska företaget är föremål för skall anmälas och offentliggöras. I den delen påkallar således direktivet en lagstiftningsåtgärd. Bestämmelsen bör lämpligen

placeras i 15 § filiallagen.

Artikel 2.1 g motsvaras av 13 § första stycket 2 filiallagen, se vidare nedan under artikel 3.

Enligt artikel 2.2 får medlemsstaterna uppställa krav på att ytterligare uppgifter avseende filialen offentliggörs. Vissa av de uppgifter som framgår av artiklarna 2.2 a-2.2 c skall enligt 5 § 6, 2 och 1 filialförordningen anmälas för registrering. På grund härav och då artikeln inte är tvingande föranleder den inte någon lagstiftningsåtgärd.

### *Artikel 3*

*Skyldigheten att offentliggöra enligt artikel 2.1 g skall begränsas till de bolagets räkenskapshandlingar som i överensstämmelse med direktiv 78/660/EEG, 83/349/EEG och 84/253/EEG har upprättats, reviderats och offentliggjorts enligt lagstiftningen i den medlemsstat som bolaget lyder under.*

### Kommentar

Enligt artikel 2.1 g skall räkenskapshandlingar enligt artikel 3 offentliggöras. Av artikel 3 framgår att skyldigheten att offentliggöra räkenskapshandlingar skall begränsas till sådan årsredovisning i det utländska företaget som har upprättats, reviderats och offentliggjorts enligt lagstiftningen i den medlemsstat som företaget lyder under och i överensstämmelse med de fjärde, sjunde och åttonde bolagsdirektiven.

Enligt 13 § första stycket 2 filiallagen skall varje år redovisningshandlingar och revisionsberättelse för det utländska företaget ges in till PRV under förutsättning att handlingarna offentliggjorts i företagets hemland. Att årsredovisningar för företag inom EG är upprättade och reviderade enligt EG:s bolagsdirektiv får anses självklart. Eftersom det dessutom uttryckligen anges att de skall vara offentliggjorda, vilket också, i det fall företaget hör hemma inom EG, får antas ha skett i enlighet med bolagsdirektiven, uppfyller filiallagen i detta hänseende kraven i artikel 3. Se även under artikel 9 nedan.

På grund av att offentliggörandet enligt det elfte direktivet skall ske i överensstämmelse med bestämmelserna i artikel 3 i det första bolagsdirektivet måste uppgift om att redovisningshandlingar inkommit till PRV kungöras. Eftersom redovisningshandlingarna enligt filiallagen endast ges in till PRV utan att föras in i dess register föreligger i dag inte någon sådan skyldighet. Filiallagen måste därför kompletteras med en sådan bestämmelse, jfr 4 kap. 4 § förslaget till årsredovisningslag.

*Artikel 4*

*Den medlemsstat i vilken filialen har öppnats får föreskriva att de handlingar som avses i artikel 2.2 b och artikel 3 skall offentliggöras på ett annat officiellt språk inom gemenskapen och att översättningen av handlingarna skall bestyrkas.*

**Kommentar**

Bestämmelsen, som inte är tvingande, motsvaras delvis av 12 § filialförordningen. De räkenskapshandlingar som avses i denna paragraf är emellertid endast sådana som enligt 5 § första stycket 3 skall ges in i samband med att filialen registreras, dvs. det utländska företagets och i förekommande fall moderföretagets årsredovisningshandlingar för de två senaste räkenskapsåren. Eftersom artikeln inte är tvingande föranleder den inget förslag till lagstiftningsåtgärd.

*Artikel 5*

*Om ett bolag har öppnat flera filialer i en medlemsstat, är det tillräckligt att offentliggörandet enligt artikel 2.2 b och artikel 3 efter bolagets val äger rum i ett av flera filialregister.*

*I så fall skall de övriga filialernas skyldighet att offentliggöra omfatta en uppgift om det valda filialregistret och om den i detta register intagna filialens nummer i registret.*

**Kommentar**

Eftersom det i Sverige bara finns ett filialregister föranleder artikeln inte någon vidare kommentar.

*Artikel 6*

*En medlemsstat skall föreskriva att de brev och orderblanketter som en filial använder, utöver de i artikel 4 i direktiv 68/151/EEG angivna uppgifterna, skall ange det register där filialens akt är upplagd och filialens nummer i registret.*

**Kommentar**

I artikeln föreskrivs att filialens brev och orderblanketter måste innehålla vissa uppgifter. Dessa är för det första sådana som följer av artikel 4 i det första bolagsdirektivet, dvs. uppgift om det utländska register där företaget är registrerat och företagets registreringsnummer samt uppgift om företagets rättsliga form och säte. Om företaget trätt

i likvidation skall även detta anges. Utöver dessa uppgifter krävs enligt artikel 6 att uppgift även lämnas om i vilket register filialen är registrerad och filialens registreringsnummer.

Bestämmelsen i artikel 4 i det första bolagsdirektivet föreslås enligt Aktiebolagskommittén bli införd i 16 kap. 1 § aktiebolagslagen /1975:1385/ (ABL) som behandlar aktiebolags firma (SOU 1992:83 s. 73 och 216). Redovisningskommittén anser att motsvarande bestämmelse för filialer lämpligen bör införas i 5 § filiallagen. Utöver de krav som föreskrivs i nämnda artikel måste även filialens registreringsnummer anges. Däremot saknar bestämmelsen att uppgift skall lämnas om det filialregister som filialen finns registrerad hos betydelse för svensk del, eftersom det bara finns ett filialregister i Sverige. Även kravet på uppgift om att det utländska företaget har trätt i likvidation saknar intresse för svenskt vidkommande eftersom filialen i sådant fall enligt 18 § filiallagen skall avregistreras vilket i sin tur utgör hinder för det utländska företaget att driva verksamhet genom filial. På motsvarande sätt som föreslagits av Aktiebolagskommittén bör uppgiftskraven även gälla filialens fakturor.

## 17.2 Filialer till bolag från ett tredje land

***Artikel 7***

*1. Handlingar och uppgifter som avser en filial vilken har öppnats i en medlemsstat av ett bolag som inte lyder under lagstiftningen i någon medlemsstat men som har en rättslig form som är jämförbar med de bolagsformer som omfattas av direktiv 68/151/EEG, skall i överensstämmelse med artikel 3 i sistnämnda direktiv offentliggöras enligt lagstiftningen i den medlemsstat där filialen är belägen.*

*2. Artikel 1.2 skall tillämpas.*

**Kommentar**

Bestämmelsen innebär att direktivets krav på offentliggörande av vissa handlingar även skall gälla för filialer till företag från länder utanför EG. Som framgår av vad som anförts ovan under artikel 1 gäller enligt svensk rätt samma regler oavsett var det utländska företaget har sitt säte. Artikeln föranleder därför inte någon lagstiftningsåtgärd.

***Artikel 8***

*1. Skyldigheten att offentliggöra enligt artikel 7 skall minst avse följande handlingar och uppgifter:*

*a) Filialens adress.*

*b) Filialens verksamhet.*

*c) Den stats lagstiftning under vilken bolaget lyder.*

*d) Det register i vilket bolaget är infört och bolagets nummer i registret, om sistnämnda lagstiftning kräver sådan registrering.*

*e) Stiftelseurkunden och, om den har tagits in i en särskild handling, bolagsordningen, samt alla ändringar i dessa handlingar.*

*f) Bolagets rättsliga form, huvudsakliga verksamhetsort och föremålet för dess verksamhet samt, minst en gång om året, det tecknade kapitalets storlek, om inte dessa uppgifter förekommer i handlingar som avses i e.*

*g) Namnet på bolaget och namnet på filialen, om det senare namnet avviker från namnet på bolaget.*

*h) Tillsättande, entledigande samt personuppgifter i fråga om*

*dem som är behöriga att företräda bolaget mot tredje man och i rättegång,*

*- i egenskap av i lag föreskrivet bolagsorgan eller i egenskap av ledamöter i ett sådant organ,*

*- i egenskap av bolagets fasta ställföreträdare för filialens verksamhet.*

*Omfattningen av behörigheten hos dem som har rätt att företräda bolaget skall anges med uppgift om huruvida de kan företräda bolaget var för sig eller endast i förening.*

*i) - Upplösning av bolaget, utseende av likvidatorer, personuppgifter om dem, uppgift om deras behörighet samt uppgift om likvidationens avslutande.*

*- Konkurs och liknande förfaranden som bolaget är föremål för.*

*j) Räkenskapshandlingar enligt artikel 9.*

*k) Nedläggning av filialen.*

**Kommentar**

I denna artikel anges vilka uppgifter som skall offentliggöras för filialer till företag från länder utanför EG. I huvudsak överensstämmer dessa krav med de som gäller filialer till företag inom EG. Dock föreskrivs att företagets stiftelseurkund och, om den har tagits in i en

särskild handling, bolagsordningen måste offentliggöras. För filialer till företag inom EG är denna bestämmelse, som framgår av artikel 2.2 b, frivillig för medlemsstaterna.

Enligt 5 § filialförordningen skall bolagsordningen alltid ges in tillsammans med registreringsanmälan och därmed offentliggöras. Däremot uppställer inte lagen något krav på att stiftelseurkunden måste bifogas. Eftersom detta uttryckligen krävs i direktivet såvitt avser företag utanför EG måste förordningen således ändras på denna punkt. Enligt kommitténs mening bör kravet utformas så att det gäller även företag inom EG. Enligt 15 § andra stycket filiallagen skall filialens verkställande direktör snarast anmäla ändringar i de uppgifter som anmälts för registrering, dvs. även ändringar i stiftelseurkunden eller bolagsordningen.

***Artikel 9***

*1. Skyldigheten att offentliggöra enligt artikel 8 j skall tillämpas på de bolagets räkenskapshandlingar som har upprättats, reviderats och offentliggjorts enligt lagstiftningen i den stat som bolaget lyder under. Om dessa handlingar inte har upprättats i överensstämmelse med direktiv 78/660/EEG och 83/349/EEG eller på ett likvärdigt sätt, kan medlemsstaterna kräva att räkenskapshandlingar som avser filialens verksamhet skall upprättas och offenliggöras.*

*2. Artikel 4 och 5 skall tillämpas.*

**Kommentar**

I artikel 9.1 föreskrivs att i det fall det utländska företagets redovisningshandlingar inte har upprättats enligt bestämmelserna i de fjärde och sjunde bolagsdirektiven eller på ett likvärdigt sätt, kan medlemsstaterna kräva att räkenskapshandlingar för filialens verksamhet skall upprättas och offentliggöras.

I 11 § filiallagen föreskrivs att filialen skall ha en egen bokföring, som är skild från det utländska företagets bokföring i övrigt. Redovisningshandlingarna skall enligt 12 § inom viss tid efter räkenskapsårets utgång överlämnas till revisorn för granskning. Enligt 14 § filiallagen gäller för filialens bokföring och revision i tillämpliga delar detsamma som för ett svenskt företag av motsvarande slag. Begreppet "bokföring" förefaller omfatta även skyldighet att upprätta årsredovisning enligt bestämmelserna i nuvarande 11 kap. ABL (se prop. 1991/92:88 s. 28 f och 53 f). Enligt 13 § första stycket 1 krävs slutligen att filialens redovisningshandlingar och revisionsberättelse offentliggörs genom att ges in till PRV.

Av artiklarna 2.1 g, 3, 8.1 j och 9.1 förefaller det som om krav på upprättande och offentliggörande av redovisningshandlingar för en filial endast får uppställas beträffande filialer till företag som lyder under lagstiftningen i en stat utanför i första hand EG. Eftersom de EFTA-stater som omfattas av EES-avtalet genom detta avtal förbundit sig att genomföra de fjärde och sjunde bolagsdirektiven torde artikelns innebörd vara att sådana krav får uppställas endast för filialer till företag utanför EES-området. Enligt kommitténs mening är därför kraven i 13 § första stycket 1 på offentliggörande av redovisningshandlingar och i 14 § på upprättande av årsredovisning delvis i strid med direktivet. Eftersom de fjärde och sjunde bolagsdirektiven är tillämpliga inte bara på aktiebolag utan även på vissa handelsbolag kan det enligt kommitténs mening i och för sig ifrågasättas om inte även filialer till sådana bolag borde kunna undantas från skyldigheten att upprätta och offentliggöra årsredovisning. Utifrån de synpunkter som kommittén har att anlägga saknas emellertid skäl att utsträcka undantagsbestämmelserna till andra företag än sådana som direkt följer av bestämmelserna i det elfte bolagsdirektivet.

Artikel 9.2 föranleder inte något förslag till lagstiftningsåtgärd.

***Artikel 10***

*En medlemsstat skall föreskriva att de brev och orderblanketter som en filial använder skall ange det register där filialens akt är upplagd samt filialens nummer i registret. Om lagstiftningen i den stat som bolaget lyder under kräver att bolaget förs in i ett register, skall även detta register och bolagets nummer i registret anges.*

**Kommentar**

Bestämmelsen innebär att kraven på vilka uppgifter som skall lämnas i brev och orderblanketter är desamma oavsett om företaget hör hemma inom EG eller inte. Se vidare artikel 6 ovan.

## 17.3 Uppgifter om filialer i bolagets förvaltningsberättelse

***Artikel 11***

(Artikeln innehåller ändring av det fjärde bolagsdirektivet.)

## 17.4 Övergångs- och slutbestämmelser

***Artikel 12***

*Medlemsstaterna skall föreskriva lämpliga påföljder för underlåtenhet att iaktta bestämmelserna om offentlighet i artiklarna 1-3 och 7-9 samt bestämmelserna om uppgiftsskyldighet i brev och orderblanketter i artikel 6 och 10.*

**Kommentar**

Bestämmelsen innebär att medlemsstaterna på lämpligt sätt måste sanktionerna efterföljden av offentlighetsreglerna och uppgiftskraven i artiklarna 1-3 och 6-10.

Enligt 30 § filiallagen får PRV förelägga filialens verkställande direktör att fullgöra skyldigheten att göra anmälan om filialen och ändringar i registrerade uppgifter enligt 15 § eller om förhållanden som skall föranleda avregistrering av filialen enligt 19 § första stycket eller att sända in redovisningshandlingarna inom föreskriven tid. I dessa delar föranleder därför inte direktivet någon lagstiftningsåtgärd. Vad gäller sådana uppgifter som enligt 4 § filialförordningen skall anges i registreringsanmälan samt sådana handlingar som enligt 5 § filialförordningen skall ges in tillsammans med nämnda anmälan uppfyller således filiallagen direktivets krav i artikel 12.

I samband med att det i lagen införs krav på att brev, orderblanketter och fakturor måste innehålla vissa uppgifter måste enligt direktivet efterföljden av dessa bestämmelser sanktioneras på lämpligt sätt. Enligt kommitténs mening bör även detta ske genom vitesföreläggande.

***Artikel 13***

*Varje medlemsstat skall bestämma vilka personer som skall svara för att de i detta direktiv föreskrivna formkraven beträffande offentlighet iakttas.*

**Kommentar**

Bestämmelsen innebär krav på att någon är ansvarig för att reglerna om offentliggörande efterlevs.

Av 10, 13 och 15 §§ filiallagen följer att den verkställande direktören är ansvarig för filialens verksamhet och dess uppgiftslämnande. Lagen uppfyller därmed direktivets krav och artikeln föranleder därför inte någon lagstiftningsåtgärd.

*Artikel 14*

*1. Artikel 3 och 9 skall inte tillämpas på filialer som öppnas av sådana kreditinstitut och finansiella institut som omfattas av direktiv 89/117/EEG.*

*2. I avvaktan på en senare samordning behöver medlemsstaterna inte tillämpa artikel 3 och 9 på filialer som öppnas av försäkringsbolag.*

**Kommentar**

Bestämmelserna innebär att kraven på vilka redovisningshandlingar som skall offentliggöras inte får tillämpas på banker och andra finansiella företag och inte behöver tillämpas på försäkringsbolag och synes vara föranledda av att det i artiklarna 3 och 9 uttryckligen hänvisas till de fjärde och sjunde bolagsdirektiven. Eftersom det numera föreligger särskilda redovisningsdirektiv för banker m.fl. och för försäkringsbolag - för bankerna gällde detta redan vid tillkomsten av det elfte bolagsdirektivet, vilket kan vara anledningen till att bestämmelsen gjorts tvingande för sådana företag - kan det självklart inte uppställas krav på att de redovisningshandlingar från sådana företag som skall offentliggöras har upprättats med tillämpning av de fjärde och sjunde bolagsdirektiven.

Eftersom filiallagens krav på offentliggörande av redovisningshandlingar inte är begränsade till redovisningshandlingar som upprättats enligt de fjärde och sjunde bolagsdirektiven föranleder inte artikel 14 någon lagstiftningsåtgärd.

*Artikel 15*

(Artikeln innehåller ändringar av de fjärde och sjunde bolagsdirektiven.)

*Artikel 16*

*1. Medlemsstaterna skall senast den 1 januari 1992 anta de lagar och andra författningar som behövs för att följa detta direktiv. De skall genast underrätta kommissionen om detta.*

*2. Medlemsstaterna skall föreskriva att de i punkt 1 avsedda bestämmelserna skall tillämpas fr.o.m. den 1 januari 1993 och, när det gäller räkenskapshandlingar, första gången tillämpas på årsbokslut för det räkenskapsår som börjar den 1 januari 1993 eller under år 1993.*

*3. Medlemsstaterna skall till kommissionen överlämna texterna till de*

*bestämmelser i nationell lagstiftning som de antar inom det område som omfattas av detta direktiv.*

**Kommentar**

I bestämmelsen anges inom vilken tid direktivet skall vara genomfört i nationell lagstiftning och saknar intresse för svensk del, jfr dock avsnitt 1.4.

***Artikel 17***

*Den kontaktkommitté som har tillsatts enligt artikel 52 i direktiv 78/660/EEG skall även*

*a) med förbehåll för vad som gäller enligt bestämmelserna i artikel 169 och 170 i Romfördraget underlätta en enhetlig tillämpning av detta direktiv genom regelbundet samråd, särskilt om praktiska problem i samband med tillämpningen,*

*b) vid behov ge kommissionen råd om tillägg till eller ändringar i detta direktiv.*

**Kommentar**

Bestämmelsen saknar intresse från svensk lagstiftningssynpunkt, jfr dock avsnitt 6.2.3.

***Artikel 18***

*Detta direktiv riktar sig till medlemsstaterna.*

**Kommentar**

Artikeln föranleder inte någon kommentar.

# Särskilt yttrande

av sakkunnige *Gustaf Sandström*

## Obeskattade reserver och latent skatt

### 1 Inledning

I det följande diskuteras hanteringen av obeskattade reserver i redovisningen. Som framgår är ämnet komplicerat. De bedömningar som görs är i hög grad tentativa.

I avsnitt 2 beskrivs några olika typer av obeskattade reserver. I avsnitt 3 refereras tankarna på en omedelbar frikoppling (innebärande att avdragsrätten inte görs beroende av att avsättning sker i resultaträkningen). Tre mer eller mindre långtgående varianter tas upp. I avsnitt 4 lämnas några sammanfattande synpunkter.

### 2 Olika typer av obeskattade reserver

#### 2.1 Överavskrivningar på inventarier

Anta att företaget har ett inventarium, anskaffat under räkenskapsåret för 100. Avskrivning enligt plan är 20. Värdeminskningsavdrag yrkas med tillämpning av reglerna om räkenskapsenlig avskrivning med maximala 30. Skillnadsbeloppet (30-20=) 10 redovisas i resultaträkningen som bokslutsdisposition och i balansräkningen som obeskattad reserv (överavskrivning). Vad som krävs vid beskattningen är "att avdraget motsvarar avskrivningen i räkenskaperna" (punkt 13 första stycket b av anvisningarna till 23 § kommunalskattelagen /1928:370/, KL). Prövningen vid taxeringen torde snarast inriktas på att det skattemässiga restvärdet överensstämmer med det (netto)bokförda värdet enligt balansräkningen. Föreligger inte överensstämmelse kan företaget förlora rätten att tillämpa räkenskapsenlig avskrivning och i stället hänvisas till den mindre förmånliga restvärdemetoden.

### 2.2 Ersättningsfonder

Ersättningsfonden är en fond av investeringsfondstyp. Tanken är att skatteeffekten av en ersättning av force majeure-karaktär (t.ex. försäkringsersättning) skall kunna neutraliseras av en avdragsgill fondavsättning. Fonden får användas för ersättningsinvesteringar inom en viss tid. Fyra olika ersättningsfonder finns. Vad gäller ersättningsfond för mark finns inget krav på avsättning i räkenskaperna (har att göra med att mark inte är föremål för avskrivning). I fråga om t.ex. ersättningsfond för inventarier finns ett sådant krav och där sker beskattning i form av att avskrivningsunderlaget för ersättningsinvesteringen reduceras med det belopp som tas i anspråk av fonden.

### 2.3 Valutakursreserv

Begreppet infördes genom Bokföringsnämndens rekommendation om värdering av fordringar och skulder i utländsk valuta (R 7). Enligt rekommendationen (punkt 26) skall valutakursreserven redovisas som en obeskattad reserv i balansräkningen. Med det redovisningssättet uppnår man den avsedda effekten att utdelning av orealiserade kursvinster på långa poster förhindras (jfr uppskrivningsförbudet). I rekommendationen betonas att valutakursreserven är att betrakta som en företagsekonomiskt erforderlig reserv (och därmed avdragsgill; reserven är av annan karaktär än andra obeskattade reserver). Sedermera har skattelagstiftaren lagt en schablonintäkt på reservbeloppet (punkt 4 av anvisningarna till 24 § KL).

### 2.4 Periodiseringsfonder

För aktiebolag m.fl. förutsätter avdrag att avsättning görs i räkenskaperna. I princip får 25 % av årets inkomst sättas av. Återföring till beskattning sker senast efter fem år. I fråga om handelsbolag görs avsättning hos delägarna.

### 2.5 Skatteutjämningsreserver

Avdrag har förutsatt avsättning i räkenskaperna. Motsvarande koppling vid den återföring som skall ske vid 1995-2000 års taxeringar (hälften av reservbeloppet beskattas medan den andra hälften inte beskattas).

### 2.6 Uppskovsbelopp

Vid 1990 års skattereform krymptes reserveringsmöjligheterna. För att bl.a. undvika besvärande likviditetseffekter fick företagen möjlig-

het att över flera år fördela avskattningen av de överskjutande reserverna (uppskovsbeloppet). I skattelagstiftningen ställdes inga krav på motsvarande avsättning i räkenskaperna. Bokföringsnämnden övervägde alternativa redovisningssätt men stannade för att uppskovsbeloppet skulle redovisas som obeskattad reserv (BFN U 91:1). Avskattningen skall vara avklarad vid 1995 eller - i undantagsfall - 1996 års taxering.

# 3 Varianter på frikoppling

## 3.1 Frikoppling utan ändring av skattereglerna

Tanken är här att - om bokslutsdispositioner/obeskattade reserver tas bort från resultaträkningen/balansräkningen - det skattemässiga kopplingskravet kan tillgodoses i det underliggande räkenskapsmaterialet.

Ta först överavskrivningar på inventarier. Någon närmare bestämning av uttrycket "avskrivningen i räkenskaperna" (jfr 2.1) finns inte. Närmast till hands ligger den avskrivning som framkommer i resultaträkningen. På motsvarande sätt skulle uttrycket "bokförda värde" syfta på (netto)värdet enligt balansräkningen.

Med den oklarhet som råder beträffande begreppet "räkenskaperna" kan man måhända hävda att det skulle kunna räcka med att (över)avskrivningen framkommer i kontosaldona i huvudboken. Man skulle alltså tillåta att en överavskrivning om 10 i huvudboken "ersattes" med 2,8 i skattekostnad och att ackumulerade överavskrivningar om 10 i huvudboken ersattes med 2,8 i skuld (avseende latent skatt) och 7,2 i eget kapital (bolagsskattesats 28 %).

Översättningar av detta slag ter sig vanskliga och svåra att förena med lagkravet i 11 § första stycket första meningen BFL att "För varje räkenskapsår skall den löpande bokföringen avslutas med ett årsbokslut". Vill man åstadkomma en frikoppling är den skisserade "minivarianten" knappast framkomlig (här illustreras inte svårigheterna att utanför resultat- och balansräkningen tillgodose kopplingskravet vad gäller ersättningsfonder m.m.). Förekomsten av standardiserade räkenskapsutdrag (SRU) tillför i sammanhanget inget nytt (dessa är - som beteckningen anger - inte mer än just utdrag ur räkenskaperna).

## 3.2 Eget kapital-delen hänförs till bundet eget kapital

Varianten innebär att eget kapital-delen av de skattemässiga reserveringarna (eller om man så vill "ej kostnadsförd del av obeskattade reserver") undantas från utdelning genom att hänföras till bundet eget kapital. Avdragsrätt för en viss skattemässig reservering förutsätter

att företaget kan visa att det bundna kapitalet ökats på föreskrivet sätt (lösningen förutsätter att den latenta skatten beräknas helt schablonmässigt; en ordning som ställer krav på att man vid taxeringen gör grannlaga uttolkningar av rekommendationer m.m. på området är knappast möjlig). Bindningen är avsedd att bl.a. tillgodose de önskemål som kan finnas att inte förändra aktiebolagens utdelningsmöjligheter och skattebetalningar.

Förslaget är anpassat till aktiebolag men inte till exempelvis enskilda näringsidkare (som inte har något bundet kapital). Redan nu kan sägas att det inte är lämpligt att på detta centrala område ha olika uppsättningar av regler (redovisningsmässiga och skattemässiga) för olika företagsformer.

I det här sammanhanget skapar handelsbolagen särskilda problem. Ett handelsbolag är bokföringsskyldigt men inte skattesubjekt. Vid taxeringen av delägarna beräknas först handelsbolagets inkomst. Den för handelsbolaget beräknade beskattningsbara inkomsten påverkas (trots att handelsbolaget inte är skattesubjekt) av överavskrivningar, avsättningar till ersättningsfonder etc. Handelsbolagets inkomst fördelas sedan på delägarna. Med den nuvarande kopplingen påverkas också det bokföringsmässiga resultatet i handelsbolaget av förekomsten av obeskattade reserver.

Vissa handelsbolag omfattas av den föreslagna nya årsredovisningslagen medan andra inte gör det (sådana handelsbolag där samtliga obegränsat ansvariga delägare är aktiebolag omfattas men däremot inte "vanliga" handelsbolag där fysisk(a) person(er) finns med i delägarkretsen). Förändringar i delägarkretsen gör att bolaget kan vandra från den ena till den andra kategorin. Ett mer underbyggt ställningstagande till de tekniska problemen med latent skatt-redovisning kan därför göras först när man vet vad som skall gälla för handelsbolag som inte omfattas av den nya årsredovisningslagen.

Ett enkelt exempel (utgångspunkten för exemplet är att kopplingskravet skall behållas för handelsbolag som inte omfattas av den nya årsredovisningslagen; det bör också sägas att det kan finnas alternativa och bättre sätt att redovisa transaktionerna). Ett handelsbolag (HB) har två aktiebolag (AB) som delägare. HB:s enda tillgång är ett inventarium som anskaffats den 31 december för 100. Skattemässiga restvärdet är noll (för illustrationens skull antas skattemässig direktavskrivning ha medgetts) medan det bokföringsmässiga alltjämt är 100 (ingen avskrivning enligt plan). Med dagens regler är HB:s egna kapital 0 (inventarium 100, obeskattad reserv 100). Enligt den här diskuterade varianten blir HB:s egna kapital 100 medan var och av de delägande aktiebolagen redovisar 14 i latent skattekostnad (i resultaträkningen) samt 14 i latent skatteskuld och 36 i bundet eget kapital

(i balansräkningen). I nästa steg överlåter AB2 sin andel till en fysisk person (X). HB är då inte längre ett årsredovisningslagsföretag och skall enligt förutsättningarna redovisa på traditionellt sätt. Hos AB1 liksom hos AB2 blir det bundna egna kapitalet fritt samtidigt som den latenta skatteskulden försvinner (följden synes bli en intäkt om 14 för vart och ett av aktiebolagen och att en obeskattad reserv tillskapas hos HB (vilket genererar en kostnad om 100 som i princip till ett belopp om 50 torde belasta resultatet hos AB1 i form av en nedjustering av värdet av handelsbolagsandelen).

Redan detta enkla exempel aktualiserar en rad frågor. Skall det för handelsbolaget beräknade avdraget (den skattemässiga direktavskrivningen) göras beroende av att samtliga aktiebolag i delägarkretsen (de kan vara fler än två!) på vederbörligt sätt ökat sitt bundna kapital. Är det möjligt/lämpligt att "föra ned" individuella poster i handelsbolaget (skattemässiga överavskrivningar på inventarier, avsättningar till ersättningsfonder, återföring av surv och uppskovsbelopp etc.) till delägarnivå (grundläggande för handelsbolagsbeskattningen är att det endast är slutresultatet - inkomsten - som fördelas på delägarna). Går det alltid efter ett ägarskifte (där fysiska personer kommit med i delägarkretsen) att få fram storleken och arten av de obeskattade reserver som skall tillskapas i handelsbolaget (vad gäller om det t.ex. förekommer utländska delägare). Vad skall gälla om hänsyn tas till förekomsten av latenta skatteskulder vid fastställande av överlåtelsepris för andelen (är inventariet värt 100 måste sannolikt den latenta skatten/bindningskravet - för att vara taxeringsmässigt "operativt" - avse just 28 även om andelen förvärvats för t ex 90; jfr de sofistikerade bedömningar som förutsätts göras enligt RR 01:91 punkterna 22 och 23)? Kan redovisningen ske på sådant sätt att inte handelsbolagets resultat påverkas allteftersom delägarkretsen förändras (om AB1 i handelsbolaget med blandad delägarkrets blir komplementär vandrar HB återigen över till kategorin av årsredovisningsföretag)?

På det här stadiet går det inte att överblicka vilka nya och med nödvändighet komplicerade skatteregler som skulle behövas. Den saken får prövas längre fram mot bakgrund av bl.a. den närmare utformningen av latent skatt-redovisningen. Även de associationsrättsliga aspekterna av en eventuell ny bunden reserv bör belysas. Den tänkta bundna reserven utgör definitionsmässigt "eget kapital" (till skillnad mot t.ex. obeskattade reserver). Normalt skulle därför bolagsstämman fatta beslut rörande bildande och upplösning av reserven. Det är emellertid ingen bra ordning eftersom också en resultatpost (latent skatt) är inblandad. En eventuell redovisning av latent skatt kräver sannolikt en associationsrättslig reglering som sanktione-

rar en automatisk omflyttning mellan fritt och bundet kapital. Av en sådan reglering bör framgå att den bundna reserven skall - inte får - upplösas i takt med att den latenta skatten minskar.

Situationen kan också vara den att ett aktiebolag som avser att anskaffa t.ex. ett inventarium saknar fritt eget kapital. Vill man att det nya redovisningssättet skall vara neutralt i förhållande till nuvarande regler måste man tillåta att ett bundet eget kapital tillskapas samtidigt som en ansamlad förlust redovisas (har direktavdrag medgetts med 100 utan att någon avskrivning skett skulle aktiebolaget redovisa såväl ett bundet eget kapital om 72 som en ansamlad förlust om 100).

### 3.3 Latent skatt-redovisning utan bundet eget kapital

Slopas kravet på en bunden reservering blir systemet (i förhållande till det system som behandlats i avsnitt 3.2) väsentligt enklare. Ett förslag i den riktningen bör emellertid föregås av en allsidig utredning som bl.a. belyser förhållandet mellan koncernredovisningen och redovisningen hos de juridiska personerna och som i tekniskt hänseende går ner på detaljnivå. En central fråga i det sammanhanget är om regler om latent skatt skall gälla alla aktiebolag (även icke publika) och alla företagsformer (enligt survlagen och den nya lagen om räntefördelning hänförs skatt på inkomst av näringsverksamhet hos en enskild näringsidkare till privatekonomin) och - om så inte är fallet - hur olika typer av övergångar skall klaras av.

## 4 Sammanfattande synpunkter

Dagens system med obeskattade reserver skapar ett visst mått av ordning och reda, inte bara vid beskattningen utan också i redovisningen. Detta gäller inte minst nu när företagsbeskattningen återigen har stöpts om och gamla obeskattade reserver håller på att avvecklas och nya är under tillskapande. För närvarande saknas ett underlag som visar på tekniska och andra effekter av en slopad koppling (detaljkunskap saknas också om hur kopplingsfrågan har hanterats i EG-länderna). Förutsatt att EG-direktiven inte tvingar oss till något annat finns därför goda skäl att inte redan i detta skede frikoppla systemen. Vilken lösning som bör väljas på sikt får - givet att informationsönskemålen gentemot utländska bedömare m.fl. tillgodoses i koncernredovisningen - prövas i det fortsatta utredningsarbetet. I det arbetet får naturligtvis också vägas in de argument som kan anföras för att koncernredovisningen och redovisningen hos de juridiska personer skall ske enligt samma principer.

*Bilaga*

# Kommittédirektiv

**Dir. 1991:71**

## Översyn av redovisningslagstiftningen

Dir. 1991:71

Beslut vid regeringssammanträde 1991-08-22

Statsrådet Göransson anför efter samråd med statsrådet Åsbrink.

### Mitt förslag

En kommitté tillkallas för att göra en allmän översyn av redovisningslagstiftningen. En huvuduppgift för kommittén bör vara att överväga vilka lagändringar och andra åtgärder som är påkallade för att anpassa lagstiftningen till den snabba utveckling som ägt rum på redovisningsområdet såväl i Sverige som internationellt. Det bör däremot inte vara kommitténs uppgift att föreslå sådana lagändringar som har ett direkt samband med de förhandlingar om ett EES-avtal som för närvarande pågår.

Kommittén bör vidare ta upp bl.a. följande frågor.

* Vilka syften skall redovisningslagstiftningen tillgodose? Finns det exempelvis anledning att ompröva sambandet mellan redovisning och beskattning?

* Är den nuvarande uppdelningen av redovisningslagstiftningen i dels en generell bokföringslag, dels olika associationsrättsliga lagar ändamålsenlig eller bör en annan formell struktur övervägas?

* I vilken utsträckning bör lagstiftningen ha karaktär av ett ramverk som fylls ut av normgivning av annat slag?

* Vilka principer bör gälla för sådan kompletterande normgivning som sker

2

genom rekommendationer av olika expertorgan på redovisningsområdet?

* Vilka sanktionsmöjligheter bör finnas vid avvikelse från bindande regler och andra normer på redovisningsområdet?

**Bakgrund**

Bokföringslagen (1976:125) är den centrala författningen på redovisningsområdet. Den fungerar som generell redovisningslag och upptar därför ett grundläggande regelsystem som, med undantag för jordbruksrörelse i vissa fall, är gemensamt för alla företag. Enligt 1 § bokföringslagen är således bl.a. alla aktiebolag, handelsbolag och ekonomiska föreningar bokföringsskyldiga. Bokföringsplikten skall fullgöras genom löpande bokföring (4-10 §§) som för varje räkenskapsår avslutas med ett årsbokslut (11-21 §§). Årsbokslutet skall bestå av resultaträkning och balansräkning. Resultaträkningen skall i sammandrag redovisa samtliga intäkter och kostnader i rörelsen under räkenskapsåret samt lämna en med hänsyn till rörelsens förhållanden tillfredsställande redovisning för hur räkenskapsårets resultat har uppkommit. Balansräkningen skall i sammandrag redovisa rörelsens samtliga tillgångar och skulder samt eget kapital i rörelsen vid räkenskapsårets utgång, den s.k. balansdagen. I resultaträkningen och balansräkningen skall dessutom lämnas uppgifter och upplysningar om vissa närmare angivna omständigheter av betydelse för att bedöma rörelsens resultat och ställning.

Med årsbokslut avses i bokföringslagen en bokföringsskyldigs officiella men inte offentliga redovisning. I fråga om företagens skyldighet att avge offentlig redovisning (årsredovisning) finns bestämmelser i aktiebolagslagen (1975:1385), lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar och lagen (1980:1103) om årsredovisning m.m. i vissa företag.

Enligt bestämmelser i 11 kap. aktiebolagslagen består ett aktiebolags årsredovisning av resultaträkning, balansräkning och förvaltningsberättelse. Resultaträkningen skall belysa hur rörelseresultatet – vinst eller förlust – har uppkommit. Balansräkningen skall ange bolagets ställning vid räkenskapsårets utgång. I förvaltningsberättelsen skall lämnas uppgifter om vissa förhållanden som inte framgår av resultat- eller balansräkningen. Sådana bolag som är skyldiga att ha auktoriserad revisor skall till förvaltningsberättelsen foga en s.k. finansieringsanalys, som anger bolagets finansiering och kapitalinvesteringar under räkenskapsåret. Sådana bolag skall också avge delårsrapport. Vidare föreskrivs att moderbolag i koncern skall avge koncernredovisning bestående av koncernresultaträkning och koncernbalansräkning.

Aktiebolagslagens regler om årsredovisning innehåller inte fullständiga bestämmelser om aktiebolags offentliga redovisning. De fylls i stället ut av de mera detaljerade bestämmelserna i bokföringslagen som gäller även för

den offentliga redovisningen. På motsvarande sätt förhåller det sig beträffande övriga företagsformer. Reglerna om årsredovisning i 11 kap. aktiebolagslagen och de motsvarande bestämmelserna i lagen om ekonomiska föreningar och i lagen om årsredovisning m.m. i vissa företag kan därför sägas fungera som komplement till bokföringslagens bestämmelser om årsbokslut.

Även om bokföringslagen innehåller åtskilliga detaljbestämmelser om både den löpande bokföringen och årsbokslutet har den i betydande utsträckning karaktär av ramlag. I väsentliga avseenden hänvisar lagen sålunda till begreppet god redovisningssed. Bl.a. föreskrivs i 2 § att bokföringsskyldigheten skall fullgöras på sätt som överensstämmer med god redovisningssed. Vid fastställande av god redovisningssed skall enligt lagens förarbeten stor hänsyn tas till en faktiskt förekommande praxis hos en kvalitativt representativ krets bokföringsskyldiga (prop. 1975:104, s. 148).

I syfte att bl.a. tillgodose behovet av auktoritativa besked i fråga om vad som är god redovisningssed inrättades bokföringsnämnden år 1976. I förarbetena (prop. 1975:104, s. 148) framhölls i det sammanhanget att de uttalanden som görs av den praktiskt och teoretiskt verksamma expertisen på redovisningsområdet givetvis har stor betydelse för innebörden av begreppet god redovisningssed. Som exempel på denna expertis nämndes den av Sveriges Industriförbund administrerade Näringslivets Börskommitté och Föreningen Auktoriserade Revisorer FAR (FAR). Det ansågs emellertid angeläget att också företrädare för det allmänna genom bokföringsnämnden skulle få tillfälle att påverka bedömningen av vad som är god redovisningssed. Nämnden förutsattes komma att få ett stort inflytande på hur frågor om god redovisningssed skall bedömas i olika situationer. En annan uppgift för nämnden angavs vara att mot bakgrund av den ständiga utvecklingen på redovisningsområdet anpassa praxis och med hänsyn härtill utforma vad som är god redovisningssed.

Bokföringsnämnden är en statlig myndighet, som enligt sin instruktion har till uppgift att främja utvecklingen av god redovisningssed i företagens bokföring och offentliga redovisning samt att utarbeta allmänna råd inom sitt ansvarsområde. Som redan nämnts har även FAR och i viss utsträckning Näringslivets Börskommitté utfärdat rekommendationer på redovisningsområdet.

År 1989 bildade staten – genom bokföringsnämnden – samt FAR och Sveriges Industriförbund ett gemensamt organ som skall ha till uppgift att utveckla de redovisningsnormer som bör gälla för vissa större, s.k. publika företag. De tre initiativtagarna bildade därvid en stiftelse, vars styrelse i sin tur har utsett ett särskilt expertorgan, redovisningsrådet. I och med att redovisningsrådet har påbörjat sin verksamhet har såväl FAR som Näringslivets Börskommitté upphört att utfärda rekommendationer på redovisningsområ-

4

det. Också bokföringsnämnden avsågs kunna i princip upphöra med att utfärda rekommendationer avseende frågor som direkt tar sikte på de publika företagen. Någon inskränkning i bokföringsnämndens auktoritet som normbildare på redovisningsområdet har däremot inte varit avsedd (se prop. 1988/89:150, bil. 3, LU36).

**En allmän översyn av redovisningslagstiftningen**

Den nu gällande bokföringslagen kom till genom lagstiftning år 1976 och har under åren därefter inte genomgått några mera omfattande ändringar. Samtidigt har en snabb och dynamisk utveckling ägt rum på redovisningsområdet. Denna utveckling har drivits fram av såväl företagen själva som revisorskåren och de organ som ålagts eller åtagit sig en normbildande roll. En omfattande allmän debatt om redovisningsfrågor har förekommit. Det kan också konstateras att företagens årsredovisningar i dag ser annorlunda ut och får del av en större uppmärksamhet än vad som var fallet för 15 år sedan. Utvecklingen har inneburit att begreppet god redovisningssed i bokföringslagen i flera avseenden har förändrats sedan bokföringslagen kom till. Det är också mycket som talar för att praxis i vissa fall inte helt överensstämmer med bokföringslagens regler.

Den svenska normgivningen på redovisningsområdet kan inte ses fristående från omvärlden utan är beroende av den internationella utvecklingen. Om den svenska redovisningslagstiftningen avviker alltför mycket från vad som gäller i andra jämförbara länder, får det genomslag både på de svenska företagens konkurrenskraft och på utländska företags vilja att investera i vårt land. Mot bakgrund härav har riksdagen i ett särskilt avseende, nämligen beträffande bokföringslagens bestämmelser om avskrivning av goodwill, förklarat sig utgå från att redovisningsrådet om så befinns motiverat tar erforderliga initiativ för att få en ändring av bokföringslagen till stånd (bet. 1989/90:LU18). Frågan har att göra med bestämmelserna om koncernredovisning, ett område där de svenska redovisningsreglerna är knapphändiga och behovet av en internationell samordning är särskilt stort.

Flera organ, bl.a. den världsomfattande International Accounting Standards Committee (ISAC), verkar för internationell samordning på redovisningsområdet. Inom EG har på bolagsrättens område utarbetats ett omfattande regelverk med viktiga inslag av redovisningsnormgivning. Ett fjärde bolagsrättsdirektiv med regler om årsredovisning antogs år 1978. Ett sjunde bolagsrättsdirektiv med regler om koncernredovisning antogs år 1983. De förhandlingar som nu pågår om ett EES-avtal och i vilka Sverige deltar förs med utgångspunkt i bl.a. dessa direktiv. Det skulle sannolikt bli nödvändigt att som en direkt följd av ett sådant avtal göra vissa ändringar i den svenska

5

redovisningslagstiftningen. Dessa lagändringar har en särskild kommitté, aktiebolagskommittén (Ju 1990:08), fått i uppgift att utarbeta förslag till. Oavsett aktiebolagskommitténs arbete, som i detta avseende närmast torde innebära en minimianpassning till EG-rätten på området, finns det ett behov av att modernisera reglerna och att ta ett brett grepp över frågan om vad den ökade internationaliseringen bör föranleda i fråga om vår egen redovisningslagstiftning. Också inom OECD och FN bedrivs ett arbete rörande redovisningsnormer. OECD har bl.a. lagt fast vissa riktlinjer för internationella företags informationsgivning. Enligt min bedömning är en anpassning av vår lagstiftning till den internationella utvecklingen såväl inom som utanför EG på sikt ofrånkomlig.

Behovet av en översyn av redovisningslagstiftningen har uppmärksammats av bokföringsnämnden i en skrivelse till justitiedepartementet (Dnr 90-2074). I skrivelsen föreslår bokföringsnämnden att en utredning tillsätts med uppgift att genomföra en allmän översyn av redovisningslagstiftningen. Enligt nämnden bör en sådan utredning bl.a. ta ställning till vilka syften som företagens redovisning främst skall tillgodose och behovet av förändringar i lagstiftningens formella struktur. Nämnden anser också att utredningen bör lägga fram förslag om anpassning av den svenska lagstiftningen till vad som gäller inom EG. Vidare föreslår bokföringsnämnden vissa ändringar i bokföringslagen i syfte att precisera normgivande organs ställning på redovisningsområdet.

Bokföringsnämndens skrivelse har remissbehandlats. Ett stort antal remissinstanser biträder uppfattningen att det behövs en allmän översyn av redovisningslagstiftningen. Nämndens förslag i övrigt har fått ett blandat mottagande av remissinstanserna.

Som jag redan har påpekat har bokföringslagen och redovisningsreglerna i den associationsrättsliga lagstiftningen varit i stort sett oförändrade under många år. Samtidigt har såväl inom landet som internationellt en snabb och i sak betydande utveckling ägt rum på redovisningsområdet. Jag anser därför att tiden nu är mogen för en allmän översyn av den svenska redovisningslagstiftningen. I Finland och Norge pågår det för övrigt redan arbeten med översyn av redovisningslagstiftningen.

Jag vill i detta sammanhang också nämna att redovisningsrådet i maj 1991 har tagit fram ett utkast till rekommendation om koncernredovisning. I en särskild skrivelse till justitiedepartementet (dnr 91-1389) har rådet redogjort för hur rekommendationen i olika hänseenden förhåller sig till dagens svenska redovisningslagstiftning. På flera punkter kan det ifrågasättas om den föreslagna rekommendationen stämmer överens med gällande lagregler på området. Detta gäller även i fråga om en så grundläggande tankegång i lagstiftningen som att koncernredovisningen i princip skall utgöra ett sammandrag av de enskilda koncernbolagens redovisningshandlingar. Vad som

6

har anförts i redovisningsrådets skrivelse bekräftar vad jag redan har framhållit beträffande utredningsbehovet.

Mot bakgrund av vad jag nu har anfört förordar jag att en kommitté tillkallas för att göra en översyn av redovisningslagstiftningen. En huvuduppgift för kommittén bör vara att anpassa lagstiftningen till den utveckling som har ägt rum på området i Sverige och i omvärlden. Kommittén bör dock inte ha till uppgift att föreslå de lagändringar som har direkt samband med nu pågående förhandlingar om ett EES-avtal. Enligt min mening är det mera ändamålsenligt att denna uppgift, som måste utföras skyndsamt och som kräver särskild aktiebolagsrättslig kompetens, får slutföras av aktiebolagskommittén. Bortsett från denna inskränkning bör kommittén ha stor frihet att föreslå sådana lagändringar och andra åtgärder som behövs för att få en för framtiden väl fungerande redovisningslagstiftning. Några allmänna riktlinjer för utredningsarbetet anser jag därutöver inte påkallade. I det följande kommer jag dock att peka på några punkter som jag anser att kommittén särskilt bör uppmärksamma. För att få ytterligare underlag för sitt arbete bör kommittén vidare tillgodogöra sig de synpunkter som framförts i bokföringsnämndens nyssnämnda skrivelse och de remissyttranden som avgivits däröver. Därjämte bör kommittén ta del av den tidigare nämnda skrivelsen från redovisningsrådet och följa upp resultatet av det arbete som pågår inom rådet med utarbetandet av en rekommendation om koncernredovisning.

**Närmare om utredningsuppdraget**

Som jag nyss har anfört bör det vara en huvuduppgift för kommittén att söka modernisera och anpassa redovisningslagstiftningen till den utveckling som har ägt rum såväl här i landet som internationellt. Enligt min mening är det naturligt att kommittén därvid tar ställning till flera grundläggande frågor, däribland följande. Vilka olika syften skall företagens redovisning tillgodose? Vilka värderingsprinciper skall gälla? Skall affärshändelser redovisas med hänsyn till ekonomisk effekt eller till formell uppläggning (substance over form)? Hur bör de särskilda problem lösas som hör samman med bokföringens datorisering?

En annan viktig fråga som jag vill kommentera särskilt är den som gäller sambandet mellan redovisning och beskattning. I Sverige har företagens årsredovisningar traditionellt tjänat som underlag också för beskattningen, ett system som utan tvivel har åtskilliga fördelar, inte minst för det stora antalet mindre företag. I flera andra länder, t.ex. Danmark, Storbritannien och Förenta Staterna, tillämpas emellertid i vissa fall särskilda värderingsregler m.m. som grund för företagens beskattning. I den reformerade företagsbeskattning som infördes den 1 juli 1990 har kopplingen mellan redovisning

och beskattning bevarats. I den proposition som ligger till grund för reformen anförde statsrådet Åsbrink att frågan har uppmärksammats alltmer under senare tid men att den inte hade kunnat behandlas mera ingående under det ifrågavarande lagstiftningsarbetet. Det kunde därför finnas anledning att i belysning av det nya systemet senare ta upp frågan (prop. 1989/90:110 s. 517).

I enlighet med vad jag nu har anfört bör kommittén närmare analysera frågan om sambandet mellan redovisning och beskattning samt lägga fram de förslag som analysen föranleder.

De bestämmelser som finns i bokföringslagen gäller inte om avvikande bestämmelser har meddelats i eller med stöd av annan lag. Sådana avvikande bestämmelser finns i försäkringsrörelselagen (1982:713) och försäkringsrörelseförordningen (1982:790), i bankrörelselagen (1987:617) och bankrörelseförordningen (1987:647) samt i flera andra författningar. Bestämmelserna innebär bl.a. att finansinspektionen, i vissa fall efter samråd med bokföringsnämnden, får meddela föreskrifter för försäkringsföretag och bankinstitut om bokföring och redovisning som tar över eller kompletterar bestämmelserna i bokföringslagen. Inspektionen kan vidare – i likhet med vad som gäller enligt instruktionen för bokföringsnämnden – på sitt område utarbeta allmänna råd i redovisningsfrågor. Finansinspektionen har bildats genom en sammanslagning av försäkringsinspektionen och bankinspektionen. Finansinspektionen skall även tillhandahålla bokföringsnämndens kanslifunktion (prop. 1990/91:177, NU44).

Enligt min mening finns det skäl att se över frågan om bokföringslagen kan ges ett vidare tillämpningsområde än för närvarande, så att antalet särregleringar på området minskar. Kommittén bör därvid i första hand överväga om det är motiverat att även i framtiden ha redovisningsregler för banker och försäkringsföretag som avviker från vad som gäller för företag i allmänhet. I det sammanhanget bör kommittén också översiktligt belysa vilka konsekvenser som dess förslag kan komma att få för redovisningen inom den offentliga sektorn.

Bestämmelser som avviker från bokföringslagen finns, som jag tidigare har berört, också i jordbruksbokföringslagen (1979:141). Kommittén bör överväga i vad mån det alltjämt finns behov av en särskild bokföringslag för vissa fall av jordbruksrörelse.

Bokföringslagen har i betydande utsträckning karaktär av ramlagstiftning. Lagen hänvisar i väsentliga avseenden till begreppet god redovisningssed. En fråga som kan ställas är i vad mån redovisningslagstiftningen även framgent bör ha karaktär av ett ramverk som fylls ut av annan normgivning. Det är naturligtvis teoretiskt tänkbart att fortlöpande lagfästa de principer som utvecklar sig i praxis eller som man i övrigt anser bör gälla vid varje särskilt tillfälle. I den svenska debatten har emellertid tvärtom hävdats att

8

redan den lagstiftning som vi nu har innehåller alltför många detaljregler och därigenom är svår att tillämpa. Kommittén bör närmare överväga om det finns skäl att minska eller öka inslaget av detaljregler i redovisningslagstiftningen i förhållande till rekommendationer av särskilda organ eller annan kompletterande normgivning på området. I det sammanhanget bör också övervägas om de regler i bokföringslagen som hänvisar till begreppet god redovisningssed har fått en lämplig utformning med hänsyn till utvecklingen av praxis på redovisningsområdet.

Redovisningslagstiftningen är i vårt land uppdelad på dels en generell bokföringslag, dels särskilda redovisningsbestämmelser i aktiebolagslagen och annan associationsrättslig lagstiftning. Vid en internationell anpassning av vår redovisningslagstiftning är det enligt min mening inte givet att denna formella struktur i lagstiftningen bör behållas. Frågan har berörts i en rapport som på bokföringsnämndens uppdrag har utarbetats av professor Gösta Kedner (Svensk anpassning till EG:s normer för årsredovisning, oktober 1989). Enligt min mening är det naturligt att denna fråga övervägs förutsättningslöst i detta sammanhang. Kommittén bör i denna fråga, liksom i övrigt då det erfordras, hålla sig informerad om det arbete som bedrivs i aktiebolagskommittén.

Jag har i det föregående berört tillkomsten år 1989 av redovisningsrådet. Ett väsentligt motiv för att bilda redovisningsrådet var de stora fördelar som det innebär att ha ett gemensamt auktoritativt organ med förankring hos de intressenter på redovisningsområdet som har särskild kompetens och särskilt intresse för redovisningen i publika företag (se prop. 1988/89:150, bilaga 3, LU36). Inte minst ansågs det vara en fördel att man genom ett sådant organ bättre kan ta till vara de knappa expertresurser som står till buds på området.

I samband med att redovisningsrådet bildades gjordes vissa uttalanden avseende redovisningsrådets och bokföringsnämndens framtida verksamhet. Det har visat sig att det ändå är oklart hur normgivning från privata rättssubjekt kan samordnas med offentligrättslig normgivning.

Jag anser att frågan om hur normbildningen på redovisningsområdet skall gå till och vilken kompetensfördelning som bör råda mellan de olika normgivande organen är av sådan vikt att saken redan nu bör bli föremål för en närmare granskning. Kommittén bör därför förutsättningslöst analysera frågan och lämna förslag till en lösning.

För att skapa ökad klarhet i fråga om de villkor som bör gälla för normbildningen på redovisningsområdet bör kommittén vidare ta upp spörsmålet om vilken rättslig status som bör tillkomma de normer för redovisningen som utfärdas vid sidan av lagstiftningen, dvs. i vad mån normgivningen skall ha karaktär av bindande föreskrifter eller enbart av allmänna råd. Kommittén bör i det sammanhanget överväga bl.a. vilken betydelse det har att bokföringsnämnden är en statlig myndighet medan det nybildade redovisningsrå-

det inte är något offentligrättsligt organ.

Ytterligare ett spörsmål som kommittén särskilt bör överväga är frågan om vilka olika slag av påföljder som bör kunna tillgripas vid avvikelse från bindande regler och andra normer. Sverige har i förhållande till många andra länder en svag offentlig kontroll av redovisningsreglernas efterlevnad, och lagstiftningen om sanktioner vid avvikelse från dessa regler inskränker sig till vissa allmänt hållna straffstadganden i brottsbalken och skattebrottslagen. Enligt min mening bör påföljdssystemet vara utformat så att det i varje fall inte är svagare än i andra jämförbara länder. I denna del av uppdraget bör kommittén begagna sig av den undersökning av normgivning och redovisningspraxis i några länder (BFNs Rapport 1991:1) som utarbetats av docent Rolf Rundfelt.

Som ett led i arbetet med att befria regeringen från förvaltningsärenden och anpassa vår lagstiftning till Europakonventionens krav på tillgång till domstolsprövning (jfr prop. 1990/91:100 bil. 2 s. 55) bör kommittén också överväga om den nuvarande instansordningen i dispensärenden enligt redovisningslagstiftningen behöver ändras. Jag tänker då bl.a. på ärenden enligt 12 § andra och fjärde – sjätte stycket samt 22 § tredje och fjärde stycket bokföringslagen. I det sammanhanget bör kommittén även ta ställning till en av FAR och Svenska Revisorssamfundet gjord framställning om att räkenskapsåret skull kunna ändras på visst sätt utan särskild dispens (Dnr 91-1750).

**Övrigt**

Kommittén bör i flertalet av de frågor som berörts överlägga med den motsvarande utredning som har tillsatts i Norge samt följa det arbete som pågår i Finland på grundval av ett nyligen framlagt kommittéförslag om redovisningsfrågor. Kommittén bör också ha nära kontakt med aktiebolagskommittén (Ju 1990:08) och lägga det blivande resultatet av dess arbete till grund för sina egna överväganden och förslag. Vidare bör kommittén beakta resultatet av det arbete som utförts av arbetsgruppen (A 1991:A) med uppdrag att utarbeta förslag till lagreglering av personalekonomiska redovisningar.

Utredningsuppdraget bör vara slutfört före den 1 december 1993.

Kommittén bör beakta regeringens direktiv (dir. 1984:5) till kommittéer och särskilda utredare.

**Hemställan**

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar chefen för justitiedepartementet

10

att tillkalla en kommitté med högst tre ledamöter – omfattad av kommittéförordningen (1976:119) – med uppdrag att göra en översyn av redovisningslagstiftningen,

att utse en av ledamöterna att vara ordförande, samt

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt kommittén.

Vidare hemställer jag att regeringen beslutar att kostnaderna skall belasta andra huvudtitelns anslag Utredningar m.m.

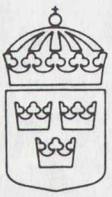
**Beslut**

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Justitiedepartementet)

REGERINGSKANSLIETS
OFFSETCENTRAL
Stockholm 1991

# Kommittédirektiv



Dir. 1992:19

## Tilläggsdirektiv för en översyn av redovisningslagstiftningen

Dir. 1992:19

Beslut vid regeringssammanträde 1992-02-13

Statsrådet Laurén anför.

### Mitt förslag

Den kommitté som har tillkallats för att göra en översyn av redovisningslagstiftningen skall även lägga fram förslag till de lagändringar på redovisningsområdet som kommer att krävas vid en harmonisering med de normer som har utvecklats inom EG. Kommittén skall redan enligt sina nuvarande direktiv utreda bokföringsnämndens ställning. Här ges nu nya riktlinjer för det arbetet.

### Inledning

Genom beslut den 22 augusti 1991 bemyndigade regeringen den dåvarande chefen för justitiedepartementet att tillkalla en kommitté för att se över redovisningslagstiftningen (dir. 1991:71). Kommitténs huvuduppgift skall vara att överväga vilka lagändringar och andra åtgärder som är påkallade för att anpassa lagstiftningen till den snabba utveckling som ägt rum på redovisningsområdet såväl i Sverige som internationellt. Däremot skall kommittén enligt sina direktiv inte föreslå de lagändringar som har ett direkt samband med den europeiska integrationen. Denna uppgift ligger i stället på Aktiebolagskommittén (dir. 1990:46). Vidare skall kommittén bl.a. överväga vilka principer som bör gälla för sådan kompletterande normgivning som sker genom rekommendationer av olika expertorgan på redovisningsområdet.

### Anpassningen till regelverket inom EG

Aktiebolagskommittén har fått i uppdrag att föreslå de lagändringar på bolagsrättens område som kommer att krävas med hänsyn till Sveriges före-

2

stående åtaganden gentemot EG. EG:s bolagsrätt består av tolv rättsakter, som utgörs av en förordning och elva direktiv. Av dessa rättsakter rör tre direktiv redovisningsfrågor. Detta gäller fjärde bolagsrättsdirektivet som behandlar årsredovisning, sjunde bolagsrättsdirektivet som innehåller regler om koncernredovisning samt elfte bolagsrättsdirektivet som behandlar redovisning i filialer. Aktiebolagskommittén har påbörjat arbetet med att överväga vilka förändringar som erfordras i den svenska redovisningslagstiftningen på grund av innehållet i dessa direktiv.

Enligt min mening är det en fördel om man vid utformningen av den nya lagstiftningen på redovisningsområdet kan ta hänsyn till vad som krävs enligt EG-rätten, så att övervägandena kan ske i ett enda sammanhang. Till detta kommer att EG:s regler på området gäller inte endast för bolag motsvarande det svenska aktiebolaget utan även för vissa andra bolagsformer. En anpassning av den svenska lagstiftningen kommer därför att beröra även andra lagar än aktiebolagslagen och få betydelse även för frågan om vilken struktur redovisningslagstiftningen bör ha.

Mot den nu angivna bakgrunden är det enligt min mening mest lämpligt att anpassningen på redovisningsområdet till EG:s regelverk görs i samband med en generell översyn av redovisningslagstiftningen. Uppgiften bör alltså ligga på kommittén för en översyn av redovisningslagstiftningen. Vid sina överväganden bör kommittén begagna sig av det material som redan har utarbetats i aktiebolagskommittén.

Regeringen har tidigare denna dag beslutat att aktiebolagskommittén genom tilläggsdirektiv befrias från uppgiften att föreslå de lagändringar på redovisningsområdet som erfordras med hänsyn till den europeiska integrationen.

**Bokföringsnämnden**

I de ursprungliga direktiven om en översyn av redovisningslagstiftningen har min företrädare behandlat tillkomsten av redovisningrådet (s. 3 ff).

Den sammansättning och organisation som redovisningsrådet har erhållit har gjort mig övertygad om att rådet har goda förutsättningar att fylla sin uppgift som normgivande organ i fråga om de s.k. publika företagens redovisning. Tillkomsten av redovisningsrådet väcker emellertid frågan om vilken roll som i fortsättningen bör tillkomma bokföringsnämnden. Enligt min mening är det svårt att förena redovisningsrådets verksamhet med tanken att bokföringsnämnden i fortsättningen skall ha en oinskränkt auktoritet som normbildare på hela redovisningsområdet. Från principiell synpunkt föreligger här en kompetenskonflikt mellan de båda organen.

Redovisningsrådets tillkomst innebär att bokföringsnämnden i praktiken

inte kommer att utfärda rekommendationer i frågor som tar sikte på publika företag. När nämnden har avlastats från en så väsentlig del av sina arbetsuppgifter är det naturligt att en diskussion kommer till stånd om nämndens fortsatta funktion och verksamhet. Enligt min mening finns det mycket som talar för att det inte längre finns behov av något rent statligt organ med uppgift att utfärda generella normer på redovisningsområdet.

Kommittén bör på grundval av det nu anförda utreda frågan om bokföringsnämndens ställning.

**Övrigt**

Mycket talar för att kommittén redovisar sitt arbete i etapper. Det är sannolikt att den del av utredningsuppgiften som berörs av EG-direktiven behöver behandlas med förtur.

**Hemställan**

Med hänvisning till vad jag nu anfört hemställer jag att regeringen kompletterar direktiven till kommittén för en översyn av redovisningslagstiftningen i enlighet med vad jag nu har förordat.

**Beslut**

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hennes hemställan.

REGERINGSKANSLIETS
OFFSETCENTRAL
Stockholm 1992

# Kommittédirektiv

**Dir. 1993:6**

**Tilläggsdirektiv för Redovisningskommittén (Ju 1991:07)**

Dir. 1993:6

Beslut vid regeringssammanträde 1993-01-28

Statsrådet Laurén anför efter samråd med statsrådet Lundgren.

**Mitt förslag**

Kommittén skall även lägga fram förslag till sådana lagändringar som kommer att krävas vid en harmonisering med EG:s redovisningsnormer på bank- och försäkringsområdet. Kommittén bör vidare ta upp frågan om det behövs särskilda redovisningsregler för pensionsersättningar, avtal om avgångsvederlag och liknande förmåner till styrelseledamöter, verkställande direktören och andra personer i ett företags ledning.

**Bakgrund**

Genom beslut den 22 augusti 1991 bemyndigade regeringen chefen för Justitiedepartementet att tillkalla en kommitté för att se över redovisningslagstiftningen. En av kommitténs olika uppgifter skulle vara att se över frågan om bokföringslagen kan ges ett vidare tillämpningsområde än för närvarande, så att antalet särregleringar på området minskar. Kommittén borde därvid i första hand överväga om det är motiverat att även i framtiden ha redovisningsregler för banker och försäkringsföretag som avviker från vad som gäller för företag i allmänhet. Enligt direktiven (dir.

2

1991:71) borde utredningsuppdraget vara slutfört före den 1 december 1993.

På mitt förslag beslutade regeringen den 13 februari 1992 att komplettera direktiven bl.a. på så sätt att kommittén även skulle lägga fram förslag till de lagändringar på redovisningsområdet som kommer att krävas vid en harmonisering med de normer som har utvecklats inom EG. I tilläggsdirektiven (dir. 1992:19) angavs att kommittén sannolikt med förtur behöver redovisa den del av utredningsuppgiften som berörs av de tillämpliga EG-direktiven (fjärde, sjunde och elfte bolagsrättsdirektiven).

I EG:s fjärde bolagsrättsdirektiv, som rör årsredovisning, anges att EG:s medlemsstater i avvaktan på senare samordning inte behöver tillämpa föreskrifterna i direktivet på banker och andra finansiella institut eller på försäkringsbolag. En motsvarande bestämmelse finns i sjunde bolagsrättsdirektivet som innehåller regler om koncernredovisning. Enligt det framförhandlade EES-avtalet skall Sverige ha anpassat sin lagstiftning till båda direktiven senast två år efter det att avtalet har trätt i kraft.

EG antog år 1986 ett direktiv om årsbokslut och sammanställd redovisning för banker och andra finansiella institut. Direktivet bygger på fjärde och sjunde bolagsrättsdirektiven. Sverige har i EES-avtalet utfäst sig att ha anpassat sin lagstiftning till direktivet senast den 1 januari 1995.

EG har numera även antagit ett direktiv om årsbokslut och sammanställd redovisning för försäkringsföretag. Det direktivet, som i likhet med bankredovisningsdirektivet bygger på fjärde och sjunde bolagsrättsdirektiven, skall vara genomfört i EG:s medlemsstater före den 1 januari 1994. Svensk lagstiftning skall vara anpassad till direktivet senast vid den tidpunkt som kommer att anges i ett tilläggsprotokoll till EES-avtalet.

En fråga av helt annat slag som på senare tid tilldragit sig intresse är i vad mån pensioner, avtal om avgångsvederlag och liknande förmåner för personer i ett företags ledning bör redovisas offentligt. I t.ex. aktiebolagslagen finns bestämmelser om att sammanlagda beloppet av räkenskapsårets löner och ersättningar till styrelsen och verkställande direktören skall anges i förvaltningsberättelsen, varvid tantiem och därmed jämställd ersättning skall anges särskilt (11 kap. 9 §). Någon skyldighet att redovisa pensionsersättningar till styrelseledamöter och verkställande direktören finns inte föreskriven. Inte heller finns det någon skyldighet att i förvaltningsberättelsen

redogöra för eventuella avtal om avgångsvederlag och liknande förmåner till personer i företagets ledning. De nu nämnda frågorna har uppmärksammats också i vissa andra länder och där lösts på något olika sätt. Det kan dock knappast sägas att det finns någon internationellt etablerad praxis på området.

**Min bedömning**

Enligt min mening är det lämpligt att Redovisningskommittén får i uppgift att föreslå även de lagändringar som behövs för en harmonisering med de normer som gäller inom EG i fråga om redovisning för banker och försäkringsföretag.

Jag anser vidare att kommittén bör överväga om det behövs särskilda redovisningsregler för pensionsersättningar, avtal om avgångsvederlag och liknande förmåner för styrelseledamöter, verkställande direktören och andra personer i ett företags ledning. Om dessa överväganden skulle leda till slutsatsen att sådana regler behövs, bör kommitténs lagförslag även innehålla förslag till den närmare utformningen av dessa regler.

**Hemställan**

Med hänvisning till vad jag nu anfört hemställer jag att regeringen kompletterar direktiven till Redovisningskommittén i enlighet med vad jag nu har förordat.

**Beslut**

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hennes hemställan.

(Justitiedepartementet)



# Statens offentliga utredningar 1994

# Kronologisk förteckning

1. Ändrad ansvarsfördelning för den statliga statistiken. Fi.
2. Kommunerna, Landstingen och Europa + Bilagedel. C.
3. Mäns föreställningar om kvinnor och chefskap. S.
4. Vapenlagen och EG. Ju.
5. Kriminalvård och psykiatri. Ju.
6. Sverige och Europa. En samhällsekonomisk konsekvensanalys. Fi.
7. EU, EES och miljön. M.
8. Historiskt vägval – Följderna för Sverige i utrikes- och säkerhetspolitiskt hänseende av att bli, respektive inte bli medlem i Europeiska unionen. UD.
9. Förnyelse och kontinuitet – om konst och kultur i framtiden. Ku.
10. Anslutning till EU – Förslag till övergripande lagstiftning. UD.
11. Om kriget kommit... Förberedelser för mottagande av militärt bistånd 1949-1969 + Bilagedel. SB.
12. Suveränitet och demokrati + bilagedel med expertuppsatser. UD.
13. JIK-metoden, m.m. Fi.
14. Konsumentpolitik i en ny tid. C.
15. På väg. K.
16. Skoterkörning på jord- och skogsbruksmark – Kartläggning och åtgärdsförslag. M.
17. Års- och koncernredovisning enligt EG-direktiv. Del I och II. Ju.

# Statens offentliga utredningar 1994

# Systematisk förteckning

## Statsrådsberedningen

Om kriget kommit... Förberedelser för mottagande av militärt bistånd 1949-1969 + Bilagedel. [11]

## Justitiedepartementet

Vapenlagen och EG [4]
Kriminalvård och psykiatri. [5]
Års- och koncernredovisning enligt EG-direktiv. Del I och II. Ju. [17]

## Utrikesdepartementet

Historiskt vägval – Följderna för Sverige i utrikes- och säkerhetspolitiskt hänseende av att bli, respektive inte bli medlem i Europeiska unionen. [8]
Anslutning till EU – Förslag till övergripande lagstiftning. [10]
Suveränitet och demokrati
+ bilagedel med expertuppsatser. [12]

## Socialdepartementet

Mäns föreställningar om kvinnor och chefsskap. [3]

## Kommunikationsdepartementet

På väg. [15]

## Finansdepartementet

Ändrad ansvarsfördelning för den statliga statistiken. [1]
Sverige och Europa. En samhällsekonomisk konsekvensanalys. [6]
JIK-metoden, m.m. [13]

## Kulturdepartementet

Förnyelse och kontinuitet – om konst och kultur i framtiden. [9]

## Civildepartementet

Kommunerna, Landstingen och Europa.
+ Bilagedel. [2]
Konsumentpolitik i en ny tid. [14]

## Miljö- och naturresursdepartementet

EU, EES och miljön. [7]
Skoterkörning på jord- och skogsbruksmark – Kartläggning och åtgärdsförslag. [16]